

WORLD CHESS CHAMPIONSHIP MATCHES
DIE WETTKÄMPFE FÜR DIE SCHACHWELTMEISTERSHAFT
МАТЧИ НА ПЕРВЕНСТВО МИРА
LOS MATCHES DE AJEDREZ POR EL CAMPEONATO DEL MUNDO

ANTHOLOGY

WORLD CHESS CHAMPIONSHIP MATCHES

◆
DIE WETTKÄMPFE FÜR DIE SCHACHWELTMEISTERSHAFT

◆
МАТЧИ НА ПЕРВЕНСТВО МИРА

◆
LOS MATCHES DE AJEDREZ POR EL CAMPEONATO DEL MUNDO

MOSCOW 2002

УДК 794.1
ББК 75.581
Б48

**WORLD CHESS CHAMPIONSHIP MATCHES. ANTHOLOGY
VOLUME II**

Editor-In-Chief GM IGOR BERDICHEVSKY

Editorial board Valery Bendersky, IM Viktor Ivanov
Design Veronika Kasatkina

Publisher «RUSSIAN CHESS HOUSE» (director Murad Amannazarov)
Tel/fax: (095) 963-80-17, 964-13-54, 964-13-32
e-mail: chesshouse@softhome.net

All Rights Reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means: electronic, magnetic tape, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission from the publisher.

ISBN 5-94693-008-7

© «RUSSIAN CHESS HOUSE», 2002

Изд. лиц. ЛР № 04901 от 28.05.2001.
Подписано в печать 10.08.02. Формат 70х100 1/16.
Печать офсетная. Усл. печ. л. 20.5.
Тираж 5100. Заказ № 4307
Отпечатано в ОАО «Типография «Новости»
107005, Москва, ул. Фр.Энгельса, 46

PREFACE

In 1946 the world champion Alexander Alekhine died undefeated, and a complicated question arose: how to determine the new chess king, the sixth in the history of the game? Finally, in 1948 the International Chess Federation (FIDE) arranged a match-tournament of five grandmasters, in which I was among those participating. Mikhail Botvinnik was victorious, and over the next quarter of a century it was only Soviet players who directly contested the world championship title. Their hegemony was broken only by Fischer, but not for long...

In some sense it has fallen to me to be a link between various generations of players. I have played both with those who are represented in this volume, and also with those whose achievements will be described in the third volume, which contains the matches involving Karpov and Kasparov.

The book which you have before you covers the period when the world title was held by Botvinnik, Smyslov, Tal, Petrosian, Spassky and Fischer. Of course, all the world champions, without exception, have made a significant contribution to the development of our game. But even so, when I recall former times, I think that I was fortunate: I hit on the 'golden age of chess', that time when it was primarily an art form. Now it contains much more of the playing, competitive element, which for me was never the most important.

I am pleased to see the publication of this interesting and necessary three-volume work. Here, for the first time, have been collected together all the annotated games of all the matches for the world championship matches between 1886 and 1998. Apart from being an encyclopaedia, this work also has considerable instructional value, since at all times people have learned primarily from the games of the champions. The reader will also simply gain pleasure from this book, since genuine chess has always gladdened people with its depth, beauty and harmony.

Vassily Smyslov

VORWORT

Dieser Band beginnt mit dem Wettkampfturnier von 1948, an dem auch ich nach dem Willen des Schicksals teilnahm. Die Schlußphase des Turniers fand in Moskau statt und die sowjetische Hauptstadt wurde für lange Zeit auch die Hauptstadt der Schachwelt.

Den Weltmeistertitel gewann Botwinnik und in den nächsten fast 25 Jahren danach waren es ausschließlich sowjetische Spieler, die in direkten Wettkämpfen um die Krone kämpften. Es gelang nur Fischer die Hegemonie der sowjetischen Spieler zu brechen, das aber nur für kurze Zeit.

Es war mein Schicksal, gewissermaßen als ein Bindeglied verschiedener Zeiten und Generationen zu dienen. Ich spielte häufig mit den Weltmeistern, die in diesem Band vorgestellt sind, und ich spielte auch noch mit den neuen Schachgiganten, die im dritten Band zu Wort kommen.

Ich möchte betonen, daß alle Weltmeister unser Spiel auf ihre Weise bereichert haben. Besonders wenn ich mich an frühere Zeiten erinnere, denke ich, daß ich das Glück hatte, eine goldene Schachära mitzerleben: In ihr war Schach vor allem eine Kunst und wurde weniger als Spiel oder ein Sport betrachtet wie heute - diese Aspekte waren für mich nie sehr wichtig.

Der technische Fortschritt hat die Menschheit vor viele Probleme gestellt, welche nicht immer zufriedenstellend gelöst wurden, man fürchtet sogar eine ökologische Katastrophe. Ebenso gibt es Mängel im heutigen Schach. Man kann nur hoffen, daß die Probleme dieser komplizierten Zeit erfolgreich überwunden werden und das Schachspiel die Menschen mit seiner Tiefe, Schönheit und Harmonie noch lange glücklich macht. Um das zu erreichen, werden Bücher wie das vorliegende erfolgreich und nützlich sein.

Wassily Smyslow

ПРЕДИСЛОВИЕ

В 1946 году чемпион мира Александр Алехин ушел из жизни непобежденным. Возник сложный вопрос: каким образом определить нового, шестого по счету шахматного короля? В конце концов, в 1948 году Международной шахматной федерацией (ФИДЕ) был проведен матч-турнир пяти гроссмейстеров, в котором довелось участвовать и мне. Победил тогда Ботвинник, и в течение ближайшей четверти века за звание чемпиона непосредственно боролись лишь советские шахматисты. Их гегемонию нарушил только Фишер, но ненадолго...

На мою долю выпало стать в некотором смысле связующим звеном между разными поколениями шахматистов. Я играл и с теми, кто представлен в этом томе, и с теми, чьи главные достижения будут отражены в третьем, последнем томе антологии, куда вошли матчи с участием Карпова и Каспарова.

Книга, которую вы держите в руках, охватывает период чемпионства Ботвинника, Смыслова, Таля, Петросяна, Спасского и Фишера. Конечно, все без исключения чемпионы мира внесли свой значительный вклад в развитие нашей игры. Но все-таки, вспоминая былые времена, я думаю о том, что мне повезло, – я застал «золотой век шахмат», ту пору, когда они были прежде всего искусством. Сейчас в них стало гораздо больше игрового, спортивного элемента, который для меня никогда не был главным.

Я рад выходу в свет этого интересного и нужного трехтомника. Здесь впервые воедино собраны все прокомментированные партии всех матчей на первенство мира с 1886 по 1998 годы. Кроме энциклопедической, издание имеет и значительную учебную ценность, поскольку во все времена люди учились прежде всего на партиях чемпионов. Читатель получит и просто удовольствие от этой книги, ведь настоящие шахматы всегда радовали людей своей глубиной, красотой и гармонией.

Василий Смыслов

PREFACIO

En 1946 el campeón del mundo Alexander Alekhine falleció invicto. Se planteó un problema complicado: de qué manera definir al nuevo, sucesivamente al sexto, monarca del reino ajedrecístico. Por fin y al cabo en 1948 la Federación Internacional de Ajedrez (FIDE) realizó el match-torneo de cinco grandes maestros en el cual también me tocó tomar parte. Entonces venció Botvinnik y durante el consiguiente cuarto de siglo el título mundial fue disputado solamente por los ajedrecistas soviéticos. Esta situación hegemónica fue interrotta solo por Fischer, mas no para mucho tiempo...

Sucedió que llegué a ser en cierta forma un eslabón de conexión entre varias generaciones ajedrecísticas. Jugué tanto con los que vienen presentados en este tomo, como con los ajedrecistas cuyos éxitos principales van a ser reflejados en el tercero, el último tomo de la antología, incluidos los matches con la participación de Karpov y Kasparov.

El libro, que Uds. tienen en las manos, abarca el período de reinado de Botvinnik, Smyslov, Tal, Petrosian, Spassky y Fischer. Huelga decir que todos los campeones sin excepción han hecho su considerable aporte al desarrollo de nuestro juego. Sin embargo recordando los tiempos pasados me doy cuenta de que tuve la suerte: todavía me tocó presenciar “el siglo de oro” del ajedrez, vivir en el período cuando éste se consideraba ante todo el arte. Hoy día el ajedrez tiene más elementos de juego, de deporte que para mí nunca han sido de importancia primordial.

Me agrada la publicación de esta obra en tres tomos, interesante y necesaria. Es que en ella por primera vez se presentan juntas todas las partidas comentadas de todos los matches por el campeonato mundial desde 1886 hasta 1998. Aparte de su valor enciclopédico el libro es también precioso por su carácter instructivo considerable, puesto que en todos los tiempos los ajedrecistas hacían sus estudios sirviéndose antes de todo, de las partidas de campeones. El lector también va a sentir un simple placer al leer este libro, ya que el ajedrez verdadero causa a sus admiradores la alegría por su profundidad, belleza y armonía.

Vassily Smyslov

Contents

Code System	8
 Match–Tournament, 1948.....	9
Botvinnik — Bronshtein, 1951	65
Botvinnik — Smyslov, 1954.....	89
Botvinnik — Smyslov, 1957.....	113
Smyslov — Botvinnik, 1958.....	130
Botvinnik — Tal, 1960	154
Tal — Botvinnik, 1961	189
Botvinnik — Petrosian, 1963.....	214
Petrosian — Spassky, 1966.....	235
Petrosian — Spassky, 1969.....	260
Spassky — Fischer, 1972.....	295
 Index of Openings.....	326

Code system • Zeichenerklärung • Система знаков • Sistema de signos

±	White stands slightly better • Weiss steht etwas besser • у белых несколько лучше • el blanco está algo mejor
≡	Black stands slightly better • Schwarz steht etwas besser • у черных несколько лучше • el negro está algo mejor
±	White stands better • Weiss steht besser • у белых лучше • el blanco está mejor
≡	Black stands better • Schwarz steht besser • у черных лучше • el negro está mejor
+—	White has a decisive advantage • Weiss hat entscheidenden Vorteil • у белых решающее преимущество • el blanco tiene una ventaja decisiva
—+	Black has a decisive advantage • Schwarz hat entscheidenden Vorteil • у черных решающее преимущество • el negro tiene una ventaja decisiva
=	Even • ausgeglichen • равно • igual
∞	Unclear • unklar • неясно • incierto
∞	With compensation for the material • mit Kompensation für den materiellen Nachteil • компенсация за материал • con compensación por el material
↔	With counterplay • mit Gegenspiel • с контригрой • con contrajuego
→	With attack • mit Angriff • с атакой • con ataque
↑	With initiative • mit Initiative • с инициативой • con iniciativa
!	A good move • ein guter Zug • хороший ход • muy buena jugada
!!	An excellent move • ein ausgezeichneter Zug • очень хороший ход • excelente jugada
?	A bad move • ein schwacher Zug • плохой ход • mala jugada
??	A blunder • ein grober Fehler • очень плохой ход • grave error
!?	A move deserving attention • ein beachtenswerter Zug • ход, заслуживающий внимания • jugada que merece atención
?!	A dubious move • ein Zug von zweifelhaftem Wert • сомнительный ход • jugada de dudoso valor
□	The only move • der einzig spielbare Zug • единственный ход • unica jugada
#	Mate • Matt • мат • mate
⊖	Better is • besser ist • лучше было • es mejor
△	With the idea • mit der Idee • с идеей • con idea
×	Weak point • schwacher Punkt • слабый пункт • punto débil
⊕	Time • Zeit • время • tiempo
—	See • siehe • смотри • ved
Corr.	Correspondence game • Fernpartie • партия по переписке • partida por correspondencia

XVIII

THE MATCH-TOURNAMENT

The Hague – Moscow, 02.03 –16.05.1948

WCC 1948	1	2	3	4	5	Pts	Pos.
1. Botvinnik		==1==	1=011	11110	1=1==	14	I
2. Smyslov	==0==		==1==	00=1=	11011	11	II
3. Reshevsky	0=100	==0==		1=01=	1==11	10,5	III–IV
4. Keres	00001	11=0=	0=10=		1=111	10,5	III–IV
5. Euwe	0=0==	00100	0==00	0=000		4	V

The match–tournament for the world championship was held in The Hague (the first two rounds) and in Moscow. After Alekhine's death the chess throne became vacant, and the International Chess Federation (FIDE) took responsibility for its future. It was the beginning of a new era in the history of competitions for the title. Mikhail Botvinnik became the first champion from the Soviet Union. During the 24 years that followed, the title was disputed only by USSR players.

Der Wettkampfturnier für den Weltmeisterschaft war gespielt in den Haag (die erste zwei Turnus) und Moskau. Nach Aljechin's Tod blieb die Schachthrone unbeherrscht, und die Weltschachbund (FIDE) nahm die Verantwortlichkeit für den Titel an sich, was eine neue Etappe der Schachgeschichte bedeutete. Michael Botvinnik war der erste Sowjetische Weltmeister; in fast die folgende Jahrhundertviertel blieb der Kampf um den Titel "die eigene Sache" der Spieler aus der UdSSR...

Матч–турнир на звание чемпиона мира проводился в Гааге (первые два круга) и Москве. После смерти А.Алехина шахматный трон остался без хозяина, и Международная шахматная федерация (ФИДЕ), взяв на себя ответственность за судьбу титула, открыла новый этап в истории соревнований за звание чемпиона мира. Михаил Ботвинник стал первым советским чемпионом; в течение почти четверти века борьба за это звание оставалась "внутренним делом" шахматистов СССР.

El match-torneo por el campeonato del mundo tuvo lugar en La Haya (las primeras dos rondas) y en Moscú. Una vez fallecido Alekhine el trono ajedrecístico quedó sin dueño y la Federación Internacional de Ajedrez (FIDE), asumiendo la responsabilidad por su realización, abrió una nueva etapa en la historia de las pruebas por el título de campeón mundial. Mijail Botvinnik llegó a ser el primer campeón soviético; a lo largo de casi un cuarto de siglo la lucha por este título quedaba "el asunto interno" de los ajedrecistas de la URSS.

I Turn**I ROUND**

EUWE — KERES 0-1

SMYSLOV — RESHEVSKY 1/2-1/2

BOTVINNIK — FREE

I (332)**C75**

EUWE — KERES

1. e4 e5 2. ♖f3 ♗c6 3. ♗b5 a6 4. ♗a4 d6
5. c3

♙ 5. ♗c6 bc6 6. d4

5...♗d7 6. d4 ♖ge7 7. ♗b3 h6 8. ♗bd2

a) 8. ♗e3?! g5?! [8...♗g6!=] 9. ♗g5 hg5
10. ♗g5 d5 [10...♗d5! 11. ♗f7 ♗f7 12.
♗d5 ♗e8∞] 11. ed5 ♗a5 (Ahues — Ru-
binstein, San Remo 1930) 12. d6! ♗b3 13.
♗b3 ♗d5 14. ♗f7 ♗f7 15. dc7 ♗c7 16.
♗d5±

b) 8. ♗h4 Smyslov

b1) 8...♗c8 9. ♗f5 [9. ♗h5 ♗e7=] 9...g6=
b2) 8...♗a5 9. ♗c2 g5 10. ♗f5 ♗f5 11.
ef5 ♗f6=

8...♗g6

a) 8...g5

a1) 9. ♗f1 ♗g6 10. ♗e3 ♗g7 11. de5 ♗ge5
12. h4 g4 13. ♗e5 ♗e5 14. ♗d5 ♗c6=

a2) 9. ♗c4 ♗g6 10. ♗e3 g4 11. ♗h4

a3) 9. de5 de5 10. ♗c4 ♗g7 [10...♗g6
11. h4 g4 12. h5!±] 11. ♗e3±

b) 8...g6!? ♗ ♗g7

9. ♗c4 ♗e7

9...♗h4?! 10. ♗e3±; 10. ♗h4 ♗h4 11. 0-0±

10. 0-0

10. ♗e3

a) 10...0-0 11. 0-0 ♖e8 [11...♗h7 12. g3
♗f6 13. ♖e1 ♗h8± Fischer — Olafsson,
Bled 1959] 12. ♗f5 ♗f8 13. ♗c2∞
Zurahov — Hasin, USSR 1959b) 10...♗g5 11. ♗d5 [11. ♗g5!? hg5 12.
♗f3] 11...♗c1 12. ♗c1 [12. ♖c1!?] 12...♗g4
13. ♗e3 ♗f3 14. g3 ♗ce7 15. de5 ♗d5 16.
ed5 de5 17. f4 ♗f4 18. ♗e5 ♗e7= List-
berger — Keres, Stockholm 1966

10...0-0

10...♗g5! (Bondarevsky) 11. ♗e3 [11. ♗g5
hg5→] 11...♗e3 12. ♗e3a) 12...0-0 13. ♗d2 [13. h3 ♖e8 14.
♗h2 ♗e7 15. de5 de5 16. ♗h5 ♗a5= Fischer — Pachmann, Mar del Plata 1959]
13...♗a5 14. ♗c2 ♗b5 15. ♖e1 ♗c4 16.
♗c4 ♗c4 17. ♗f3 ♗e6= Keres —
Bondarevsky, Moscow 1950b) 12...♗f6 13. ♗e1 [13. ♗d2 ♗a5 14. ♗d5
c6 15. ♗b3 ♗g4= Unzicker — Keres,
Hamburg 1956] 13...♗a5!? [13...♗f4 14. ♗h1
g5 15. g3 ♗h3 16. f4 g4 17. g4± Aronin —
Dubinin, USSR 1953] 14. ♗c2 ♗b5=

11. ♗e3 ♗f6?

a) RR 11...♗h7 12. g3 ♗f6 13. ♖e1 ♗h8
14. a3 ♗e8 15. h4 ♗d8 16. ♗f5 ♗ge7 17.
de5 de5 18. ♗c2 ♗e6 19. ♗e6 fe6 20. ♗e7
♗e7 21. ♗e2 ♗g6 22. b4± Fischer —
Olafsson, Bled 1959b) RR 11...♖e8 12. ♖e1 ♗f6 13. ♗d5 ed4
14. ♗d4 ♗g5b1) 15. ♗g5 hg5 16. ♗h5 ♗d4 17. cd4
♗e6 18. ♖e3 c6 19. ♗c3 ♗f4= Short —
Hort, Wijk aan Zee 1986b2) 15. f4 ♗h4 16. g3 ♗f6 17. ♗f5 ♗a5
18. ♗c2 ♗c6 19. ♗e3 ♗d5 20. ♗d5 ♗c6
21. ♖ad1 ♗ge7 22. ♗e7 ♗e7 23. e5± Hel-
lers — Wedberg, Malme 1988

12. ♗d5! ed4□

a) 12...♗g4 13. h3 ♗f3 14. ♗f3 (♗ ♗h6)
14...ed4 15. ♗f6 [15. ♗h6] 15...♗f6 16.
♗f6 g6 17. ♗h6 ♖fe8 18. ♖fe1±

b) 12...♖e8 — game 22

13. ♗d4!

13. cd4 ♗g4=

13...♖e8 14. ♗f6?!

a) 14. ♗c2 ♗d4 [14...♗e6 15. ♗e6 fe6 16.
♗f6 ♗f6 17. f4± ↑ Euwe] 15. cd4 ♗b5 16.
♖e1 c5=

b) 14. ♖e1

b1) 14...♗d4 15. cd4 c6 16. ♗f6 ♗f6±

b2) 14...♗g5 15. f4 ♗h4 16. g3=; 16. ♖e3
♗a5!= Kmochb3) 14...♗a5 15. ♗c2 c6 16. ♗f6 ♗f6 17.
f4! ♗f4 18. ♖f1 g5 19. g3 ♗h3 20. ♗g2
♗f3+-

14...♗f6 15. f3

15. ♖c2?! d5! [15...♟d4 16. cd4 ♖b5 17. ♖e1 c5=] 16. ♟c6 [RR 16. ed5 ♟d4 Δ ♖b5] 16...bc6 17. ed5 cd5 18. ♜d5 ♖c6!; 18...♖b5!

15...♟f4?

a) 15...♟a5 16. ♖c2 c5 Δ ♖ad8 Euwe

b) ♞ 15...♖ad8 16. ♖e3 ♟a5 17. ♖c2 c5=

16. ♟c6?!

a) 16. ♖e3?! ♟a5 17. ♖c2 ♜g5! [17...♟c4 18. ♖c1± Kmoch] 18. ♜d2 ♟c4=

b) 16. ♟h1±

16...♖c6?!

16...bc6 17. ♖e3 c5= Δ 18. ♖c5? ♜g5!-+

17. ♖e3 ♖ad8 18. ♜d2 ♟g6

18...♟e6 19. ♖ae1±

19. ♖d4 ♜e7 20. ♖ae1?

a) 20. f4?! ♜e4 21. f5 ♟h4? 22. ♖f4! ♜g2 23. ♜g2 ♟g2 24. ♖g4+-; 21...♜e2!±

b) 20. c4! Δ ♜c3, ♖ae1, ♖c2, f4±

20...♜d7! 21. c4

a) 21. a3 d5! 22. e5 ♖b5 23. ♖f2 b6=

b) 21. ♖c2 ♖b5! [21...d5?! 22. e5 Δ f4± Kmoch] 22. ♖f2 d5 23. e5 c5 24. ♖c5 ♟e5=

c) 21. f4 ♖e4 22. ♖g7! ♟g7 23. ♜d4 ♟g8 [23...♟h7 24. ♖e4 f5 25. ♖e8 ♖e8= Euwe] 24. ♖e4 ♜f5=

d) 21. ♟h1!?

d1) 21...♖a4 22. ♖g7! ♖b3 23. ♜h6→ Kons-
tantinopolsky

d2) 21...d5! =

21...♖a4 22. ♖a4 ♜a4 23. ♜c3 f6 24. f4?!

a) 24. ♖f6 g6 25. ♜f6

a1) 25...♟h8 26. e5 [26. ♜h6 ♖d7!] 26...♜d7! Euwe

a2) 25...♟f8 26. b3 ♜d7 27. ♜h6 ♖e6∞

b) 24. b3

24...♟h7 25. b3 ♜d7 26. ♜f3?

a) 26. ♜a5

b) 26. ♟h1

c) 26. f5 ♟e5 27. ♜g3 ♜f7 28. ♖f4

d) 26. ♜d3

26...b5 27. ♜d3?

a) 27. cb5= Euwe

b) 27. ♖c1 Δ 27...bc4 28. ♖c4 ♖e4? 29. ♖c7! ♜c7 30. ♜e4±

27...bc4 28. ♜c4?

28. bc4 ♜c6 Δ ♖e7, ♖de8= Euwe

28...♖e4! 29. ♖e4 d5 30. ♜a6

30. ♜d3? de4-+

30...de4 31. ♖e3 ♜g4!-+ 32. ♜c4

32. h3 ♜g3 33. ♜e2 ♟h4 34. ♟h1 ♟g2-+

32...♖d3! 33. ♖c1

a) 33. ♜e4 ♜e2!-+ 34. ♖f3?? ♖d1

b) 33. ♜c1 ♟h4 34. g3 ♟f5 35. ♖d2 e3

36. ♖e1 ♟d6 37. ♜b1 ♜e2-+ Kmoch

c) 33. ♖e1 f5 Δ ♟f4, ♟h4-+

33...♟h4!

33...f5!?

34. ♜e4

a) 34. ♖f2 ♖d1-+

b) 34. g3 ♖g3-+

c) 34. ♜c2 f5 Δ e3-e2-+; 34...♖c3 35. ♜f2 e3 36. ♜g3 ♜g3 37. hg3 ♟f5 38. ♟h2 ♟g3-+

34...f5 35. ♜b7

35. ♜c6 ♖c3-+

35...c6

35...♖c3 36. ♜d5 c6 37. ♜d2 ♖c1!-+

36. ♜c6 ♖c3 37. ♜d5 ♖c5!

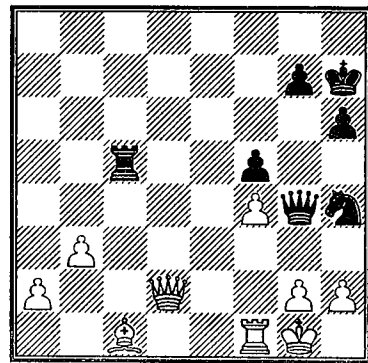
37...♖c2 38. ♖d2 ♜e2 39. ♖f2 ♜d1 40.

♖f1 ♜d2 41. ♜d2 ♖d2 42. ♖f2-+

38. ♜d2

38. ♜b7 ♖c2 39. ♖f2 [39. g3 ♜h3 40. ♜h1 ♟f3-+] 39...♖c1 40. ♖f1 ♖f1 41.

♟f1 ♜f4-+

38...♖c1! 39. h3?

39. ♜f2 ♖c3-+

39...♜g3?

39... f3! 40. f2 f1-+

40. e2

40. f2 f2 41. f2 f2-+ Knoch

40... f4 41. f1 f1 42. h2 f4 43. g1

43. g3 f2!-+ Euwe; 43... f6-+

43... g6 44. f2 f2 45. a4 f4 46.

h2 e5 47. g1 d5 48. d1 c3

49. f2 g6 50. h1 e1 51. h2

e2 52. f6 h7 53. f5 g3 54.

f6 f1 55. g1 h5 56. f4

56... e3 57. h2 h4 Δ f1-g3 , h1\#

0-1

Keres

2 (333)

C99

SMYSLOV — RESHEVSKY

1. e4 e5 2. f3 f6 3. b5 a6 4. a4

f6 5. 0-0 e7 6. f1 b5 7. b3 0-0 8.

c3 d6 9. h3 a5 10. c2 c5 11. d4 f7 12.

bd2 cd4 13. cd4 f6 14. b3 a5 15. e3

a4 16. bd2 d7 17. f1 f8 18. b1

b8

a) 18... f8 19. f1 f1

b) RR 18... b7 19. e2 h6 20. f1 f8

21. g3 f8 22. de5 de5 23. c5 h7

24. f1 f8 25. e3 c5 26. f5

d4= Rychagov — Yuldashev, Yerevan

1996

19. f1 a5 20. f8 c8 21. g5

RR 21. d2 c4 22. b4 f7 23. b3 ab3

24. ab3 a5 25. de5 de5 26. e7 d7

27. f2 f7 28. e3 e6 29. d5 d5

30. ed5 f6 31. e5 f5 32. f3

Keres — Scold, Moscow 1956

21... h6

a) 21... c4 (Romanovsky) 22. b3 ab3 23. ab3

b6 24. e3

b) 21... e6 22. e3 f3 Δ d5

c) 21... f7? 22. e3 c4

22. h4 f6 23. e3 d4?

a) 23... ed4? 24. d5

b) 23... b7 24. de5 de5 25. d5 e6

Romanovsky

c) 23... e8

24. d4 ed4 25. f4

25. d5! d5 [25... f7 26. f3!] 26.

ed5 f8 27. f2

a) 27... f5 28. f8 d3 [28... b7 29. f6

29. f3 f7 30. g4!-

b) 27... g6 28. f8 f7 [28... d3 29. f3!

29. f6! f6 30. dc6 b7 31. f8 f8 32.

e4-

c) 27... d3 28. f3 g6 29. f3 f6 , h4

h4 Romanovsky

25... f7 26. f3 e6! 27. g3

a) 27. e5? de5 28. f6 f6 29. f7 f8=

b) 27. f5 f8 28. e2 f4 29. d1 a3

[29... d8] 30. b3 d8

c) Δ 27. f1 f1 27... f8? 28. f8 c8 29. e5

de5 30. f6-

27... f5 28. d5?

28. f1

28... d5 29. ed5 f7 30. f1 f7 31. $\text{h4?!$

31. f4 f4 32. e3 f2? 33. d4 ; 31...

f4=

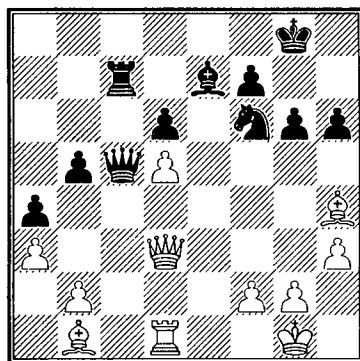
31... g6

31... f5 32. f6 f3 33. d3 f6 34.

b5 b2=

32. a3

32. f6? f6

32... f5

a) 32... d5 33. f5 h4 ; 33. g3

b) 32... h5! 33. e7 f7

33. f6 f3 34. d3 f6 35. b5 b2

36. f3 f5 37. a4 f5 38. b3 a3

38... f3

39. f3 d5 40. d5 f5 41. f3

$\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

Keres

II ROUND

KERES — SMYSLOV 1-0

BOTVINNIK — EUWE 1-0

RESHEVSKY — FREE

3 (334)**D94**

KERES — SMYSLOV

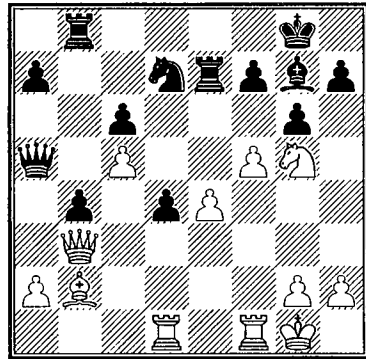
1. c4 ♘f6 2. ♘f3 c6 3. ♘c3 d5 4. e3 g6 5. d4 ♙g7 6. cd5 ♘d5
 6...cd5 7. ♙d3 [7. ♙b5 ♙d7 8. ♙b3 0-0=]
 7...0-0 8. 0-0 Δ ♘e5±
 7. ♙c4 0-0 8. 0-0 b6?
 a) 8...♘c3 9. bc3 c5 10. a4 Δ ♙a3±
 b) 8...♘b6 9. ♙b3
 b1) 9...♘d7 10. e4 e5 11. ♙e3±
 b2) RR 9...a5 10. h3 ♘a6 11. ♘e4 ♙f5
 12. ♘g3 ♙d7 13. ♙d2 ♘c7 14. a4 ♙e6
 15. ♙c1 ♙d5 16. e4 ♙b3 17. ♙b3 ♙a6
 18. ♙e3± Foisor — Kirov, Olot 1992
 b3) 9...♙g4 10. h3 ♙f3 11. ♙f3 ♘d7 Δ e5=
 9. ♙b3
 Δ 9. e4 ♘c3 10. bc3 ♙a6 11. ♙a6 ♘a6 12. ♙a4±
 9...♘c3 10. bc3 ♙a6 11. ♙a3?!
 a) 11. a4!?
 b) 11. e4!?
 11...♙c4 12. ♙c4 ♙e8
 12...c5 13. dc5 ♙c7 (Bronstein) 14. ♙e4
 [14. ♙d5!?] 14...bc5 15. ♙a8? ♘c6; 15. ♙ab1!±
 13. e4 b5
 13...♙c8 14. ♘g5 e6 15. e5±
 14. ♙b3 ♘d7 15. c4!
 15. ♘g5 e6 16. f4 ♘b6 17. e5 ♘c4 Δ ♙d5=
 15...♙b8?!
 a) 15...bc4 16. ♙c4±
 b) 15...c5!? 16. ♙ad1 [16. cb5 cd4 17. ♙ac1±] 16...cd4 17. ♘d4 bc4 18. ♙c4±
 16. ♙ad1
 16. cb5 cb5 17. ♙ac1±
 16...♙a5
 16...bc4 17. ♙c4 ♙a5 18. ♙d3±
 17. c5!
 17. cb5 ♙b5 Δ c5=

17...b4 18. ♙b2

Δ 18. ♙c1

18...e5 19. ♘g5! ♙e7

19...♙f8 20. f4! [20. ♙h3 h6 21. ♙d7 hg5∞; 20. ♘h7 ♘h7 21. ♙h3 ♘g8 22. ♙d7 ed4=] 20...ed4 21. f5 ♙c5? 22. ♘f7 Δ ♘h6, ♙g8 +—
 20. f4 ed4 21. f5

21...♘c5?

a) 21...gf5 22. ♙f5+—

b) 21...♘e5 22. f6+—

c) 21...♙f8 22. fg6 hg6 23. ♙h3+—

d) 21...♙f6 22. fg6! hg6 23. ♙f6 ♘f6 24. ♙d4+—

e) 21...♙c5!

e1) 22. ♙c1 ♙d6∞

e2) 22. ♘f7 d3 23. ♘h1 ♙c2 24. ♘h6 ♘h8

e21) 25. ♙c2 dc2 26. ♙d7 ♙d7? 27. f6+—; 26...c1♙!

e22) 25. f6 ♘f6 26. ♙f6 [26. ♙f6 ♙f6 27. ♙f6 ♙b3 28. ab3 ♘g7 29. ♘g4 h5] 26...♙b3 27. ab3 ♙e4 28. ♙df1 ♙ee8∞

e3) 22. e5!? ♙e5! [22...♙e5 23. fg6+—; 22...♘e5 23. ♙d4+—] 23. ♙d4 ♙d4 24. ♙d4 ♙d4 25. ♘h1 ♘f6∞

22. ♙h3 h5

22...h6 23. f6

a) 23...hg5 24. fg7 ♘g7 25. ♙d4+—

b) 23...♙e5 24. ♘f7!+—

c) 23...♙f6 24. ♙f6 hg5 25. ♙d4+—

d) 23...♘e4 24. fe7 Δ ♙d7+—

23. f6 ♙h6

a) 23... $\mathbb{E}e5$ 24. $\mathcal{Q}f7+$ —
 b) 23... $\mathcal{Q}f6$ 24. $\mathbb{E}f6$ $\mathcal{Q}d7$ 25. $\mathbb{E}d6+$ —; 25.
 $\mathbb{W}g3+$ —
 c) 23... $\mathcal{Q}e6$ 24. $\mathcal{Q}e6$ $\mathbb{E}e6$ 25. $fg7$ $c5$ 26.
 $\mathbb{E}f7!$ $\mathcal{Q}f7$ 27. $\mathbb{E}f1$ $\mathcal{Q}e7$ 28. $\mathbb{E}f8+$ —
24. $fe7$ $\mathcal{Q}g5$ 25. $\mathbb{W}f3!$
 25. $\mathbb{W}g3$ $\mathcal{Q}e3$ 26. $\mathcal{Q}h1$ $\mathbb{E}e8+$
25... $f6$
 25... $\mathbb{W}a2$ 26. $\mathbb{W}g3$ $\mathcal{Q}e3$ 27. $\mathbb{W}e3$ $\mathbb{W}b2$ 28.
 $\mathbb{W}f4+$ —
26. $\mathcal{Q}d4$ $\mathcal{Q}d7$ 27. $h4$
 27... $\mathcal{Q}h4$ 28. $\mathbb{W}f4+$ —
1-0

Keres

4 (335)**D46****BOTVINNIK — EUWE**

1. $d4$ $d5$ 2. $c4$ $e6$ 3. $\mathcal{Q}f3$ $\mathcal{Q}f6$ 4. $\mathcal{Q}c3$ $c6$
5. $e3$ $\mathcal{Q}bd7$ 6. $\mathcal{Q}d3$ $\mathcal{Q}b4$ 7. $a3$ $\mathcal{Q}a5$ 8.
 $\mathbb{W}c2$
 8. $b4$ $\mathcal{Q}c7$ 9. $\mathcal{Q}b2$ 0-0 10. $\mathbb{W}c2$ [10. $\mathcal{Q}e2$ $\mathbb{W}e7$
 Δ $dc4,e5$] 10... $dc4$ 11. $\mathcal{Q}c4$ $e5$ 12. $\mathbb{E}d1$
 $\mathbb{W}e7$ 13. $\mathcal{Q}a2$ $ed4$ 14. $\mathcal{Q}d4$ $\mathcal{Q}b6$ 15. $\mathcal{Q}f5$
 $\mathcal{Q}f5$ 16. $\mathbb{W}f5$ $\mathbb{E}fe8$ 17. 0-0 $\mathbb{W}e5$ =
 Kottbauer — Kotov, Moscow 1947
8... $\mathbb{W}e7$
 8...0-0 9. 0-0 $\mathcal{Q}c7$ 10. $e4$ $dc4$ 11. $\mathcal{Q}c4$ $e5$
9. $\mathcal{Q}d2$
 a) 9. $\mathcal{Q}e5?$ $\mathcal{Q}e5$ 10. $de5$ $\mathcal{Q}g4$ 11. $f4$ $dc4$ 12.
 $\mathcal{Q}c4$ $\mathcal{Q}e5$ Δ $\mathbb{W}h4$ —
 b) RR 9. 0-0 $dc4$ 10. $\mathcal{Q}c4$ $e5$ 11. $\mathcal{Q}e2$ $\mathcal{Q}c7$
 12. $\mathcal{Q}g3$ 0-0 13. $\mathcal{Q}d2$ $a5$ 14. $e4$ $ed4$ 15.
 $\mathbb{E}ae1$ $\mathcal{Q}g3$ 16. $hg3$ $\mathcal{Q}e5$ 17. $\mathcal{Q}d4$ $\mathbb{W}d6$ 18.
 $\mathcal{Q}f3$ $\mathcal{Q}c4$ 19. $\mathbb{W}c4$ $\mathcal{Q}g4$ 20. $e5$ $\mathbb{W}e6$ 21.
 $\mathbb{E}e4$ $\mathbb{W}c4$ 22. $\mathbb{E}c4$ $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ Furman —
 Bronshtein, Moscow 1961
9... $dc4?$!
 a) 9... $\mathcal{Q}c7$ 10. $cd5$ $ed5$ 11. $\mathcal{Q}b5$ $\mathbb{W}d8$ \square 12.
 $\mathcal{Q}c7$ $\mathbb{W}c7$ ±
 b) 9...0-0 10. 0-0 $\mathcal{Q}c7$ [10... $\mathbb{E}e8?$ 11. $\mathcal{Q}d5$] 11.
 $e4$ [11. $cd5$ $ed5$ 12. $\mathcal{Q}b5!$ Δ $\mathcal{Q}b4$ ±] 11... $dc4$
 12. $\mathcal{Q}c4$ $e5$ Romanovsky
10. $\mathcal{Q}c4$ $e5$ 11. 0-0 0-0
 a) 11... $e4?$ 12. $\mathcal{Q}e4!$
 b) RR 11... $\mathcal{Q}c7$ 12. $\mathcal{Q}a2$ 0-0 13. $\mathcal{Q}b5$ $\mathcal{Q}b6$
 14. $\mathcal{Q}b4$ $c5$ 15. $dc5$ $\mathcal{Q}c5$ 16. $\mathcal{Q}c5$ $\mathcal{Q}c5$ 17.

$\mathbb{E}fc1$ $b6$ 18. $b4$ $\mathcal{Q}a6$ 19. $\mathcal{Q}c7$ ± Foltys —
 Donner, Amsterdam 1950

12. $\mathbb{E}ae1$

a) 12. $d5$ — game 9
 b) 12. $\mathbb{E}ac1$ $\mathcal{Q}c7$ 13. $\mathcal{Q}e4$ $\mathcal{Q}e4$ 14. $\mathbb{W}e4$ $a5$
 15. $\mathcal{Q}a2$ $\mathcal{Q}f6$ 16. $\mathbb{W}h4$ $e4$ 17. $\mathcal{Q}e5$ $\mathcal{Q}e5$ 18.
 $de5$ $\mathbb{W}e5$ 19. $\mathcal{Q}c3$ $\mathbb{W}e7$ 20. $f3$ $\mathcal{Q}d5$ 21. $\mathbb{W}e7$
 $\mathcal{Q}e7$ = Mueller
 c) 12. $\mathcal{Q}a2!$ $\mathcal{Q}b6$ [12... $\mathcal{Q}c7$ 13. $\mathcal{Q}b5$ $\mathcal{Q}b8$
 14. $\mathcal{Q}b4$] 13. $\mathcal{Q}a4$ [13. $\mathbb{E}ae1!$] 13... $\mathcal{Q}c7$ 14.
 $\mathcal{Q}b4$ $\mathcal{Q}d6$ =
12... $\mathcal{Q}c7$

a) 12... $ed4$ 13. $ed4$ ±
 b) 12... $\mathbb{E}e8$ 13. $\mathcal{Q}g5$ ±
 c) 12... $e4?$ 13. $\mathcal{Q}e4+$ — Botvinnik
13. $\mathcal{Q}e4!$

a) 13. $e4$ $ed4$ 14. $\mathcal{Q}d4$ $\mathcal{Q}h2$ 15. $\mathcal{Q}h2$
 $\mathbb{W}e5$ — Golombek

b) 13. $de5$ $\mathcal{Q}e5$ 14. $\mathcal{Q}e5$ $\mathbb{W}e5$ 15. $f4$ $\mathbb{W}h5$
 16. $h3$ $\mathcal{Q}f5$ 17. $e4$ $\mathcal{Q}h3$ 18. $gh3$ $\mathbb{W}c5$ —
 Golombek

c) 13. $\mathcal{Q}d3$ $\mathbb{E}e8$ 14. $de5$ $\mathcal{Q}e5$ 15. $\mathcal{Q}e5$
 $\mathbb{W}e5$ [15... $\mathcal{Q}e5$ 16. $f4$ $\mathcal{Q}c7$ 17. $e4$ $\mathcal{Q}g4$ Δ
 $\mathbb{W}c5$, $\mathbb{W}h4$, $\mathcal{Q}b6$ Golombek] 16. $f4$
 $\mathbb{W}h5$ —

13... $\mathcal{Q}e4$ 14. $\mathbb{W}e4$ $a5$

a) 14... $\mathcal{Q}f6$ 15. $\mathbb{W}h4$ $e4$ 16. $\mathcal{Q}b4$ [16. $\mathcal{Q}e5$
 $\mathcal{Q}e6$ =] 16... $\mathcal{Q}d6$ 17. $\mathcal{Q}d6$ $\mathbb{W}d6$ = (Euwe) 18. $\mathcal{Q}g5$
 $\mathcal{Q}f5$ 19. $f3$ $\mathbb{E}ae8$ 20. $fe4$ $\mathcal{Q}e4$ — 21. $\mathbb{E}f6?$
 $\mathbb{W}f6!$ Golombek

b) 14... $\mathcal{Q}h8$ 15. $\mathcal{Q}b4$ [15. $de5$ $\mathcal{Q}e5$ 16.
 $\mathcal{Q}d4?$ $f5$ —] 15... $c5$

b1) RR 16. $dc5$ $a5$ [16... $f5$ Δ $\mathcal{Q}c5$] 17. $c6$
 $ab4$ 18. $cb7$ [18. $cd7$ $\mathcal{Q}d7$] 18... $\mathcal{Q}b7$ 19.
 $\mathbb{W}b7$ $\mathcal{Q}b6$ =

b2) 16. $\mathcal{Q}c5$ $\mathcal{Q}c5$ 17. $dc5$ $f5$ [17... $\mathbb{W}c5?$
 18. $\mathcal{Q}g5$] 18. $\mathbb{W}d5$ $\mathbb{E}d8$ 19. $\mathbb{W}f7$ ±

c) 14... $\mathbb{E}e8$ 15. $\mathcal{Q}b4$ $\mathbb{W}f6$ [15... $c5$ 16. $\mathcal{Q}c5$
 $\mathcal{Q}c5$ 17. $dc5$ $\mathbb{W}c5$ 18. $\mathcal{Q}g5+$ — Mueller] 16.
 $\mathcal{Q}e5?$ $\mathcal{Q}e5$ 17. $f4$ $\mathbb{W}g6$ 18. $f5$ $\mathcal{Q}f5!$ + Golom-
 bek

d) 14... $\mathcal{Q}d6!$? (Botvinnik) 15. $\mathcal{Q}c3$ $ed4$ 16. $\mathbb{W}d4$
 $\mathcal{Q}f6$ = Makogonov

15. $\mathcal{Q}a2!$

15. $\mathcal{Q}c3$ $\mathcal{Q}f6$ 16. $\mathbb{W}h4$ $e4$ 17. $\mathcal{Q}e5$ [17.
 $\mathcal{Q}d2??$ $b5+$] 17... $\mathcal{Q}e6$ =

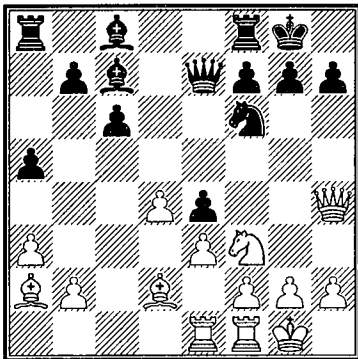
15... $\mathcal{Q}f6$

15...♘h8!? 16. d5 [16. ♖c3?! f5 17. ♗c2 e4 18. ♘d2 ♘f6] 16...♗e5 17. ♘d4 c5 18. f4! [18. ♘f5? ♖f5 19. ♗f5 ♗d6!]; 18. ♘b5?! f5 19. ♗c2 ♘f3! Δ ♖h2→] 18...♘g6 [18...cd4 19. ed4 f5 20. ♗c2 ♖b6 21. ♖c3+] 19. ♗e7 ♗e7 20. ♘b5±

16. ♗h4 e4

a) 16...ed4 17. ed4

b) 16...♖e6 17. ♖b1 Δ ♖h7, de5

17. ♗e5!

17. ♘g5 h6 18. ♘h3 ♖h2?! 19. ♘h2 ♘g4 20. ♘g3 ♗d6 21. ♘f4 g5 22. ♗h5; 18...♘d5= Mueller; 18...♗d6

17...♖e5?

a) 17...♘d5 18. ♗e4 f6 19. ♗c2 fe5 20. e4 ♖e6 21. ed5 ♖d5 22. ♖d5 cd5 23. de5 ♖e5? 24. ♖c3+

b) 17...♖f5 18. f3 ♖e5 19. de5 ♗e5 20. ♖c3 ♗e7 21. fe4± Golombek

c) 17...♖e6 18. ♖b1 ♖d5!

c1) 19. ♖c3 ♗fe8 20. f3 ♖e5 [20...b5→] 21. de5 ♘d7=

c2) 19. f4 ♗ae8 20. g4 ♘d7 Δ f6

c3) 19. f3 ♖e5 [19...ef3? 20. ♖h7; 19...♗fe8= (Botvinnik) 20. fe4 ♗e4] 20. de5 ♗e5 21. ♖c3 ♗e6! 22. ♖f6 ♗f6 23. ♗f6 gf6 24. fe4 ♖e6= Euwe

18. de5 ♗e5 19. ♖c3 ♗e7

19...♗h5?? 20. ♖f6+

20. f3!! ♘d5

a) 20...ef3 21. ♖b1 h6 22. ♗f3 ♘d5 23. ♗g3!+ ♗h4?? 24. ♗g7 ♘h8 25. ♗h7 ♘g8 26. ♗h8#

b) 20...♖e6

b1) 21. ♖b1 ♘d5 22. ♗e7 [22. ♗e4 f5± Δ ♘c3 Botvinnik] ♗e7 23. ♖e4 ♖b3=

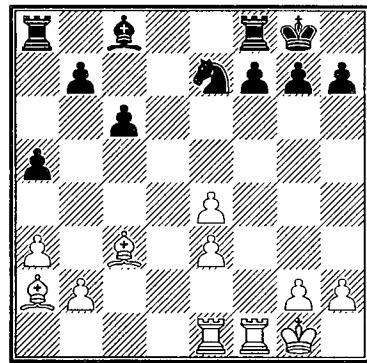
b2) 21. fe4 ♖a2 22. ♗f6! [22. ♖f6 gf6 23. ♗f3 ♖e6 24. e5 ♗fe8 25. ef6 ♗f8 26. ♗g3 ♘h8 27. ♗g7 ♖f5]

b21) 22...gf6 23. ♖f6+ Euwe

b22) 22...♖e6 23. ♗g6 [23. ♗g3] 23...♗h4 [23...f6!] 24. ♗g7 ♘h8 25. ♗f7 ♘g8 26. ♗g7 ♘h8 27. ♗g5+ Golombek

b23) 22...♘h8 23. ♗g3→

b24) 22...♗fe8 23. ♗g3 [23. ♗ef1 ♗e4] 23...♗f8=; 23...♗e4? 24. ♗e6+ 21. ♗e7 ♗e7 22. fe4

22...b6?

a) 22...♖e6 23. ♖e6 fe6 24. ♗f8 ♘f8 [24...♗f8 25. ♖a5 ♘g6± Euwe; 25. ♗d1+→] 25. ♗f1! [25. ♗d1 b5 26. ♗d7+ Golombek] 25...♘g8 [25...♘e8 26. ♖g7] 26. ♗d1+ Δ ♗d7 Botvinnik

b) 22...♖g4 23. ♗f4! [23. h3 ♖h5 24. g4 ♖g6± Kmoch; 23. ♗f2 ♖h5 24. ♗d2 ♗fd8 25. ♗d8 ♗d8 26. ♖a5± Golombek] 23...♖h5 [23...♖e6 24. ♖e6 fe6 25. ♗f8 — 22...♖e6] 24. g4 ♖g6 [24...g5! Golombek] 25. ♗d1 [25. h4 h5 26. ♘h2 ♘h7 27. ♗g1 f6 28. gh5 ♖h5 29. e5→ Botvinnik] 25...♗ad8 26. ♗d8 ♗d8 27. ♖a5 ♗d1 28. ♘f2 ♗c1±

c) 22...♘g6! 23. ♗d1 ♖e6 [23...♖g4 24. ♗d6±] 24. ♖e6 fe6 25. ♗d7 ♗f1 26. ♘f1 ♗f8 27. ♘e2 ♗f7 28. ♗d6 [28. ♗f7 ♘f7=] 28...♘f8 29. ♗d8 ♗d7 30. ♗b8 ♘f7 31. ♖a5 ♘g6± Euwe

23. ♖d1+- ♗g6

a) 23...♙a7 24. ♖f7!

b) 23...♗e6 (Euwe) 24. ♗e6 ♖e6 25. ♖d7 ♖f1 26. ♗f1 ♖f8 27. ♗e2 ♖f7 28. ♖d6+- Golombek

c) 23...♗g4 24. ♖d6 ♖ac8 25. h3 ♗h5 26. g4 ♗g6 27. e5 △ e6+-

24. ♖d6 ♗a6 25. ♖f2 ♗b5

25...♖ac8 26. ♖d7 ♗h8 27. e5 ♖ce8 28. e6+- Mueller

26. e5

26. ♖d7 ♗h8 27. e5 c5 △ ♖ad8

26...♗e7

a) 26...♙a7 27. e6 ♗h8 28. ♖f4!+-

b) 26...♖ae8 27. e6! ♖e6 28. ♗e6 [28. ♖d7 ♖f2 29. ♖g7 ♗f8 30. ♗f2+-] 28...♗h8 29. ♖d7 ♖e6 30. ♖g7!+-

27. e4 c5 28. e6!

28. ♖b6 ♗c6 29. e6 ♗e4 30. e7 ♗h8 31. ♖e2 ♗d5

28...f6

28...f6 29. ♖e6 ♖f2 30. ♗f2 ♗f8 31. ♗g7 ♗g7 32. ♖e7 ♗h8 33. ♖b7+-

29. ♖b6 ♗c6 30. ♖c6! ♗c6 31. e7 ♖f7 32. ♗d5

32...♖c8 33. e8 ♖e8 34. ♗c6 △ ♗d5+-

1-0

Keres

III ROUND

SMYSLOV — BOTVINNIK 1/2-1/2

RESHEVSKY — KERES 1-0

EUWE — FREE

5 (336)

D96

SMYSLOV — BOTVINNIK

1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. ♗c3 d5 4. ♗f3 ♗g7

5. ♖b3 c6 6. cd5! ♗d5 7. e4 ♗b6 8. ♗e3

8. ♗f4 0-0 9. ♖d1 ♗e6 10. ♖c2 ♗g4 11. ♗e2 ♗f3 12. ♗f3 e5±

8...♗e6

a) 8...♗g4 9. ♗g5 0-0 10. h3 ♗c8 11. ♖d1 h6 12. ♗f3 ♗e6 13. ♖c2 ♗c4 14. ♗e2±

b) 8...0-0 9. ♖d1 ♗e6 10. ♖c2 ♗c4 11. ♗e2 ♗e2 12. ♗e2 ♗d7 13. ♗f4 ♖c8 14. 0-0 e5 15. de5 ♗e5 16. ♗e5 ♗e5 17.

♗d3 ♗g7 18. ♗c5 ♖c7 19. ♖d3 ♖fd8 20. ♖fd1± Smyslov — Lilienthal, USSR 1947

9. ♖c2

9. d5 cd5 10. ♗b5 ♗d7 11. 0-0 0-0 12. ♖ad1 ♗g4± Golombek

9...♗c4

9...♗c4? 10. ♗f4 ♗d4 11. 0-0-0! c5 12. ♗b5 ♗d6 13. ♗fd4+- Golombek

10. ♗e2

RR 10. ♖d1 ♗a6 11. h4 h6 12. b3 ♗f1 13. ♗f1 ♗d7 14. g3 ♖c8 15. ♗g2 ♗f6 16. a3 ♗g4 17. ♗c1 ♖d7 18. ♖he1 0-0 19. b4 ♗c7 20. ♖b3± Je. Piket — Kamsky, Monaco 1994

10...♗a6

10...0-0 11. ♖d1 ♗d7 12. 0-0 ♖c7 13. b3 ♗e2 14. ♗e2 ♖ac8 15. a4 ♖fd8 16. a5 ♗a8 17. b4± Stahlberg — Stolz, Sweden 1948

11. 0-0 0-0 12. ♖fd1

△ 12. ♖ad1

12...♖d6± 13. b3 ♗e2 14. ♗e2 ♖ac8

14...f5?! 15. ♗f4 △ ♗e5

15. ♗f4!

15. ♖ac1

15...♖e6?!

15...♖d7 16. ♗e5

16. ♗e5 f6?

a) 16...♗e5 17. ♗e5 c5!∞; 17. de5±

b) △ 16...♗h6 (Euwe) 17. ♗f4 ♖d7 18. ♗d3± Golombek

17. ♗g3 ♖f7

17...c5? 18. d5 ♖d7 19. ♗f4 △ ♗e6+- Golombek

18. ♗f4 ♗h6

a) 18...f5 19. ♗g5

b) 18...e5 19. de5 △ ♗d3+-

19. ♗d3 f5!? 20. ♗c5?!

a) 20. ♗fe5?! ♖e6 21. f3 [21. ♗f4 ♗f4 22. ♗f4 ♖e4 △ ♗d5=] 21...♗e3 22. ♗f2 ♖e4 23. ♖e4 ♗f2 24. ♗f2 c5= Golombek

b) 20. ♖e1 (Euwe) 20...f4 [20...f4 21. ♗h4 ♖g7 22. ♗g5] 21. ♖e4 ♗d5 22. ♖ae1

♗ab4 23. ♗b4 ♗b4 24. ♖e2± Golombek

c) 20. ef5 ♖f5 21. ♖e1 ♗d5 22. ♖e5

△ ♖ae1±

20...f4 21. ♖e4

a) 21. ♗e5 ♖f5 [RR 21...♖d5 22. ♗b7 c5 23.

21...c5 22. dc5 c5 23. e2 e6 24. g4± 22. b7 [22. a6 ba6 23. c6 d5± Euwe] 22...b4 Δ bbd5= Golombek
b) 21. e4!?

21...c5 22. dc5 d5 23. e1 ce8?!
23...g7 24. a1 f6 25. h4 g7 26. e5 e6= Golombek

24. e5 f4

□ 24...g7

25. b2

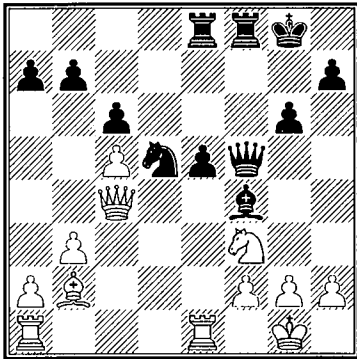
25. f4 f4 26. e6 g7 27. e4 f7

28. f7 f7= Golombek

25...f5

25...e5 26. c4 Δ e2±

26. c4 e5

27. e4?

27. e2! e4 28. a1 ef3 29. e8±

27...f7 28. a1

□ 28. e2 Golombek

28...f6! 29. f7 f7 30. e4e2

□ 30. e4 Golombek

30...d7 31. b4

a) 31. e5? f7-+

b) 31. c2 e4! Δ e3 Golombek

31...a5! 32. a3 ab4 33. ab4 f7 34. g3

h6 35. e5

35. e5? g7

35...g7 36. f4 f6 37. f2

□ 37. c3 Horowitz

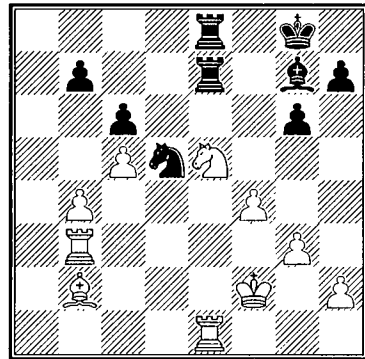
37...d5 38. e4

38. a3 c3!

38...f6 39. e4e3

39. d4 g4=

39...d5 40. b3

40...g5!= 41. f3 f8 42. e4 f6!

42...g4 43. g4 f4 44. f4 e5 45. e5 e5 46. d3 e7; 46...h5 Euwe

43. e2

43. c4 d5 44. g4 g4 45. g4 h6 46. c1 f4=

43...d5 44. e4 f6 45. e2 d5

½-½

Keres

6 (337)

A15

RESHEVSKY — KERES

1. f3 f6 2. c4 b6 3. d3 g6

□ 3...c5 4. e4 c6 5. c3 e6=

4. e4 d6

4...g7 5. e5 g4 6. d4 Δ h3±

5. c3 g7 6. d4 0-0 7. e2

RR 7. d3 g4 8. e3 fd7 9. e2 c5 10.

d5 a6 11. h3 f3 12. f3 c7 13. e2

e6 14. 0-0 ed5 15. ed5 f5 16. d2 e7

17. f1 e8= Quinteros — Estevez,

Lenin-grad 1973

7...b7 8. c2 e5 9. de5

9. d5 bd7 Δ h5±

9...de5 10. e3

10. e5? e4±

10...e8?!

a) 10...bd7 11. d1 e8∞

b) 10...c5!? 11. d1 c8 12. d5 c6=

11. 0-0 bd7

11...c5 Δ b8-c6-d4=

12. ♖f1 c6 13. b4! ♜e7?

○ 13...♜c7

a) 14. b5 ♘f8 [14...cb5?! 15. ♘b5±] 15. bc6 ♜c6±

b) 14. c5 ♘g4±

14. ♖ab1

14. b5? cb5 15. cb5 ♖ac8±

14...♘f8 15. a4 ♜c7

a) 15...♘g4? 16. ♔d2 ♘e6 17. h3±

b) 15...♘h5!?

c) 15...♘6d7!?

16. b5 ♖ed8

16...♘e6 17. bc6 ♔c6 18. ♘d5 ♔d5 19. ed5 ♘c5 20. a5

17. ♖d8 ♖d8 18. a5 ♘g4

18...c5 19. ♘d5 ♔d5 20. cd5 ♘e8 △ ♘d6

19. ab6 ab6 20. ♔g5 f6?

○ 20...♔f6 21. bc6 ♔c6 22. ♔f6 [22. ♔d2 ♔e7 △ ♔c5=] 22...♘f6 △ ♘f8-e6-d4=

21. bc6 ♔c6 22. ♔d2 f5

22...♘e6 23. ♜b3 [RR 23. h3!? ♘h6 24. ♜b3] 23...♘c5 24. ♜b6 ♜b6 25. ♖b6 ♘e4 [RR 25...♔e4!] 26. ♖c6 ♘d2 27. ♘d2 ♖d2 28. ♔g4 f5 29. h3! ♔g4 30. ♔g4 △ ♘e4+-

23. ♔g5

a) 23. ef5? e4 24. ♘e4 ♔e4 25. ♜e4 ♖d2+-

b) 23. h3

23...♖e8

23...♔f6? 24. h3 ♔g5 25. ♔g4±

24. h3

24. ef5? e4+-

24...fe4

a) 24...♘f6 25. ef5±

b) 24...♘e6 25. ♘d5 ♔d5 26. ed5 ♘g5 27. ♘g5 △ ♘e6±

c) ○ 24...♘h6

c1) 25. ♔h6 ♔h6 26. ef5 e4 27. ♘d4 e3±

c2) 25. ♔e3 ♘d7 26. ♔h6 [26. ♜b3 ♘c5] 26...♔h6 27. ef5 e4 28. ♘d4 e3!±

25. ♘e4 ♔e4

25...♘h6 26. ♔h6 ♔e4

26. ♜e4 ♘f6 27. ♜e3 ♘8d7 28. ♜b3 ♖b8 29. ♔e3

29. c5? ♘h8=

29...♘c5 30. ♜c2 ♖a8 31. ♘g5

○ 31. ♘d2 △ ♘b3

31...♖e8 32. h4 e4 33. ♘h3 ♖d8?

33...♔f8!? 34. ♘f4 ♔d6∞

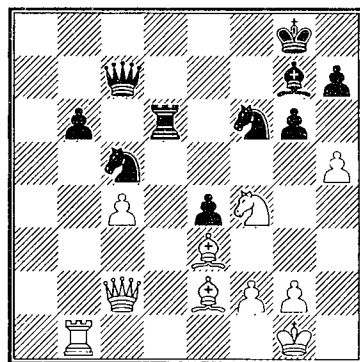
34. ♘f4 ♖d6

34...♖e8!? 35. ♘d5 ♘d5 36. cd5 ♔e5

35. h5

○ 35. ♘d5 ♘d5 36. cd5 ♔e5 37. ♔c5 ♜c5

38. ♜e4 ♜d4±; 37. ♔g4±

35...g5?

35...gh5! 36. ♘d5 [36. ♘h5 ♘h5 37. ♔h5 ♘d3] 36...♘d5 37. cd5 ♔h6 [37...♔e5]

38. ♔c5 ♜c5 39. ♜e4 ♖f6

36. ♘d5 ♘d5 37. cd5 h6 38. ♔c5!+- bc5

○ 38...♜c5 39. ♜e4 ♖f6

39. ♜e4 ♔d4?

39...♖d8 40. ♔d3+-

40. ♜e8 ♔g7 41. ♖b8

1-0

Keres

IV ROUND

BOTVINNIK — RESHEVSKY 1-0

EUWE — SMYSLOV 0-1

KERES — FREE

7 (338)

E51

BOTVINNIK — RESHEVSKY

1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘c3 ♔b4 4. e3 d5

5. a3 ♔e7 6. ♘f3 0-0

6...b6 7. ♔d3 ♔b7

7. b4?!

7. ♔d3 c5 8. 0-0

7...♖bd7

RR 7...a5 8. b5 c5 9. bc6 ♘c6 10. ♙b2 b6 11. cd5 ed5 12. ♖c1 ♙b7 13. ♙d3 g6 14. 0-0 ♙d6 15. ♗b3± Morovic — Quiroga, Santiago 1995

8. ♙b2

RR 8. ♙d3 c6 9. cd5 ed5 10. ♗b3 a6 11. a4 ♙d6 12. 0-0 ♗e7 13. ♖b1 ♘b6 14. a5 ♘bd7 15. ♘d2 ♖e8 16. e4 de4 17. ♘de4 ♘e4 18. ♘e4 ♘f8= I.Sokolov — Korchnoi, Barselona 1992

8...c6

8...a5?! 9. c5!±

9. ♙d3

a) 9. c5?! ♗c7 △ e5=

b) 9. ♗b3!? Golombek

c) 9. ♗c2!? Euwe

c1) RR 9...♖e8 10. ♙d3 dc4 11. ♙c4 a5 12. b5 ♘b6 13. ♙d3 cb5 14. ♘b5 ♙d7 15. ♘e5 ♖c8 16. ♗e2 ♘a4 17. 0-0 ♗b6 18. ♖ab1 ♘b2 19. ♖b2 ♖ed8 20. ♖fb1± Botvinnik — Lipnitsky, Moscow 1951

c2) RR 9...a5 10. b5 c5 11. cd5 ed5 12. ♙e2 cd4 13. ♘d4 ♘b6 14. 0-0 ♙g4 15. ♘f5 ♙f5 16. ♗f5 ♗c8 17. ♗f4 ♗e6 18. ♘a4 ♙d6 19. ♗h4± Gulko — Morovic, Chile 1988

c3) RR 9...dc4 10. ♙c4 a5 11. b5 ♘b6 12. ♙d3 cb5 13. ♘b5 ♙d7 14. 0-0 ♖c8 15. ♗e2 ♘a4 16. ♘e5 ♙b5 17. ♙b5 ♘c3 18. ♙c3 ♖c3 19. ♗b2 ♗c7= Korchnoi — Reshevsky, Sousse 1967

9...dc4?!

9...♙d6 10. c5 [10. 0-0 ♗e7 △ e5] 10...♙c7=

10. ♙c4 ♙d6

a) 10...a5 11. b5 c5 12. 0-0 ♘b6 13. ♙d3±

b) 10...♗c7 (Euwe) 11. ♖c1

11. ♘e2?

a) 11. 0-0 e5 12. ♗c2 ed4 13. ed4 ♘b6 14. ♙a2±

b) 11. ♗c2! e5 12. ♙a2 ♗e7 13. ♙b1→

11...a5!

11...♗c7 12. ♘g3 e5 13. ♘f5±

12. b5 ♘b6 13. ♙d3 cb5 14. ♙b5 ♙d7±

15. ♗b3?!

15. ♗d3 ♘a4 16. ♙c1

15...a4 16. ♗d3 ♖a5 17. ♘c3

17. ♙d7 ♗d7 18. ♙c3 ♖b5 [18...♗b5 19. ♗b1 ♗b1 20. ♖b1 ♖a6] 19. 0-0 ♖c8±

17...♗e8

17...♘fd5 (Flohr) 18. 0-0

18. ♙d7 ♗d7 19. 0-0

19. e4 ♖c8! 20. e5? ♙e5!

19...♖c8 20. e4?

a) 20. ♖fb1!? ♘c4 21. ♙c1±

b) 20. ♘d2!

20...♘c4± 21. ♙c1 e5! 22. ♖d1

22. d5 b5 23. ♘h4 b4 24. ab4 ♙b4± Golombek

22...ed4 23. ♗d4 ♗e6

23...♗c7!? △ ♘e5± Golombek

24. ♖a2 h6 25. h3 ♖a6

a) 25...♘e5? 26. ♗d6 ♘f3 27. gf3 ♗h3 28. ♗g3 ♗g3 29. fg3 ♖c3 30. ♖d8 ♘h7 31. ♙d2±

b) 25...♖h5!? 26. ♘d5 [26. ♖e2 b5] 26...♘e4!

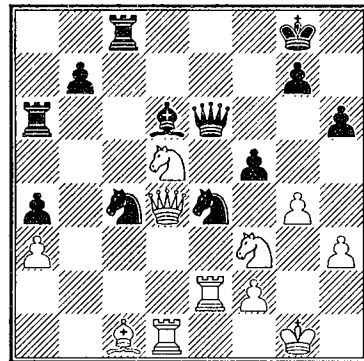
27. ♖e2 ♖d5! 28. ♗d5 ♗d5 29. ♖d5 ♘c3

c) 25...♙c5!?

26. ♘d5! ♘e4

26...♘d5 27. ed5 ♗f5±

27. ♖e2 f5 28. g4

28...♙c5?

a) RR 28...♘e5 29. ♘e5 ♙e5 30. gf5 ♙d4 31. fe6 ♖e6 32. ♖d4=

b) 28...♘g5! 29. ♘g5 [29. ♗d3 ♘f3 30. ♗f3 fg4±; 29. ♖e6 ♘f3 30. ♘g2 ♘d4 31. ♖d4 fg4±] 29...♗e2 30. ♘f6 gf6 31. ♗d5 ♘h8 32. ♘f7 ♘h7 33. ♗f5 [33. ♘h6 ♘e5+; 33. ♘g5 fg5 34. ♗f7 ♘h8 35. ♗f6 ♘g8 36. ♗g6 ♘f8+; 33...♘g7 34. ♙h6 ♘f7+]

29. gf5 ♖f5??

29...♙d4 30. fe6 ♙f2 31. ♖f2 [31. ♗g2 ♖e6] 31...♗f2 32. ♗f2 [32. ♖e1 ♗d3] 32...♖e6

30. ♖e4

30. ♖c5? ♖c5 31. ♗e7 ♗h7 32. ♗f5 ♗c3+

30...♖h3

30...♖g6 31. ♗h2 ♙d6 32. ♙f4+-

31. ♗h2 ♖cc6 32. ♗f4+-

1-0

Keres

8 (339)

C98

EUWE — SMYSLOV

1. e4 e5 2. ♗f3 ♗c6 3. ♙b5 a6 4. ♙a4 ♗f6 5. 0-0 ♙e7 6. ♖e1 b5 7. ♙b3 0-0 8. c3 d6 9. h3 ♗a5 10. ♙c2 c5 11. d4 ♖c7 12. ♗bd2 ♗c6 13. dc5 dc5 14. ♗f1 ♙e6 14...♖d8 15. ♖e2 ♗h5

15. ♗e3 ♖ad8 16. ♖e2 g6

16...♗h5? 17. ♗d5 ♙d5 18. ed5 ♖d5 19. ♙h7+-

17. ♗g5 ♙c8

17...♗h5

a) 18. ♗d5 ♙d5 19. ed5 ♙g5

b) 18. ♗f5 ♗f4; 18...♙f6

c) 18. ♗e6 fe6 19. g3

18. ♙d2

18. a4 — game 108

18...♗g7

a) 18...♗d4 19. cd4 cd4 20. ♖ac1 de3 21. ♙e3 ♗ ♙b3±

b) 18...c4!? ♗ ♗d4

19. ♖ad1

♗ 19. a4

19...h6

RR 19...♗d4? 20. cd4 cd4 21. ♗d5 ♗d5

22. ed5 ♖c2 23. ♗e6+-

20. ♗f3 ♙e6 21. a4

RR 21. ♙b1 ♖d7 22. g4 ♖fd8 23. ♗h1

♗g8 24. ♖g1 ♗h8 25. h4 ♙f8 26. g5 h5

27. ♗h2 ♗a5 28. b3 ♗c6∞ Bronshtein —

Alatortsev, Moscow 1948

21...♖b8

21...c4 22. ab5 ab5 23. ♗d5

a) 23...♗d5 24. ed5 ♙d5 [24...♖d5 25.

♙h6 ♗h6 26. ♖d5 ♗ ♖d2±] 25. ♗e5 ♗e5 26. ♖e5 ♖e5 27. ♖e5 ♙f6 28. ♖d5 ♗ ♙h6±

b) 23...♙d5! 24. ed5 ♖d5 ♗ 25. ♙h6? ♗h6 26. ♖d5 ♗d5 27. ♖d2 ♗f4 28. ♗e5 ♙g5+-

22. ♙c1 ♖d1?

a) 22...c4 23. ab5 ab5 24. ♗d5! ♙d5 [24...♗d5 25. ed5 ♙d5 26. ♗e5 ♗e5 27. ♖e5 ♖e5 28. ♖e5±] 25. ed5 ♖d5 [25...♗d5 26. ♙e4!+-] 26. ♖d5 ♗d5 27. ♙e4 ♖d8 28. ♖d1+-

b) 22...♖fe8!? ♗ c4

23. ♖d1 ♖d8 24. ♖d8 ♙d8

24...♗d8 25. ♗d5!

25. ab5 ab5 26. ♗d5! ♗g8

a) 26...♗d5 27. ed5 ♙d5 28. ♙h6 ♗g8 [28...♗h6 29. ♖d2; 28...♗h7 29. ♙f8! ♗ ♖d2] 29. ♗g5±

b) 26...♙d5 27. ed5 ♗d5 28. ♙e4 ♗ce7 [28...♗de7 29. ♖e3±] 29. ♙d5 ♗d5 30. ♗e5±

27. ♙e3 c4 28. b3! ♗a5?

28...cb3 29. ♙b3 ♗f6 [29...♗a5 30. ♙a2 ♗ ♗e5+-] 30. ♗f6 ♙b3 [30...♙f6 31. ♙e6 fe6 32. ♖d2] 31. ♗g4±

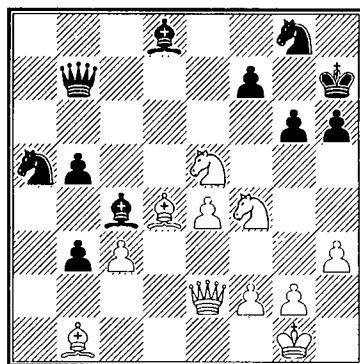
29. ♗e5! cb3 30. ♙b1 ♖b7

a) 30...♖e5? 31. ♙d4+-

b) 30...f6?! 31. ♗g6!+-

c) RR 30...♙d5 31. ed5 ♙f6 32. ♗d7±

31. ♙d4 ♗h7 32. ♗f4 ♙c4

33. ♗eg6!

33. ♖g4 ♗f6 34. ♖g3 ♗c6! [34...♗e4 35. ♖e3±] 35. ♗c6 [35. ♗eg6 ♗d4 36. ♗f8 ♗h8 37. cd4 ♖a7⇒ Averbakh] 35...♖c6 36.

h4 ♖e4?! 37. ♜f3 f5 38. h5 g5 39. ♜g6→
33...fg6

33...♙e2?? 34. ♜f8#

34. ♜g6??

34. ♜g4

a) 34...♜f7 35. e5 ♜e7 36. e6 ♜e8 37.
♜h5 △ ♜f6+—

b) 34...♙f7 35. e5 ♙g5 36. e6 ♙e8 [36...♙f4
37. ♜f4 △ ♜e5+—] 37. ♜g6 ♙g6 38. ♜f5!
♜g7 39. ♜f7! ♜f7 40. ef7 ♙b1 41. f8♜#

c) 34...♜e7 35. e5 ♙f7 36. h4 ♜ac6
[36...♜c6 37. e6 ♙e8 38. h5+—] 37. h5
♜d4 38. hg6 ♙g6 39. ♙g6 ♜g6 40. ♜g6
♜h8 41. cd4 Averbakh

c1) 41...♜g7 42. ♜e8 △ ♜b5+—

c2) 41...♙g5 42. ♜d3 ♜d5 [42...♜a8 43.
e6 b2 44. ♜e5! ♜a1 45. ♜h2 ♙f4 46. g3
♙e5 47. e7+—] 43. e6 ♜d4 44. e7!+—

c3) 41...b2 42. ♜h6 ♜g8 43. ♜g6

c31) 43...♜g7 44. ♜e8 ♜f8 45. ♜b5 ♜f4
46. ♜b2+—

c32) 43...♜h8 44. ♜e6 [44. ♜b1 ♜f7 45.
♜d3 ♜f5!∞] 44...♜h7 45. ♜e8 ♜g8 46.
♜b5 ♜e6 47. ♜b2+—

34...♜g6 35. e5?

a) 35. ♜g4 ♜f7 36. ♜g7 ♜e8+—

b) 35. ♜f3! ♙e6 36. ♜f8 ♜h7 37. ♜d8 ♜c6
38. ♙f6! [38. ♜d5 ♜d7 39. ♜b5 ♜d4 40.
♜d7 ♙d7 41. cd4 ♜e7] 38...♙f5 39. ♜d6
♙g6 40. f4 ♜f6 41. ♜f6∞

35...♜f7 36. ♜h5 ♜f8 37. f4

37. ♙c5 ♙e7 38. ♜f5 ♜e8+—

37...♙b6 38. ♜f5 ♜e7 39. ♜h7 ♜d8 40.
♙b6 ♜b6 41. ♜h2 ♜e3 42. ♜f5 ♜c6

0-1

Keres

V ROUND

RESHEVSKY — EUWE 1-0

KERES — BOTVINNIK 0-1

SMYSLOV — FREE

9 (340)

D46

RESHEVSKY — EUWE

1. d4 d5 2. c4 e6 3. ♜f3 ♜f6 4. ♜c3 c6
5. e3 ♜bd7 6. ♙d3 ♙b4 7. a3 ♙a5 8.

♜c2 ♜e7 9. ♙d2 dc4 10. ♙c4 e5 11. 0-0
0-0 12. d5 c5?

a) 12...♙c3 13. ♙c3 cd5 14. ♙b4 ♜c5
15. ♙d5 ♜d5 16. ♙c5 [RR 16. ♜c5!?

♜c5 17. ♙c5 ♜e8 18. ♜fd1 ♜f6 19.
♜ac1±] 16...♜c7=

b) 12...♜b6 13. ♙a2 ♙c3 14. ♙c3 ♜bd5
15. ♙e5 ♙g4

c) 12...♙c7 13. dc6 [13. e4 ♜b6=] 13...bc6
14. ♜e4

13. d6!± ♜d8

13...♜d6? 14. ♜b5 ♜b6 15. b4+—

14. ♜ad1 ♜b8 15. ♜d5! ♜d5

15...b5 16. ♜e7 ♜h8 17. ♙a5+—

16. ♙a5 ♜a5

16...♜e3 17. fe3 ♜a5 18. ♜g5+—

17. ♜d5 e4

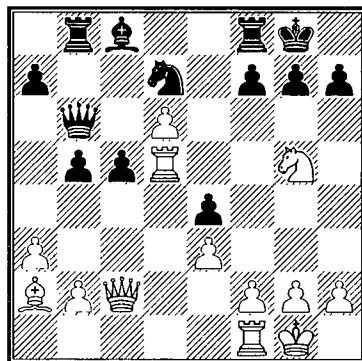
a) 17...♜e8 18. ♜g5+—

b) 17...b5 18. ♙d3 ♙b7 19. ♜e5!+—

18. ♜g5

18. ♜e4? ♜f6

18...b5 19. ♙a2 ♜b6

20. ♜e4

20. ♜f5! c4 [20...♜f6 21. ♜c5 ♜d6 22.
♜f7+—] 21. ♜e4 ♜d6 22. ♜b5 ♜f6 23.

♜c4

a) 23...♙a6 24. ♜f7! [24. ♜f7 ♙b5]
24...♜f7 25. ♜f7 ♜c7 26. ♜b8 ♜b8 27.

♜d1!+—

b) 23...♜b5 24. ♜b5 ♙a6 25. ♜f7 ♜f7
26. ♙f7 [26. ♜b3 ♙f1 27. ♜f7 ♜h8 28.

♜a7+—] 26...♜f7 27. ♜b3 △ ♜d1+—

20...♙b7 21. ♜d2

a) 21. Qg5?! Qf6 22. Bf5 h6 23. Qf7!+- ;
 21...g6
 b) 21. Qc5! Qd5 22. Qd7 [22. Qb1 Qe4! 23.
 Wc4 Qf6] 22... Wd6 23. Qb1 Wg6 24. e4+-
 21...c4 22. Qb1 g6 23. Wc3 Bfe8
 a) 23... Wc6 24. f3 Bfe8
 b) \square 23... Qe4 24. Qe4 Bfe8 \triangle a5
 24. Qf6 Qf6 25. Wf6 Wc6 26. e4?
 \square 26. Wg5
 26... Be6 27. Wf4 Bd8 28. Bfd1 a5
 28... Bd7!? \triangle Wc5
 29. h4 h5
 29... Bd7
 30. d7?
 \square 30. Bd4 \triangle Wd2, f4-f5+
 30... Be7 31. g4
 31. Bd6 Bed7=
 31... Bed7 32. gh5 Bd2 33. Bd2 Bd2 34.
 Wd2 gh5?
 34... Wf6!
 35. Wg5 Wg6?
 35... Qf8 36. Wh5 Wd6 37. Wb5 Wd1 38.
 Qh2 Wd4
 36. Wg6 fg6 37. f4+- b4 38. ab4 ab4 39.
 Qf2 c3
 39... Qc8 40. Qe3 Qg4 41. Qd4 c3 42. bc3
 bc3 43. Qc3+-
 40. b3 Qf7 41. Qe3 Qc8
 42. Qd4 Qg4 43. Qc2 Qe6 44. Qc4 g5
 45. fg5 Qe5 46. Qb4 Qd4 47. g6 Qe6 48.
 g7 Qg8 49. Qa5 \triangle b4+-
 1-0

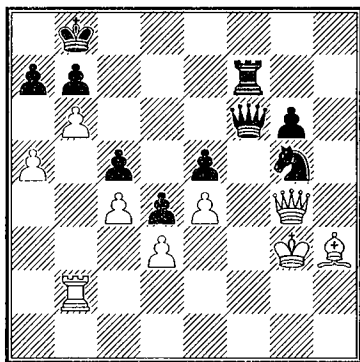
Keres

10 (341)**A13****KERES — BOTVINNIK**

1. c4 e6 2. g3 d5 3. Qg2 d4 4. b4 c5
 RR 4...a5 5. b5 e5 6. d3 Qb4 7. Qd2 Qf6
 8. Qh3 Qbd7 9. 0-0 0-0 10. a4 h6 11.
 Qb3 Qc5 12. Qc5 Qc5 13. f4 e4+
 Goldberg — Bronshtein, Leningrad 1947
 5. b5
 5. bc5 e5 6. e3 Qc6 7. Qe2 Qc5 8. 0-0±
 5...e5 6. d3
 \square 6. e3 \triangle Qe2 , 0-0
 6... Qd6 7. e4?

7. e3 \triangle Qe2=
 7... Wc7
 7...h5! 8. h4 Qd7 \triangle Qf8
 8. Qe2 h5! 9. h4
 9. f4
 a) 9...f6 10. f5= Botvinnik
 b) 9... Qg4 10. h3 Qe2 11. Wc2 ef4 12. e5=
 c) 9...h4+
 9... Qh6 10. 0-0 Qg4 11. f3?!
 \square 11. Qd2
 11... Qe6 12. f4
 12. a4 (Romanovsky) 12...a5! 13. ba6 ba6
 \triangle Qc6
 12... Qg4
 a) 12... Qd7? 13. f5
 b) 12...ef4 13. Qf4=
 13. f5
 a) 13. Qd2 ef4 Botvinnik
 b) 13. fe5!? Qe5 14. Qf4 Qd7 15. Qd2 \triangle
 Qe5
 13... Qd7 14. Qd2 g6 15. fg6 fg6 16.
 Qf3 Qe7
 16...0-0-0 17. Qh6 Bh6 18. Qg5
 17. Bf2
 17. Qg5?! Qf3 18. Bf3 Qg5 19. hg5 Qf7
 20. Wd2 Wd8 21. Baf1
 17... Wd6
 a) 17...0-0-0 18. Qh6 Bh6 19. Wd2
 Bhh8 20. Qg5 Qg5 21. Wg5
 b) 17... Qf7!? \triangle g5
 18. Qh6?
 a) 18. Qg5? Qf3
 b) 18. Qd2!? \triangle Wc1, Qg5=
 c) 18. Qg5!?
 18... Bh6 19. Wd2 Bh8 20. Qg5 Qf6
 20... Bf8 21. Baf1 Bf2 22. Bf2 Qf8 23. Qh7
 Qg7 24. Wg5
 21. Be1
 a) 21. Qf4 ef4 22. e5 [22. gf4 Wc7+-]
 Wc5 23. Be1 We3! Botvinnik
 b) 21. Baf1 Bf8
 21... Wb6 22. Qf3
 22. a4 a5 23. ba6 Ba6 24. Wc2 Botvin-
 nik
 22... Qd7
 22... Wc7 23. Wg5!
 23. Qg5 Bf8 24. Bf8?

24. Efl 0-0-0 25. $\text{ef3!}=$
 24... ef8 25. a4?
 a) 25. ef3 ef6
 b) 25. ef3 0-0-0 26. ef2 ef6 27. Efl
 ef7 28. eg5 Δ $\text{g4}\infty$
 25... ef6 26. a5
 26. ef1 (Romanovsky) 26... ef6 27. Efl
 ef7 28. ef1 ef8 Δ ef6
 26... ef6 27. ef1 0-0-0
 27... ef8 Δ ef6
 28. ef3 Efl 29. Ea1?
 29. Efl ef7 30. ef1 Efl 31. ef1
 29... ef7 30. ef1 ef8 31. Ea2 Efl 32.
 Ea3 ef5 33. ef5 ef1! 34. ef1 ef3 35.
 Eb2 ef1
 a) 35... ef4 36. ef4
 b) 35... ef4 36. Ea2 ef5 37. ef5
 c) 35... ef8 36. Eb3 ef6 -+
 36. ef1 eg5 37. ef1 ef8 38. ef2
 ef6 39. ef3 ef7 40. ef1
 40. ef6? a6 41. ef1
 40... ef5 41. b6 h4!
 41... a6 42. ef4 ef7 -+
 42. eg4 ef3 43. ef3
 43. eg3 Eh7 -+ Botvinnik

43... Efl
 43... $\text{ef3?!$ 44. ef3 ef4 [44... ef3 45.
 ef2 ef3 46. ef3 Efl 47. ef4 Efl
 48. Eh2 ab6 49. ab6 ef8 50. Eh7 Ee3
 51. ef5 Δ 51... Ee4 52. $\text{ef6!}=$] 45.
 ef2 ef1 [45... g5 46. ef6] 46. ef2 Efl
 47. Efl ef2 48. ef1 ef1 49. ef2 ef2
 50. ef1 ef5 51. ef2 ef3 52. ef3 ab6

53. ab6 ef8 54. ef4 ef7 55. ef5 ef6
 56. ef6 ef6 57. $\text{ef5}=$ Botvinnik
 44. ba7
 a) 44. ef7 ef4 45. ef2 a6 -+ Flohr
 b) 44. ef2 ef6 45. ef2 [45. ef3 ef4
 46. ef7 ef2 47. Ee2 ef3 -+ Flohr]
 45... ef4 46. ef4 ef4 47. ef1 Eh8 48.
 ef1 a6 49. Eh2 Eh2 50. ef2 ef8 -+
 44... ef7 45. a6 ef3 -+
 45... ef6? 46. Ea2 ef6 47. Eb2 ef7
 [47... $\text{ef5!?$] 48. Eb7 ef7 49. $\text{ef7}=$
 46. ef3
 a) 46. Eb7 ef6 -+
 b) 46. ef3 ef1 47. ef2 Eh8 48. ef3
 ef1 49. Eg2 ef3 50. ef3 Eh3 -+ Botvin-
 nik
 46... ef4 47. ef2 ef1 48. ef2 Efl 49.
 Efl ef2 50. ef1 ef1 51. ef2 ef2 52.
 ef1
 52. ef1 ef5 -+
 52... ef3 53. ef3 de3 54. ab7 ef7 55.
 ef2 ef6 56. ef3 ef5 57. ef3 ef4 58.
 ef2 g5
 58... ef3 59. d4 ef4 60. de5 ef5! -+
 Bot-vinnik
 0-1

Keres

II Turn

VI ROUND

KERES — EUWE 1/2-1/2

RESHEVSKY — SMYSLOV 1/2-1/2

BOTVINNIK — FREE

II (342)

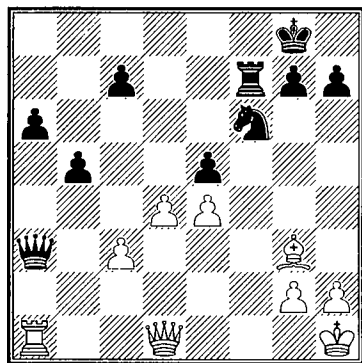
C86

KERES — EUWE

1. e4 e5 2. ef3 ef6 3. ef5 a6 4. ef4
 ef6 5. 0-0 ef7 6. ef2 b5 7. ef3 0-0 8.
 c3 d5 9. d3
 a) 9. ed5 ef4! [9... ef5 10. ef5 ef4 11.
 ef4 ef5 12. d4! ; RR 10... ef5 11. ef5
 ef7 12. d4 ef7] 10. dc6 ef4!
 b) 9. d4 ef4 10. de5 ef6
 9... d4
 a) 9... de4 10. de4 ±

b) 9... e6 10. ed5 Δ e5
 c) 9... g4 10. h3 e3 11. f3 d4
 10. cd4
 10. h3 e6=
 10... d4
 a) 10... g4?! 11. de5
 a1) 11... d4 12. e3 e3 13. ef6 ef6 14. c3! ; RR 14. gf3 eg5! 15. f4 ef4! 16. d4! d4 17. ef4
 a2) 11... d7 12. e3 de5 13. ed5
 a3) 11... e5 12. d4 e3 13. gf3 d4 14. d1
 b) 10... ed4! ? 11. e5 d5 12. e4 e6=
 11. d4 d4
 11... ed4 12. f4!
 12. e3 d6
 12... d8 13. c3 c6 14. h3 d7 15. ac1 b7 16. h5 \pm Keres — Lilienthal, Pyarnu 1947; 14... e6! ?; 13... e6!
 13. c3
 RR 13. c1 d8 [13... g4 14. ed5 b8 15. c6 d8 16. c2 e3 17. fe3 b6 18. d2 h6 19. a4 d6 20. ab5 ab5 21. e6 h4 22. f3 h5 23. b5 g5 \rightarrow Ti-viakov — Beliavsky, Groningen 1994] 14. d2 d3 15. d3 d3 16. c7 d7 17. f3 d6 18. cc1 e4 19. e2 e3 20. fe3 f6 Tiviakov — Morovic, Wijk aan Zee 1994
 13... e6! 14. e6
 14. e2
 14... fe6
 14... e6 15. f4 ef4 16. f4
 15. f4?!
 a) 15. a4 (Boleslavsky) 15... b4=
 b) \square 15. ad1 c5 16. f4
 15... ef4 16. ef4 e5 17. eg3
 a) 17. e3
 b) \square 17. eg5
 17... ad8 18. ad1 e6! 19. f5 e5
 20. h1 d4= 21. h4 d7 22. c1?
 22. df1 df7 23. f6 f6 24. f6 f6
 25. f6 f6 26. d5 g5 27. c2=
 22... df7 23. a3
 23. f6 f6 24. f6 f6
 23... c3?
 a) 23... b3?! 24. f6 f6 25. f6 f6

26. d5! f2 27. g4
 b) 23... g6 24. f6 f6 25. f6 f6 26. f1
 24. bc3
 24. c3? d5! 25. f7 f7 [25... f7 26. c1 f4] 26. ed5 g4
 24... d7
 24... b3?! 25. e5 g4 [25... a3 26. e1 g4 27. f5 \rightarrow] 26. f5 a3 27. cf1
 25. f7 f7 26. eg3?
 26. c2=
 26... b3 27. d4 a3 28. d1 f6!
 a) 28... d6 29. b3
 b) 28... e7 29. de5 e5 30. d5
 29. a1
 29. de5!
 a) 29... d7 30. f1 e4 31. e6!
 b) 29... e4 30. e6 f8! [30... f6 31. d8 f8 32. d1!] 31. a1

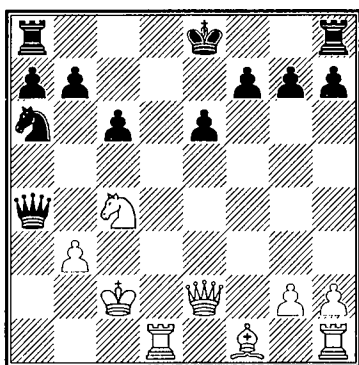
29... f8!
 29... c3?! 30. de5 e4 [30... d7 31. f1 e4 32. e6 e7 33. a6] 31. e6 f6 [31... f8 32. e7 e8 33. d5 Δ f1] 32. d8 f8 33. d1=
 30. de5 e4 31. d3 c5
 a) 31... c3 32. e6
 b) 31... f5 Euwe
 b1) 32. h3? f1-+
 b2) 32. e6? g3 33. hg3 h5 34. g1 c5 35. d4 d5 36. c5 c5 37. a6 f8-+
 b3) 32. d5 h8 33. g1! c5 [33... c3?! 34. d3 \rightarrow ; 33... g3 34. hg3] 34. c5 c5 35. e6! e6 36. a6=

32. ♖e2 ♜e6 33. h3 ♜c8
33... ♜a8 34. ♜b5
34. ♜a2 ½-½

Keres

12 (343)**D17****RESHEVSKY — SMYSLOV**

1. c4 ♜f6 2. ♜c3 d5 3. d4 c6 4. ♜f3 dc4
5. a4 ♙f5 6. ♜e5 e6 7. f3 ♙b4 8. e4 ♙e4
9. fe4 ♜e4 10. ♙d2 ♜d4 11. ♜e4 ♜e4
12. ♜e2 ♙d2 13. ♙d2 ♜d5
13... ♜e2? 14. ♙e2±
14. ♙c2 ♜a6 15. ♜d1?!
a) 15. ♜e3?! ♜b4 16. ♙c1 ♜d8 17. ♙c4?
♜g2-+
b) ♞ 15. ♜c4
15... ♜a5 16. ♜c4 ♜a4 17. b3

17... ♜a2?
17... ♜b4 18. ♙c3 ♜d5 19. ♙b2 [19. ♜d5?
♜a1-+] 19... ♜b4 20. ♜e5 0-0 21. h4∞
18. ♙c3 ♜e2 19. ♙e2 ♙e7 20. ♜a5
20. ♜d6! b5 [20... ♜c5 21. b4+-] 21. ♙f3
♜ad8 22. ♜b7 ♜d1 23. ♜d1+-
20... ♜c5 21. ♙f3 ♜hc8
21... ♜ab8 22. b4 ♞ ♙c6+-
22. b4 ♜a6 23. ♙b3?
a) 23. ♜b7? ♜b4! 24. ♜d6 ♜d5 25. ♙d5 ♙d6=
b) 23. ♜a1! ♜ab8 24. ♜c6 bc6 25. ♜a6 c5
26. ♜a7 ♙f8 27. b5! ♜b5 28. ♜f1+-
23... ♜ab8 24. ♜a1 f5?
a) 24... ♜c7 25. ♙c6+-
b) ♞ 24... ♜c7 ♞ ♜bc8

25. ♜hc1?

a) 25. ♜c6 bc6 26. ♜a6 c5=
b) 25. ♜he1! ♙f6 [25... ♜c7 26. ♙c6+-] 26.
♜c6 bc6 27. ♜a6+-
25... ♙f6 26. ♜c6 bc6 27. ♜a6 c5 28. ♜c4
♜b4 29. ♜b4 cb4 30. ♜a7 h6 31. ♜a6 ♙e5
32. ♙b4 g5 33. ♜c6 ♜c6 34. ♙c6 ♙d4! 35.
♙d7 ♙e3 36. ♙e6 ♙f2 37. ♙d5 g4 38.
♙c5 ♙g1 39. ♙d4
39. h3 gh3 40. gh3 ♙h2 41. h4 ♙g3=
39... ♙h2 40. ♙e5 ♙g3 41. ♙f5 h5 42.
♙g5 h4 43. ♙c6 h3 44. gh3 gh3
½-½

Keres

VII ROUND

SMYSLOV — KERES 0-1

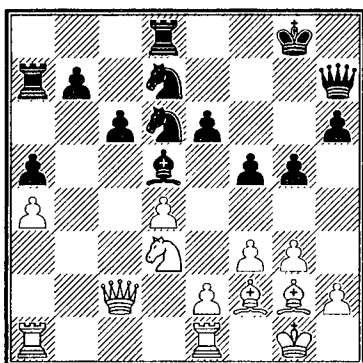
EUWE — BOTVINNIK 1/2-1/2

RESHEVSKY — FREE

13 (344)**E02****SMYSLOV — KERES**

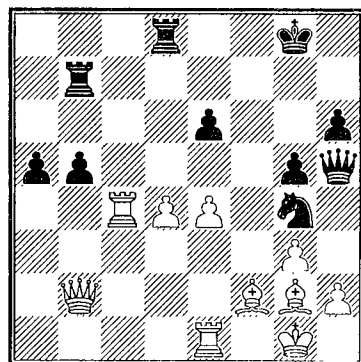
1. d4 ♜f6 2. c4 e6 3. g3 d5 4. ♙g2 dc4 5.
♜a4 ♙d7 6. ♜c4 ♙c6 7. ♜f3 ♜bd7 8.
♜c3 ♜b6
8... ♙e7 9. 0-0 0-0 10. ♜d3 ♜d5 (Kotov —
Romanovsky, Moscow 1944) 11. e4! ♜c3
12. bc3 ♜c5 13. ♜e3 ♜e4 14. ♜e5±
9. ♜d3 ♙b4 10. 0-0 0-0 11. ♜d1
a) RR 11. ♙g5 h6 12. ♙f6 ♜f6 13. ♜e4
♜e7 14. ♜ac1 ♜d7 15. a3 ♙d6 16. ♜c3
♙f3 17. ♙f3 c6 18. ♜e4 ♙c7 19. b4
♙b6 20. ♜fd1 ♜fd8= Sosonko —
Ligterink, Hilversum 1986
b) RR 11. ♙d2 h6 12. ♜fc1 ♜e8 13. a3 ♙c3
14. ♙c3 ♙e4 15. ♜d1 a5 16. ♙e1 ♜d6 17.
e3 ♜bd7 18. b4 ab4 19. ♙b4 ♜b6 20. ♙f1
e5= Pekarek — Horvath, Prague 1989
11... h6
11... ♜e7 12. ♙g5 h6 13. ♙f6 ♜f6 14. e4 ♜fd8=
12. ♙d2
12. a3 ♙c3 13. ♜c3=
12... ♜e7 13. a3 ♙c3 14. ♜c3
14. ♙c3 ♙e4 ♞ ♜bd5=
14... ♜fd8
14... ♜e4 15. ♜c2 ♜d2 16. ♜d2 f5

15. ♖e1 ♖ac8
 ○ 15...a5 △ a4
 16. ♖f1 ♖d5 17. b4 ♖bd7 18. ♖h4
 18. ♖d2 e5=
 18...♖e4
 18...e5?! 19. ♖f5
 19. ♖c2 ♖d6 20. f3 g5
 20...f5 21. ♖g6 ♖f6 22. ♖f4±
 21. ♖g2 f5 22. ♖f2
 a) 22. ♖c3 (Levenfish) 22...b6 △ c5
 b) 22. ♖e3 (Romanovsky) 22...♖g7 △ f4
 22...♖f6 23. ♖e1 a5 24. ♖d3 ♖a8 25. ♖g2
 25. ba5!? ♖a5 26. ♖e1 △ ♖b4∞
 25...♖a7
 25...ab4!?
 26. ♖e1 ♖h7! 27. b5?
 27. ba5 ♖a5 28. ♖e1 △ ♖f2-e1-b4
 27...♖b5 28. ♖c5 c6 29. a4 ♖d7 30.
 ♖c2 ♖d6

31. ♖e5?
 31. ♖c5! ♖f6 [31...f4?! 32. ♖h7 ♖h7 33. g4 g4 34. ♖h4±] 32. e4 fe4 33. fe4 b6 34. ♖ac1 [34. ♖e2 bc5 35. ed5 ed5 36. ♖e6 ♖f7 37. dc5 ♖de4] 34...bc5 35. ed5 ♖c2 36. ♖c2 ed5 37. ♖c5 ♖c8 38. ♖e6 ♖fe4 39. ♖e4 ♖e4 40. ♖cc6 ♖c6 41. ♖c6 ♖b7
 31...♖f6
 31...f4? 32. ♖h7 △ g4±
 32. ♖ac1 ♖aa8 33. ♖d3 ♖ab8
 33...b6!?
 34. ♖c5 b6 35. e4
 a) 35. ♖b3 [△ ♖d2, e4] 35...f4
 b) 35. ♖d3

35...fe4 36. ♖e4
 36. fe4 bc5 37. ed5 ♖c2 38. ♖c2 ed5 [38...cd5 39. dc5! ♖de4 40. ♖d4∞] 39. ♖c5 ♖de4 40. ♖c6 ♖dc8
 36...♖g6 37. ♖e2 ♖b7 38. ♖c3 ♖c4 39. ♖b2 b5 40. ab5 cb5 41. ♖e4!
 41. f4 ♖f7 △ ♖g4
 41...♖de4
 41...♖f7 42. ♖d6 △ ♖c4+
 42. fe4 ♖g4!
 a) 42...♖f7 43. d5! ed5 44. ed5 ♖d5 45. ♖ed1∞; 45. ♖cd1∞
 b) 42...♖bd7 43. d5! ed5 44. ♖b6∞
 43. ♖c4 ♖h5!
 43...♖f2 44. ♖c3 ♖g4 45. h3∞

44. ♖c2?
 a) 44. h3? ♖f2 △ ♖d3, ♖h3+
 b) 44. h4! ♖f2 45. ♖f1! [45. ♖c3 ♖d1-+; 45. ♖c6 ♖d3-+; 45. ♖f2 ♖f7-+; 45. ♖b3 bc4! (45...♖d3 46. ♖f1) 46. ♖b7 gh4 47. ♖f2 ♖f8-+] 45...♖d1 [45...♖d3 46. ♖b3 ♖f7 47. ♖b5? ♖f1 △ ♖f3 Levenfish; 47. ♖c6!±] 46. ♖b3 bc4 [46...♖e3 47. ♖c8!] 47. ♖b7 ♖e3+
 44...♖h2 45. ♖f1 ♖f7 46. ♖ee2 ♖g3 47. ♖c3
 a) 47. ♖c3 ♖d6 △ ♖d4, ♖df8+
 b) 47. e5 (Romanovsky) 47...a4 [47...♖f2?! 48. ♖f2 ♖d3 49. ♖g1 ♖f2 50. ♖f2 ♖d4 (Levenfish) 51. ♖a2+] 48. d5 [48. ♖c3 ♖f4-+] 48...a3 △ ♖df8+
 47...♖c3 48. ♖c3 ♖df8 49. ♖cc2 ♖f2
 49...a4? 50. ♖h3

50. ♖f2 ♖f2 51. ♖f2 ♖f2 52. ♔f2 a4 53.
 ♙h3 ♙f7 54. d5 ed5
 54...a3! 55. ♙e6 ♙f6-+
 55. ♙d7 ♙f6 56. ♙c6 de4 57. ♙b5 a3
 0-1 Keres

14 (345)**C08****EUWE — BOTVINNIK**

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♘d2 c5 4. ed5 ed5 5.
 ♙b5 ♘c6 6. ♖e2 ♖e7 7. dc5 ♖e2 8.
 ♘e2 ♙c5 9. ♘b3 ♙b6 10. ♙d2
 a) 10. ♙e3 ♙e3 11. ♙c6 bc6 12. fe3 ♘f6=
 b) RR 10. ♘bd4 ♙d7 11. ♙e3 ♘f6 12.
 0-0-0 ♘g4 13. ♘c3 ♘e3 14. fe3 0-0-0 15.
 ♘a4 ♙c7 16. ♘b6 ♙b6 17. ♙c6 bc6= Ra-
 dulov — Nikolic, Plovdiv 1983
 c) RR 10. a4 ♘ge7 11. a5 ♙c7 12. ♙f4
 ♙f4 13. ♘f4 a6 14. ♙c6 bc6 15. ♘c5 ♙d8 16.
 ♙d2 ♙c7 17. ♖he1 ♙d6 18. ♘fd3±
 Szabo — Barcza, Sweden 1952
 10...♘ge7
 10...♙d7 11. ♙c3±
 11. ♙b4
 11. ♙a5! ♙a5 12. ♘a5±
 11...a6 12. ♙c5! ♙c7
 12...ab5 13. ♙b6±; 12...♙c5 13. ♙c6±
 13. ♙c6
 13. ♙d3 ♙f5=
 13...♘c6 14. 0-0-0 ♙e6 15. ♘ed4 0-0-0
 15...♘d4 16. ♙d4 [16. ♘d4 0-0-0=] 16...0-0=
 16. ♘c6 bc6 17. ♖d4!
 17. ♙d4 ♖de8 18. ♙g7 ♖hg8=
 17...♙d7 18. g3 f6 19. ♖a4 ♖a8 20. ♖e1
 ♖he8 21. ♙e3
 21. ♙f8 ♖f8 22. ♘c5 ♙d6 23. ♘e6 ♖f8
 [23...♖ae8 24. ♘f8 ♖e1 25. ♙d2 ♖e8 26. ♘h7oo]
 24. ♘c7 ♖e1 25. ♙d2 ♙c7 26. ♙e1 c5=
 21...♙d6 22. ♙f4
 22. ♘c5! ♙c5 23. ♙c5±
 22...♙f8
 22...♙f4 23. ♖f4 ♙d6 24. ♖a4 c5?! 25. ♖a5±
 23. ♙e3 ♙f5 24. ♖d1 ♙c7 25. ♖dd4
 25. ♙c5?! ♖e2; 25. c4!?
 25...♙e4
 25...♖e4!?

26. ♖a5

26. ♙f4

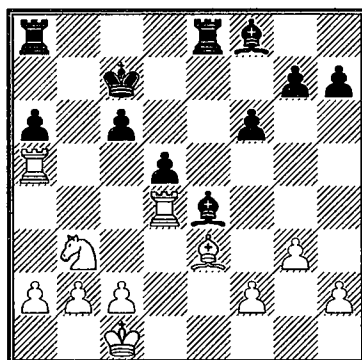
a) 26...♙b6? 27. ♖db4!+-

b) 26...♙b7? 27. ♘a5 ♙b6 28. ♖db4! ♙b4

29. ♖b4 ♙a5 30. ♖b7+-

c) 26...♙d6?! 27. ♙d6 ♙d6 28. ♖a5±

d) 26...♙c8=

26...♙g2! 27. ♘c5 ♙f1

27...♙b6? 28. ♖b4! ♙a5 29. ♖b7 ♙c5 30. ♙c5

28. ♘d3

a) 28. ♖da4? ♙b5 29. ♘a6 ♙b7 30. ♘c5
 ♙c5 31. ♖a8 ♙e3-+b) 28. ♙f4 ♙b6? 29. ♘d7 ♙b7 30. ♘f8 ♖f8
 31. ♖b4+-; 28...♙c8=

28...♖e4 29. ♖da4 ♖a4 30. ♖a4 ♙d3 31.

cd3 c5= 32. b3 d4 33. ♙d2 ♙b6 34.

♙d1 ♖e8 35. a3 ♙b5 36. ♖a5 ♙b6 37.

b4 ♖e5 38. bc5 ♙c5 39. f4 ♖e8

39...♖e3? 40. ♖c5 ♙c5 41. ♙e3 de3 42.

♙e2 ♙d4 43. g4!+-

40. ♖a4 ♙b5

½-½

Keres

VIII ROUND**BOTVINNIK — SMYSLOV 1/2-1/2****KERES — RESHEVSKY 1/2-1/2****EUWE — FREE****15 (346)****D98****BOTVINNIK — SMYSLOV**

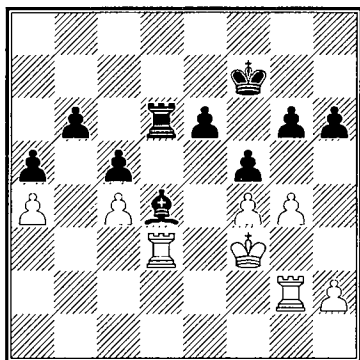
1. d4 ♘f6 2. c4 g6 3. ♘c3 d5 4. ♘f3

8. ♖g7 5. ♜b3 dc4 6. ♜c4 0-0 7. e4 ♖g4
 8. ♖e3 ♜fd7 9. ♜d2
 9. ♜b3 — game 23
 9...♜b6 10. ♜d3 c6
 10...f5 11. f3 fe4 12. fe4 ♜c6 13. h3
 ♖c8 14. ♜f3 e5 15. d5 ♜d4 16. ♜d4
 ♜h4 17. ♜d1 ed4 18. ♖d4∞ Botvinnik
 11. f3 ♖e6 12. ♜d1 ♜a6 13. a3 ♜d7 14.
 ♜c2 ♜c7
 14...♖d4
 a) 15. ♜b3 ♖b3 16. ♜b3 e5 ♜ Botvinnik
 b) 15. ♜db1 c5 16. ♜b5 ♜fc8 17. ♜d4
 cd4 18. ♜c3 ♖c4 19. ♜d4 ♜c6 ♜ Botvin-
 nik
 c) 15. ♖d4 ♜d4 16. ♜c4 ♜f6 17. ♜a5 ♖c8 ♜
 (Keres) 18. ♖a6 ba6 19. b4= Botvinnik
 15. ♜b3 ♖c4
 15...♜ad8 16. ♜c5 ♜c8 17. ♖e2 ∆ 0-
 0± Makogonov
 16. ♖e2
 16. ♜c5 ♜c8±
 16...♖e2 17. ♜e2 ♜ad8 18. 0-0 ♜e6 19.
 ♜c5
 19. ♜a5! ♜c8 20. ♜d2 ∆ ♜c1±
 19...♜c8 20. ♜h1 ♜d7
 20...e5?! 21. de5 ♖e5 22. f4±
 21. ♜b3 b6 22. ♜c4
 22. ♜c1!? ∆ ♜c2, ♜fc1
 22...♜b7 23. f4
 23. ♜c1!
 23...e6 24. ♜c1 ♜f6
 24...f5±
 25. ♖g1 ♜c8 26. ♜c2
 a) 26. e5 ♜fd5 27. ♜e4 ♜e8
 b) ∆ 26. ♜e2
 26...♜fd8
 26...♜a6 27. ♜a6 ♜a6 28. ♜fc1±
 27. ♜e2 ♜b5 28. e5!
 28. ♜b5 cb5 29. ♜c8 ♜c8 30. e5 ♜d5 31.
 ♜b5 ♜c2±
 28...♜c3
 28...♜d5 29. ♜e4 ∆ a4, ♜d6±
 29. bc3 ♜d5 30. c4 ♜e7 31. ♜d2
 ∆ 31. ♖f2
 31...♜f5 32. ♜e4 ♜d4
 a) 32...♜d4? 33. ♖d4 ♜d4 34. ♜d6 ♜d7
 35. ♜f2± Botvinnik

b) 32...♜a6 33. ♜d1 h5 (Makogonov) 34.
 ♜d3± Botvinnik
 33. ♖d4 ♜d4 34. ♜d6 ♜d6 35. ed6 c5
 36. ♜d2 ♜d8
 36...♖d4 37. ♜f3 ♜d7 38. g4 ♜c6 39. f5
 ef5 40. gf5 ♜d6 Makogonov
 37. ♜f3 ♜f3?
 37...♜d7 38. g4 [38. ♜fd1 ♖d4 39. ♜d4 cd4
 40. ♜d4 ♜c8=] 38...♖d4 39. f5 (Mako-
 gonov) 39...ef5 40. gf5 ♜d6 41. fg6 fg6=
 38. ♜f3 ♖d4 39. g3
 39. g4!
 39...♜d6
 39...h5! ∆ ♜d6±
 40. ♜g2
 ∆ 40. g4 Botvinnik
 40...f5?
 40...h5! 41. a4! [41. h3? ♜f8 42. a4 a5! 43.
 g4 hg4 44. hg4 ♜e7=] 41...♜g7 [41...a5 42.
 ♜b3 ∆ ♜d1-b1+; 41...♜f8 42. a5 ba5 43.
 ♜a3 ♜b6 44. ♜c2!+; 42. a5 ba5 43.
 ♜a3 ♜b6 44. ♜c2 ♜f6 45. ♜a5 ♜f5 46.
 ♜a7 f6±
 41. a4 ♜f7 42. ♜b3
 42. a5 ba5 43. ♜a3 ♜a6 44. ♜da2 Bot-
 vinnik
 42...♜f6 43. ♜a2?
 43. a5 ba5 44. ♜a3 ♜b6 45. ♜c2!
 43...a5!
 43...g5!? 44. a5 ba5 45. ♜a5 [45. fg5 ♜g5
 46. ♜a5 e5±; RR 47. ♜a7±] 45...gf4 46.
 gf4 ♜d7 47. ♜ba3 ♜g7 48. ♜f3 ♜g1±
 44. ♜d2 ♜e7 45. ♜f3 ♜d7?
 45...h5! 46. h3 ♜e8 47. g4 h4!
 a) 48. gf5?! gf5 [48...ef5!] 49. ♜g2 ♜f7
 50. ♜d3 ♖e5 51. ♜d6 ♖d6= Botvinnik
 b) 48. ♜d1 ♜d7 49. gf5 gf5 [49...ef5 50. ♜e1
 ♖f6 51. ♜be3 g5!±] 50. ♜d2 ♜e7 51.
 ♜g2 ♜f7 52. ♜d3 ♜d8! [52...♖e5 53.
 ♜dd2! ♖d4 54. ♜g1 ♖e5 55. ♜dd1! ♖d4
 56. ♜d3 ♖e5 57. ♜gd1! ♖d4 58. ♜b3 ∆
 ♜db1+ Botvinnik] 53. ♜b2 ♜b8 54. ♜b1
 ♜f6 55. ♜db3 [55. ♜g2! Botvinnik]
 55...♜g8 56. ♜b6 ♜g3 ∆ ♜h3=
 46. g4 h6
 46...fg4 47. ♜g4 ∆ h2-h4-h5
 47. ♜g2

47. *gf5!? ef5* [47...*gf5* 48. *♖g2*] 48. *♞e2!*

47...♙e7 48. ♞d3 ♙f7

49. *h4?*

49. ♞b2 ♙e7 50. ♞b1 ♙d7 51. *h3* ♙d8 52. ♙e2 ♙d7 53. ♞db3 ♙c7 54. ♞g3 ♙d7 55. *h4! Δ h5+– Makogonov*

49...*fg4* 50. ♞g4 *h5* 51. ♞g2 ♞d8 52. ♞gd2 ♙e8 53. ♞g2 ♙f7 54. ♞gd2 ♙e8 55. ♙e2

55. ♙e4 ♙f6! 56. ♞d6 [56. ♞d8 ♙d8 57. ♙e5 ♙e7 58. ♞d8? ♙d8 59. ♙e6 *b5!–+*] 56...♙e7 57. ♞d8 ♙d8 58. ♙e5 ♙e7! = Botvinnik

55...♙e7

55...♙f6? 56. ♞d6+–

56. ♞d1 ♞f8! 57. ♞f1 ♙f6 58. ♞b3 ♙h4

59. ♞b6 ♙g3 60. ♞b7 ♙f6

60...♙d6? 61. ♞d1 ♙c6 62. ♞db1+–

61. ♞b5

61. ♙f3 *h4* 62. ♙g4 ♞d8 63. ♞b5 ♞d4 64. ♞c5 ♞e4 65. ♞f3! [65. ♞a5 ♞c4 66. ♞a8 *g5!*

67. *a5 ♞a4* 68. *a6 g4* 69. *a7 ♙e5=*] 65...♞d4 [65...*e5* 66. ♞e5 ♞e5 67. *fe5 ♙e5* 68. ♞d3!+–] 66. ♞a5 [66. ♞c6 ♞e4!] 66...♞c4

67. ♞a6 *g5?* 68. ♞e3!+–; 67...♞e4! Δ *g5=*

61...♙f5?

61...♙g7 62. ♞c5 ♙f4 63. ♞a5 *h4!±*

62. ♞c5 ♙e4 63. ♞e5

63. ♞a5 ♙f4=

63...♙d4 64. ♞d1

64. ♞e6 ♞f4! 65. ♞g6 ♞f1 66. ♙f1 *h4=*

64...♙c4 65. ♞e4

65. ♞c1 ♙b3! [65...♙d4 66. ♞ec5+–; 65...♙b4

66. ♞b5+–] 66. ♞b5 ♙a2!

65...♙c5 66. ♙f3

66. ♞c1 ♙d5 67. ♙e3 ♙d6 68. ♙f3 *h4?*

69. ♞d4 ♙e7 70. ♞c7 ♙f6 71. ♙g4 Δ

♞dd7+–; 68...♙h4!

66...*h4* 67. ♞b1

67. ♞c1 ♙d5!

67...♙d6

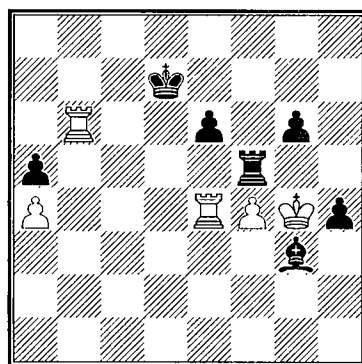
67...♞f5 68. ♞b5 ♙d6 69. ♞f5 [69. ♞be5 ♙d7!; RR 69. ♞b6 ♙d7 (69...♙d5 70. ♞a6) 70. ♙g4] 69...*ef5!*=

68. ♞b6 ♙d7 69. ♙g4

a) 69. ♞be6 ♞f4=

b) 69. ♞d4 ♙c7! [69...♙e7? 70. ♞b7 Δ ♙g4+–] 70. ♞e6 *g5=*

69...♞f5

70. ♞d4?

70. ♞a6!

a) 70...♙f2 71. ♞ae6+–

b) 70...♙h2 71. ♞ee6! ♞f4 72. ♙h3 Δ ♞g6+–

c) 70...*e5* 71. *fe5 ♞e5* 72. ♞e5 ♙e5 73. ♙h4+–

70...♙e7 71. ♞b7 ♙f6 72. ♞b5 *e5!*

a) 72...♙e7

b) 72...♙f2

73. ♞d6 ♙g7 74. ♞a5

74. *fe5 ♞f4* 75. ♙h3 ♞a4 76. ♞d7 [76. ♞dd5 ♞e4! 77. ♞a5 *g5*] 76...♙h6 77. *e6*

g5 78. *e7 g4* 79. ♙g2 ♞a2 80. ♙f1 ♞a1 81. ♙e2 ♞e1 82. ♙d2 ♙g6! = 83. ♞b6 ♙f7

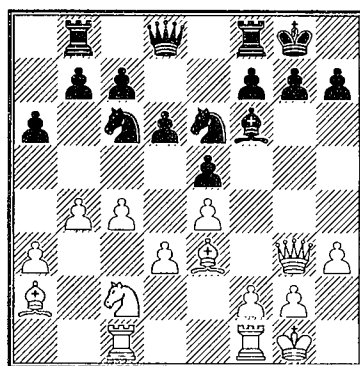
84. ♞h6 ♙f4 Botvinnik

74...f4 75. g3 g6 76. Ba6 g5 77. Bg6 Ba4 78. Bh6 g5 79. Bhg6 g5
½-½ Keres

16 (347)**C71****KERES — RESHEVSKY**

1. e4 e5 2. f3 c6 3. b5 a6 4. a4 d6
5. c4 g4
5...d7 6. c3 g6 7. d4 ed4 8. d4 g7
9. e3 ge7±
6. c3 ge7
6...f6 7. h3 [RR 7. b3 Bb8 8. c6
bc6 9. a4 d7 10. a6 f3 11. gf3 e7
12. a4 0-0 13. h4 Ba8 14. c2 h5
15. d3 f5 Ljubojevic — Larsen, Las
Palmas 1974] 7...f3 8. f3±
7. h3 f3
7...h5?! 8. g4
8. f3 g6
8...c8 (Bronshtein) 9. g3 b6 [9...g6
10. h4±] 10. c6 bc6 11. d3±
9. d5! Bb8
9...e7 10. b4! d7 11. c6 bc6
12. b3 0-0 13. b7 f4±; 12. d3±
10. b4
10. b4 b5 11. cb5 ab5 12. c3 d4!
[12...d7 13. b3±] 13. c7 d7 14.
b5 b5 15. c4 b6 16. f7 e7
10...ge7
10...d7 11. c6 bc6 12. d3±
11. c2
11. d3 b5 12. c6 c6 13. cb5 ab5 14.
b3 d7 15. e3±
11...d7
a) 11...b5?! 12. cb5 ab5 13. b3±
b) 11...c8 12. b4±
12. d3?
a) 12. d4 b5 13. cb5 ab5 14. b3 g6
15. e3 a5=
b) 12. b4! c8 13. b2 d4±
12...c8 13. d2
13. b4! e7 14. b2 f6 15. 0-0±
13...e7
13...b6 14. b3 e7 d g6, g7; 14. c6
14. g3

14. d4 (Bronshtein) 14...b6 15. c6
c6 16. b3 0-0=
14...f6 15. c1?
15. b4! d 0-0, f4±
15...b6! 16. b3
d 16. c6
16...d8! 17. 0-0 d7 18. a3
a) 18. f4 ef4 19. f4 c5±
b) 18. a4!? c5 19. c6 bc6 20. b3 d f4
18...c5 19. a2 0-0 20. b4 e6 21.
e3

21...f4!
21...cd4? 22. d4 d4 23. d4 ed4 24.
c5 d f4±
22. f3
22. f4 ef4 23. f3 [2. f4? g5]
23...e5 24. d1 c5=
22...d3 23. b1 f4 24. b5
24...e7 25. f4 ef4 26. f4 g6=
½-½ Keres

IX ROUND

RESHEVSKY — BOTVINNIK 1/2-1/2

SMYSLOV — EUWE 1-0

KERES — FREE

17 (348)**A91****RESHEVSKY — BOTVINNIK**

1. d4 e6 2. c4 f5 3. g3 f6 4. g2 e7
5. h3 0-0 6. 0-0 d6 7. c3 e8
7...e5 8. de5 de5 9. d8 d e4±

8. e4

8. ♖f4

a) 8...e5 9. de5 de5 10. ♖fd5 △ e4±

b) 8...c6 9. ♖d3±

c) 8...♙d8 9. e4 e5 10. de5 de5 11. ♖fd5
Levenfish — Ruimin, Leningrad 1934

d) 8...g5!? 9. ♖d3 ♜g6∞

8...fe4 9. ♖f4

RR 9. ♖e4 e5 10. de5 de5 11. ♖hg5 ♖c6
12. ♖f6 ♙f6 13. ♜d3 ♙g5 14. ♙g5 ♜h5
15. ♙e3 ♙g4 16. ♜b3 ♖ab8 17. ♙c5 ♖f6
18. ♙d5 ♖h8 19. f3 ♙f5 20. ♖ae1± *Sjo-*
dahl — Naumkin, Stockholm 1990

9...c6

9...e5 10. de5 de5 11. ♖fd5±

10. ♖e4 ♖e4 11. ♙e4 e5 12. ♖g2

12. de5 de5 13. ♖d3

12...♖d7 13. ♖e3

13. de5 ♖e5 14. f4 ♖g4 △ ♜h5

13...ed4!

13...♖f6 14. ♙g2 e4 (*Romanovsky*) 15. d5!
△ ♙d2-c3

14. ♜d4 ♖e5

14...♙f6 15. ♜d3

15. f4

a) 15. ♜d1 ♙h3 △ ♜f7

b) 15. c5 ♙h3 16. cd6? ♙f6±; 16. ♖d1
♙f6±; 16. ♖e1 ♙f6±

15...♖g4 16. ♖g4 ♙g4 17. ♖e1

17. ♜d3 ♜h5 18. ♙f3=

17...♙f6! 18. ♜d3

18. ♜d6 ♖d8 19. ♜a3 [19. ♙h7? ♖h7
20. ♖e8 ♖fe8-+] 19...♖h8→

18...♜h5 19. ♙d2 ♖fe8 20. ♖ab1?

a) 20. ♖e3 △ ♖ae1 *Flohr*b) 20. ♙c3 ♙c3 21. ♜c3 ♖e6
(*Romanov-sky*) 22. ♖e3 ♖ae8 23. ♖ae1±
20...♖e7?20...♖e6 21. ♖e3 ♖ae8 22. ♖be1 ♙b2 23.
♖b1 ♖e4! 24. ♖e4 ♖e4 25. ♜e4 ♙f5 26.
♜e1 ♙d4-+

21. ♙b4

a) 21. b4 ♖ae8 22. ♖bc1 ♖h8

b) 21. ♖e3 ♖ae8 22. ♖be1 ♙b2? 23.
♙h7+-

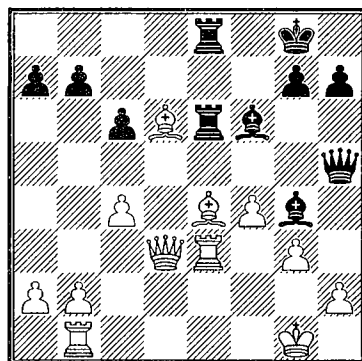
21...♖ae8

21...♖d8 22. ♙d6 △ c5

22. ♙d6 ♖e6

22...♖e4 23. ♖e4 ♖e4 24. ♜e4 ♙f5 25.
♜e3! [25. ♜e1? ♙d4-+] 25...♙b1? 26.
♜e6 ♜f7 27. ♜c8+-; 25...♙d4

23. ♖e3

23. c5 ♙f5 24. ♙e5 ♙e5 [24...♙e4 25.
♖e4 ♙e5 26. ♖be1] 25. ♙f5 ♙d4 26. ♖f1

23...♖d6

23...♙f5 24. ♙e5 [24. ♖be1? ♙e4 25.
♖e4 ♖e4 26. ♖e4 ♖e4 27. ♜e4 ♜d1-+] 24...♙e4 [24...♙e5?! 25. ♙f5 ♖d6
(*Flohr, Ro-*
manovsky) 26. ♙h7! ♖h8
27. ♖e5! ♖e5 28. ♜d6 ♖e2 29. ♜d8
♖h7 30. ♜h4 ♜h4 31. gh4 ♖g6∞]
25. ♖e4 ♙e5 26. ♖be1 ♜f5 27. fe5 ♖e5
28. ♖e5 ♜d3 29. ♖e8 ♖f7=

24. ♜d6 ♖d8

24...♙e7 25. ♙d5!+-

25. ♜c7

a) 25. ♜b4 ♙d4 26. ♖be1 ♖e8-+

b) 25. ♜a3 ♖d2→

25...♜c5?

a) 25...♖d2 26. ♙d5+-

b) 25...♖d7 26. ♜c8 ♖d8= △ 27. ♜b7?
♙d4 28. ♖be1 [28. ♜b3 ♙d1! 29. ♜d3
♙c2!-+] 28...♙e3 29. ♖e3 ♖d1-+

26. ♖be1 ♖c8

26...♖d1? 27. ♙d5

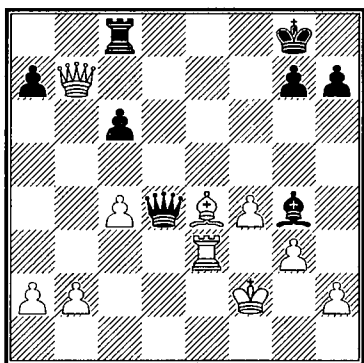
27. ♜b7 ♙d4 28. ♖f2?

△ 28. ♜b3 ♖d8 29. ♖f2 ♙e3 30. ♜e3
♜e3 31. ♖e3 ♖d2 32. ♖f1 ♙b2 33. ♙c6±
28...♙e3

28...♜a5?! 29. ♙f3 ♖e8 [29...♜d2 30. ♖le2

♖e3 31. ♜g2+-] 30. ♜g4 ♖e3 [30...♜d2 31.
 ♖1e2 ♖e3 32. ♜g2+-] 31. ♖e3 ♜d2 32.
 ♜f1! ♜e3 33. ♜c8 ♜f7 34. ♜d7 ♜f8 35.
 ♜d6 ♜f7 36. ♜g2+- Flohr, RR 36...♜f2 37.
 ♜h3 ♜f1 38. ♜h4 ♜f6 39. ♜h5 ♜c4=

29. ♖e3 ♜d4?
 ♠ 29...♖d8 30. ♜b3 ♖d2=

30. ♜b3?

30. ♜f3! ♖e8 31. ♜b3 ♖e3 32. ♜e3 ♜b2
 33. ♜e2 ♜d4 34. ♜g2 ♜f3 35. ♜f3±
 30...♜d2 31. ♜g1 ♜c1 32. ♜f2 ♜d2 33.
 ♜g1 ♜c1
 a) 33...♖d8 34. ♜f3=
 b) 33...♜e2 34. h4 [34. ♖e2 ♜e2 35.
 ♜c6=] 34...♜e1 35. ♜h2 ♜f2 36. ♜h3
 h5 37. c5 ♠ ♖e2, ♜e6=
 ½-½

Keres

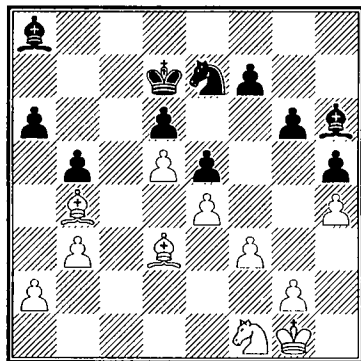
18 (349)

C90

SMYSLOV — EUWE

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♜b5 a6 4. ♜a4
 ♖f6 5. 0-0 ♜e7 6. ♖e1 b5 7. ♜b3 d6 8.
 c3 ♖a5 9. ♜c2 c5 10. d4 ♜c7 11. ♖bd2
 ♜b7 12. ♖f1 cd4 13. cd4 ♖c8 14. ♖e2
 a) 14. ♖e3 ♖e4+
 b) 14. ♜d3 ♖c6 15. ♜e3 ♖g4=
 14...0-0 15. ♖g3 ♖fe8 16. b3 ♜f8 17.
 ♜b2 g6
 17...♖c6!?
 18. ♜d2 ♜g7 19. ♖c1 ♖d7 20. ♖ee1 ♖c6
 20...♜b6!?

21. ♜b1 ♜b6 22. d5
 22. de5 ♖de5=
 22...♖e7 23. ♜c3! ♜a8 24. h4 h5
 ♠ 24...♖f6 ♠ ♖g4, ♜h6
 25. ♜a5! ♜b8 26. ♖f1 ♖c1
 26...♖f6!?
 27. ♖c1 ♖c8 28. ♖e1 ♖c5 29. ♜g5 ♜f8
 30. ♜e3 ♖g8 31. ♜h3 ♜h6 32. ♖c3 ♖e7
 32...♜b7 ♠ ♖f6
 33. ♜c2 ♖b7 34. ♖c8 ♜c8 35. ♜c8 ♖c8
 36. ♜c3 ♖c5 37. ♜b4 ♜e7 38. f3 ♜d7?
 ♠ 38...♖b6
 39. ♖d3 ♖d3 40. ♜d3± ♖e7
 a) 40...♖b6 41. ♜a5
 b) 40...♜e7 41. ♜a5

41. g4! hg4?

41...♜f4 42. g5 [42. gh5 gh5±] 42...♖c8
 43. ♜a5 ♜c1 44. a4 ba4 45. ba4 ♜b7 46.
 ♜g2 ♠ ♖d2-c4± Smyslov
 42. fg4 ♜c1
 a) 42...f6 43. g5 fg5 44. ♜d2
 b) 42...♜f4?! 43. g5 ♖g8 44. a4 ba4 45. ba4
 ♜b7 46. ♖d2 f6 47. ♖c4 fg5 48. hg5+-
 c) 42...f5 43. g5 ♜g7 44. ♖e3± Smyslov
 43. g5 ♜b7 44. ♜f2 ♖c8
 44...♖g8 45. ♖g3! f6 46. ♖e2 ♜b2 47.
 ♜e3+- Smyslov
 45. ♖e3 ♜e7
 45...♖e7 46. ♖g4+-
 46. ♜a5 ♜a3
 46...f6!? 47. gf6 ♜f6 48. ♜f1±
 47. ♜g3 ♜c5 48. ♜d2
 48. ♖c2 ♖b6? 49. b4+-

48...♖f8

a) 48...♖b6? 49. h5! [49. ♖c2 (Lilienthal) 49...♖d7] 49...gh5 50. ♖f5 ♖d7 51. ♕e2+—

b) 48...♕d4!? 49. ♖c2 ♖b6 50. ♖d4 ed4 51. ♕c1 ♖d7 52. ♕b2 ♖e5 53. ♕f1 d3 54. ♕e5 de5 55. ♕d3+— Smyslov

49. ♖c2 ♖e7

49...♖e7 50. ♕a5 ♕c8 [50...♖g8 51. ♖b4 f6 52. ♖c6+—] 51. b4 ♖c7+— Smyslov

50. ♕e2 ♖a7

50...♖b6! 51. h5 gh5 52. ♖h4 ♖d7 53. ♖h5

51. ♕a5 ♖c8

51...♕c8? 52. b4 ♕g1 53. ♖g2 ♕d4 54. ♖d4 ed4 55. ♕b6+— Smyslov

52. ♕g4 f6

a) 52...♖a7 53. b4+—

b) 52...♕a7 53. ♖b4 ♖c6+—

c) 52...♖e8 53. ♕c7 ♖e7 54. ♖g2 ♖a7 [54...♕a7 55. ♖b4 ♖c6+—; 54...♖e8 55.

b4 ♕a7 56. ♕c8 ♖d6+—] 55. b4 ♕d4 56. ♖d4 ed4 57. ♕b6+— Smyslov

53. ♕e6

53. gf6 ♖f6 54. ♕e6+—

53...fg5 54. hg5 ♖b6

54...♖e8 55. ♕c7 ♖e7 56. ♖f3+—; 56. ♕g4 ♕a7 57. ♖b4+— Smyslov

55.b4 ♖c4

55...♕g1 56. ♖g2+— Smyslov

56. bc5 ♖a5 57. cd6 ♖d6 58. ♕f7 ♖c4

59. ♕g6 a5 60. ♖g4 b4 61. ♕f5 ♖e7 62.

♕e6 ♖d6 63. ♖e3! ♖e4

63...a4 64. ♖f5 ♖f5 65. ef5 b3 66. f6 ♖d6 67. f7 ♖e7 68. d6+—

64. ♖f5 ♖d6 65. ♖e5 ♖f7 66. ♖f4 ♖d8

67. ♖f5 ♖f8 68. g6 ♖e6 69. de6 a4 70.

♖e5 1-0 Keres

X ROUND

EUWE — RESHEVSKY 1/2-1/2

BOTVINNIK — KERES 1-0

SMYSLOV — FREE

19 (350)

C75

EUWE — RESHEVSKY

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♕b5 a6 4. ♕a4 d6
5. c3 ♕d7 6. d4 ♖ge7 7. h4 h6

a) 7...♖g6? 8. h5

b) 7...g6 8. h5

c) 7...♖c8 Panov

d) ♖ 7...ed4 8. cd4 d5 9. e5 ♕g4 ♖ ♖f5∞

8. ♕e3

a) RR 8. h5 ed4 9. ♖d4 ♖d4 10. cd4 d5 11.

e5 ♕a4 12. ♖a4 ♖c6 13. ♕e3 ♖d7 14.

♖c3 ♕b4 15. ♖c2 0-0 16. 0-0-0 ♕c3 17.

♖c3 f6 18. f4 a5 19. a3 a4 20. ♖b1

♖a5 ♖ Quinteros — Larsen, Manila 1973

b) 8. ♖bd2!?

8...ed4

a) 8...g6!?

b) RR 8...♖g8 9. ♖bd2 b5 10. ♕b3 ♖f6

11. ♖e2 ♕e7 12. 0-0-0 ♖b8 13. de5 de5

14. ♕d5 ♕d6 15. ♖b3 ♖e7 16. c4 bc4 17.

♖c4 ♖b4 18. ♖c5 ½-½ Sherzer — Anic,

Budapest 1992

9. cd4 d5 10. e5 b5

10...♖c8 ♖ ♖b6; 10...♖f5

11. ♕c2

11. ♕b3 ♖a5 12. ♖bd2 ♖c4

11...♖a5

11...♖b4 12. ♖bd2! [RR 12. ♕b3!? ♕f5

13. 0-0] 12...♖c2 13. ♖c2 ♖ ♖b3±

12. ♖c3 ♕g4

12...♕f5!?

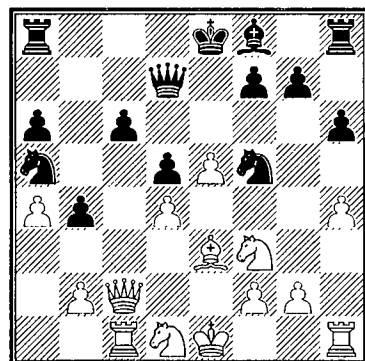
13. a4 c6 14. ♖d3

♖ 14. ♖e2 ♖ ♖f4-d3

14...♕f5 15. ♖e2 b4 16. ♖d1 ♖d7 17. ♖c1

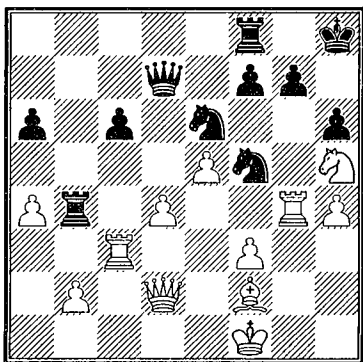
♕c2 18. ♖c2 ♖f5

18...♖f5

19. g4?

a) 19. f4! ?
 b) 19. d2! ?
 19... e7!
 19... e3?! 20. $\text{e3}\pm$
 20. d2
 20. $\text{Bg1 h5}\mp$
 20... g4
 20... h5! ?
 21. c5 b7 22. b4 d8
 22... g2! 23. f1 d8
 23. f3 g2
 \square 23... d7 \triangle $\text{f5}\infty$
 24. Bg1 h3 25. f2 c8
 \square 25... d7
 26. c3 f5 27. e3 b8?
 \square 27... e3
 28. d5 d7
 28... b7 29. e3 e3 30. e3+ —
 29. f4 b4 30. d3 0-0
 \square 30... d2 31. d2 $\text{e6}\infty$
 31. e1 ?
 31. $\text{c2}\pm$
 31... d2 32. d2 e6 33. h5 h8
 34. g4 b3?
 34... d5! 35. d3 g6 36. f6 $\text{a2}\infty$
 35. c3 b4?
 35... f8 36. c2 c3 37. bc3 g6 \triangle $\text{b7}\pm$

36. d5! a5
 RR 36... g4! ? 37. fg4 e7 38. f6
 d8 39. d6 $\text{g6}\infty$; 38. d6! ?
 37. d3
 RR 37. b4 ab4 38. c6 d8 39. d6
 d6 40. de6 e6 41. ed6 d6 42. $\text{b4}\pm$

37... d5 38. f5 b2 39. d3
 a) 39. g4 (Makogonov) 39... g6! 40.
 f6 g8 41. f4 [41. g3 d1 \triangle
 $\text{d8}\infty$] 41... d1 42. g2 $\text{b1}\infty$
 b) 39. g3 d2 40. e4+ —
 c) 39. e1! \triangle g7 , f6+ —
 39... a2 40. e1 h2 41. e3
 a) 41. d2 d2 42. g7 g7 43.
 f6 f2! 44. f2 b1 \triangle g6
 b) 41. d6 e2 42. g1 h3 43. e4 [43.
 g3 b8 \triangle h1 44. d3 a2=] 43... h2 44. e1 h1 45. e2 h2 46.
 d1 b8 47. d2 (Panov) 47... b1! 48.
 b1 f3 \triangle d2 , g4=
 c) 41. g1!
 c1) 41... h3 42. g2+ —
 c2) 41... e2 42. e4+ —
 c3) 41... b8 42. f4! b1 [42... f4 43.
 f4 e2 44. e1+] 43. g2 e1
 [43... g2 44. g2+] 44. h2 b1 45.
 h3+ —
 c4) 41... e2 42. d1 b3 (Horowitz) 43.
 g7 [43. b1 e3 44. e1 h2 45.
 g3+] 43... g7 44. f6 e3 45. e1
 g8 [RR 45... e1! ? 46. e1 d3 \triangle
 $\text{g6}\pm$] 46. g3 h2 47. d6 \triangle g7+ —
 41... h1
 41... d4 42. e4 h1 43. g1 h2 44.
 g4+ —
 42. g1 h2 43. g4
 43. f2 g6 44. f6 h7
 43... g6 44. e2?
 44. f6 f4 45. e4!
 a) 45... b8 46. f2 g1 47. g1 h4 48.
 e4+ —
 b) 45... g1 46. g1 h3 47. f2 h4
 48. g3+ —
 c) 45... d5 (Panov) 46. e2 g1 47. g1
 e5 48. c5!+ —
 d) 45... h3 46. h1 h1 47. e2 d8
 [47... b8 48. d2+ ; 47... h2 48. f2+] 48.
 f2 f2 49. f2+ —
 44... g1 45. g1 g1 46. g1 h5 47.
 e4 h7
 47... a8 48. f4
 48. a5 b8 49. b4 a8 50. b6 g6
 51. a5 f5 52. e4 a6 53. f2 f4 54.

♖c4 c5 55. ♗g3 ♘d5 56. ♙d8 ♜a8 57.
♙b6 ½-½

Keres

20 (351)**E28****BOTVINNIK — KERES**

1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘c3 ♙b4 4. e3 0-0
5. a3 ♙c3 6. bc3 ♜e8

6...c5

7. ♘e2

7. ♙d3 e5 8. ♘e2 e4 9. ♙c2 b6

7...e5 8. ♘g3 d6

8...d5; 8...e4!? 9. ♙e2 b6 △ ♙b7

9. ♙e2

a) RR 9. ♙d3 ♘c6 10. 0-0 h6 11. ♜c2 ♜e7
12. f3 ♙d7 13. ♙d2 ♜ab8 14. ♜a1 a6∞
Remlinger — Rohde, New York 1987

b) RR 9. f3 c5 10. e4 ed4 [10...♜a5 11. ♙d2
h6 12. ♙d3 ♘c6 13. d5 ♘e7 14. 0-0 ♘g6 15.
♘f5 ♙f5 16. ef5 ♘f4 17. ♙c2 ♜a6 18. g3 ♘h3
19. ♘g2 ♘g5 20. h4 ♘gh7∞ *Pieterse —
Van Der Wiel, Hilversum 1988*] 11. cd4
cd4 12. ♙e2 ♘c6 13. 0-0 ♘d7 14. ♜b1
♘c5 15. ♙b2 ♜f6 16. ♜d2 a5∞ *Kotov —
Najdorf, Budapest 1950*

9...♘bd7?!

9...♘c6 10. 0-0 ♘a5∞; 9...c5!? 10. 0-0 ♘c6

10. 0-0 c5

a) 10...e4 11. f3 b6 12. fe4 ♙b7∞

b) 10...b6!?

11. f3 cd4?!

11...♘f8

12. cd4 ♘b6

12...♘f8; 12...b6!?

13. ♙b2 ed4

13...♙e6

a) 14. ♜c1 ♜c8 15. de5 [15. d5 ♙d7] 15...de5
16. ♜d8 ♜ed8 17. ♙e5± *Botvinnik*

b) 14. d5 ♙c8 15. f4±

14. e4!

a) 14. ed4?! d5!∞ *Botvinnik*

b) 14. ♜d4 ♘a4 15. ♙c1 ♜b6∞

c) 14. ♙d4 d5 [14...♙e6 15. ♜c1 ♜c8∞
Botvinnik] 15. c5 ♘c4∞

14...♙e6 15. ♜c1

15. ♜d4?! ♘a4 16. ♙c1 ♜b6=

15...♜e7?!

△ 15...♜c8 16. ♜d4 ♘a4 [16...♜c6? 17.
f4 ♜c7? 18. ♘h5!] 17. ♙a1 ♘c5±

16. ♜d4 ♜c7?!

a) 16...♘e8 17. ♘h5 f6 18. ♘f4±

b) 16...♜c8 17. ♜fd1 ♜c7 18. ♜d6 ♜d6
19. ♜d6 ♘e8 20. ♜d4 ♜ec7± *Botvinnik*;
RR 21. ♘f5+—

c) 16...♘a4 17. ♙a1 ♘c5±

d) 16...♜c7!? 17. ♜fd1 ♜c8±

17. c5 dc5 18. ♜c5 ♜f4?+—

△ 18...♜d8 19. ♜d8 [19. ♜e3 ♘fd7±]

19...♜d8 20. ♙f6 g6 21. ♘h5 ♜d2±; 21...f5!

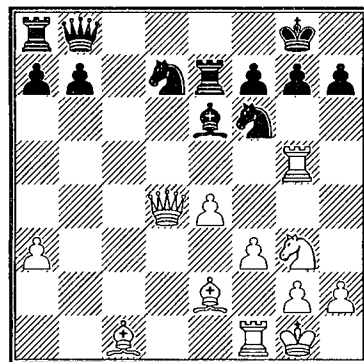
22. ef5 ♙f5 23. ♜f5 ♜e2∞ *Botvinnik*

19. ♙c1 ♜b8

19...♜d7 20. ♜b4 ♜b8 21. ♙b5 ♜d8 22. ♙g5+—

20. ♜g5 ♘bd7

20...♘e8 21. ♘h5 f6 22. ♘f6 ♘f6 23. ♜f6+—

21. ♜g7! ♘g7 22. ♘h5 ♘g6

22...♘h8 23. ♙g5+—; 22...♘f8 23. ♙h6+—

23. ♜e3 1-0

Keres

III Turn**XI ROUND**

EUWE — KERES 0-1

SMYSLOV — RESHEVSKY 1-0

BOTVINNIK — FREE

21 (352)**C74****EUWE — KERES**

1. e4 e5 2. ♘f3 ♘c6 3. ♙b5 a6 4. ♙a4 d6

5. c3 f5 6. ef5 ♠f5 7. d4 e4 8. ♖g5
8. d5 ef3 9. dc6 b5+
8...d5

a) 8...h6 9. ♗b3±

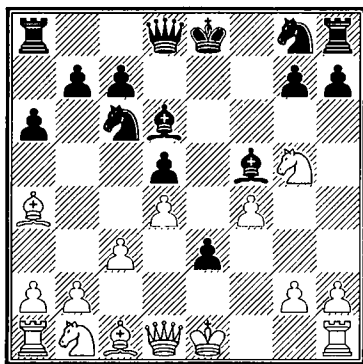
b) 8...♖f6 9. ♗b3±

c) 8...♗e7 9. 0-0 ♗g5 10. ♗h5±

9. f3 e3! 10. f4

10. ♗e3?! h6+

10...♗d6

11. ♗f3?

a) 11. ♗e3 ♗e7 12. ♗e2 ♖f6 [12...♗d3? 13. ♗d3 ♗f4 14. ♖f7±; 12...♗g4 13. ♗g4 ♗e3 14. ♗e2±] 13. ♖f3 ♗g4 14. h3 ♖h5 15. ♖f2 [15. hg4 ♖g3-+] 15...♗f4 [15...♖f4 16. ♗f4 ♗e2 17. ♖e2 ♗f3 18. ♖f3 0-0 19. g3 g5=] 16. hg4 [16. ♗f4 ♗e2 17. ♖e2 ♖f4+] 16...♖g3 17. ♗e1! ♖e2 18. ♗e2

b) 11. 0-0 ♗f4 [RR 11...h6 12. ♖h3 ♗h4 13. ♗f3 ♗h3 14. gh3 ♖ge7 15. ♗e3 0-0 16. ♗c2 ♗f7 17. ♗g4 ♗f6 18. f5 ♖h8 19. ♖d2± Yim — Zhuravlev, Riga 1967] 12. ♗f4 ♗g5 13. ♗e3 ♖ge7=

c) 11. ♗h5 g6 [11...♗g6 12. ♗f3 ♗f6 13. ♗e3 ♖ge7 14. ♗e6±] 12. ♗f3 ♗f6 13. ♗e3 ♖ge7 14. 0-0∞

11...♗f6 12. ♗e3

a) 12. ♗d5? ♗f4 ∆ ♖ge7+

b) 12. ♗e3 h6+

c) 12. 0-0 ♖ge7 13. ♗e3+

12...♖ge7 13. ♗c6?!

a) 13. ♖d2 0-0 14. ♖gf3 ♗g6+

b) 13. 0-0 0-0 14. ♖f3 [14. ♖d2? ♖g6 15. g3 h6 ∆ ♗h3-] 14...♗e4 [14...♗b1 15.

♗b1 ♗g6 16. ♗d2 ♗f4+] 15. ♖g5! [15. ♖e5? ♗e5 ∆ ♗g6-+; 15. ♖bd2 ♗f4 16. ♗e2 ♗f7] 15...♗f5 16. ♖f3 ♗e4=

13...bc6 14. 0-0

14. ♖f3 0-0 15. ♖e5 ♗b1 16. ♗b1 ♗e5

14...0-0 15. ♖d2?

∆ 15. ♖f3 ♗b1 [15...♗e4 16. ♖g5] 16.

♗b1 ♗g6 17. ♗d2 ♗f4+

15...♖g6 16. g3 ♗ae8 17. ♗f2

17. ♗f3? h6-+

17...♗d3

17...h6 18. ♖gf3 ♗f4!-+

18. ♗e1 ♗e1 19. ♗e1 ♗f4!

19...♖f4? 20. gf4 ♗f4 21. ♗e6 ♖h8 22. ♖df3+-

20. gf4

20. ♗e6 ♗e6 21. ♖e6 ♗e3 22. ♖h1 ♗f1!-+

20...♖f4 21. ♖df3

21. ♖gf3 ♗g6-+; 21. ♗h4 ♖e2 ∆ ♗e4-+; 21. h4 h6-+

21...♖e2 22. ♖g2 h6 23. ♗d2 ♗f5 24. ♗e3 hg5 25. ♗d2 ♗e4

0-1

Keres

22 (353)

C75

SMYSLOV — RESHEVSKY

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♗b5 a6 4. ♗a4 d6
5. c3 ♖ge7 6. d4 ♗d7 7. ♗b3 h6 8. ♖bd2
♖g6 9. ♖c4 ♗e7 10. 0-0 0-0 11. ♖e3
♗f6 12. ♖d5 ♗e8?

12...ed4 — game 1

13. de5! ♗e5

a) 13...de5 14. ♖f6+-

b) 13...♖ge5 14. ♖e5 ♖e5 15. f4 ♖c6
16. e5!→ Smyslov

14. ♖e5 de5 15. ♗f3 ♗e6?

∆ 15...♖a5 16. ♗c2 c6 17. ♖e3 ♗e6 18.
♖f5 ♗c7 19. ♗g4 ♖h7 20. h4! f6 21. h5
♖f8 22. b3± Smyslov

16. ♗d1 ♗d5

16...♗c8 17. ♗g3±

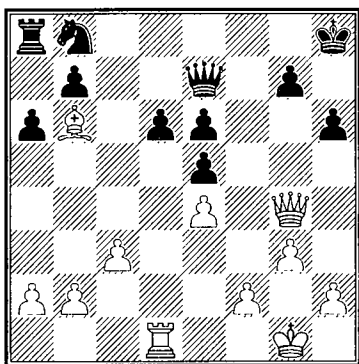
17. ♗d5

17. ed5 e4±

17...♗e7 18. ♗f5! ♖f8

a) 18...♗e6 19. ♗d7+-

b) 18...♖ad8 19. ♔h6 [19. ♖d8 ♖d8 20. ♔h6+-] 19...gh6 [19...♖d5 20. ♔d5] 20. ♖d8 △ ♖g6+- Smyslov
 19. ♔e3 ♖e6 20. ♖ad1 ♖ed8 21. g3 ♖d6 21...♖e8 22. ♖d8 ♖d8 23. ♖d8 ♖ed8 24. ♖c8 ♖e7 25. ♔d5+-
 22. ♖d6 cd6 23. ♖g4 ♖h8
 23...♖f8 24. ♔b6 [△ 25. ♔e6 fe6 26. ♖f3 ♖g8 27. ♖d3] 24...♖c7 25. ♖f5 ♖e8 26. ♖h7 ♖f6 27. ♖h8 ♖g8 28. ♖d3 △ ♖f3+- Smyslov
 24. ♔b6 ♖b8
 a) 24...♖c8 25. ♖d2 ♖b8 26. ♖d1 ♖c6 27. ♔a7 ♖d7 28. ♔d5 ♖c7 29. ♔e6 ♖e6 30. ♖d6+- Smyslov
 b) 24...♖c7 25. ♖f3 ♖f8 26. ♖d3 ♖e8 27. ♔a4+- Smyslov
 25. ♔e6 fe6

26. ♖h4! ♖d7
 26...♖h4 27. gh4+-
 27. ♖d8 ♖d8 28. ♔d8 ♖d7
 28...♖c6 29. ♔b6+-
 29. ♔c7 ♖c5 30. ♖d6+- ♖c8
 30...♖e4 31. ♖e6 △ ♔e5+-
 31. ♔b6 ♖a4
 31...♖e4 32. ♖e6+-
 32. ♖e6 ♖b2 33. ♖e5 ♖c4
 33...♖c3 34. ♔d4+-
 34. ♖e6 ♖b6 35. ♖b6 ♖c3 36. ♖b7 ♖c2
 37. h4 ♖a2 38. ♖g2 a5 39. h5 a4 40. ♖a7
 40. ♖b8 ♖h7 41. ♖a8+-
 40...♖g8 41. g4 a3 42. ♖g3 ♖e2 43. ♖f3

♖a2 44. ♖e3 ♖f8 45. f3 ♖a1 46. ♖f4 a2
 47. e5 ♖g8 48. ♖f5 ♖f1 49. ♖a2 ♖f3 50.
 ♖g6 ♖f8 51. ♖a8 ♖e7 52. ♖a7
 1-0 Keres

XII ROUND

KERES — SMYSLOV 1/2-1/2

BOTVINNIK — EUWE 1-0

RESHEVSKY — FREE

23 (354)**D99**

KERES — SMYSLOV

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. ♖c3 d5 4. ♖f3
 ♔g7 5. ♖b3 dc4 6. ♖c4 0-0 7. e4 ♔g4
 8. ♔e3 ♖fd7 9. ♖b3 ♖b6 10. ♖d1
 10. a4 — game 28
 10...e5 11. de5 ♖d7 12. ♔e2
 RR 12. a4 ♖e7 13. a5 ♖e5 14. ♖e5 ♔d1 15.
 ♖d1 ♖e5 16. ab6 ab6 17. ♔d3 ♖a5 18.
 ♖e2± Belavsky — Dvoirys, Odessa 1989
 12...♖e7 13. ♔g5?!
 a) RR 13. 0-0 ♖e5 14. ♖e5 ♔e2 15. ♖e2
 ♖e5 16. ♖c3 ♖ad8 [16...♖fd8 17. f4 ♖e8
 18. e5 ♖c6 19. ♔b6± Annageldiev —
 Huz-man, Uzhgorod 1988] 17. f4 ♖e7
 18. e5 ♖d1 19. ♖d1 ♖d8 20. ♖e4 ♖d1 21.
 ♖d1 h6 22. ♔c5 ♖e8 23. h3 ♖c6 ½-½
 Kotov — Lilienthal, Sweden 1948
 b) 13. ♖d4 ♔e2 14. ♖de2 △ f4±
 c) 13. h3 ♔f3 [13...♔e6 14. ♖d5±] 14.
 ♔f3 ♖e5 15. ♔e2±
 13...♖e8=
 13...♖c5? 14. ♖d5±
 14. 0-0
 △ 14. h3 ♔f3 [14...♔e6 15. ♖a3] 15. ♔f3
 ♖e5 [15...♖e5 16. ♔e2±] 16. ♔e3 ♖c5=
 14...♖e5 15. ♖d5
 15. ♖d4?! c5! 16. ♖db5? ♔e2 17. ♖e2 c4
 18. ♖b4 ♖d3±; 18...a5±
 15...♖d5 16. ed5 ♖f3 17. ♔f3 ♔f3
 17...♖e5=
 18. ♖f3 ♖d7
 18...♖e5? 19. ♔f4 ♖b2 20. ♔c7±;
 18...♔b2?! 19. ♖b1±; 18...♖a4!? 19. ♖f4=
 19. ♖d2 ♖fe8 20. ♖c1 ♔e5 21. g3 a5 22.
 ♖g2 a4 23. ♖e2

23. h4 h5 24. ♖c4 ♗b5=

23...♙d6

23...♗b5 24. ♖ce1 ♙b2? 25. ♖e7±

24. ♖ce1 ♖e2 25. ♖e2 ♖e8 26. ♖e8 ♗e8

27. ♙f6 ♙f8

27...c6 28. ♙c3 f5= Kotov

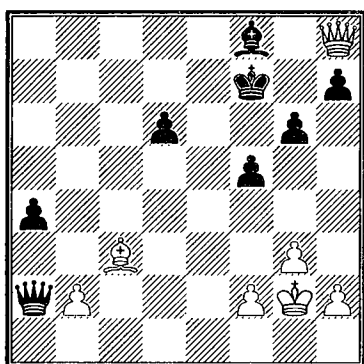
28. d6 cd6 29. ♗b7 ♗e6 30. ♙c3 ♗a2

⊖ 30...d5=

31. ♗e4 f5

31...♙g7 32. ♗a8 ♙f8 33. ♙d2±

32. ♗d4 ♙f7 33. ♗h8

33...♙e8?!

33...h6 34. ♗h7 ♙e8 35. ♗g6 ♗f7=

34. ♗h7

34. ♙g7 ♗f7 35. ♙h6 g5 [35...♙e7 36. ♙f8 ♗f8 37. ♗h7±] 36. ♙f8 ♗f8 37. ♗h7± Kotov

34...♗f7

34...♗e6 35. h4±

35. ♗h4?!

35. ♗h8±

35...♗d5 36. ♙g1 ♗d1 37. ♙g2 ♗d5 38. f3

38. ♙h3 ♗b5=

38...♗b5 39. ♗d4 ♗e2 40. ♗f2 ♗f2 41. ♙f2 ♙f7 42. ♙e3 ♙e6

½-½

Keres

24 (355)

D49

BOTVINNIK — EUWE

1. d4 d5 2. ♖f3 ♖f6 3. c4 e6 4. ♖c3 c6

5. e3 ♖bd7 6. ♙d3 dc4 7. ♙c4 b5 8. ♙d3

a6 9. e4 c5 10. e5 cd4 11. ♖b5 ab5 12.

ef6 ♗b6 13. fg7 ♙g7 14. 0-0

14. ♗e2 0-0 15. 0-0 ♖c5? 16. ♙h7→

14...♖c5?!

14...0-0 15. ♖e1 ♙b7 16. ♙f4 ♙d5 17.

♖e5 ♖e5 18. ♙e5 ♙e5 19. ♖e5 f5=

15. ♙f4 ♙b7 16. ♖e1

16. ♙e5 ♙e5 17. ♖e5 ♖d3 18. ♗d3 f6=

16...♖d8?

a) 16...♙d5 17. ♙e5 ♙e5 18. ♖e5 ♖g8 19.

♙f1± Botvinnik

b) ⊖ 16...♖d3 17. ♗d3 ♙f3 18. ♗f3 0-0

19. ♗g3 [19. ♗g4± Botvinnik] 19...f6=

17. ♖c1! ♖d5

17...♙f3 18. ♗f3 0-0? [18...♖d3 19. ♗d3

0-0 20. ♙c7+-] 19. ♙h7 Δ ♗h5+-

18. ♙e5! ♙e5

18...0-0

a) 19. ♙h7 ♙h7 20. ♖c5 ♖c5 [20...♗c5 21. ♗d3

f5 22. ♖g5 ♙g6 23. ♙g7 ♗b4 24. ♖e6 ♙g7 25.

♗g3+-] 21. ♗d3 f5 22. ♖g5 ♙g6 23. ♙g7 ♙g7

24. ♗g3 ♖g8 25. ♗h4 ♖h8 26. ♗d4 e5 27. ♗c5

♗c5 28. ♖e6+-; 24...e5! Suetin

b) 19. ♖g5 h6 [19...♖e5 Chistiakov] 20.

♙h7 ♙h8 21. ♗h5 ♗d8

c) 19. ♙g7! ♙g7 20. ♖e5 ♖d3 21. ♗d3

♙h8 [21...f6 22. ♖c7! ♗c7 23. ♗g3+-]

22. ♗f3 f6 23. ♗f4 Δ ♗h6+- Botvinnik

19. ♖e5 ♖e5

19...0-0 20. ♖d5 Δ ♖d4+-; 19...♖g8 20.

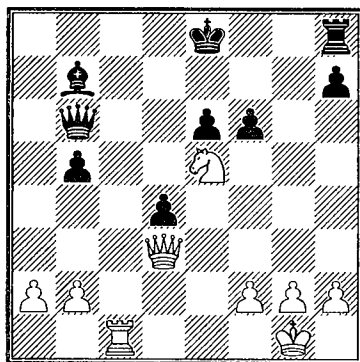
♖d5 ♙d5 21. ♙h7 ♖g7 22. ♗d4+-

20. ♖e5 ♖d3

20...♖g8 21. g3 ♖g5±; 21. ♙f1+-

21. ♗d3 f6

21...0-0 22. ♖d7+-; 21...♖g8 22. ♗h7!+-

22. ♖g3!+- fe5 23. ♖g7 ♜f8 24. ♜c7 ♖c7
24...♜d6 25. ♜b7 d3 26. ♜a7 ♜d8 27. ♜h7+-
25. ♖c7 ♙d5 26. ♖e5 d3 27. ♖e3 ♙c4
28. b3 ♜f7 29. f3 ♜d7 30. ♖d2 e5 31.
bc4 bc4 32. ♙f2 ♙f7
32...c3 33. ♖c3 d2 34. ♖c8 ♙e7 35. ♖d7 +-
33. ♙e3 ♙e6 34. ♖b4 ♜c7 35. ♙d2
♜c6 36. a4 1-0 Keres

XIII ROUND

SMYSLOV — BOTVINNIK 0-1

RESHEVSKY — KERES 0-1

EUWE — FREE

25 (356)**B62**

SMYSLOV — BOTVINNIK

1. e4 c5 2. ♘f3 ♘c6 3. d4 cd4 4. ♘d4
♘f6 5. ♘c3 d6 6. ♙g5 e6 7. ♙e2 ♙e7 8.
0-0 0-0 9. ♘db5

RR 9. ♙h1 d5 [9...♙d7 10. ♙4 ♘d4 11. ♖d4
♙c6 12. ♜ad1 a6 13. ♜d3 b5 14. ♜g3 ♙h8
15. a3 e5 16. ♖e3 ♘d7 17. ♜h3 ef4 18. ♙f4
♘e5 19. ♙e5 de5 20. ♜f5→ Herzog — Wit-
tmann, Austria 1993] 10. ed5 ♘d4 11. ♖d4
♘d5 12. ♙e7 ♘e7 13. ♜ad1 ♖d4 14. ♜d4
e5 15. ♜d2 ♙e6 16. ♙f3 ♜ac8 17. ♜e1 f6 18.
♘b5 ♜fd8 19. ♜ed1 ♜d2 20. ♜d2 ♘c6=

Timmerman — Sosonko, Netherlands 1994
9...a6 10. ♙f6 gf6 11. ♘d4 ♙h8 12.
♙h1 ♜g8 13. f4 ♙d7 14. ♙f3?

14. f5! ♘e5 15. ♙h5 ♙ ♙f7, ♘c3-e2-f4
14...♜c8 15. ♘c6?

15. ♘ce2!? ♙ 15...♘a5 16. b3 f5 17. ♙h5!;
17. ef5? e5

15...bc6 16. ♘e2 d5 17. f5?
17. ♖d3 de4 18. ♙e4 f5 19. ♜ad1 ♜c7
20. ♙f3 ♖c8 ♙ c5?

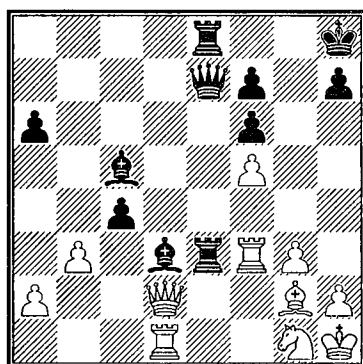
17...♖c7 18. c4 dc4 19. ♖d4 c5 20. ♖c4
♙d6 21. g3 ♙b5

21...♙e5!? Botvinnik
22. ♖c2 ef5! 23. ef5

23. a4 (Boleslavsky) 23...♙c6 24. ef5 ♜ce8
23...♜ce8 24. ♜f2

24. a4 ♙e2 [24...♙c6 25. ♘c3] 25. ♙e2
♙g3 26. ♙f3! Botvinnik

24...♜e3 25. ♙g2
25. ♘c3 ♙c6 26. ♙g2 ♙g3!+- Flohr
25...♖e7 26. ♘g1 ♙d3 27. ♖d2 c4 28.
♜f3 ♜e8 29. ♜d1
29. ♜e3 ♖e3 30. ♖e3 ♜e3+-
29...♙c5 30. b3

30...♜e1! 31. bc4 ♙c4 32. ♙f1 ♜d1 33.
♖d1 ♜d8
33...♖e1+-
34. ♖c2
34. ♖d8 ♖d8 35. ♙c4 ♖d4+-
34...♙d5 35. ♖c3 ♙d4 36. ♖d3 ♖e3 37.
♖e3 ♙e3 38. ♙g2 ♙f3 39. ♙f3 ♜d2 40.
♘e2 ♜a2 0-1 Keres

26 (357)**D45**

RESHEVSKY — KERES

1. d4 d5 2. c4 c6 3. ♘f3 ♘f6 4. ♘c3 e6
5. e3 a6 6. c5 ♘bd7 7. b4 a5

7...g6 ♙ ♙g7, 0-0
8. b5 e5 9. ♖a4! ♖c7 10. ♙a3 e4
10...ed4 11. ed4±

11. ♘d2 ♙e7
♙ 11...g6 ♙ ♙h6, 0-0

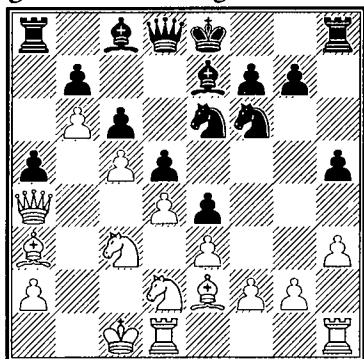
12. ♙e2 h5
♙ 12...0-0 ♙ ♜e8, ♘f8

13. b6
13. 0-0 ♘g4→

13...♖d8 14. h3
a) 14. 0-0-0 ♘g4 15. ♜df1 f5 16. h3 ♘gf6=
b) 14. f3! ef3 15. gf3 ♙ 0-0-0±

14...♖f8 15. 0-0-0 ♖e6?

15...♘g6 16. f3 ef3 17. gf3 0-0∞

16. ♖de4! ♖e4

16...de4 17. d5 ♖d5 18. ♖d5 ♖d7 19. ♖d2±

17. ♖e4 h4

17...de4 18. d5 ♖c5 19. de6 ♖a3 20. ♖c2 ♖d6 [20...♖b6 21. cb7 ♖a3+-] 21. c7 ♖d7 22. ♖b5 ♖b5 23. ♖b5 ♖d7 24. ♖d5 ♖a4 25. ♖b2+-

18. ♖d2

18. g4 0-0 [18...hg3 19. ♖g3 g6 ♖ h4∞] 19. ♖d2 Knoch

18...0-0 19. ♖hg1 ♖e8 20. ♖d3

20. g3?! hg3 21. ♖g3 [21. fg3 ♖g5+-] 21...♖h4 ♖ ♖f4∞

20...♖f8 21. ♖b2 ♖g5 22. ♖c2 a4 23.

a3 ♖e7 24. ♖de1 ♖e4 25. ♖f1

a) 25. ♖e4 de4 26. ♖c4 ♖e6

b) 25. ♖b1 f5 26. f3 ♖g3

25...♖g5 26. f3 ♖f6

26...♖g3 27. f4±

27. ♖b1

27. ♖c3 ♖ d2±

27...♖h5 28. ♖c3 ♖d7

28...♖h3? 29. f4+-

29. f4

♖ 29. ♖f2 ♖ d2±

29...♖h6 30. ♖f2 ♖f6

♖ 30...♖e7

31. ♖b2 ♖f5 32. ♖c2?

a) 32. ♖f5 ♖f5 33. ♖h4 ♖d3 34. ♖h5 ♖c5 35. dc5 d4 36. ♖b4+-

b) 32. ♖e2 ♖g6 [32...g6 33. ♖h5±] 33. ♖g4±

32...♖e4 33. g4 hg3 34. ♖g3 ♖g3 35.

♖g3 ♖d3 36. ♖d3 ♖e4 37. ♖eg1 ♖ae8

38. ♖f1 ♖h4 39. ♖fg1 ♖8e6

39...♖e3? 40. ♖e3 ♖f2 41. ♖d2+-

40. ♖d2

♖ 40. ♖d2

40...f5

40...♖g6!∞

41. ♖d3

41. ♖g2 ♖e7 42. ♖d2 ♖f4! 43. ef4 ♖e2→

41...♖h5! 42. ♖d2 g6 43. ♖g5

a) 43. ♖c2 ♖f7 44. ♖3g2 [44. ♖a4 ♖c5

45. ♖a7 ♖e2] 44...♖f3 45. ♖a4 ♖e3! 46.

♖e3 ♖e3

b) 43. ♖c1 ♖f7 44. ♖d1 ♖d1 45. ♖d1

♖e7 46. ♖dg1 [46. h4 ♖h4 47. ♖h3 ♖f6]

46...♖h4 47. ♖3g2 ♖f6 48. ♖c3 ♖e8=

43...♖h3 44. ♖1g3

44. ♖g6 ♖g6 45. ♖g6 ♖f7 46. ♖g1 ♖f4

44...♖h2 45. ♖g6

45. ♖g2!? ♖h3 46. ♖5g3 ♖h5 47. ♖f1

45...♖g6 46. ♖g6 ♖f7 47. ♖g5?

47. ♖c6! bc6 48. b7 ♖e8 49. ♖f5 ♖g7 50.

♖d7 ♖g8 51. ♖c3 ♖e2 52. ♖e8 ♖c4 53.

♖b2 ♖b3 ♖ ♖a3-b3-b7=

47...♖e7! 48. ♖f5 ♖f6 49. ♖c3 ♖h3 50.

♖f6

50. ♖e5 ♖e5 51. fe5 ♖h1+-

50...♖f6 51. ♖c2 ♖f1

a) 51...♖e3?! 52. ♖e3 ♖e3 53. ♖d3=

b) 51...♖f4 52. ♖a4 ♖ ♖a8=

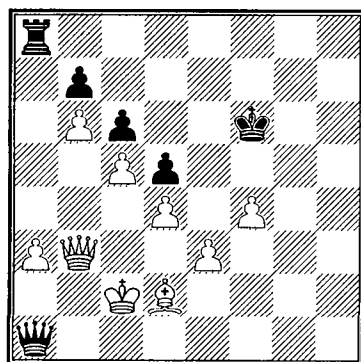
52. ♖a4 ♖a1

52...♖e8!?

53. ♖c2 ♖e8 54. ♖b3

54. ♖a7 ♖h8+-

54...♖a8

55. ♖c1

55. ♖b2 ♖a3 56. ♖a3 ♖a3 57. e4 ♖a2!
[57...de4 58. d5! cd5 59. c6! ♖a6 60. ♖a5
♖a8 61. ♖c3 ♖f5 62. ♖e5 ♖c8 63. ♖c7!
bc6 64. b7 ♖g8= Levenfish] 58. ♖c1 [58.
♖c3 de4 59. d5 cd5 60. c6 d4!-+] 58...♖a8
59. ed5 [59. e5 ♖f5 △ ♖e4-+] 59...cd5 60.
c6 [60. ♖c2 ♖c8 61. ♖d3 ♖f5 62. ♖c1 ♖c6
63. ♖d2 ♖h6 64. ♖c1 ♖h3 65. ♖e3 ♖g3-+] 60...bc6 61.
♖b4 ♖a6 62. ♖c5 ♖a5 63. ♖d2
♖b5 64. ♖d3 ♖f5 65. ♖e3 ♖b3 66. ♖d2
♖f4 67. ♖c2 ♖b5 68. ♖d3 ♖f5 69. ♖c2
♖e6 70. ♖c3 ♖d7 71. ♖c2 ♖c8 72. ♖c3
♖b7 73. ♖c2 ♖a6 74. ♖c3 ♖b1 75. ♖c2
♖g1 76. ♖b3 ♖g7 77. ♖b4 ♖b7 78. ♖a4
♖b8 79. ♖b3 ♖b5 80. ♖c3 ♖g8 81. ♖b3
♖g3 82. ♖c2 ♖c4 83. ♖d2 [83. ♖b2 ♖g2
84. ♖a3 ♖d2 85. ♖d6 ♖d3 86. ♖a4 ♖b3
87. ♖c5 ♖b1 88. ♖a3 ♖c3 89. ♖a2 ♖b5-+] 83...♖g2 84.
♖e3 [84. ♖c1 ♖c3 85. ♖d1
♖b2 86. ♖c1 ♖b5 87. ♖d1 ♖d3 88. ♖e1
♖b2 89. ♖f1 ♖e3-+] 84...♖b2 85. ♖f4 ♖b5
86. ♖e5 ♖a6 87. ♖d6 ♖b7-+

55...♖h8 56. e4?

△ 56. ♖d2 ♖h1 [56...♖h2 57. ♖d3 ♖f1
58. ♖c2+] 57. ♖b2 ♖d1 58. ♖c3+

56...♖h1

56...♖h2 57. ♖d2+

57. e5 ♖e7 58. ♖e3

58. ♖e3 ♖d1-+

58...♖a2 59. ♖c3 ♖h2 60. ♖d3 ♖a1 61.
♖b3 ♖c1 62. f5 ♖b2 63. ♖a4 ♖h8

0-1

Keres

XIV ROUND

BOTVINNIK — RESHEVSKY 0-1

EUWE — SMYSLOV 1-0

KERES — FREE

27 (358)

E29

BOTVINNIK — RESHEVSKY

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖b4 4. e3 c5
5. a3 ♖c3 6. bc3 ♖c6 7. ♖d3 0-0 8.
♖e2 b6 9. e4 ♖e8! 10. ♖e3 d6 11. 0-0
♖a5 12. ♖g3 ♖a6 13. ♖e2 ♖d7 14. f4?

a) RR 14. a4 cd4 15. cd4 ♖c8 16. ♖ac1
♖a4 17. c5 ♖d3 18. ♖d3 dc5 19. dc5 ♖f6
20. cb6 ab6 21. ♖c8 ♖c8 22. ♖b6 ♖c4+

Kha-sin — Kholmov, Leningrad 1956

b) 14. e5!oo

14...f5! 15. ♖ae1

a) 15. d5 g6 16. de6 ♖e6 17. ef5 gf5+

b) △ 15. ♖fe1

15...g6 16. ♖d1

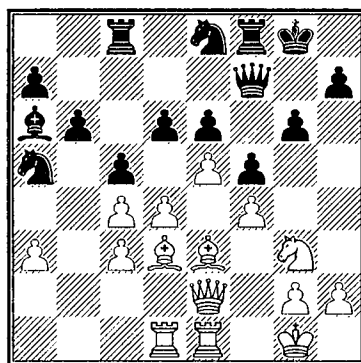
16. d5 ♖g7+

16...♖f7

16...♖a4?! 17. d5! ♖c4 18. de6 ♖e6 19.
ef5oo

17. e5 ♖c8 18. ♖fe1

18. ed6 ♖d6 19. dc5 bc5+

18...de5!

18...cd4? 19. ♖d4! ♖c4 20. ed6 ♖d6 21.
♖e5!+-

19. de5

19. fe5? cd4 △ ♖c4-+

19...♖g7 20. ♖f1 ♖fd8 21. ♖f2
♖h5! 22. ♖g3 ♖e8 23. ♖e3 ♖a4 24.
♖a2 ♖g3

a) 24...♖b3 25. ♖b3 ♖b3 26. ♖h4+

b) 24...g5!? 25. fg5 f4+

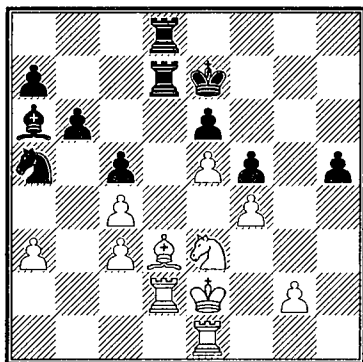
25. hg3 h5

25...♖b3! 26. ♖b3 ♖b3 27. g4 fg4 28.
♖g4 ♖a5+

26. ♖e2?

26. ♖c2 ♖c6 [RR 26...♖c4 27. ♖a4 ♖a2
28. ♖d7 ♖b8 29. c4 ♖f7 30. ♖d6 ♖e7
31. ♖ed1 ♖c4 32. ♖e6 ♖f7 33. ♖f6 ♖g7
34. ♖c4 ♖c4 35. ♖fd6 ♖b7+] 27. a4+

26...♙f7 27. ♙f2 ♖b3! 28. ♖b3 ♗b3
29. ♙d3
29. ♗f1 ♗a5 30. ♗e3 ♙e7+
29...♙e7 30. ♙e2 ♗a5 31. ♙d2 ♙c7?
○ 31...♙f7
32. g4! ♙cd7
32...hg4 33. ♙h1♞
33. gf5
33. ♙dd1 fg4 34. ♙g6 ♗c4 35. ♙d7 ♙d7
36. ♗c4 ♙c4 37. ♙e3 ♙f8!-+
33...gf5
33...♙c4 34. ♗c4? ♗c4 35. fe6 ♙d5-+;
34. f6 △ ♙ed1♞

34. ♙ed1?

34. ♙dd1! ♙f7 [34...♗b3 35. ♙h1 ♙f7 36. ♙c2! ♗d2? 37. ♙h5+—] 35. ♙h1 ♙g6 36. ♙hg1 [36. g4? hg4 37. ♙h4 ♗c4! 38. ♙dh1 ♙d3! 39. ♙h6 ♙f7 40. ♙h7 ♙e8 41. ♙h8 ♙d7 42. ♙d8 ♙d8 43. ♙d3 ♗e5 44. ♙d2 ♗g6 45. ♙h7 ♙c8!—+] 36...♙g7 37. ♙h1 ♗b3 38. ♙c2! ♗d2 39. ♙h5 ♗c4 40. ♙d7 ♙d7 41. ♗c4 ♙c4 42. ♙e3+
34...h4—+ 35. ♙e1
35. ♙h1 ♙c4—+
35...♗b3 36. ♗d5 ed5 37. ♙f5 ♗d2 38. ♙d2 dc4 39. ♙d7 ♙d7 40. ♙f2 ♙e6 41. ♙f3 ♙d3 42. ♙e2
0-1

Keres

28 (359)

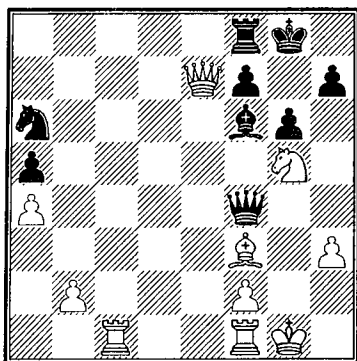
D99

EUWE — SMYSLOV

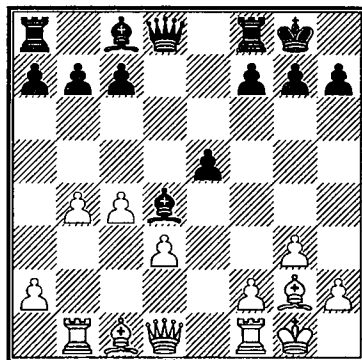
1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. ♗c3 d5 4. ♗f3

♙g7 5. ♖b3 dc4 6. ♖c4 0-0 7. e4 ♙g4
8. ♙e3 ♗fd7 9. ♖b3 ♗b6 10. a4 a5
10...♙f3 11. gf3 ♙d4 12. ♙d4 △ a5+
11. d5
○ 11. ♙d1
11...♗a6?
a) RR 11...e6 12. ♙e2 ed5 13. ♗d5 ♗d5
14. ed5 ♗a6 15. 0-0 ♗b4 16. ♙fd1 ♙e8
17. ♙ac1 ♖d6 18. ♖c4 ♙b2 19. ♖c7
♙ad8 20. ♖d6 ♙d6 21. ♙b1 ♙f6 22. ♙c5
♙d5 23. ♙d5 ♗d5 24. ♙b7= Furman —
Tim-man, Germany 1977
b) 11...♙f3! — game 48
12. ♙e2 e6
○ 12...♖d6
13. h3 ♙f3 14. ♙f3 ed5 15. ed5 ♖h4?
a) 15...♗c8 16. ♖b7 ♗d6 17. ♖b3 ♙b8 18.
♗b5+
b) 15...♖e7!? △ ♖b4
c) ○ 15...♖d6 Euwe
16. ♗e4!
a) 16. ♙b6? ♙ae8!+
b) 16. 0-0 ♗c4 △ 17. ♖b7? ♙fb8 18. ♖c6
♗e5—+ Teschner
16...♙ae8
16...♙fe8!?
17. g3 ♖d8
17...♖e7 18. d6
a) 18...♖e6 19. ♖e6 ♙e6 20. dc7± ; 19. ♖b5
f5 20. dc7 fe4 21. ♙g4+
b) 18...♖e5! 19. dc7 ♗d5= Teschner
18.d6 ♗c8
18...♗b4 (Euwe) 19. dc7 ♖c7 [19...♖d3
20. ♖d3 ♗d3 21. ♙e2+—] 20. ♙c1 △ 0-
0+—
19. dc7 ♖c7 20. 0-0 ♙e6 21. ♙ac1 ♖e5
21...♖e7 22. ♗g5 ♙e3? 23. ♖e3 ♖e3 24.
fe3 ♙h6 25. h4 f6 26. ♙d5+—
22. ♖b7 ♗e7
22...♖b2? 23. ♖c8 ♙c8 24. ♙c8 ♙f8 25.
♙h6+—
23. ♗g5! ♙f6
a) 23...♙d6 24. ♙f4+—
b) 23...♙b8 24. ♖a7+—
24. ♙f4 ♙f4 25. gf4 ♖f4
25...♖f6 26. ♙fe1 ♗f5 27. ♙c6+—
26. ♖e7 ♙f6

26...♔h6 27. ♖f7 ♜f7 28. ♜f7 ♗f7
29. ♜c6+- Euwe

13...e5
13...a5!? Δ e5, ♜a6-d6
14. b4

27. ♜e3?

27. ♜f7! ♜f7 28. ♜c8 ♔d8 [28...♗g7 29. ♗e6+- Euwe; 28...♜f8 29. ♜f8 ♗f8 30. ♗e6+-] 29. ♜d8 ♜f8 30. ♗e6+-
27...♜e3 28. ♜e3 ♔g5 29. ♜c3 ♔f5 30. ♜d1 ♗c5 31. b3 ♜e8
31...♜b8 32. ♗f2 ♗b3 33. ♜b3 ♜b3 34. ♔d5+- Euwe
32. ♜d5 ♔e3 33. ♗g2 ♗a6 34. ♜d7
34. ♜a5? ♔d2
34...♔f4 35. ♜a7 ♗b4 36. ♜a5 ♗g7 37. ♜b5 ♔d2 38. ♜c7 ♗f6 39. ♜d7 ♔e1 40. ♜b6 ♗g5 41. h4 ♗f4 42. ♜b4
1-0 Keres

XV ROUND

RESHEVSKY — EUWE 1/2-1/2

KERES — BOTVINNIK 0-1

SMYSLOV — FREE

29 (360)

A13

RESHEVSKY — EUWE

1. c4 e6 2. ♗f3 d5 3. g3 d4 4. e3 ♗c6 5. ed4 ♗d4 6. ♔g2 ♗h6
6...♗e7 7. ♗d4 ♜d4 8. d3 ♜e5 9. ♗f1 Δ ♗c3, ♔f4±
7. 0-0 ♗h5 8. d3 ♔e7 9. ♗d4 ♗d4 10. ♗d2 0-0 11. ♗f3 ♔f6 12. ♗d4 ♔d4 13. ♜b1
13. ♔e3 e5 14. ♔d4 ♜d4±

14...♔f5

a) 14...♜b8 Δ ♔f5

b) 14...a5 15. ba5 ♜a5 16. ♔b7 ♔b7 17. ♜b7 ♜a2±

15. ♔b7 ♔d3

15...♜b8? 16. ♔e4±

16. ♔a8

16. ♜d3? ♔f2-+

16...♔f1

16...♔b1 17. ♔d5 c6 18. ♔c6 ♔d3 19. ♔g5! [19. ♜e1 ♔c4±] 19...♜d6 20. ♔e7! [20. c5? ♜g6] 20...♔e7 21. ♜d3 ♜b4=

17. ♜f1

17. ♔d5? ♔c4-+

17...♜a8 18. ♜e2 ♜c6 19. ♔b2 g6 20. ♔d4 ed4 21. ♜d3 ♜d6 22. ♜d1 ♜b4 23. ♜d4 ♜e8 24. ♗g2 ♜b6 25. a3 ♜d4 26. ♜d4 ♜e6

½-½

Keres

30 (361)

C08

KERES — BOTVINNIK

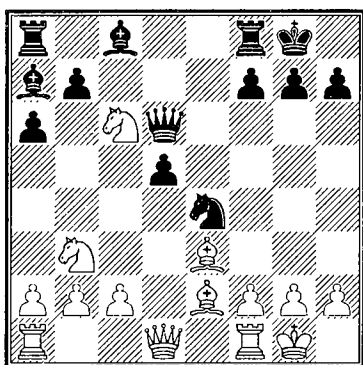
1. d4 e6 2. e4 d5 3. ♗d2 c5 4. ed5 ed5 5. ♗gf3 a6 6. dc5 ♔c5 7. ♗b3 ♔a7 8. ♔g5 8. ♔e2 ♗f6 9. ♗fd4 Δ ♔e3
8...♗f6
RR 8...♗e7 9. ♜d2 ♗bc6 10. 0-0-0 h6 [10...♔g4 11. ♜f4 ♔f3 12. ♜f3 f6 13. ♔e3

♖e5 14. ♜h3 ♕e3 15. ♜e3 ♜c7 16. ♜c5
♜c8 17. ♜c7 ♜c7 18. ♖d4 ♜f7 19. g3
♖7c6 20. ♕h3± De La Villa Garcia —
Wade, Oviedo 1992] 11. ♕e3 0-0 12. ♕a7
♜a7 13. ♕e2 b5 14. ♜he1 ♜b6 15. ♖bd4
♜c7 16. ♜b1 ♜d8 17. h3 ♕f5 18. ♖f5
♖f5 19. ♜f4 ♖fe7 20. ♕d3± Magem
Badals — Eingorn, Pamplona 1991

9. ♖fd4

9. ♕d3 0-0 10. 0-0 ♕g4±

9...0-0 10. ♕e2 ♜d6 11. 0-0 ♖e4 12.
♕e3 ♖c6 13. ♖c6

13...♕e3!

13...bc6 14. ♕a7 ♜a7 15. c4±

14. fe3

14. ♜d5 ♖f2! 15. ♜d6 ♖e4 16. ♜h1
♖d6 17. ♖e7 ♜h8 18. ♖c8=

14...bc6 15. ♕d3

a) 15. c4 Δ ♜d4,c5

b) 15. ♜f4!?

15...♖f6

15...f5? 16. ♕e4 fe4 17. ♜f8 Δ ♜d4±

16. ♜e1 ♖g4

a) 16...c5 17. ♜h4 h6 18. ♖c5 ♜c5 19.
♜f6 g6 [RR 19...♜e3!?] 20. ♜h6→

b) 16...♜e8 17. ♜h4 [17. ♜f3 c5 18. c4 ♖g4 19.
♜g3 d4± Boleslavsky] 17...c5 [17...♜e3 18. ♜f6!
♜f6 19. ♜h7 ♜f8 20. ♜h8 ♜e7 21. ♜f1→;
17...h6 18. ♜f4=] 18. c4 ♜e3 19. ♜f6∞

17. ♜h4 f5

17...h6 18. ♜f4 [18. e4 (Boleslavsky) 18...d4±]
18...♖e3 [18...g5? 19. ♜g4±] 19. ♜g3 g5
20. ♜f7=

18. ♜f4! ♖e5

a) 18...h6 19. ♜g3 Δ ♜g4

b) 18...♖e3 19. ♜e1 ♖g4 20. ♜g4+—

c) 18...♜f6

c1) 19. ♜g3 ♜h6 [19...♜g6 20. ♜g4∞] 20.
h3∞

c2) 19. h3!? ♖e3 20. ♜e1? g5 21. ♜g5
♜g6 22. ♜h4 ♖g2+; 20. ♜f3±

19. ♜g3 ♜a7

19...♖g6? 20. ♜f5±

20. ♜af1 ♜af7 21. ♖d4! ♖d3 22. cd3 c5

23. ♖f3

23. ♖b3 Δ d4±

23...♜b6

a) 23...♜e8 24. ♜e4 ♜d8 25. ♜e8 ♜e8 26.
♖e5 Δ d4±

b) 23...♜e7 24. ♜f5 ♜g3 25. ♜f8 ♜f8 26.
hg3 ♜e3 27. ♜f2!±

24. ♜h4

24. b3 c4=

24...h6 25. ♖e5?

25. ♜e5!±

25...♜f6 26. d4?

26. b3 g5 27. ♜hf4 Δ ♜f2=

26...cd4

26...♜b2 27. dc5 f4? 28. ♜hf4 ♜e5 29.
♜f6+—

27. ♜d4

27. ed4?! f4! 28. ♜hf4? ♜d4+—

27...♜b2

27...f4 28. ♜df4

28. ♜d5?

□ 28. a4∞

28...♕e6?

a) 28...♜a2 29. ♜c5! Δ ♜c7±

b) 28...f4!

b1) 29. ♜f2? fe3+—

b2) 29. ♜e1 fe3 [29...♜a2±] 30. ♜f6 ♜f6 31.
♜d8 ♜h7 32. ♖c4 [32. ♜c8 ♜e5+; 32.

♖d3 ♜b6+—] 32...♜f2 33. ♜f2 ef2 Δ ♕b7+—

b3) 29. ef4 ♜f4 30. ♜f4 [30. ♖f3 ♜a2+;
30. ♜f4 ♜c1 31. ♜f2 ♜f4 32. ♖f3 ♕e6+—]
30...♜f4 31. ♜f4 ♕b7 32. ♜d8 ♜h7+—

29. ♜d4?

29. ♜d7! ♕d7 [29...g5 30. ♜d4 (Δ h4∞)
30...f4 31. ♜df4=] 30. ♖d7 ♜a2 31. ♖f8 Δ
♜e5=

29...♖h7?

29...♖a2 30. ♘d7 [30. h4 △ ♖f4] 30...♙d7 31. ♖d7

30. ♘d7

a) 30. ♖f2!?

b) 30. h4! f4 [30...♖a2 31. ♖c1!→] 31. ♖ff4 ♖f4 [31...♖a1 32. ♖h2 ♖f4 33. ♖f4=]

32. ♖g6 ♖h8 33. ♖f4= 30...♙d7 31. ♖d7 ♖g6 32. ♖f2 ♖e5 33. ♖d4 ♖b8 34. ♖f4

34. ♖f5? ♖e3 35. ♖f2 ♖b2!-+

34...♖e6 35. ♖d2 ♖b5 36. h3 ♖e5 37. ♖h2

37. ♖f3 ♖f6 38. ♖d4=

37...♖f6 38. ♖fd1?

38. ♖f3 ♖e4 39. ♖g3=

38...♖e4

38...♖e3 39. ♖d6=

39. ♖b8

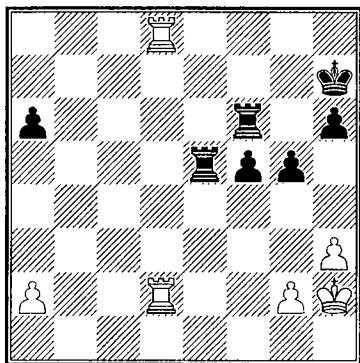
△ 39. ♖d6

39...♖e3 40. ♖d8 ♖e5

40...f4 41. ♖h8 ♖g6

41. ♖e5 ♖e5 42. ♖1d2 g5?

42...f4! △ f3, ♖g6-h5, g5, ♖h4

43. g4!

43. ♖2d7 ♖g6 44. g4 ♖e2

43...♖f7

a) 43...f4? 44. ♖2d7

b) 43...fg4 44. hg4=

c) 43...♖g6 44. ♖g8 ♖f7 45. ♖a8=

d) 43...♖e7!? 44. ♖8d7 ♖d7 45. ♖d7 ♖g6 46. ♖g3 f4 47. ♖f3=

44. ♖8d7 ♖g7 45. g5

45. ♖f7 ♖f7 46. g5

45...♖ef5 46. a3?

46. ♖f7 ♖f7 [46...♖f7 47. ♖g3] 47. ♖d6! ♖f6 48. ♖d7! ♖e6 [48...♖e8 49. ♖h7=;

48...♖g6 49. ♖g3 ♖c6 50. ♖d3! △ ♖a3=]

49. ♖b7 ♖d5 50. ♖g3

46...♖f2?

46...♖a5 47. ♖f7 [47. ♖7d3 ♖f4 △ ♖g6-h5-+]

47...♖f7 48. ♖d3 ♖g6 △ ♖h5-+

47. ♖g3?

47. ♖f2 ♖d7 48. ♖c2! a5

a) 49. ♖c4 ♖d2 50. ♖g3 ♖d3 51. ♖g4 ♖a3 52. ♖c7 ♖f8-+

b) 49. h4! g4 [49...♖d3 50. hg5 hg5 51. ♖c5=;

49...♖g6 50. hg5 hg5 51. ♖c5=]

50. ♖c5 ♖d3 51. ♖a5 ♖h3 52. ♖g2=

47...♖d2?

47...♖2f3 48. ♖g4 ♖3f4! [48...♖a3 49. ♖f7 ♖f7 50. ♖d7 ♖e6 51. ♖h7 ♖a4 52. ♖g3=]

49. ♖g3 ♖a4-+

48. ♖d2 ♖c7

48...♖f4 49. ♖d7! ♖g6 50. ♖d6 ♖f6 51. ♖d5 ♖c6 52. ♖a5 ♖h5 53. ♖g2=

49. ♖d4! ♖c6

49...♖c3 50. ♖g4 ♖a3

a) 51. h4? gh4 52. ♖d7 [52. ♖h4 (Boleslavsky) 52...♖f3! △ ♖f6-+]

52...♖f6 53. ♖h4 [53. ♖d6 ♖e5 54. ♖h6 h3-+]

53...♖e3! 54. ♖h5 ♖e7 55. ♖d2 ♖g7-+

b) 51. ♖d7! ♖f8 52. ♖h7 ♖a4 53. ♖g3 ♖h4 54. ♖a7=

50. a4

a) 50. h4?! ♖c3 51. ♖g4 gh4 52. ♖h4 ♖a3-+

b) 50. ♖a4!

b1) 50...♖f6 51. h4 ♖g6 [51...gh4 52. ♖h4 ♖e6]

52. hg5 hg5 53. ♖g4= b2) 50...♖g6 51. ♖a5 ♖c3 52. ♖g2 ♖c6 53. ♖g3=

50...♖g6 51. h4

51. ♖d5 ♖h5 52. a5 ♖c3 53. ♖g2 ♖c6 54. ♖g3 ♖g6 55. ♖g4 ♖f6 56. ♖h5=

51...♖h5 52. hg5 hg5 53. ♖d3?

53. ♖d5! ♖c3 54. ♖g2 ♖h4 55. ♖d6 a5 56. ♖d5 g4 57. ♖a5 ♖c2 58. ♖f1! ♖g3 59. ♖a8=

53...♖c4 54. ♖a3

54. a5 ♖a4 55. ♖d5 ♖a3 56. ♖g2 ♖h4 △ g4-+

54...a5 55. ♖h3 ♖b4 56. ♖g3 ♖f4 57. ♖a1 ♖g4 58. ♖h3 ♖e4 59. ♖a3 ♖g6 60. ♖g3 ♖f5 61. ♖f3 ♖e5 62. ♖g3 ♖d4 63. ♖a1 ♖d5 64. ♖b1 ♖b4

64...♖a4? 65. ♖b5 ♖c4 66. ♖g5 ♖a1 67. ♖h2!=

65. ♖f1 ♖e4 66. ♖e1

66. ♖g4 ♖a4 67. ♖g5 ♖c4+-

66...♖d4 67. ♖h2

a) 67. ♖f1 ♖a4 68. ♖f5 ♖a1 69. ♖h2 g4

70. ♖f4 ♖c3 71. ♖g4 ♖d1+-

b) ♖ 67. ♖f3

67...♖a4 68. ♖g1 ♖c4 69. ♖g5 a4 70.

♖g2 ♖c3 71. ♖f3 a3 72. ♖a5 ♖b3

0-1

Keres

IV Turn

XVI ROUND

KERES — EUWE 1-0

RESHEVSKY — SMYSLOV 1/2-1/2

BOTVINNIK — FREE

31 (362)

C81

KERES — EUWE

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♖b5 a6 4. ♖a4 ♖f6 5. 0-0 ♖e4 6. d4 b5 7. ♖b3 d5 8. de5 ♖e6 9. ♖e2 ♖e7

9...♖c5 — game 36

10. ♖d1 0-0 11. c4 bc4 12. ♖c4 ♖c5

12...♖a5 13. ♖d3 [13. ♖a6?! ♖c5 Δ

♖ab3 Romanovsky] 13...♖c5 14. ♖c2±

13. ♖e3 ♖e3 14. ♖e3 ♖b8

14...♖b4 15. ♖b3 [15. ♖e2 Δ a3±] 15...c5

16. ♖c3!±

15. ♖b3

15. ♖d5 ♖d5 16. ♖d5 ♖b2

15...♖a5 16. ♖bd2!

16. ♖d4? c5! 17. ♖e6 fe6 18. f3 c4=

16...♖d2 17. ♖d2

17. ♖d2 d4! 18. ♖d4 ♖b3 19. ab3 ♖b3 20.

♖b3 ♖b3=

17...♖b3 18. ab3 ♖c8

a) 18...♖b6 19. ♖b6 cb6 20. ♖d4 ♖fc8

21. f4 Δ ♖f2±

b) RR 18...c5 19. ♖c5 ♖b3 20. ♖d4 ♖b7 21. h3 ♖fc8 22. ♖a3 ♖c4 23. f4 ♖c8 24. ♖f3 g6 25. g4 ♖c5 26. ♖f2 ♖d7 27. ♖g2± Jan-sa — Trifunovic, Yugoslavia 1984

19. ♖c1 c5

RR 19...a5 20. h3 a4 21. ba4 ♖a4 22. ♖c5

♖b4 23. ♖h2 ♖a5 24. ♖c6 ♖d7 25. ♖d4 h6

26. g3 ♖aa8 27. ♖c1 c5 28. ♖f3 d4 Kot-

kov — Korchnoi, Perm 1956

20. ♖c5 ♖c5 21. ♖c5 ♖b3 22. ♖d4 ♖b7

a) 22...♖a2 23. h3 ♖b1 24. ♖h2 ♖e4 25.

♖e2 ♖f4 26. g3 ♖h6 27. h4±

b) 22...♖c4!? 23. ♖c2 ♖c5 24. ♖c5 ♖b8

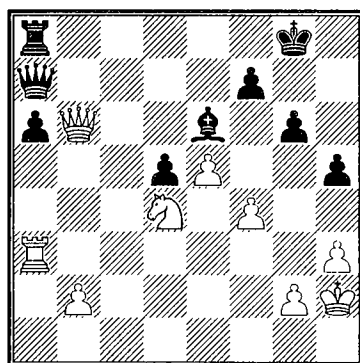
25. ♖c2 ♖b4 26. ♖d2±

23. h3 ♖d8 24. ♖h2 g6 25. f4 h5 26.

♖d3! ♖d7

26...♖b2? 27. ♖e6 fe6 28. ♖e7+-

27. ♖b6 ♖a8 28. ♖a3 ♖a7

29. ♖b4?

29. ♖a7 ♖a7 30. ♖g3+-

29...♖d7?

29...♖c8 30. ♖d2 ♖c4 31. ♖d3±

30. ♖a5

30. ♖b6+-

30...♖f5?

30...♖a7 31. ♖a4±

31. ♖c3 ♖a7

31...♖c8 32. ♖a6 ♖c3 33. bc3+-

32. ♖c5 ♖e4

32...♖e6 33. ♖c6+-

33. ♖c3 ♖e7? 34. ♖c6

1-0

Keres

32 (363)**D19****RESHEVSKY — SMYSLOV**

1. d4 d5 2. c4 c6 3. ♖f3 ♖f6 4. ♖c3 dc4
5. a4 ♙f5 6. e3 e6 7. ♙c4 ♙b4 8. 0-0
0-0 9. ♚e2 ♙g4 10. h3
10. ♖d1 ♖bd7 11. e4 ♚e7 12. e5 ♖d5
13. ♖e4 f6=

10...♙f3

10...♙h5 11. g4 ♙g6 12. ♖e5±

11. ♚f3 ♖bd7 12. ♖d1

a) 12. ♖e2 e5 [12...♚c7 △ c5] 13. ♖g3 ed4

14. ed4 ♖b6 15. ♙d3 ♚d4 16. ♖d1 → Knoch

b) 12. ♖e4! △ ♖f6±

12...e5 13. d5

13. ♚f5 ♚e7 [13...♚c7 14. ♙d2 △
♖a1±] 14. d5±

13...♙c3!

13...cd5 14. ♖d5±

14. dc6

14. bc3 e4 15. ♚e2 cd5±

14...e4 15. ♚f5?

RR 15. ♚e2 ♙e5 [15...bc6 16. bc3 ♚c7 17.
♙a3 c5 18. ♙d5 ♖ac8 19. ♚c2 ♖fe8 20. o4
♖b6 21. ♖d2 ♖fd5 22. cd5 ♚b7 23. ♖ad1
♚a6 24. d6 ♖d7 25. ♖d5 ♖c6 26. ♙b2± Hoi
— Drasko, Tbilisi 1987] 16. cd7 ♚e7 17. ♖a2
♖fd8 18. b3 ♖d7 19. ♖d7 ♚d7 20. ♖d2 ♚e7
21. ♙b2 ♙b2 22. ♖b2 ♖d8 23. ♖d2 a5=

15...♙e5

RR 15...bc6 16. bc3 ♚c7 17. ♙a3 c5 18.
♙d5 ♖ab8 19. ♙e4 g6 20. ♚f3 ♚e5 21.
♙c6 ♚c3 22. ♙b5 ♚e5 23. ♖ab1± Szabo
— Trifunovic, Sweden 1948

16. cd7 ♚c7 17. ♙b3 g6 18. ♚g5 ♖g7
19. f4 ef3 20. g3 h6 21. ♚g2 ♚b6

a) 21...♖d7

b) ○ 21...♖ad8

22. ♙c2 ♖fd8 23. ♖a3! ♖d7 24. ♖d7
♖d7 25. f4! ♙f6

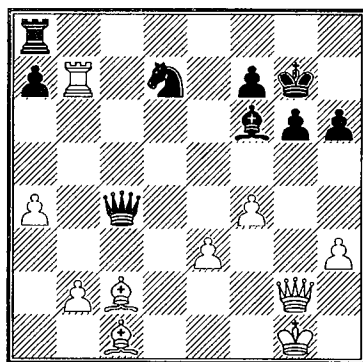
25...♙f4? 26. ♖b3 △ ♖c3, a5+—

26. ♖b3 ♚c5

26...♚c6 27. ♚c6 bc6 28. ♖f2±

27. ♖b5 ♚c4 28. ♖b7

28. b3 ♚c3 29. ♖b7 ♖f8 30. ♚d5 ♚e1 31.
♖g2 ♚e2=

28...♖c8!

28...♖f8?! 29. ♖h2! ♖c8 30. ♙b3 △
♖f7±

29. ♖d7 ♚c2 30. ♚c2 ♖c2 31. ♙d2 ♙b2

32. ♖f1 a6 33. ♖e2 ♙c1 34. ♖d1 ♖d2

35. ♖d2 ♙d2 36. ♖d2 g5 37. ♖e2 f5

37...f6 38. ♖f3 h5 39. e4 △ e5=

38. ♖f3 ♖f6 39. e4 fe4 40. ♖e4 gf4 41.
♖f4 a5 1/2-1/2 Keres

XII ROUND**SMYSLOV — KERES 1-0****EUWE — BOTVINNIK 1/2-1/2****RESHEVSKY — FREE****33 (364)****D36****SMYSLOV — KERES**

1. d4 d5 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖f6 4. ♙g5 c6
5. e3 ♖bd7 6. cd5 ed5 7. ♙d3 ♙e7 8.
♖f3 0-0 9. ♚c2 ♖e8 10. 0-0 ♖f8 11.
♖ab1 ♖g6 12. b4 ♙d6 13. b5 ♙d7

RR 13...h6 14. bc6 [14. ♙f6 ♚f6 15. e4 ♖f4
16. e5 ♚e6 17. ♖e1 ♙f8 18. ♖e2 ♖d3 19.
♖d3 cb5 20. ♖d4 ♚g4 21. ♖b5 b6 22. h3
♚g5 23. ♖b3 ♙f5 24. ♚c6 ♙e4 25. ♖g3±
Dydyshko — Kveinys, Moscow 1994] 14...bc6
15. ♙f6 ♚f6 16. e4 ♖f4 17. e5 ♚e6 18. ♖e2
♖d3 [18...♖g2 19. ♖g3 ♖f4 20. ♙h7 ♖h8
21. ♙f5 ♚e7 22. ♙c8 ♖ac8 23. ♚f5+—
Douven — Van Der Sterren, Hilversum 1989]
19. ♚d3 ♙e7 20. ♖fc1 ♚f5 21. ♚c3 ♙d7 22.
♖g3 ♚e6 23. ♖e1 ♖eb8 24. ♖d3± Tunik —
Ehlvest, Sankt Petersburg 1994

14. bc6 ♖c6?

14...bc6 15. ♕f5 ♖c8! 16. ♕d7 ♖d7 △ h6=

15. ♖b3 ♕e7 16. ♕f6!

16. ♕b5 ♖d7 17. ♕e7 ♖e7=

16...♕f6 17. ♕b5 ♖d6 18. ♖fc1 h5

△ 18...♖e7 △ g5

19. ♖e2 h4 20. ♕c6 bc6 21. ♖a4 ♖e7

22. ♖b7!

22. ♖a6 ♖ab8 [22...h3 23. g3 △ ♖b7±]

23. ♖b7 [23. ♖a7 ♖a8=] 23...♖b7 24. ♖b7

♖a3 25. ♖c2 ♖a4= Smyslov

22...a5 23. h3

23. ♖cb1 ♖eb8 24. ♖b8 ♖b8 25. ♖b8

♖b8 26. ♖a5 ♖b1 27. ♖e1 ♖f5 28. ♖f1

♖d6 29. ♖a8 ♖h7 30. ♖c6 ♖c4 31. ♖f4

♖d1 32. ♖fd3+-

23...♖eb8 24. ♖cb1 ♖b7 25. ♖b7 c5!

25...♖b8 26. ♖b8 ♖b8 27. ♖a5 ♖b1 28. ♖e1

♖f5 29. ♖f1 ♖d6 30. ♖a8 ♖h7 31. ♖c6

♖c4 32. ♖f4 ♖d1 33. ♖fd3+- Smyslov

26. ♖b5

26. dc5 ♖c5 27. ♖h4?! d4! 28. ed4 ♖d5

26...cd4

26...c4 27. ♖a5 Smyslov

27. ♖ed4 ♖c8

a) 27...♖c7 28. ♖b3 ♖c6 29. ♖c5 (△ ♖a5)

29...♕c3 [29...♖c7 30. ♖g4 △ ♖d7] 30.

♖h4 d4 31. ♖f5! ♖f5 32. ♖b8+- Smyslov

b) RR 27...♕d4 28. ♖d4 ♖c8 29. ♖d2±

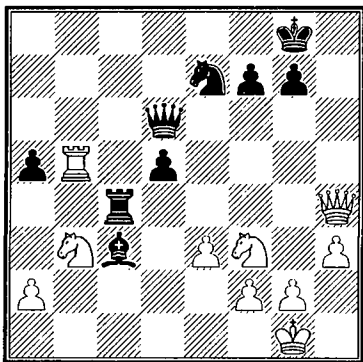
28. ♖b3 ♕c3

28...♖c2!?

29. ♖h4

29. ♖a5?! ♖a6

29...♖c4

30. g4!

a) 30. ♖h5 g6

b) 30. ♖g3 ♖g3 31. fg3 ♖a4

30...a4

a) 30...♕f6 31. ♖g5!

b) 30...♖a4 31. ♖g5+-

31. ♖bd4

31. ♖g5? ♖h6!+-

31...♕d4 32. ♖d4 ♖e5

32...♖c6 33. ♖c6 [33. ♖b6 ♖d4!] 33...♖c6

34. ♖a5 ♖d7 35. ♖g5+- Smyslov

33. ♖f3 ♖d6

33...♖c1 34. ♖g2 ♖e4 35. ♖b8+-

34. ♖a5 ♖c8?

a) 34...♖c8!?

b) 34...a3!?

35. ♖a4 ♖g6 36. ♖h5 ♖f6 37. ♖f5 ♖c6

38. ♖a7 ♖f8 39. ♖d7 d4 40. ♖d4 ♖a8

41. a4

41...♖a4 42. ♖d8 ♖f8 [42...♖h7 43.

♖h5#] 43. ♖f7 ♖f7 44. ♖e5+- Smyslov

1-0

Keres

34 (365)**C07****EUWE — BOTVINNIK**

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖d2 c5 4. ed5 ed5

5. ♕b5 ♕d7 6. ♖e2 ♖e7 7. ♕d7 ♖d7 8.

dc5 ♖c5 9. ♖b3

9. ♖df3! ♖e2 10. ♖e2 △ ♕e3±

9...♖e2 10. ♖e2 ♖b3

10...♖e6 11. ♕e3 ♖f6 12. 0-0-0± Taima-

nov — Bondarevsky, Moscow 1948

11. ab3 ♕c5 12. ♕d2

a) RR 12. ♕g5 h6 13. ♕h4 ♖e7 14. 0-0-

0 0-0-0 15. ♕e7 ♕e7 16. ♖c3 d4 17. ♖e2

♕f6 18. ♖b1 ♖he8 19. ♖c1 ♖c7=

Barczay — Hort, Sousse 1967

b) RR 12. ♖c3 0-0-0 13. ♖a5 ♖e8 14.

♖f1 ♕b6 15. ♖d5 ♖f6 16. ♖f5 h5 17. h4

♖g4 18. ♖d5 f6 19. ♖b6 ab6 20. ♖h3±

Hort — Ivkov, Wijk aan Zee 1970

12...♖e7 13. ♕c3

RR 13. ♖f4 0-0 14. 0-0 ♖fd8 15. ♖d3 ♕b6

16. c3 f6 17. ♖fd1 ♖f7 18. ♖f1 ♖f5 19.

♕e1 ♖e7 20. ♖b4 ♖d7 21. ♖d3 ♖ad8 22.

♞ad1 ♜e6= Karpov — Korchnoi, Baguio 1978

13...♜c6

13...0-0 14. ♜f4 △ ♜d3=

14. 0-0-0

14. ♞d1 0-0-0 15. ♙g7 ♞hg8 16. ♙f6 ♞d6 17. ♙h4 ♞g2 18. ♙g3±; 17...♞e8

14...♙f2 15. ♙g7?

15. ♞d5=

15...♞g8 16. ♙h6 ♞g2 17. ♞d5 ♞d8 18. ♞d8 ♜d8 19. ♜d2 ♜e6 20. ♙e3 ♜e7

△ 20...a6

21. ♙f2 ♞f2 22. ♜e3 ♞f5

22...♞g2 23. ♜f3=

23. ♞a1 a6 24. ♞a4 ♞h5 25. h4 ♞e5 26. ♜f3 ♞f5 27. ♜e3 ♞e5 28. ♜f3 ♞f5 29.

♜e3 ½-½

Keres

XVIII ROUND

BOTVINNIK — SMYSLOV 1/2-1/2

KERES — RESHEVSKY 0-1

EUWE — FREE

35 (366)

D76

BOTVINNIK — SMYSLOV

1. d4 ♜f6 2. c4 g6 3. g3 d5 4. cd5 ♜d5 5. ♙g2 ♙g7 6. ♜f3 0-0 7. 0-0 ♜b6 8. ♜c3 a5

8...♜c6

9. ♙f4

RR 9. h3 ♜c6 10. d5 ♜b4 11. e4 f5 12. ♜g5 h6 13. a3 ♜a6 14. ♜f3 fe4 15. ♜h4 g5 16. ♜g6 ♞f6 17. ♞h5 ♙f5 18. ♙e4 ♞e8
Wojt-kewicz — Mastrokoulos, Greece 1991

9...c6 10. ♞c1! ♞e8

RR 10...♜a6 11. ♞d1 ♜c7 12. ♙h6 a4 13. h3 ♞a5 14. ♙g7 ♜g7 15. ♜e4 f6 16. ♜c5 ♜e6 17. ♞e3 ♞d6 18. ♜e4 ♞c7 19. ♞ac1 ♞d8 20. ♞a3 ♜d5 21. e3± *Furman — Tukmakov, Moscow 1969*

11. ♞d1 ♜a6 12. h3

12. e4 ♙g4

12...a4 13. e4 ♙d7 14. ♜e5 ♞c8

14...♙e6 15. ♙h6 ♙h8 16. f4!→

15. ♜h2 ♞d8

15...♜c7 16. ♙h6 ♙h8 17. ♞e3±

16. ♙g5

16. ♞e3! ♙e8 17. h4 △ ♙h3±

16...f6

16...♙f8 17. ♙h6±

17. ♜d7 ♞d7 18. ♙e3

18. ♙h6!?

18...♜h8

18...♜c7 19. d5 ♜c4±

19. ♙f1

△ 19. d5 c5 [19...♜c4 20. ♜a4 cd5 21.

♞d5 ♞a4 22. b3+-; 19...♞c7 20. ♜b5±]

20. h4 △ ♙h3±

19...f5?!

19...♞c7 △ e5, f5

20. d5! c5?

20...♞c7 21. ♜b5 cb5 22. ♞c7 ♜c7 23.

♙b6 ♞dc8 24. ♞ac1 ♜e8 25. ♞c8 ♞c8

26. ♙b5±

21. ♙b5?

21. ♙a6 ♞a6 22. ♙c5 fe4 23. d6!+-

21...♞c7

21...♞c8 22. ♙g5±

22. ♙f4?

22. ef5 gf5 23. ♞c2 ♞c8; 23. ♙a4±

22...♙e5 23. ♙e5 ♞e5 24. f4 ♞g7 25.

♞e3?

a) 25. e5 ♜c7

b) 25. ♙a6 ♞a6 26. e5 g5 27. ♞e3! ♜c4

[27...♜d7 28. e6] 28. ♞c5 gf4 [28...♜b2

29. ♞g1±] 29. gf4 ♞g6 30. ♞g1 ♞g8 31.

♞g6 △ ♞g1±

25...fe4

25...a3 26. ba3 fe4

26. ♞ac1

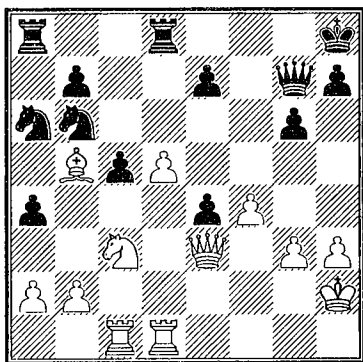
a) 26. ♞e4? a3!†

b) 26. ♙a6?!

♞a6 27. ♞c5

a3!†

26...a3! 27. ba3

27. b3 d4 28. e4 d6d5

27...c8?

27...c7! 28. c5 [28. e4? d5 29. b5 c2+] 28...bd5 29. d5 [29. e4? c2+] 29...d5 30. d5? d5 31. d5 c2+

28. d4 d6 29. a6

29. d6 ed6

29...d4 30. e4

30. b7? c2 a3+

30...a6 31. c5 a3 32. d2

32. c2 (Levenfish) 32...f6; 32...g5

32...da8

32...g5 33. f5

33. e6

33. c4!? f6

33...c3

33...f6 34. f6 ef6 35. cc2+

34. c3 c3 35. e5

35. e2 c4 [35...f6 36. f6 ef6 37. g2+; 35...d3 36. h4 d8 37. e7 d5

38. f6 g8 39. e7+; 36. a4 d8 37. e7 [37. d2!?] 37...d5 38. h4

35...e5 36. fe5 g7 37. g2 f7 38. f2?

38. f3! a3 39. e4 g3 40. e6 f8

41. f2 e8 42. b2+

38...e8 39. d2

39. e6 a5 40. f7 [40. d2 d8 d c7-d6=] 40...h5 41. g7 f8 42. g6 d5=

39...a3

d 39...a5 d e6

40. b2 d3?

40...a5! 41. b7 [41. d2 e6=] 41...d5

42. e6 f8=

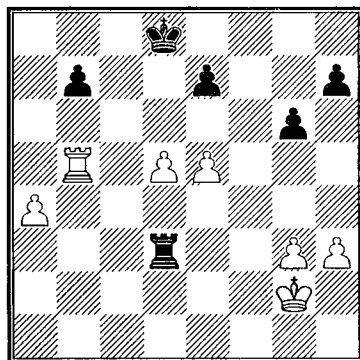
41. b5

41. b7 d5 42. e6 f8=

41...d8

41...d2 42. f3 a2 43. b7+

42. a4

42...b6!

42...c7 43. a5 e3 44. d6 ed6 45. ed6

d6 46. b7+

43. b6

a) 43. a5 ba5 44. a5 e8=

b) 43. f2 c7 44. a5 ba5 45. a5 b6=

43...d5 44. b8

44. e6 c7 45. a6 c5=

44...d7 45. h8 e5

45...h5 46. g8 e5 47. g6 a5 48. h4!

a4 49. g5+

46. h7 e6

46...e2 47. f3 a2 48. g7 a3 49. f2

a2 50. e1+

47. h4 e2 48. f3 a2! 49. e4 f6

50. f4 g7 51. c4 a3 52. g4 e5

52...f6!?

53. h4 h6 54. b4 a1 55. g4

a3 56. h4 g7

56...h7 57. g5!? g3 58. f6

57. h5 gh5 58. h5 f6

58...g3? 59. g4+

59. h4

59. g4 e6 60. b6 d5 61. a6 e4=

59...f5 60. g4 f6 61. b6 f7 62.

b7 g6 63. b4 f6 64. b6 f7 65.

♖b7 ♘g6 66. ♖a7 e4 67. ♖a6 ♘f7 68. g5 e3 69. ♘g3 e2 70. ♘f2 ♖e3

70...♖a2 71. a5 ♘g7 72. ♖a8 ♘h7 73. a6 ♘g7 74. a7 ♘h7 75. g6 ♘g7 76. ♘e1 ♖a5=

71. ♘e1 ♘g7 72. a5

a) 72. ♖b6 ♖a3 73. ♖b4 ♖a2=

b) 72. g6 ♖e4 73. a5 ♖e5=

72...♖e5 73. ♖a7 ♘g6 74. ♖a8 ♘g7

74...♘g5 75. a6 ♖e7! 76. a7 ♖g7 77. ♘e2 ♘g4=

75. g6

75. a6 ♖e6 76. g6 [76. a7 ♖a6=] 76...♖g6

77. ♘e2 ♖f6=

75...♘g6 76. a6 ♘g7 77. ♖a7 ♘g6

77...♘g8? 78. ♖b7 ♖a7+-

78. ♖b7 ♖a5 79. ♖b6 ♘f7 80. ♘e2 ♘e7

½-½

Keres

36 (367)

C81

KERES — RESHEVSKY

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♖b5 a6 4. ♖a4

♖f6 5. 0-0 ♖e4 6. d4 b5 7. ♖b3 d5 8.

de5 ♖e6 9. ♖e2 ♖c5 10. ♖d1 ♖b3

10...b4 — game 42

11. ab3 ♖c8 12. ♖g5

12. c4! — game 38

12...h6 13. ♖h4 ♖c5

a) 13...g5 14. ♖g3

a1) 14...♖c5 15. c4! dc4 16. ♖e4 ♖e7 17. bc4 ♖c4 18. e6!→

a2) 14...♖g7 15. ♖c3 ♖b7 16. ♖d5 0-0-0 17. c4±

a3) 14...♖b7 15. c4! dc4 16. bc4 ♖c4 17. ♖e4 ♖a5 [17...♖e7 18. ♖c3 0-0 19. ♖d4 ♖d8 20. ♖f5±] 18. ♖d4 c5 19. ♖c3±

b) 13...♖e7 14. ♖e7 ♖e7 15. b4 c5 16. bc5 ♖c5 17. ♖d4±

14. ♖c3?

14. c4! dc4 15. bc4 ♖c4 16. ♖e4

a) 16...♖e6? 17. ♖a6! ♖a6 18. ♖c6!+-

b) 16...♖e7 17. ♖e7 ♖e7 [17...♖e7 18. ♖c6 ♖d7+-] 18. ♖c3!

b1) 18...♖d8 19. ♖d8 ♖d8 20. ♖d1 [20. e6 ♖e6 21. ♖e5 ♖d6 22. ♖g7 ♖h8] 20...♖c8 [20...♖e8 21. ♖h4] 21. ♖h4! ♖e6

[21...c6 22. ♖h7+-] 22. ♖d5 ♖d5 23. ♖d5 ♖e6+-

b2) 18...♖e6 19. ♖d5 ♖d5 20. ♖d5 ♖b6 [20...♖b6 21. ♖c2 ♖b4 22. ♖d4+-; 20...♖c6

21. ♖c1! ♖f2 22. ♖f2 ♖c1 23. ♖b4 ♖e8

24. ♖c5 ♖ 25. ♖c7+-] 21. ♖ad1 ♖hd8?

22. ♖h4 g5 23. ♖g5+-

c) 16...♖b7 17. ♖bd2 ♖e6? 18. ♖ac1+-

14...g5 15. ♖g3

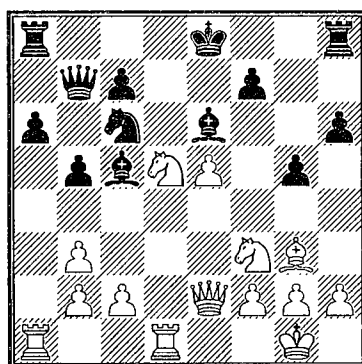
15. ♖d5 gh4 16. ♖f6 ♖f8+

15...♖b7!

15...♖d7 16. ♖b5

15...g4 16. ♖e1 ♖d4 17. ♖d2 ♖h4±

16. ♖d5

16...0-0-0! 17. ♖f6

17. ♖e3 g4 18. ♖h4 ♖d4 19. ♖e1 ♖b6

20. b4 ♖c4±

17...g4 18. ♖e1!

18. ♖h4 ♖d4 19. ♖e4 ♖e4 20. ♖e4 ♖e7

21. ♖d2 ♖g5

18...♖d4 19. ♖f1

19. ♖e4 ♖f5 20. ♖b7 ♖b7 21. ♖d2 ♖b4

22. ♖d4 [22. c3 ♖b3] 22...♖d4 23. c3 ♖d2

24. cb4 ♖b2+

19...h5

a) 19...♖b6 ♖ a5-a4 Boleslavsky

b) 19...♖b4

b1) 20. ♖d4 ♖d4 21. c3 ♖d2 22. cb4 ♖b3+-

b2) 20. c3 ♖b3 21. cb4 ♖a1 [21...♖c4!] 22.

♖a1 ♖c4+-

b3) 20. ♖ac1 a5+

c) 19...a5! 20. ♖a5?! ♖b4 21. ♖a2 ♖e1 ♖

♖c2, ♖b3+; 20. ♖ac1+

20. ♖f4

20. ♖h4 ♜f5

10...h4 21. ♖e3 h3

21...g3 22. fg3 hg3 23. h3

22. ♖d2 hg2

22...g3 23. hg3 hg2 24. ♖g2

23. ♖g2 ♜f3 24. ♜f3 ♖e3

24...gf3 25. ♖d8 ♖d8 26. ♖g5 ♖e3 27. ♖e3±

25. ♖d8 ♖d8 26. ♜e1

△ 26. fe3 gf3 27. ♖f2 ♖c6 [27...♖f5 28.

♖e1 △ e4] 28. e4 ♜b7 29. b4 ♖c8 30.

♖f3 ♖c2 31. ♖c3±

26...♖d4

a) 26...♖g2 27. ♜g2 ♖d2 28. ♜e4 ♖d5

29. ♜g3 ♖e4 30. fe3 ♖c2 31. ♜c2 ♖c2

32. ♖a6 ♖b2 33. ♜g4=

b) 26...♖f4 27. ♜d3 ♖d3 28. cd3 ♖e5 29.

♜e4 ♖b2 30. ♖b1∞

27. ♜d3 ♖f5 28. ♖e1

28. ♖g3 △ ♖f4∞

28...a5

28...♖g2 29. ♜g2 ♖d3 30. cd3 ♖b2 31.

♜g4±

29. ♜e4?

a) 29. ♖g3

b) 29. ♖b7!? ♜b7 30. ♜e4 ♜b6 31. ♜g2

△ ♜g3-f4=

29...♜b8

29...♖c6? 30. ♜d6

30. b4

30. c3 ♖e4 [30...♖c3 31. ♜dc5 ♖e4 32.

♜b7 ♖g2 33. ♜d8 ♖e1 34. ♜g2] 31. ♖e4

♖c3! 32. ♖b7 ♜b7 33. ♖e3 ♖d4 △ c5

30...a4

30...ab4 31. ♜b4

♖b2 32. ♜c5

♖g2 33. ♜g2 △

♜c6

31. c3?

31. ♜ec5! ♖g2

32. ♜g2 ♖c5 33.

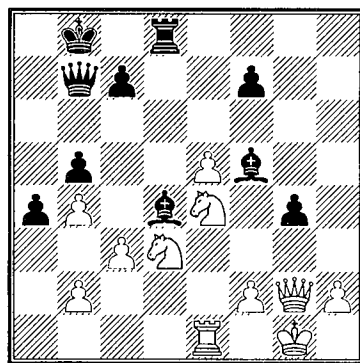
♜c5 ♖d2

[33...♖c2 34.

♜g3] 34. b3

♖c2 35. ba4 ba4

36. ♖a1

31...♖e4!-+

31...♖c3 32. ♜c3 ♖d3 33. ♖d1

32. ♖e4

32. ♖e4 ♖e4 33. ♖e4 ♖c3 34. bc3 [34.

♖e3 ♖d3-+] 34...♖d3-+

32...♖c3?

32...♖b6 33. ♜e1 ♖d2 34. ♖f4 ♖b2-+

33. ♖e3?

33. ♖g4! ♖d3 34. bc3 ♖d5-+

33...♖g2 34. ♜g2 ♖d3! 35. ♖d3 ♖b2

36. ♖d5 c6 37. ♖d8 ♜c7 38. ♖a8 ♜b7

39. ♖f8 ♖e5 40. ♖f7 ♜b6 41. f4

0-1

Keres

XIX ROUND

RESHEVSKY — BOTVINNIK 0-1

SMYSLOV — EUWE 1-0

KERES — FREE

37 (368)

C18

RESHEVSKY — BOTVINNIK

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♜c3 ♖b4 4. e5 c5

5. a3 ♖c3 6. bc3 ♖c7 7. ♖g4 f5 8. ♖g3

cd4 9. cd4 ♜e7 10. ♖d2 0-0

a) 10...♖c2? 11. ♖g7 ♖g8 12. ♖h7 ♖e4 13.

♜e2 ♜bc6 14. ♖c3 ♖d7 15. ♖h3 0-0-0

16. ♖e3

b) 10...♜bc6 11. ♜f3 0-0 12. ♖d3 ♖d7 13.

h4 ♜h8 14. h5 h6 15. ♖f4 a5 (Rauzer —

Rovner, Moscow 1937) 16. ♖g1 △ g4 Rau-

zer

11. ♖d3 b6

11... Qbc6 12. Qf3 Qd7

12. Qe2! Qa6

12... Bf7 13. h4! \pm Petrosian

13. Qf4

13. Qb4 Qd3 14. cd3 Qbc6 15. Qd6
 Qd7 16. $0-0$ Bf7 17. a4 Qc8 18. $\text{Qa3}\pm$

13... Qd7 14. Qa6

14. h4 Qd3

14... Qa6 15. Qd3

RR 15. h4

a) 15... Qh8 16. h5 Bf7 17. $0-0$ Bc8 18. c3
 Qb8 19. a4 Qbc6 20. Qc1 Qa5 21. Qa3
 Qec6 22. Qh3 Qe8 23. Bd1 Qc4 24.
 Qc1 Bc7 25. h6 g6 26. Qg5 Q6a5
Mitkov — Yedidia, France 1996

b) 15... Bf7 16. h5 Bc8 17. c3 Qb8 18. h6
 g6 19. $0-0$ Bc4 20. Qh5 Qc8 21. Qf6 Qh8
22. Qh4 Qg8 23. Bf1 Bf8 24. g4 fg4 25.
 Qg4 Qc8 26. Qg8 Qg8 27. Bac1 Qc6
Almasi — Psakhis, Vienna 1996]

15... Qb8

15... Qc7 [15... Qc8 16. Qe6] 16. h4 Bfc8
17. Bh3 Qe8 Mueller

16. h4! Qbc6 17. Bh3 Bac8

17... Qg6 18. Qg6 hg6 19. h5! Golombek

18. Bg3 Qh8

18... Bf7 19. h5 Δ h6 , $\text{Qh5}\pm$ Botvinnik

19. h5 Bf7 20. h6

a) 20. Qg6 Qg8 Botvinnik

b) 20. Qe2! ?

20... g6 21. Bc1

21. Qe2 Qg8 22. Qg5 \rightarrow Golombek

21... Bf8

21... Qa5 22. Qa5 ba5 23. $\text{c4}\pm$ Botvinnik

22. Qe2

22. c4? dc4 23. Bc4 [23. Qc4 Qd4]

23... Qe5! 24. de5 Qd3 Δ Bc4 Botvinnik

22... Qb8

22... Qa5! 23. Qa5 ba5

23. Qf1 Bc4 24. Qg1 Qbc6 25. Qg5 Qg8

25... Qg8 26. Qf6 Qa5 27. $\text{Qf4}\pm$

26. Be1 Qf7

26... Qd8 27. Qf4

27. c3 Qa5 28. Qf4 Bc6! 29. Qf6?

a) 29. Bge3 Qc4 30. B3e2 Qe7
[30... Qa3? 31. Qf6! Qf6 32. ef6 Qf6 33.

Be6 Be6 34. Be6 Qg5 35. Qe3 Qc4 36.

Be8 Qh6? 37. Qg6 Golombek; RR
36... Qf6!] 31. Qf6 Qg8 32. Qb1 Bfc8 33.
 f3 B8c7 Botvinnik

b) 29. Bee3 Qc4 30. Bef3 Qa3 31. Bh3
 b5 32. Bfg3 a5 33. Qh4 Qe7 [33... Qc4
34. Qg6 hg6 35. h7] 34. Qe7 Qe7 35. Bg6
Golombek

c) 29. Qh2! Δ Bh1 , Qg1 , Qh4 , Qg6 ,
 h7 , Qf6

29... Qf6 30. ef6 Qc4!

30... Qf6 31. Bge3! Be8 32. Qe6 Golom-
bek; 32. Qd5

31. Qb1?

Δ 31. Qh3 [31. Qe2? Qf6 32. Qe6 Be8-
+] 31... Qf6 32. f4!

31... Qf6

31... Qa3? 32. Qb4 Qc4 33. Be6! Be6 34.
 Qe6 Golombek

32. a4

32. Qb5! ?

32... g5 33. Qd3 f4

Δ 33... Qh6

34. Bh3 g4 35. Bh1

35. Bh5 Qg6 36. Bh1 Qd2 37. Qb4 Qf3
Golombek

35... Bc7!

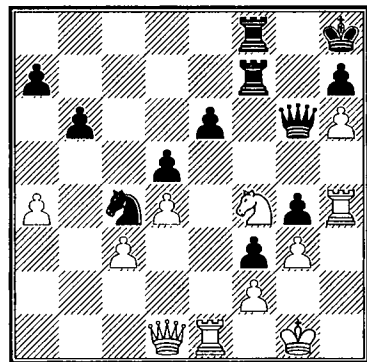
Δ 35... Qd2 36. Qc1 Qe4

36. Qd1 Qg6?

36... Bg8

37. Bh4 f3 38. g3 Bcf7 39. Qf4?

39. Qe5 Qe5 40. Be5 Bf5 41. Qe1
 B8f6 Botvinnik

39... Bf4! 40. gf4 Bf4 41. Qb1

41. ♖f1 ♖f5

41...♖f5! 42. ♖d3 g3 43. ♖f1 gf2 44. ♖f2 ♖g5 45. ♖h3 ♖g2 46. ♖f3 ♖d2 47. ♖e3 47. ♖f4 ♖f6 48. ♖e3 ♖f2 49. ♖d3 ♖g3-

+ Golombek

47...♖g3 0-1

Keres

38 (369)**C81****SMYSLOV — EUWE**

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♖b5 a6 4. ♖a4 ♖f6 5. 0-0 ♖e4 6. d4 b5 7. ♖b3 d5 8. de5 ♖e6 9. ♖e2 ♖c5 10. ♖d1 ♖b3 11. ab3 ♖c8 12. c4! dc4

a) 12...bc4 13. bc4 ♖b4 14. ♖c3! dc4 15. ♖g5 ♖d3 16. b3±

b) 12...♖b4?! 13. cb5 ab5 14. ♖a8 ♖a8 15. ♖b5 c6 16. ♖b6±

13. bc4 ♖c4 14. ♖e4 ♖e7?

a) 14...♖b7 [14...♖e6? 15. ♖d6 ♖d6 16. ♖c6 ♖e7 17. ed6 ♖d6 18. ♖e4 ♖e6 19. ♖h4 f6 20. ♖g3+-] 15. ♖c3 [15. ♖d4 0-0-0; 15. ♖g5 ♖a5] 15...♖b8 [15...♖b3 16. e6! fe6 17. ♖g5+-; 15...♖c5 16. e6 ♖e6 17. ♖e5] 16. e6! ♖e6 [16...fe6 17. ♖g4+-] 17. ♖g5 ♖d8 18. ♖d8 ♖d8 19. ♖e6 fe6 20. ♖e6 ♖e7 21. ♖g5! ♖d1+- Smyslov

b) 14...♖b4!

b1) RR 15. ♖a3 ♖b3 16. ♖b5

b11) 16...♖d1 17. ♖c7 ♖c7 18. ♖a8 ♖d7 19. ♖g5 ♖f3 20. ♖f3 ♖c5 21. ♖d1 ♖c8 22. ♖c1± Gipslis — Haag, Hungary 1964

b12) 16...♖b8 17. ♖d6 cd6 18. ed6 ♖e6 19. d7 ♖d8 20. ♖g5 f6 21. ♖f4 ♖b6 22. ♖e4 ♖d6 Kavalek — Kaplan, San Juan 1969

b2) 15. ♖g5 ♖c5 [15...c6!? 16. ♖d8 ♖d8 17. ♖d8 ♖d8±] 16. ♖a3! 0-0 [16...♖b3 17. ♖dc1 ♖f8 18. ♖b5+-] 17. ♖c4 bc4 18. ♖c4+- Smyslov

15. ♖a3 c6

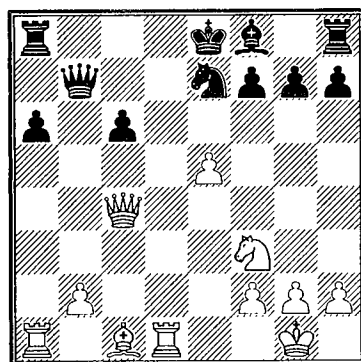
15...♖b3 16. ♖d3 ♖e6 17. ♖b5 ♖f5 18. ♖c7+-

16. ♖c4 bc4 17. ♖c4 ♖b7

a) 17...♖d5 18. ♖d4+-

b) 17...♖e6 18. ♖e6 [18. ♖a6 ♖c4 19. ♖a8 ♖c8 20. ♖c8 ♖e7 21. ♖c7 (Makogonov)

21...♖e6 (21...♖e8 22. ♖g5+-) 22. ♖c6 ♖c6 23. ♖d4+- Smyslov] 18... fe6 19. ♖g5+-

18. e6 f6 19. ♖d7 ♖b5 20. ♖b5 cb5 21. ♖d4 ♖c8 22. ♖e3 ♖g6 23. ♖a6 ♖e5 24. ♖b7 ♖c5 25. ♖f5 0-0

25...♖e3 26. ♖d6+- Smyslov

26. h3

26...g6 [26...♖e3 27. ♖e7+-] 27. ♖h6 ♖h8 28. ♖c5 ♖c5 29. ♖aa7+- Smyslov 1-0 Keres

XX ROUND**EUWE — RESHEVSKY 0-1****BOTVINNIK — KERES 1-0****SMYSLOV — FREE****39 (370)****E33****EUWE — RESHEVSKY**

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖b4 4. ♖c2 ♖c6 5. ♖f3 d6 6. ♖d2 0-0 7. a3 ♖c3 8. ♖c3 a5 9. e3 ♖e7 10. ♖d3

RR 10. ♖e2 e5 [10...a4 11. 0-0 e5 12. d5 ♖b8 13. ♖d2 ♖bd7 14. ♖ae1 e4 15. ♖d1 c6 16. dc6 bc6 17. f3 ♖e8 18. fe4 c5 19. ♖f4 ♖b7= Ruzele — Ostojic, Budapest 1996] 11. de5 de5 12. h3 ♖d7 13. 0-0 a4 14. ♖d2 f5 15. ♖fd1 e4 16. b4 ab3 17. ♖b3 ♖de5 Spe-elman — Orlov, New York 1994

10...e5 11. de5

11. d5 ♖b8 12. ♖d2=

11...de5 12. 0-0

12. ♖g5! h6 13. ♖e4±

12...♖e8 13. ♔f5

13. ♕e2=

13...♕f5 14. ♖f5 ♖e6! 15. ♖e6 ♖e6 16. b4?

a) 16. ♖g5 ♖e7 17. f4

(Konstantinopolsky) 17...ef4 18. ef4 ♖e4+

b) 16. ♖d2=

c) RR 16. ♖fd1!?

16...♖e4 17. ♕b2 f6! 18. b5 ♖e7 19. ♖fd1

♙ 19. ♖fc1 ♖c5 20. ♖c2

19...♖d6! 20. ♖f1

20. ♖d6 cd6 21. ♖d1? ♖c8 22. ♖d2?

♖d2 23. ♖d2 ♖c4 24. ♖d6? ♖c2-+

20...♖c8! 21. ♖dc1

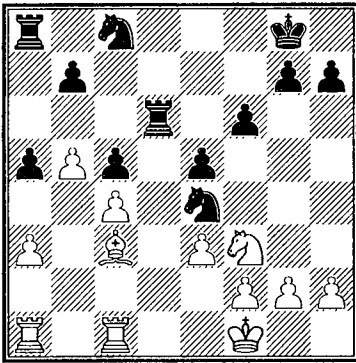
RR 21. ♖e2!?

21...c5

21...♖c5 22. ♖c2 ♖b6 ♙ ♖ad8+

22. ♕c3

22. bc6 ♖c6+

22...♖c3! 23. ♖c3 e4 24. ♖g1

24. ♖e1?! ♖b6 ♙ ♖ad8

24...♖b6 25. ♖e2 f5 26. ♖e1 ♖ad8 27.

♖c2 ♖f7 28. ♖g3?

28. ♖c3! ♖c4 29. ♖e4

28...♖e6 29. ♖f1 ♖d3 30. ♖g3 g5 31.

♖e2 ♖a4 32. ♖g3 ♖e5 33. ♖f1 h5 34.

f3 ♖b3 35. fe4 fe4 36. ♖f2 ♖b2 37. ♖c2

37. ♖f7 ♖d3 ♙ ♖b2-+

37...♖d3 38. ♖e2 ♖f8 39. ♖d2 ♖f2 40.

♖d1 ♖b2 41. ♖b2 ♖b2 42. ♖c1

42... ♖g2-+

0-1

Keres

40 (371)

D06

BOTVINNIK — KERES

1. d4 d5 2. ♖f3 ♕f5 3. c4 e6 4. cd5 ed5

5. ♖b3 ♖c6 6. ♕g5

a) 6. ♖b7?! ♖b4 7. ♖a3 ♖b8 8. ♖a7 ♖a8=

b) 6. ♕d2 ♖b8 7. ♖c3 ♕e6! = Botvinnik

6...♕e7

6...f6 7. ♕d2±; 6...♕b4 7. ♕d2±

7. ♕e7

RR 7. ♖b7 ♖b4 8. ♖a3 ♖b8 9. ♖a7 ♖a8

10. ♕e7 ♖d3 11. ♖d2 ♖e7 12. ♖a8 ♖a8

13. ed3 ♖a5 14. ♖c1 0-0 ♗ Galliamova —

Levitina, Manila 1992

7...♖ge7 8. e3 ♖d6 9. ♖bd2

9. ♖c3 ♖b4 10. ♖c1 ♕d3+ Botvinnik

9...0-0

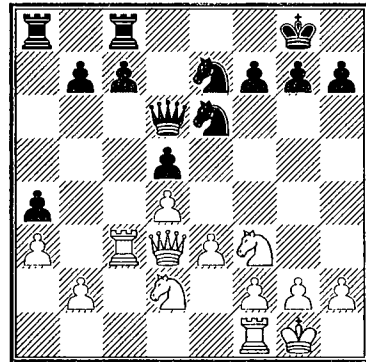
9...♖b4=

10. ♖c1 a5! 11. a3 ♖fc8

11...♖d8!?

12. ♕d3 a4 13. ♖c2 ♕d3 14. ♖d3 ♖d8

15. 0-0 ♖e6 16. ♖c3

16...b5?

♙ 16...b6 17. ♖fc1 c5 18. dc5 bc5 ⇝

17. ♖c2

17. ♖b5? ♖cb8 ♙ ♖b2

17...♖cb8 18. ♖e1

18. ♖e5? c5+

18...♖c8

18...b4!? 19. ab4 ♖b4 20. ♖d3 ♖b5 21.

♖a1 ♖c8 ♙ ♖b6

19. ♖c6 ♖e7

19...♖d7 20. ♖d3 ♖b6 21. ♖b4 ♖c4 22. ♖f3±

20. $\text{d}3$ $\text{b}6$ 21. $\text{b}4$ $\text{d}8$ 22. $\text{f}5$ $\text{d}6$
 23. $\text{f}c1$ $\text{c}6$
 \triangle 23... $\text{a}d8$ 24. $\text{f}3$ [24. $\text{b}6?$ $\text{cb}6$ 25.
 $\text{c}6$ $\text{c}7$ -+ Botvinnik] 24... $\text{f}6$
 24. $\text{c}6$ $\text{d}8$
 24... $\text{d}7$ 25. $\text{f}3$ \triangle $\text{e}5$
 25. $\text{b}6!$ $\text{cb}6$ 26. $\text{c}6$ $\text{c}7$ 27. $\text{d}8$
 $\text{d}8$ 28. $\text{c}2$ $\text{c}7?$
 28... $\text{d}7$ 29. $\text{f}3$ $\text{f}6$ 30. $\text{e}1$ $\text{d}8$ 31. $\text{d}3$
 $\text{c}6\pm$
 29. $\text{c}7$ $\text{c}7$ 30. $\text{b}1$ $\text{f}8$ 31. $\text{f}1$ $\text{e}7$ 32.
 $\text{e}2$ $\text{d}6$ 33. $\text{d}3$ $\text{c}6$ 34. $\text{c}3$ $\text{e}8$
 34... $\text{b}4$ 35. $\text{ab}4$ $\text{b}5$ 36. $\text{e}4$ $\text{de}4$ 37. $\text{e}4$
 35. $\text{a}2$ $\text{f}6$
 35... $\text{f}5$ 36. $\text{b}4$ $\text{d}6$ 37. $\text{c}3$
 36. $\text{f}3$ $\text{c}7$ 37. $\text{b}4$ $\text{d}6$ 38. $\text{e}4$ $\text{de}4$ 39.
 $\text{fe}4$ $\text{e}6$ 40. $\text{e}3$ $\text{c}7$ 41. $\text{d}3$ $\text{e}6$ 42.
 $\text{d}5$ $\text{c}6$
 42... $\text{f}5$ 43. $\text{ef}5$ -
 43. $\text{h}4$
 43. $\text{f}6$ $\text{f}4$ 44. $\text{e}3$ $\text{g}2$ 45. $\text{f}3$ $\text{e}1$
 46. $\text{e}2$ $\text{c}2$ 47. $\text{d}5$ \triangle $\text{h}7$
 43... $\text{d}8$
 43... $\text{f}8$ 44. $\text{h}5$ -
 44. $\text{f}4$
 44. $\text{h}5$ $\text{f}7$
 44... $\text{d}6$
 44... $\text{g}6$ 45. $\text{d}5$ $\text{f}5$ 46. $\text{f}6$ $\text{fe}4$ 47. $\text{e}4$
 $\text{h}6$ 48. $\text{e}5$ - Botvinnik
 45. $\text{h}5$ $\text{e}6$ 46. $\text{e}3$ $\text{e}7$ 47. $\text{d}5$ $\text{c}5$
 48. $\text{g}7$ $\text{d}6$ 49. $\text{e}6!$ $\text{d}7$
 a) 49... $\text{e}6$ 50. $\text{de}6$ $\text{e}6$ 51. $\text{f}4$ -
 b) 49... $\text{e}5$ 50. $\text{c}5$ $\text{bc}5$ 51. $\text{g}4$ -

50. $\text{d}4$ $\text{e}5$
 51. $\text{g}7$ $\text{c}4$
 52. $\text{f}5$ $\text{c}7$ 53.
 $\text{c}3$ $\text{d}7$ 54. $\text{g}4$
 $\text{e}5$ 55. $\text{g}5$ $\text{fg}5$
 56. $\text{hg}5$ $\text{f}3$ 57.
 $\text{b}4$ $\text{g}5$ 58. $\text{e}5$
 $\text{h}5$ 59. $\text{e}6$ $\text{d}8$
 59... $\text{e}6$ 60. $\text{de}6$
 $\text{e}6$ 61. $\text{g}7$ -
 60. $\text{b}5$ 1-0

Keres

V Turn

XXI ROUND

EUWE — KERES 0-1

SMYSLOV — RESHEVSKY 1/2-1/2

BOTVINNIK — FREE

41 (372)

E32

EUWE — KERES

1. $\text{d}4$ $\text{f}6$ 2. $\text{c}4$ $\text{e}6$ 3. $\text{c}3$ $\text{b}4$ 4. $\text{c}2$
 0-0 5. $\text{g}5$ $\text{h}6$ 6. $\text{h}4$ $\text{c}5$ 7. $\text{dc}5$ $\text{a}6$ 8.
 $\text{e}3$ $\text{c}5$ 9. $\text{ge}2?$ $\text{d}5!$
 a) RR 9... $\text{ce}4$ 10. $\text{a}3$ $\text{a}5$ 11. $\text{c}1$ $\text{c}3$
 12. $\text{c}3$ $\text{b}6$ 13. $\text{d}3$ $\text{b}7$ 14. 0-0 $\text{c}3$ 15.
 $\text{c}3$ $\text{c}3$ 16. $\text{c}3$ $\text{e}4$ 17. $\text{cc}1$ $\text{g}5$ 18. $\text{e}4$
 $\text{e}4$ = Spassky — Greenfeld, Greece
 1988
 b) RR 9... $\text{b}5$ 10. $\text{cb}5$ $\text{b}7$ 11. $\text{f}3$ $\text{g}5$ 12. $\text{d}2$
 $\text{fe}4$ 13. $\text{a}3$ $\text{f}2$ 14. $\text{f}2$ $\text{c}3$ 15. $\text{c}3$ $\text{c}3$
 16. $\text{e}2$ $\text{d}5$ 17. $\text{hd}1$ $\text{f}6$ 18. $\text{ac}1$ $\text{g}4$
 Michaelsen — Reeh, Germany 1993
 10. 0-0-0
 10. $\text{d}1!$? $\text{d}7$ 11. $\text{cd}5$ $\text{c}8$
 10... $\text{d}7!$ 11. $\text{cd}5$
 11. $\text{a}3$ $\text{a}5$ 12. $\text{cd}5$ $\text{c}8$ -
 11... $\text{c}8$ 12. $\text{b}1$
 12. $\text{de}6$ $\text{fe}6$ 13. $\text{b}1$ $\text{b}6$
 12... $\text{a}4?$
 12... $\text{a}5$ 13. $\text{f}6$ $\text{gf}6$ 14. $\text{a}3$ $\text{c}3$ 15. $\text{c}3$
 $\text{a}4$ Levenfish
 13. $\text{de}6!$ $\text{fe}6$ 14. $\text{b}3$ $\text{c}3$
 14... $\text{a}5$ 15. $\text{f}6$ $\text{c}5$ 16. $\text{d}7$ $\text{b}3$ 17.
 $\text{g}7$ $\text{h}8$ =
 15. $\text{c}3$ $\text{c}3$
 15... $\text{e}8$ 16. $\text{f}6$ $\text{c}3$ [16... $\text{f}6$ 17.
 $\text{e}4\pm$] 17. $\text{c}3$ $\text{a}4$ 18. $\text{b}7$ $\text{c}3$
 [18... $\text{f}7$ 19. $\text{e}4$ $\text{d}1$ 20. $\text{d}3\pm$] 19. $\text{bc}3$
 $\text{d}1$ 20. $\text{b}5$ $\text{g}6$ 21. $\text{e}4\pm$
 16. $\text{bc}3$ $\text{e}8$ 17. $\text{d}4!$ $\text{d}5?$
 17... $\text{h}8$
 18. $\text{c}4$ $\text{b}6$ 19. $\text{d}3$ $\text{a}4$ 20. $\text{c}2$ $\text{c}5$
 21. $\text{c}3$ $\text{b}5$
 21... $\text{a}4$ 22. $\text{hd}1\pm$
 22. $\text{a}1$ $\text{a}5$ 23. $\text{cb}5$
 23. $\text{a}5$ $\text{bc}4$ 24. $\text{c}4$ $\text{h}5$
 23... $\text{b}5$ 24. $\text{b}2$

24. ♖a5?! ♜c6

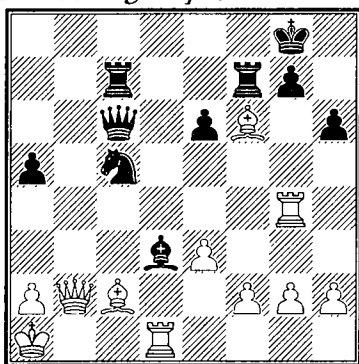
24... ♜c6?

24... ♜b8 25. ♜g4 e5

25. ♜g4 ♜f7 26. ♙f6 ♜cc7 27. ♜d1 ♙d3!

a) 27... ♜cd7 28. ♜d7 ♜d7 29. ♜d4+-

b) 27... ♘d3 28. ♜d3! ♙d3 [28... ♜c2 29. ♜d8 ♙h7 30. ♙g7+-] 29. ♙d3

28. ♙d3?

28. ♜d3! ♘d3 29. ♙d3

a) 29... ♜f6 30. ♜f6 ♜c1 31. ♙b1 ♜b7 32. ♜e6+-

b) 29... ♜b7 30. ♜c3 ♜d5 31. ♜d4! ♜g2 32. ♜d8 ♜f8 33. ♜f8 ♙f8 34. ♜c8 ♙f7 35. ♙b2±

c) 29... ♜c1 30. ♜c1 [30. ♙b1 ♜b2 31. ♙b2 ♜f2+-] 30... ♜c1 31. ♙b2 ♜g1 32. ♙c3! h5!±

28... ♘d3 29. ♜d3

29. ♙g7 ♜g7 30. ♙g7 ♜g7 31. ♜d3 ♜g2±

29... ♜f6 30. f3 ♜f5 31. ♜gd4?

31. ♜d8 ♙h7 32. ♜c8 ♜d7 33. ♜c7 ♜c7

31... ♜c5 32. ♜d8 ♙h7 33. ♜d1 ♜c2 34. ♜d4?

34. ♜a3! ♜g2 35. ♜8d2 [RR 35. ♜d3 ♜g6

36. ♜g1 ♜c3 37. ♜c3 ♜c3f] 35... ♜f3f

34... ♜c1 35. ♙b2 ♜c2

0-1

Keres

42 (373)

C81

SMYSLOV — RESHEVSKY

1. e4 e5 2. ♘f3 ♘c6 3. ♙b5 a6 4. ♙a4 ♘f6 5. 0-0 ♘e4 6. d4 b5 7. ♙b3 d5 8. de5 ♙e6 9. ♜e2 ♘c5 10. ♜d1 b4 11. ♙e3

a) 11. ♙d5 ♙d5 12. c4 ♙c4 [12... ♙f3 13. ♜d8 ♜d8 14. ♜f3 ♘d4 15. ♜d1 ♘db3 16. ♜d8 ♙d8 17. ab3 ♘b3 18. ♙g5 ♙e7 19. ♜a6] 13. ♜d8 ♜d8 14. ♜e1∞

b) 11. c4 d4 [11... bc3 12. ♙d5! ♙d5 13. ♘c3 ♘e7 14. ♙e3 ♘e6 15. ♘d5 ♘d5 16. ♜c4+-] 12. ♘bd2 [12. ♙e3 ♙g4 13. h3 d3! Kmoch] 12... ♙e7 13. ♘e4 ♘b3 14. ab3±

c) RR 11. ♙g5 ♜d7 12. ♘bd2 h6 13. ♙e3 ♘a5 14. ♘d4 ♙e7 15. c4 bc3 16. bc3 ♘ab3 17. ab3 0-0 18. ♜a5 ♙g4 19. f3 ♙h5 20. ♘f5± Weinstein — Benko, USA 1959

11... ♘b3 12. ab3 ♜c8 13. c4! dc4

13... bc3 14. ♘c3 ♘b4 15. ♘a4±

14. bc4 h6!

14... ♙e7 15. ♙g5 0-0 16. ♜e4 ♙d7 17. ♘bd2±

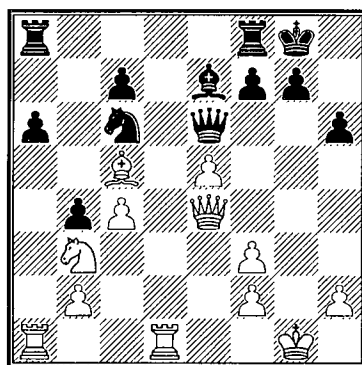
15. ♘bd2 ♙e7 16. ♘b3 0-0 17. ♙c5 ♙g4

17... ♜d8 18. ♜e4±

18. ♜e4

18. ♙e7 ♘e7 19. h3±

18... ♙f3 19. gf3 ♜e6

20. ♙e7?

a) 20. f4 ♙c5 [20... ♜g6 21. ♜g6 ♙g6 22. ♙e7 ♘e7 23. ♜d7±] 21. ♘c5 ♜g6 22. ♜g2±

b) 20. ♜d5

20... ♘e7 21. ♘c5 ♜g6 22. ♜g6 ♘g6

23. ♘a6 ♘e5 24. b3 ♜a7! 25. ♘b4 ♜a1

26. ♜a1 ♜b8 27. ♘d5

27. ♜a4 ♘f3 [27... c5=] 28. ♙g2 ♘d2=

27... ♜b3 28. f4 ♘c4 29. ♜c1 ♘d2 30.

♜c7 ♘f3 31. ♙g2 ♘h4 32. ♙f1 ♙b2

32...♖b1 33. ♘e2 ♖h1 34. ♖c8 ♘h7 35. ♖c7 ♘g6 36. ♘e7 ♘f6 37. ♘g8 ♘g6 38. ♘e7=

33. ♘e3 ♖b4 34. f5 f6 35. ♖c5 ♘h7 36. ♘d5 ♖d4 37. ♘e7 ♖e4 38. ♘g6 ♘g6 39. f6 ♘g6 40. ♘g2 h5 41. h3 f5 42. ♖c6 ♘g5 43. ♖c7 g6 44. ♖c6 ♖d4 45. ♖a6 h4 46. ♖b6 ♖d3 47. ♖a6 ♘h5 48. ♖a8 ♖d6 49. ♖h8 ♘g5 50. ♘f3 ♖d3 51. ♘g2 ♖d4 52. ♘f3 ♘f6 53. ♖f8 ♘g7 54. ♖a8 ♖d3 55. ♘g2 g5 56. ♖a6 ♖d7 57. ♖b6 ♖e7 58. ♖a6 ♘f7 59. ♖h6 ♖e6 60. ♖h8 ♘g7 61. ♖h5 ♘g6 62. ♖h8 ♖c6 63. ♖g8 ♘f6 64. ♖f8 ♘e5 65. ♖g8 ♘f4 66. ♖h8 ♖c5 67. ♖h5 ♖c6 68. ♖h8 ♖g6 69. ♖h7 ♘e5 70. ♖h8 ♘f6 71. ♖f8 ♘e6 72. ♖h8 ♘f7 73. f4 73...♘f6 [73... g4 74. ♘f3=] 74. ♘f3 g4 75. ♘g2=

1/2-1/2

Keres

XXII ROUND

KERES — SMYSLOV 1/2-1/2

BOTVINNIK — EUWE 1/2-1/2

RESHEVSKY — FREE

43 (374)

A16

KERES — SMYSLOV

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 d5 3. cd5 ♘d5 4. e4 ♘c3 5. bc3 g6 6. ♖a3 ♘d7 7. ♘f3 ♖g7 8. ♖e2 c5 9. 0-0 0-0 10. d4 cd4 10...b6 11. e5 e6 12. ♘d2 ♖b7 13. f4± 11. cd4 ♘b6 12. ♖b3! ♖g4 12...♖e6 [12...♖d4? 13. ♖ad1+-] 13. d5! ♖a1 14. de6± 13. ♖ad1 ♖d7 13...♖c8 14. d5 14. ♖c1 14. ♖b1! ♖a4 15. ♖e3 △ ♖c5± 14...♖a4 15. ♖b4 15. ♖e3 15...e6 16. ♖b5! ♖b5 17. ♖b5 ♖e8 18. ♖fd1 ○ 18. ♖c5 18...♖c8 19. ♖c5 19. ♖c8!? ♖c8 20. ♖c1 ♖d8 21. ♖c7? ♖f8; 21. ♖c5

19...♖c7!

19...♖d7 20. ♖d7 ♘d7 21. ♖a7 ♖a8 22. ♖c7!+-

20. ♖b1

20. d5 ed5 21. ed5 ♘d5! 22. ♖d5 b6 23. ♖d7 ♖f4

20...♖c6 21. ♖b6

21. e5 ♘a4!f

21...ab6 22. e5

a) 22. d5 ed5 23. ed5 ♖b5 24. ♖b5 ♖ed8!+-

b) 22. ♖b6 ♖e4 23. ♖b7 ♖b7 24. ♖b7 ♖c2=

22...♖b5 23. ♖b5 ♖c6 24. g3?!

24. ♖db1 ♖ec8 [24...♖a8 25. ♖b6 ♖b6

26. ♖b6 ♖a2 27. g3 ♖a7 28. ♘g5±] 25.

g4 ♖c1 26. ♖c1 ♖c1 27. ♘g2 ♖c6±

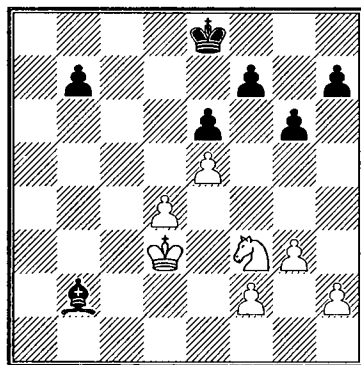
24...♖a8 25. ♖d2 ♖h6 26. ♖db2 ♖c1 27.

♖b1 ♖a2 28. ♖b6 ♖b6

28...♖cc2? 29. ♘e1±

29. ♖b6 ♖b2! 30. ♖b2 ♖b2 31. ♘f1

♘f8 32. ♘e2 ♘e8 33. ♘d3

33...b5

a) 33...♘d7? 34. ♘g5

b) 33...♖c1 34. ♘c4 ♘d7 35. d5=

34. ♘g5 h5 35. h3?

35. ♘e4 ♘d7 [35...♖a3?! 36. ♘c3 b4 37.

♘b5±] 36. ♘d6 f6 [36...♘c6 37. ♘f7 ♘d5

38. ♘h8=] 37. ♘b5 fe5 38. de5 ♖e5=

35...♖a3 36. f3 ♖e7 37. ♘e4 ♘d7 38. g4

♘c6

○ 38...hg4

39. ♘g3

39. gh5 gh5 40. ♘g3 h4 41. ♘e4=

39...hg4 40. fg4

40. hg4!?

40...b4

a) 40...e5 41. e2=

b) 40...b6 41. c3 a5 42. b3 b4 43. e4 b5 [43...g5 44. d2 Δ d3=] 44. g5=

41. c4 g5 42. e4 b3

42...b6 43. d2 a5 44. b3 b5 45. f3 c6 [45...f6 46. e6 f6 47. h4 gh4 48. g5=] 46. c4 b3 47. b3 d5 48. c3 e4 49. d2 f4 50. c4 Δ d6=

43. c3!

43. b3 d5

43...b2 44. b3 f6 45. b2

45. e6? f6 46. b2 d4+

45...fe5 46. de5 c5 47. c2 d4 48.

b5 e5 49. d3

49...f4 50. c7=

½-½

Keres

44 (375)**D35**

BOTVINNIK — EUWE

1. d4 d5 2. f3 f6 3. c4 e6 4. cd5 ed5

5. c3 c6 6. c2 g6

6...g4 7. e5 h5 Δ bd7

7. g5 g7

7...f5 8. b3±

8. e3 f5 9. d3 d3 10. d3 0-0

a) RR 10...a5 11. h4 bd7 12. h5 b6 13. h6 f8 14. e4 de4 15. e4 b4 16. f1 e7 17. a3 b2 18. f6 f6 19. e1 d8 20. f6 f6 21. e5± Vyzmanavin — Neverov, Lvov 1985

b) RR 10...bd7 11. 0-0 e7 12. b4 a6 13. a4 0-0 14. b5 ab5 15. ab5 e6 16. bc6 bc6 17. a8 a8 18. b1 e4 19. e4 de4 20. d2 c5= Galliamova — Chiburidanidze, Tilburg 1994

11. 0-0 bd7 12. e5

12. b4

12...e8

RR 12...a5 13. f4 c7 14. a1 d6 15. h1 a8 16. d1 fe8 17. e1 b6 18. h4 e4 19. e4 de4 20. h3 e5 21. fe5 e6 22. h4± Vyzmanavin — Tabatadze, Barnaul 1988

13. d7 d7 14. b4 fe8

15. f6 f6=

½-½

Keres

XXIII ROUND

SMYSLOV — BOTVINNIK 1/2-1/2

RESHEVSKY — KERES 1/2-1/2

EUWE — FREE

45 (376)**D22**

SMYSLOV — BOTVINNIK

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. f3 a6 4. e3 g4

5. c4 e6 6. bd2

a) 6. d5 ed5 7. d5 e7! Flohr

b) 6. b3 f3 7. gf3

6...d7

a) RR 6...c5 7. h3 f3 8. f3 f6 9. 0-0 c6 10. dc5 c5 11. a3 e7 12. b4 a7 13. b2 0-0 14. c1 a8 15. a2 fd8 16. b3 b8 17. b1± Bischoff — Shvidler, Munich 1987

b) RR 6...f6 7. 0-0 c6 8. b3 d6 9. b2 0-0 10. e2 e7 11. c4 fd8 12. fd2 e2 13. e2 e5 14. d6 cd6 15. de5 de5 16. fd1 ½-½ Bronshtein — Tal, Hungary 1963

7. 0-0

RR 7. a3 c5 8. d5 e5 9. de6 f3 10. f3 f3 11. ef7 d7 12. fg8 g8 13. f3 d6 14. g8 g8 15. 0-0 g5 16. d1 c6 Antoshin — Bagirov, Moscow 1959

7...gf6 8. h3 h5 9. b3 c5 10. e2 cd4 11. d4 e2 12. e2 c5 13. b2 0-0 14. a1 c8 15. fd1 e7 16. d4f3 b4 17. c8 c8

½-½

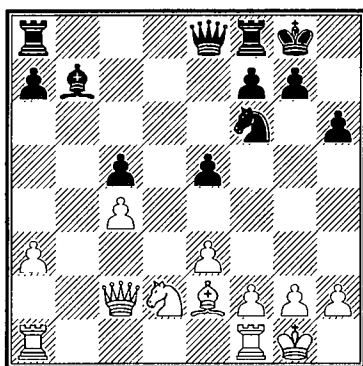
Keres

46 (377)**E32**

RESHEVSKY — KERES

1. d4 f6 2. c4 e6 3. c3 b4 4. c2 0-0 5. a3 c3 6. c3 b6 7. g5 b7 8. f3 d6 9. e3 bd7 10. c2

10. ♖e2 ♜e8 11. ♞c2 e5 12. d5 h6 13. ♙h4 a5 △ ♜f8=
 10...♞e8! 11. ♜d2
 11. ♖e2 [11. ♖d3 e5!]/11...♜e4 12. ♙h4 f5!
 11...c5
 11...♜h5!? 12. f3 f5 13. 0-0-0 △ ♖d3∞
 12. dc5! bc5 13. b4! e5?
 13...h6 14. ♙h4=; 13...♜h5! △ f5≠
 14. bc5 dc5 15. ♖e2 h6
 15...♙g2 16. ♜g1 ♖c6 17. ♙h6
 16. ♙f6 ♜f6 17. 0-0

17...♞c6=
 17...e4!?
 18. f3 ♜fe8 19. ♖d3 ♜ad8 20. ♜fd1 ♞c7
 21. ♜e4 ♜e6
 21...♖e4 22. ♖e4 ♜e6 23. ♖d5 ♜ed6 24. e4
 22. ♜f6
 22. ♜c3?! e4! 23. ♜e4 ♖e4 24. ♖e4 ♜e4≠
 22...♜f6 23. ♙h7 ♜h8 24. ♜d8 ♞d8 25.
 ♜d1 ♜d6 26. ♜d6 ♞d6
 ½-½

Keres

XXIV ROUND
 BOTVINNIK — RESHEVSKY 1-0
 EUWE — SMYSLOV 0-1
 KERES — FREE

47 (378)

C49

BOTVINNIK — RESHEVSKY

1. e4 e5 2. ♜f3 ♜c6 3. ♜c3 ♜f6 4. ♙b5

♙b4 5. 0-0 0-0 6. d3 ♖c3 7. bc3 d6 8.
 ♙g5 ♞e7
 a) 8...h6 9. ♙h4 ♙g4 10. h3±
 b) 8...♖d7 △ ♜e7=
 9. ♜e1 ♜d8 10. d4 ♜e6
 10...♙g4 11. h3 ♙h5 12. g4 ♙g6 13. ♜h4
 h6∞ Capablanca
 11. ♖c1 ♜d8 12. ♙f1!
 12. ♜h4 g6 13. g3 d5=
 12...♜f8?!
 a) 12...d5 13. ed5 ♜d5 14. ♙b2±
 b) RR 12...c5 13. g3 ♞c7 14. d5 ♜f8 15.
 c4 ♜g6 16. h4 h6 17. ♜h2 ♜h7 18. ♖d3
 ♜f8 19. ♜g4 ♜e7 20. f4 ef4 21. ♙f4 ♜g6
 22. e5∞ Bosch — Foisor, France 1992
 c) RR 12...c6 13. g3 ♞c7 14. a4 b6 15. ♙g2
 ♙b7 16. ♙b2 ♜e8 17. ♞d2 ♜ad8 18. ♜ad1
 c5 19. d5 ♜f8 20. c4 ♜g6 21. ♜a1 ♖c8=
 Chekhov — Aleksandrov, Moscow 1996
 13. ♜h4! ♜g4?!
 a) 13...♜g6?! 14. ♜f5 ♖f5 15. ef5±
 b) 13...♜e4?! 14. ♜e4 f5 15. ♖c4 ♜h8 16.
 ♞h5 fe4 17. ♙g5 ♞d7 18. ♙f7± Botvinnik
 c) 13...♜e8 14. g3 g6±
 14. g3 ♞f6 15. f3 ♜h6 16. ♖e3!
 16. ♙h6 [16...♞h6? 17. de5+-]/16...gh6 △
 ♜g6∞ Botvinnik
 16...♜e8 17. ♞d2 ♜g6 18. ♜g2!
 18. ♙g5? ♜h4!-+ Botvinnik
 18...♙h3
 18...♞f3?! 19. ♖e2 ♞f6 [19...♞e4 20. ♙h6
 gh6 21. ♙b5+-] 20. ♖c4 ♞e7 21. ♙h6
 gh6 22. ♞h6±
 19. ♖e2
 a) 19. ♙g5 ♞f3 20. ♖e2?? ♞g2#
 b) 19. ♙h6 gh6 20. ♜e3 [20. ♞h6?? ♙g2
 21. ♜g2 ♜f4+-] 20...♖e6±
 19...♙g2 20. ♜g2 d5!
 20...♜f8 21. g4 △ g5±
 21. ed5 ed4
 21...♜f5? 22. ♙g5 ♞d6 23. ♙b5! c6
 [23...♜f8 24. de5 ♜e5 25. ♞f4+-] 24. dc6
 bc6 25. ♖d3
 22. cd4
 22. ♖d4!? ♞d6 23. c4 ♜f5 24. ♙f2±
 22...♜f5 23. ♙f2 ♜ed8 24. c4 h5
 24...b5!? 25. cb5 [25. ♜a1 bc4 26. ♖c4

25...d5 26. ♖ad1 ♖ad8 27. ♙c4 ♖5d7
28. d5±

25. h4

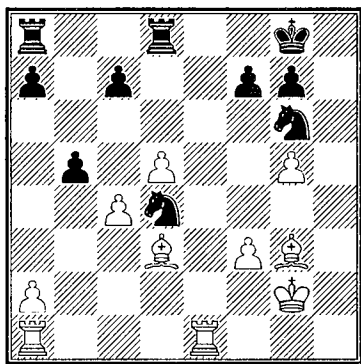
○ 25. ♖ab1!

25...b5! 26. ♖g5 ♖g5 27. hg5 h4?

27...bc4 28. ♙c4 ♗fe7 29. ♖ac1 ♗d5 30.
♙b3 ♗ge7 [30...♖ac8 31. ♖c6 ♗ge7 32.
♖a6±] 31. ♖c7 ♗c7 32. ♖e7 ♗d5 33. ♖e5
♗b4 34. g6+- Botvinnik

28. ♙d3 hg3 29. ♙g3 ♗d4?

29...♗g3 30. ♗g3 bc4 31. ♙c4 ♖ab8±;
31...♗f8 Botvinnik

30. ♖ad1!+- c5 31. dc6 ♗c6 32. ♙e4 ♖ac8
32...♖d1 33. ♖d1 ♖c8 34. cb5+-

33. ♖d8 ♗d8 34. ♙f5! ♖a8 35. ♖e8
♗h7 36. cb5 f6 37. ♙c7 ♗e6 38. ♖a8
38. ♖e6+-

38...♗c7 39. ♖a7 ♗b5 40. ♖d7

40. gf6 ♗a7 41. f7+-

40...fg5 41. a4

1-0

Keres

48 (379)

D99

EUWE — SMYSLOV

1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. ♗c3 d5 4. ♗f3 ♙g7 5.
♖b3 dc4 6. ♖c4 0-0 7. e4 ♙g4 8. ♙e3 ♗fd7
9. ♖b3 ♗b6 10. a4 a5 11. d5 ♙f3 12. gf3
♖d6! 13. ♗b5 ♖b4 14. ♖b4 ab4 15. ♗c7
15. a5 ♙b2 16. ♖a2 [16. ♖b1 ♗a4] 16...♙e5
17. f4 ♙d6 18. e5 b3! ♖ Smyslov

15...♖a4 16. ♖b1

16. ♖a4 ♗a4 17. b3 ♗c3 18. ♙h3 ♙e5
19. ♙b6 ♗a6 20. ♗a6 ♖a8! ♖ Smyslov

16...♗d6! 17. ♗b5 ♖c8 18. ♙e2

○ 18. ♗d4 b3 19. ♗b3 ♖b4 [19...e6 20.
de6 fe6 21. ♙h3 ♗f7 22. 0-0=] 20. ♗d2
♖b2 21. ♖b2 ♙b2 22. ♗e2=

18...b3! 19. ♗a3!

19. 0-0 ♖c2 20. ♙d1 ♖b2 21. ♙b3 ♖b4+-
Smyslov; 19. ♙d1 ♗a6 ♖

19...♙b2

19...e6 20. de6 fe6 21. 0-0=

20. ♖b2 ♖a3 21. ♗d2

21. ♙d1!? ♗c5 [21...♗e5 22. ♖b3 ♗f3 23.
♗e2 ♖b3 24. ♙b3 ♗e5 25. ♖b1♞;
21...♖c3 22. ♗d2] 22. ♙c5 ♖c5 23. ♖b3
♖b3 24. ♙b3 ♖c1 25. ♙d1 ♗d7 ♖ Smyslov

21...♗a6 22. ♖hb1 ♗ac5 23. ♙d4

a) 23. ♙b5 ♗e5 24. ♙c5 ♖c5 25. ♖b3
♗f3 26. ♗e3 ♖b5 [26...♖c3 27. ♖c3 ♖c3
28. ♙d3! =] 27. ♖a3 ♖b1 28. ♗f3 f6 29.
♖c3 h5 30. ♖c7 ♗f8 ♖ Smyslov

b) 23. ♙d1 ♖a2 24. ♖a2 ba2 25. ♖a1 ♖a8
26. ♗c3 e6 27. de6 fe6 28. ♙c2 b6 29.
♗b2 ♗e5 ♖ Smyslov

23...e5 24. de6?

a) 24. ♙c5?! ♗c5 25. ♙d1 ♖a2 26. ♖a2
ba2 27. ♖a1 ♖a8 28. ♗c3 ♖

b) 24. ♙e3 f5 25. ef5 gf5 26. f4 [26. d6 f4
27. ♙c4 ♗g7 28. ♙c5 ♗c5 29. ♙b3 ♖c6 ♖]
26...ef4 27. ♙f4 ♖a4 28. ♙e3 [28. ♙h6
♗f7 ♖] 28...f4 ♖

Smyslov

c) 24. ♙c3

c1) 24...♗a4 25. ♙b4

c2) 24...♗b6 25.

♙b4 ♖a2 26. ♗e1!

♖b2 [26...♗ba4 27.

♖a2 ba2 28. ♖a1] 27.

♖b2 ♗ba4 28. ♖b1 ♖

c3) 24...f5 25. ef5 gf5

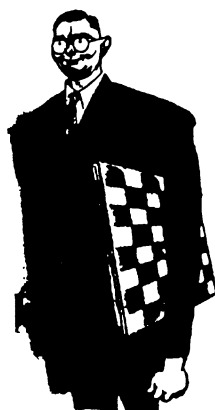
26. ♙b5 b6 27. ♙d7

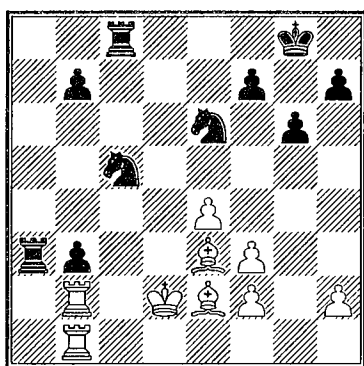
♗d7 28. ♖b3 ♖b3 29.

♖b3 ♖c5 ♖ Smyslov

24...♗e6 25. ♙e3

♗dc5

26. ♖c5?

26. ♖c4 ♘e4! [26...♙d8 27. ♖d5; 26...♘a4 27. ♖e6] 27. ♖e4 ♙c4 28. ♘d3 ♙b4 29. ♖f3 ♖f5! 30. ♘c3 ♙b5 31. ♖f5 ♖f5 32. ♙b3 ♙bb3 33. ♙b3 ♙b3 34. ♘b3 ♖f4 35. ♖d2 ♘f7 ♠ ♘f6-f5-+ Smyslov

26...♘c5 27. ♘c3

a) 27. ♘e3 ♙d8 28. ♖c4 ♘g7 29. ♘e2 ♘a4-+

b) 27. ♖d1 ♙d8-+

c) 27. ♖c4 ♘a4 28. ♙b3 ♙a2-+

27...♙a4

27...♘a4 28. ♘b4

28. ♘d2 ♘g7 29. ♘e3 ♙d8 30. ♙c1

a) 30. ♖d1 ♙a3-+

b) 30. ♙d1 ♙d1 31. ♖d1 ♘f6 32. ♘d2 ♙a2-+

30...b6 31. ♖c4 ♙da8

31...g5 ♠ ♘f6-+

32. ♖d5

32. ♖b3? ♙b4 33. ♙c3 ♙a3-+

32...♙a2 33. ♙cb1 ♙8a4 34. ♘d2 ♙d4

35. ♘e2

a) 35. ♘c3 ♙d5 36. ♖d5 ♘a4-+

b) 35. ♘e3 ♙d3 36. ♘e2 ♙b2 37. ♙b2 g5 ♠ ♘f6-e5-d4-+

35...♘a4 36. ♙a2 ba2 37. ♙a1

37. ♖a2 ♘c3 38. ♘e3 ♙a4 39. ♖b3 ♙a3-+

37...♘c3 38. ♘e3

38. ♘e1 ♙b4 39. ♖a2 ♙a4-+

38...♙d1 0-1

Keres

XXV ROUND

RESHEVSKY — EUWE 1-0

KERES — BOTVINNIK 1-0

SMYSLOV — FREE

49 (380)

D40

RESHEVSKY — EUWE

1. d4 d5 2. c4 e6 3. ♘c3 ♘f6 4. e3 c5 5.

♘f3 ♘c6 6. dc5 ♖c5 7. a3 a5 8. ♖e2

RR 8. b3 0-0 9. ♖b2 ♙e7 10. cd5 ♙d8

11. ♖e2 ed5 12. ♘b5 ♖f5 13. 0-0 ♖e4 14.

♙c1 ♘d7 15. ♙d2 ♙ac8 16. ♘fd4 ♖b6 17.

♖a1 h6 18. ♙b2 ♘d4 19. ♘d4 ♙g5 20.

♘f3 ♖f3 21. ♖f3 ♙c1 22. ♙c1 ♘e5=

Miles — Hort, Malta 1980

8...0-0 9. 0-0 dc4 10. ♙c2 e5 11. ♖c4

♖g4 12. ♘g5 ♖h5

12...h6 13. ♘ge4 ♖f5 14. ♖d3

13. ♖d3

13. ♘d5 ♖g6

13...h6 14. ♘ge4 ♘e4 15. ♖e4

15. ♘e4 ♖a7

15...♖a7

a) 15...♖g4! 16. ♘a4 [16. ♖c6 bc6 17.

♘e4 ♖e7 18. ♙c6 ♖e2 19. ♙e1 ♙c8 20.

♙b7 ♙b8=] 16...♖a7 17. ♖c6 bc6 18.

♙c6 ♖e2 19. ♙e1 ♙c8 20. ♙b7 ♙c7=

b) 15...♙c8?! 16. ♖f5 ♙c7? 17. ♘b5-+

16. ♖d2 ♖g4 17. h3 ♖e6 18. ♘b5 ♖b6

19. ♙fd1 ♙g5?

19...♙e7! 20. ♖c6 [20. ♖c3 ♙fd8=]

20...♙ac8

20. ♘d6! ♖h3 21. ♙b3! ♖a7

21...♖c7 22. ♙b7 ♖d6 23. ♙c6±

22. ♙b7 ♘e7 23. ♖f3!

23. ♙a8 ♙a8 24. ♖a8 ♘g6±

23...f5

23...♙fb8 [23...♘f5 24. ♘f7+-] 24. ♙c7

♖b6 25. ♘e4!±

24. ♘f1?

a) 24. ♙d7 ♙ad8 [24...e4 25. ♖e4+-]

25. ♙e6 ♘h7 26. ♘f7 ♙f7 27. ♙f7 e4

28. ♙h5+-

b) 24. ♖b3 ♘h7 25. ♙f7! [25. ♙a8? ♖a8 26. g3 ♖h5→] 25...♖f7 [25...♖g6 26. ♙e5+; 25...♖f6 26. ♙a8+→] 26. ♖f7 e4 27. ♖h5!+—

24...e4

24...♙g4 25. ♖b3 ♘h7 26. ♙a8 ♙d1 27. ♖d1 ♖a8 28. ♖b7+—

25. gh3 ♖ab8?

a) 25...♖fb8 26. ♙e4! ♖h4 27. ♖d7 fe4 28. ♖e6+—

b) 25...ef3 26. ♖f3 ♙g6↗

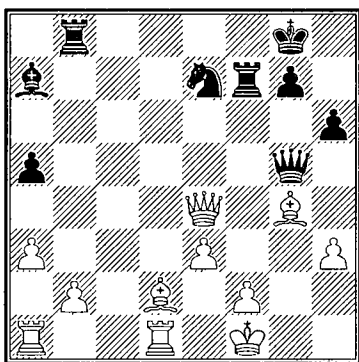
26. ♙e4?

26. ♖a7! ef3 27. ♙c3! ♖fd8 [27...♖g2 28. ♙e1 ♖g1 29. ♙d2 ♖f2 30. ♙c1 ♖h4 31. ♖g1+→] 28. ♖a6±

26...fe4 27. ♖e4 ♖f7?

27...♖f6 28. ♖ac1 [28. ♙g2 ♖b2; 28. ♙e2 ♖a6 (28...♖b2→) 29. ♙e1 ♖f6=] 28...♖f3 29. ♖f3 ♖f3 30. ♖c7 ♖bf8

28. ♙g4!

28...♖h4?

28...♙f5! 29. ♙f5 [29. f4? ♖g4; 29. ♙e2? ♙g3] 29...♖f5 30. f4 ♖h5

29. f4! ♘h8

29...♖f4? 30. ♖f4 ♖f8 31. ♙e6+—

30. ♙e1 ♖f6 31. ♙c3 ♖a6 32. ♙e2 ♖c8 33. ♙g4 ♖a6 34. ♙g2 ♙f5 35. ♙f5 ♖f5 36. ♖d7! 36...♖g8 37. ♖a7+; 36...♖e2 37. ♙h1+; 36. ♖f5? ♖e2=

1-0

Keres

50 (381)

C15

KERES — BOTVINNIK

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♙c3 ♙b4 4. ♙d2 de4 5. ♖g4 ♙f6 6. ♖g7 ♖g8 7. ♖h6 ♙c6 8. 0-0-0!

RR 8. ♙ge2 ♙d7 9. 0-0-0 ♖g6 10. ♖h4 ♖g4 11. ♖h3 ♖e7 12. ♖e3 ♙d5 13. ♙d5 ♙d2 14. ♖d2 ed5 15. ♙c3 ♙e6 16. ♙a4 f5 17. g3 b6 18. ♙b5 ♙d7 19. ♙e2 ♖g8 20. ♙h5 ♙d8 21. ♙c3 ♙e6 22. ♙e2 ♙c8= Boleslavsky — Bondarevsky, Sweden 1948

8...♖g6

RR 8...♙d4 9. ♙g5 ♖g6 10. ♖h4 ♙e7 11. ♙e4 e5 12. ♙f3 ♙e4 13. ♙e7 ♖e7 14. ♖e4 ♙f3 15. ♖f3 c6= Thorhallsson — Levitt, Iceland 1992

9. ♖h4 ♙c3

a) 9...♙d4 10. ♙e4±

b) 9...♖g4 10. ♖h3±

10. ♙c3 ♖d5 11. b3 ♙e7 12. f3!

12. ♙e2 ♙f5 13. ♖f4 ♙d7 [Δ 0-0-0] 14. ♖c7 ♖c8

12...♙d7

12...♙f5 13. ♖e1±

13. ♙b2?

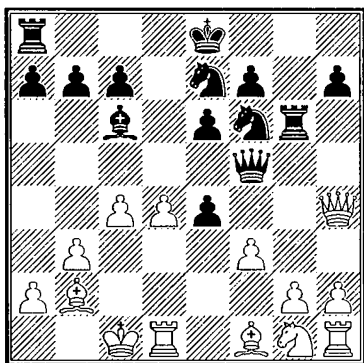
13. fe4 ♙e4 [13...♖e4 14. ♙f3±] 14. ♙b2 Δ ♙f3±

13...♙c6 14. c4

14. fe4 ♖e4 15. ♙f3 [15. ♖f2 ♙g4 16. ♖d2 ♙e3 17. ♙d3 ♖g2; 15. ♖e4 ♙e4 16. ♙f3 ♙g4] 15...♙f5 16. ♖e4 [16. ♖e1 ♖e3 17. ♙b1 ♙e4] 16...♙e4

14...♖f5!

14...♖a5!? [14...♖g5? 15. ♖g5 ♖g5 16. d5+→] 15. d5 ed5! 16. ♙f6 ♙f5 17. ♖h7 [17. ♖f4 ♖f6 18. ♖e5 ♖e6 19. ♖f5 ♖a2→; 17. ♖e1! ♖e1 18. ♖e1 ♖f6 19. cd5 ♙d5 20. fe4 ♖e6 21. ♙f3! ♖e4 22. ♙d3 ♖e1 23. ♖e1 ♙e7 24. ♙h7±] 17...♖f6 18. ♖h8 ♙e7 19. ♖a8 ♙e3+—

15. d5 ed5 16. fe4 de4

a) 16...♞e4? 17. ♙f6 ♞e3 18. ♜b1 ♜f5 19. ♞e1+-

b) 16...♜e4 17. ♜f3 ♞g4 18. ♞e1 0-0-0 19. ♜d4

17. ♜h3 ♜g4 18. ♞g3

18. ♙e2!? ♜e3 19. g4 ♞a5 20. ♞d2 [20. a3 ♜d1 21. b4 ♞a4 22. ♙d1 ♞a6 23. b5 ♙b5 →] 20...♞a2 21. ♜f4 ♞d6

18...♞c5! 19. ♞c7 ♞c8

19...♜e3?! 20. ♞d2 ♜f1 21. ♞f1 e3 22. ♞e2 ♞c8 23. ♞f4 ♙g2? 24. ♞f7+-

20. ♞f4 ♞e3 21. ♞d2 ♞f4?

21...♞e1 22. ♞d1 [22. ♜c2? ♜e3 23. ♜c3 ♜3d5-] 22...♞e3 23. ♜b1 [23. ♞e3 ♜e3 24. ♞d2 ♜f1 Δ e3, ♙g2] 23...♞f4 24. ♜f4 ♜f2 25. ♜g6 hg6 26. ♙e2 ♜h1 27. ♞h1 f5±

22. ♜f4 e3 23. ♞c2!

23. ♞e2 ♞d6

23...♞g5

a) 23...♞d6 24. ♙e2 ♜f2 25. ♞e1 ♙e4 26. ♞c3 ♞d2 27. ♙f3!+-

b) 23...♞h6!? 24. ♙e2 ♞h2 [24...♜h2 25. ♞e1 Δ ♙g7, ♞c3±; 24...♜f2 25. ♞e1 ♞h2 26. ♞c3±] 25. ♞h2 ♜h2 26. ♞c3± 24. ♙e2 ♜f2 25. ♞e1 ♞d8

a) 25...♙g2 26. ♞g1+-

b) 25...♙e4 26. ♞c3 ♜f5 27. g4! ♜g4 28. ♞g1+-

26. g3?

26. ♙f1! ♙e4 27. ♞f2+-

26...♞f5?

Δ 26...♙e4 27. ♞c3

a) 27...♜f5

a1) 28. ♜d5 ♙d5 29. cd5 ♞d5 30. ♙c4+

a2) 28. ♙f1!? ♞d2 29. ♜d5! ♙d5 30. ♞ce3 ♜e3 31. ♞e3+-

a3) 28. g4!? ♜g4 29. ♞g1 ♜d4 [29...♞d2 30. h3+-] 30. ♙g4 f5 31. ♞e3+-

b) 27...♞d2 28. ♙f3! ♙f3 29. ♞ce3 ♞d1 30. ♞d1 ♜d1 [30...♙d1 31. ♙f6+-] 31. ♞f3

27. ♙f1

Δ ♙a3

27...♞f4

27...♙e4 28. ♞f2+-

28. gf4 ♜d3 29. ♙d3 ♞d3 30. ♞c3! ♞c3

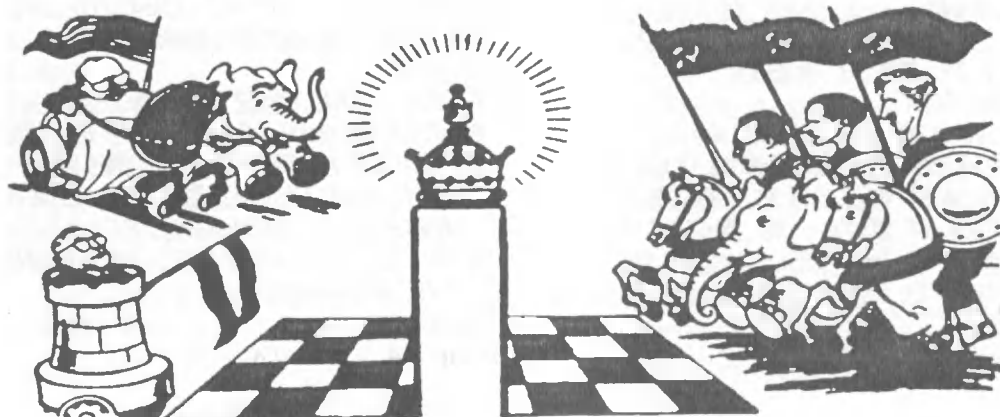
31. ♙c3 ♜f5 32. ♙d2 ♜d7 33. ♙e3 b6

34. ♙f2 f6 35. ♜d2 h5 36. ♜d3 ♜h6 37.

♙h4 f5 38. ♞e7 ♜d6 39. h3

1-0

Keres

XIX

BOTVINNIK – BRONSTEIN

Moscow, 15.03 – 11.05.1951

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	
Botvinnik	½	½	½	½	0	1	1	½	½	½	0	1	
Bronstein	½	½	½	½	1	0	0	½	½	½	1	0	

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	Σ
Botvinnik	½	½	½	½	0	½	1	½	0	0	1	½	12
Bronstein	½	½	½	½	1	½	0	½	1	1	0	½	12

David Bronstein became the first player in history to go through the chain of qualifying events to gain the right to contest the crown. His match with Botvinnik was extremely hard-fought, both players deserved victory, and a draw was a fair outcome of a sharp and very attractive duel. Bronstein was able to prove that Botvinnik was not bound to be the winner in every event, but he paid a high price for this discovery – never again did he enjoy such a great success.

David Bronstein war der erste Spieler der erkämpfte sein Recht, den Titelwettkampf zu spielen, in offizielle Eliminationswettbewerbe. Sein Wettkampf gegen Botvinnik war äusserst gespannt, beide Rivalen verdiente den Sieg, und das Unentschieden war ein gesetzmäßiger Ergebnis diesen schweren und höchstinteressanten Kampf. Bronstein prüfte daß man gegen Botvinnik nicht verlieren kann, aber er mußte einen hohen Preis bezahlen - er selbst hatte nachdem keinen hervorragenden Erfolg.

Давид Бронштейн стал первым шахматистом в истории, завоевавшим право на матч в ходе официальных отборочных соревнований. Его матч с Ботвинником был одним из самых напряженных, оба соперника были достойны победы, и ничья стала закономерным итогом трудного и очень интересного поединка. Бронштейн доказал, что Ботвиннику можно не проиграть, но дорогой ценой – сам он больше не добился выдающихся успехов.

David Bronstein llegó a ser el primer ajedrecista en la historia quien conquistó el derecho de retar al campeón habiendo pasado por las competencias de selección. Su match con Botvinnik fue uno de los más tensos, ambos rivales merecían triunfo y el duelo terminó en tablas, lo que fue justo. Bronstein mostró que perder a Botvinnik no era obligatorio, sin embargo esta prueba le costó caro y a partir de aquel momento ya nunca tuvo éxitos extraordinarios.

51 (382)**A91****BOTVINNIK — BRONSHTEIN****Game 1**

1. d4 e6 2. c4 f5 3. g3 ♘f6 4. ♕g2 ♕e7
5. ♖c3 0-0 6. e3

a) 6. e4?! fe4 7. ♗e4 ♗e4 8. ♕e4 d5

b) 6. ♗f3

6...d6 7. ♗ge2 c6

RR 7...e5 8. 0-0 ♜e8 9. c5 e4 10. ♜b3
♜f7 11. ♗b5 ♕e6 12. ♜a3 ♖c8 13. b4
♗c6= Haik — Bricard, France 1991

8. 0-0 e5 9. d5

9. de5?! de5 10. ♜d8 ♖d8 11. e4 ♗a6 Δ
♗b4, ♗c5

9...♜e8 10. e4 ♜h5?!

10...♗a6!

11. ef5 ♕f5 12. f3

12. c5!

a) 12...♗a6 13. dc6 [13. cd6 ♕d6 14. dc6
♕c5 15. cb7 ♖ad8 Δ ♗g4→] 13...♗c5 14.
b4 ♗d3 15. cb7 ♖ae8 [15...♖ad8 16. ♗d5!]
16. ♕e3 ♗g4 17. h3 ♗e3 18. fe3+-

b) 12...dc5 13. ♜b3 cd5 [13...c4 14. ♜b7
♕c5 15. ♜a8 ♗g4 16. h4 ♗f2 17. ♖f2]
14. ♗d5 ♗d5 15. ♕d5 ♖h8 16. ♕b7±

c) 12...♕h3 13. cd6 ♕d6 14. dc6 ♗c6 15.
♜d6 ♖ad8 16. ♜c5 ♗g4 17. f3 ♕g2 18. fg4
♖f1 19. ♖g2 ♜f7! Bronshtein

12...♜g6 13. ♕e3

13. ♜b3 ♗bd7 14. ♜b7 ♖fb8

13...♗bd7 14. ♜d2 cd5 15. cd5

Δ 15. ♗d5 ♗d5 16. ♜d5 ♕e6 Bronshtein;
16. cd5

15...♕d8

15...h5!

16. ♖ac1

a) 16. ♗b5 ♕d3 [16...♗e8] 17. ♗d6 ♗d5
18. ♕f2 ♕g5 19. f4 ♗f4 20. gf4 ♕f4 21. ♗f4
ef4∞

b) 16. g4 ♕d3 17. ♖fd1 ♕c4 [17...♕a6 18.
♗g3 Bronshtein] 18. b3 ♗b6 19. ♖h1

16...♕a5 17. g4!

17. ♖fd1

a) 17...♗b6 18. g4 ♗c4 19. gf5 ♜f5 Δ ♗e3
Bronshtein

b) 17...h5 Δ ♖ac8f

17...♕d3 18. ♖fd1 ♕c4

18...♗d5 19. ♜d3 ♗e3 20. ♜g6 hg6 21.
♖d6 Bronshtein

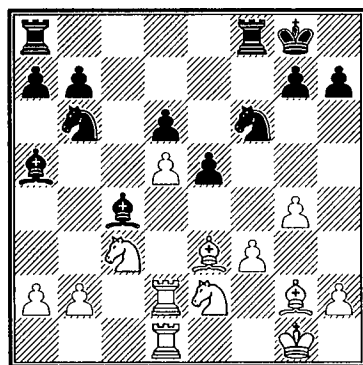
19. ♜c2

19. b3!? ♗b6! [19...♗d5 20. ♕f2! ♗c3 21. ♗c3
♕e6 22. ♜d6; 19...♕d5 20. g5+-] 20. ♕f2
♕e2 21. ♜e2 ♕c3 22. ♕b6 ab6 23. ♖c3
♖a5!

19...♜c2

19...♜f7 20. ♗e4

20. ♖c2 ♗b6 21. ♖cd2

21...♕a6

21...♕e2! 22. ♖e2 ♕c3 23. ♕b6 [23. bc3
♗bd5] 23...ab6 24. bc3 ♖fc8; 24...g5
Δ ♗d7 Bronshtein

22. ♕f2 ♗c4?

22...e4! 23. g5 ef3 24. ♕f3 ♗fd7

23. ♖c2 ♕b6

23...♖ac8 24. g5 Δ ♕h3±

24. ♕b6 ab6 25. ♖e1 ♗e3 26. ♖d2 ♗c4

27. ♖c2 ♗e3 28. ♖d2 ♗c4 29. ♖c2

½-½

Keres, Tolush

52 (383)**D87****BRONSHTEIN — BOTVINNIK****Game 2**

1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. ♗c3 d5 4. cd5 ♗d5
5. e4 ♗c3 6. bc3 c5 7. ♕c4 ♕g7 8. ♗e2
0-0 9. 0-0 ♗d7 10. ♕g5! h6

a) 10...b6 11. e5

b) 10... ♖c7 11. ♕e7 ♗e8 12. d5!±
Bron-shtein

c) 10... ♖b6 11. ♕b3 c4 12. ♕c2 f5 13. f3!
11. ♕e3 ♖c7
RR 11... ♗a5 12. ♗b1 ♖b6 13. ♕b3 cd4 14.
cd4 ♕d7 15. ♖f4 e6 16. ♗e1 ♗ac8 17. d5
ed5 18. ♕b6 ab6 19. ♕d5 ♖h7 20. ♕b7 ♕a4
21. ♗d5 ♗c5 22. ♗d6 ♗c2 23. ♗bc1 ♗a7
½-½ Chekhov — Fernandez, Holon 1984
12. ♗c1 a6

a) 12... e5 13. f4!

b) RR 12... ♗b8 13. ♖f4 b5 14. ♕b3 c4 15.
♕c2 ♗d8 16. ♗f3 ♕b7 17. ♗h3 e5 18. ♖e2
h5 19. f4± Murrey — Gutman, Israel 1986
13. ♗d2

13. ♖f4 b5 14. ♕d5 △ ♖g6 Bronshtein

13... ♖h7 14. ♕d3 b5 15. ♖f4
15. e5!? ♖b6 16. ♖f4 [16. h4!→] 16... ♕b7
17. ♖h5 ♖d5 18. ♖g7 ♖e3
15... e5

15... ♕b7!? 16. e5 ♖b6; 15... c4! 16. ♕b1 e5
16. ♖d5 ♗d6 17. dc5! ♖c5 18. c4 ♖d3□
19. ♗d3 ♗d8

a) 19... ♕b7?! 20. cb5 △ ♕c5

b) 19... ♕d7 20. c5 ♗c6 21. ♖b4 △ c6±
20. c5?

20. ♕b6!

a) 20... ♗b6? 21. ♖b6 ♗d3 22. ♖a8+-

b) 20... ♗d7 21. c5 ♗c6 22. ♗c3 ♕b7 23. ♖b4
♗e4 24. c6+-

c) 20... bc4 21. ♗c4 ♗d7 [21... ♗g8 22.
♗c7± △ 22... ♕e6? 23. ♖f6] 22. ♗c3! ♕b7
23. ♕c5 △ ♖b6

20... ♗c6 21. ♗fd1 ♕e6 22. ♗d2 ♗d7 23.
♗cd1 a5 24. a3 ♗ad8 25. ♗b3 ♗b8

25... f5 26. f3 f4 27. ♕f2 g5 28. h3 ♖h8
29. ♗c3 ♕d5 30. ed5 ♗d5 31. ♗a5±
26. f3 ♗db7 27. ♗b2 b4 28. ♖b6 ♕f8 29.
ab4

29. ♗e5 ♕g7 Bronshtein

29... ab4 30. ♗c1

a) 30. ♗d6? ♕d6 31. ♗d6 ♗b5 32. ♗e5?
♗b6 Bronshtein

b) 30. ♗e5 ♕g7 31. ♗d6 ♗d6 32. cd6 b3
33. d7 ♗d8

30... b3 31. ♖d5 ♕g7 32. ♗d3 ♗b5

32... ♗a6 33. ♗d2 ♗c6 34. ♗c3 △ ♗2d3±

33. h4

△ 33. h3

33... ♗8b7 34. ♖h2 f5 35. ♗cc3 fe4 36. fe4
♗b4

36... ♕d5! 37. ♗d5 [37. ed5 ♗f6] 37... ♗b4
Botvinnik

37. ♖b4

37. ♗b3 ♗b3 38. ♗b3 ♕d5 39. ed5 ♗a4 40.
♗b7 ♗h4= Bronshtein

37... ♗b4 38. ♗d6

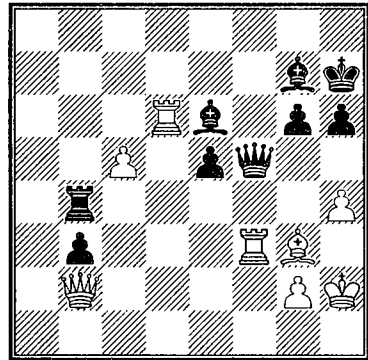
△ 38. ♕f2 Flor

38... ♗e4 39. ♕f2 ♗f4

39... ♗g4!

40. ♕g3 ♗f5 41. ♗f3?!

41. c6 e4 42. c7± Kotov; 41. ♗b6!

41... ♗g4!

a) 41... e4? 42. ♗f5 ♕b2 43. ♗f2 ♕c3 44.
♗e6 b2 45. ♗b2 ♕b2 46. c6+-

b) 41... ♗f4 42. ♗b3 ♕b3 43. ♗b3 ♗d4 44.
♗b8!±

c) 41... ♗c2 42. ♗f2

c1) 42... ♗b2 43. ♗b2 e4 44. ♗b1! [44.
♗e6? ♕b2 45. ♗b6 ♗b6 46. cb6 ♕d4 47.
b7 ♕a7 48. ♕e5 e3!-+] 44... ♕f5 45. ♗b6
♗b6 46. cb6 b2 47. b7+-

c2) 42... ♗c4!±

42. c6 g5! =

42... e4? 43. ♗d7! ♕d7 44. ♗f7+-

43. c7 ♗c4

43... e4 44. ♗d7 ♕d7 45. ♗f7 gh4 46. ♕e5
Bronshtein

44. ♗b3

44. ♗b3? gh4 △ e4

a) 64. ♗g4? d3 65. ♔d3 ♕f5! 66. ♗f6 ♔f4

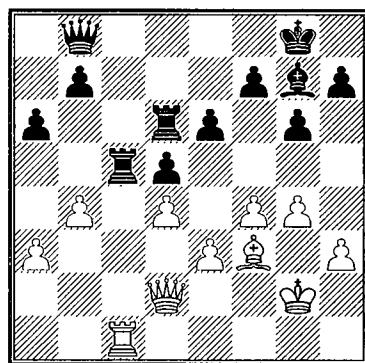
Averbakh, Bondarevsky

D90

Game 4

16...♔cd8?

30...♔dc6

44... c2=

42...♖c2 43. ♙c2 ♜h8 44. ♙d3 ♜g7 45. ♜f3
45. ♜b7 ♜d4 46. ♜e4 ♜e4 47. ♙e4 a5
48. ba5 ♙a3 49. a6 ♙c5 △ f5-fg4=
45...a5 46. ba5 ♙a3 47. ♜g2 ♙d6
½-½ Lilienthal, Panov

55 (386)

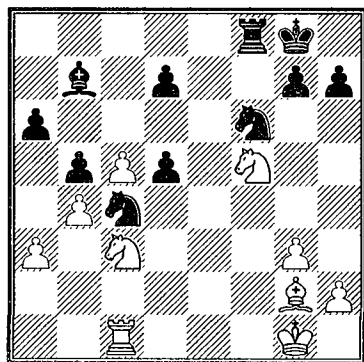
E43

BOTVINNIK — BRONSHTEIN

Game 5

1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘c3 ♙b4 4. e3 0-0
5. ♙d3 c5 6. ♘f3 b6 7. 0-0 ♙b7 8. ♘a4!
cd4 9. a3
9. ed4 d5 [9...♜c7 10. a3 △ 10...♘g4 11. ♙h7
♜h8 12. ♘e5 ♘e5 13. ♜h5+-] 10. c5 bc5
11. a3 c4 12. ab4 cd3 13. ♜d3±
9...♙e7 10. ed4 ♜c7
10...d5 11. c5 bc5 12. ♘c5 ♙c5 13. dc5
♘bd7 14. b4 e5 15. ♙b5 ♜c8 16. ♙b2 d4
17. ♜e1±
11. b4!
a) 11. h3 d5±
b) RR 11. ♘c3 d5 12. ♘b5 ♜d8 13. ♙f4 ♘c6
14. ♜c1 a6 15. ♘c3 ♜c8 16. cd5 ♘d5 17.
♙e3 ♘a5 18. ♘e5 ♙f6 19. ♜e2 ♘c3 20. ♜c3
♜c3 21. bc3 b5± Ibragimov — Emelin, Elis-
ta 1994
11...♘g4
a) 11...d5 12. c5
b) 11...a5 12. b5
b1) 12...d5 13. c5! bc5 14. dc5 ♙c5 15.
♙b2! ♙e7 [15...♘bd7 16. ♜c1 ♜d6 17. ♙f6
gf6 18. ♘h4→; 15...♘e4 16. ♜c1 ♜e7 17.
♘c5 ♘c5 18. ♜c5 ♜c5 19. ♙h7 ♜h7 20.
♘g5 ♜h6 21. ♜g4 ♜c4 22. ♙g7 ♜g7 23.
♘e4+-] 16. ♜c1 ♜d8 17. ♘e5±
b2) RR 12...d6 13. ♙e3 ♘bd7 14. ♜c1 ♜fe8
15. ♜e1 ♙f8 16. ♘d2 e5 17. d5 g6 18. g3 ♙g7
19. ♙f1 ½-½ Lukacs — Van den Doel, Buda-
pest 1995
12. g3 f5 13. ♘c3
13. ♜e1 f4! 14. ♙f4 ♜f4 ⇌ Petrosian —
Ko-pylov, USSR 1951
13...a6 14. ♜e1 ♘c6

14...♙f3!? 15. ♜f3 ♘c6 16. ♘e2 ♙f6 17.
♙b2 [17. ♙e3 ♘ge5!] 17...g6±
15. ♙f1
15. d5 ♙f6 16. dc6 ♜c6
15...♘d8
15...f4 16. ♙f4 ♜f4 17. gf4 ♘d4 18. ♜d4
♙f3 19. ♘d5 ♙d5 20. cd5 ♙f6 21. ♜c4! ♜c4
22. ♙c4 ♙a1 Lilienthal
16. ♙f4 ♙d6 17. ♙d6 ♜d6 18. ♙g2 ♘f7
19. c5 ♜c7 20. ♜c1
△ 20. ♘a4 b5 21. ♘b6 ♜ae8 22. d5
20...♜ae8 21. ♘a4 b5 22. ♘c3
22. ♘b6 d5!
22...f4 23. d5 fg3 24. fg3
24. hg3! ed5 25. ♘d5 ♜c6 [25...♜e1 26.
♘e1 ♜e5 27. ♜g4 ♙d5 28. ♙d5 ♜d5 29.
♜d1; 25...♜d8 26. ♜d4] 26. ♘h4! ♜e1 27.
♜e1 ♜h8 28. ♜e7
24...ed5 25. ♜d4
25. ♘d5
a) 25...♜c6 26. ♘e7 ♜e7 27. ♜e7 ♘g5 28.
♜b3 ♜h8 29. ♜c3 ♜h6 30. ♘h4 [30.
♜b2 ♙f3 31. ♙f3 ♘f3 32. ♜h1 ♘h2; 30.
♜g7 ♜g7 31. ♜g7 ♘f3 32. ♙f3 ♙f3] 30...♙g2
31. ♜g2 ♜c6 Bronshtein
b) 25...♜e1 26. ♘e1 ♜e5 27. ♜g4 ♙d5 △
♜e3
25...♘f6 26. ♘h4 ♜e5! 27. ♜e5 ♜e5 28.
♜e5 ♘e5 29. ♘f5 ♘c4

30. ♜d1?

a) 30. ♘e7 ♜f7 31. ♘ed5 ♙c6 32. ♘f6 ♜f6
33. ♘d5 ♜e5 34. ♜e1 ♜d4 35. ♜d1=

b) 30. Qd5 Qd5 31. Qd5 Qd5 32. Qe7 Qf7 33. Qd5 Qe8 = Bronshtein
 30... Qh8 ! 31. Qe1
 31. Qd5 ? Qd5 32. Qd5 Qd5 33. Qd5 g6 -+
 31... Qa3 32. Qd6 Qc6 33. Qa1 Qc2 34. Qa6 d4 ! 35. Qcb5 Qg2 36. Qg2 Qg4 37. Qf5
 37. Qe4 d3 38. Qd6 Qce3 39. Qh3 Qf5 -+
 37... d3 38. Qd6 Qf5 39. Qd3 Qge3
 0-1

Furman, Levenfish

56 (387)

B63

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 6

1. e4 c5 2. Qf3 Qc6 3. d4 cd4 4. Qd4 Qf6 5. Qc3 d6 6. Qg5
 6. Qc4 Bronshtein
 6... e6 7. Qd2 h6 8. Qf6
 8. Qf6 [8. Qh4 ? Qe4 !] 8... g6 9. 0-0-0
 a6 10. f4 h5 11. Qb1 Qd7 12. Qe2 Qb6
 13. Qb3 ± Botvinnik
 8... g6 9. 0-0-0 a6 10. f4
 RR 10. Qb1 Qd7 11. f4 Qb6 12. Qde2 0-0-0
 13. Qg3 h5 14. Qe2 h4 15. Qh5 Qe7 16. g4 Qb8 17. Qhf1 Qc8 18. f5 Qhf8 19. Qf4 Qa5 20. Qe3 b5 ½-½ Kindermann —
 Lanc, Stry Smokovec 1986
 10... Qd7 11. Qb1
 11. Qe2 !?
 11... Qe7
 a) 11... Qb6 !? 12. Qb3 0-0-0 Averbakh —
 Kotov, Moscow 1946
 b) RR 11... h5 12. Qe2 Qc7 13. Qhe1 [13. Qhf1 0-0-0 14. Qb3 Qb8 15. Qf3 Qe7 16. Qh3 h4 17. Qe1 f5 18. ef5 d5 Vasiukov —
 Bhamkovich, Dubna 1973] 13...0-0-0 14. Qc6 Qc6 15. Qd4 Qe7 16. Qf3 Qb8 17. Qd3 h4 18. Qe3 Qa5 19. Qed1 Qc5 20. Qe1 f5 21. ef5 Qf3 22. Qf3 Qf5 23. Qd5 Qf6 24. Qf6 Qf6 25. f5 e5 26. c4 Qg5 27. Qe2 Qhg8 28. Qf2 Qg4 29. Qc2 ½-½
 Kholmov — Andrianov, Moscow 1984
 12. Qe2 Qd4
 a) 12... Qb6 13. Qh5 !
 b) 12... h5 !

13. Qd4 Qa5 14. Qhf1 h5
 14...0-0-0 15. b4 ! Qc7 16. Qf3 Δ Qd5
 15. Qf3 Qc5
 15...0-0-0? 16. b4 ! Qc7 17. Qd5 ! ed5 18. Qc3 Qc6 19. ed5 ±
 16. Qd2 Qc6
 16...0-0-0? 17. Qd5 !
 17. Qe3 Qa5
 a) 17...0-0-0? 18. Qd5
 b) 17... Qb6 !?
 c) 17... h4 !? Botvinnik
 18. Qf3
 a) 18. a3
 a1) 18...0-0-0? 19. b4 ! Qa3 [19... Qc7 20. Qd5 ed5 21. ed5 Qb8 22. dc6 d5 23. cb7 Qb7 24. Qa6 Qa6 25. Qe7 Qa3 26. Qd4] 20. Qd5 Qa4 21. Qb6 Bronshtein
 a2) 18... Qd8 19. Qc4 Qd7 20. Qe2 Qc8 21. Qa2 Qf8 22. f5 ! Liberzon — Botvinnik, USSR 1967
 b) 18. Qd4 Qc5 =
 c) 18. Qc4 0-0-0 19. f5 Qe5 =
 18...0-0-0 19. Qd3
 a) 19. Qd5 Qd2 20. Qe7 Qd7 21. Qd2 Qe7 Botvinnik
 b) 19. Qe2 ! Δ a3 , b4 ±
 19... Qd7 20. h4
 20. Qe2 Δ Qd4 Bronshtein
 20... Qb8 21. a3 Qd8 22. Qa2 Qc5
 22... Qb6 ? 23. b4 Botvinnik
 23. Qe2
 Δ 23. b4 Qa7 24. Qe2
 23... a5 ! 24. a4 Δ Qb6 25. b3 Qc8 26. Qc4
 26. Qd5 ed5 27. ed5 Qa4 28. ba4 Qdc7 Botvinnik
 26... Qc4 27. bc4 Qh8 28. Qb3 Qdd8 29. Qd3 Qg1 = 30. Qed2 Qc7 31. Qe2 Qf2
 32. Qd1 Qc5
 Δ 32... Qa8 [32... Qh4 ? 33. g3] 33. Qf1 Qc5 Δ Qa8 - a6 - b6 Botvinnik
 33. Qg3 Qdg8 34. Qe2
 34. Qh5
 a) 34... f5 35. Qf6 fe4 36. Qe4 Qe4 37. Qe4 Qg2 38. Qc5 dc5 39. Qd7 ± Botvinnik
 b) 34... Qe4 35. Qf6 Qd3 36. Qg8 Qg6 37. Qe7 Qh4 38. Qg6 fg6 =
 34... Qh7

□ 34...♖a8 Botvinnik

35. f5! e5

35...e5 36. e5 ♗f3 37. g3 ♖f4-d5

36. ♖c3 ♗d4?!

36...♖hh8 37. ♖b5 ♗b5 38. cb5=

37. ♖d4 ed4 38. ♖d4

38. ♖e2 ♖hg7 39. ♖f4 ♖g4 40. ♗g4 ♖g4

41. ♖h5 ♗e4 42. g3 ♗f5= Bronshtein

38...♖hg7 39. ♖e2

39. ♖d2!? Botvinnik

39...♖g2

39...♖g4 40. ♗g4 ♖g4 41. g3 ♗e4 42. ♖c3

♗f5 43. ♖d5 ♗d8 44. ♖g4 ♗g4 45. ♖f6

♗d1

40. ♗g2 ♖g2 41. ♖f4 ♖g3! 42. ♗b2 ♖g4

43. ♖h5 ♖h4 44. ♖f6 ♗b6! 45. ♖d6 ♗c5

46. e5

46. ♖d8 ♗a4 47. ♖f8 ♖h2 48. ♖f7 ♖c2 49.

♗b1 ♖c4 50. ♖b7 ♗c6= Botvinnik

46...♖d4!?

46...♖f4 47. ♖d7 ♗d7 48. ♖d7 ♖f5 49.

♖b7 ♖e5 50. ♗b3 ♖f6= Botvinnik

47. ♖d4 ♗d4 48. ♖g4

48. e6 ♖e6 49. ♖e6 ♗e5 50. ♖d7 ♗e6 51.

♖c5 ♗e5= Bronshtein

48...♗a4 49. e6 ♖e6 50. ♖f6

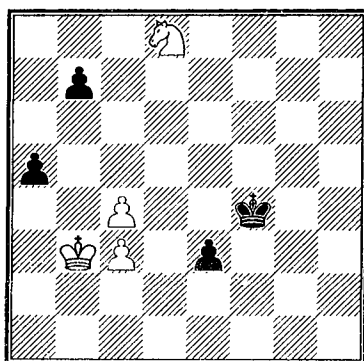
50. ♖e6 ♗c4 51. e7 ♗b5 52. ♖f6 a4 53.

e8 ♗e8 54. ♖e8 a3= Bronshtein

50...♗e8 51. ♗b3 e5 52. c3 ♗e4 53.

♖h6 ♗f4 54. ♖f7 ♗f7 55. ♖f7 e4 56.

♖d8 e3

57. ♗c2?

57. ♖e6 ♗f3 58. ♖d4 ♗f2 59. ♗a4 e2 60. ♖c2 e1 ♗ 61. ♖e1 ♗e1 62. ♗a5 ♗d2 63. ♗b6 ♗c3=

57...♗g3!

57...♗f3

a) 58. ♖e6 e2 59. ♖d4 ♗f2 60. ♖e2 ♗e2-+

b) 58. ♖f7 e2 59. ♖e5 ♗f2 60. ♖d3 ♗f1 61. ♗b3=

0-1

Szabo, Yudovich

57 (388)

A94

BOTVINNIK — BRONSHTEIN

Game 7

1. d4 d5 2. c4 e6 3. ♖f3 c6 4. g3 f5 5.

♗g2 ♖f6 6. 0-0 ♗e7 7. b3 0-0 8. ♗a3

8. ♗b2

8...b6

8...♗a3 9. ♖a3 ♖ ♖c2-e1-d3

9. ♗e7

RR 9. ♗c1 ♗b7 10. ♖e5 ♖bd7 11. cd5

♗a3 12. ♗a3 ♖e5 13. de5 ♖d5 14. ♗b2

♗e7 15. ♖d2 b5 16. a3 g6 17. ♗d5 cd5 18.

♗d4 ♖fc8 19. ♖fc1± Veingold — Quidi-

ello, Candas 1992

9...♗e7 10. ♖e5! ♗b7 11. ♖d2 ♖bd7 12.

♖d7

12. ♖d3 c5; 12. ♖f4 c5; 12. ♖df3 ♖e5 13.

♖e5 ♖d7 Botvinnik

12...♖d7 13. e3± ♖ac8 14. ♖c1 c5 15. ♗e2

15. cd5 ♗d5 16. ♗d5 ed5 17. ♖f3 c4

15...♖f6 16. cd5 ♗d5 17. ♗d5 ed5

17...♖d5 18. e4 Botvinnik

18. ♖f3 ♖c7 19. ♖c2 ♖fc8 20. ♖fc1

♖e4 21. ♖e5

21. ♗a6! (♖ dc5, ♖d4) 21...g6 22. a4! ♖

21...♖f6

21...cd4 22. ♖c6 ♗a3 [22...♗d7 23. ♖d4

♖c2 24. ♖c2 ♖c2 25. ♗c2] 23. ♖d4 [23.

ed4 Bronshtein] 23...♗c1 24. ♖c1 ♖c1 25. ♗g2

22. ♗d3 g6 23. ♗a6 ♗g7 24. ♗e2 ♗d6

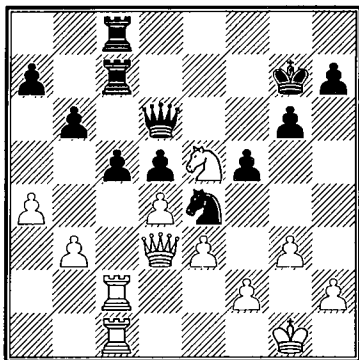
25. a4 ♖e8

25...♖d7 26. ♖d3 c4? 27. ♖f4 cb3? 28.

♖c7 ♖c7 29. ♖c7+- Bronshtein

26. ♗d2

26. ♖a6 cd4 27. ♜c7 ♜c7 28. ♜c7 ♜c7
29. ♖a7 ♖e5+ Bronshtein
26...♜f6 27. ♜c3
□ 27. ♜g2
27...♜e4 28. ♜d3
28. dc5 ♜c5 29. ♜b2 [29. ♜c4 ♜c3 30.
♜d6 ♜e2+] 29...♜c2 30. ♜c2 ♜c2 31.
♜c2 ♖e5+ Bronshtein

28...cd4!

28...c4!? 29. bc4 ♜b4 (Szabo) 30. c5 bc5
31. dc5 ♜c5 32. ♜c5 ♜c5 33. ♜b1 ♖a4
34. ♜b7 ♜g8= Botvinnik

29. ed4

29. ♜c7 ♜c7 30. ♜c7 ♜c7 31. ♜d4
♜c3= Botvinnik

29...a5 30. ♜g2 ♜f6 31. ♜e2

31. ♜c7 ♜c7 32. ♜c7 ♜c7 33. ♖a6
♜b8= Bronshtein

31...f4? 32. gf4?!

□ 32. ♜c7 ♜c7 33. ♜c7 ♜c7 34. gf4
Bot-vinnik

32...♜h5?

32...♜c2 33. ♜c2 ♜h5! 34. ♜d3 [34.
♜f3 ♜f8!] 34...♜c2 35. ♜c2 ♜f4 36.
♜f4 ♜f4=

33. ♜c7 ♜c7 34. ♜c7 ♜c7 35. ♜g4! ♜f6
36. ♜e6 ♜h5 37. ♜d7!

37. ♜f3 ♜c3 38. ♜g4 ♜f6 39. ♜h4+;
38...♜h3!

37...♜d7 38. ♜d7 ♜f4 39. ♜f3 ♜d3 40.
♜b6 ♜b4

40...♜c1 41. ♜e3 ♜b3 42. ♜d5+—

41. ♜f4 ♜f6 42. ♜d7 ♜e7

42...♜e6 43. ♜f8

43. ♜e5 ♜e6 44. ♜e3 ♜f5 45. f3 g5 46.
♜d2 h5

46...♜f4? 47. ♜d3 ♜d3 48. ♜d3 ♜f3 49.
b4 ab4 50. a5+— Botvinnik

47. ♜d3 ♜a6 48. ♜c5 ♜b4 49. ♜d3
♜a6 50. h3! ♜c7

50...g4 51. hg4 hg4 52. fg4 ♜g4 53. ♜e5
♜f4 54. ♜c6+— Botvinnik

51. ♜e3

51. ♜c3 ♜a6 [51...♜e6] 52. b4 ab4 53.
♜b4 ♜f4 54. ♜a6 ♜f3 55. ♜c5 g4 56.

hg4 hg4 [56...h4 57. g5] 57. ♜d3 g3 58.
♜e1 ♜e2 59. ♜g2+— Botvinnik

51...♜a6 52. ♜e2 ♜e6 53. ♜d2

53. ♜c5?! ♜c5 54. dc5 ♜d7 55. ♜d3 ♜c6
56. ♜d4 h4! Botvinnik

53...♜e7

53...♜c7 54. ♜c3+—; 53...♜f5 54. ♜c3+—
Botvinnik

54. ♜c3 ♜d6 55. b4! ab4 56. ♜b4 ♜c7
57. a5 ♜b5 58. ♜d3 ♜e6 59. ♜e3 ♜a7

60. a6 ♜b5

60...♜d6 61. f4+— Botvinnik

61. ♜c6 ♜c7 62. ♜b4 ♜f5

62...♜b5 63. ♜f2 ♜g3, f4+— Botvinnik
63. a7 ♜e6 64. ♜f2 h4 65. f4 gf4 66. ♜f3

1-0

Kotov, Simagin

58 (389)

D49

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 8

1. d4 d5 2. c4 c6 3. ♜c3 ♜f6 4. ♜f3 e6
5. e3 ♜bd7 6. ♜d3 dc4

6...♜d6 7. e4 de4 8. ♜e4 0-0 9. ♜c2±
Bronshtein — Damjanovic, Zagreb 1965

7. ♜c4 b5 8. ♜d3 a6 9. e4 c5 10. e5

10. d5

10...cd4 11. ♜b5

11. ♜e4 Bronshtein

11...♜e5 12. ♜e5 ab5 13. ♜f3 ♜b4

13...♜a5 14. 0-0 b4 15. ♜f4 ♜e7 16. ♜fc1
0-0 17. ♜h3±

14. ♜e2 ♜b8 15. ♜c6

RR 15. ♜g3 ♜d6 16. ♜f3 ♜g3 17. hg3

12...c3 13. d3 bc4 14. ♖c4 ♗f7 Δ c6, a5 Botvinnik

12...c3 13. d3 bc4 14. ♖c4 ♗f7 Δ c6, a5 Botvinnik

15...b7 16. f4

13. cb5 d7

16. b5 ♗b6 17. a4 [17. d8 ♗b5 18. ♗d3 ♗d3 19. d3 d6f] 17...0-0 18. g5 d7f 16...d6

13...ab5 14. d5 [14. ♗b5 ♗b5 15. d5 d5] 14...♗f7! 15. f4 e4 16. d4 d5 17. f1 c6 18. c4∞ Botvinnik

16...♗b6 17. b8 c6 18. ♗g3 0-0 19. e5 Bronshtein

14. d4!

17. d8 f3 18. f3 d8 19. b5 e7 20. d2 b8!

14. ba6?! d6 15. 0-0 f4! Botvinnik

20...e5?! 21. d3 b8 22. ♗hb1±

14...a7?

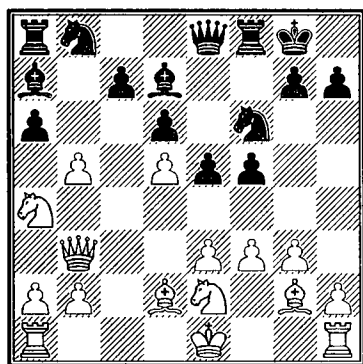
21. a4 d5 22. b3 f5 23. ♗hc1 e5 24. e2 e4 25. ♗c6 ♗hc8 26. ♗ac1

14...ab5□ 15. d5 dc5 16. f4! [16. d6 c4 17. ♗b4 d6f] 16...e4 17. c3 c4 18. ♗d1= Botvinnik

26. a5 d7?! 27. a4 Δ ♗ac1; 26...c7?; 26...d3!?

26...c6 27. ♗c6 ♗b6 28. ♗b6 d6 29. a5 29. c6!

29...d5 30. a6 c5 31. b4 a7 32. c6 d6 33. b7 h6

33...f4 34. d5 d5 35. f4 c4 36. d6 b5 [36...b3 37. d1!] 37. f3 e3 38. d3 a6 39. f4±

34. h4 g5 35. hg5 hg5 36. g5 b4 37. c8 e5 38. d2 d5 39. b7 c3

39...d6! Δ d3, d4

40. c3 dc3 41. g3

15. b6! a4??

½-½

Flohr, Kan

59 (390)

A91

BOTVINNIK — BRONSHTEIN

Game 9

1. d4 e6 2. c4 f5 3. g3 d6 4. g2 e7 5. c3 0-0 6. d5

6. d3

6...b4

RR 6...e5 7. d3 d6 8. 0-0 h6 9. b4 ♗e8 10. ♗b1 a5 11. a3 ab4 12. ab4 d6 13. e3 d7 ½-½ Adorjan — Ivkov, Cannes 1986

7. d2 e5 8. e3 d6 9. dge2 a6! 10. ♗c2 ♗e8 11. f3 b5! 12. ♗b3

12. cb5?! ab5 13. ♗b3 c5 [13...d6! Δ d5 Botvinnik] 14. ♗b5 [14. d5 ♗f7 15. d5 c6!] 14...d7 Δ d6

12...c5!?

15...cb6□ 16. d6 b6 17. ♗b6 d5 [17...b5±] 18. ♗d6± Botvinnik

16. b7!! b3 17. ba8 ♗b6

17...c4 18. ♗a7 e2 19. e2 ♗b5 20. e1 d5 21. f1 ♗b2 22. d1±

18. ab3 ♗b5 19. d3 ♗b3 20. ♗a6

20. 0-0! f4 [20...♗b2 21. ♗a2 ♗b3 22. ♗b1 ♗c4 23. f1] 21. d1 fe3 22. c1 d4 23. ♗e1+- Botvinnik

20...d6 21. ♗a6 d5 22. ♗a4?

22. d5 ♗d5 23. e2 f4 24. ♗d3+- Botvinnik; 22. ♗e2

22...♗a4 23. d4 e3 24. f1!?

24. d3! d2 25. d2 Botvinnik; 24. e2! 24...♗a8 25. b3

a) 25. b5 d2 26. d2 d7 Δ c6

b) 25. c4 ♗a4 26. d5 f8 27. e2? [27. e3 ♗a1; 27. b3 ♗a1 28. d1 Bronshtein] 27...d2 28. d2 d4 Botvinnik

25...d2 26. d2 f8 27. d3

27. c4 b4 28. c3 b8 29. a1
 27... g6 28. c1
 28. g4 fg4 29. e4 a5
 28... b8 29. c3
 a) 29. c6 b7 Δ b4 Botvinnik
 b) 29. c4 b4 30. c3 a8 31. d5
 a2 32. e3 d5 33. d5+ —
 29... b4 30. e2 a8 31. a4 c6 32. c4
 b8 33. d1 e7 34. b2 d5 35. h4
 35. c5 d6! 36. a4 a8 37. c1 d4
 35... h5 36. g4
 36. d3 d3 37. d3 e4 38. fe4 de4 39.
 e3 f6 Romanovsky
 36... hg4 37. fg4 f4
 \square 37... f6
 38. g5 f8 39. h7 d6 40. g7 e4 41.
 g6 e5
 a) 42. h4 f3 43. f6 f6 44. g6 f6 45.
 e3 f5 46. f3 ef3 47. f3 c5=
 b) 42. g4 f3 [42... h8 43. h3]
 b1) 43. c6 d4 44. f6 a8 45. f3 [45.
 a4 e3 46. d1 e2 47. d2 e8 48. f4
 e4+] 45... a2 46. c1 a1 47. d2 a2=
 b2) 43. f6 f6 44. g6 f6 45. f3 ef3
 46. e3 c2 47. f3 d4 48. e3 b3
 49. d3 c5 [49... e6 50. h4] 50. c5 c5
 51. d4 e6 52. c5 e5 53. h4 d4 54.
 c4 e4 55. h5 d3 56. h6= Botvinnik
 $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$

Astalosh, Zagoriansky

60 (39D)

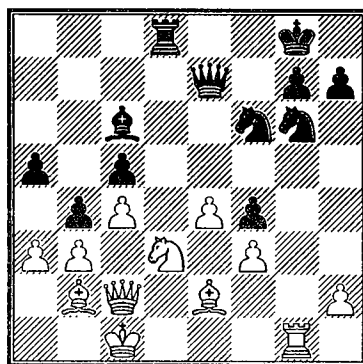
A84

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 10

1. d4 e6 2. c4 f5 3. c3 b4 4. c2 f6
 5. e3 0-0 6. d3 d6 7. ge2 c5 8. a3
 8. d5 Kotov; 8. d2! ? Botvinnik
 8... c3 9. c3 c6 10. dc5
 10. d5 e5 Botvinnik
 10... dc5 11. b3
 11. d2
 11... d7 12. b2 e5 13. e2
 13. 0-0-0 d3 14. d3 [14. d3+ Botvin-
 nik] 14... c6 15. f3=
 13... c6
 13... fg4 14. g4 g4 15. 0-0-0
 14. f3

14. d5 ed5 15. e5 g4 16. g4 fg4 17.
 0-0-0 e7 18. b2= Bronshtein
 14... h5! 15. d1
 15. 0-0 g5 16. d5 [16. c1 f4! Bot-
 vinnik] 16... ed5 17. f4+ Bronshtein
 15... g6 16. c3 g5 17. g3 e5 18.
 f2 a8 19. g1
 19. f4
 a) 19... ef4? 20. h5
 b) 19... e7 20. h5 h1 21. h1 ef4 22.
 g6 fg3 23. h5 g2 24. e2
 c) 19... h6 20. 0-0 ef4 [20... d7 21.
 a1 e7+ Botvinnik] 21. h5 fe3
 c1) 22. d1 [22. h3 d2 23. f3 f7! Δ
 h3] 22... d2 23. e3 e3! 24. e3
 g2 25. h1 e2 26. f3 b2+
 c2) 22. d3! d4! [22... f4 23. f4 f4
 24. f4 f4 25. g4 d2 26. e5!] 23.
 g6! hg6 24. f4!
 d) 19... gf4! 20. gf4 [20. ef4 ef4 21. h5
 fg3 22. h3 e7 23. e5 e5 24. e5
 h1 25. g3 c6+] 20... ef4 21. h5 fe3
 19... e7
 19... f4! (Aronin) 20. e4 [20. h3 h6 21.
 gf4 hf4 22. f4 ef4+] 20... fg3 21. hg3
 g3 22. h1 e2+ Botvinnik
 20. d1 f6 21. d2 a6 22. d1 b5 23.
 c1 b4 24. c2 d2 25. d2 d8 26.
 c2 f4 27. gf4 ef4
 27... e4 28. g4 [28. f5+ Botvinnik]
 28... ef3 29. f6 g6 30. d3 f2 31. f2
 e3 32. d2 d3 33. g6 hg6 34. d3
 28. e4 a5 29. d3?
 \square 29. a4

29...d7?

29...e4! 30. f4 [30. f4 d2] 30...e4
31. d2 [31. d1 f3 32. f1 f4] 31...f3
32. f1 d6 33. g5 h6 34. h5 e7
Botvinnik

30. ab4 ab4 31. a1 d8 32. d1
e6?!

32...g5! Botvinnik

33. e5!

33. h4 Bronshtein

33...e5

a) 33...f6 34. d8 d8 35. b2

b) 33...d1 34. d1 f6 35. d6 Botvinnik

34. e5 g5 35. d8 d8 36. d2
d2 37. d2 g5 38. d3

38. f1 h5 39. h3 g4 40. g4 g5 41.
f4 [41. g2? f3!] 41...h3 42. e3 [42.
d6? f2!] 42...hg4 43. c5=

38...f7 39. f1 h5 40. e2?

40. h3 g4 41. g4 g5

a) 42. f1 e4 43. e2 hg4 44. f4 e6
45. d6 c2 46. g2= Botvinnik

b) 42. f4 h3 43. e3 hg4 44. c5
g5 45. b4=

40...e7 41. f1 d7 42. h3?! d8

43. d7 d7 44. h3 e7 45. g7 f7

46. e5 e7?

46...g6!! 47. d6 [47. e2 c6]

47...e6 d g4 Stahlberg

47. g7 b7?

47...f7 Botvinnik

48. h6 f6 49. f8 f7 50. h6 g6

51. f8 f6 52. e2 f7 53. h6 g6

54. f8 f6 55. d3

½-½

Aronin, Abramov

61 (392)

E17

BOTVINNIK — BRONSHTEIN

Game 11

1. d4 e6 2. f3 f6 3. c4 b6 4. g3 b7

5. g2 e7 6. 0-0 0-0 7. b3 d5 8. cd5

8. b2!? d bd2, c2

8...ed5 9. b2 bd7

RR 9...e8 10. c3 a6 11. e5 c5 12.

c1 f8 13. e3 c7 14. a4 e6 15. dc5

bc5 16. g4± Polugaevsky — Wojtkiewicz,
Haninge 1990

10. c3 e8 11. e5 f8

11...d6 12. f4 e4 13. e4 de4 14. c2
Bronshtein

12. c1

12. f4 c5; 12. d3 c5 [12...c6 d g6,
h6] 13. e3 cd4 14. ed4 e4 Bronshtein

12...e5 13. de5 e5 14. b5 e7 15.

f6 gf6 16. e4 de4 17. g4 g7!

17...h8 18. fdl±

18. fdl

18. f4 a6 19. c7 [19. fdl f8 20.

c7 d8+] 19...c8 20. fdl d7+

18...f8 19. d4

19. c7 d8

19...c8! 20. h4 f5 21. c6

21. h3 d4 22. d4 e6 [22...h6 d

c7 c7 24. d8 c1 25. g2 a6

Bronshtein] 23. g5 [23. c7 c7 24. g5

g7 25. d8= Flohr] 23...g7

21...e8 22. h3 h6 23. c2 e3! 24.

fe3 e3 25. h1 e6

25...b7 26. g2 d d7

26. g2 a5

26...h8!? d g7

27. f3 h8 28. d4 ad8 29. c7

a) 29. f6 g7 30. g7 g7 31. e6

fe6 32. c7 f6+

b) 29. e6 d1 30. d1 e6 d a8

29...d5! 30. e1

a) 30. d5 d5 31. d3 d6 d

h6, e4+

b) 30. f1 d6 31. f5 f3 32. f3

d1 33. g2 d2 34. h3 h2 35. h2

g1 36. h3 h1 37. g4 g8 38. h5

g5! 39. h6 f3 40. g5 f5! 41. c8

c8 42. e3 e6 43. e6 fe6 44. a4

g8 45. g4 h8 46. g5 e5+

30...d6 31. c2 e4!

31...g5+

32. e4 e4 33. e4 fe4 34. f5 b4

35. e3 d1 36. g2 d2 37. d2

37. e2 e2 38. e2 b5 39. f2 c5+

37...d2 38. h3 f2 39. g4

d 39. g4

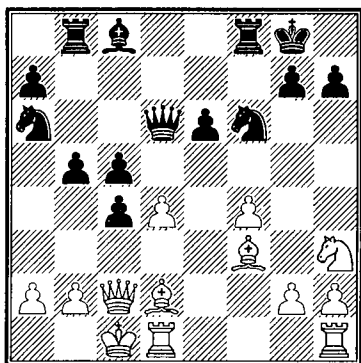
39...f6

0-1

Keres, Tolush

62 (393)**A84****BRONSHTEIN — BOTVINNIK****Game12**

1. d4 e6 2. c4 f5 3. e3 ♖f6 4. ♘c3 d5
 4...♗b4
 5. ♗h3?!
 ♖ 5. ♗f3 Botvinnik
 5...c6 6. ♗d2 ♗d6 7. ♖c2 0-0 8. 0-0-0
 ♖e7 9. f3
 9. ♗f4 g5 10. ♗h3 h6 11. f4 g4 12. ♗f2±
 9...dc4!
 9...♗bd7 10. cd5 [10. cd5 cd5 11. ♗b5 ♗b8
 12. ♖b3±] 10...ed5 11. ♖f5 ♗e4 12. ♗d5!
 10. e4
 10. ♗c4!? b5 11. ♗e2 [11. ♗d3 ♗a6; 11.
 ♗b3 a5] 11...e5 ⇌ Botvinnik
 10...fe4 11. ♗e4?!
 11. fe4 e5 12. ♗c4∞ Botvinnik
 11...b5
 11...♗e4 12. ♖e4 b5 13. ♗g5 g6 14. h4
 Bronshtein
 12. ♗d6
 a) 12. ♗hg5 ♗bd7 13. g3 ♗e4 14. ♖e4
 ♗f6± Botvinnik
 b) 12. ♗g5 ♗a6 13. ♗f6 g6 Bronshtein
 12...♖d6 13. f4?
 13. ♗f4 ♖e7 14. ♗e5 ♗bd7 15. ♗g5 ♗b6
 16. g3 ♗bd5
 13...♗a6
 13...♖d4?! 14. ♗b4 ♖e3 15. ♗b1 c5 16.
 ♗e1 ♖d4 17. ♗c3∞ Botvinnik
 14. ♗e2 c5! 15. ♗f3 ♗b8

16. ♗c3?

16. dc5 ♖ Δ ♗c3

16...♗b4! 17. dc5

17. ♗b4 cb4→ Botvinnik

17...♗a2 18. ♗b1 ♗c3 19. ♖c3 ♖c5

20. ♖he1 h6

20...b4 [20...♗b7? 21. ♗g5 Botvinnik] 21.

♖e5 ♖e5 22. fe5 ♗d5 23. ♗g5!

21. ♖e5 ♖c7 22. g4 ♗b7 23. ♗b7

a) 23. ♖b5? ♗f3 24. ♖b8 ♗d1; 24...♗e4
Botvinnikb) 23. g5 b4 24. ♖e3 ♗f3 25. ♖f3 ♗d5
Δ ♖e5

23...♖b7 24. g5

24. ♖e6 ♗g4 25. ♖g6 ♖f7 26. ♖g4 ♖f5
Botvinnik24...♗d5 25. ♖dd5 ed5 26. ♖d4 c3! 27.
b3

a) 27. bc3 ♖c4

b) 27. ♖d5 ♖f7 Botvinnik

27...♖d7 28. ♗f2 c2 29. ♗c1 hg5 30.

♖g5 ♖e6 31. ♖e5 ♖d6 32. ♗c2 ♖c7 33.

♗d2 ♖c5 34. ♖c5 ♖c5 35. ♗d3 ♖c6

36. ♖d5 a6 37. h4 ♖h6 38. h5 ♖hf6 39.

b4 ♖f5 40. ♖d6 ♖8f6

0-1

Chistiakov, Veresov

63 (394)**E44****BOTVINNIK — BRONSHTEIN****Game 13**

1. d4 ♗f6 2. c4 e6 3. ♗c3 ♗b4 4. e3 b6
 5. ♗ge2 ♗b7 6. a3 ♗c3 7. ♗c3 0-0
 7...d5 8. b3 0-0 9. ♗b2 ♖e8 10. ♖c2 ♗bd7
 11. cd5 ed5 12. ♗e2 ♖c8 13. 0-0 a6=
 8. ♗d3 c5?
 a) 8...♗g2?! 9. ♖g1 ♗b7 10. e4 Δ e5, ♗h6
 b) 8...d5 9. cd5 [RR 9. 0-0 ♗bd7 10. b4
 dc4 11. ♗c4 c5 12. ♗b2 cd4 13. ♖d4 ♖c8
 14. ♗e2 ♖e7 15. ♖ac1 a6 16. f3 e5
 17. ♖h4± Bareev — Timman, Wijk aan
 Zee 1995] 9...ed5
 b1) 10. ♖c2
 b2) 10. 0-0 ♗bd7
 b21) 11. b4 c5 12. bc5 bc5 13. ♖b1 ♖c7
 14. dc5 ♗c5 Bronshtein

b22) RR 11. b3 Qe4 12. Qe2 c5 13. Qb2 Ec8 14. Ec1 We7 15. $\text{Qf4}\pm$ Larsen — Korning, Aarhus 1959

9. d5! b5

9...ed5 10. cd5 Qd5 [RR 10...a6 11. 0-0 d6 12. e4 Qbd7 13. a4 We7 14. Qe2 Efe8 15. Qg3 c4 16. Qc2 b5 17. $\text{Qe3}\pm$ Bron-shtein — Trifunovic, Amsterdam 1954] 11. Qd5 Qd5 12. Weh5 f5 13. $\text{Qf5}\pm$ 10. 0-0 bc4

10...ed5 11. cd5 d6 12. e4 a6 13. Qe2 Ee8 14. $\text{Qg3}\pm$ Trifunovich

11. Qc4 ed5 12. Qd5 Qc6 13. b3?

a) RR 13. Qf6 We6 14. We7 Eab8 15. We1 Qe5 16. Qe2 Efd8 17. $\text{We2}\pm$

b) 13. b4 Qd5 [13... Qe5 14. Qb2! Qc4 15. Qf6 gf6 16. We4 Qh8 17. $\text{We4}\pm$] 14. Qd5 cb4 15. ab4 We7 16. $\text{Qb2}\pm$

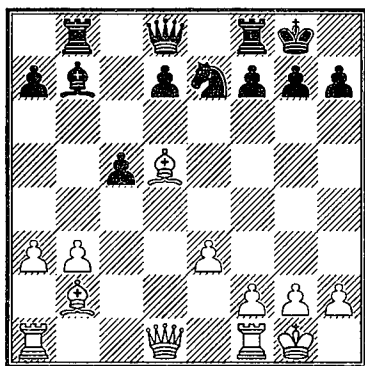
c) RR 13. Qd2 Qe5 [13... Qe4 14. Qe1 Qe5 15. Qe2] 14. $\text{Qc3}\pm$

13... Qd5 14. $\text{Qd5 Eb8!$

14... Qa5 15. Qb2

15. Qb2 Qe7

15... Qa5 16. We4 g6 17. Qb7 Eb7 18. b4 cb4 19. We4 f6 20. ab4 Qc6 21. We5 Ef7 22. b5 Qa5 23. Ea5 We5 24. We7+ — Bron-shtein

16. We4

16. Qc4 d5 17. $\text{Qd3}\pm$

16... Qg6 17. Qb7 Eb7 18. b4 a5 19. Qc3 ab4 20. ab4 cb4 21. Qb4 Ee8 22. Qc3 We4 23. We3 Ec7 24. Qd4 Qf8 25. Ea5 Qe6 26. Qe5 Ec6 27. Qg3

\triangle 27. We5

27... We4 28. Qd5 Qc5 29. Qd4 We6 30. We5 h6 31. h3 Ea8 32. Efd1 We5 33. Qd5 Qe4 34. Qd7

34. Qe5 Ea2 35. f3 Qc3 36. Qc3 Ec3= 34... Qg3

34... Ea2=

35. fg3 Ea2 36. E1d2 Ee2 37. Ee2 Qf8 38. g4 Qe7 39. Qf2 Ef6 40. Qe2 Ea6 41. Qd5 Ea2 42. Qf3 g5! 43. Ef5 Qf8 44. Ef6 Qg7 45. Ee6 Eb2 46. g3 Ea2 47. h4 Eh2 48. Ee1 Qf6

48...gh4 49. gh4 Eh4?? 50. Qg3+

49. e4 Qg6 50. h5 Qf6 51. Ee6 Qg7 52. e5 Eh1 53. e6 fe6 54. Ee6 Ef1 55. Qe4 Ee1 56. Qd5 Ee1 57. Qe5

57... Ee1 58. Qd6 Ee1 59. Qe7 Ee3=

$\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

Pachman, Ravinsky

64 (395)

A04

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 14

1. Qf3 e6 2. g3 d5 3. Qg2 c5 4. 0-0 Qc6 5. d3 g6 6. e4 Qg7 7. We2 Qge7 8. e5 We7 9. Ee1 h6

9...f6 10. Qf4 fe5 11. Qe5 Qe5 12. Qe5 Qe5 13. We5 We5 14. Ee5 Qc6 15. Ee1 Qd7 16. $\text{Qc3}\pm$

10. c3

RR 10. h4 b6 11. c4 a6 12. Qc3 Qd7 13. Qf4 dc4 14. dc4 Qf5 15. Qe4 Qcd4 16. We3 Qc6 17. b4 0-0 18. Qd4 Qd4 19. bc5 bc5 20. Qc5 Qg2 21. $\text{We4}\pm$ Dreev — Van Wely, Arnhem 1989

10... Qd7

10...b6 \triangle Qa6

11. Qa3 a6 12. Ee1 Qf5 13. Qc2 Ec8 14. h4 We5 15. a3 We8 16. Qf4 0-0 17. Qe3

17. We2 Qh7 18. Qh2 b5 19. Qg4 Bron-shtein

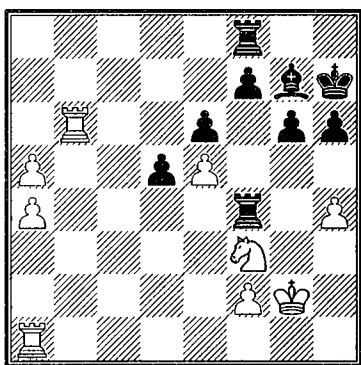
17... Qe3 18. We3 Qh7 19. Qh2

\triangle 19. Qf1

19... Qe7! 20. Qg4 Qg8 21. We2

21. Qf1 Qb5

21...♙c6 22. d4 cd4 23. ♖d4
23. cd4 Bronshtein
23...♙b5! 24. b3 a5 25. a4 ♙a6 26. ♖d2
△ 26. b4 Bronshtein
26...♖e7 27. b4 ♙c4 28. ba5
a) 28. ♙e3 ab4! [28...h5 29. ♙g5! f6 30.
ef6 ♖f6 31. ♖f6 ♙f6 32. ♙h3!±] 29. cb4
♖d7 △ ♖a4, h5
b) 28. b5 Bronshtein
28...♙a6! 29. ♙f1 ♖c5 30. ♙b5 ♖c3
31. ♖c3 ♖c3 32. ♙a6
32. ♙d2 ♖c2 33. ♙b4
32...ba6 33. ♖b6 ♖c4 34. ♖h2
34. ♖a1 g5 Bronshtein
34...♖e7! 35. ♖a6 ♖c6 36. ♖f3 ♖b4
37. ♖b6 ♖d3 38. ♖a1 ♖f4 39. gf4 ♖f4
40. ♖g2?
40. ♖a3 f6 41. ♖e6 fe5 42. ♖e5 ♖f2 43.
♖g6 ♖f1 44. ♖g2 ♖8f2 45. ♖g3 ♙d4 46.
h5= Bronshtein

40...g5
40...f6!
a) 41. ♖e6 fe5 42. ♖e5 ♖f2 43. ♖g1 ♖e2+
b) 41. a6 fe5 42. a7 e4! 43. ♖b8 ef3 44.
♖f1 ♙e5 45. a8 ♖ ♖b8 46. ♖a7 ♖h8
47. ♖c1 ♖h4 48. ♖g1 ♙h2 49. ♖h1
♖b1!!+
c) 41. ef6 ♖4f6 42. ♖a3 e5! 43. ♖f6 ♙f6+
41. hg5 hg5 42. ♖g5 ♖g6 43. ♖f3 ♖g8
a) 43...♖h8 44. ♖g1 ♖f5 45. ♖b7
b) 43...♖g4 44. ♖f1 ♖h8 45. ♖e2 ♖e4
46. ♖d2 ♙h6 47. ♖d3 Bronshtein
44. ♖a3

44. ♖b7 ♖h7!! 45. ♖g5 ♖h6 46. ♖f7 ♖f7
47. ♖f7 ♙e5+ Bronshtein
44...♙f8
44...♙e5? 45. ♖e5 ♖f5 46. ♖g3+—
45. ♖d3 ♖a4 46. ♖f1 ♖a1
46...♙c5 47. ♖b5 ♙a7 48. ♖b7 ♖a5 49.
♖d4 ♖a1 50. ♖g2 ♖h6 51. ♖h2 ♙d4 52.
♖h3 ♖g7 53. ♖g3 ♖h8 54. ♖h3= Bron-
shtein
47. ♖e2 ♖a2
47...♙c5 48. ♖b5 ♙a7 49. ♖b7 ♖a5 50.
♖h4 ♖h5 51. ♖f7 ♖h4 52. ♖h7 △ ♖g3
48. ♖d2 ♖a5 49. ♖b8! ♖h8 50. ♖d4
♙g7 51. ♖h8 ♙h8 52. f4 ♖a3 53. ♖d1
♖a2 54. ♖f3 ♖a3 55. ♖g4 ♙g7
55...♖a4 56. ♖h3 [△ f5] 56...♖h5 57. f5
♙e5 58. fe6 fe6 59. ♖e6 ♖a2 60. ♖f4
♙f4 61. ♖d5=

56. ♖h4 ♙f8 57. f5 ef5 58. ♖g1 ♖h7
59. ♖f5
59. ♖g5 △ ♖f6 Bronshtein
59...♖a6 60. ♖g5
60. ♖d1
60...♙h6 61. ♖g3 ♖e6 62. ♖f3 ♖e5 63.
♖h6 ♖h6 64. ♖f7 ♖g6 65. ♖f4 ♖f5 66.
♖g4 ½-½

Romanovsky

65 (396)

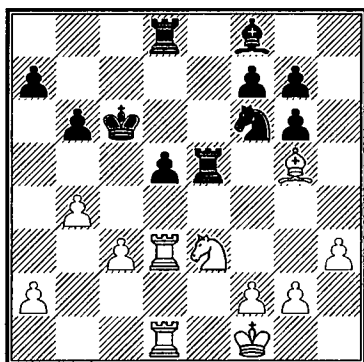
C08

BOTVINNIK — BRONSHTein

Game 15

1. d4 e6 2. e4 d5 3. ♖d2 c5 4. ed5 ed5 5.
♖gf3 ♖f6
a) 5...a6 6. dc5 ♙c5 7. ♖b3 ♙a7 8. ♖e2
b) 5...c4?! 6. b3 cb3 7. ♙b5 ♙d7 8. ♖e2
♖e7 9. ♖e5 Bronshtein
6. ♙b5 ♙d7 7. ♙d7 ♖bd7 8. 0-0 ♙e7 9.
dc5 ♖c5 10. ♖d4 ♖d7 11. ♖2f3
11. ♖f3 0-0 12. ♖f5 ♙d8 Bronshtein
11...0-0 12. ♖e5 ♖c8
12...♖d6 13. ♙f4
13. ♙g5 ♖e8 14. ♖d3 ♖d3
△ 14...♖ce4 15. ♙h4 ♖c4
15. ♖d3 ♖g4 16. ♙e3

16. Qf3 Bd8 17. h3 Wg6
 16... Qc5 17. h3 Wg6
 17... Wg4 18. Bfd1 Bd8 19. Bd2
 18. Wg6 hg6 19. Bd1 Be4 20. c3 b6
 Q 20... Qd4 21. Bd4 [21. Qd4 Be2] 21... Bd4
 22. Qd4 Be8 23. Qe3 b6 24. Bd1 Qf8
 21. Qc2 Bd8 22. Bd3 Qf8 23. Bfd1
 Qe7 24. Qf1
 Q 24. g4 g5 25. Qf1 [25. Qg5 Be2]
 25... Qe3 [25... Be5 26. Qd4] 26. Qe3 Be5
 27. Qf5 Qf8 28. Qd4 Bd6 29. Qf3+ —
 24... Qd7 25. Qg5 Qc6 26. b4 Qf8
 26... Qe7 27. Qd4 Qb7 28. b5 Δ Qc6
 27. Qe3 Be5

28. f4 ?
 28. Qf6 gf6
 a) 29. c4 Qb4 30. Qd5 Qd6 31. Qf6 Be6
 32. Qd5 Bde8+
 b) 29. f4 Bh5 30. c4 Qb4 31. Qd5 Qd6
 32. Qf6 Bhh8 33. Qe4 Qe7 34. Bd8 Bd8
 35. Bd8 Qd8 36. Qe2 f5 37. Qg5
 28... Be4
 28... Be4 29. Qf6 ? Bf4
 29. f5 Be5
 29... d4 30. Qf6 !
 a) 30... gf6 31. Qc2+
 b) 30... de3 31. Bd8 ! e2 32. Qe1 ed1 W 33.
 Qd1+
 30. Qf4 Be4 31. Qg5 Be5 32. Qf4 Be4 33.
 Qg5 Be5
 $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$

Goldberg, Ragozin

66 (397)

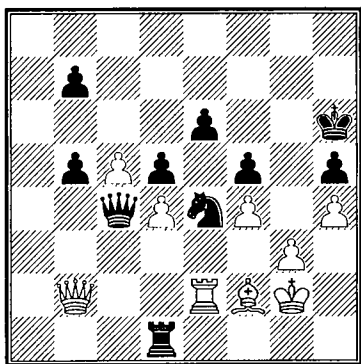
A91

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 16

1. d4 e6 2. c4 f5 3. g3 Qf6 4. Qg2 Qe7 5.
 Qc3 0–0 6. e3 d5 7. Qge2 c6 8. b3 Qd6
 9. 0–0 We7 10. Wc2 Qe4 11. Qd1
 11. Qb2
 11... Qa6
 11... c5 !
 12. Qb2
 12. f3 Δ Qbc3 , e4
 12... Qd7 13. c5 Qc7 14. Qd3 Qe8 15.
 b4 Qb8 16. Qb2 a5 ! 17. a3 Qd7 18. Qe5
 Qef6 19. Qc1 g5 ! 20. f3 g4 21. Qcd3
 21. f4
 21... gf3 22. Qf3 Qe4 23. Bae1 Qdf6 24.
 Qf4 Qh8 25. Be2 Qg5 26. Qg2 Bg8 27.
 Qc3 Qge4 28. Qe1 ab4 29. ab4 Qh5 30.
 Qfd3 Qhf6 31. Wb1 Qh5 32. Bb2 Qe8
 33. Ba2 Ba2 34. Wa2 Qb8 35. Wb2 h6
 36. Qf4 Qh7 37. Qh1 Qg4 38. Qg4 Bg4
 39. Qh3 Bg5
 39... Bg8 40. Qe6 Bronshtein
 40. Wa1 Qf7 41. Qg2
 41. Wa5 Δ b5
 41... Bg8 42. Qf3
 42. Qh3 Qf6 43. Wb1 Qh8 44. b5 Qe8
 45. bc6 Qc6
 42... Qf6 43. Wb2 Qg4 44. We2 Qf6 45.
 Bg1 Qe4 46. Bf1
 46. b5 Flohr; 46. h3 Δ g4
 46... We8
 46... Qf4 ? 47. gf4 ! Wf8 48. Qh4+ ; 48. Bg1+
 Bronshtein
 47. Wd3 ?
 47. Wd1 Qf6 48. We2 Qf4 [RR 48... e5 !?]
 49. gf4 Qh5 50. Qh5 Qh5 51. Qh4 !
 47... Qf4 ! 48. ef4
 48. gf4 Qh5 49. Qg2 Wg6 50. Wc2 Qd1
 51. Wb2 Qa4 Bronshtein
 48... Qh5 49. Wa3 !
 a) 49. Qe4 fe4 50. Wa3 Qf3 51. Qg1 Wh5+
 b) 49. Qg2 Wa8
 49... Qf3 50. Bf3 Bg7 51. Qg2 Wd8 52. Qf1
 Wf6 53. Bd3 h5 54. h4 Bg8 55. Bd1 ?

55. ♖a7
 55...♗g7 56. ♖f3 ♖h6 57. ♖g2
 57. ♔d3 ♔a8 58. ♔a3 ♔a3 59. ♖a3 ♖d4
 60. ♖a8 ♖c4 61. ♖g1 ♖f6 62. ♖d8 [62.
 ♖b7 ♖e2 63. ♖f2 ♖e4] 62...♖g6 63.
 ♖f2 ♖b4 64. ♖e7 ♖b1 65. ♖h2 ♖e4 66.
 ♖d8 e5 67. ♖e5 ♖e5+
 57...♔a8 58. ♔d3 ♔a2 59. ♖f1 ♔a1 60. ♖g2
 60. ♔d1 ♖g3
 60...♖g4 61. ♖h2 ♖g8 62. b5 ♖a8 63.
 ♖b2 ♖a5 64. ♔e3 cb5
 64...♖g3? 65. ♖f2 ♖e4? 66. ♔e4
 65. ♔e2 ♖a4 66. ♖g2 ♔d1
 66...♖d1 67. ♖b5 ♔b1+
 67. ♖f2 ♖c4
 67...b4 △ ♖a3

68. c6!? ♖c6?
 △ 68...bc6 69. ♖a3 b4 70. ♖a8 ♖f6 71.
 ♖f8 ♖g6 72. ♔e6 ♖f1 73. ♖f3 ♔d3 74.
 ♔e3 ♔e3 75. ♖e3 ♖g4
 69. ♖b4 ♖e8 70. ♔c2 ♔d3 71. ♖e1 ♖g8
 72. ♖e7 ♔g3?
 △ 72...b4 73. ♖b4 ♔g3 Bronshtein
 73. ♖g3 ♖g3 74. ♖h1 ♖e1 75. ♖h2
 ½-½ Boleslavsky

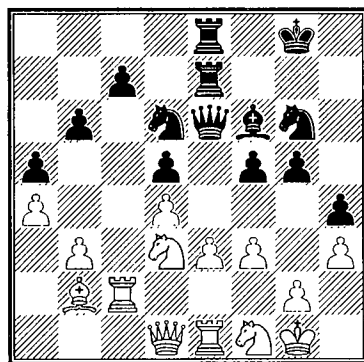
67 (398)**E45**

BOTVINNIK — BRONSHTAIN

Game 17

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖b4 4. e3 b6
 5. ♖ge2

5. ♖d3 ♖b7 6. f3 △ ♖ge2
 5...♖a6 6. a3
 a) 6. ♖b3 ♖c6
 b) 6. ♖g3 0-0 [6...h5] 7. e4 d5 8. cd5 ♖f1
 9. ♖f1 ed5 10. e5 ♖e4 11. ♖g4 Bronshtein
 6...♖e7 7. ♖g3
 7. b3 d5 8. ♖b2!
 7...d5 8. cd5
 8. b3 c5 9. ♖b2 ♖c6
 8...♖f1 9. ♖f1 ed5 10. ♖g3 ♖d7 11. ♖f3
 △ 11. 0-0 ♖c6 12. f3 0-0 13. ♖d3
 11...♖c6 12. 0-0
 12. ♖f5 ♖f8 △ g6
 12...g6! 13. ♖d2
 △ 13. b4 Bronshtein
 13...0-0
 13...0-0-0 14. b4
 14. ♖ce2
 △ 14. b4 a5 15. b5 ♖d8 16. e4!
 14...h5 15. ♔fc1 h4 16. ♖f1 ♖e4 17.
 ♖f4 a5 18. ♔c2
 18. ♖h3 f5! 19. ♖g6 ♖g5 20. ♖e7 ♖e7+
 18...♖d8
 18...♖d8? 19. ♔c7! ♖c7 20. ♖d5 ♖d2 21.
 ♖d2 ♖b7 22. ♖e7 ♖e7 23. ♖a8±
 19. ♖e1 ♖e7 20. ♖e2
 20. ♖d2 f5; 20. ♔a1
 20...♖d6 21. f3 g5 22. ♖d3 ♖e6 23. a4
 ♖g6 24. h3 f5 25. ♖c3
 25. b3; 25. ♔a1
 25...♖f6 26. ♔e1 ♔ae8 27. ♖d1 ♔f7 28.
 b3 ♔fe7 29. ♖b2

29...f4! 30. ♖e5

a) 30. ef4 we1 31. de1 we1 32. wd2 df4 + Δ df5-g3 , we2
 b) 30. df2! df5 [30... fe3 31. we3 we3 (31... wf7 32. we2 df4!) 32. de3 we3 33. ec3 df5 34. dg4 ed4 35. de3! ec3 36. eh1] 31. e4 de4 32. d5!

30... de5

30... de5 31. de5 ed5 32. ef4 ed4 33. wd4!

31. de5 df7

a) 31... df5 32. e4

b) 31... de5 32. ef4 df3 33. wf3 we1 34. wd5!

32. ef4?

32. ed2!

32... df4 33. dh2

Δ 33. ec1

33... c5! 34. dg4 d4 35. df6??

35. ed4 ed5

35... wf6 0-1

Lilienthal, Panov

68 (399)

D45

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 18

1. d4 d5 2. c4 c6 3. dc3 df6 4. df3 e6 5. e3 a6 6. ed3 b5

Δ 6... dc4 7. ed4 b5 8. ed3 c5 9. dc5 ed5 10. 0-0! Δ we2 , e4 ; RR 10. e4! ; Δ 7... c5 Δ b5=

7. b3

7. c5?! dbd7 Δ e5 Botvinnik

7... dbd7

7... $\text{bc4!?$ 8. bc4 dc4 9. ed4 c5 Botvinnik

8. 0-0 eb7

Δ 8... bc4 9. bc4 dc4 10. ed4 c5

9. c5! ed7

a) 9... e5 10. de5 dg4 11. e6 fe6 12. ed4 dc5 13. wg4 ed3 14. we6 we7 15. $\text{wf5}\pm$

b) 9... $\text{g6!?$ Δ eg7

10. a3 a5 11. eb2

11. e4 b4 Botvinnik

11...0-0 12. wc2 g6

Δ 12... wc7 13. b4 ab4 14. ab4 ea1 15. ea1 ea8 Botvinnik

13. b4 ab4 14. ab4 wc7 15. ea1 fe8 16. de2

16. de5! Δ 16... de5 17. de5 we5? [17... ed7 18. f4 Δ de2-d4] 18. de4+ Botvinnik

16... ef8 17. h3

17. de5? de5 18. de5 dg4 Botvinnik

17... eg7 18. de5 ef8 19. f3?!

Δ 19. f4

19... ed6d7 20. f4

20. ed7 wd7! 21. e4 de4 22. fe4 e5

20... f6 21. df3 ed7

21... e5? 22. fe5 fe5 23. e4 Botvinnik

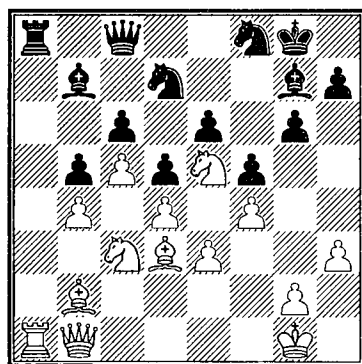
22. dc3 f5! 23. ea1 ee8 24. de5 ea1

25. ea1 ea8 26. wb1!

26. eb5

26... wc8

26... wb8! Botvinnik

27. eb5!! de5 28. fe5 eh6 29. ec1 cb5

30. db5 ed7 31. ed6 ea1 32. wa1 wa8

33. wc3

a) Δ 33. wb2 ef8 34. b5 ed6 35. ed6 wa4 36. ed2 ef7 37. wb4 wd1 38. eh2

df6 39. wa5+ Botvinnik

b) 33. wa8 ea8 34. b5 eb8 35. ef2 ef8!

33... ef8 34. b5 ed6 35. ed6 wa4 36. wb2 ef7 37. eh2

37. ed2! Botvinnik

37... h6

37... $\text{df6!?$ 38. ed2 eh8 39. c6 [39. wb4

wb4 40. eb4 ed7] 39... ec6 40. bc6

wc6 41. wb8 ed7 42. wa7 ec8 43. we7

de4 44. we6 wd7 Botvinnik

38. e4

Δ 38. ed2 Δ wb4 Botvinnik

38...f4

a) 38...de4 39. d5! Botvinnik

b) 38...fe4 39. ♖h6→

39. e5 g5 40. ♖e2

40. ♖b1 ♗g7 41. ♖d3 Kotov

40...♗g7 41. ♖d3?

41. c6! ♖c6 42. bc6 ♖c6 43. ♖f4! gf4 44.

♖g4 ♗f7 45. ♖f4 ♗g7 46. ♖g4 ♗f7 47.

♖h4! [47. ♖h5 ♗g7 48. ♖e8? ♗e5]

47...♗f8 48. ♖h6+- Botvinnik

41...♗b8!! 42. h4 ♖c4! 43. ♖h3! ♖b5!

43...♖c1? 44. hg5 hg5 45. ♖e6 ♖e3 46.

♖f6 ♗h7 47. ♖g5 ♖g3 48. ♖g3 fg3 49.

♗g3+- Botvinnik

44. hg5 hg5 45. ♖e6 ♖d3! 46. ♖f6 ♗h7

47. ♖f7

47. ♖g5 ♖g3 48. ♖g3 fg3 49. ♗g3 ♖c8

△ ♗g6, ♗c6, ♖d7= Botvinnik

47...♗h8!

47...♗h6? 48. ♖f4!+-

48. ♖f6

48. ♖h5 ♖h7

48...♗h7 49. ♖f4 gf4 50. ♖f7 ♗h8 51.

♖e8 ♗g7 52. ♖e7 ♗h8 53. ♖e8 ♗g7

54. ♖e7 ♗h8 55. ♖f8 ♗h7 56. ♖f7 ♗h8

57. ♖b7 ♖g3 58. ♗h1

½-½

Chekhover, Novotelnov

a) 12...♗a6 13. b4 ♗e5 14. ♗e5 ♖e5 15. ♖b2! Botvinnik

b) 12...♖d1 13. ♖d1 ♗c2 14. ♖b1 ♖f5 15. ♗h4

13. ♖e3 ♖g4

13...♗b2? 14. ♖e2 ♗d3 15. ♖fd1 Botvinnik

14. h3 ♖f3 15. ♖f3 ♗de5 16. ♖e4 ♖d3

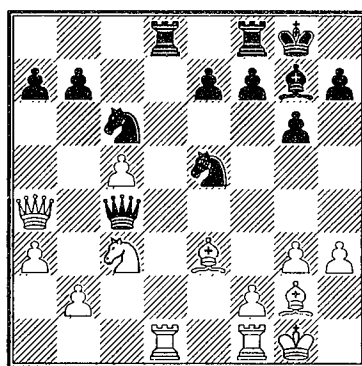
16...♖d7 Bronshtein

17. ♖a4 ♖c4

17...♗c4? 18. ♖ad1 ♗b2 19. ♖d3 ♗a4 20.

♗a4+- Botvinnik

18. ♖ad1 ♖ad8

19. ♖d5! ♖a4 20. ♗a4 e6 21. ♖a2

21. ♖g2 ♗c4 22. ♖c1 ♗d4 23. ♖b7 ♗e2

24. ♗g2 ♗c1 25. ♖c1 ♗b2= Botvinnik

21...♗f3

21...♖d1 22. ♖d1 ♖d8 23. ♖d8 ♗d8 Bronshtein

22. ♗g2 ♗fd4 23. g4 h6 24. ♖d2 ♗h7

○ 24...♖d7 25. ♖fd1 ♖fd8 26. b4 ♗b8

27. ♖c4 ♗c2 Bronshtein

25. f4

25. ♗c3!? f5 26. f3! Botvinnik

25...f5 26. ♗c3

26. ♖fd1 ♗c2 Botvinnik

26...e5 27. fe5 ♖e5 28. ♗d5

28. ♖d5 f4! 29. ♖d4 [29. ♖g1 f3 30. ♖f3?

♗f3 31. ♖d8 ♗h4+-] 29...♖d4 30. ♖c6

♖c3=

28...fg4

○ 28...♗g7 Bronshtein

29. hg4

69 (400)

D74

BOTVINNIK — BRONSHTEIN

Game 19

1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. g3 ♖g7 4. ♖g2 d5

5. cd5 ♗d5 6. ♗f3 0-0 7. 0-0 c5

○ 7...♗b6 8. ♗c3 ♗c6 9. e3 ♖e8 Bronshtein

8. e4

8. dc5 ♗a6 9. c6 bc6

8...♗f6

8...♗b6 9. d5 e6 10. ♖g5!

9. e5 ♗d5 10. dc5

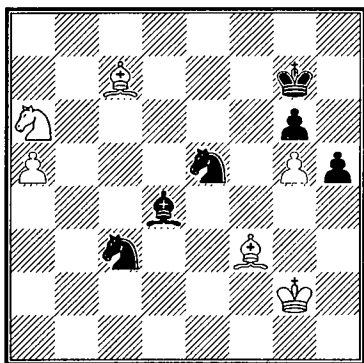
10. ♖e2 cd4 Botvinnik

10...♗b4

10...♗a6= Botvinnik

11. ♗c3 ♗8c6 12. a3 ♗d3

29. Bf8 gh3
 29... Bf1 30. cfl Bf8
 30... d13 31. Bf2 d12 32. c2g2 d1g4 33. Bf7
 31. Bf2 Bf2 32. c1f2
 32. c2f2? d1c2 33. c1c1 d1d4 Botvinnik
 32... a6 33. c2g2 c2g7 34. c1c4 d1e6 35. b4 c1b2
 Δ 35... h5 Botvinnik
 36. a4 d1e5 37. c1e2 c1d4 38. c1g3 a5!
 38... $\text{h5!?$ Botvinnik
 39. ba5 d1c5 40. d1c7 d1c6 41. a6 ba6 42. d1a6 d1e4
 42... d1a4 43. c1b5 d1c5 44. d1c5 c1c5 45. c1c6 c1e3 46. $\text{c2f3 [46. c1h4 h5 47. g5 c1c1=]}$ 46... c1g5 47. c1f4 c1f4 48. c2f4 g5
 Δ h5=
 43. c1c7 d1c3 44. c1f3 d1e5 45. a5 h5?
 45... d1f3! 46. c2f3 c2f6 Δ h5=
 46. g5

46... d1c4?
 a) 46... d1b5 47. $\text{c1d8 [47. c1b6 d1c4 48. c1d8 c1c3]}$ 47... d1f7 48. c1b6 d1g5 Bronshtein
 b) 46... d1f3 47. c2f3 c2f7 48. c1b6 d1b5!
 49. $\text{d1c7 [49. c2e4 h4!; 49. d1b4 c2e6=]}$
 49... d1c7 50. c1c7 c2e6
 47. d1b4 d1b5 48. c1d8 c2f8
 48... c1c3 49. d1c6 d1d4 50. d1d4 c1d4 51. a6 d1d6 52. c1c6 d1c8 53. c1d7 d1a7 Bronshtein
 49. d1c6 c1c5 50. c1e2 d1e3
 a) 50... d1bd6 51. c1e7 Δ c1c4+-
 b) 50... d1cd6 51. c1e7 Δ c1b5+- Botvinnik

51. c2f3 d1d4 52. d1d4 c1d4 53. c1d3 d1g4
 53... c2f7 54. c1b6+- Botvinnik
 54. c1g6 d1e5 55. c2e4 d1c6
 55... d1g6 56. c2d4+- Botvinnik
 56. c1b6
 56. c1h5? d1d8 57. c2d4 d1c6= Botvinnik
 56... c1b6
 56... c1c3 57. a6 c1d2 58. c2f5 d1e7 59. c2e6 d1c6 60. c1e4+- Botvinnik
 57. ab6 h4 58. c1f5 c2e7 59. c2f4 c2d6 60. c1e4
 1-0 Vaid, Zagoriansky

70 (401)

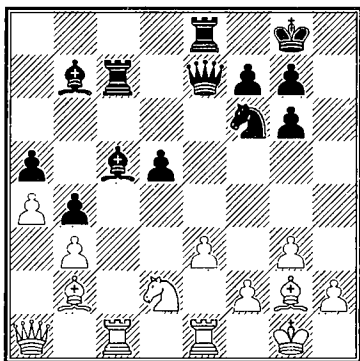
A14

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 20

1. c4 e6 2. d1f3 d1f6 3. g3 b6 4. c1g2 c1b7
 5. 0-0 c1e7 6. b3 0-0 7. c1b2 d5
 7... c5
 8. cd5?!
 Δ 8. e3 Botvinnik
 8... $\text{ed5!?$
 8... d1d5 9. d4 c5=
 9. c2c2
 9. $\text{d4 a5!?$
 9... Bf8 10. e3
 10. d1g5 d1bd7 Botvinnik
 10... d1bd7 11. d3 c1f8 12. d1c3 a6 13. Bf1 b5?!
 13... c5=
 14. a4! b4 \square 15. d1e2 c5 16. d1d2! d1e5
 Δ 16... Bf8 17. c2b1 a5 18. d4? c1a6 19. Bf1 c4
 17. d1f4
 17. e4!?! Δ h3, f4 Botvinnik
 17... Bf8 18. c2b1
 18. e4!
 18... a5 19. Bf1 c7 20. d4?! d1g6 21. d1g6
 21. d1d3 Δ 21... c4 22. bc4 dc4 23. $\text{c1b7 Bf7? [23...c3}$ 24. c1g2 c2 25. c2a2 cd1 26. Bf1 Bronshtein] 24. d1c4 Botvinnik

21...hg6 22. dc5 ♖c5 23. ♖a1 ♗e7 24. ♖c1

24...♗g4! 25. ♖d4□

a) 25. ♖g7? f6 26. h3 ♗e5-+

b) 25. h3? ♗f2! 26. ♗f2 ♖e3 27. ♗f1 ♖a6-+ Botvinnik

25...♖ec8 26. ♗f3 ♗f6 27. ♖h3 ♖d4 28.

♗d4 ♖c1 29. ♖c1 ♖c1 30. ♖c1 ♗e4 31.

♖c8 ♗c3 32. ♖b7 ♖b7 33. f3

□ 33. h4

33...♗f8 34. ♖f1 ♖c8 35. ♗g2 g5! 36.

g4 g6 37. ♖e1 ♖e8 38. ♖d2 ♖e5 39.

♖d3 ♖f6 40. ♗c2 ♗e7 41. ♖d4= ♖d4

42. ♗d4 ♗d1 43. ♗c2□

43. ♗c6 ♗d6 44. ♗a5 ♗c7 45. e4 ♗b6

46. ed5 ♗a5 47. d6 ♗b6 48. a5 ♗c6 49.

a6 ♗e3 50. ♗g3 ♗d5 51. a7 ♗b6

43...♗b2 44. ♗d4

44. ♗f1 ♗d3 45. ♗d4 ♗d6 46. ♗e2 ♗e5=

44...♗d1 45. ♗c2 ♗b2 46. ♗d4

½-½

Bondarevsky, Kan

71 (402)

E69

BOTVINNIK — BRONSHTTEIN

Game 21

1. d4 ♗f6 2. c4 d6 3. ♗c3 e5 4. ♗f3 ♗bd7 5. g3

□ 5. ♖g5 Bronshtein

5...g6 6. ♖g2 ♖g7 7. 0-0 0-0 8. e4 c6

9. h3

9. d5 cd5 10. cd5 ♗c5 11. ♖c2 a5 Bronshtein

9...♗h5

9...ed4 10. ♗d4 ♗c5 △ a5

10. ♖e3 ♖e7 11. ♗h2

11. ♖e1 △ ♗d2, ♖ad1

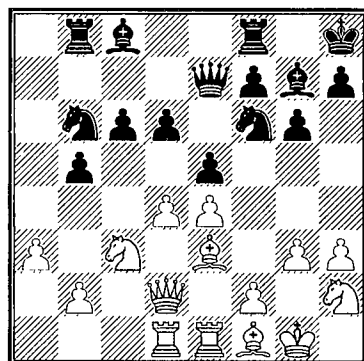
11...♗h8 12. ♖e1 a6 13. a3?

13. ♖c1 b5 14. cb5 ab5 15. d5

13...♖b8 14. ♖f1 ♗hf6

14...b5 15. cb5 ab5 16. d5

15. ♖d2 b5 16. cb5 ab5 17. ♖ad1 ♗b6

18. ♖h6?

18. de5 de5 19. b4 [19. ♖d6] 19...♗fd7 20. ♖d6

18...♖h6 19. ♖h6 ♖e6 20. ♗f3 ♖b3 21.

♖d2 ♗fd7 22. ♖e3 ♖c4 23. ♖g2

a) 23. ♖c2

b) 23. ♖dd1

23...f6 24. ♖c2 ♖b3 25. ♖ce2 ♗c4 26.

♖d3 ♗a5 27. ♖d2

27. ♗d2 ♖c4 28. ♗c4 bc4 29. ♖d1

♗b3 30.

27...♗b6 28. ♖b1

28. de5 de5 29. ♖d6 ♖d6 30. ♖d6 ♗bc4 31.

28...♗bc4 29. ♖de2 b4 30. ab4 ♖b4 31.

h4 ♗b6

□ 31...♖fb8

32. ♗a2 ♖a2 33. ♖a2 ♗bc4 34. h5

♖fb8 35. hg6 hg6 36. ♖b1

36. ♖b1 ♖b7 △ ♗b3, ♖a8

36...♗g7 37. de5 fe5 38. ♖c1 ♗b2 39.

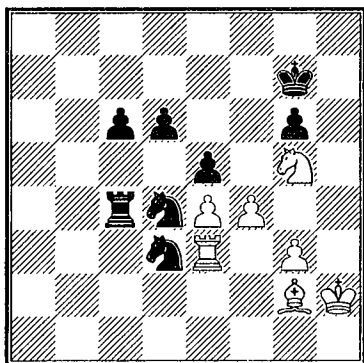
♖c3 ♗a4 40. ♖c1 ♖c4

a) 40...c5 37

b) 40...♗c5 37 Flohr

41. ♖g5

a) 41. Bc2 Bcb4 [41... Bc2] 42. Qh2
 b) 41. Wg3 c5
 41... Wg5 42. Qg5 Qb3 43. f4! Qd4 44.
 Ba2 Bb2! 45. Bb2 Qb2 46. Qh2
 46. Ba1 Bc1 47. Bc1 Qe2-+
 46... Qd3 47. Be3
 47. Bf1 Bc2 48. f5 [48. Bd1] Bf2

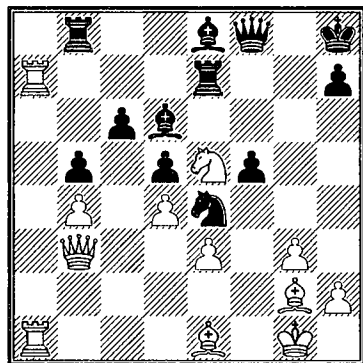
47... Bc3! 48. Qf1 Bc2 49. Qh3
 49. Qg1 Qc1 50. Ba3 Qce2-+
 49... Qf2 50. Qh4 Bc1 51. Qg2 Bg1 52.
 Qh3 Bh1! 53. fe5 de5 54. Ba3 Qf6 55.
 Qh7 Qe7 56. Qg5 Qd6
 56... Qe6-+
 57. Qf7 Qe7 58. Qg5 Qf7 59. Ba7 Qe8
 60. Qd7 Qd8 61. Qg6 Qe4 62. g4 Bf1
 62... Qb5 63. Bb7 Qc5 64. Qc6 Qb7 65. Qh1
 63. Qf5 Qf5 64. gf5 Qe8
 0-1 Kotov, Pachman

72 (403)**A91****BRONSHTEIN — BOTVINNIK**

Game 22

1. d4 e6 2. c4 f5 3. g3 Qf6 4. Qg2 Qe7 5.
 Qc3 0-0 6. e3 d5
 6... d6 7. Qge2 c6 8. 0-0 e5=
 7. Qge2 c6 8. b3 Qe4
 8... Qbd7 9. Qf4
 9. 0-0 Qd7 10. Qb2 Qdf6 11. Wd3
 a) 11. f3 Qe4
 b) 11. Wc2
 11... g5 12. cd5 ed5 13. f3 Qc3 14. Qc3

14. Qc3 f4! 15. e4 Qh5 16. Qe2 Qg7=
 $\Delta \text{ Qe6}$
 14... g4
 14... Qe6 15. e4 fe4 16. fe4 de4 17. Qe4
 Qe4 18. Wc4 Qd5
 15. fg4 Qg4 16. Qh3 Qh6 17. Qf4 Qd6
 18. b4 a6 19. a4 Wc7 20. Bab1
 20. b5 ab5 21. ab5 Qd7=
 20... b5
 $\Delta \text{ 20...Qd7}$
 21. Qg2 Qg4 22. Qd2 Qf6 23. Bb2 Qd7
 $\Delta \text{ 23...Qe4}$
 24. Ba1 Qe4 25. Qe1 Bfe8 26. Wb3
 Qh8
 26... Qf4 27. gf4 Qh8 28. Bba2 Wf8 Δ
 Qd6-c4
 27. Bba2 Wf8 28. Qd3 Bab8
 28... ba4 29. Ba4 c5 30. bc5 Qa4 31.
 Ba4+ $\Delta \text{ Wd5}$
 29. ab5 ab5 30. Ba7 Be7
 $\Delta \text{ 30...Ba8}$
 31. Qe5

31... Qe8
 $\Delta \text{ 31...Qe5}$ 32. de5 Qe6
 32. g4 fg4
 32... Wg7
 33. Qe4 de4 34. Qh4 Be5
 34... Ba7 35. Ba7 Qf7+
 35. de5 Qe5 36. Bf1 Wg8
 36... Wd6 37. Qg3 Qg3 38. Wc3 Qe5 39.
 Wc5 Wc5 40. Bf8#
 37. Qg3! Qg7 38. Wg8
 1-0 Szabo, Yudovich

73 (404)

D71

BOTVINNIK — BRONSHTEN
Game 23

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. g3 c6 4. ♙g2 d5
5. cd5 cd5 6. ♗c3 ♙g7 7. ♖h3

♙ 7. ♖f3

7...♙h3

a) 7...0-0 8. ♖f4 e6 9. 0-0 ♗c6 10. e3 ♙d7
11. ♖d3 ♖c8 12. ♗c5 b6 13. ♖d7 ♗d7=
Euwe — Bronshtein, Amsterdam 1954

b) RR 7...♗c6 8. ♖f4 e6 9. 0-0 0-0 10.
e3 b6 11. ♙d2 ♙b7 12. ♗a4 ♗d7 13.
♖fc1 ♖fc8 14. ♙e1 ♙f8 15. ♗d1 ♖a5
16. ♖d3 ♗c4 17. b3 ♖d6 18. a4 a5
19. f3 ♖c7 20. ♙f1 ♖ac8 21. ♖e5 ♗d8
22. ♖b5 ♖c1 23. ♖c1 ♖fe8 24. g4 f6 25.
♖d6 ♗d6 ½-½ *Nikolic — Gulko,
Munich 1990*

8. ♙h3 ♗c6 9. ♙g2 e6

RR 9...0-0 10. 0-0 e6 11. e3 ♖d7 12.
♙d2 ♖e8 13. ♗e2 ♖b6 14. ♖fd1 ♖c8 15.
♙e1 a6 16. ♖ac1 ♗d7 17. ♗c2 ♖e7=
Malaniuk — Huzman, Sverdlovsk 1987
10. e3 0-0 11. ♙d2 ♖c8 12. 0-0 ♖d7
12...♖e8 △ ♖d6=

13. ♖e2 ♗b6

13...b5 △ ♗b6

14. ♙c3

14. ♗b3!?

14...♖fd8 15. ♖f4 ♖f6 16. ♗b3

16. ♖d3 ♖e4 17. ♙e1 e5

16...♖e4 17. ♗b6 ab6 18. ♙e1 ♖a5 19.
♖d3 ♙f8

a) 19...♖c2?! 20. ♖b4! △ 20...♖b2 21.
♙e4 de4 22. ♙c3 ♖e2 23. ♖fc1 △ ♖f1

b) 19...♖c4!

b1) 20. ♖d1 ♙f8=

b2) 20. ♙b4 ♙f8 21. ♙f8 ♖f8=

c) 19...♙h6 20. ♖h1 ♙f8

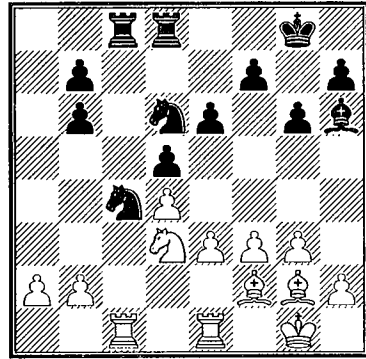
20. f3 ♖d6 21. ♙f2

21. ♖f2!? ♖ac4 22. ♖e2 ♖f5 23. ♙f2
♙h6

21...♙h6 22. ♖ac1 ♖ac4

22...♖f5!

23. ♖fe1

23...♖a5

23...♖f5 24. g4 [24. f4 ♖fd6 *Bronshtein*]
24...♖fe3 25. ♙h3 ♖g4 26. fg4 ♙c1 27.
♖c1 ♖d2

24. ♖f1

24. ♖c8? ♖c8 25. ♖c1 ♖c1 26. ♖c1 ♖ac4
24...♙g7 25. g4 ♖c6 26. b3

a) 26. ♙h4!

b) 26. ♖c2 △ ♖ec1, ♖e2

26...♖b5 27. ♖e2

27. a4!?

27...♙f8

27...♖a3!?

28. a4 ♖c7 29. ♙g3 ♖a6 30. ♙f1 f6

a) 30...♖cb4=

b) 30...♙a3=

c) 30...♖a5=

d) 30...♖ab4 31. ♖b4 ♙b4 32. ♖ed1 ♖a5
31. ♖ed1

31. ♖d2 ♖a5 32. ♖c3 ♖c3 33. ♖c3 ♖c8

34. ♖b2 ♖b4 35. ♖b4 ♙b4

31...♖a5

a) 31...♖ab4 32. ♙e1 ♖d3 33. ♖d3=

b) 31...♖f7 32. ♙e1 ♖a5 33. ♙a5

32. ♖c8 ♖c8 33. ♖c1! ♖c1

33...♖c6 34. ♖c6 bc6 35. ♖c1 ♖b7 36.
♖d1 ♖b4= △ ♙d6

34. ♖c1 ♙a3 35. ♖d1 ♙c1

35...♖f7 36. ♙a6 [36. ♖c2 ♖b4 37. ♖b1
♖a6=] 36...ba6 37. ♖c7 ♙c1 38. ♖c1 ♖b3

39. ♖c2 ♖a5=

36. ♖c1 ♖b3 37. ♖c2 ♖a5 38. ♖c3

♖f7 39. e4 f5?!

a) 39...de4 40. fe4±

b) 39... c6 Δ c7 , a6-b8-d7
 40. gf5 gf5 41. d3 c6 42. d6
 42. b1 c6 [42... c4 43. f4 Δ a2 ;
 42... fe4 43. fe4 de4 44. e4 c7 45.
 b7! c7 46. c4 Δ b5 Flohr] 43.
 ed5 ed5 44. a2 ab4 45. $\text{b3}\pm$
 42... c6 43. b1 c6
 43... $\text{a7!?$ 44. ed5 ed5 45. a2 b5 46. a5
 b4! [46... c6 47. d5 a5] 47. c3 b5
 48. e5 ac7 49. c2 f7 50. b3
 a6=

44. g3!

a) 44. ed5 ed5 45. a2 c6=

b) 44. f4 c7=

44... fe4

a) 44... ab4 45. e5! [45. c7? de4 46.
 fe4 fe4 47. e4 d5=] 45... c6 [45... e5
 46. de5+] 46. d6 a6 47. ed5 ed5 48.
 a2+

b) 44... e7 45. h4

45. fe4 h6 46. f4 h5 47. ed5 ed5 48. h4
 ab8 49. g5 f7 50. f5 a7

50... $\text{e7!?$ 51. e7 [51. h3 bc6 52.
 g2 c7 53. e7 c7 54. b4 c6 55.
 b5 d4 56. b6] 51... e7 52. g6
 c6 53. h5 a7 54. b4

51. f4 bc6 52. d3 c8 53. e2 c6
 54. d3 f6 55. e2 c6 56. f3 d6e7
 56... d8e7 57. c7 [57. g5 f5 58.
 d5 fd4 59. e4 f7 60. c4]
 57... f5 58. d5 fd4 59. b6

57. g5 c6

58. d5 d6 59. f3 f5 60. c1! b5
 61. c6 bc6 62. a5+

1-0

Botvinnik

74 (405)

D44

BRONSHTEIN — BOTVINNIK

Game 24

1. d4 d5 2. c4 c6 3. c3 f6 4. f3 e6
 5. g5 dc4 6. a4 b4 7. e4 c5
 7... b5 8. ab5 cb5 9. e5 h6 10. ef6 hg5 11.
 fg7 g8 12. h4 g4 13. h5 g7 14. h6 g7h
 15. c2 h8 16. e4 d5 17. $\text{g4 Bron-$
 shtein

8. c4 cd4 9. d4 h6!

9... a5 10. f6 c3 11. bc3 c3 12. f1
 c4 13. g1 d7 14. b5! 0-0 15.
 $\text{e7}\pm$

10. e3! d4

RR 10...0-0 11. f3 e7 12. 0-0 c6 13.
 c6 bc6 14. e2 a5 15. e5 d5 16. e4
 e3 17. e3 d8 18. ad1 a6 19. d8
 d8 20. b3 c4 21. bc4 c7= Yermolin-
 $\text{sky — Atalik, Hastings 1996}$

11. 0-0! f6!

11... c3 12. bc3 c3 [12... e7 13.
 g4!] 13. b5 d7 14. e6! fe6 15. h5
 f8 16. c5

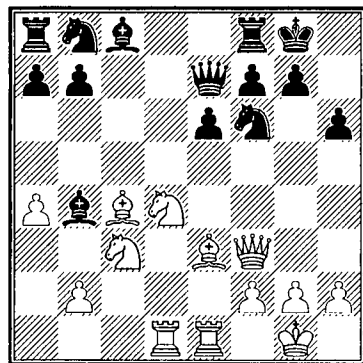
12. f3

12. db5 d1? [12... bd7 13. d6 d6
 14. d6] 13. c7 → Bronshtein

12...0-0 13. ad1

13. fd1 e7 14. a2! c5 15. b4! b4
 16. h6! gh6 17. b4 b4 18. f6 c4
 19. a3+

13... e7 14. fe1

14... c6! 15. g3

15. c6 bc6 16. c6 b7 17. b5 fc8=
 15... h8 16. c6 bc6 17. d4 d8!

a) 17... d7 18. $\text{f6}\pm$

b) 17... c5 18. $\text{e5}\pm$

18. d3 b7 19. e3?

Δ 19. ed1

19... d4 20. d4 c5 21. d1 e3 22.
 e3

22... b4 23. b3 a5

$\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

Averbakh, Levenfish

XX

BOTVINNIK – SMYSLOV

Moscow, 16.03 – 13.05.1954

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	
Botvinnik	1	1	½	1	½	½	0	½	0	0	0	1	
Smyslov	0	0	½	0	½	½	1	½	1	1	1	0	

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	Σ
Botvinnik	1	0	1	1	½	½	½	0	½	½	0	½	12
Smyslov	0	1	0	0	½	½	½	1	½	½	1	½	12

Vasily Smyslov made a bad start, but recovered from it and even took the lead at one point. However Botvinnik fought back immediately and managed to reach 'plus two' before the final stage, just enough to hold on to his title.

Wassily Smyslow stürzte der unglückliche Beginn des Wettkampfes nicht in Verwirrung, er holte den Rückstand auf und übernahm zweimal die Führung - allerdings nur bis zur jeweils nächsten Partie. In der Mitte des Matches gelang es dem Weltmeister, zwei Partien zu gewinnen, dieser Vorsprung reichte gerade aus, um den Wettkampf wohlbehalten zu beenden.

Василий Смыслов начал матч неудачно, но не растерялся и отыграл все стартовые потери, а затем даже вышел вперед. Однако Ботвинник собрался с силами и сразу сравнял счет. Потом чемпион мира сумел выйти вперед на 2 очка – этого запаса ему как раз хватило, чтобы благополучно довести матч до конца и сохранить звание.

Vassily Smyslov comenzó mal su match, pero no desanimó y seguidamente recuperó todas las pérdidas de la primera etapa y hasta marchaba adelante. Sin embargo Botvinnik se recobró e igualó el tanteo. Luego el campeón supo adelantarse en 2 puntos lo que precisamente era necesario para terminar el match sin problemas reteniendo el título.

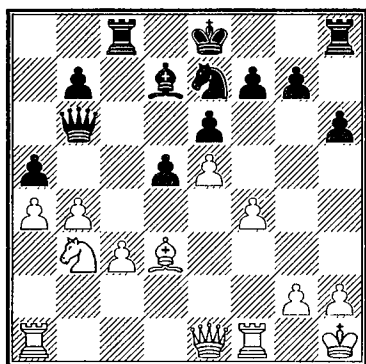
75 (406)

C17

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 1

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♘c3 ♙b4 4. e5 c5
5. a3 ♙a5 6. b4 cd4 7. ♘b5 ♙c7 8. f4
♙e7 9. ♘f3 ♘bc6 10. ♙d3 ♙b8 11.
♘bd4 a6 12. ♙e3 ♙a7! 13. 0-0?!
13. ♙e2 ♘d4 14. ♙d4 ♙d4 15. ♘d4
♙b6 16. ♙f2± *Gligoric*; 13. c3!
13...♘d4! 14. ♙d4
RR 14. ♘d4 0-0 15. ♙d2 ♙d7 16. a4
♘c6 17. ♘f3 ♙e3 18. ♙e3 h6 19. c3
♙c7 20. ♙ac1 ♘e7 21. ♙c2 ♙fc8 22.
♘d4 g6 23. ♙f3 ♘g7 24. g4± *Ghinda* —
Lechtynsky, Bratislava 1983
14...♙d4 15. ♘d4 ♙b6 16. ♘h1
16. ♙f2!/?
16...♙d7
16...♙d4? 17. ♙b5+—
17. c3 ♙c8 18. ♙e1 h6
18...0-0? 19. ♙h4 ♘g6 20. ♙g6 fg6 21.
♙f3±
19. a4
19. ♙c1 a5 △ ♙a8=
19...a5 20. ♘b3
20. ♘b5!/?

20...♙c7!
20...ab4 21. cb4±
21. ♘c5
21. ♘a5? b6! 22. ♘b3 ♙c3 23. ♙c3 ♙c3
24. ♘c1 0-0? *Gligoric*

21...♙c6
21...0-0 22. ♘d7 ♙d7 23. ba5 ♙a8 24. c4
dc4 25. ♙c4 ♙c7=
22. ♙f2
22. f5 ♘f5 23. ♙f5 ef5 24. ♙f5 0-0
22...0-0 23. ♘b3 ♙d7 24. ♙c5
24. ♙fc1 f6 25. ♙g3 fe5 26. fe5 ♘f5?
24...♙c5
24...♙d8 25. ♙a5 b6 26. ♙a6 ♙a8 27.
♙b7 ♙c6+; 25. ♙e3!
25. ♘c5 ♙c7 26. ♘d7 ♙d7 27. ba5 ♙a8
28. a6?
a) 28. ♙b5 ♙c7 29. ♙fc1 △ c4? *Averbakh*
b) 28. c4!?
28...ba6 29. c4
29. ♙ab1!? *Romanovsky*
29...dc4 30. ♙c4 ♙d4! 31. ♙e2
31. ♙ac1 ♘f5!
31...♘d5 32. g3 ♘c3 33. ♙f3 ♙b8 34.
♙a3 ♘b1?
34...♘a4 35. ♙fa1 [35. ♙c6 ♘c5? 35...♙bb4
36. ♙d1 ♘c5 37. ♙c3 ♙bc4 38. ♙c4
♙c4 39. ♙e2 ♙e4 40. ♙a6 g5?
35. ♙a2 ♘d2 36. ♙f2 ♘c4 37. h4
37. ♙e2 ♘e3
37...g5 38. hg5 hg5 39. fg5
39. ♙e2 a5 40. ♙c4 ♙c4?
39...♘e5 40. ♙e2 ♙b1?!
40...a5 41. ♙b5 ♙g4!/?
41. ♘g2 a5
41...♙b3 42. ♙f4 ♙f4 43. gf4 ♘d3
[43...♘g6 44. f5 ♘h4 45. ♘f2 ♘f5 46.
♙a6=] 44. ♙d3 ♙d3 45. ♙e2 ♙d4 46. f5
ef5 47. ♙e5 ♙a4 48. ♙f5=
42. ♙c2
42. ♙h5 ♘g7 43. ♙f4 ♙d5! 44. ♙af2 ♙b7
△ ♙e7, ♘g6?
42...♙b3
42...♙a4 43. ♙c5 ♙e4! 44. ♙a5 [44. ♙h5
♙b3 45. ♙f7 ♘f7 46. ♙c8 ♘g7 47. ♙c7
♘g6? 44...♙b3?
43. ♙f4?
43. ♙c5! ♘d3 [43...♙d5 44. ♙d5 ed5 45.
♙f5 ♙e3 46. ♘f2 d4 47. ♙f4=] 44. ♙d3
♙dd3 45. ♙a5 ♙g3 46. ♘h2?
43...♙d5! 44. ♙e4 ♘g7 45. ♙h5 ♘g6
46. ♙g4 ♙e3! 47. ♙g6

47. ♖f2

a) 47...♗e5 48. ♖g6 ♘g6 [48...fg6 49. ♖b2] 49. ♖f6 ♘g7 50. ♖gf4 Bondarevsky

b) 47...♖e5 48. ♖gf4 ♖dd3 49. ♖f7 ♖g3 50. ♘f1 ♖g4 Bondarevsky

47...♘g6 48. ♖f2 ♖f5

48...♖g5 49. ♖g5 ♘g5 50. ♖f7 ♖e4

49. ♖f5 ef5 50. ♖c4 ♖e4 51. ♖c7 ♖a4

52. ♖a7 ♖a3 53. ♘h3?!

a) 53. ♘h2 ♖a2-+

b) 53. ♘f2 a4 54. ♘g2 ♘g5 55. ♖f7 ♖b3!-+

53...f4 54. ♘h4 fg3 55. ♖a6 ♘f5!□

55...♘g7 56. ♘h3! =

56. ♖f6 ♘e4 57. ♘h3 ♖f3 58. ♖a6 ♖f5

0-1

Botvinnik

76 (407)**E45****BOTVINNIK — SMYSLOV**

Game 2

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖b4 4. e3 b6

5. ♖ge2 ♖a6 6. a3 ♖e7 7. ♖f4 d5 8. cd5 ♖f1 9. ♘f1

9. de6

a) 9...♖c4 10. ♖a4 b5 11. ♖b5 ♖b5 12. ♖b5 ♖b7+- Goldberg

b) 9...g5 10. ef7 ♘d7 [10...♘f7 11. ♖b3] 11. ♖h5 ♖h5 [11...♖g2 12. ♖f6 ♖f6 13. ♖g4+-; 11...♖a6 12. ♖f3±] 12. ♖h5 ♖c4 13. e4±

Goldberg

c) 9...♖a6 10. ef7 ♘f7 11. ♖b3 [11. e4 (Bondarevsky) 11... c5 12. ♖b3 c4 13. ♖d1 ♖c6 14. ♖e3 ♖d6! ♖ Taimanov] 11...♘e8 12. ♖e6 ♖d7 13. ♖g7 ♘d8 14. ♖e6 ♘c8

9...ed5 10. g4! c6

10...g5□

a) 11. ♖d3 h5 12. gh5 ♖d7 [12...♖h5 13. ♖e5] 13. ♖f3 g4 14. ♖g2 ♖c6 15. ♖f4 0-0-0 16. b4± Goldberg

b) 11. ♖h5 ♖h5 12. gh5 c6 [12...♖d7 13. ♖f3 c6 14. e4±] 13. ♖f3 [RR 13. ♖g1 h6 14. b4 a6 15. ♖a2 ♖d7 16. ♖c2 ♖f6 17. ♖d2 ♖d7 18. ♖f3 ♖e6= Nikolas — Wolf, Germany 1987] 13...♖a6 14. e4 ♖c7 15. ♖g1 [RR 15.

♖e3 ♖d7 16. ♖g1 h6 17. ed5 ½-½ Pytel — Lukov, Yerevan 1984] 15...h6 16. h4±

11. g5 ♖fd7

11...♖e4 12. ♖e4 de4 13. h4 ♖d6 14. ♖h5 0-0 15. ♖g4 ♖ ♖f6±

12. h4 ♖d6

a) 12...0-0 13. e4 de4 14. ♖e4 ♖c5 15. ♖c5 bc5 16. ♖e3±

b) 12...♖f8 13. ♖h5 ♖e6 ♖ g6 Euwe

13. e4! de4 14. ♖e4 ♖f4

14...♖e7 15. h5±

15. ♖f4 0-0 16. h5! ♖e8

a) 16...♖e7 17. ♖f3 ♖e6 18. h6 g6 19. ♖d6! ♖ ♖e1+-

b) 16...♖a6 17. h6 g6 [17...♖e8 18. hg7 ♖e4 19. ♖h5 ♘g7 20. ♖h7 ♘f8 21. ♖d6 ♘e8 22. ♖e4+-] 18. ♖a4 ♖c7 19. ♖c6 ♖e6 20. ♖e3±

17. ♖d6 ♖e6

a) 17...♖e7? 18. g6 Goldberg

b) 17...♖f8!? 18. ♖e8 ♖e8 ♖ ♖e4

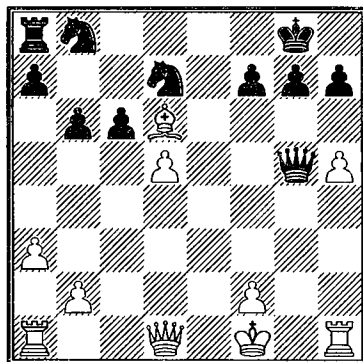
18. d5

18. g6 ♖f6 19. gh7 ♘h7 [19...♘h8 20. ♖g5!] 20. ♖d3 ♘g8 21. ♖f5 ♖ ♖g1± Goldberg

18...♖d6

18...cd5 19. ♖d5 ♖a6 20. ♖f7! ♘f7 21. g6 hg6 22. hg6 ♘e7 23. ♖d6! ♘f6 [23...♖d6 24. ♖f7#] 24. ♖f3 ♘g6 25. ♖g1 ♘h7 26. ♖f5+-

19. ♖d6 ♖g5

20. ♖f3!

a) 20. ♖c1 c5 ♖ ♖f6 Goldberg

b) 20. ♖e2 ♖a6

20...♖d5

20...cd5 21. ♖g1 ♖h4 22. ♖g4 ♖d8 23. ♖c1+-

21. ♖d5 cd5 22. ♖c1+- ♖a6 23. b4 h6 24. ♖h3 ♖h7 25. ♖d3 ♖f6 26. b5 ♖c5 27. ♖c5 bc5 28. ♖c5 ♖b8 29. a4 ♖b7 30. ♖dc3

30...♖e4 31. ♖c7+-

1-0

Botvinnik

77 (408)

C17

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 3

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♖b4 4. e5 c5 5. a3 ♖a5 6. b4 cd4 7. ♖b5 ♖c7 8. f4 ♖e7 9. ♖f3 ♖d7 10. ♖bd4

10. ♖c7 ♖c7 11. ♖d3

10...♖bc6 11. c3! ♖d4?!

a) 11...0-0 12. ♖d3 f6

b) 11...♖b6 12. ♖e2 ♖d4 13. cd4 ♖f5

12. cd4 ♖f5

a) 12...♖c8!? 13. ♖d3 ♖b6 14. 0-0 ♖c4?! 15. ♖h1 ♖b6 16. ♖e2± Asplund — Timman, Jerusalem 1967

b) RR 12...0-0 13. ♖e2 ♖c8 14. 0-0 ♖b6 15. a4 a6 16. ♖d3 f5 17. ef6 ♖f6 18. ♖e5 ♖c8 19. ♖a3 ♖c4 20. ♖h5 h6 21. ♖c4 ♖e8 22. ♖g4 dc4 23. ♖g3 ♖e7 24. d5 c3∞ Dolmatov — Lputian, USSR 1983

13. ♖e2

RR 13. ♖d3 ♖b6 14. ♖b2 ♖e3 15. ♖e2 ♖c4 16. ♖c4 dc4 17. ♖c4 ♖c8 18. ♖d3 a6 19. ♖f2 ♖b5 20. ♖d2 0-0 21. ♖ac1 ♖d5 22. ♖c8 ½-½ Klovans — Legky, USSR 1983

13...♖c8 14. a4!±

14. 0-0 ♖b6 Δ ♖c1

14...f6?

a) 14...♖b6 15. a5!

b) 14...a6 15. 0-0 [15. ♖d2 b5 16. 0-0 ♖b6=] 15...♖b6 16. ♖h1 ♖c7=

c) 14...h5!?

15. 0-0 0-0 16. g4! ♖e7 17. ♖d3± ♖e8

a) 17...♖g6 18. f5 ef5 19. gf5 fe5 20. fg6 e4 21. gh7 ♖h8 22. ♖g5±

b) 17...f5!?

18. b5 ♖g6 19. f5!± ♖e7

19...ef5 20. gf5 fe5 [20...♖e5 21. de5 fe5 22. ♖b1!+-] 21. fg6 e4 22. gh7 ♖h8 23. ♖h4!+- Gligoric

20. ♖e2 ef5

20...♖f7 21. ef6 ♖f6 22. ♖g5 ♖f7 23. ♖ae1+- Gligoric

21. e6 fg4 22. ♖h4!

22. ed7 ♖d7 23. ♖h4 ♖b6 24. ♖b2 g6 Alartortsev

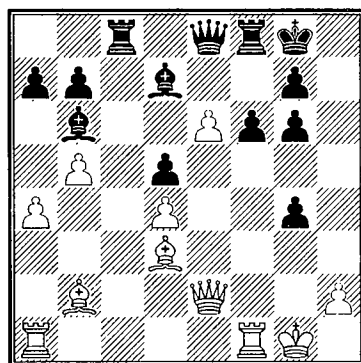
22...♖b6

22...♖d8? 23. ed7 ♖d7 24. ♖f5!+-

23. ♖b2

23. ♖g4!?

23...♖g6 24. ♖g6 hg6

25. ♖ae1

a) 25. ♖fe1 f5 26. a5 Alartortsev

b) 25. ed7 ♖e2 26. ♖e2 ♖c2 27. a5 Gligoric; RR 27...♖d8 28. ♖a3 ♖e2 29. ♖f8 ♖f8 30. ♖fe1 ♖e7!

c) 25. a5! ♖d8 [25...♖e6 26. ♖e6 ♖e6 27. ab6 ab6 28. ♖g6 f5 29. ♖fe1+-] 26. ed7 ♖e2 27. ♖e2 ♖c2 28. ♖a3 ♖e2 29. ♖f8 ♖f8 30. ♖fe1 ♖e1? [RR 30...♖e7!] 31. ♖e1 ♖e7 32. ♖e6 ♖f7 33. a6+-

25...f5 26. ed7 ♖d7 27. ♖e6?!

27. ♖g2! ♖fe8 [27...♖ce8 28. h3! gh3 29. ♖g6+- Alartortsev] 28. h3 ♖a5 29. ♖e5±

27...♖e6 28. ♖e6 ♖f7 29. ♖fe1

29. ♖e5 ♖fe8! 30. ♖d5 ♖e3! 31. ♖b1 ♖e2±

29...♖fe8 30. ♖e8

30. ♖6e5 ♖c7 Alartortsev

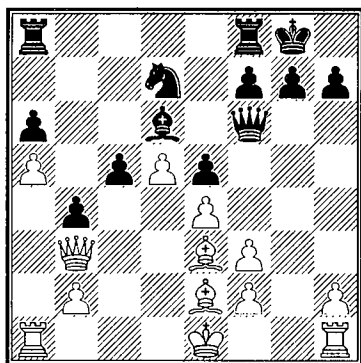
30...♖e8 31. ♖e8

Botvinnik

D22

Game 4

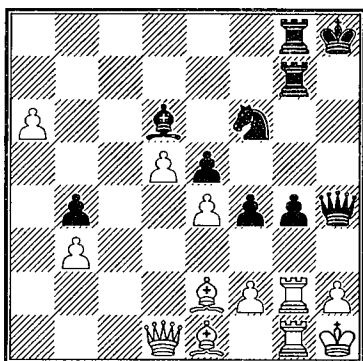
15...0-0 16. ♖e3

a) 16... e7 Romanovsky

49...♔h3 50. ♔d3!

50. fg4 hg4

51. ♖g4! ♖g4

51...♗g4! 52. f3 ♜h7! [52...♜h3 53. fg4 ♙c5 54. ♙f2+]

a) 53. a7 ♙c5! 54. ♖g4 ♙g1 55. ♖h4 ♙a7 Romanovsky

b) 53. ♖g4 ♖g4 54. ♖g4 ♖g4 55. fg4 ♜e4 56. ♗g1 (Szabo) 56...♙c5 57. ♙f2 ♙f2 58. ♗f2 ♜e3 59. ♗g2 ♜e4! 60. ♜f3 ♜c2=

c) 53. fg4!

c1) 53...♜e4 54. ♙f2!! ♖g4 55. a7

c11) 55...♖g2 56. ♜h5+—

c12) 55...♖g7 56. ♜h5 ♖h7 57. ♜f5!!+—

c13) 55...♖g5 56. h4 ♖f5 57. ♜b1!+—

c2) 53...♙c5 54. ♙f2 [54. ♜f3 ♙g1 55. ♖g1] 54...♙f2 55. ♖f2 ♜e4 56. ♜f3 ♜f3 57. ♖f3+—

52. f3 ♖g2

a) 52...♖g3 53. ♙g3 fg3 54. ♖g3+—

b) 52...♜h7 53. fg4 ♗e4 54. g5+—

c) 52...♜h3 53. fg4 ♗e4 54. ♜c2+—

53. ♙h4 ♖g1 54. ♜g1 ♖g1 55. ♗g1 ♗e8 56. a7 ♗c7

56...♙c5 57. ♙f2+— Romanovsky

57. ♗f1 ♗g7 58. ♗e2 ♗f7

58...♙c5 59. ♙f2 ♙f2 60. d6 ♗a8 61. ♗f2 ♗f6 62. h4 ♗e6 63. h5 ♗d6 64. h6+— Romanovsky

59. ♙f2 ♗e8 60. ♗d3 ♗d7 61. ♗c4

1-0 Botvinnik

79 (410)

D44

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 5

1. c4 c6 2. d4 d5 3. ♗f3 ♗f6 4. ♗c3 e6
 5. ♙g5 dc4 6. e4 b5 7. e5 h6 8. ♙h4 g5
 9. ♗g5 hg5 10. ♙g5 ♗bd7 11. ef6 ♙b7
 12. g3 ♜b6 13. ♙g2 0-0-0 14. 0-0 ♗e5
 15. ♜e2

RR 15. de5 ♖d1 16. ♖fd1 [16. ♖ad1 b4
 17. ♗e4 ♜a5 18. ♙f4 c3 19. bc3 ♙a6 20.
 cb4 ♙b4 21. a3 ♙a3 22. ♖fe1 ♙d3 23.
 ♗d6 ♙d6 24. ed6 ♗d7 25. ♖e5 ♙b5 26.
 ♖c1± Yermolinsky — Kaidanov, Long Beach
 1993] 16...b4 17. ♗e4 c5 18. a3 ♙d5 19.
 ab4 ♜b7 20. ♖d5! ed5 21. ♗c3 cb4 22.
 ♗d5 ♜d7 23. ♙e3 ♗b8± Illeskas — Mo-
 rovic, Spain 1993

15...♜d4 16. ♙e3! ♜d3

16...♜g4 17. f3! ♜h5 18. h3 ♜g6 [18...a6
 19. ♙b6 ♖d3 20. g4+— Moiseev] 19.
 ♗e4∞

17. ♖fd1!

17. ♙a7? ♜e2 18. ♗e2 c5? Moiseev

17...♜e2 18. ♖d8 ♗d8 19. ♗e2 ♗d3

a) 19...♗g4?! 20. ♙a7 ♗f6 21. a4±

b) 19...♗c7 20. ♙f4 ♙d6 21. ♖d1! ♖d8
 [21...♗d3 22. ♙d6 ♗d6 23. ♗c1±] 22.
 ♖d6 ♗d6 23. ♗c3+—

c) 19...♗c8!? (Moiseev) 20. ♙a7 [20. ♖d1 c5
 21. ♙b7 ♗b7 22. ♗c3 ♗c6 23. ♗e4 ♗d3
 24. b3 ♙h6=] 20...c5 21. a4 ♗f3

20. b3!

20. a4 a6

20...♗c7

20...cb3 21. ♖d1 ba2 22. ♖d3 ♗c7∞; 21.
 ab3 Δ ♖d1, ♖a7 Moiseev

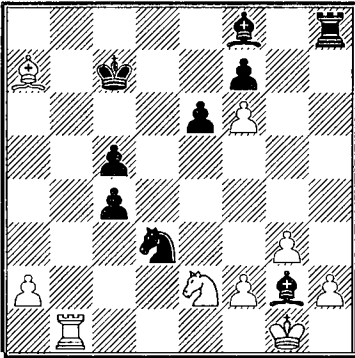
21. bc4 bc4 22. ♙a7

a) 22. ♖b1 ♙b4 23. ♙a7 [23. ♗f4 a5]
 23...♖a8 24. ♙e3 ♖a2

b) 22. ♗c3 ♙a3 [22...c5 23. ♖b1 ♙g2 24.
 ♗g2 a6 25. ♗e4 Δ ♗g5] 23. ♖b1 ♙b2
 24. ♗e4 c3 25. ♗c3 ♙c3 26. ♖b3 ♙f6
 27. ♖d3± Moiseev

22...c5 23. ♖b1 ♙g2

23...♖b4? 24. ♔b7 ♜b7 25. ♔c5! ♔c5
26. a3±

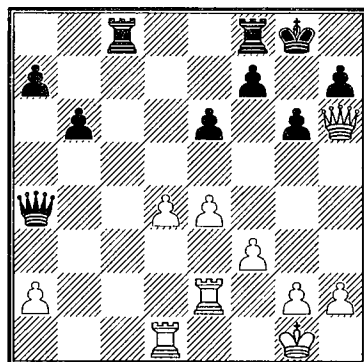
24. ♔b8!
24. ♜g2 ♔d6
24...♜c6 25. ♜g2 ♔h6!
25...♜h6?! 26. a4 ♜f6 27. f4 e5 28. a5± Mo-
iseev; 27. f3±
26.f4
26. a4 ♔d2 △ c3±
26...e5! 27. a4
a) 27. ♜f3 ef4 28. gf4 ♔f8!
b) 27. fe5 ♔d2 28. ♜d1 c3 29. ♖c3? [RR
29. ♔d6!] 29...♖e1
c) 27. ♔e5!? ♖e5 28. fe5 ♜e8! [28...♔d2
29. ♜b2 c3 30. ♜c2±] 29. ♜b2 ♜e5 30.
♜c2=
27...ef4 28. gf4
28. a5 ♖b4 Moiseev
28...c3! 29. ♖c3 ♔f4 30. ♔f4 ♖f4 31.
♜g3!
31. ♜f3 ♖d5 32. ♖d5 ♜d5 33. ♜g3=
Moiseev
31...♖h5 32. ♜g4 ♖f6 33. ♜g5 ♖d5 34.
♖d5 ♜d5 35. h4 f6 36. ♜g4 c4 37. a5
c3 38. a6 ♜a8 39. ♜f5 ♜a6 40. h5 ♜a2
41. ♜f6
½-½ Botvinnik

80 (411)

D86

BOTVINNIK— SMYSLOV Game 6

5. e4 ♖c3 6. bc3 ♔g7 7. ♔c4 0-0 8.
♖e2 b6 9. 0-0 ♔b7 10. f3 c5 11. ♔g5
RR 11. ♔e3 cd4 12. cd4 ♖c6 13. ♜c1
a) 13...e6 14. d5 ed5 15. ♔d5 ♖a5 16.
♖f4 ♜c8 17. ♜c8 ♜c8 18. ♔d4 ♔d4 19.
♜d4 ♖c6 20. ♜b2± Gligoric - Pachman,
Buenos Aires 1955
b) 13...♖a5 14. ♔d3 ♜d7 15. ♜d2 ♜fd8
16. ♜c2 ♜ac8 17. ♜fc1 e6 18. ♜c8 ♜c8
19. ♜c8 ♜c8 20. ♔h6 ♖c4 21. ♔c4 ♔h6
22. ♜h6 ♜c4= Golod - Tomescu, Romania
1992
11...cd4 12. cd4 ♖c6 13. ♔d5
13. ♔e3! ♖a5 14. ♔d3 ♜c8 15. ♜c1±
13...♜d7! 14. ♜d2
14. ♜e1 e6 15. ♔c6 ♔c6 16. e5!=
14...e6 15. ♔c6 ♔c6 16. ♜fe1
a) 16. e5? ♔b5±
b) 16. ♔h6 ♔h6 17. ♜h6 ♔b5±
16...♔b5! 17. ♜ad1 ♜ac8
△ 17...♜fc8
18. ♔h6!
18. ♖c3?! ♔a4! [18...♔d4 19. ♜d4 ♜d4
20. ♜d4 ♜c3 21. ♔f6] 19. ♖a4 ♜a4 20.
♜e2 ♜c4 21. ♔e3 ♜d8±
18...♔h6 19. ♜h6 ♔e2
19...♜c2
a) 20. ♖g3 ♜a2 21. e5 f5 22. ef6 ♜f6
23. ♖e4 ♜f5
b) 20. ♜d2 ♜d2 21. ♜d2 ♔e2 22. ♜e2
♜d8 23. d5 ed5 24. ed5 ♜b5±
c) 20. ♖f4! ♜a2 21. e5 △ ♖h5, d5±
20. ♜e2 ♜a4

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. ♖c3 d5 4. cd5 ♖d5

21. ♖dd2!

21. ♖ed2?! ♖c2! 22. ♖c2 ♖c2 23. ♖d2 ♖c8

21...♖a3

21...♖fd8 22. ♖e3 [22.d5 ed5 23. ed5 =] 22...♖c4 23. d5 ed5

a) 24. ed5? ♖c1 25. ♖e1 [25. ♖f2 ♖h4+] 25...♖e8! 26. ♖e8 ♖e8 27. ♖c1 ♖e3-+

b) 24. ♖d5?! ♖d5 25. ed5 ♖d1 Panov

c) 24. ♖g5=

22. ♖f2 ♖fd8 23. ♖e3 ♖c1 24. ♖e1 ♖c4 25. ♖e3

25. ♖ed1!? ♖a4 [25...e5 26. de5 ♖c5 27. ♖g3 ♖e5 28. ♖h3= Panov] 26. ♖e3 ♖c2

27. ♖c2 ♖c2 28. ♖d2=

25...♖b4 26. ♖ed1 ♖c3 27. ♖g5 ♖d7 28. h4

28. d5!?

28...♖e7! 29. ♖e7 ♖e7 30. d5 ed5 31. ♖d5 ♖a3 32. ♖ld2 h5 33. ♖c2 ♖g7 34. ♖d6 ½-½

Botvinnik

81 (412)

C15

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game7

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♖b4 4. a3 ♖c3 5. bc3 de4 6. ♖g4 ♖f6 7. ♖g7 ♖g8 8. ♖h6 c5 9. ♖e2 ♖g6 10. ♖e3 ♖c6 11. dc5

11. ♖b2 ♖a5 12. 0-0-0 ♖d7+; 11. ♖d2 ♖e7+ Watson

11...♖g4?!

a) 11...♖e7 12. c4! [12. ♖f4 ♖ed5∞ Stahlberg] 12...♖f5 13. ♖c3 ♖c7 14. ♖f4± Alamtortsev

b) 11...♖d7 12. ♖g3 ♖a5 13. ♖d2±

c) RR 11... e5 12. ♖g3 ♖a5 13. ♖d2 ♖g4 [13...♖e6 14. ♖e2 0-0-0 15. 0-0 ♖e7 16. ♖fb1 ♖a4 17. c6 b6 18. c4± Scold — Dueckstein, Moscow 1956] 14. ♖e4 ♖c5 15. ♖e2 f5 16. h3 ♖f6 17. ♖f3 ♖d7+ Fran-cisco — Sisniga, Mexico 1980

d) 11...♖a5! 12. ♖d2

d1) RR 12... ♖a4 13. ♖d4 a6 [13...e5 14. ♖b5 ♖d5 15. ♖e2± Maric] 14. ♖c6 bc6

15. ♖d4 ♖c2 16. ♖c1 ♖b2 17. h4 ♖a7 18. h5 ♖d7+ Dementiev — Nikolaev, USSR 1959 d2) 12...♖d7! 13. c4 ♖g4! 14. ♖c3 [14. ♖a5 ♖e3 15. fe3 ♖a5 16. ♖c3 f5+ Pachman] 14...♖c5 15. h3? [15. ♖h8] 15...♖f2 16. ♖d1 ♖ge5+ Boleslavsky — Uhlmann, Krynica 1956

12. ♖e4!

12. ♖h3? ♖f6! 13. ♖e3 e5+ Stahlberg

12...♖d1

12...e5!? 13. ♖g3 ♖a5∞ van Scheltinga

13. ♖d1 ♖f2 14. ♖e1 ♖e4 15. ♖f4±

15. ♖e3 e5! Euwe

15...♖g8

15...♖g7 16. ♖h5 ♖g6 17. ♖d3 f5 18. ♖f4± Yudovich

16. ♖d3 ♖c5

a) 16...♖f6 17. ♖f1 ♖e7 18. c4

b) 16...f5 17. ♖e4 fe4 18. ♖b1±

17. ♖h7 ♖h8

17...♖g7? 18. ♖h5! ♖g2 [18...♖h7 19. ♖f6 ♖e7 20. ♖h7 f6 21. ♖f1 ♖e4 22. ♖f6+-] 19. ♖f1 Yudovich

18. ♖d3 ♖d3! 19. cd3 ♖d7 20. ♖e3 0-0-0 21. ♖f2

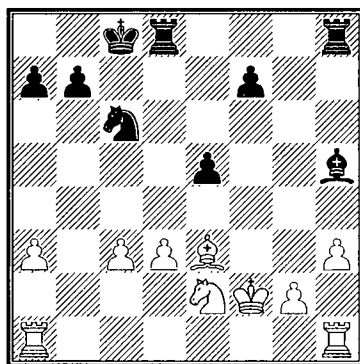
21. d4?! e5! Maric

21...e5 22. ♖e2

22. ♖d5 ♖e6 23. ♖b4 ♖b4 24. ab4 ♖d3

25. ♖a7 ♖h4= Yudovich

22...♖g4 23. h3 ♖h5

24. d4!

a) 24. ♖ad1 f5 ±

b) 24. g4 ♖g6 25. d4 f5 ±

24...♙e2
 24...f5 25. de5 ♘e5 26. ♙d4 ♘d3 [26...♙e2
 27. ♙e5 ♖he8 28. ♙d4±] 27. ♘e3 ♖he8 28.
 ♘d3 ♙e2 29. ♘c2± Yudovich
 25. ♘e2 ed4 26. cd4 ♘d4 27. ♘f2 b6
 28. ♖hd1 ♘e6
 28...♘b3 29. ♖ab1 ♖d1 30. ♖d1 ♖d8
 [30...♖h5± Maric] 31. ♖b1 ♘a5±
 29. ♖ac1 ♘b7 30. ♖d8 ♖d8 31. h4
 ♖h8
 31...f5!? ♠ ♘g7-h5 Alatorsev
 32. g3 b5 33. ♘f3 a5
 33...f5!?
 34. ♘e4 ♖e8 35. ♘f3
 a) 35. ♘f5 ♘g7
 b) 35. g4 ♘d8 36. ♘f3 ♘c6±
 35...♖h8 36. ♖c3
 36. ♙f2 f5 37. ♖e1 ♖e8 38. ♘g2± Yu-
 dovich
 36...f5 37. ♖d3
 ♠ 37. ♙f2!? ♠ ♖c1-e1-e5±
 37...♘c6 38. ♙d2 ♖a8 39. ♙c3 ♘c5 40.
 ♙f6 b4 41. h5 ♖a7 42. ♖e3 ♘d6 43.
 ♙e5! ♘d5
 43...♘e7 44. g4!±
 44. ♙b2 ♘d6 45. ♖d3 ♘c5 46. ♖d2 ♖h7
 ♠ 46... ba3 Yudovich
 47. ♖h2 ♘d6
 47...ba3 Stahlberg; ♠ 47...♘c4±
 48. a4
 48. g4 fg4 49. ♘g4 ♘d5 50. ♙f6! [50.
 h6 ♘d8! ♠ ♘f7-h6=; 50. ♘f5 ♘g7!=]
 50...♖f7! 51. ♘f5 ♘f8=
 48...♘e7?
 48...♘d5! ♠ ♘c4-b3=
 49. g4! f4
 49...fg4 50. ♘g4 ♘d6 51. ♘f5 ♘g7 52.
 ♙g7 ♖g7 53. h6+-
 50. ♖d2 1-0

Botvinnik

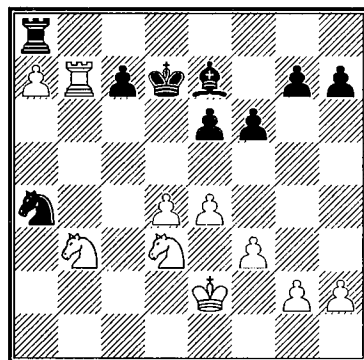
82 (413)

D06

BOTVINNIK— SMYSLOV Game 8

1. d4 d5 2. ♘f3 ♙f5 3. c4 e6 4. ♖b3 ♘c6
 5. ♙d2 dc4 6. ♖b7 ♘ge7 7. ♖b5!

RR 7. ♖a6 ♖b8 8. ♙c3 ♘b4 9. ♖a4
 ♘ec6 10. ♘a3 ♖d5 11. ♘e5 ♖b6 12.
 ♘c6 ♖c6 13. ♖c6 ♖c6 14. g3 ♖a6 15.
 ♙g2 ♖a3 16. ba3 ♘c2 17. ♘d2 ♘a1 18.
 ♙c6 ♘d8 19. e4 ♙g6 20. ♖b1± Schlosser
 — Koniecz-ka, Germany 1988
 7...♖b8 8. ♖a4 ♖b2 9. ♘a3 ♖d7
 9...♘d2!? 10. ♘d2 [10. ♘d2 e5±]
 10...♖d4 11. ♖d1 c3 12. ♘dc4 ♖c5±
 10. ♘c4 ♖b8 11. e3 ♘b4
 11...♘d5 12. a3±
 12. ♖d7 ♘d7 13. ♙b4 ♖b4 14. ♘ce5
 ♘e8 15. ♙d3 f6 16. ♙f5 ♘f5?
 16...ef5 17. ♘d3 ♖b6 ♠ ♘d5 Aronin
 17. ♘d3 ♖b6 18. ♘e2 ♙a3 19. ♘d2! ♘d6
 20. ♖hb1 ♘c8
 20...♘d7 21. ♖b3 ♖b3 22. ab3 ♘b5 23.
 b4±
 21. ♘c4 ♖b1 22. ♖b1 ♙e7 23. ♖b8 ♘d8
 23...♘d7? 24. ♘de5! fe5 25. ♘e5 ♘d8
 26. ♘f7+-
 24. a4 ♖e8 25. a5 ♘d7 26. a6 ♙f8
 26...♘b6? 27. ♘ce5!
 27. ♖b7 ♙e7
 27...♘b6? 28. ♘b6 ab6 29. a7 ♖a8 30.
 ♖b8+-
 28. ♘a5 ♙d6 29. e4 ♙f8 30. f3
 30. f4!?
 30...♘b6 31. ♖a7 ♖b8 32. ♘b3 ♘a4 33.
 ♖b7 ♖a8 34. a7 ♙e7
 34...♘c8 35. ♖b8 ♖b8 36. ab8♖ ♘b8 37.
 ♘f4 e5 38. ♘e6+-

35. ♘e3

35. f4

a) 35...b6 36. b6c5 c6 [36...c5 37. c5 c6 38. Bb8+—] 37. b4 b5 38. e6 b4 39. c7 c6 40. a8 b7 41. b6+—

b) 35...c8 36. a5 d7 37. e5! b6 38. c5 c5 39. dc5 d5 [39...c8 40. c6 d8 41. Bb8 Ba7 42. b7+—; 39...a4 40. c6 c8 41. c4 c5 42. d6 cd6 43. Bg7+—] 40. c6 c8 41. c4 f4 42. d2 Δ d6+— Aronin

35...c8 36. a5 d7 37. g3 b6 38. b3?

a) c 38. f4 Δ g4, f5+—

b) 38. c5 c5 39. dc5 c8 40. c6 d6 41. Bb8 Ba7 42. c4 c5 43. Bc8 c4 44. Bh8+—

38...c8 39. Bb8

a) 39. a5? c4

b) 39. b6c5 c5 40. c5 d7!=

39...Bb8 40. ab8 c b8 41. bc5?!

41. dc5 e5 42. de5 [42. d5! Smyslov] 42...c4! [42...fe5 43. f4 ef4 44. f4] 43. d4 e5 44. f4 f3 45. d5 h2 46. e6 c5 47. c5=

41...e5

41...c4? 42. e2 e5 43. de5 fe5 44. d7+—

42. de5 fe5 43. f4

43. d2 g6 44. b3! d7 45. a5 d6 46. c6 b7 47. d8 b6 48. c3 b5 49. f7 c6! 50. c4 b6=

43...c4! 44. f3 ef4 45. gf4

45. f4 g6=

45...g6 46. e5 c6 47. b3 c7 48. e4 b6 49. f5 gf5 50. f5 e3

½-½

Botvinnik

83 (414)

C17

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 9

1. e4 e6 2. d4 d5 3. c3 b4 4. e5 c5 5. a3 a5 6. b4 cd4 7. g4 e7 8. ba5 dc3 9. g7 Bg8 10. h7 d7 11. f3 f8

11...c7!? (Botvinnik) 12. b5! a6 [12...Bg2?!

13. f1 Bg8 14. Bg1±] 13. d7 d7 14. 0-0 d4 15. g5! c6 16. e7 e7 17. Bh4! e8 18. g5 We5 19. f4± ...

12. d3

12. h5!? Botvinnik

12...a5 13. h4!

13. g5 Δ h4

13...d7 14. g5 Bc8

RR 14... c6 15. f6 Bg4 16. e2 Be4 17. g5 b4 18. d1 d4 19. c1 c2 20. c2 a4 21. a2 c2 22. f1 d2 23. b2 Bc8 24. c1 c1 25. c1 d1 26. d1 cd1 27. d1 d1 28. f3± Trin-gov — Oren, Moscow 1956

15. d4!

15. h5 Bc4 16. h6 Be4 Δ h7 Lilienthal 15...f5

15...Bc4? 16. We3 Ba4 [16...f5? 17. f5 Be4 18. d6#] 17. Bb1 Ba3 18. b5→ 16. Bb1! Bc4

a) 16...a3 17. f5 ef5 18. Bb7 Bg5 19. hg5 c1 20. d1 Bg5 21. d5 c1 22. d1 f4 23. Bh3!+— Lilienthal

b) 16...d4 17. d4 b6 18. d3±

c) 16... b6 17. b5! [17. g4 d4 18. d4 a3 19. d3±] 17...Bc4 [17...b5 18. b5 b5 19. Bb5 d7 20. Bb4± Lilienthal] 18. f5 b5 19. c4 c4 20. f6 Panov, Estrin

17. f5 ef5

17...Be4 18. We4 Bg5 [18...de4 19. d6#] 19. d6+—

18. Bb7! Be4?

18...Bg5 [18...a3 19. f3!+— Stahlberg] 19. hg5 Be4

a) 20. d1? a3 21. Bb1 [21. Bb8 e7 22. Bb1 e6! 23. a6 d4 24. e1 Be4= Lilienthal] 21...e6 22. a6 d4=

b) 20. e2!

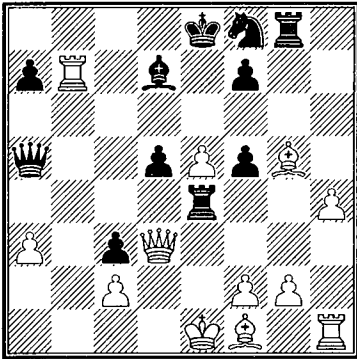
b1) 20...e6? 21. g6! f4 [21...fg6 22. Bh8 e7 23. Bh7+—] 22. We4 de4 23. g7+—

b2) 20...a3 21. 0-0+—

b3) 20...d6 21. f1!

b31) 21...e5 22. b5! [22. Bh8 e7 23. b5 a3 24. d5 c1 25. d1 d2 26. c5 e6 27. Be8!+—] a3 23. d5 c1 24. d1 d2 25. Bh8 e7 26. c5 e6

27. ♖e8 ♕e8 28. ♖e7# *Lilienthal*
 b32) 21...♙c6 22. ♖b8 ♗e7 23. ♜a6± *Bot-*
vinnik
 b33) 21...♜f4 22. ♖h8 ♗e7 23. ♜b5+—

19. ♜e4! de4 20. ♖b8 ♙c8 21. ♙b5 ♜b5
 21...♜d7? 22. ♖c8+—
 22. ♖b5 ♜e6 23. ♙f6 ♖g2 24. h5 ♙a6
 25.h6! 1–0 Smyslov

84 (415)

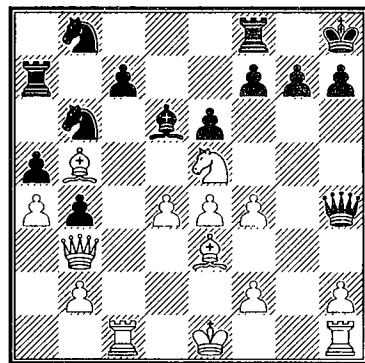
D22

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 10

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♜f3 a6 4. e3 ♙g4
 5. ♙c4 e6 6. ♜b3 ♙f3 7. g3 b5 8. ♙e2
 ♜d7 9. a4 b4 10. f4! ♜gf6
 10...c5 11. d5±
 11. ♙f3 ♖a7
 a) 11...c6 12. ♙c6 ♖c8 13. ♙d7 ♜d7 14.
 ♜d2±
 b) RR 11... c5 12. ♙a8 ♜a8 13. ♖g1 cd4 14.
 ed4 ♙d6 15. ♙e3 0–0 16. ♜d2 ♖c8 17.
 ♗e2 ♜d5 18. ♖ac1 ♖d8 19. h4 ♜f6∞
Ilivitsky — Grechkin, USSR 1954
 12. ♙c6 ♙e7 13. ♜d2
 13. e4?! 0–0 14. e5 ♜g4! △ ♜h6–f5
 13...0–0 14. ♜c4 a5
 14...♜b8 15. ♜a5 ♜d6 16. ♜c4± *Furman*
 15. ♜e5
 15. 0–0 ♜b8 16. ♙g2 c5 17. dc5 ♙c5 18.
 ♜c2±
 15...♜b8 16. ♙d2 ♜d5!

16...♙d6 17. ♙g2 c5 18. 0–0 [18. dc5 ♙e5
 19. fe5 ♜g4±] 18...cd4 19. ed4± *Furman*
 17. e4
 17. f5 ♜d6 18. ♖c1 f6 19. fe6 fe5 20.
 ♙d5 [20. ♜d5 ♜c6 21. ♜d6 ♙d6 22.
 ♖c6 ed4 23. ed4 ♖f6=] 20...ed4 21. ed4
 c6± *Furman*
 17...♜b6
 17...f6?! 18. ed5 fe5 19. de5+—
 18. ♙e3 ♙d6 19. ♙b5 ♜h4! 20. ♖c1
 20. 0–0–0 ♙e5 [20...c5?! 21. dc5 ♙c5 22.
 ♙c5 ♖c7 23. ♗b1 ♖c5 24. ♜e3! ♖fc8 25.
 ♜d3 ♜c4 26. ♜c5 ♖c5 27. ♜c5 ♜b6 28.
 ♖d6 ♜c8 29. ♖d2 g6 30. ♖hd1 ♗g7 31.
 ♖d8+–] 21. de5 c5± *Furman*
 20...♗h8

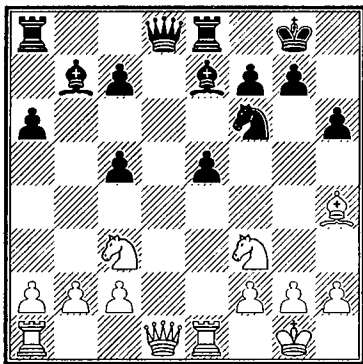
21. ♙e2?!
 a) 21. ♙d2 (*Furman*) 21...♙e5 22. de5
 ♖c8! 23. ♜g3 ♜g3 24. hg3 c6±
 b) 21. ♜d3 ♙e7±
 c) 21. ♜f3 ♜h6 [21...♜h5 22. ♙e2±; 21...
 ♜g4 22. ♗e2 ♙f4 23. h3+–] 22. ♜g5
 ♜h4 23. e5 ♙e7 24. ♜f7! ♖f7 25.
 ♜e6 ♖f8 [25...♙f4 26. ♙f4 ♜f4 27. 0–
 0±] 26. d5 ♖b7 27. ♖g1±
 21...♙e5 22. de5 ♜d7 23. ♙b5
 23. 0–0 c5 △ c4± *Furman*
 23...♖d8 24. ♙d2?
 a) 24. ♙d7 ♖d7 25. ♙b6 cb6 26. ♜g3=
 b) 24. ♜c2! g5 [24...c5 25. ♖d1] 25. fg5
 ♜e5 26. ♙e2 ♖aa8 [26...b3 27. ♜c3 ♜e4
 28. f3 ♜b4 29. f4±] 27. b3 ♖d7 28. ♖d1
 ♖ad8 29. ♖d7 ♖d7 30. h3±

24...♖e5 25. ♖e3 ♗g4 26. ♖g3 ♖g3
27. fg3 ♗f2 28. ♖f2 ♖d2 29. ♖e3
♖b2 30. ♖b1 ♖b1 31. ♖b1 c5 32. ♖d1
♖a8
32...g6?! 33. ♖d8 ♖g7 34. ♖b8 ♗d7 35.
♖c8 ♖ Furman
33. ♖d6 ♖b8 34. ♖d2 c4 35. ♖c2 g6 36.
♖c6 c3! 37. ♖b3 ♖c8!
0-1 Botvinnik

85 (416)**C73****SMYSLOV — BOTVINNIK**

Game 11

1. e4 e5 2. ♗f3 ♗c6 3. ♖b5 a6 4. ♖a4
♗f6 5. 0-0 d6 6. ♖c6 bc6 7. d4 ed4 8.
♗d4 c5 9. ♗f3 ♖e7 10. ♗c3 0-0 11.
♖e1 ♖b7 12. ♖g5
RR 12. h3 ♗d7 13. ♗d5 ♖f6 14. ♖b1 ♖b8
15. b3 ♖e8 16. ♖f4 h6 17. ♖d2 ♖e5 18. ♗e5
♗e5 19. ♖g3 ♖d7 20. ♖bd1 ♖d5 21. ♖d5
♖e6= Spassky — Keres, Moscow 1973
12...h6
12...♗d7 13. ♖e7 ♖e7 14. ♗d5 ♖d8∞
13. ♖h4 ♖e8 14. e5 de5
14...♗h7 15. ♖e7 ♖ ♗d5± Bondarevsky

15. ♖e5!
15. ♗e5 ♖d4!
15...♖d1 16. ♖d1 ♖d6!
a) 16...♖ad8? 17. ♖d8 ♖d8 18. ♖e8 ♗e8
19. ♖d8+-

b) 16...♖f3?! 17. gf3 ♖d6 18. ♖f5!±
17. ♖e8

a) 17. ♖f5 ♗e4+

b) 17. ♖f6 ♖e5 18. ♖e5 ♖f3+

17...♗e8

17...♖e8 18. ♖f6 gf6±

18. ♗d2

18. ♖g3 ♖f3 19. gf3 f5!±

18...♖e5 19. ♗b3

19. ♗a4 ♖c6 Bondarevsky

19...♖c3 20. bc3 c4 21. ♗c5

21. ♗a5 ♖e4 22. ♖d2 ♖b8=

21...♖c6 22. ♖d8

a) 22. ♖d4 ♖b8 23. f3 a5±

b) 22. h3 a5 23. ♖d4 ♖b8 24. ♖c4 ♖b1

25. ♖h2 ♗d6∞ Bondarevsky

22...g5 23. ♖a8 ♖a8 24. ♖g3 a5 25. f3

f5 26. ♖e5 ♖f7

26...f4 27. h4 [27. ♖f2 ♖f7 28. g3 fg3 29.

hg3 h5] 27...♖f7 28. h5 ♖c6 ♖ a4, ♗f6=

27. f4 ♗d6

27...g4! 28. g3 [28. ♖f2 ♗d6 29. ♗a6 ♗e4

30. ♖e3 c5] 28...♗d6 29. ♗a6 ♗e4±

28. ♗a6 ♗e8

28...♗e4 29. ♗c7 ♖c6=

29. ♖f2 ♖e4

a) 29...gf4 30. ♖f4 ♗f6 Bondarevsky

b) 29...g4 30. g3 ♖e6 31. ♖c7 ♖b7 32.

♗c5 ♖d5 33. ♗b7 ♗c7 34. ♗a5 ♗e6 35.

♖e3 ♖c5 36. a4 [36. ♗b3 cb3 37. cb3

h5=] 36...♖d5 37. ♗b7 ♖c6 38. ♗a5

♖d5 39. ♗b7=

30. g3 ♖g6

30...♖e6 31. ♖c7 ♗c7 32. ♗c7 ♖d6 33.

♗b5 [33. ♗e8 ♖e7] 33...♖c5 34. ♗d4

g4=

31. ♖e3 ♖h5 32. ♖d4 ♖g4 33. ♖c4

33. ♖c7 ♖b7 34. ♗c5 ♗c7 35. ♗b7 gf4

36. gf4 a4∞

33...♖h3 34. fg5 hg5 35. ♗c7

35. ♖b5 ♗d6 36. ♖c5 [36. ♖a5? ♗c4]

36...♗b7=

35...♗c7 36. ♖c7 ♖h2 37. ♖b5

37. g4? f4

37...♖h3?

37...♖c2 38. ♖a5 [38. c4 ♖d3!]=

38...♖h3 39. c4 ♖g4 40. c5 f4 41. gf4 gf4

42. c6 ♖e4 43. ♗b5 ♙d3? 44. ♗b4 [44. ♗c5??
 ♗] 44...♙e4= Bondarevsky
 38. c4 ♗g4 39. c5 f4?
 39...a4 40. c6! [40. ♗a4 f4 41. g4 g4 42.
 ♙a5 ♙c6=] 40...f4±
 40. g4 g4 41. ♙a5 ♗f5
 1-0

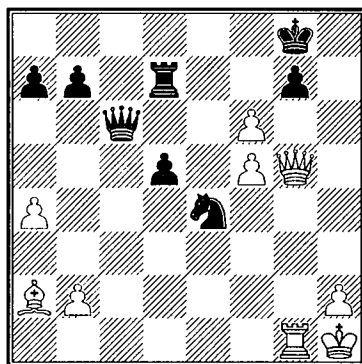
Botvinnik

86 (417)**D18****BOTVINNIK— SMYSLOV**

Game 12

1. d4 d5 2. c4 c6 3. ♖f3 ♖f6 4. ♖c3 dc4
 5. a4 ♙f5 6. e3 e6 7. ♙c4 ♙b4 8. 0-0
 ♖bd7 9. ♖h4 0-0 10. f3! ♙g6 11. e4 e5
 12. ♖g6
 12. de5! (Levenfish) 12...♖e5 [RR 12... ♗b6
 13. ♗h1 ♖e5 14. ♙e2 ♙ad8 15. ♗c2 ♗d4
 16. ♙g5 ♖d3 17. ♙d3 ♗d3 18. ♗b3 ♙c3
 19. bc3± L.B.Hansen — Bang,
 Copenha-gen 1988] 13. ♙e2±
 a) RR 13... ♖fd7
 a1) 14. ♖g6 ♖g6 15. f4 ♗e7 16. e5 ♙fd8
 17. ♗b3 a5 18. ♙e3 ♖gf8 19. ♗h1 ♖e6
 20. ♙c4 ♖ec5 21. ♗c2 ♖b6 22. ♙e2 ♖d5=
 Cebalo — Ninov, Switzerland, 1988]
 a2) 14. g3 ♗b6 15. ♗h1 ♙ad8 16.
 ♗c2 ♙fe8 17. ♖a2 ♙e7 18. ♖g2 ♖c5
 19. b4 ♖e6 20. ♙e3± L.B.Hansen —
 Kirov, Gro-ningen 1989
 b) 13... ♗b6 14. ♗h1 ♙ad8 15. ♗c2±
 ♗...hg6 13. ♙e3
 13. de5!? ♖e5 14. ♙e2
 13... ♗e7
 a) 13... ♗b6 14. ♗h1 [14. ♙e1 ed4 15. ♗d4
 ♙c5 16. ♗d2 ♙ad8 Levenfish; 14. ♙f2 ed4
 15. ♗d4 ♙c5 16. ♗d2 ♖e5 17. ♙a2 ♙ad8
 18. ♗c2 ♖d3 19. ♙c5 ♗c5 20. ♗h1 ♙d7 △
 ♙fd8] 14... ♙ad8 15. de5 [RR 15. ♖e2 a5 16.
 ♗b3 ♗c7 17. ♙ac1 ed4 18. ♖d4 ♗e5 19.
 ♙fd1 ♖h5 20. ♖e6 fe6 21. ♙e6 ♗h7 22.
 ♙d7 ♙d6 23. ♙g1 ♖f4 24. ♙d8 ♙d8 25.
 ♙c4 ♖g2∞ I.Sokolov — Horvath, Slovakia
 1991] 15... ♗e3 16. ef6 ♖f6 17. ♗b3=
 b) RR 13... ♗a5 14. ♗b3 ed4 15. ♙d4
 ♙c5 16. ♙fd1 ♖e5 17. ♖e2 ♙ad8 18.

♗f1 ♙d4 19. ♖d4 ♖e4! [19... ♗c5 20.
 ♙ac1] 20. fe4 ♗c5? Bareev — Tukma-
 kov, Sochi 1987
 14. ♗e2 ed4 15. ♙d4 ♙c5 16. ♙c5 ♗c5
 17. ♗h1 g5 18. g3 ♙ad8
 18... ♖e5 19. ♙a2 g4 20. f4 ♖f3 21. e5
 ♖d5 22. ♖d5 cd5 23. h3±
 19. ♙a2
 19. f4?! g4 20. g4 ♖b6 21. ♙a2 ♙d4 22.
 a5 [22. e5 ♖fd5 23. ♖e4 ♗e7!] 22... ♖c4
 23. e5 ♖d5 24. ♖e4 ♗b4 25. ♙g1 ♙d8
 26. ♗g4 g6 27. e6 ♗e7∞
 19... ♙fe8 20. ♙ad1
 20. f4 g4 21. g4 ♗h5 ±
 20... ♖f8 21. ♙d8 ♙d8 22. e5 ♖d5 23.
 ♖d5
 23. ♖e4 ♗e3 Levenfish
 23...cd5 24. ♗d2
 24. f4 g4 25. g4 ♗d4 26. ♗g2 ♗e4 27.
 ♗e4 de4±
 24... ♖e6 25. f4 g4 26. g4 ♗c6?
 ♖ 26... ♗d4 27. ♗d4 ♖d4 28. ♙d1 ♖e6
 29. f5 [29. ♙d5 ♗f8 30. f5 ♖f4 31. ♙f3
 ♙d1 32. ♙d1 ♖d3 Levenfish; 29. ♙d5
 ♙d5 30. ♙d5 ♖f4 31. ♙b7 ♖d3=]
 29... ♖c5 30. ♙d4 [30. ♙d5 ♗f8 31. a5
 ♖a4=] 30... ♗f8 31. ♗g2 ♗e7 32. a5 g6±
 27. f5 ♖c5 28. ♗g5 ♙d7
 28... f6 29. ♗g2 [29. ef6 ♗f6 30. ♗g2 ♖a4
 31. ♙d5 ♗f8 32. b3 ♖c5 33. b4 ♖d3 34.
 ♙e6 b6±] 29... fe5 30. b4 ♖d3 31. f6 ♗d7
 32. ♗e4!+— Averbakh, Romanovsky
 29. ♙g1 f6 30. ef6 ♖e4

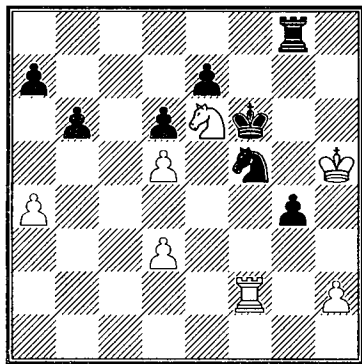
31. f7 ♖f7 32. ♚d8 ♜h7
 32...♜f8 33. ♔d5 ♜h7 34. ♜g7 ♜g7 35.
 ♜e7+— *Levenfish*
 33. ♔d5 ♖f2 34. ♜g2 ♜f6 35. ♜f6 ♜f6
 36. ♜f2 ♜f5 37. ♔f3 ♜f4 38. ♜g4
 1–0 Botvinnik

87 (418)**B24**

SMYSLOV—BOTVINNIK
 Game 13

1. e4 c5 2. ♖c3 ♖c6 3. g3 g6 4. ♔g2
 ♔g7 5. d3 b6 6. ♖ge2 d6 7. 0–0 ♔b7 8.
 f4
 ♘ 8. ♔e3 ♖d4 9. ♔d4 cd4 10. ♖b5 e5
 11. c3 [11. a4] 11... a6 12. ♖a3 dc3 13.
 bc3∞ *Kan*
 8...f5 9. g4 fg4
 9...♜d7 10. gf5 gf5 11. ♖g3± *Koblents*
 10. f5 ♜d7 11. ♖f4
 11. ♖d5 ♖d4 12. ♖ef4 gf5 13. c3 e5 14.
 ♖h5 ♖f3 15. ♔f3 gf3 16. ♜f3 f4±
 11...gf5
 11...♔c3?! 12. bc3 gf5 13. ♖h5 0–0–0 14.
 ♜f5±
 12. ef5
 a) 12. ♖h5 ♔d4
 b) 12. ♖cd5
 b1) 12...fe4? 13. ♖e6 ♔d4 14. ♜h1±
 b2) 12...0–0–0 13. ef5 ♜f5 14. ♔e4 ♜d7
 15. ♖e6! ♜e6 16. ♔f5 ♔d4 17. ♔e3!±
Koblents; 17. ♜h1 ♜f5! 18. ♜f5 ♖e5→
 b3) 12...♖d4 13. c3 e5 14. ♖h5 ♖f3 15.
 ♔f3 gf3 16. ♜f3 f4±
 12...♔d4
 12...♜f5!? 13. ♖fd5 ♜d7 14. ♔g5 0–0–0 15.
 ♜f7 ♔d4 16. ♜h1 ♖e5± *Teschner*
 13. ♜h1 ♔c3! 14. bc3 ♖e5 15. ♜e2 ♖f6
 16. ♔b7
 a) 16. d4 ♖f3± *Koblents*
 b) 16. ♖e6 ♔g2 17. ♜g2 ♜b7 18. ♜f2
 ♜d7± *Teschner*
 16...♜b7 17. ♜g2 ♜g2 18. ♜g2 c4! 19.
 ♔e3 ♖f3 20. ♔d4 ♖d4 21. cd4 ♜c8 22.
 ♜f2 cd3 23. cd3 ♜f7
 23...♜d7! 24. ♜e1 ♜c3 25. ♜fe2 ♜e8 26.

♖e6 ♖d5 27. f6 ♖f6 28. ♖g7 ♖d5!–+
 24. ♜e1 ♜hd8
 ♘ 24... ♜c3 25. ♜fe2 ♜e8±
 25. ♖e6!
 25. ♜fe2!? ♜d7 26. ♜g3 *Alatortsev*
 25...♜d7 26. ♜ee2
 ♘ 26. ♖g5 ♘ ♖e4
 26...♜b7 27. ♜g3 ♜g8! 28. ♜h4 h6 29.
 ♜g2
 29. ♖f4 ♜g5± *Euwe*; 29. ♜c2!?
 29...♜bb8 30. ♜c2 ♜bc8 31. a4 ♜c2 32.
 ♜c2 ♖d5! 33. ♜f2 ♜f6 34. ♜g3 h5 35.
 ♜h4 ♖e3 36. d5♘ ♖f5 37. ♜h5

37...a6! 38. ♜b2 ♖e3 39. ♜f2 ♖f5 40.
 ♜b2 b5 41. ab5 ab5
 a) 42 ♜b5 g3 43. hg3 ♖e3–+
 b) 42. d4 b4 43. ♜f2 b3 44. ♜b2 g3 45.
 hg3 ♖g3 46. ♜h4 ♖f5 47. ♜h5 ♜h8 48.
 ♜g4 ♜h4 49. ♜f3 ♖d4–+
 0–1 Botvinnik

88 (419)**E68**

BOTVINNIK—SMYSLOV
 Game 14

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. g3 ♔g7 4. ♔g2 0–0
 5. ♖c3 d6 6. ♖f3 ♖bd7 7. 0–0 e5 8. e4
 c6 9. ♔e3 ♖g4 10. ♔g5 ♜b6 11. h3
 ed4! 12. ♖a4 ♜a6 13. hg4 b5! 14. ♖d4
 a) 14. cb5 cb5 15. ♖d4 ba4 16. e5 ♔b7±
Simagin
 b) RR 14. ♔e7 ♜e8 15. ♔d6 ba4 16. e5

[16. Qd4 Qe5] 16...c5 17. b4 cb4 18. Wd4 Qb7 19. Eae1 Eac8 20. c5 Wb5 21. Wf4 Qf3 22. Qf3 Qc5 23. Qe2 Wb6 24. Ecl Qe6 25. Wb4 Qd4 26. Qc4 Qe5 Yusupov — Kasparov, Linares 1992

c) 14. c5

c1) RR 14...ba4 15. cd6 c5 16. Qe7 Ee8 17. e5 Eb8 18. Ee1 h6 19. g5 Qf8 20. Wc1 h5 21. Wc5 ± Fominykh — Chuprov, Omsk 1996

c2) 14...dc5 15. Qc5 Qc5 16. Qe7 Qe6 Botvinnik

14...ba4 15. Qc6

a) 15. Qe7 Ee8 16. Qd6 Qe5 Simagin

b) 15. b3 Qe5 16. Qe7 [16. f3 d5! Botvinnik] 16... Qg4 17. f3 Efe8 18. Qd6 Ead8 15... Wc6 16. e5 Wc4 17. Qa8 Qe5

17... Qb6 18. ed6! Qg4 19. Qf3 ± Simagin

18. Ecl

a) 18. Wd5 Wg4 Botvinnik

b) 18. Qd5 Wb5 ! Δ Qd3 Botvinnik

c) 18. Qe7 Qg4 19. Wd5 Ee8 [19... Wc8 20. Qf8 Qf3 Botvinnik] 20. Qd6 Ead8 21. Wc4 Qc4

d) 18. Wd6

d1) 18... Qg4 19. Qg2 [19. Qd5 Wd4 ! 20. Qf4 Qf3 —; 19. Qf6 Qf6 20. Wf6 Wd4 21. Wf4 Ea8 —] 19... Qf3 20. Qf3 Qf3 21. Qf6 ±

d2) 18... Qe6 19. Qg2 [19. Qb7 Wb5] 19... Wg4 (Botvinnik) 20. Qf4 [20. Qh6 Qh6 21. Wc5 a3] 20... Qf3 21. Qf3 Wf3 22. Wd1 Wd1 23. Ead1 Qb2 Goldberg

18... Wb4

18... Wb5 19. Qe7 Qg4 20. Wd5 Botvinnik

19. a3

a) 19. Qe7 Qg4 20. Qd6 Wb6 Goldberg

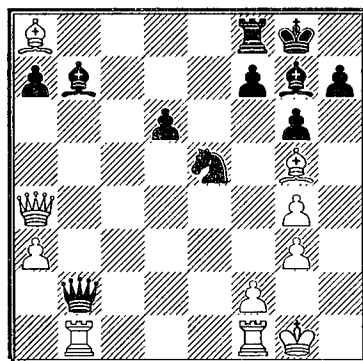
b) 19. Qg2 Qa6 20. Wd2 [20. Ee1 Qd3] 20... Wd2 [20... Wg4 21. Efd1 Qe2 22. Ee1 Qf3 23. Wc3] 21. Qd2 Qf1 Δ Qg4 Gold-berg

19... Wb2 20. Wa4 Qb7 !

20... Qg4 21. Qe4 Goldberg; 21. Wa7 Qf3 ! 21. Eb1 ?

21. Qb7 Wb7 22. Ee3 h6 [22... Qf3 23. Ee3 Wf3 24. Qe7 Ee8 25. Qd6 = Botvin-

nik] 23. Qf4 Qf3 24. Ee3 Wf3 25. Qd6 Ead8 26. Qc5 Ead5 27. Qa7 Qe5 28. Ee1 Qg3 = Simagin

21... Qf3 22. Qh1 Qa8

a) 22... Wb1 ? 23. Ee1 Qa8 24. Qe7 Qd2 25. Qg1 Qb1 26. Qf8 Δ Wb4 —

b) 22... Qd2 23. Qb7 Qb1 24. Qc6 ± Simagin

23. Ee2 Qg5 24. Qh2 Qf3 25. Qh3 Qb2 26. Wa7 Qe4 27. a4 Qg7 28. Ee1 Qe5 29. Wc7 Ee8 30. a5

30. Ee6 Ee1 !—

30... Ee2 31. Qg2

31. Ee1 Qd3 — Goldberg

31... Qd4 32. Qf1 Qf3 33. Ee1

33. Ee1 Qg3 ! 34. Qg3 Qg2 35. Qg1 Qf3 Simagin

33... Qc6

34. Wd7 Qd4 35. Wd6 Ee2 36. Qe1 Ee2 37. Qf1 Eh2 — Stahlberg

0-1

Smyslov

89 (420)

B25

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 15

1. e4 c5 2. Qc3 Qc6 3. g3 g6 4. Qg2 Qg7 5. d3 d6 6. Qge2 e5 7. Qd5 Qge7 ! 8. c3?!

a) RR 8. c4 0-0 9. 0-0 Ee8 10. Qec3 Qd5 11. ed5 Qd4 12. a4 h5 13. Ee1 Qg4 14. f3 Qf5 15. Qe3 h4 16. Ee2 a5 17.

♠f1 ♠d7= Hertneck — Greenfeld,
Munich 1987

b) RR 8. ♠g5 h6 9. ♠f6 0-0= 10. ♖e7
♖e7 11. ♠g7 ♖g7 12. 0-0 ♠g4 13. c3
♗d7 14. ♗d2 d5 15. ed5 ♖d5 16. ♗fe1
♗ad8 17. ♗ad1 ♗fe8= Martin —
Timoshenko, London 1990

c) 8. ♖e7

d) 8. ♖ec3

8...♖d5 9. ed5 ♖e7 10. 0-0

10. d4 ed4 11. cd4 cd4 12. ♖d4 ♖d5 13.
0-0 ♖e7 14. ♖b5 d5 15. ♠f4±; 12...0-0=

10...0-0 11. f4

11. d4?! ed4 12. cd4 c4 13. ♗a4 ♗c7 14.

♠g5 ♠d7 15. ♗a3 ♠f5= Novotelnov

11...♠d7 12. h3

12. fe5 de 13. ♠g5 [13. d6 ♖f5 14. ♠b7
♗b8=] 13... h6! [13...f6?! 14. ♠e3 ♗c7 15. ♠f2
♖f5 16. d4 ed4 17. cd4 c4 18. ♖f4±] 14.
♠e7 ♗e7 15. c4 ♗ae8 16. ♖c3 f5 17. ♗d2=

Novotelnov

12...♗c7 13. ♠e3

a) 13. fe5 de5 14. ♠g5 f6! 15. ♠e3 ♖f5
16. ♠f2 ♖d6 17. d4 cd4 18. cd4 e4 19.
♖f4 ♗ae8=

b) 13. ♠d2!? ♠ ♗b3, ♗ae1 Novotelnov

13...♗ae8 14. ♗d2

♠ 14. ♠f2

14...♖f5 15. ♠f2 h5 16. ♗ae1

16. g4 hg4 17. hg4 ♖h6 18. g5=

16...♗d8!

16...♠h6 17. g4 ♠ g5, ♖g3± Novotelnov

17. ♖h2

a) 17. fe5? ♠h6! 18. ♗c2 ♖e3=

b) 17. g4 hg4 18. hg4 ♖h4=

17...♠h6 18. h4

a) 18. g4?! hg4 19. hg4 ♖h4 20. g5 ♖g2
21. ♖g2 ef4 22. gh6 ♗g5 23. ♖h2 ♗h6
24. ♖g1 ♗g5 25. ♖h2 ♖g7-+

b) 18. ♗c2?! ef4 19. ♖f4 h4!+

c) 18. ♠g1 h4 19. g4 ♖g3=

18...♗f6! 19. ♠e4

19. ♠g1 ♖h4!

19...ef4 20. ♖f4 ♖h4 21. ♠e3 ♖f5 22.
♠f5

22. ♖h5 gh5 23. ♠f5 [23. ♠h6 ♗h6]

23...♠e3 24. ♗e3 ♠f5 25. ♗ef3 ♗e5 26.

d4 [26. ♗f2 ♗d5 27. ♗f5 ♗f5 28. ♗f5
♗f5 29. ♗f5 ♗e8-+ Novotelnov] 26...cd4
27. cd4 ♗d5 28. ♗f2=; 24...♗g5!-+

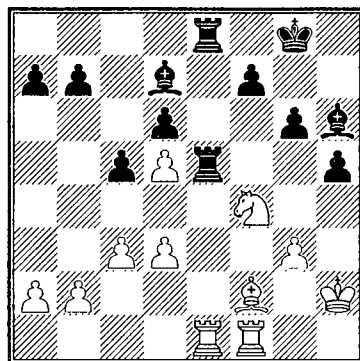
22...♗f5 23. ♗g2

23. ♖e6 ♠e3! 24. ♗e3 ♗d5-+

23...♗g4 24. ♗e2 ♗e2 25. ♗e2 ♗e5 26.

♗ee1 ♗fe8 27. ♠f2

27. ♠d2 ♠f4 28. gf4 ♗e2-+ Novotelnov

27...h4 28. ♗e5 ♗e5 29. d4 hg3 30. ♖g3
♗g5 31. ♖h2 ♗f5 32. ♠e3 cd4

32...g5 33. ♗g1

33. cd4 ♖h7 34. ♗f2 g5 35. ♖e2 ♗f2

36. ♠f2 f5 0-1

Botvinnik

90 (420)

E61

BOTVINNIK — SMYSLOV

Game 16

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. g3 ♠g7 4. ♠g2 0-0
5. ♖c3 d6 6. e3 ♖bd7 7. ♖ge2 e5

7...a6 — game 92

8. b3 ♗e8 9. ♠a3

RR 9. a4 c6 [9...a5 10. ♗a2 h5 11. h3
♖f8 12. 0-0 ♖e6 13. de5 de5 14. ♗d2
♖d7 15. ♖b5 ♠f8 16. ♖ec3 ♠b4 17. ♠b2
♖ec5 18. ♗c2± Alterman — Zilberman,
Tel Aviv 1994] 10. h3 ed4 11. ed4 d5 12.
a5 ♖e4 13. ♖e4 de4 14. 0-0 c5 15. ♠e3
cd4 16. ♠d4± Seirawan — Smyslov, Biel
1993

9...♗b8!

a) 9...e4 10. ♗c2 ♗e7 11. g4±

b) 9...h5 — game 94

10. 0-0 a6 11. de5 ♖e5

11...de5!

12. c5! dc5 13. ♙c5 b6

a) 13...♗ed7 14. ♙a7! [14. ♙a3 b5 15. ♙b2 c5= Romanovsky; 14. ♙d4 c5 15. ♙f6 ♗f6=] 14...♙a8 15. ♙d4±

b) 13...♞d1 14. ♙ad1 b6 15. ♙d4 c5 16. ♙e5 ♙e5 17. e4±

14. ♞d8 ♙d8 15. ♙d4 ♙e8 16. e4 ♙b7

16...♗c6 17. ♙f6 [17. ♙e3 ♗b4±;

17...♙b7 18. f4 ♗g4=] 17...♙f6 18. ♙ad1 ♗e7 19. f4 ♙g7= Romanovsky;

18...♗b4±

17. f4 ♗eg4

17...♗c6 18. ♙f6 ♙f6 19. ♙ad1±

18. h3!

a) 18. ♙f6 ♙f6 19. e5 ♙g2 20. ♗g2 ♗e3±

b) 18. e5 c5! 19. ef6 cd4

18...c5

18...♗e4 19. ♙e4! [19. hg4? ♗c3!] 19...♙e4 20. hg4+—

19. ♙f6 ♗f6 20. e5 ♙g2 21. ♗g2 ♗d7

22. ♙ad1 ♗f8 23. ♙d6! ♗e6

23...♙e6 24. ♙fd1 [24. ♙e6!? ♗e6 25. ♙d1±]

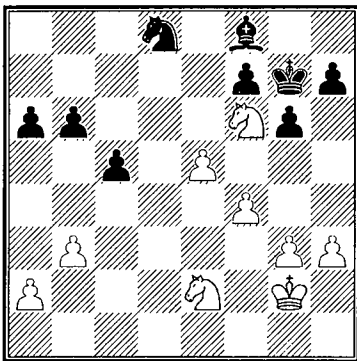
24...f6 [24...♙be8 25. ♗e4 f6] 25. ♙e6

♗e6 26. ♙d6 ♗f7 27. ef6 ♙f6 28. ♙d7

♗g8 29. ♗d5± Romanovsky

24. ♗e4! ♙ed8 25. ♙fd1 ♙f8 26. ♙d8

♙d8 27. ♙d8 ♗d8 28. ♗f6 ♗g7

29. ♗d5

a) 29. ♗f3 ♗c6 30. ♗e4 b5 [30...♗b4 31. ♗c3 ♗fd5] 31. ♗c3+— Romanovsky

b) 29. ♗e8 ♗g8 30. ♗c7 ♗e6 [30...a5 31. a4] 31. ♗a6+—

29...b5 30. ♗c7 g5 31. ♗f3 gf4 32. gf4

c4 33. bc4 bc4 34. ♗a6 f6 35. ♗c7! fe5

36. fe5 ♗g6 37. ♗e4 ♗g5 38. a4 ♗h4

39. a5 ♗c6 40. a6 ♗h3 41. ♗b5 c3

41...♙c5 42. ♗d5 ♗b4 43. ♗c5 ♗a6 44.

♗d6+—

42. ♗bc3 ♗g4 43. ♗d4 ♗a7 44. ♗d5!

h5 45. ♗f6

1-0

Botvinnik

91 (422)

A04

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 17

1. ♗f3 ♗f6 2. g3 g6 3. ♙g2 ♙g7 4. 0-0

0-0 5. d3 c5 6. e4 ♗c6 7. c3 d5 8. e5

♗ 8. ♗bd2

8...♗e8

RR 8...♗d7 9. d4 e6 10. ♗bd2 a5 11. ♙e1

cd4 12. cd4 f6 13. ef6 ♞f6 14. ♞e2 ♗b6

15. ♗b3 ♗c4 16. a4 b6 17. ♙f4 ♙d7±

Sa-franska — Sharif, Lyons 1993

9. d4

9. ♙f4 ♙g4 10. ♙e1 h6 [10...♞d7] 11. d4

♞b6 Lilienthal

9...♙g4! 10. h3 ♙f3 11. ♙f3 e6 12. ♙e3

12. ♙g2 f6 13. f4 cd4 14. cd4 ♞b6 15.

♙e3 ♞b2 16. ♗d2 ♗d4 17. ♙b1 [17.

♗c4? ♗e2] 17...♞c3 Lilienthal

12...cd4 13. cd4 f6 14. ♙g4 fe5 15. de5!

15. ♙e6 ♗h8 16. de5 ♗c7 17. ♙g4 d4 18.

♙d2 [18. ♙f4 ♗d5] 18...♗e5±

15...d4

a) 15...♗c7 16. f4±

b) 15...♙e5 16. ♙e6 ♗h8 17. ♗d2∞

16. ♙d2

16. ♙e6 ♗h8 17. ♙f4 ♗c7 18. ♙b3

♗d5! 19. ♙d5 ♞d5±

16...♗e5 17. ♙e6 ♗h8 18. ♙f4! ♗c7 19.

♙b3 ♗c6 20. ♞g4 ♗d5

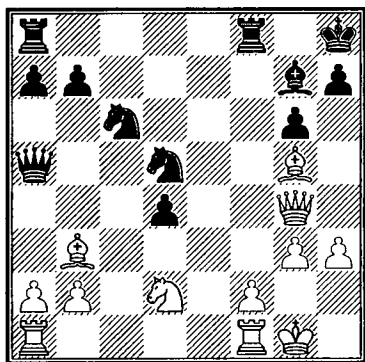
a) 20...♗a5 21. ♗d2 ♗b3 22. ♗b3=

b) 20...d3 21. ♗c3 ♗d4 22. ♙ad1=

c) 20...♙f5!? 21. h4 ♗d5 22. ♙g5 ♙f6!

23. ♙f6 ♗f6±

21. ♖g5 ♜a5 22. ♜d2!
22. ♜a3 ♜b6 △ ♜e5

22...♜e3! 23. fe3 ♜d2 24. ♜f8!
24. ed4 ♜b2!+
24...♜f8 25. ♜f1! ♜f1
25...♜b8 26. ♜d7 de3 [26...♜e5 27. ♜e7
de3 28. ♖f6 ♜f3 29. ♜f3 ♜e1=] 27. ♜g7!
♜g7 28. ♜f7 ♜h8 29. ♖f6+-; 28...♜g8=
Lilienthal
26. ♜f1 ♜c1 27. ♜g2 ♜d2 28. ♜f1 ♜c1
29. ♜g2 ♜b2 30. ♜f1 ♜c1 31. ♜g2
31...♜b2 [31...♜e5 32. ♜d4] 32. ♜f1 ♜a3
33. ♜c8 ♜f8 34. ♜f8 ♖f8 35. ed4 ♜d4
36. ♖f6 ♖g7 37. ♖d4 ♖d4=
½-½

Botvinnik

92 (423)

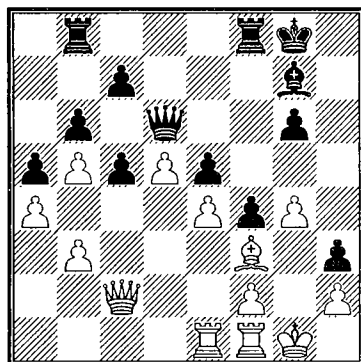
E61

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 18

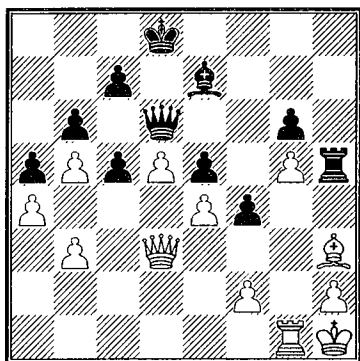
1. d4 ♜f6 2. c4 g6 3. g3 ♖g7 4. ♖g2 0-0
5. ♜c3 d6 6. e3 ♜bd7 7. ♜ge2 a6 8. b3
♜b8 9. a4 e5
9...a5 — game 231
10. ♖a3
10. a5! *Petrosian*
10...b6! 11. 0-0 ♖b7 12. d5
△ 12. de5 ♜e5 13. e4 a5
12...a5 13. e4 ♜c5
13...♜h5 14. b4! *Petrosian*
14. ♜c2
14. b4 ab4 15. ♖b4 ♖a6+ *Petrosian*

14...h5 15. ♜ae1 h4
15...♜h7 16. f4 ef4 17. gf4 f5 18. ef5 gf5
19. ♜b5 △ ♜ed4±
16. ♖c1 ♖c8! 17. ♜b5
a) 17. ♖g5 ♜e8! 18. ♖h4 ♜h7 19. f4 f6+
b) 17. f4 hg3 18. hg3 ef4 19. gf4 ♜g4
△ ♜h4+
17...♖d7 18. ♖g5! h3
a) 18...hg3 19. fg3± *Petrosian*
b) 18...♜c8 19. ♜a7 ♜b7 [19...♜e8 20.
♖h4 ♜h7 21. g4 ♖g4 22. ♜c6 ♜a8 23.
♖e7∞] 20. ♜c6 ♖c6 21. dc6 ♜c6 22.
♖h4 ♜h7 23. f4 f6 24. g4∞
19. ♖h1 ♖b5 20. cb5 ♜d7 21. ♖f6! ♖f6
22. ♜c1 ♖g7 23. ♜d3 f5 24. ♜c5 dc5
25. ♖f3! ♜d6 26. g4! f4
26...fg4!? 27. ♖g4 ♖h6

27. g5 ♜f7
27...♜e7 28. ♜h1 ♜g5 29. ♜gl±
28. ♜h1 ♜e7 29. ♜g1 ♜h8 30. ♜d1 ♜h4
31. ♜d3 ♜d7 32. ♜e2
32. d6 cd6 33. ♜gd1 ♜d8=
32...♜bh8
32...♜d6!
33. ♖g4
33. d6! cd6 34. ♖g4 ♜c7 35. ♜gd1 ♜d8
36. ♜h3! *Averbakh*
33...♜d6
33...♜d8 34. d6 cd6 35. ♜gd1
34. ♜f1 ♖f8 35. ♜f3
35. ♜h3 ♜h3 36. ♖h3 c4! 37. bc4 ♜a3
△ ♜a4
35...♜d8

35...♗f7!? 36. ♙e6 ♗g7=
 36. ♗d3 ♙e7 37. ♙e6 ♖h5 38. ♖h3
 ♖h3!
 38...♗g5? 39. ♙g4! ♗g4 40. ♗g4 ♗g4 41.
 ♖h8 ♙f8 [41...♗d7 42. ♗h3+—] 42. ♗h3
 ♗g5 43. ♗h6+—
 39. ♙h3

39...c4!

a) 39...♗g5? 40. ♙g4+—
 b) 39...♙g5 40. ♗f3 △ ♗g4+—
 40. bc4 ♗a3 41. ♗a3 ♙a3 42. ♙f5
 42. ♙g4 ♖h8 43. ♗g2 ♗e7 [43...♙e7 44.
 d6 cd6 45. c5 bc5 46. b6±] 44. ♗d1 ♖h4
 45. ♙e2 ♙c5 46. ♗d3 ♗d6 47. ♖h3 ♙f2
 48. ♙f1 ♖h3 49. ♗h3 ♗e7 50. ♙e2 [50.
 ♗g4 ♙g1 51. h4 ♙f2 52. h5 ♗f7=]
 50...♙e3 51. ♙f3 ♙f2 52. ♙g4 ♙e3 53.
 ♙e6 f3=
 42...gf5 43. g6
 43. ef5 ♗e7 44. f3 [44. f6 ♗f7! 45. g6
 ♗g8 46. g7 ♖f5 47. ♗g6 e4 48. ♖h6 ♗g5
 49. h4 ♗g4] 44...♗f7 45. ♗g4 ♙e7 46. h4
 ♙g5=
 43...♙f8□
 43...♖h8 44. g7 ♗g8 45. h4 ♙e7 [45...♗e7
 46. h5 ♗f7 47. h6+—] 46. h5 ♙f6 47. h6
 ♗e7 48. ♗g6 [48. h7 ♗g7 49. h8♗ ♗g1]
 48...♗f7 49. ♖f6 ♗f6 50. h7 ♗g7 51.
 hg8♗ ♗g8 52. c5+—
 44. ef5 ♙g7! 45. f6 ♙f6 46. g7 ♙g7 47.
 ♗g7 f3! 48. ♗g4 ♖h3! 49. ♗g3
 a) 49. ♖e4 ♗d7 50. ♖e5 ♖h4=
 b) 49. ♗g1 ♗d7 50. ♗g7 ♗d6 51. ♗g6=

49...♖h4 50. ♖f3 ♖c4 51. ♖a3 ♗d7 52.
 ♗g2 ♗d6 53. ♗g3 ♗d5 54. h3! ♗e6 55.
 ♗f3 ♗f5 56. ♗g3 ♗g5 57. ♗f3 ♖f4 58.
 ♗g3 ½—½

Botvinnik

93 (424)

C15

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 19

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♙b4 4. a3 ♙c3
 5. bc3 de4 6. ♗g4 ♗f6 7. ♗g7 ♗g8 8.
 ♗h6 c5 9. ♗e2 ♗c6 10. dc5 ♗g6 11.
 ♗d2! ♙d7

11...♗a5 12. ♗d4! △ ♗b5

12. ♖b1!

a) RR 12. c4 ♗c7 13. ♗c3 a6 14.
 ♗d6 0-0-0 15. ♗c7 ♗c7 16. ♙e3 ♙c8
 17. f3 ef3 18. gf3 e5 19. ♙d3 ♗g2 20.
 0-0-0 ♗d4 ♖ Shpilker — Naumkin,
 Norilsk 1987

b) 12. ♗d4 a6!

c) 12. ♗f4 ♗g8 13. c4!± Vukovic

12...♗c7

12...♗a5 13. ♗f4! ♗g8 14. ♖b7 0-0-0 15.
 ♖b5±

13. ♗d6 0-0-0 14. ♗c7 ♗c7 15. ♗d4?!

15. ♗g3! h5 16. h4±

15...a6 16. ♙f4 ♗c8

16...e5? 17. ♗c6+—

17. g3?

a) 17. ♙a6 ba6 18. ♖b6 ♗d5! 19. ♗c6 ♗f4
 20. ♗d8 ♗g2 21. ♗d2 ♗d8 ♖ Averbakh

b) 17. ♗c6 ♙c6 18. c4=

c) 17. ♙d6 ♗d5 [17...♗e8 18. ♙g3±] 18.
 ♗d2±; RR 18. ♗e2 e5 19. c4 ♗f6 20.
 ♗c3 ♗e8 21. ♗e4 f5 22. ♗d2 ♗d6 23.
 cd6 ♗d6 24. c5 ♗d5 25. ♗b3 ♗d4 26. c4
 ♗c2 27. ♗e2 ♗a3 28. cd5 ♗b1 ♖ Hector —
 Levitt, Denmark 1990

17...♗d5

17...e5 18. ♗c6 ♙c6 19. ♙h3 ♗g4 20. ♙e5±

18. ♙d2 e5 ♖ 19. ♗b3

19. ♗c6 ♙c6 20. ♙h3 ♗b8 [20...♙d7 ♖]
 21. ♙f5 e3! 22. fe3 ♗e3 23. ♙e3 ♙h1 24.
 ♙g6 hg6 ♖ Averbakh

19...♙g4 20. ♙g2 f5

20... f3! ? 21. h3 c7 22. 0-0 f4 Averbakh

21. 0-0 f3

21... h5 22. f3 ef3 23. f3 f3 24. f3 f4

25. f1 h4

22. h3

22. f3 ef3 23. h1 h5

22... f8

22... de7 23. e3 c7 24. d2 f4 25.

f3 ef3 26. c1 Averbakh

23. fe1 c7

23... h5! 24. c4 f4 25. f4 ef4 Averbakh

24. g2 h5

24... g2 25. g2 h5 26. h4 [26. f1 h4

27. gh4 f4] 26... f4 27. e4 fg3 28. fg3

fg8! 29. g5 c3

25. c4! f4

25... de7 26. a5! a5 27. a5 c8 28.

f3! ef3 29. c3 [29. e5 c6] 29... e4

30. bd1

26. f3

26. a5?! g2 27. b7 c8 28. eb1 e3

26... ef3 27. f4

27. a5 e2

27... ef4 28. d2

28. c3

a) 28... fg3 29. hg3 [29. fg3 f4 30. d4 f2

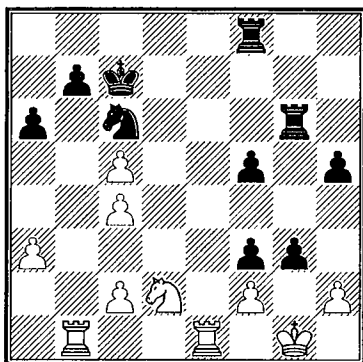
31. f2 fg3 32. g1 gh2] 29... fg4 30.

d4 Averbakh

b) 28... d8! 29. d4 d4 30. cd4 d4

31. e7 c6 Δ 32. b6 c5!

28... fg3

29. f3! \square

29. fg3 f4 30. f2 fg3 31. hg3 $\text{h4!}-+$

29... gh2 30. h2 fg8

30... fg4?! 31. h3 c4 32. g5

31. h3 fg4

\square 31... fg2 32. e2 fg3 33. fg3 e2 34.

h4 e7

32. e6 c4 33. f6 fg7 34. f5 c2

34... d4 Averbakh

35. g5 e7 36. h4 d4 37. f4 b5

38. a4 c3 39. c4 ee2 40. b6 d5

41. c2

41... c2 42. e6 d7! 43. d6 e7 44.

d5 e6 45. d6

$\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

Botvinnik

94 (425)

E61

BOTVINNIK—SMYSLOV

Game 20

1. d4 f6 2. c4 g6 3. g3 g7 4. g2 0-0

5. c3 d6 6. e3 bd7 7. ge2 e5 8. b3

e8! 9. a3 h5 10. h3 a6 11. de5 de5

12. e4 h7 13. 0-0 h4 14. c1 c6 15.

e3 hg3 16. fg3 e7! 17. d2?!

\square 17. c2

17... b5 18. ad1

18. cb5! ? ab5 19. a4 b4 20. d1 a6 21.

b2 c5 22. b4 ; 18. ac1! ?

18... bc4 19. bc4 b4! 20. c1

20. b1! c4 [20... a5 21. c1] 21.

fc1 e6 22. a4

20... f8

20... c4 ? 21. d5 Alatortsev

21. h2 c5 22. b1 a5 23. c2

23. b4 ab4 Alatortsev

23... e6 24. fd1 eb8 25. f1 a4 26.

d2 b6 27. e3 a3 28. ec3 a5 29.

f2 e7 30. c2 f6 31. d2 b2 32.

dc1 d8

32... g7 Δ h8! Alatortsev

33. c5 c5?!

33... c5! 34. f6 [34. e2 $\text{c3!}-+$]

34... d2 35. d2 d2 36. g2 $\text{d4}-+$

34. e2!

34. c5 $\text{d2}-+$

34... b4 35. b3 c2

35...♖b3? 36. ab3 ♜b3 37. ♖b1+-
 36. ♖c2 ♜e8
 36...♙g7 △ ♖h8
 37. ♜b1 ♜d6 38. ♜1d2 ♜b7 39. h4!
 ♜c5 40. ♜c5?!
 40. ♙h3! ♙h3 41. ♙h3 ♜d3 42. ♜f3
 40...♜c5 41. ♜b3
 41. ♙h3 ♙h3 42. ♙h3 ♜g1
 41...♜d6

41...♜a7 42. ♙h3 ♙h3 43. ♙h3 ♙b4!
 [43...♜g1 44. ♖c1=]

a) 44. c5 ♜d7! 45. ♙g2 ♜d3! 46. ♜c1
 [46. ♜d3 ♖d3 47. ♖c4 ♖b3-+] 46...♜e2
 47. ♜e2 ♖d1 48. ♜c1 f3!

b) 44. ♖c1! ♜d7 45. ♙g2 ♜d3 46. ♜g4 =
Smyslov

42. ♖d2?!

42. ♙h3 ♙h3 43. ♙h3 ♜d7 [43...♜d1
 44. ♜d1 ♖d1 45. c5=] 44. ♙g2 ♙b4

42...♜b4 43. ♖c2 f6 44. ♙h3 ♙f7 45.
 ♙g4 ♙g7 46. ♙g2 ♜d6! 47. ♖d2 ♜b8

48. ♖c2 ♙b4 49. h5

49. ♜f1 ♜d6 50. ♙e2 ♙e6

49...♜d6 50. hg6 ♙g6 51. ♙h5 ♜d3

51...♙h5? 52. ♜h5 ♜d1! 53. ♜d1 [53. ♖e2
 ♖h8 54. ♜g4 ♙f7 △ ♜h1-+] 53...♖d1

54. ♜c1 ♙g6

52. ♙g6 ♜e2 53. ♖e2 ♙g6 54. ♖f2! ♙f7

54...♖d3 55. ♖f3= *Alatortsev*

55. ♖f1 ♙e6 56. ♖f3 ♙e7 57. ♖f1 ♙b4

58. ♖f3 ♙e7 59. ♖f1 ♙f7 60. ♖f3 ♙g6

61. ♖f2 ♖d6

61...♖d7! 62. ♖f3 ♙f8

62. ♖f5 ♙d2? 63. ♖f3

63. ♙f2 ♙g5 64.

♙e2= ♙h5?! 65.

♖f3 ♙g4 66.

♖d3 ♖d3

[66...♖e6 67.

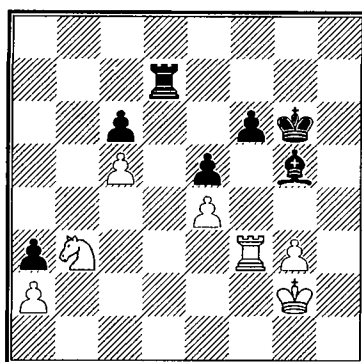
♙a5 △ ♖a3±]

67. ♙d3 ♙g3 68.

♙a5±

63...♙g5 64. c5

♖d7

65. ♖c3?

65. ♙a5 ♖d2 66. ♖f2 ♖b2 67. ♙f3 [67.
 ♜c6 ♙e3] 67...♙d2 68. ♜c4 ♙c1 69.
 ♖e2 ♖b5 70. ♖c2=

65...f5 66. ♙f3 ♙f6!-+ 67. ef5

67. ♙a5 fe4 68. ♙e4 ♖d4 69. ♙f3 e4 △
 ♖d2-+

67...♙f5 68. g4 ♙e6 69. ♙e2

69. ♙a5 ♖d2 70. ♖a3 [70. ♜c6 ♖a2 71.

♜b4 ♖h2 72. ♙e4 a2 73. ♖a3 ♖e2! △
 ♖e3-+] 70...♙d5 71. ♜b3 e4 72. ♙g3 ♖c2

73. ♖a8 e3-+

69...e4 70. ♖c4 ♙e5 71. ♖a4 ♖h7! 72.

♖a3 ♖h2

73. ♙d1 e3 74. ♜c1 ♖h1 75. ♙c2 ♖c1!-+

0-1

Botvinnik

95 (426)

C15

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 21

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♜c3 ♙b4 4. a3 ♙c3

5. bc3 de4 6. ♜g4 ♜f6 7. ♜g7 ♖g8 8.

♜h6 c5 9. ♜e2 ♖g6 10. ♜d2 ♜bd7!

10...♜c6 11. dc5!

11. ♙b2

a) 11. g3!?

a1) RR 11...b6 12. ♙g2 ♙b7 13. 0-0 ♖c8

14. a4 ♜c7 15. a5 b5 16. a6 ♙c6 17. ♙a3

h5 18. dc5 e5 19. c4 bc4 20. ♜c3 ♜f8

21. ♜e2 ♜e6 22. ♜c4 ♜d4 23. ♖fb1 h4

Va-suikov — Naumkin, USSR 1987

a2) RR 11...♖c7 12. ♔g2 b6 13. 0-0 ♔b7 14. a4 a6 15. a5 b5 16. c4 cd4 17. cb5 e5 18. b6 ♖c4 19. ♔a3 ♖c8 20. ♖fd1 ♗g4 F Mo-

ra — Naumkin, Toscolano 1996

a3) 11...♖a5! 12. ♔g2 ♗b6 Watson

b) 11. c4 Keres

11...b6?!

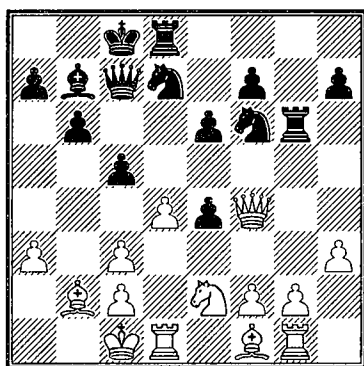
a) 11...♗b6!?

b) 11...♖c7!? 12. ♗f4 ♖g8=

12. h3

♟ 12. ♗f4 ♖g8 13. ♔b5!± (Bronstein) [13. d5!± Keres] 13...♖c7 [13...♔b7 14. dc5 bc5 15. c4± Gligoric] 14. c4 [14. dc5 ♖c5±] 14...cd4! 15. ♖d4 ♖f4 16. ♖f6=

12...♔b7 13. ♖g1 ♖c7 14. 0-0-0 0-0-0 14...cd4!? (Bronstein) 15. cd4 ♗d5! [15... ♖c8 16. ♗b1 ♔d5 17. ♗c3!∞ Vukovic] 16. ♗b1! [16. g4 ♖c8!] 16...♖c8 17. ♖c1 b5± 15. ♖f4

15...♖c6

15...e5 16. de5 [16. ♖f5 ♖dg8; 16. ♖e3 ♗d5!] 16...♗e5 [16...♗d5 17. ♖f7 ♖f8 18. ♖h7 ♗e5 19. ♖h5∞ Bronstein] 17. ♖d8 ♗d8= Euwe; 17. ♖f5± Gligoric

16. g4

16. c4 ♖c7 [16...cd4 17. ♗d4 ♗ ♗b5±; 16...a6] 17. ♖c7 ♗c7 18. c3∞

16...♗d5! 17. ♖e4

17. ♖f7 ♗f6 18. c4 ♖d7 19. cd5 ♖d5 20. ♗f4? ♖g5! Bronstein

17...♖a4 18. ♔g2

RR 18. c4? ♗b4 19. d5 [19. ♗c3 ♗a2-+] 19...♔d5 [19...ed5 20. ♖f5? ♖g5 21. ♖h7

♗f8-+] 20. ♖d5 ed5 21. ♖f5 ♖g5 22. ♖h7 ♗f8-+

18...f5 19. ♖d3

19. gf5? ♖g2! 20. ♖g2 ♗b4±

19...c4 20. ♖g3

20. ♖d2 ♗f6 [20...fg4 21. hg4 ♖g4? 22. ♔d5 ♖g1 23. ♔b7+-] 21. gf5 ef5 22. ♗f4 ♗f4 [22...♖g2 23. ♗g2 ♗e4 24. ♖e1 ♖a5 25. ♗e3 ♗dc3 26. ♔c3 ♗c3 27. ♗c4± Bron-shtein] 23. ♔b7 ♗b7 24. ♖f4∞

20...♗f6 21. ♗f4 ♗f4 22. ♔b7 ♗b7 23. ♖f4 ♗d5 24. ♖f3 ♖f8

24...fg4 25. hg4±

25. ♖de1 ♖e8! 26. g5

26. gf5 ♖g1 27. ♖g1 ♖f5 28. ♖g7 ♗a6 29. ♖e2 ♖c6 30. ♖h7 ♗f6 31. ♖e7 ♖f2!± ♗ 32. ♖f2 ♖h1 33. ♗d2 ♗e4-+

26...h6 27. h4 hg5 28. ♖g5! ♖g5 29. hg5 ♖g8 30. ♖e2

30. ♗d1 ♖c6 [30...♖g5?? 31. ♖d5] 31. ♖h5 [31. ♔c1 ♗a6∞] 31...♗a6! 32. ♖f7? ♖g5

33. ♖e6 ♖g1 34. ♗d2 ♖b5-+ Gligoric

30...♖c6 31. ♖e6

31. ♖h5 ♗a6 ♗ ♗f4± Bronstein

31...♖e6 32. ♖e6 ♖g5 33. ♖e5 ♗c6 34. ♗d2 a5

34...b5?! 35. a4 a6 36. ♖e6±

35. a4 ♖h5 36. ♖e6

a) 36. ♔a3 ♖h3±

b) 36. ♗e2 ♖h1 37. ♖f5 ♖b1 38. ♔a3 ♖a1 39. ♔f8 ♗c3 40. ♗d2 ♗d5±

36...♗c7 37. ♖e5 ♗c6 38. ♖e6 ♗c7 39. ♖e5 ♗c6 40. ♖e6 ½-½ Botvinnik

96 (427)

D83

BOTVINNIK — SMYSLOV

Game 22

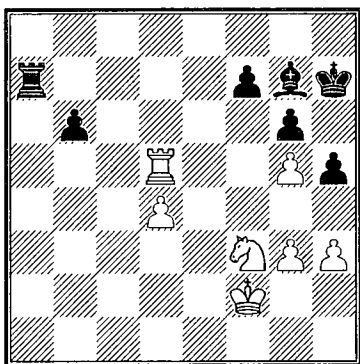
1. c4 ♗f6 2. d4 g6 3. ♗c3 d5 4. ♔f4 ♔g7 5. e3 0-0 6. ♔e5 e6!

RR 6...c6 7. ♗f3 ♗bd7 8. ♔g3 e6 9. ♔d3 ♖e7 10. 0-0 dc4 11. ♔c4 ♗h5 12. ♔h4± Malaniuk — Anka, Budapest 1989

7. ♗f3 ♗bd7 8. ♔g3 c6 9. ♔d3 b6 10. 0-0 ♔b7 11. ♖e2 ♖e7 12. ♖fd1?!

a) 12. e4 de4 13. ♗e4 ♗e4 14. ♔e4 ♗f6 15. ♔c2 ♗h5 16. ♔h4 ♖c7= Flohr

b) \triangleleft 12. h3 c5=
 12... \triangleleft h5! 13. \triangleleft h4 \triangleleft d6 14. g4 \triangleleft hf6 15.
 \triangleleft g3 \triangleleft e7 16. h3
 16. \triangleleft e5!?
 16...c5 17. cd5 \triangleleft d5 18. \triangleleft d5 ed5!
 18... \triangleleft d5 19. e4 \triangleleft c6 [19... \triangleleft b7 20.
 \triangleleft ac1 \pm Flohr] 20. \triangleleft b5=; RR 20. \triangleleft ac1!?
 19. \triangleleft a6! \triangleleft a6 20. \triangleleft a6 cd4!
 20...c4? 21. \triangleleft b7 \triangleleft e6 22. \triangleleft g5 \triangleleft \triangleleft d5 \pm
 21. ed4
 21. \triangleleft d4 \triangleleft c5 Flohr
 21... \triangleleft f6 22. \triangleleft ac1 h5
 22... \triangleleft e4 23. \triangleleft c7 \triangleleft e6 24. \triangleleft e5 f6 25. \triangleleft b7
 23. \triangleleft c7 \triangleleft b4
 23... \triangleleft e4 24. \triangleleft g5 \triangleleft e8 25. \triangleleft b7! [25. \triangleleft d6
 \triangleleft d8!] 25...hg4 26. \triangleleft e7 \triangleleft c8 27. \triangleleft f7 Flohr
 24. g5 \triangleleft e4 25. \triangleleft a3 \triangleleft b5
 a) 25... \triangleleft a3 26. ba3 \triangleleft g3 27. fg3=
 b) 25...a5 26. \triangleleft e5=
 26. \triangleleft b3 \triangleleft e8?!
 26... \triangleleft b3 27. ab3 \triangleleft ae8 \mp
 27. \triangleleft e3
 27. \triangleleft d5 \triangleleft g3 28. fg3 \triangleleft e3 [28... \triangleleft d8 29.
 \triangleleft c4] 29. \triangleleft f1 \triangleleft ae8 30. \triangleleft c2 \triangleleft d8
 27... \triangleleft c8
 27... \triangleleft g3 28. \triangleleft e8 \triangleleft ae8 [28... \triangleleft fe8 29. fg3
 \triangleleft e2 30. \triangleleft f1 \triangleleft \triangleleft e5 ∞ Flohr] 29. fg3 \triangleleft e2
 30. \triangleleft f1 \triangleleft b2 31. \triangleleft a7=
 28. \triangleleft dc1 \triangleleft c7 29. \triangleleft c7 \triangleleft g3 30. \triangleleft e8 \triangleleft e8
 31. fg3 \triangleleft e2 32. \triangleleft a7 \triangleleft b2 33. \triangleleft a8 \triangleleft h7
 33... \triangleleft f8? 34. \triangleleft e5 \triangleleft g7 35. \triangleleft a7+
 34. \triangleleft a7 \triangleleft g8 35. \triangleleft a8 \triangleleft h7 36. \triangleleft d8 \triangleleft a2
 37. \triangleleft d5 \triangleleft a7! 38. \triangleleft f2

38...f6! 39. gf6
 39. \triangleleft d6 fg5 40. \triangleleft g5 \triangleleft h6 41. \triangleleft e6 \triangleleft b7
 42. \triangleleft f4 b5=
 39... \triangleleft f6 40. \triangleleft d6 \triangleleft g7
 40... \triangleleft f7?! 41. \triangleleft e2
 41. \triangleleft b6
 41. g4 hg4 42. hg4 \triangleleft b7 43. g5 \triangleleft e7 44.
 \triangleleft e6 b5 45. \triangleleft e5 b4=
 41...g5
 41... \triangleleft a2 42. \triangleleft e3 \triangleleft g2 43. \triangleleft f4 [43. d5
 \triangleleft g3 44. \triangleleft f2 h4 45. d6 \triangleleft h3 46. d7
 \triangleleft d8=] 43...g5 44. \triangleleft g5 \triangleleft g5 45. \triangleleft g5 \triangleleft g3
 46. \triangleleft h4 \triangleleft d3=
 42. g4 \triangleleft a2 43. \triangleleft f1
 43. \triangleleft e3 hg4 44. hg4 \triangleleft g2=
 43... \triangleleft a1 44. \triangleleft f2 \triangleleft a2 45. \triangleleft f1 \triangleleft a1
 $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$
 Botvinnik

97 (428)

C00

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 23

1. e4 e6 2. d3 c5 3. \triangleleft d2 \triangleleft c6 4. g3 g6
 5. \triangleleft g2 \triangleleft g7 6. \triangleleft gf3 \triangleleft ge7 7. 0-0 0-0 8.
 c3 d6 9. a4 f5
 RR 9...e5 10. \triangleleft c4 h6 11. a5 \triangleleft e6 12.
 \triangleleft fd2 \triangleleft h7 13. \triangleleft a4 \triangleleft b8 14. b4 cb4 15.
 cb4 d5 16. \triangleleft e3 f5 17. \triangleleft b3 de4 18. \triangleleft c5
 \triangleleft g8 19. de4 f4 20. \triangleleft d1 \triangleleft d4 ∞ Hartman
 — Welin, Sweden 1988
 10. \triangleleft b3 d5 11. ed5 ed5
 11... \triangleleft d5 12. \triangleleft c4 \triangleleft d3? 13. \triangleleft d1 \pm Bondarevsky
 12. \triangleleft e1
 12. \triangleleft b1! \triangleleft \triangleleft f4
 12...f4 13. \triangleleft f1 \triangleleft g4
 13...fg3 14. hg3 \triangleleft g4 15. \triangleleft 1h2 Smyslov
 14. gf4
 a) 14. \triangleleft f4? \triangleleft f3 15. \triangleleft f3 g5-+ Smyslov
 b) 14. \triangleleft b7? \triangleleft b8 15. \triangleleft a6 \triangleleft b6-+
 c) 14. \triangleleft g5 \triangleleft d7! 15. \triangleleft f4 h6 16. \triangleleft f3 [16.
 \triangleleft e4 c4!] 16... \triangleleft f3 17. \triangleleft f3 g5-+
 14... \triangleleft f3 15. \triangleleft f3 \triangleleft h8
 a) 15... \triangleleft h6 16. \triangleleft e3 \triangleleft f4 17. \triangleleft d5 \pm Smyslov
 b) 15... \triangleleft d6 16. \triangleleft e2 \triangleleft h6 17. \triangleleft e3 \triangleleft ad8
 [17... \triangleleft f4 18. \triangleleft d5 \triangleleft h8 19. \triangleleft g2 \triangleleft g4 20.
 f3 \pm] 18. \triangleleft g2 \pm Smyslov

16. ♖d2

a) 16. ♖e6 ♜d7!

b) 16. ♘e3 ♖f4 17. ♙d5 ♘d5 18. ♜d5 ♜h4 △ ♘e5

c) 16. ♘g3 ♙h6 17. f5! ♙c1 18. ♖ac1= 16...♙h6

a) 16...♜d7 17. ♜b5 b6? 18. ♖e7+-

b) 16...♜d6 17. ♖e2 ♙h6 18. ♖ae1 ♙f4 19. ♖e6! ♜c7 20. ♙d5 ♙h2 [20...♙d2 21. ♘d2 ♜f4 22. ♖1e2±] 21. ♘h2 ♖f2 22. ♘f1!± Smyslov

17. ♖e6 ♙f4 18. ♖ae1 ♙d2

18...c4! 19. ♜b5 [19. dc4 dc4 20. ♜c2 ♙d2 21. ♘d2 ♘d5; 19. ♜c2 ♙d2 20. ♘d2 ♘f5 21. dc4 dc4] 19...a6 20. ♜c5 b6 21. ♜a3 ♙d2 22. ♘d2 ♘f5 23. ♖c6 [23. ♙g2 ♘h4] 23...♜g5 24. ♘h1 ♜d2

19. ♘d2 ♘f5 20. ♙g2! ♘h4

20...♜g5 21. ♘f3

21. ♜d5 ♘g2 22. ♜g2

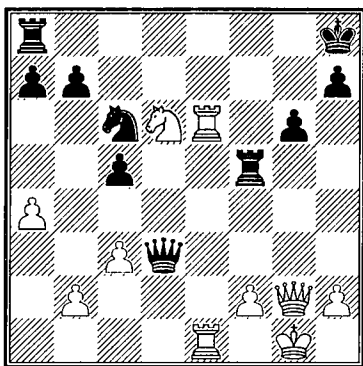
22. ♜d8 ♘d8!±

22...♜d3 23. ♘e4 ♖f5

a) 23...♖f4?! 24. ♘c5 ♜f5; 24. ♜g3!±

b) 23...♜d5!? 24. ♘d6 [24. ♖d6 ♜f5! △ ♘e5, ♖ae8] 24...♜g2 25. ♘g2 b6 [25...♖ab8 26. ♘g3± Smyslov] 26. ♘b5 ♖ac8 27. ♖d1 a6 28. ♘d6 ♖c7 29. ♘c4 b5=

24. ♘d6

24...♖f3?

a) 24...♖d5?! 25. ♖6e3 ♜d1 [25...♜d2 26. ♘c4 ♜d1 27. f4 ♜h5 28. ♖h3 ♜f5 29. ♘e3 ♖e8 30. ♖f1] 26. ♘f1 ♜b3 27. ♜f3! ♖d6 28. ♖e8+- Smyslov

b) 24...♖h5 25. ♘b7 ♘e5! 26. ♘c5? [26. ♖6e5 ♖e5 27. ♖e5 ♜d1 28. ♜f1 ♜g4 29. ♘h1 ♜f3 30. ♜g2 ♜d1=] 26...♘f3 27. ♘h1 ♜f5 25. ♘b7 ♖af8 26. ♘c5

26. ♖c6?! ♖f2 27. ♜f2 ♖f2 28. ♘f2 ♜d2± Smyslov

26...♜f5 27. ♖e8 ♘g8

27...♖f2 28. ♖f8; 27...♜c5 28. ♜f3+- Smyslov

28. ♖f8 1-0 Botvinnik

98 (429)

E69

BOTVINNIK — SMYSLOV

Game 24

1. ♘f3 ♘f6 2. c4 g6 3. ♘c3 ♙g7 4. d4 d6 5. g3 0-0 6. ♙g2 ♘bd7 7. 0-0 c6 8. e4 e5 9. h3 a5 10. ♙e3 ed4 11. ♘d4 ♖e8

11...♘c5 12. e5 de5 13. ♘c6 Ragozin

12. ♜c2 ♘c5 13. ♖ad1 ♘fd7

13...a4? 14. ♘c6 bc6 15. ♙c5 Ragozin

14. ♘b3! ♜e7 15. ♘c5 dc5

RR 15...♘c5 16. ♙d4 ♙e6 [16...a4 17. ♙g7 ♘g7 18. ♖d4 f5 19. ♜d2 ♙e6 20. ef5 gf5 21. ♖d1 ♖ad8 22. ♜c2 a3 23. b3 ♙c8 24. ♜c1± Barlov — David, Cannes 1996]

17. ♙g7 ♘g7 18. ♖d4 ♖ad8 19. ♖fd1 f6 20. ♜d2± Illescas Cordoba — Shulman, Pamplona 1996

16. f4

16. ♘a4!

16...♘b6! 17. b3

17. ♜f2 ♙f8

17...a4 18. ♜f2 ♙f8

18...♙c3? 19. ♙c5 △ ♙b6; 18...♘c4? 19. ♙c5 △ ♘a4

19. e5

19. ♖fe1!?

19...f5! 20. ♖d3

20. ♖d6!? ♜c7

a) 21. ♙c5? ♘d7 22. ♘d5 cd5 23. ♙d5 ♘h8 24. ♙d4 ♙g7

b) 21. ♖d3

20...ab3 21. ab3 ♙e6 22. ♖fd1

22...♖a3?! 23. ♜c2 ♖ea8 24. ♖d6 ♘d7

25. ♘d5 cd5 26. ♖e6+-

½-½

Botvinnik

XXI

SMYSLOV – BOTVINNIK

Moscow, 05.03 – 27.04.1957

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	
Smyslov	1	½	½	0	0	1	½	1	½	½	½	
Botvinnik	0	½	½	1	1	0	½	0	½	½	½	

	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	Σ
Smyslov	1	0	½	½	½	1	½	½	1	½	½	12½
Botvinnik	0	1	½	½	½	0	½	½	0	½	½	9½

In this match the challenger dominated. He was particularly strong over the last nine games, winning two and losing none. After this it seemed that the forthcoming return match (a privilege of champions at that time) should be an easy win for Smyslov, whose hold on the title would last for a long time.

Diesmal war der Vorteil klar auf Seiten des Weltmeisterkandidaten. Dieses zeigte sich besonders in der Schlußphase, in der er zwei Partien gewann, ohne eine Niederlage hinnehmen zu müssen. Es schien deshalb so, daß der bevorstehende Revanchewettkampf - der Weltmeister besaß damals dieses Privileg - nichts ändern und Smyslow für lange Zeit Weltmeister bleiben würde.

На сей раз матч проходил при заметном преимуществе претендента. Особенно сильно он провел финиш матча, не дав Ботвиннику выиграть ни одной партии и нанеся ему два поражения. После этого казалось, что и предстоящий матч-реванш (была у чемпионов такая привилегия) ничего не сможет изменить, так что Смыслов останется чемпионом надолго.

Esta vez el match se llevaba a cabo con el aventajamiento notorio del pretendiente. Se veía más fuerte especialmente en el final de la competencia, sin que Botvinnik pudiese ganar una sola partida y causándole dos derrotas. En consecuencia parecía que el match de revancha tampoco podría cambiar el resultado, con tal de que Smyslov por supuesto quedaría siendo campeón para mucho tiempo.

99 (430)

A36

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 1

1. c4 ♖f6 2. ♘c3 g6 3. g3 ♙g7 4. ♙g2
0-0 5. e4 c5 6. ♗ge2 ♘c6 7. 0-0 d6 8.
a3 ♙d7 9. h3 ♗e8 10. d3

10. ♖b1 ♗c7 11. b4

10...♗c7 11. ♖b1

RR 11. ♗h2 ♖b8 12. a4 a6 13. ♙d2 b5
14. ab5 ab5 15. cb5 ♗b5 16. ♗b5 ♖b5
17. ♙c3 ♖b6= Averbakh — Rogoff,
Polanica Zdroj 1975

11...♖b8

RR 11...♗e8 12. f4 f5 13. ef5 gf5 14.
♙e3± Averbakh — Burger, Hastings 1960
12. ♙e3

12. b4 cb4 13. ab4 b5!

12...b5 13. cb5 ♗b5 14. ♗b5 ♖b5 15. d4
♖c8 16. dc5

a) 16. ♗c3?! cd4! 17. ♗b5 de3 △ ♙h3,
♗e5

b) 16. ♗h2!? △ 16...cd4 17. ♗d4 ♗d4
18. ♙d4 ♙d4 19. ♖d4 ♙h3 20. ♙h3
♖h5 21. g4! ♖g4 22. ♖e3±

16...dc5 17. ♗h2 ♖d8 18. ♖c1 ♗d4 19.
♗c3 ♖b7 20. f4

20. b4 cb4 21. ♖b4 ♖b4 22. ab4 e6!
[22...♗b3 23. ♗d5!] 23. ♙g5

a) 23...♖e8 24. e5! ♙e5 25. ♗e4 ♖c1 26.
♖c1 ♖c8 27. ♗f6 ♙f6 28. ♖c8 ♙c8 29.
♙f6 ♗b5 30. ♙c6=

b) 23...f6 24. ♙e3 f5=

20...♙c6

20...♗b3 21. ♖e1 ♙d4! △ ♙c6

21. ♖f2! a5 22. ♖f1 ♗b5 23. e5

a) 23. ♗b5 ♙b5 △ ♙d3+

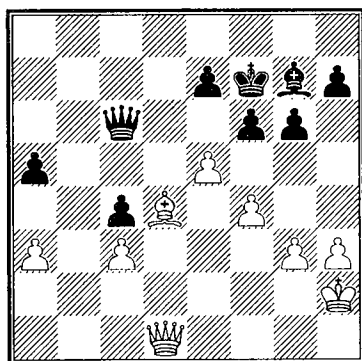
b) 23. ♙c5 ♙c3 24. bc3 ♗c3 25. ♖b7 ♖b7
26. e5 ♙g2 27. ♖g2 ♖c7 28. ♙e3 ♖d3+

23...♗c3 24. bc3 ♙g2 25. ♖g2 ♖b1 26.
♖b1 ♖c6 27. ♖d2

a) 27. ♖b2 c4! 28. ♖b8 ♖b8 29. ♖b8 ♙f8
30. ♖d8 a4+

b) 27. c4!

27...♖d2 28. ♙d2 c4 29. ♙e3 f6 30. ♙d4
♗f7 31. ♖d1

31...a4! 32. ♖e2 ♖d5 33. ♗g1

33. h4 h5

33...♙f8! 34. f5

34. ♖b2 fe5 35. ♙e5 e6-+

34...fe5 35. fg6 hg6 36. ♙e5 e6 37. ♖f2
♗e8 38. ♖f6

38. ♙d4 e5! [38...♙a3? 39. ♖a2! ♖d6 40.
♗h2=] 39. ♙e3 ♙a3 40. ♖a2 ♖d3-+

38...♙a3 39. ♖g6 ♗d7 40. ♖h7

40. ♖g7 ♙e7 41. ♙f6

a) 41...♖c5 42. ♗h2 a3 43. ♙e7 ♖e7 44.
♖d4 ♖d6 45. ♖a7+

b) 41...♖d6! 42. ♙e7 [42. ♗h2 a3 43. ♙e7
♖d2 44. ♗g1 ♖e1 45. ♗g2 ♖e2 46. ♗g1
a2-+] 42...♖e7 43. ♖d4 ♗c6 44. ♗f1 ♖c5
45. ♖d8 ♖e3-+

40...♙e7 41. ♙f6

41...♖c5 42. ♗g2 [42. ♗f1 ♖f5] 42...a3 43.
♙e7 ♖e7 44. ♖c2 ♖c5 45. ♖a4 ♖c6-+

0-1

Aronin

100 (431)

B66

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 2

1. e4 c5 2. ♗f3 ♗c6 3. d4 cd4 4. ♗d4
♗f6 5. ♗c3 d6 6. ♙g5 e6 7. ♖d2 a6 8.
0-0-0 h6 9. ♙e3 ♗g4 10. ♗c6 bc6 11.
♙c5 ♙b7

a) 11...♖f6?! 12. ♙d6 ♗f2 13. ♙e5 ♖g5
14. ♙f4+-

b) 11...d5 12. ♙f8±

c) RR 11...♖g5 12. ♖g5 hg5 13. ♙e2±

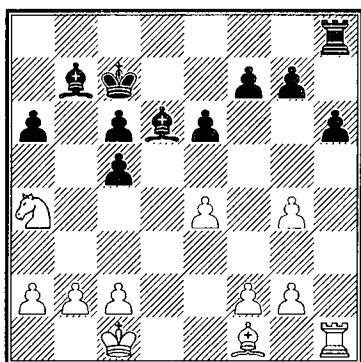
12. h3 dc5

RR 12... ♖a5

a) 13. ♖a3 ♗f6 14. ♕d6 0-0-0 15. e5 ♕d6 16. ed6 ♗d5 17. ♗b1 ♜c5 18. c4 ♕d7 19. a3 a5 20. ♜d4 ♜d4 21. ♕d4 c5 22. ♕d2 ♗f6 23. ♗c3 ♕c6 24. f3 ♕hd8= Chiburda-nidze — Csom, Vilnius 1978

b) 13. ♕d6 0-0-0 14. ♕c7 ♜c7 15. ♜d8 ♜d8 16. ♕d8 ♗d8 17. hg4± Jansa — Csom, Budapest 1978

13. ♜d8 ♕d8 14. ♕d8 ♗d8 15. hg4 ♕d6 16. ♗a4 ♗c7

17. ♕c4

17. ♕h3 ♕d8! 18. ♕f3 [18. ♕d3? ♕f4 △ c4±; 18. ♕d3 ♕f4 19. ♗d1 ♕d3] 18...f6 19. g3 ♕c8 20. ♕d3 c4 21. ♕c3 [21. ♕e3 e5 22. f3 ♕e6 23. a3 ♕e7 24. ♕c3 ♕d4=] 21...♕b4 22. ♕c4 ♕e1=

17... ♕d8 18. b3 ♕c8

18...♕f4 19. ♗b1 ♕d2 20. ♕f1 ♕d6 21. ♕d3± 19. ♕e1 f6 20. ♗b2 ♕f4 21. ♗b1 ♕d2 22. ♕f1

22. ♕d1 ♕c3=

22... ♕f4

22...e5!? 23. f3 ♕b4 [23...♕c3 24. ♗a4] 24. ♗d3 ♕c3=

23. ♗d3 ♕d6 24. ♗c1 a5 25. a4 ♕e7 26. ♕e1

26. f4 e5 27. f5=

26...♕d6 27. e5 ♕e5 28. ♗e5 fe5 29. ♕e5 ♗d6 30. ♕e3

30. f4!? g5 31. g3 ♕g8 32. ♕e2 ♕f8 33. ♕e4 ♕e8 34. ♗d2 e5! 35. ♕c4 [35. f5 h5!] 35...♕d7=

30... ♕f8 31. f3 e5 32. ♗d2 ♕f4 33. g3 ♕f8 34. ♕d3

34. ♗d3 ♕d7 35. ♗e4 h5! 36. ♕d3 ♗c7! 37. ♗e5 hg4 38. f4?? ♕e8-+

34... ♗c7 35. ♕e3 ♗d6 36. ♕e2

36. ♕d3 ♗c7 37. ♗e3 e4! 38. ♗e4?? ♕e8 39. ♗f4 g5#

36... ♕e6 37. ♕d3 ♗c7 38. ♕c3 ♗d6 39. ♗e3 ♕d5 40. ♕d3 ♗c7 41. ♕d1 ♕f6 42. ♕h1 ♗d6 43. c4 ♕f7 44. ♕d3 ♗e7 45. ♕e4 ♕d6

½-½

Lilienthal

101 (432)

E66

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 3

1. c4 ♗f6 2. ♗c3 g6 3. g3 ♕g7 4. ♕g2 0-0 5. d4 d6 6. ♗f3 ♗c6 7. 0-0 a6 8. d5 ♗a5 9. ♗d2 c5 10. ♜c2 e5 11. a3 b6 11... ♜c7 12. b4 cb4 13. ab4 ♗c4 14. ♗b5! ♜d7 15. ♗c4 ♜b5 16. ♗d6±

12. b4 ♗b7 13. ♕b1 ♕d7

a) 13... ♕f5 14. e4 ♕d7 15. f4!±

b) RR 13... ♜c7 14. e4 ♕d7 15. ♜d3 ♗g4 16. f3 ♗h6 17. ♕f2 f5 18. ♗b3 ♕ac8± Ize-ta — Cramling, Spain 1993

14. ♗de4

a) 14. bc5 ♗c5 15. a4 ♜c7 16. ♕a3 ♕ab8 17. ♕b4 ♕b7 18. ♕fb1 ♕fb8=

b) RR 14. e4 ♗h5 15. bc5 ♗c5 16. ♗b3 ♜c7 17. ♗c5 bc5 18. ♕d2 ♕ab8 19. ♕b8 ♕b8 20. ♕b1 ♕f6 21. ♗d1 ♕b1 22. ♜b1 ♕d8= Neverov — Cherevatenko, Minsk 1996

14... ♗e4 15. ♗e4 ♜c7

15...cb4 16. ♕b4 [16. ab4 ♕c8±] 16...b5±

16. bc5 ♗c5 17. ♗c5 bc5= 18. ♕d2 ♕fb8 19. e4 ♕b1 20. ♕b1 ♕b8 21. ♕b3 ♕b3 22. ♜b3 ♕f6 23. h4 ♕d8 24. ♗h2 ♜b6 25. ♜c2 h5 26. ♕h3 ♕e8 27. ♕c3

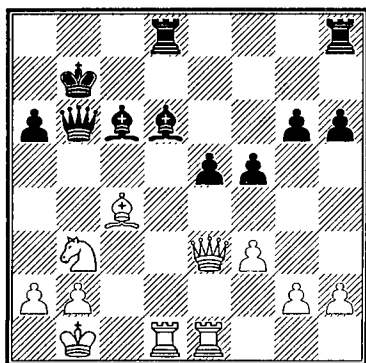
27. f4 ef4 28. ♕f4 ♕f6

27... ♜b7 28. ♗g2 ♗h7 29. ♗f1 a5 30. a4 ♕a6 31. ♜b3 ♜b6 32. ♜a2 ♜b7 33. ♗g1 ♗g8 34. ♗h1 ♗h7 35. ♗g2 ♗g8

36. ♖c2 ♜h7 37. ♙d2 ♙f6 38. ♜h2 ♞b6
39. ♙c3 ♙g7 40. ♙c8 ♙h6 41. ♜g2
½-½ Tolush

102 (433)**B66****SMYSLOV— BOTVINNIK****Game 4**

1. e4 c5 2. ♘f3 ♘c6 3. d4 cd4 4. ♘d4
♘f6 5. ♘c3 d6 6. ♙g5 e6 7. ♞d2 a6 8.
0-0-0 h6 9. ♙e3 ♙d7 10. f3 b5 11. ♘c6
♙c6 12. ♞f2 ♞c7 13. ♙d3 ♙e7
RR 13...d5 14. ed5 ♘d5 15. ♘d5 ♙d5
16. ♜b1 ♙e7 17. ♙b6 ♞f4 18. ♙c5 ♞h4
19. g3 ♙c5 20. ♞c5 ♞e7 21. ♙b5±
Brodsky — Bagaturov, Yerevan 1996
14. ♞g3
RR 14. ♜b1 ♘d7 15. ♙d4 ♙f6 16. ♙f6
♘f6 17. ♞he1 0-0 18. g4 ♞fc8 19. ♞e3 ♞a7
20. ♞d2 ♞c5 21. ♞g1 g5 22. h4 b4 23. ♘e2
a5± *Bykhovsky — Simagin, Moscow 1968*
14...g6 15. ♜b1 0-0-0
15...b4! 16. ♘e2 e5 *Simagin*
16. ♞f2 ♜b7 17. ♘e2 e5 18. ♘c1 d5
19. ed5 ♘d5 20. ♞he1 f5 21. ♘b3
21. ♙c5 ♙c5 22. ♞c5 ♞he8 △ ♞b6=
21...♘e3 22. ♞e3 ♙d6 23. c4! bc4 24.
♙c4 ♞b6

25. ♞e2?

25. ♙d5 ♙d5 26. ♞d5 [26. ♞b6 ♜b6 27.
♞d5 ♙c7 28. ♞c5 ♙d6 29. ♞c4 ♞c8 30.
♘d2 ♞he8=] 26...♞e3 27. ♞e3 ♙c7=

25...♜a7 26. ♞c1 ♙b7 27. ♞ed1 e4
△ 27...♙b8

28. ♙d5 ♙f4 29. ♙b7?

29. ♞c5 ef3 30. ♞f3 ♙h2 31. g3
[31. ♙b7±; 31. ♘a5 ♙e5 32. ♞d2±]
31...♞he8 32. ♘a5±

29...♙c1 30. ♙d5 ♙e3-+ 31. fe4 fe4 32.
♞c4 ♞h7! 33. ♞e4 ♞hd7 34. ♞d3 ♙g5
35. ♞f3 ♞d5! 36. ♞d5 ♞g1 37. ♜c2 ♞c8
38. ♜d3 ♞b1 39. ♜d4 ♞b2 40. ♜e4 ♞e8
41. ♜d3

0-1

Petrosian

103 (434)**E62****BOTVINNIK— SMYSLOV****Game 5**

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 g6 3. g3 ♙g7 4. ♙g2
0-0 5. d4 d6 6. ♘f3 ♙g4 7. h3 ♙f3 8.
♙f3 ♘c6 9. ♙g2 ♘d7 10. e3 e5 11. d5
11. 0-0 ed4 12. ed4 ♘d4 13. ♙b7 ♞b8 14.
♙g2 ♘e5±
11...♘e7

a) 11...♘cb8!? *Petrosian*

b) 11...♘a5 12. b3 [RR 12. ♞e2±]
12...e4! 13. ♙d2 f5 △ ♘e5 *Alatortsev*

12. e4 f5 13. h4!

RR 13. ♙d2 f4 14. h4 ♘c5 15. ♞e2 a5 16.
0-0-0 h5 17. ♜c2 c6 18. ♙h3 ♘c8 19.
♞hg1 ♞f6 20. b3 ♘a7 21. ♞gf1 b5±
Horvath — Mrva, Slovakia 1994

13...f4?!

a) 13...fe4 14. ♘e4±

b) RR 13...♘f6 14. ♞d3 ♜h8 15. ♙g5 h6
16. ♙d2 c6 17. 0-0-0 cd5 18. cd5 b5 19.
♘b5 ♞b8± *Jasnikowski — Sznepik, War-*
saw 1990

14. ♙h3 ♞f6

14...a5!? *Alatortsev*

15. ♞e2

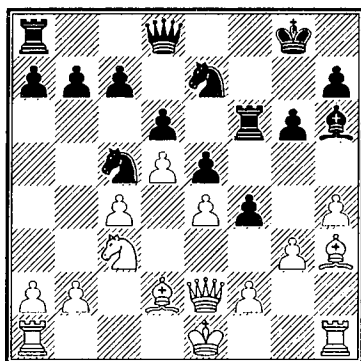
15. ♙e6 ♜h8 [15...♞e6 16. de6 ♘c5 *Pe-*
trosian] 16. h5 g5 △ ♞e6±

15...♙h6 16. ♙d2

16. f3 g5 17. hg5 ♙g5 18. g4 ♘g6 *Alatortsev*

16...♘c5

16...a5 17. ♘a4±

17. b4! f3

○ 17...a6 18. a3 c5! *Mueller*

18. ♖f1

18. ♜d1? ♜d3 19. ♜f1 ♜d2 20. ♜d2 ♜b4

18...♜d2 19. ♜d2 ♜a6 20. a3 c6

20...c5 *Alatortsev*

21. ♜d3 ♜c7

21...cd5?! 22. cd5 ♜b6 23. ♜e3± *Alatortsev*

22. ♜ab1 ♜b8 23. ♜hc1 a5

a) ○ 23...b6

b) RR 23...b5? 24. dc6 bc4 25. ♜c4 d5

26. ed5 ♜cd5 27. ♜d5 ♜d5 28. c7+—

24. b5 c5

24...cb5 25. cb5 b6 26. ♜a4±

25. b6 ♜e8 26. ♜e1 ♜g7 27. ♜e3 ♜f8

28. ♜b5 ♜a8 29. ♜a4 ♜f7 30. ♜c3 h5

31. ♜a5 ♜b8 32. ♜b2

32. ♜c5?! dc5 33. ♜e5 ♜e8 34. ♜d7 ♜f8∞

32...♜h7 33. ♜b3 ♜g8 34. ♜d3 ♜h6

35. ♜e1 ♜g4 36. ♜a4 ♜e7 37. ♜c2 ♜ff8

38. ♜a7 ♜e8 39. ♜g4 hg4 40. ♜b5 ♜f6

41. a4 ♜g8 42. ♜a5! ♜d8

42...♜h7 43. ♜d2

43. ♜b2 ♜d7 44. ♜d1 ♜f6

a) 44...♜b6 45. ♜b6 ♜b6 46. ♜e3+—

b) 44...♜b6 45. ♜e3+—

45. ♜b5 ♜e7 46. a5 ♜h7 47. ♜d3 ♜f7

48. ♜b2 ♜h5 49. ♜g1 g5 50. hg5 ♜bf8

51. ♜d2 ♜f4 52. ♜c3

52. gf4? ♜f4 53. ♜c3 ♜e4 △ ♜e2,g3∞

52...♜g3 53. ♜g3 ♜h2 54. ♜e1

1-0

Botvinnik

104 (435)

D98

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 6

1. d4 ♜f6 2. c4 g6 3. ♜c3 d5 4. ♜f3 ♜g7 5. ♜b3 dc4 6. ♜c4 0-0 7. e4 ♜g4 8. ♜e3 ♜fd7 9. 0-0-0 ♜c6 10. h3 ♜f3 11. gf3 ♜b6 12. ♜c5 f5

a) 12...e6 13. f4± *O'Kelly*

b) RR 12...♜d6 13. e5 ♜d8 14. f4 e6 15. ♜g2 ♜e8 16. d5 ed5 17. ♜d5 ♜f8 18. ♜b5 ♜d5 19. ♜d5 ♜e7 20. ♜hd1 ♜ad8 21. a3± *Sosonko — Mallee, Germany 1975*

c) RR 12...a6 13. h4 ♜d7 14. ♜g5 e5 15. de5 ♜g5 16. hg5 ♜de5 17. ♜e2 ♜fd8 18. f4± *Milov — Vegh, Geneva 1996*

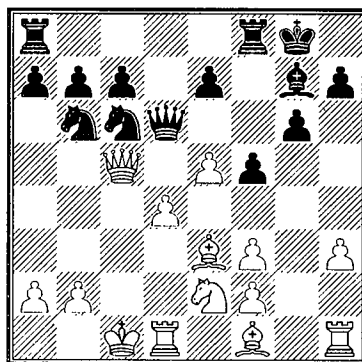
13. ♜e2

13. d5 ♜e5 14. ♜e2 f4

13...♜d6

13...e6 *Taimanov*

14. e5!

14...♜c5?

14...♜d5!

a) RR 15. b3 ♜fd8 16. ♜f4 ♜c5 17. dc5 ♜d1 18. ♜d1 ♜d7 19. ♜e6 f4 20. ♜f4 ♜de5 21. ♜e3 ♜f3 22. ♜g2 ♜fd4± *Furman — Krogus, Riga 1958*

b) 15. ♜d5 ♜d5 16. f4 e6 17. ♜g2 ♜ce7=

c) 15. ♜c3 ♜c5 [15...♜f3? 16. ♜e2 ♜g2 17. ♜dg1+—] 16. dc5 f4! 17. cb6 fe3 18. fe3 ♜e5; RR 18...♜f3!?

15. dc5 ♖c4

15...f4 16. ♗f4±

16. f4 ♜fd8 17. ♔g2 ♜e3 18. fe3 ♜b4

19. ♔b7 ♜ab8 20. c6 ♜f7

a) 20...♜a2 21. ♜b1 ♜b4 22. ♜d7 ♜d5
23. ♜d1+-

b) 20...♜d3 21. ♜c2 ♜c5 22. ♜d8 ♜d8
23. ♜d1 ♜b8

b1) 24. ♜d7 ♜d7 25. cd7 ♜d8 26. ♔c8 c5
27. b4 cb4 28. ♜d4+-

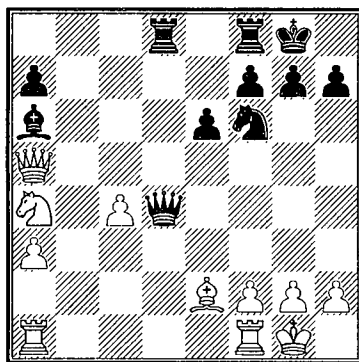
b2) 24. ♜d5 ♜b7 25. ♜b5+- Taimanov

21. ♜d4 e6 22. ♜b5 ♜d5 23. ♜d5 ed5
23...♜d5 24. ♜c7 ♜c5 25. ♜b1 ♜
♜a6+-

24. ♜c7 ♜dc8 25. ♔c8 ♜c8 26. ♜d5
♜c6 27. ♜d2 ♜e6 28. ♜c3

1-0

Smyslov

19...♜e4! 20. ♜c3 ♜c6 21. ♜b5 ♜b6
22. ♜b6 ab6 23. ♜fd1 ♜e4
½-½

Flohr

106 (437)

B66

105 (436)

E45

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 8

BOTVINNIK—SMYSLOV

Game 7

1. c4 ♜f6 2. ♜c3 e6 3. d4 ♔b4 4. e3 b6
5. ♜ge2 ♔a6 6. a3 ♔c3

6...♔e7 — game 76

7. ♜c3 d5 8. b3 0-0 9. ♔e2 dc4 10. bc4
♜c6 11. ♜b5

11. a4 — game 113

11...♜a5

11...e5

12. ♔d2 c6

12...♜c4 13. ♔c4 c6 14. ♜d6

13. ♔a5 ba5 14. ♜c3 c5 15. ♜a4

a) 15. d5 ed5

b) 15. 0-0 cd4 ♜c8

15...cd4 16. ed4

16. ♜c5 d3

16...♜d6

16...♜c8 17. ♜c1 ♜d8 18. 0-0 e5 19. d5

17. 0-0

17. ♜c5? ♜ad8 18. ♜a2 ♔c8 19. ♜d2
♜fe8 ♜e5±

17...♜ad8 18. ♜d2 ♜d4 19. ♜a5

1. e4 c5 2. ♜f3 ♜c6 3. d4 cd4 4. ♜d4
♜f6 5. ♜c3 d6 6. ♔g5 e6 7. ♜d2 a6 8.
0-0-0 h6 9. ♔e3 ♔d7

9...♜g4 — game 100

10. f4 ♜c8

10...♜c7! 11. ♜b1 ♔e7 12. ♜f3 b5 13.
♔d3 b4 14. ♜e2 d5∞ Boleslavsky

11. ♜b1 b5 12. ♔d3 ♜g4

a) 12...♜a5 13. h3 [RR 13. e5 de5 14. fe5
♜g4 15. ♔f4 ♜c4 16. ♔c4 ♜c4 17. h3
♔c5 18. ♜e6 fe6 19. hg4 ♜d4 20. ♜c1∞]

13...♜c4 [RR 13...♜c7 14. e5 de5 15. fe5
♜e5 16. ♜f3 ♜c7 17. ♔f4∞; 13...b4 14.
♜ce2 ♜c4 15. ♔c4 ♜c4 16. ♜d3 ♜c8±]
14. ♔c4 ♜c4 15. ♜d3 ♜a8± Konstanti-
nopolsky

b) ♜ 12...♔e7 O Kelly

13. ♔g1 ♜d4 14. ♔d4 e5

14...b4 15. ♜e2 e5 16. ♔g1 a5 Konstan-
tinopolsky

15. ♔g1 ef4 16. ♜d5

16. ♜f4 ♔e6 ♜ ♜e5; 16...♜c3!? 17. bc3
♜a5 ♜ ♔e6

16...♜e3

16...♖e5 17. ♖b6 ♗g5 18. ♗c7 ♜e7 19. ♖b5+—

17. ♖e3 ♜e3 18. ♗e3 ♖e6

18...♖e7 19. e5! 0–0

a) 20. ♗e4 g6 21. ed6 [21. ♗e7 ♗e7 22. ed6±] 21...♖d6 22. ♗d4 f5 23. ♗b6± Konstantinopolsky

b) 20. ♗b6 ♗c7 [20...♗c6 21. ♗e4 g6 22. ♗d7 ♗d7 23. e6+— O Kelly] 21. ed6 ♖d6 22. ♖h7 ♜h7 23. ♗d6 △ ♗d3 +—

19. ♗a7 ♖d5

a) 19...♗a8? 20. ♗a8 ♗a8 21. ♗c7+—

b) 19...♗c6 20. a4!±

20. ed5 ♖e7 21. ♗he1 ♗c7

a) 21...♗a8 22. ♗e7+—

b) 21...♗c7 22. ♗a6+—

22. ♗a6 0–0 23. c3

23. ♗b5 ♖f6±

23...♖f6 24. ♖b5 ♗a8 25. ♗c6 ♗b8

25...♗fc8? 26. ♗e8+—

26. ♗c4 ♗c8 27. ♖c6 ♗a7 28. ♗b3 ♗c7

29. ♗e4 g6 30. ♗f1 ♖e5 31. h3 ♜g7 32.

♗b4 ♗f8 33. a3

33. ♗b7? ♗b7 34. ♗b7 ♗b7 35. ♖b7 ♗b8 △ ♖c3

33...h5 34. ♜a2 ♗d8 35. ♗c2 f5 36.

♗f2 ♗af7 37. a4 g5 38. ♖b5 g4 39. a5 f4

40. hg4 hg4 41. a6

41...f3 42. g3 ♗c7 43. ♗b4+—

1–0

Smyslov

107 (438)

E62

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 9

1. c4 ♗f6 2. ♗c3 g6 3. g3 ♖g7 4. ♖g2 0–0
5. d4 d6 6. ♗f3 c6 7. 0–0 ♖f5 8. ♗h4 ♖e6
8...♖d7 9. e4

9. d5 cd5 10. cd5 ♖d7 11. ♖e3 ♗a6 12. ♖d4 ♗a5 13. ♗e1

a) RR 13. e4 ♗c5 14. ♗b1 ♗a4 15. b4 ♗c3 16. ba5 ♗d1 17. ♗b7 ♖a4 18. ♖f3 ♗f2 19. ♖f2 ♗d7∞ Horvath — Jansa, Roumania 1995

b) RR 13. a3 ♗fc8 14. b4 ♗d8 15. ♗d2 ♗f8 16. ♗fc1 ♗g4 17. ♗f3 ♗c7 18. ♖g7

♗g7 19. ♗d4 ♗h6 20. ♗h6 ♗h6 21. e4 ♗g4 22. ♖f1 ♗f6 23. f3± Dautov — Foisor, Nimes 1991

13...♗c5

13...♗fc8!?

14. e4 ♗a4 15. ♗a4 ♗a4 16. b3 ♗a3

17. f4! ♖b5

△ 17...♗fc8 18. e5 ♗e8 19. ♗d2 ♗c7 20. ♖e4± Panov

18. e5 ♗d7 19. e6! ♖d4 20. ♗d4 ♗c5!

21. ♗f3!

21. ♗c5 ♗c5= Panov

21...fe6

a) 21...♗d4 22. ♗d4+—

b) 21...♗f6 22. ♗c5 dc5 23. ef7 ♗f7 24. ♗g5+— Panov

22. de6

22. ♗e6!?, 22. ♗ac1!? Panov

22...♗f6 23. ♗ac1 ♗h5!

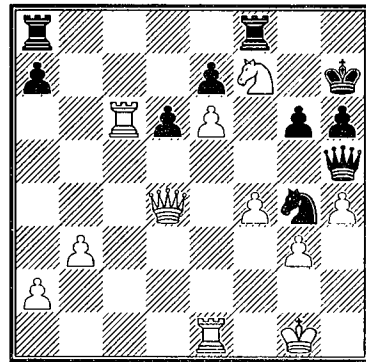
23...♗d4 24. ♗d4 ♖a6 25. ♗c7+—

24. ♗g5 ♖c6 25. ♖c6 bc6 26. ♗c6 ♗g4

27. h4

27. h3!? ♗e5 28. ♗c3±

27...h6 28. ♗f7 ♜h7

29. b4

a) 29. ♗c7 ♗a5 30. ♗ec1 ♗a2 [30...♗fc8 31. ♗g5!+—] 31. ♗e7 ♗h2 32. ♜f1 ♗h1 33. ♜e2 ♗g2 34. ♜e1 ♗g3 35. ♜d2 ♗g2 36. ♜c3 ♗fc8 37. ♜b4+—

b) 29. ♗d6 ♗a5 [29...♗fd8 30. ♗c7+—; 29...♗ad8 30. ♗a7+—] 30. ♗e2 ed6 [30...♗ad8 31. ♗b7] 31. ♗d6 ♗fd8 [31...♗f6 32. e7; 31...♗ad8 32. e7! ♗d6 33. ef8+— Panov]

32. Bd7 Bd7 33. Wd7 Bh8 [33... Bg8? 34. Wf7+ — Panov] 34. e7+ —

29... Bac8 30. Bc8

a) 30. Bec1 Bc6 31. Bc6 Wf5 — Panov

b) 30. Wc3 (Tolush) 30... Bc6 31. Wc6 Wf5 32. Qd6 Wd3 33. Qe4 Wd4 —

30... Bc8 31. Qd6 ed6 32. Wa7 Bh8

32... Bg8 33. Wf7 Bh8 34. e7+ —

33. Wd7

33. Wd4 Bh7 34. e7 Be8 35. Wd6 Wb5 36. We6 h5

33... Bc3 34. Wd8 Bh7 35. Wd7 Bh8 36.

Wd8 Bh7 37. We7 Bh8 38. We8 Bh7

39. We7 Bh8 40. We8 Bh7

$\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$

Botvinnik

108 (439)

C98

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 10

1. e4 e5 2. Qf3 Qc6 3. Bb5 a6 4. Ba4 Qf6 5. 0-0 Be7 6. Be1 b5 7. Bb3 0-0 8. c3 d6 9. h3 Qa5 10. Bc2 c5 11. d4 Wc7 12. Qbd2 Qc6 13. dc5 dc5 14. Qf1 Be6 15. Qe3 Bb8 16. We2 g6 17. Qg5 Bc8 18. a4

18. Bd2 — game 8

18... Wb7

RR 18... c4 19. ab5 ab5 20. b3 b4 21. Wc4 h6 22. Qd5 Qd5 23. ed5 hg5 24. Wc6 Wc6 25. dc6 bc3 26. Be5 ± Fischer — Kalme, USA 1958

19. ab5 ab5 20. h4

a) 20. Bd2 Qh5 21. Qd5 Qf4 22. Qe7 We7 —
b) 20. Qd5 Qd5 21. ed5 Bd5 22. Wf3! [22. Qh7 Bh7 23. Wf5 Bg8 24. Bg6=]

b1) 22... Wd7 23. Ba8! Δ Bc8 , Qf7 ±

b2) 22... Bdd8 23. Be4 Bd6 24. Be3 ±

b3) 22... Bd6 23. Qe4 Be6 [23... Bdd8 24. Bh6 ± Δ 24... f5 25. Bf8 fe4 26. Be4+ —] 24. Be3 c4 25. Qc5 Bc5 26. Bc5 Bd8 27. Be4 ± \dagger

b4) 22... Bd7 23. Be4 Bc7 24. Bd5 — \dagger

20... Bd6

20... Qh5 21. Qf5 Qf4 22. Qe7 Qe7 23.

Bf4 ef4 24. e5 ±

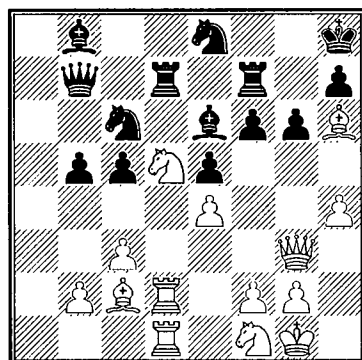
21. Qd5 Qh5 22. Qf3

22. g4?! Qf4 23. Bf4 ef4 24. Qf6? Bg7 25. Qgh7 Bh8 —

22... f6 23. Bh6 Bf7 24. Bd1 Bg4 25. We3

Qg7 26. Bd2 Qe8 27. Qh2 Be6 b28.

Wg3 Bh8 29. Bd1 Bdd7 30. Qf1 Bh8

31. Be3

Δ 31. Qfe3

31... Ba5 32. Be3

32. b3 c4 33. b4 Qb3 34. Bb3 cb3 —

32... Qc4 33. Be2 Qb2

33... Bd5 34. Bd5 Bd5 35. ed5 Wd5 36. Bb4 Qb2 37. Bd2 —

34. Bb1 Wc6 35. Bb4 Qc4 36. h5 g5 37.

Qfe3 Qed6 38. Bd6

a) 38. Bd1 Qe3 39. We3 Qe4 —

b) 38. Qc4 Qc4 —

38... Qd6 39. Bd3 Bb7 40. Bb2 h6 41.

Wf3 Ba7 42. c4

42. We2 Be3 —

42... bc4 43. Bb7 Qb7 44. Qc4 Bg7 45.

Be2 Bd4 46. Qde3 Be3 47. Qe3 Qd6

$\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$

Simagin

109 (440)

D79

BOTVINNIK—SMYSLOV

Game 11

1. Qf3 Qf6 2. g3 g6 3. Bg2 Bg7 4. c4 c6 5. d4 d5 6. cd5 cd5 7. Qc3 0-0 8. Qe5 Qc6

8... Bf5 — game 119

9. 0-0 Be5

a) 9... Qe5 10. de5 Qg4 11. Qd5 Qe5 [11...

e6? 12. Qf6 Qf6 13. Wd8 Bd8 14. Bg5+ — Barscay — Trifunovic, 1948] 12. Bg5 [12. Wb3] 12... Qc6 13. Bc1! ±

b) 9...e6

10. Qc6 bc6 11. Qa4 Qd7 12. b3

12. Be3 Qb6 13. Qc5 Qc4 Moiseev; 12. $\text{Bg5!?$; 12. $\text{Bf4!?$

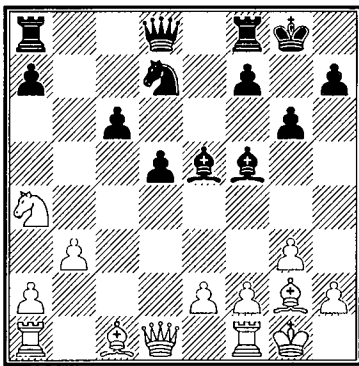
12...e5

a) 12...c5 13. Bb2 cd4 14. Bd4 e6 15. Bc1 ±

b) RR 12... Bc8 13. Bb2 Wa5 14. We1 Wb5 15. Wd2 e6 16. Bf1 c5 17. dc5 Bb2 18. Wb2 Qc5 19. Qc5 Bc5 20. Bc5 Wc5 21. Bc1 Wd6 22. Wd2 Wa3 23. Bf3 ½-½ Sa-
lov — Kamsky, Biel 1993

13. de5 Bc5

13... Qe5 14. Bb2 ± Moiseev

14. Bh6 Be8

14... Ba1 15. Wa1 Wf6 16. Wf6 Qf6 17. Bf8 Bf8 18. Bc1 ±

15. Bc1 Bc8 16. Wd2

16. $\text{Bc3!?$

a) 16... Wa5 17. Be1 Δ Bd4

b) 16... Bb8 17. Bd4 ± Moiseev

16... We7 17. Bfe1 Bd6 18. Wd4 Wf6

a) 18... f6? 19. Bc6+

b) 18... Qf6 19. Bg5 Be5 20. Wh4 Δ f4 ±

c) 18... We5 19. Wa7 Bb4 20. Bed1 We2 21. Wd4 ± Moiseev

19. Wf6

19. Wa7? g5+

19... Qf6 20. Qc5 Qd7 21. Qd7

Δ 21. e4 Qc5 [21... de4 22. Qe4] 22. ef5 Be1 23. Be1 gf5 24. Bh3 ±

21... Bd7 22. e4 Ba3 23. Bcd1 Bg4 ½-½

Botvinnik

110 (441)

A42

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 12

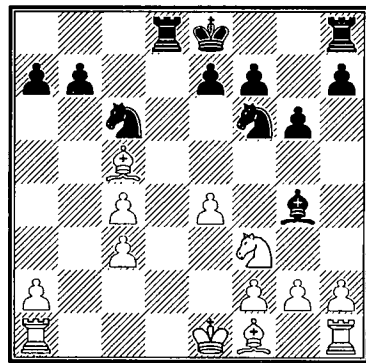
1. e4 c5 2. Qf3 g6 3. c4 Bg7 4. d4 d6 5. Qc3 Qc6 6. Be3 Bg4

a) RR 6... Wa5 7. d5 Qe5 8. Qe5 Be5 9. Bd2 a6 10. Bd3 Wc7 11. f4 Bd4 12. Wc2 Qh6 13. Qe2 Bg7 14. h3 ± Korchnoi — Bilek, Budapest 1961

b) RR 6... Qf6 7. d5 Qb4 8. a3 Qa6 9. Be2 0-0 10. 0-0 e6 11. de6 Be6 12. h3 Be8 13. Wc2 Bd7 14. Bfe1 Bc6 15. Bd3 Qd7 16. Bd1 ± Nogueiras — Zapata, Cienfuegos 1996

c) RR 6... Wb6 7. Qa4 Wa5 8. Bd2 Wc7 9. d5 Qd4 10. Qd4 cd4 11. Bd3 Qf6 12. Bc1 0-0 13. b4 e6 14. 0-0 ed5 15. cd5 Wd8 — Nickoloff — Dzindzichashvili, Sa-int John 1988

7. dc5 dc5 8. Wd8 Bd8 9. Bc5 Bc3 10. bc3 Qf6

11. Qd4!

a) 11. Qd2? Bd2 12. Bd2 Qe4 ±

b) 11. Bd4 Qd4 12. Qd4 Qe4 13. f3 Qc3 ±

11... Qe4 12. Qc6 bc6 13. Ba7

13. Bd4 e5! 14. Be5 0-0 → Romanovsky

13... Bf5

13... Bc6 14. f3 Qd6 15. c5 Qc4

14. f3 ♖d6

14...♗c3?! 15. ♖b6 ♖d7 16. a4△ a5- a6+-

15. a4 ♖a8 16. ♖b6 0-0 17. c5 ♗c8 18. g4 ♖e6 19. a5 ♗b6 20. cb6 ♖b8 21. ♖d3 21. ♗f2 ♖b6 22. ab6 ♖a1

a) 23. ♖b5 ♖h1 [23...♖a2 24. ♗g3 ♖b2 25. c4 cb5 26. c5 ♖d5 27. ♖d1±] 24. b7 cb5 25. b8♗ ♗g7 26. ♗b5 ♖h2= Romanovsky

b) 23. b7 ♖b1 24. ♖a6 ♖b2 25. ♗e3 ♗f8 26. ♖d1 ♗e8 27. ♖d4 c5 28. ♖b4+-

21...♖b6 22. ab6 ♖a1 23. ♗d2 ♖a2

23...♖h1? 24. b7 ♖h2 25. ♖e2+-

24. ♗e3 ♖c8

24...♖b2 25. ♖b1 ♖b1 26. ♖b1 ♖c8 27. ♗d4+- Romanovsky

25. ♖d1 ♖b2 26. ♖c4 ♗g7 27. ♖d8 ♖e6 27...♖b7 28. ♖d7 ♖b6 29. ♖e7 △ ♖f7 +-

28. ♖e6 fe6 29. ♖b8 e5

29...♗f6 30. ♗d4 ♖b5 31. f4+-

30. c4 ♗f7 31. c5 ♗e6 32. ♖d8 g5 33. h3 ♖b1 34. ♗d2 ♖b5 35. ♗d3 ♖b1 36.

♗c4 ♖c1 37. ♗b4 ♖b1 38. ♗a4 ♖a1 39. ♗b4 ♖b1 40. ♗a3 ♖a1 41. ♗b2 ♖a5 42.

♖d3 ♖a8 43. ♗b3

43. ♖a3 ♖a3 44. ♗a3 [44. b7 ♖a5!] 44...♗d7 45. ♗b4! [45. ♗a4? e4! 46. fe4 ♗c8!] 45...e4

46. f4! g4 47. ♗c3+- Romanovsky

43...♖a5

44. ♗b4 ♖b5 45. ♗c4 ♖b1 46. ♖b3 ♖c1 47. ♗d3 ♖d1 48. ♗e3 ♖d8 49. b7 ♖b8

50. ♗e4 ♗d7 51. ♗f5!+-

1-0

Smyslov

III (442)**E45****BOTVINNIK — SMYSLOV****Game 13**

1. c4 ♗f6 2. ♗c3 e6 3. d4 ♖b4 4. e3 b6 5. ♗ge2 ♖a6 6. a3 ♖c3 7. ♗c3 d5 8. b3

a) 8. cd5 ♖f1 9. ♗f1 ed5=

b) 8. b4 ♖c4 9. ♖c4 dc4 10. ♗e2 a5 11. b5 ♗d5=

c) 8. ♗f3 0-0 9. ♖e2 c5 10. dc5 ♗bd7 8...0-0 9. a4

9. ♖e2 — game 113

9...c5

RR 9...♗c6 10. ♖b2 dc4 11. bc4 ♗a5 12. ♗b5 c6 13. ♗a3 ♗e7 14. ♗c2 c5 15. ♖e2 cd4 16. ed4 ♖fc8 Addison — Fischer, New York 1965

10. ♖a3 dc4 11. bc4 ♗c6 12. ♗b5 ♖b7 12...cd4 13. ♖f8 ♗f8 [13...♗f8 14. ♗d4]

14. ed4 [14. ♗c7 ♖d8 15. ♗a6 de3] 14...♗e4 [14...♖d8 15. ♗b1 ♗d4 16.

♖d3±] 15. ♗b1 ♖d8 16. ♗e4 [RR 16. ♖d3!?±] 16...♗b4 Bronshtein

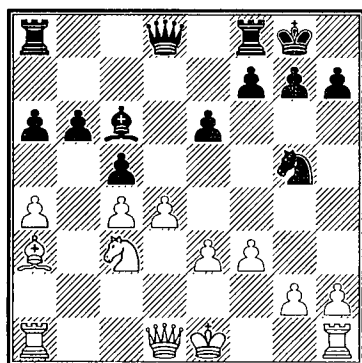
13. ♖e2 ♗e4 14. ♖f3 ♗g5?!

14...♗a5!? 15. ♗c2 f5 Bronshtein

15. ♖c6! ♖c6 16. f3 a6

○ 16...f5

17. ♗c3

17...f5

a) 17...♗f3 18. gf3 ♗h4 19. ♗e2 cd4 20. ♖f8 dc3 21. ♖a3 [21. ♗d4!; RR 21. ♖d6

♗c4 22. ♗f2 ♖d8] 21...♗c4 22. ♗f2 ♗h4=

b) 17...♗f6 18. 0-0 ♖fd8 19. h4 ♗h3 Bronshtein

18. 0-0 ♗f6 19. ♗d3 ♖fd8 20. d5 ♗f7 21. e4 ed5 22. cd5 ♖d7 23. ♖b2 ♗e5

23...b5 24. ab5 ab5 25. ♗a4 ♗e5 [25... ♗d6 26. ♗c3] 26. ♗e2 ba4 27. f4+-

24. ♗e2 f4 25. ♗d1 b5 26. ♗f2 c4

26...♗d6 27. ♖fc1 ♗c4 28. ♖c4!±

27. ab5 ab5 28. ♗d2 ♖ac8 29. ♖fc1 ♖e8

30. ♖c3 ♖c7 31. ♗h1 ♖b7 32. ♖a2 h5

33. ♖ca1 b4 34. ♖b4 ♗b6 35. ♖c3 ♗e3

36. ♖d1 ♜d2 37. ♜d2 ♖d3 38. ♙d4 ♜eb8
39. ♖c3 ♜b3 40. h4 ♜8b7 41. ♜a8
1-0 Botvinnik

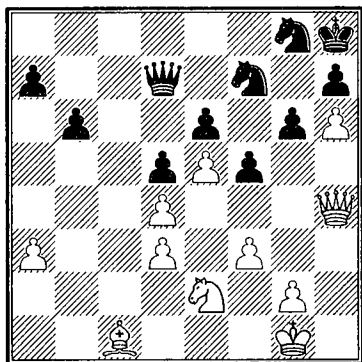
112 (443)

C18

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 14

1. d4 e6 2. e4 d5 3. ♖c3 ♙b4 4. e5 c5
5. a3 ♙c3 6. bc3 ♜c7 7. ♜g4 f5 8. ♜g3
♜e7 9. ♙d2 0-0 10. ♙d3 b6 11. ♜h3
♙a6 12. ♜f4 ♜d7 13. h4
13. ♙a6 ♜a6 14. h4 *Gligoric*
13...♙d3 14. cd3 ♜bc6 15. ♙e3 cd4 16.
cd4 ♜ac8
RR 16...♜d8 17. ♜c1 ♜c8 18. ♜c8 ♜c8
19. 0-0 ♜d7 20. ♜c1 ♜h8 21. h5 ♜f7?
22. ♜c7! 1-0 *Vasiukov — Fuchs, Germany*
1957
17. h5 ♜a5
17...♜d8!?
18. h6
RR 18. ♜h3 ♜b3 19. ♜d1 ♜c3 20. ♜g5
♜a5 21. ♙d2 ♜b3 22. ♜g3 ♜f7 23. ♜h6
♜g6 24. hg6 gh6 25. gf7 ♜f7 26. ♜h5
Pavlov — Mititelu, Roumania 1957
18...g6 19. 0-0 ♜h8 20. ♜ab1 ♜g8 21.
♙d2 ♜c6 22. ♜e2 ♜d8 23. ♜fc1 ♜f7
24. ♜h4 ♜c1 25. ♜c1 ♜c8 26. f3! ♜c1
27. ♙c1

27... ♜e7

♞ 27...♜b5 28. ♙g5 [28. ♜f4 g5 29.
♜h5 ♜gh6 30. ♜e6 ♜b1-+] 28...♜g5
29. ♜g5 ♜d3 30. ♜f2 ♜a3 31. ♜d8 ♜e7
32. ♜c8 g5 33. ♜c3=

28. ♜e7 ♜e7 29. ♜f4 ♜d8 30. g4 fg4
31. fg4 ♜ec6 32. ♜e2 ♜g8 33. ♜f2 ♜f8
34. ♜e1 ♜f7 35. g5 ♜e7 36. ♜d1 ♜d7
37. ♜c2 b5 38. ♜b3 a6 39. a4 ♜c7
39...ba4 40. ♜a4 ♜d4 41. ♜d4 ♜e5 42.
♜a5 ♜d3 43. ♙d2 e5 44. ♜f3 ♜e6 45.
♜h4 ♞ ♜g6=

40. ab5 ab5 41. ♙d2 ♜b6 42. ♜a3 ♜b7
43. ♜b2 ♜a6 44. ♜a3 ♜fd8 45. ♙e1
♜e7 46. ♜c1
½-½ *Ragozin*

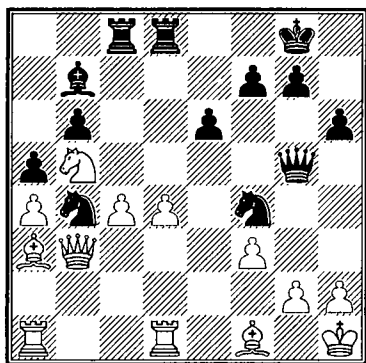
113 (444)

E45

BOTVINNIK—SMYSLOV

Game 15

1. c4 ♜f6 2. ♜c3 e6 3. d4 ♙b4 4. e3 b6
5. ♜ge2 ♙a6 6. a3 ♙c3 7. ♜c3 d5 8. b3
0-0 9. ♙e2 dc4 10. bc4 ♜c6 11. a4 ♜d7
RR 11...e5 12. d5 ♜a5 13. ♙a3 ♜e8 14.
♜b5 ♜d7 15. 0-0 c6 16. dc6 ♜c6 17.
♜c1 ♜b7 18. ♜c2 ♜d7 19. ♜fd1 ♜dc5±
Christiansen — Lewitt, Saint John 1988
12. ♜b5
RR 12. ♙b2 ♜a5 13. ♜b5 c6 14. ♜a3
♜fd8 15. 0-0 ♜ac8 16. ♙d3 ♜e7 17.
♜c2 c5 ♞ *Lutsko — Brodsky, Nikolaev*
1993
12...♜fd8 13. ♙b2 ♜a5 14. ♜c2 c6 15.
♜a3 ♜e7 16. 0-0 c5 17. ♜b5
17. dc5?! bc5 18. ♙d3 h6 ♞ ♜c6
17...♙b7 18. ♙a3
18. f3!? a6 19. ♜a3 ♜c6 20. ♜fd1 ♜b4
21. ♜b3±
18...♜c6 19. ♜fd1 a6 20. ♜c3 ♜b4 21.
♜b3 a5 22. ♜b5! h6
22...♜d7 ♞ ♜ad8
23. ♙b2 ♜ac8 24. f3! cd4 25. ed4 ♜h5
26. ♙f1 ♜g5 27. ♙a3 ♜f4 28. ♜h1
28. ♜e1 ♜bd3!; 28. g3 ♜h5

28...h5

28...Bc4!

a) 29. Bc4 Bc8 30. Bc8 [30. Bb3 Bc2 31. Bb4 Bg2!] 30...Bc8 31. Bb4 ab4 32. Qd6 Bb6!+

b) 29. g3 Qfd3 30. Bd3 [30. Bc4 Bf3 31. Bg2 Bb3!] 30...Qd3 31. Bb3 [31. Bc4 Bf3 32. Bg2 Bg2; 32...Bb3] 30...Bd5 Δ Ba4+

29. Bb4

29. Bc1 Bf5+

29...ab4 30. Bb4 h4 31. Ba3

31. Bb3!?

31...Bc5! 32. Be1 Bf5 33. Qd6?

33. d5! Be5 34. Be5 Bb5 35. Bb5 Bb1 36. Bb8 Bb7 37. Ba1 Ba1 38. Bb4 Bg8 39. Bg1± Flohr

33...Bg2?

33...h3! [33...Bb7? 34. c5!] 34. g3 Bg2

a) 35. Qe4 Bb4 36. fe4 [36. Be4 Bc1-+] 36...Qe1+

b) 35. Qb7 Qe1 36. Qd8 [36. Bb1 Bb7] 36...Qc2+

34. Bg2 h3 35. Bb3 Bf3 36. Bf3 Bf3 37. Qf7!

37. Bg2 Bf2 38. Bg1 Bf4+

37...Bf7

a) 37...Bf7 38. Bb6 Bb6 39. Bb6+-

b) 37...Bf4 38. Bb7 [38. Qd8 Bf2 39. Bg2 Bg4 40. Bg1 Bg2 41. Bg2 Bb1=] 38...Bf8 39. Qe5! Bf2 40. Bb6 Bb7 41. Bb6 Bb8 42. Bb5+-

38. Bb6 Bb4?

38...Bb6! =

39. Bb6 Bb4 40. Bf7 Bf7 41. Bb6?

41. Be8 Bb7 42. Bb1 Bf5 [42...g6 43. Ba1] 43. Bb1+-

41...Bb4 42. Bb6

Δ 42. Bb5 g6 43. a5±

42...Bb5! 43. Bb8 Bb7 44. Bb4 Bb4

45. Be4 Ba5 46. Bg2 Bg6 47. Bf3?

Δ 47. Bf4 Bg5 48. Bf3 Ba4 49. Bb3±

47...Bb5 48. Bf4 Bb5 49. Be4 Bb5 50. Bf4 Bb5 51. Bg4 Ba4 52. Bg5 Ba6 53. h4 Bb6 54. h5

54. c5!?

54...Bb6 55. Bg6 Bb5 56. Bg5 Bb6

½-½

Yudovich

114 (445)

C98

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 16

1. e4 e5 2. Qf3 Qc6 3. Bb5 a6 4. Ba4 Qf6 5. 0-0 Be7 6. Be1 b5 7. Bb3 0-0 8. c3 d6 9. h3 Qa5 10. Bc2 c5 11. d4 Bc7 12. Qbd2 Qc6 13. dc5 dc5 14. Qf1 Bb6 15. Qh4 g6

RR 15...Qe7 16. Bf3 Bb8 17. Qe3 Bb7 18. g4 [18. Qg4 Qg4 19. hg4 Qg6 20. Qf5 Be6 21. g5 Bc7 22. Be3 c4 23. Bb1± Fischer — Filip, Curacao 1962] 18...c4 19. Qef5 Qf5 20. Qf5 Bf5 21. gf5 Bb8 22. Bb2 h6 23. Bg1± Tal — Filip, Portoroz 1958

16. Bb6 Bb8 17. Bf3 Qe8 18. Qe3 f6 19. Qd5 Bf7 20. Qb6 Bb8 21. Qc8 Bb8 22. g3 Bf8 23. Be3 Bb8 24. Qg2 Qc7 25. Bb1 Bb1 26. Bb1 Bb8 27. Bb8 Qd8 28. a4 Bb6 29. ab5 ab5 30. h4 Bg7 31. h5 g5 32. Bc1 Qb7 33. Qe3 Qd6 34. Qf5 Qf5 35. ef5 Bb5 36. Be4 Bb6 37. Be3 h6 38. Bg2

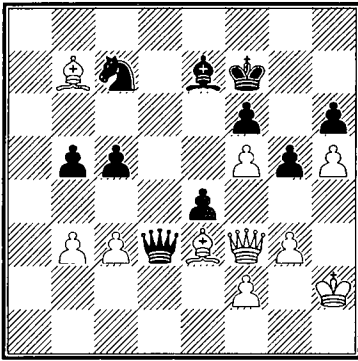
38. Bb2!?

38...Be7 39. b3 Bb8 40. Bb6 Bb3 41. Bb2 Bf7

41...Bb3 42. Bg5 Bf3 43. Bb6

42. Bb7 e4

42...Bb3 43. Bb6 Bb5 44. b4+-

43. ♖e4 ♜c3 44. b4! ♗e5 [RR
44...♜b4!?] 45. bc5 ♖e4 46. ♙e4 ♘a6
47. c6 ♙d6± Botvinnik
43...♜c3 44. ♙d5 ♘d5 45. ♜d5 ♙f8 46.
♙g2
46. ♜a8 ♙f7! [46...♙g7? 47. ♜e8+–] 47.
♜h8 ♙f8
46...♜c2 47. g4 ♖e2 48. ♙g3 ♜c2 49.
♙f3 ♜c3 50. ♙g2 ♜c2 51. ♜a8 ♙f7
52. ♜d5 ♙f8 53. ♙f3 ♜c3 54. ♜a8 ♙f7
55. ♜d5 ♙f8

½–½

Ragozin

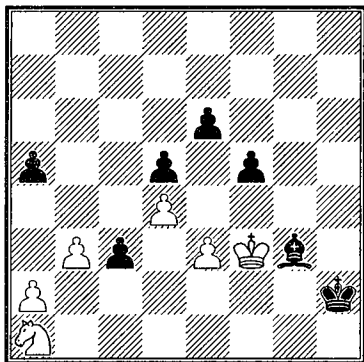
Ragozin

D79

1. ♖f3 ♜f6 2. g3 g6 3. c4 c6 4. ♙g2 ♙g7
5. d4 0-0 6. ♜c3 d5 7. cd5 cd5 8. ♜e5
b6 9. ♙g5
RR 9. 0-0 ♙b7 10. ♜a4 e6 11. ♙g5 ♜bd7
12. ♜fd1 h6 13. ♙f4 g5 14. ♙e3 a6 15.
♜ac1 b5 16. ♜b4 ♜c8 17. h3 ♜e4 18.
♜e4 ♜c1 19. ♜c1 de4 20. ♜c6± Sergeev
— Svitek, Czechia 1994
9...♙b7 10. ♙f6
RR 10. ♜a4 ♜e4 11. ♜e4 de4 12. ♙e3
a6 13. ♜c2 ♜d5 14. 0-0 ♜c8 15. ♜b3
♜b3 16. ab3± Martin — Villmoth,
Swansea 1987
10...♙f6 11. 0-0

11. e4 de4 12. d4 e5 13. de5 d7 14. f4 d5
11...e6 12. f4
12. e4 d6 13. ed5 [13. d6 d6 14. ed5 ed5=] 13...d5 14. de5 e5 15. de6 d2 16. ef7 f7 17. g2 c3 18. bc3 d1 19. fdl f8 20. d3 c4±
12...d7 13. c1
13. e4 f6 14. d4 [14. ed5 fe5 15. de5 ed5 16. d5 h8] 14...de4 15. d4 h8=
13...f6 14. f3
14. d3!? Romanovsky
14...d6 15. e3 d7 16. e2
16. f2 d f1 Romanovsky
16...a5 17. h4
a) 17. b3 f8 d f8-a3 Romanovsky
b) 17. e4 de4 18. d4 f5 [18...f8 19. d3±] 19. eg5 d4 [19...ae8 20. fdl h6 21. de5!] 20. d4 d4 21. h1 g2 22. g2 Romanovsky
17...d4 18. h3 d6 19. h2 a5 20. fe1 b5 21. d1 b4 22. f2 a6 23. d1 f8 24. c8
a) 24. f1 c1 25. c1 c8
b) 24. d2 d4 Romanovsky
24...c8 25. f1 f1 26. f1 c6
26...b5 27. d3 [27. d3 d4] 27...c2!
28. c2 f1 29. g1 [29. b3 h5] 29...d4 30. b3 g2-+ Romanovsky
27. d3 c2 28. c2 c2 29. f2 f2
30. f2 d4 31. d1 f7 32. b3
32. g4 h5 33. g5 h8! d e5
32...d6 33. g2 h5 34. h3 d4 35. g4 h4 36. g4 f5 37. h3 f6 38. d1
38. d5?! g5 39. hg5 d3-+
38...g7 39. d3 d3 40. d3 bc3 41. d1
d 41. b4 ab4 42. b4 h6 43. a4 d8 44. d2=
41...h6 42. d2 e7 43. g3
43. a3 h5 44. b4 ab4 [44...a4 45. b5 d8 Romanovsky] 45. ab4 h4 46. b5 d8 47. g3 g5 48. f5 g5 49. f3 b6 50. d1 [50. d4!] 50...f6 51. e2 [51. d2 e5 52. de5 e5 53. d1 d4 54. ed4 d4 55. f4 c4 56. f5 f2 57. d2 b3-+]

51...f4 52. e3 [52. e3?! fe3+] 52...e5
53. c2 e5! 54. de5 fe3+
43...e5 44. e3 e4 45. e1 g5 46.
fg5 e5 47. c2 d6 48. e1
48. a3 e4 49. b4 a4 [49...ab4 50. ab4
e5 51. b5 d7+] 50. b5 d7 51. e1
e5 [51...e3 52. c2 e2 53. e2
Ro-manovsky] 52. c2 a5 53. e1 [53.
e3 e6] 53...b6 54. c2 e6+
48...e4 49. c2 e3 50. a1
50. a3 e2 51. e2 e3 52. e1 e4 Δ
e3, d8 + Romanovsky
50...e2 51. e2 e3 52. e3

52...e4! 53. c2 e1 54. e2 e2
55. a1 e7 56. c2 e3 57. e1
d8 58. c2 e6 59. a3
59. e3 e2 60. a1 e1 61. c2 d1
62. a1 e7 63. c2 d6 64. a1 e1 65.
e3 b4 66. e3 e2 67. c2 e2+
59...e7 60. b4
60. a4 d6 61. e1 e5 62. de5 e5 63.
e3 [63. c2 d4! 64. ed4 d6 65. e3 f4
66. f5 e4 67. d6 f3+] 63...d4! 64.
ed4 d6 65. c2 [65. e3 b4+] 65...f4
66. e3 f3 67. e3 f2 68. e3 e3 69.
f1 f4! 70. d5 e2 71. e2 e1+
60...a4 61. e1 e5 62. c2 e6 63. e3
63. b5 d8 64. e1 a5 65. c2 e4
66. e1 e7 67. c2 [67. d3 c2 68.
e2 a5 69. e2 e3+; 67. e3 b6
68. e2 f4 69. ef4 d4+] 67...b6 68.
b4 f4 69. ef4 d4 70. e3 [70. d3
e5 71. e3 b6+] 70...b6 71. e3

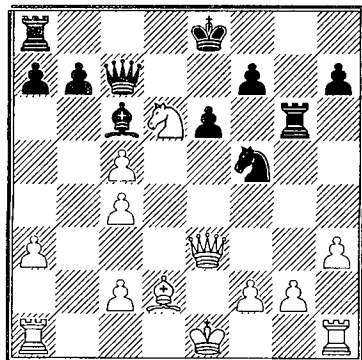
e4 72. c6 [72. e3 e5 73. c6
e6+] 72...e3 73. b4 d4 74. e5 d3
75. a4 [75. c4 d4] 75...d2 76. c4
e2 77. d2 e2 78. b4 e5 79. a4 e4
80. a5 d8 81. b6 e3+
63...e2 64. a1 d8 65. c2 e5 66.
b5 d8 67. b4 b6 68. c2 a5 69.
b4 e1
a) 70. e3 e2+
b) 70. c2 d1 71. a1 e1 72. c2 e2+
0-1 Smyslov

116 (447)

C15

SMYSLOV — BOTVINNIK Game 18

1. e4 e6 2. d4 d5 3. c3 b4 4. a3 c3
5. bc3 de4 6. g4 f6 7. g7 g8 8.
h6 c5 9. e2 g6 10. e3 c6
10...bd7 11. g3
11. d2
11. dc5 — game 81
11...e7! 12. g3 d7 13. dc5
13. e4 e4 14. e4 e6+
13...c7 14. c4 e6 15. e2 g4
15...0-0-0
16. e4
a) 16. d4 d8 17. h8 g8 Δ
f2, d2+
b) 16. c3 0-0-0=
16...g4 17. h3 g6 18. e4 f5 19.
d6
19. e2 0-0-0 Δ g2, d4+

19...♚d6!

19...♘d6 20. cd6 ♚d6 21. ♖b4 ♚c7 22. 0-0-0±

20. cd6 ♘e3 21. ♖e3 ♖g2 22. ♖g1 ♘d7 22...♖h3 23. ♖g6 fg6 24. 0-0-0 ♘d7 25. ♖h1±; 23...hg6=

23. h4

23. c5 ♖h3 24. ♖g6 fg6

23...h5 24. c5 ♖ag8 25. ♖b1 ♖f3 26. ♖g6 26. ♖g3 ♖g3 27. fg3 ♖g3 28. ♘f2 ♖h3

Bronshstein

26...♖g6 27. ♘d2 e5 28. ♘d3 f6

a) 28...f5 29. ♖g5=

b) 28...♖g2 29. ♖g5 ♘e6 Bronshstein

29. ♖d2 ♖g2

29...♖g4 30. ♖b4

30. ♘e3 ♖c6 31. ♖c3 ♘e6 32. f4 ♖c2

a) 32...♖g3 33. ♘d2 e4

b) 32...ef4 33. ♘f4 ♖g4 34. ♘e3 ♖h4 Bronshstein

33. ♘d3 ♖g2 34. fe5 f5 35. ♖b4 ♖e4 36. ♘d4 ♖g4

36...♖h2! 37. ♖e1 ♖h3 38. ♖a4 [38. a4 ♖c6] 38...a6

Stahlberg

37. ♖e1 a5 38. ♖b2 ♖d5 39. ♘d3 ♖a4

40. ♘e2 ♖a3 41. ♖d2 ♖c4

41...♖c6 42. d7! ♖d7 43. ♖d6 ♘e7 44. ♖d2

42. ♘f2 ♘d7 43. ♖d4

43. c6 bc6 44. ♖b2 ♖b5 45. ♖d2 ♖d3; 45...c5

43...♖b5 44. ♖d2 a4 45. ♖g5 ♖d3 46. ♖d3 ♖d3 47. ♖c1 ♖b5 48. ♘e3 ♘e6 49. ♘f4 ♖d7 50. ♖b2 ♘d5 51. ♖a3 ♖c8

52. ♖c1! ♖e6

52...♘c5 53. ♘g5 ♘d5 54. ♘h5 ♘e5 55. ♘g5 ♘d6 56. h5 ♖e6 57. ♘f6 ♖g8 58. ♘g7+

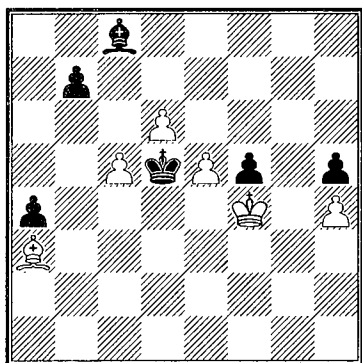
53. ♖a3 ♖d7 54. ♖c1 ♘d4 55. ♖a3 ♖e6 56. ♖b4 ♖c8 57. ♖a3 ♖e6 58. ♖b4 ♖d7 59. ♖a3 ♖c8 60. ♖c1 ♘d5 61. ♖a3 ♖d7 62. ♖c1

62...♖e6 63. ♖a3 [63. ♖d2 a3+; 63. ♘g5 ♘e5 64. ♘h5 f4+; 63. ♖b2 ♘c5 64. ♘g5 ♘d5 65. ♘h5 f4+] 63...♖c8 64. ♖c1 ♘d4 65. ♖a3 ♘d3 66. ♖b2 [66. ♖b4 ♘c4 67. ♖a3 ♘b3+; 66. ♖c1 ♘c2 67. ♖a3 ♘b3 68. ♖c1 a3+; 66. ♘g5 ♘e4 67. ♘f6 ♘d5 68. ♖c1 ♖e6! 69. ♘e7 ♘e5 70. d7 ♖d7 71. ♘d7 f4 72. ♘c7 f3 73. ♖e3 a3+] 66...♘c2 67. ♖d4 [67. ♖a1 a3 68. ♘g5 a2 69. ♘f6 f4 70. e6 f3 71. d7 ♖d7 72. ed7 f2 73. d8 ♖f1 ♖a1+] a) 67...♘d3 68. ♖b2=

b) 67...a3 68. ♘g5 ♘d3 69. ♖a1= [69. ♘f6 ♘d4 70. e6 a2 71. d7 ♖d7 72. ed7 a1 ♖73. d8 ♖e4 ♖e5+] 69...♘e4 70. ♘f6 ♘d5 [70...f4 71. e6 f3 72. d7 ♖d7 73. ed7 f2 74. ♘e7 f1 ♖75. ♖f6 a2 76. d8 ♖f6 77. ♘f6 a1 ♖78. ♘g6=] 71. ♘e7 f4 72. d7 ♖d7 73. ♘d7 f3 74. c6! [74. e6 f2 75. e7 f1 ♖76. e8 ♖b5 77. ♘d8 ♖e8 78. ♘e8 ♘c5+] 74...bc6 75. e6 f2 76. e7 f1 ♖77. e8 ♖a1 78. ♖e6=

c) 67...♘b3! 68. ♘g5 ♘c4 69. ♘f6 [69. ♖b2 ♘d5! 70. ♘h5 f4+] ♘d5 70. ♘e7 f4 [70...a3 71. ♖a1=] 71. d7 ♖d7 72. ♘d7 ♘d4 73. e6 f3 74. e7 f2 75. e8 ♖f1 ♖76. ♘c7! [76. ♖h5 a3 77. ♖g4 ♘c3+] 76...♖a6 77. ♖h5 ♖c6 78. ♘b8 a3 79. ♖h8 [79. ♖d1 ♘c5 80. ♖b3! ♖d6 81. ♘a7 ♘d4! 82. ♖b7 ♖c5 83. ♘b8 ♖e5 84. ♘a7 ♖a5 85. ♘b8 a2 86. ♖b2 ♘e3+] 79...♘d3 [79...♘c5 80. ♖c3 ♘b6 81. ♖b4! ♖b5 82. ♖d6=] 80. h5 a2 81. ♖a1 [81. h6 ♖h1 82. ♖h7 ♘c3 83. ♖g7 ♘b3 84. ♖g3 ♘b4 85. ♖f4 ♘b5+] 81...♖e8 82. ♘c7 ♖f7 83. ♘b8 ♖b3 84. ♖f1 (Konstantinopolsky) 84...♘d4 85. h6 ♖b1 86. ♖f6 ♘c5 87. h7= ½-½

Botvinnik

117 (448)**A36****BOTVINNIK— SMYSLOV****Game 19**

1. c4 g6 2. ♖c3 c5 3. g3 ♗g7 4. ♗g2 ♖c6
5. e3 e6 6. ♖ge2 ♖ge7 7. d4 cd4 8. ♖d4
d5 9. cd5 ♖d4 10. ed4 ♖d5 11. 0-0 0-0
12. ♖b3 ♖b6

a) RR 12...♗d4 13. ♖d5 ed5 14. ♗h6 ♗g7
15. ♗g7 ♖g7 16. ♗d5 ♖f6 17. ♖ac1 a5 18.
♖c7 ♖a6 19. ♖fc1± Schmidt — Stempin,
Lublin 1988

b) RR 12...♖e7 13. ♖d1 ♖c6 14. ♗e3
♖d4 15. ♗d4 ♗d4 16. ♖e2 e5 17. ♖d4
ed4 18. ♖c4 ♗e6 19. ♖d4= Mednis —
Ernst, Gauzdal 1990

13. ♖d5

13. ♗d5 ed5 14. ♖b6 ab6 15. ♖d5 ♗h3
[15...♗d4? 16. ♖d1 ♗c5 17. b4+—] 16. ♖d1
♖ad8 17. ♖b6 ♗d4 18. ♗e3 ♗b2

13...ed5 14. ♗d5 ♖b3 15. ♗b3

15. ab3 ♗d4 16. ♖a4 ♗b6 17. ♗e3

16...♗d4

½-½

Levenfish

118 (449)**C18****SMYSLOV— BOTVINNIK****Game 20**

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♗b4 4. e5 c5
5. a3 ♗c3 6. bc3 ♖c7 7. ♖g4 f6 8. ♖f3

a) 8. ♗b5!? ♖c6 9. ♖f3±; 8...♖f8!?∞
b) 8. ef6!?

8...♖c6

a) 8...cd4? 9. cd4 [9. ♗b5 ♖f8 10. 0-0 fe5
(10...dc3 11. ef6 ♖f6 12. ♖h4—) 11. cd4 ♖f6
12. ♖g3±] 9...♖c3 10. ♖d1! ♖a1 11. ♖g7
♖c3 12. ♖h8 ♖f8 13. ♗h6+—

b) 8...c4!? 9. ♗e2 ♖c6 10. 0-0 ♖f7 Euwe
9. ♖g3!

9. ♗f4? g5 10. ♖h5 ♖f7 11. ♖f7 ♖f7+

9...♖f7

a) 9...cd4 10. ef6 [10. cd4 ♖f7 11. ♗d3
♖ge7] 10...♖g3 11. hg3 ♖f6 12. cd4±
O'Kelly

b) 9...fe5 10. ♖e5 [10.de5 ♖f7=] 10...♖e5
11. ♗f4

10. dc5 ♖ge7 11. ♗d3 fe5

a) 11...♗d7 (Petrosian) 12. ♖b1 0-0-0
13. 0-0 ♖g6 14. ef6 g6 15. ♖d4 a6 16.
♗a6 ba6 17. ♖c6 ♗c6 18. ♖b8 ♖d7 19.
♖d6+—

b) 11...♖g6 (Baranov) 12. ef6

b1) 12...g6 13. c4 d4 14. ♖d6 e5 15.
♗e4 ♗d7 16. ♗d5 ♖e7 17. ♗h6

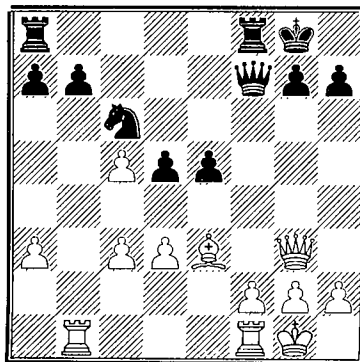
b2) 12...♖f6 13. 0-0 0-0 14. ♗g6
[RR 14. ♗g5 ♖c3 15. ♖h4 ♖d4 16.
♖ae1± Shilov — Doroshkevich,
Lugansk 1989] 14...hg6 [14...♖g6 15.
♖g6 hg6 16. ♖e1] 15. ♖h4 ♖h7 16. ♗g5
12. ♖e5 ♖e5 13. ♖e5 0-0 14. 0-0!

14. f4? ♖c6 15. ♖e2 e5 16. fe5 ♖e5 17.
♖f1 ♖d3 18. cd3 ♗f5+ O'Kelly

14...♖c6 15. ♖g3 e5 16. ♗e3 ♗f5

16...♗e6 17. ♖ae1; 17. f4!±

17. ♖ab1! ♗d3 18. cd3

18... ♖ae8

18...d4!? 19. cd4 ed4 20. ♗d2 ♖ad8 Kan

19. f4! ♖c7

19...e4!?

a) 20. d4 ♖a5 21. f5 ♖c4 22. ♗f4

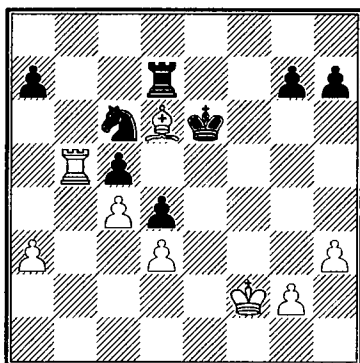
b) 20. f5 ed3 21. f6 O'Kelly

c) 20. de4 ♖e4 21. f5 ♖fe8 22. ♗g5 ♖e5
23. h3

20. fe5 ♖f1 21. ♖f1 ♖e5

21...♖e5 22. ♗d4

22. ♖e5 ♘e5 23. ♜d1 ♙f7 24. h3 ♘c6
 25. ♙f4 ♜e7
 25...♜e2 26. ♜b1!
 26. ♙d6 ♜d7 27. ♜f1 ♙e6 28. ♜e1 ♙f7
 29. ♙f2 b6
 29...♜d8 30. ♜b1 ♜d7 31. ♙e3
 30. ♜b1 ♙e6 31. ♜b5!
 31. ♙e3 d4 32. ♙e4 [32. cd4 ♙d5!≡]
 32...dc3 33. d4± Kan
 31...d4 32. c4! bc5

33. ♙h2!
 33. ♙c5 ♜f7 34. ♙e2 ♜f5
 33...♜f7 34. ♙e2 ♜e7
 34...♜f5 35. g4 ♜g5 36. ♙f4 ♜g6 37.
 ♜c5+-
 35. ♜c5 ♙d7 36. ♙d2 ♜e6 37. ♜g5 g6
 38. ♜d5 ♙c8 39. ♙g1 ♜f6 40. ♙d4 ♘d4
 41. ♜d4 ♜f2 42. ♙c3
 42... ♜g2 43. ♜f4 h5 44. ♜f7 ♙b8 45. c5
 ♜g3 46. ♜g7 Gligoric
 1-0

Smyslov

119 (450)**D79****BOTVINNIK— SMYSLOV**

Game 21

1. d4 ♘f6 2. c4 g6 3. g3 c6 4. ♙g2 d5 5.
 cd5 cd5 6. ♘c3 ♙g7 7. ♘f3 0-0 8. ♘e5
 ♙f5 9. 0-0 ♘e4 10. ♘e4
 a) RR 10. ♙e3 ♘c3 11. bc3 ♘c6 12. ♜b3
 e6 13. ♘c6 bc6 14. ♜a3 ♜e8 15. ♙f4 e5
 16. ♙e5 ♙e5 17. de5 ♜e5 18. e3 ♙e4 19.
 ♜fd1 ♜f6 20. ♜d4 h5 21. h3± Karpov —
 Gelfand, Linares 1991
 b) RR 10. ♙f4 ♘c3 11. bc3 ♘c6 12.
 ♜b3 ♘e5 13. ♙e5 ♙e5 14. de5 ♜c7 15.
 ♜d5 ♜c3 16. ♜fc1 ♜b2 17. ♜b7 ♜e5
 18. ♜c7 ♜c7 19. ♜c7± Kirov —
 Andersson, Rome 1986
 10...♙e4 11. f3 ♙f5 12. ♙e3 ♘d7 13.
 ♘d7 ♜d7
 14. ♜b3 ♜ac8 15. ♜ac1=
 ½-½

Alatortsev

120 (451)**C11****SMYSLOV— BOTVINNIK**

Game 22

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♘c3 ♘f6 4. ♙g5
 de4 5. ♘e4 ♘bd7 6. ♘f3 ♙e7 7. ♘f6
 ♙f6 8. ♙f6 ♜f6 9. ♜d2 0-0 10. ♜g5
 RR 10. 0-0-0 e5 11. ♜c3 e4 12. ♘d2 ♜f2
 13. ♘e4 ♜f4 14. ♘d2 ♘f6 15. g3 ♜f2
 16. ♙d3 ♙h3 17. ♜c7 ♜d4=
 Tseshkovsky — Eingorn, Tashkent 1980
 10...♜g5 11. ♘g5
 ½-½

XXII

BOTVINNIK – SMYSLOV

Moscow, 04.03 – 09.05.1958

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Botvinnik	1	1	1	½	0	1	½	½	½	½	0	1
Smyslov	0	0	0	½	1	0	½	½	½	½	1	0

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Σ
Botvinnik	½	1	0	½	½	1	0	½	½	0	½	12½
Smyslov	½	0	1	½	½	0	1	½	½	1	½	10½

Smyslov's three losses at the very start were an indication of Botvinnik's resolve to regain his title. Despite all efforts, Smyslov was only able to narrow the margin a little. Botvinnik became champion again and returned to his electrical engineering activities. He provided an amazing and very rare example of how to enjoy a successful career in two different fields.

Daß Smyslow die ersten drei Partien verlor, zeugte von der entschiedenen Einstellung Botwinniks. Trotz aller Bemühungen konnte Smyslow den Rückstand nur teilweise verringern. Botwinnik erkämpfte sich den Titel zurück und setzte danach seine Studien der Elektrotechnik fort, ein seltenes und beachtenswertes Beispiel erfolgreicher beruflicher Tätigkeit in verschiedenen Gebieten.

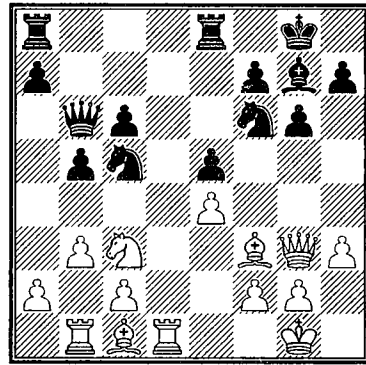
Три поражения Смыслова подряд, с которых начался матч, показали, что на сей раз Ботвинник настроен решительно. В дальнейшем Смыслов очень старался, но сумел лишь сократить отставание в счете. Ботвинник вернул себе чемпионское звание и вновь занялся электротехникой. В его лице мы имеем удивительный и очень редкий пример успешного сочетания двух профессий на протяжении многих лет.

Tres derrotas consecutivas de Smyslov en el inicio del match de revancha mostraron que esta vez Botvinnik abrigaba intenciones decisivas. Y en efecto, Smyslov, a pesar de todos sus esfuerzos solo supo desminuir un poco su atraso en el tanteo y nada más. Botvinnik arrebató el título y volvió a dedicarse a la electrotécnica. Un ejemplo asombroso y muy raro de una combinación eficaz de dos profesiones a lo largo de mucho tiempo.

121 (452)**BII****SMYSLOV—BOTVINNIK****Game 1**

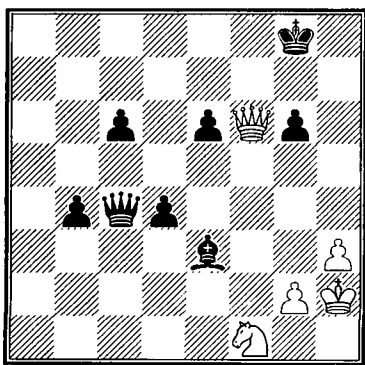
1. e4 c6 2. d3 c3 d5 3. f3 g4 4. h3 f3
 5. f3 f6 6. d3
 a) 6. d4 de4 7. e4 d4
 b) 6. e5 fd7 7. d4 e6= Ragozin
 6...e6 7. e2
 7. g3
 a) 7...e7 8. g2 0-0 9. 0-0 a6 10. e2
Bronshtein — Flohr, USSR 1950
 b) 7...bd7 8. g2 e5 9. 0-0 0-0 10. e2
 e4= *Smyslov — Flohr, USSR 1951*
 c) 7...b4=
 7...bd7 8. g3 g6 9. 0-0
 9. f4 g7 10. e6 d4 11. d1 e5 12.
 e5? a5; 10...b6=Ragozin
 9...g7 10. f4
 a) 10. f4!?
 b) RR 10. e5 h5 11. h5 e5 12. f4 e4
 13. h1 gh5 14. f5 e5 15. f3 h4 16.
 d4 e6 17. fe6 fe6 18. f7 d8 19.
 f4 c7 Onoprienko — Shalamberidze,
Mla-da Boleslav 1994
 10...b6
 10...0-0? 11. e6 e8 12. e5±
 11. ab1 0-0 12. e7
 a) RR 12. f3 e5 13. e2 de4 14. de4
 a5 15. fd1 a4 16. h4 c5 17. e3
 e7 18. a3 fd8 19. e2 c5 20. f1
 e6= *Karpov — Portisch, Montreal*
1979
 b) 12. e5!? e8 13. fe1 h4 *Gligoric*
 c) 12. h4!? Ragozin
 12...d4
 a) 12...a6? 13. d4
 b) 12...b4? 13. e6
 13. f3 e5 14. e6
 14. ed5 cd5 [14...d5!?] 15. b5? b4 16.
 c4 dc4 17. d6 c5-+
 14...fe8 15. e3
 15. ed5 d5 [15...cd5 16. fe1 a6 17.
 a4] 16. d5 cd5 17. c3 b6 18. e3
 f6 19. fe1 Ragozin
 15...de4

15...a6? 16. ed5 cd5 17. d5! d5 18. c3
 d3 19. fd1±
 16. de4?
 16. e4! e4 17. de4 c4; 17. e4= Ra-
 gozin
 16...b5 17. fd1 b6 18. b3
 18. e6?! e6 19. d3 c5 20. bd1 c4 21.
 d5 d5 22. d5 f6 23. d2 h6
 18...c5 19. c1
 19. b2

19...c7?!
 19...b4
 a) 20. e3 bc3 21. b4 ce4-+ Ragozin
 b) 20. a4 a4 21. ba4 c5 22. e3
 c4
 20. e3 e6 21. a4
 21. h4= Ragozin
 21...a6 22. b4 ad8 23. e2 e7 24.
 ab5 ab5 25. d8 d8 26. b6?! a8 27.
 f3 a3 28. e1
 28. d1? e4-+
 28...h6 29. f1?! d4 30. c5 e6 31.
 d3 d7
 a) 31...h3? 32. d4+-
 b) 31...h5!? Ragozin
 32. d4 ed4 33. e2 e3 34. h1 e5
 35. f1 d6
 a) 35...d3?! 36. cd3 d3? 37. f4±
 b) 35...c4 Ragozin
 36. f4
 36. d1 c4; 36...d3 37. cd3 a2 Ra-
 gozin
 36...d3 37. cd3 d3 38. f3 d2 39. f1

39. e5 ♖d5+
 39...♗b4 40. e5 ♖c4 41. ♙g3 ♖c2 42. f5 ♖c1 43. e6 fe6
 43...♖f1 44. ♙f1 ♙g5 45. fg6 ♖e6 46. gh7 ♗h7 47. ♙g3 Goldberg
 44. fg6 ♖f1 45. ♙f1 hg6 46. ♖f6 b4 47. ♗h2
 a) 47. ♖g6 ♗f8+
 b) 47. ♖d8 ♗f7 48. ♖d7 ♗f6 49. ♖d8 ♗e5 50. ♖h8 ♗e4+
 c) 47. ♙g3 g5 48. ♙h5 ♖c1 49. ♗h2 ♙f4+

47...g5! 48. ♙e3
 48. ♙g3 ♙f4+
 48...de3 49. ♖g5 ♗f7 50. ♖e3 b3 51. ♖e5 c5 52. ♖c7 ♗g6 53. ♖b8
 53. ♖g3 ♗f5+
 53...♗f5 54. ♖f8 ♗e4 55. ♖f6 ♖d5 56. ♖f3 ♗d4 57. ♖d1 ♗e5 58. ♖e2 ♗d6
 59. ♖a6 ♗e7 60. ♖a7 ♗f6 61. ♖h7 ♖e5 62. ♗h1 b2
 0-1 Botvinnik

122 (453)

E81

BOTVINNIK— SMYSLOV Game 2

1. d4 ♙f6 2. c4 g6 3. ♙c3 ♙g7 4. e4 d6 5. f3 0-0 6. ♙e3 a6 7. ♙d3 ♙c6 8. ♙ge2 ♖b8 9. a3?!
 9. 0-0; 9. ♖d2!? Ragozin
 9...♙d7 10. ♙b1!

RR 10. b4 e5 11. d5 ♙d4 12. 0-0 c5 13. dc6 bc6 14. ♖b1 ♙b7 15. ♖d2 ♖e7 ½-½
 Priehoda — Vokac, Czechia 1994

10...♙a5

a) 10...e5 11. d5±

b) 10...b5 11. cb5 ab5 12. b4 ♙b6 13. ♙a2 ♙c4 [13...♙d7 14. ♖d3] 14. ♙c4 bc4 15. ♖a4±

11. ♙a2 b5

11...c5 12. b4 ♙c6 13. ♖b1±

12. cb5 ab5 13. b4 ♙c4 14. ♙c4 bc4 15. 0-0?!
 15. b5 e5 16. 0-0±

15...c6
 15...e5 16. b5 ed4 17. ♙d4 ♙e5 18. ♖d2±

16. ♖d2 ♙b6?
 16...e5 17. d5±; ♙ 16...♖e8

17. ♙h6 ♙h6 18. ♖h6 f6

18...♙a8 19. h4 f6 20. h5 g5 21. f4→
 19. a4

19. h4 ♖f7 Ragozin
 19...♙a8 20. ♖b1 f5 21. ♖e3

21. d5 fe4 22. ♙e4! ♙ 22...cd5? 23. ♙g5+
 21...fe4 22. fe4 ♙c7?
 22...♖b6±

23. d5 cd5 24. ed5 ♙b7
 24...♖f5

a) 25. ♙d4 ♖e5 26. ♖f2 ♙b7 27. ♙c6 ♙c6 28. dc6 d5±
 b) 25. ♖d4 ♙b7 26. ♙f4 ♖f8 27. ♖f1±

25. ♖f1 ♖d7
 a) 25...♙d5? 26. ♖e6+—

b) 25...♙d5? 26. ♙d5 ♙d5 27. ♖e6+—
 26. ♖d4

26. ♖a7!? ♖fd8
 26...e6 27. de6 ♙e6!

27...♖e6 28. ♙f4 ♖e5 [28...♖f7 29. ♙h5+—]
 29. ♖ad1+—

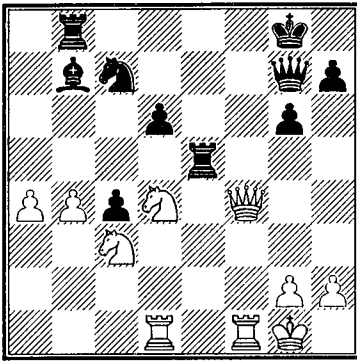
28. ♖g4!
 28. ♖c4?! d5±

28...♖fe8
 28...d5 29. ♙d4 ♙c5 30. ♖d7 ♙d7±

29. ♙d4 ♖g7 30. ♖ad1
 30. ♙e6 ♖c3 31. ♖f4 ♗h8 32. ♖ac1 ♖e5±

30...♙c7
 30...♙d4 31. ♖d4 ♖d4 32. ♖d4 d5 33. b5+—

31. ♖f4 ♖e5

32. ♖c6! ♙c6
 32... ♙e6 33. ♜c4 ♜c8 34. ♜d6+-
 33. ♜c4 d5 34. ♜c6 ♜d8
 34... ♜b4 35. ♙d5+-
 35. ♜b6
 35. b5 d4 36. b6+- Ragozin
 35... ♜e7 36. ♜d4 ♜d6 37. ♜fe1 ♜de8
 38. ♜e5 ♜e5 39. b5
 ♟ 39. a5 ♙e6 40. ♙e4! ♜b8 41. ♙f6
 ♙f7 42. ♙d7 ♙d4 43. ♙b8+- Ragozin
 39... ♙e6 40. ♜a7!
 40. ♙e4? ♜e4 41. ♜e4 ♜b6+-
 40... d4
 40... ♜h5 41. g3 ♙f4 [41... ♜e5 42. ♜d3+-
 Lilienthal] 42. ♜f1+-
 41. ♙e4
 41... ♜f8 42. b6 ♙f4 [42... ♙d8 43. b7 ♙c6
 44. ♜b6+-] 43. b7 ♜e8 44. b8 ♜ ♜b8 45.
 ♙g5 ♙e2 46. ♙h1+-
 1-0 Botvinnik

123 (454)

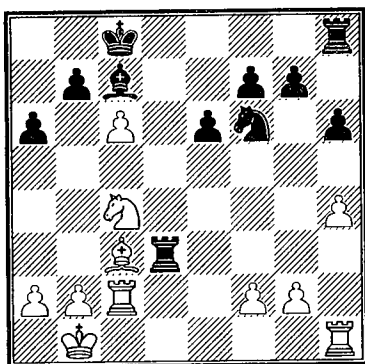
B19

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 3

1. e4 c6 2. ♙c3 d5 3. d4 de4 4. ♙e4
 ♙f5 5. ♙g3 ♙g6 6. h4 h6 7. ♙f3 ♙d7
 8. ♙d3 ♙d3 9. ♜d3 ♜c7 10. ♙d2 ♙gf6
 11. 0-0-0 e6 12. ♙b1
 a) 12. ♜he1 0-0-0 13. ♙b1 ♙d6 14. ♙e4
 ♙e4 15. ♜e4 ♙b8 16. c4 c5 17. ♙c3 ♙f6
 18. ♜e2 cd4 19. ♙d4 a6 20. ♙f3 ♙a8 21.
 ♙e5 ♜hf8± Maroci — Keres, Zandvort 1936

b) 12. ♜e2 ♙d6 13. ♙e4 ♙f4 14. g3 ♙d2
 15. ♙ed2= Averbakh — Kholmov, USSR
 1948; 12...c5= Makagonov
 c) 12. c4 b5?! 13. cb5 cb5 14. ♙b1 ♜b7
 15. ♜he1 ♙e7 16. ♜c1 a6 17. ♙e5± Smys-
 lov — Kasparian, USSR 1947
 12...0-0-0 13. c4 c5 14. ♙c3 cd4
 14... ♙d6 15. ♙e4 ♙e4 16. ♜e4 ♙f6 17.
 ♜e2 a6 18. ♙e5± Korchnoi
 15. ♙d4 a6
 15... ♙e5? 16. ♜e2 ♙c4 17. ♙b5 ♜c5 18.
 ♙f6 gf6 19. ♜c1 ♜b5 20. ♜c4+- Ragozin
 16. ♜e2
 16. ♙f3 — game 208
 16... ♙d6
 16... ♙c5?! 17. ♜c2!±
 17. ♙e4 ♙e4
 17... ♙e5!? (Bronstein) RR 18. ♙f3 ♙e4
 19. ♙e5 ♙e5 20. ♜e4 ♙f3 21. ♜f3 ♜d1
 22. ♜d1 ♜d8 23. ♜d8 ♙d8 24. ♜e4 ♙e7=
 Zuidema — Matulovic, Belgrade 1964
 18. ♜e4 ♙f6
 a) 18... ♜c4? 19. ♜c1 ♟ ♙a5 Ragozin
 b) 18... ♙c5! 19. ♜c2 ♙e5 20. ♜he1 ♙f6
 21. g3 ♜d7! = Unzicker — Porat, Munich
 1958
 19. ♜e2 ♜d7
 a) 19... ♙b8!?
 b) 19... ♜he8 ♟ ♙f8, e5 Ragozin
 20. ♜c1!
 20. ♙f3 ♜hd8! =
 20... ♜c5
 20... ♙c5?! 21. ♙b3± Ragozin
 21. ♙b3 ♜f5 22. ♜c2!
 22. ♙a1 ♜e4 23. ♜e4 ♙e4 24. ♙g7 ♜g8
 Korchnoi
 22... ♙c7 23. c5 ♜d5 24. c6 ♙b6
 a) 24... ♜hd8? 25. cb7 ♙b7 26. ♙d4! ♜d4
 27. ♙c5+- Korchnoi
 b) 24... b5? 25. ♜e3! ♙b8 26. ♙f6 gf6 27.
 ♙c5+- Ragozin
 25. ♙d2!
 25. ♙f6 gf6 26. ♜c4 a5!∞ Ragozin
 25... ♜d3
 25... ♜f2? 26. ♙c4 ♜hd8 [26... ♜e2 27.
 ♙b6 ♙c7 28. ♙d5] 27. a4+-
 26. ♙c4 ♙c7 27. ♜d3 ♜d3

28. ♖e5?

28. cb7 ♜b7 29. ♙e5 ♙e5 30. ♖e5 ♖d5
31. f4 ♖d7! 32. ♖hc1 ♖e5 33. ♖c7 ♜b6
34. fe5 ♖f8 35. b4 ♜b5! 36. ♖b7 ♜a4 37.
♖c5 ♖c5 38. bc5 ♖c8 39. ♖f7 ♖c5 40.
♖g7 ♖e5= Bronshtein
28...♖c3 29. cb7 ♜b7 30. ♖c3 ♙e5 31.
♖b3 ♜a7 32. ♖c1 ♖b8 33. ♖b8 ♜b8 34.
♖c4 ♖d5 35. ♜c2 h5 36. b4 ♜b7 37.
♜b3 ♙d6 38. a3 ♙c7 39. ♖c2 ♙b6 40.
♜c4 ♖f4 41. g3 ♖h3 42. f3 ♖g1 43. f4
43. ♖c3 e5-+
43...♖f3 44. a4 ♖d4 45. ♖d2 ♖f5 46.
a5 ♙e3 47. ♖d8
47. ♖d7 ♜c6 48. ♖f7 ♖d6-+
47...♙f2 48. b5?!
48. ♜b3
48...♜c7 49. ♖g8 ab5 50. ♜b5 ♙g3 51.
a6 ♙f2 52. ♜a5 g6 53. ♖a8 ♙e1 54.
♜b5 ♖d6 55. ♜a4 ♖c8
55...♙h4 56. a7 ♙f2 57. ♜b3 ♙a7-+
56. ♜b5 ♙f2 57. ♜a5 ♙a7 58. ♜b5 f6
59. ♜b4 e5 60. fe5 fe5 61. ♜c3 ♙b8 62.
♜d3 ♖b6 63. a7 ♖a8 64. ab8 ♖ ♜b8
65. ♜e4 ♖b6 66. ♜e5 ♖d7
0-1 Botvinnik

124 (455)

D98

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 4

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. ♖c3 d5 4. ♖f3
♙g7 5. ♖b3 dc4 6. ♖c4 0-0 7. e4 ♙g4

8. ♙e3 ♖fd7 9. ♙e2 ♖b6 10. ♖c5 c6

a) RR 10...♙f3 11. gf3 ♖a6 12. ♙a6 ba6
13. h4 ♖d7 14. ♖c6 ♖b8 15. 0-0-0 ♖b6
16. h5 ♖d6 17. ♖d6 cd6 18. b3 a5 19.
♜d2 a4= Timoschenko — Lputian, Irkutsk
1986

b) RR 10...♖8d7 11. ♖g5 ♙f3 12. gf3 e6
13. ♖d8 ♖fd8 14. 0-0-0 c6 15. ♜b1
♖f6± Nogueiras — Olafsson, Dubai 1986
11. ♖d1 ♖8d7 12. ♖a5 e5! 13. d5

13. ♖e5?! ♙e2 14. ♜e2 [14. ♖e2 ♖e5 15.
de5 ♖h4! Ragozin] 14...♖e5 15. de5 ♖h4
16. f4 g5! ♖

13...cd5 14. ♖d5 ♖d5 15. ♖d5 ♙e6 16.
♖d2?!
a) 16. ♖b7 ♖a5 17. b4 ♖a2 18. ♖a6!

[18. ♖d7? ♙d7 19. ♖d7 ♖fd8 20. ♖c6
♖ac8-+] 18...♖b3 19. 0-0 ♖g5

b) ♖ 16. ♖b5 Ragozin

16...♖f6 17. ♖b4 a5 18. ♖b5?

a) 18. ♖b7? ♖b8 ♖

b) 18. ♖a4 ♖e7 ♖ ♖b4 ♖

c) 18. ♖a3 ♖b8 19. ♖g5 ♙d7 20. ♙c5
h6 [20...♖c8 21. ♙c4 ♙e8 22. ♖f7! ♙f7
23. ♙f7 ♜f7 24. ♖b3-+] 21. ♙f8 ♙f8 22.
♖f3 ♙b4 23. ♜f1 ♜g7 24. ♖d7

18...♖e8! 19. ♖d2 ♖b5 20. ♙b5 ♙a2 21.
♜e2

21. b3 ♖fc8 22. ♖a1 ♖c3 [22...♖c2 23. ♙d3
♖b2 24. ♖c4 ♖b3 25. ♖b6 ♖d8 26. ♙c4
♖b1-+] 23. ♙c4 b5 24. ♙b5 ♙b3 25.
♖b3 ♖b3-+

21...♙e6 22. f3 ♖fc8 23. ♖c1 ♖e8 24.
♙d3 ♖d6 25. ♖c8 ♖c8 26. ♖a1 ♖a8 27.
♙b6 a4

27...♖c8?! 28. ♙c5 b6

28. ♖b1?

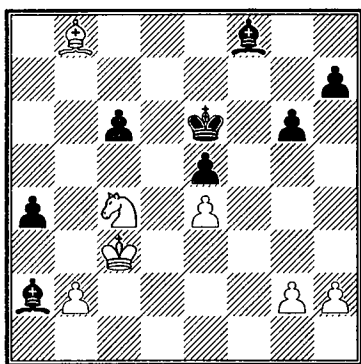
28. b3 ♙d7 [28...a3 29. ♙c5 Ragozin] 29.
ba4 [29. ♙c2 ♖c8 30. ♙e3 b5 ♖] 29...♖a4
30. ♖a4 ♙a4 31. ♖c4 ♖c4 32. ♙c4 ♙c6 ♖
28...♖c4 29. ♙c4 ♙c4 30. ♜e1 ♙f8
♖ 30...f5

31. ♖a3 ♙b3?!
a) 31...♙e6

b) 31...♙a6

c) 31...♙b4 32. ♜f2 ♙a6-+ Ragozin
32. ♖c1 ♖a6?!

32...f6 33. Bc7 Bb4 34. e2 Bd8-+
 33. Be3 Bc6?! 34. Bc6 bc6 35. d2 f5
 35...Bb4?! 36. d3 f6 [36...f8+ Ragozin]
 37. Qc2 Be7 38. Bc3 A Qb4
 36. Bc3 fe4 37. fe4 Bf7 38. Qc4 Be6
 39. Ba7?
 39. Qa5 Ba2 40. Bc2! [40. Qc6 Bb1-+]
 40...Bd7 41. b3 ab3 42. Bb2 A Qb3=;
 41. Qb7 A Qc5= Ragozin
 39...Ba2 40. Bb8
 40. Qd2!? Ragozin; A 40. Be3

40...Bh6! 41. Be7?!
 a) 41. Be5? Be4-+
 b) 41. Qe5? Bg7-+
 c) 41. Qd2 Be3 A Bd4-+
 d) A 41. g3
 41...Bb1 42. Qd2 Bd2 43. Bd2 Be4 44.
 g3 Bd5 45. Bc3 Bg2?!
 45...g5!-+
 46. h4! Bf3 47. Bb8 c5 48. Bc7 Be4 49.
 Bb8 Bb1 50. Bc7 e4 51. Bf4 Bd3 52.
 Be3
 52. Bc7 Bf1! [52...c4 53. Bd2 Be6 54.
 Ba5! Bf5 55. Be3 Bg4 56. Be1=] 53.
 Bf4 Be6 54. Bd2 c4-+
 52...c4 53. Bf4
 53. Bd4! Bf1!
 a) 54. Bf2 Be5 55. Bd2 Bf5 56. Be1
 c3!! 57. Bc3 [57. bc3 Be5-+] 57...Bg4
 58. Bd4 Bf3-+
 b) 54. Bb6 Be5 55. Bd2 Bf5 56. Bd4
 Bg4 57. Be1 Bg3! [57...Bd3? 58.
 Bf2!]=] 58. Bf1 Bh4 59. Bf2 Bg4-+

53...Be6 54. Bd2 Bf5 55. Bd6 Bg4?
 55...h5!
 a) 56. Bf4 Bg4 57. Be3 c3! 58. bc3 a3-+
 b) 56. Be3 c3! 57. bc3 Be6 A Bd5-+ Smys-
 lov
 56. Be3 Bb1
 a) 56...Bf5 57. Bb4=
 b) 56...c3 57. bc3 Bf5 58. Bd4=
 57. Be5! c3 58. Bc3 Bg3 59. Bf6 Bg4
 60. Be7 Bf5
 60...h6 61. Bd8 g5 62. hg5 hg5 63. Be7
 a) 63...Bh5 64. Bd8 g4 65. Bf4=
 b) 63...Bf5 64. Bd8 g4 65. Bc7 Bc2 66.
 Bg3 Bd1 67. Bb8 Bf3 68. Bg3 Be6 69.
 Bd4 Bd7 70. Bf2 Bc6 71. Bc3?! Bb5
 72. Be3 g3 73. Bf4 g2 74. Be3 Be2 75.
 Bg1 Bf1 76. Be3 Bc6 77. Bd4 Bd6 78.
 Bg1 Be6 79. Bh2 Bf5 80. Be3 Bg4 81.
 Bg1 Bg3 82. Bd2 Bf3 83. Ba7=; 71. Bc4=
 61. Bg5 Be5 62. Bh6 Bc2 63. Bg5 Bb3
 64. Bh6 Bd5 65. Bg5 Bf5
 65...Be6 66. Bh6 Bf5 67. Bg5 Bd5 68.
 Bh6 Bc4 69. Bd2 Bb3 [69...Bd4 70.
 Bg5=] 70. Bc1=
 66. Bh6 Bg4 67. Bg5 Bg3 68. Bd8 Bg2
 69. Be7 Bf1 70. Bb4 h6 71. Bf8 g5 72.
 h5 g4 73. Bh6 g3 74. Bf4 g2 75. Bh2
 Bf7 76. Be4
 76. h6? Bg6-+
 76...Bh5 77. Bd3 g1 78. Bg1 Bg1 79.
 Bc2 Bg6 80. Bc3 Bf7 81. Bc2 Ba2 82. b4
 1/2-1/2
 Botvinnik

125 (456)

B73

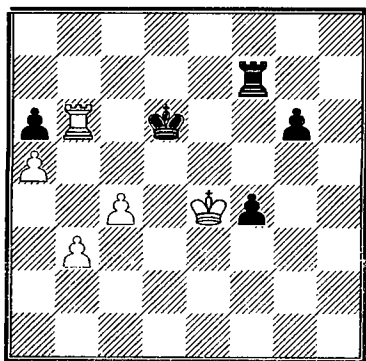
SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 5

1. e4 c5 2. Qf3 Qc6 3. d4 cd4 4. Qd4
 Qf6 5. Qc3 d6 6. Be2 g6 7. Be3 Bg7
 8. h4 0-0
 8...d5?! 9. Bb5
 9. h5 d5 10. hg6 hg6 11. ed5?!
 RR 11. Qc6 bc6 12. e5! Qe4 13. Qe4 de4
 14. Bd4 Be6 15. Bb2 c5 16. Bc3 Bb2
 17. Bd2 Bb8 18. Be3 f5 19. ef6 ef6 20.
 Bb1 f5 21. Bg7 Bg7 22. g3 Bf6= De La

Villa Garcia — Almeida, Andorra 1987

11...♖d5 12. ♖c6 bc6 13. ♖d5 ♗d5
13...cd5 14. ♗d2 ♖b2 15. ♖d4 ♖d4 16.
♗d4 f6 17. ♖f3 ♖b7 18. ♗h4→
Rago-zin
14. ♗d5 cd5 15. 0-0-0 ♖b7
15...♖d8!? ♖d4
16. f4 d4 17. ♖d4 ♖g2 18. ♖hg1 ♖e4
19. ♖g7 ♖g7 20. ♖d7 ♖f6 21. ♖d4 ♖f5
22. ♖gd1 ♖ac8 23. ♖1d2 ♖c7 24. b3
24. a4!? *Ragozin*
24...♖h8?!
24...e5!=
25. ♖c4! ♖h3 26. ♖b2 ♖e3 27. a4 e5
28. fe5 ♖e5 29. a5 ♖e6 30. ♖e6 ♖e6
31. ♖d8 ♖e7 32. ♖b8 ♖e6 33. c4 a6
33...♖e5 34. b4 ♖c4 35. ♖b3 ♖ee4 36.
♖b7 ♖e6 37. ♖d8±
34. ♖c3 f5 35. ♖dd8 f4 36. ♖e8
36. ♖f8 g5 37. ♖f5 ♖f6 38. ♖g5 f3= *Kor-
chnoi*
36...♖f6 37. ♖e6
37. ♖b6 ♖ce7=
37...♖e6 38. ♖d4 ♖f7
38...♖f5 39. ♖f8∞
39. ♖e4!
39. ♖b6 ♖f5 40. ♖a6 ♖d7
39...♖d6?!
39...♖f5 40. ♖b6 ♖f7 41. ♖f3 ♖a5 42. b4
[42. ♖f4 ♖f5 ♖ a5=] 42...♖a3 43. ♖f4
♖c3 44. c5 [44. ♖c6 ♖b3=] 44...a5=
40. ♖b6

40...♖c5??

40...♖c7 41. ♖a6 ♖f8!

a) 42. ♖f3 g5 43. ♖g6 ♖b8=
b) 42. ♖g6 f3 43. ♖g1 ♖b8! 44. ♖f1 ♖b3
45. ♖f3 ♖b1! [45...♖b4? 46. ♖d5 ♖a4 47.
♖f7+→] 46. ♖d5 ♖b7=
41. ♖d3!
41. ♖f3 g5 42. ♖g6 ♖b7=
1-0

Botvinnik

126 (457)

E80

BOTVINNIK — SMYSLOV

Game 6

1. c4 g6 2. e4 ♖g7 3. d4 d6 4. ♖c3 a6
5. ♖e3 ♖f6 6. f3 c6 7. ♖d3 b5 8. ♗d2
8. b3?! c5; 8. e5!? ♖ f4
8...bc4?!
8...0-0 9. ♖ge2 ♖bd7 10. 0-0
9. ♖c4 d5 10. ♖b3 de4 11. ♖e4?!
RR 11. fe4 ♖g4 [11...e5 12. ♖f3!±] 12.
♖f3 ♖e3 13. ♗e3 0-0 14. 0-0 [14. h4
♖g4 15. h5 ♖h5 16. 0-0-0± *Vranesic —
Benko, Ottawa 1964*] 14...a5 15. e5 ♖f5 16.
♖e4 a4 17. ♖c4 ♖d7 18. ♖f5 e6 19. ♖d6
♖h6 20. h4± *Bus — Maciejewski, Bytom
1988*
11...0-0 12. ♖e2 a5! 13. 0-0?!
13. ♖2c3 ♖e4 14. fe4 ♖a6 15. 0-0-0∞
13...a4 14. ♖c4 ♖bd7
RR 14...♖e4 15. fe4 c5 16. ♖h6 ♖g4 17.
♖g7 ♖g7 18. ♗c3 cd4 19. ♖d4 e5 20.
♖c2 ♖d7 21. ♖e3 ♗b6 22. ♖f2 ♖e6±
O'Kelly — Dubinin, Corr. 1959
15. ♖ac1 ♖b8∞ 16. ♖f6 ♖f6! 17. ♖c3
♖b6 18. ♖e2 ♖e6 19. ♖fd1 ♖g7?
19...♗d7! 20. ♖f1 ♖fd8±
20. ♖h6 ♖h6 21. ♗h6 f6 22. ♖d2
22. ♖d3 ♗e8 *Ragozin*
22...♖f7 23. h4 ♗d7 24. a3!
24. h5 ♗f5 25. f4 ♖d5 26. ♖d5 ♖d5 27.
g4? ♗e4 *Ragozin*
24...♖fd8
24...♖c4?! 25. ♖a4 ♖e2 26. ♖c5 ♗d5
27. ♖e2 ♗d4 28. ♖h1±
25. ♖e4 ♗e8 26. ♖f1 ♖d5
26...♖d5 (*Petrosian*) 27. ♗f4 ♖c7±

27. ♖c5 ♜f8

27... ♜f7!? Ragozin

28. ♜f8 ♜f8 29. ♖a6 ♜bc8 30. ♖b4 ♖b3?!

30... ♜d6 31. ♜dc2 ♜e8 [31... ♜b8 32.

♜f2 ♖b3 33. ♖c6±] 32. ♖b5 ♜d7! 33.

♜d5 ♜d5 34. ♖a4 ♖b6! 35. ♖b3 ♜d4±

31. ♜c6 ♜c6 32. ♖c6 ♜d6 33. ♖a5

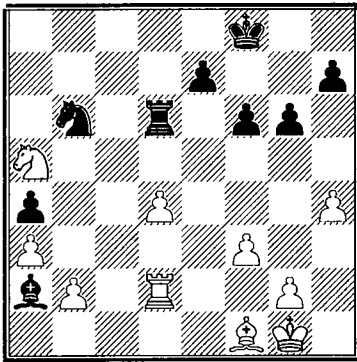
33. ♖b4?! e5 34. d5 ♜e7 [34... ♖d5?! 35.

♖b5!+-] 35. ♖b5 f5±

33... ♖a2

a) 33... e5 34. ♖b3 ab3 35. ♜d3!+-

b) 33... ♖d5 34. ♜c2± Ragozin

34. ♖b7!

34. ♜f2 e5 35. ♜e3 ♜d5

34... ♜d5 35. ♖c5 e5 36. ♖e4 ♜d4

36... ♜e7? 37. ♖c3 Ragozin

37. ♜d4 ed4 38. ♖f6 ♜e7 39. ♖h7 ♖b1

40. ♖a6!

40. ♜f2? d3 41. ♜g5 [41. ♜e1 ♜c4]

41... d2 42. ♜e2 ♖d3!

40... ♜d5 41. ♜f2 ♖e3 42. ♖e2 ♜e6 43.

♜g5 ♜d5 44. ♖e4 ♖e4 45. fe4 ♜e4 46.

g4! ♜f4

46... d3 47. ♖f3 ♜f4 48. h5 gh5 49. gh5 d2 50. h6+-

47. h5 gh5 48. gh5 ♜g5 49. ♜f3

1-0

Botvinnik

127 (458)

B73

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 7

1. e4 c5 2. ♖f3 ♖c6 3. d4 cd4 4. ♖d4

♖f6 5. ♖c3 d6 6. ♖e2 g6 7. ♖e3 ♖g7
8. h4 0-0 9. h5 d5 10. hg6 fg6 11. ed5
♖d5 12. ♖d5?

a) 12. ♖c6 bc6 13. ♖d5 cd5 14. ♖f3 ♜b8!=
Ragozin

b) 12. ♖c4! e6 13. ♖d5 ed5 14. ♖b3
♖d4 15. ♖d4 ♜e7 16. ♜f1±

12... ♜d5 13. ♖f3 ♜c4 14. c3 ♖d4 15.
cd4

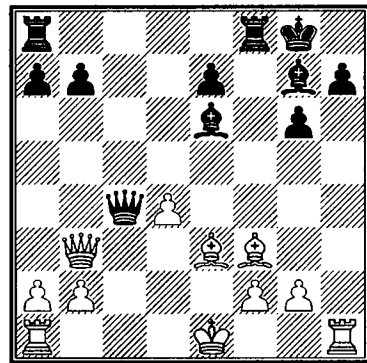
15. ♖d4? ♜d8

15... ♖e6

15... ♜d8 16. ♜c1! ♜c1 17. ♜c1 ♖d4 18.

♖d4 ♜d4 19. ♜c7=

16. ♜b3

16... ♜f3! (Model) 17. gf3 [17. ♜c4? ♜c3!+-]

17... ♜c6 18. ♜d1 ♖d5 19. ♜c1 [19. ♜h3

♜c6±] 19... ♜e6 20. b3 ♜f8±

½-½

Botvinnik

128 (459)

E69

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 8

1. c4 ♖f6 2. ♖c3 e5 3. g3 c6 4. ♖f3 d6

5. ♖g2 g6 6. 0-0 ♖g7 7. d4 ♖bd7 8. e4

0-0 9. h3 ♖e8?! 10. ♖g5 f6 11. ♖e3 f5

12. ♜d2

RR 12. de5 de5 13. ♜e1 ♜f6 14. c5 ♖c7 15.

♜b3 ♜e6 16. ef5 gf5 17. ♜c2 ♜g6 18. b4

♖e6 19. ♜ad1 e4 20. ♖d4 ♖e5 21. ♖ce2

♖d3 22. ♜d3 ed3 23. ♜d3 ♜d8 24. ♜c4

♜f7∞ Kirov — Cramling, Eksjo 1982

12...♖f6 13. ef5 gf5 14. ♔g5 ♜f7 15. b3
15. ♔h6 ♜c4 16. d5♞ (Tal) 16...e4 17.
♞h4 ♞e5 △ 18. ♜g5? ♞f7 Ragozin
15...f4 16. de5

16. ♞ae1 h6 17. ♔h4 ed4 18. ♞e2!±

16...♞e5

16...de5? 17. ♞e4!

17. ♔f4 ♞f3

17...♔h3 18. ♞g5 ♔g2 19. ♞f7 ♞f3 20.
♞g2 ♞d2 21. ♔d2±

18. ♔f3 ♔h3 19. ♔g2?!

○ 19. ♞fe1 ♔e5 [19...♔h6? 20. ♞e8+—]

20. ♔e5 ♜f3 21. ♜g5 ♞f7 22. ♜f4±

19...♔g2 20. ♞g2 ♞f6

20...♞c7 21. ♞ad1 ♞e6 22. ♞e2±

21. ♜d3

21. ♜d6? ♞h5; 21. ♔d6? ♞ad8 Ragozin

21...d5 22. ♞ad1 ♞h5?!

a) 22...♞ad8=

b) ○ 22...d4 23. ♞e4 [23. ♜d4? ♞d5+—]

23...♞e4 24. ♜e4 ♞ae8 Ragozin

23. ♔d2! dc4

23...d4 24. ♞e4 ♜g6 Ragozin

24. ♜c4 ♜c4 25. bc4 ♞ad8 26. ♞e2! ♞f6

26...♞d3 27. ♔e3 ♞a3? 28. ♔c5+—

27. ♞f4 ♞fe8 28. ♔c1

28. ♔c3?! ♞h5!

28...♞f7

○ 28...♞d7 △ ♞b6 Ragozin

29. ♔e3 b6 30. ♞h1 h6?

30...♞g4

a) 31. ♔d2 ♞g8= Ragozin

b) 31. ♞d8 ♞e3 32. fe3 ♞d8 33. ♞h7

♞d2 34. ♞f3 [34. ♞g1 ♞a2 35. ♞h5

♞g6] 34...♞g8 △ ♞a2 Ragozin

c) 31. ♔c1 ♞e5? 32. ♞d8 ♞d8 33. ♞h7 ♞g8

34. ♞g7+—; 31...h6!

31. ♞d8?

31. ♔d4 (Tal) 31...♞g4 [31...♞e4 32. ♔f6

♔f6 33. ♞d8 ♔d8 34. ♞h6 ♞c4 35.

♞h7+—; 31...c5 32. ♔f6 ♞f6 33. a4±] 32.

♔g7 ♞d1 33. ♞d1 ♞g7 34. ♞d7±

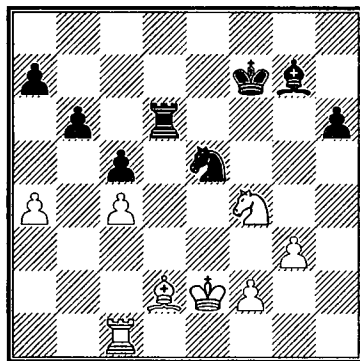
31...♞d8 32. ♞f3 c5 33. a4 ♞d6 34. ♞c1

34. ♞h5 ♞h5 35. ♞h5 ♞d3 36. ♞d5 ♞d5

37. cd5 ♔f8 38. ♞e4 a6? 39. ♞e5+—;

38...♞f6=

34...♞d7! 35. ♞e2 ♞e5 36. ♔d2?

36...♞c6?

36...♞d4

37. ♞d5 ♞e6 38. ♔e3 ♔d4 39. ♞h1 ♔g7

40. ♞c1 ♞d4 41. ♞d3

½—½

Botvinnik

129 (460)

B73

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 9

1. e4 c5 2. ♞f3 ♞c6 3. d4 cd4 4. ♞d4

♞f6 5. ♞c3 d6 6. ♔e2 g6 7. ♔e3 ♔g7

8. h4 h5 9. f3 0-0 10. ♜d2

10. ♞b3!?

10...d5

RR 10...♞d4 11. ♔d4 ♜a5 12. 0-0-0 e5 13.

♔e3 ♔e6 14. ♞b1 ♞fc8 15. ♞d5 ♜d2

16. ♞f6 ♔f6 17. ♞d2 ♔e7= Babic —

Gufeld, Belgrade 1988

11. ♞c6! bc6 12. e5 ♞e8

12...♞d7 13. f4 f6 14. e6♞

13. f4

a) 13. ♔h6 ♔e5 14. ♔f8 ♞f8=

b) RR 13. g4 ♔e5 14. gh5 ♔f5 15. hg6 f6

16. 0-0-0 ♞g7 17. h5 ♜a5 18. hg6 ♞e6

19. f4 ♔g7 20. ♔d3 ♔d3 21. cd3 ♞f5♞

Er-menkov — Kir.Georgiev, Sofia 1991

13...f6 14. 0-0-0

a) 14. ef6 ♞f6=

b) 14. g4! fe5 [14...hg4 15. 0-0-0♞] 15.

fe5 ♔e5♞

14...fe5 15. fe5 ♔e5 16. g4 ♔g4 17. ♔g4 hg4

18. h5 g5! 19. ♔g5 ♜d6 20. ♞h4 ♞f6

20...♙f4 21. ♙f4 ♖f4 22. ♖f4 [22. ♖e1 ♗d2 23. ♘d2 ♙f7 24. ♖g4 ♘f6= Ragozin] 22...♙f4 23. ♘e2 ♖a4 24. b3 ♖a2 25. ♙b1 ♖a6 26. ♖g4 ♙h7 27. ♖g5=

21. ♙f6 ♖f6 22. ♖g4 ♙h8 23. ♙b1

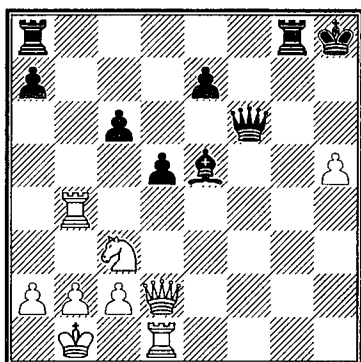
23. ♖g6? ♙f4+

23...♖g8

23...♖ab8 24. ♖g6! ♖b2 25. ♙b2? ♙c3 26. ♗c3 ♖b8+; 25. ♙a1!+-

24. ♖b4!

24. ♖g6 ♖g6 25. hg6 ♙g7 26. ♖h1 ♖h8 27. ♖h8 ♙h8 28. ♗h6 ♙g8 29. ♗h7 ♙f8

24...a5!

a) 24...♖g3?! 25. ♘e2 [25. ♖b7∞ Ragozin]

25...♖g2 26. ♗e3∞

b) 24...♖ab8 25. ♖b3∞

25. ♖b6 ♙c3 26. bc3

26. ♗c3=

26...♖ab8 27. ♖b8 ♖b8 28. ♙a1! ♖g8 29.

♗e3 ♖g4 30. a3

30. ♙b2 ♖b4

30...♖e4 31. ♗d3 ♗e5

31...♗d6 32. ♙b2 ♖a4 33. ♖a1=

32. ♙b2 ♖e3

32...♗h5?! 33. ♖g1 Ragozin

33. ♗d4 ♗d4 34. cd4 ♙g7

□ 34...e5=

35. ♖g1 ♙f7 36. h6 ♖h3 37. ♖g7 ♙f6 38.

♖h7 ♖h4 39. ♙c3

a) 39. ♖h8 ♖d4 40. h7 ♙g7

b) 39. c3 a4=

39...♖h3 40. ♙b2 ♖h4

½-½

Botvinnik

130 (461)

A16

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 10

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 d5 3. cd5 ♘d5 4. g3 g6 5. ♙g2 ♘c3 6. bc3 ♙g7 7. ♙a3

a) 7. ♖b1 — game 136

b) 7. ♗b3 — game 138

7...♘d7 8. ♘f3 c5

RR 8...♘b6 9. 0-0 0-0 10. ♗c2 ♖e8 11. d3 ♙d7 12. ♖ab1 ♙a4 13. ♗c1 ♙c6 14. c4 ♘d7 15. c5 ♘f8 16. ♖d1 e5 17. ♘d2 ♙g2 18. ♙g2 ♗d5 19. ♙g1 ♗a2 20. ♖b7 ♘e6 21. ♗b2 ♗d5 22. ♘e4± Petrosian — Popovic, Yugoslavia 1980

9. ♗a4 0-0 10. ♖b1 a6 11. c4 ♖b8

a) 11...b5?! 12. cb5 ♘b6 13. ♗c2±

b) 11...♗c7?! 12. 0-0 ♖a7 (Bronstein) 13. ♙b2 b5 14. ♗c2 [14. cb5 ab5 15. ♗b5 ♖b7+] 14...e5=

12. 0-0 ♗c7 13. d3 ♖d8 14. ♙b2 ♘f8

15. ♙g7 ♙g7 16. ♖b2 ♘e6

a) 16...b5? 17. cb5 ab5 [17...♙d7 18. b6±] 18. ♖b5 ♙d7 19. ♗a5+-

b) 16...♙d7 17. ♗a3 b5 18. cb5 ab5 19. ♖c1±

17. ♖fb1 b5 18. cb5 ab5 19. ♗e4!

19. ♖b5? ♙d7

19...♙d7! 20. ♘e5

20. ♗e5 f6! [20...♗e5 21. ♘e5 ♙e8 22. ♙c6!±] 21. ♗e3! ♗d6 22. ♘d2±

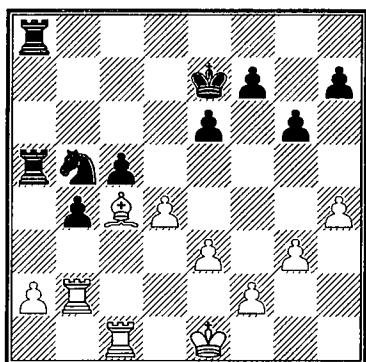
20...♙e8 21. ♘c6 ♙c6 22. ♗c6 ♗c6 23.

♙c6 b4 24. ♖c1

24. a3 ba3 25. ♖b8 a2 Ragozin; 24...♖bc8!

24...♖d4 25. ♖a4
 25. ♖c5? ♖dc8 Ragozin
 25...♖a8 26. ♖b3 ♖a5 27. ♖f1
 ♖ 27. ♖c4 ♖ f4, ♖f2, e3± Ragozin
 27...e6 28. ♖e1 ♖f6 29. ♖c4 ♖e7 30. h4
 ♖da8 31. e3 ♖b5 32. d4?!
 32. ♖b5 ♖b5 33. d4=

32...♖d6!
 32...♖c3 33. dc5 ♖c5 34. ♖b4 ♖d5
 [34...♖a2 35. ♖b7 ♖f6 36. ♖c2=] 35. ♖b7
 ♖f6 36. ♖b2 ♖ac8=
 33. ♖b3
 33. dc5 ♖c5 34. ♖bc2 ♖e4 35. ♖b3 ♖c3±
 33...cd4 34. ed4 ♖d8 35. ♖c7 ♖f6 36. ♖d2 ♖e4
 36...♖f5 37. d5 ed5 38. ♖b7=
 37. ♖d3 ♖f5 38. f4 ♖c5
 38...♖c5 39. dc5 ♖d3 40. g4! Bronshtein
 39. ♖d1?!
 ♖ 39. ♖d2
 39...♖b3 40. ab3 ♖fd5?!
 40...♖a5±
 41. ♖c4 ♖b8
 a) 41...♖a5?! 42. ♖b4 ♖c8 43. ♖c4 ♖b8
 44. ♖d3 ♖a3 45. ♖cc3
 b) 41...♖f5 42. ♖b4 ♖e4 43. ♖f2 [43. ♖e2
 ♖d4 44. ♖dd4 ♖d4 45. ♖a4=] 43...♖d4
 44. ♖e1 ♖f5 45. ♖d4 ♖d4 46. ♖f3=
 42. ♖a1 ♖f5 43. ♖f2! ♖g4
 43...♖e4 44. ♖e1
 44. ♖a7
 44...♖f5 45. ♖cc7 ♖f8 46. ♖ab7 h6 47. ♖b4
 g5 48. hg5 hg5=
 ½-½

Botvinnik

131 (462)

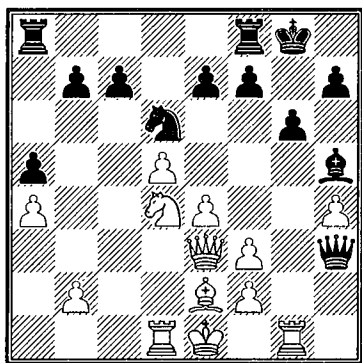
D99

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 11

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. ♖c3 d5 4. ♖f3
 ♖g7 5. ♖b3 dc4 6. ♖c4 0-0 7. e4 ♖g4
 8. ♖e3 ♖fd7 9. ♖d1
 a) 9. 0-0-0 — game 104
 b) 9. ♖e2 — game 124
 9...♖b6 10. ♖b3 ♖c6
 10...e5!? 11. de5 ♖8d7 12. ♖e2 ♖e7=
 11. d5 ♖e5 12. ♖e2 ♖f3 13. gf3 ♖h5 14. h4
 14. f4 ♖e2 15. ♖e2
 a) 15...♖c8 16. ♖c1 c6 17. f5± Levenfish
 — Smyslov, USSR 1951
 b) 15...♖d7 16. h4 c6 17. h5 cd5 18. hg6
 hg6 19. ♖d4 ♖d4 20. ♖d4 ♖g7 ½-½ Li-
 lienthal — Bronshtein, USSR 1953
 14...♖d7 15. a4
 15. f4 ♖e2 16. ♖e2 c6= Ragozin
 15...a5
 15...♖c3?! 16. bc3 [16. ♖c3 ♖a4 17. ♖d4 f6
 18. f4 ♖e2 19. ♖e2 ♖b6 20. h5 c5∞
 Levenfish] 16...♖a4 17. ♖a4 ♖a4 18. ♖d2±
 16. ♖b5 ♖c8 17. ♖d4
 RR 17. f4 ♖e2 18. ♖e2
 a) 18...c6 19. dc6 ♖c6 20. e5 ♖b6 21.
 ♖c1 ♖d5 22. ♖d5 ♖d5 23. ♖c7±
 Uhlmann — Kozma, Zinnowitz 1967
 b) 18...♖d6 19. e5 ♖b5 20. ♖b5 ♖f5 21.
 h5 c6 22. ♖d3 ♖d3 23. ♖d3 f6 24. hg6 hg6
 25. e6 f5 26. ♖gl± Ree — Schmidt, Buda-
 pest 1977
 17...♖d6?
 17...♖d4 18. ♖d4 ♖b6 19. ♖b5 ♖d6 20.
 ♖gl± Smyslov
 18. ♖g7 ♖g7 19. ♖d4!
 19. ♖c3?! ♖g8 20. ♖c7 ♖c7 21. ♖c7
 ♖ac8 22. ♖b5 ♖b5 23. ab5 ♖c2±
 19...♖g8
 19...c6? 20. ♖c3 ♖g8 21. dc6 bc6 22.
 ♖c6±
 20. ♖g1
 20. ♖f1 (Levenfish) 20...c5 21. dc6 bc6 22.
 ♖h3 [22. e5 ♖f5! 23. ♖h3 ♖d4] 22...♖b7!
 20...♖h3

20...c6 21. dc6 bc6 22. ♖c3→ Smyslov;
22. ♖f5!→
21. ♖e3

21...c5?!

21...♗h4

a) 22. e5 ♖e8 23. ♗h6 [23. ♖f5 ♗b4 Δ
♖g7] 23...♗h2! [23...♖g7? 24. ♗g7 ♖g7 25.
♖f5+-; 23...♗d8? 24. ♖f5 ♗b4 25. ♖f1+-;
23...e6? 24. f4! ♖g7 25. ♖f3 Δ ♖g5 +-] 24.
♗g3 ♖g7∞

b) 22. ♗h6 e5 23. de6 fe6

b1) 24. ♗g4 ♗h1! 25. ♖d2 ♗h2 26. ♖e6
b11) 26...♗f7? 27. ♗f4! ♗af8 28. ♗g7
♗g7 29. ♗f8# Levenfish;

b12) 26...♗e5!∞ Ragozin

b2) 24. ♖e6 ♗f7 25. ♖g5 ♗e7 26. ♗d6!
cd6 [26...♗h2 27. ♗g6! ♖h8 28. ♖e6+-] 27.
♖c4 ♖h8 28. ♖f7!! ♗f7 29. ♖f7 ♖g8
30. ♖g5+- Konstantinopolsky

22. dc6 bc6 23. ♗g5! c5

23...♖h8 24. ♗e7 ♗ad8 25. ♗f6 ♖g8 26.
♖c6+- Smyslov

24. ♖c6 1-0

Botvinnik

I32 (463)

A12

BOTVINNIK— SMYSLOV

Game 12

1. c4 ♖f6 2. g3 c6 3. ♖f3 d5 4. b3 ♖f5
5. ♖g2 e6 6. ♖b2 ♖bd7 7. 0-0 h6 8. d3
♖e7 9. ♖bd2 0-0 10. a3

RR 10. ♖e5 ♖e5 11. ♖e5 ♖d6!? 12.
♖b2 ♖h7 13. ♖f3 ♗e7 14. ♗c1 e5 15.
cd5 cd5 16. d4 e4 17. ♖e5 ½-½ Kavalek —
Karpov, Amsterdam 1981

10...a5

10...♖h7!? 11. b4 a5⇒ Panno — Karpov,
Leningrad 1973

11. ♗c2

11. ♗c1; 11. ♗a2!? Δ ♗a1

11...♖h7

11...♗b6?! 12. ♖c3± Smyslov — Dzurashe-
vic, Belgrade 1956

12. ♖c3 b5!

RR 12...♗b8 13. ♗b2 ♖d6= Hartoch —
Polugaevsky, 1970

13. cb5 cb5 14. b4?

○ 14. ♖d4 b4 [14...♖e8 15. ♖h3±] 15. a4!±
14...♗c7

a) RR 14...ab4 15. ♖b4 ♖b4 16. ab4 ♗b6
17. ♖b3 ♗a4 18. ♗c3 ♗fa8 19. ♖c5 ♗a2
20. ♖d4 ♖g6 21. ♖d7 ♖d7 22. ♗a2 ♗a2
23. ♗a1 ♗a1 24. ♗a1± Novik —
Kolesar, Bratislava 1992

b) RR 14...♗c8! 15. ♗b2 ♖b6 16. ♖d4 ♖a4
17. ♗b3 ab4 18. ab4 ♗d6! 19. ♗fb1 ♖d7+
Chomet — Sonntag, Chanac 1989

15. ♗b2

15. ba5 ♗fc8 16. ♗fc1 b4!

RR 15. ♗b3 ♗fc8 16. ♗ac1 ♗d6 17. ♖b1
♖d8 18. ba5 ♖a5 19. ♖a5 ♗c1 20. ♗c1
♗a5 21. ♗c8 ♖f8 22. ♖d4± Chernin —
Pr.Nikolic, Norway 1979

15...♖b6

RR 15...ab4 16. ab4 ♗a4 17. ♗a4 ba4 18.
♗a1 ♗c8 19. ♖b1 ♖b6 20. ♖f1 ♖g6 21.
♖d4 ♖e8 22. ♖c3 ♗a8 23. ♖e5 ♖h7 24.
b5± Schwartzman — Liebau, Dortmund
1992

16. ♖e5 ♗d7 17. ♖b3! ab4 18. ab4 ♗a1

19. ♗a1 ♖a4

19...♖b4? 20. ♗d4+-

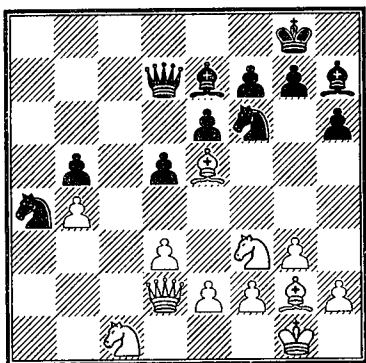
20. ♗d2

20. ♗d4? ♖e8 Δ f6

20...♗c8 21. ♗c1

21. ♖h3 (Petrosian) 21...♗b7! Δ ♖d7

21...♗c1 22. ♖c1

22...d8?

a) 22...c8 Δ d7

b) 22...b7!?

23. d4! f8

a) 23...f6?! 24. h3!±

b) 23...c7=

24. h3 g8 25. db3 f6 26. a1!

26. d4?! c7!

26...a7 27. d4 d6

27...b6

28. a2 d4 29. c5?!

□ 29. d3 a6! 30. c3 Δ e1±

29...c5 30. dc5

30. bc5 a5! 31. f1 d2 32. g2 c4

[32...d4] 33. d3 d2

30...e5?!

30...f7! 31. c2 h5 32. g2 e5=

31. b1 d4?! 32. f5 c7

32...c5? 33. c8 f7 34. bc5 a1 35.

e6 g6 36. e8+-

33. d3

33. d7? d7 34. d7 d2 35. c6 e7

33...f7

33...c6?! 34. f4 e3 35. e5!+-

34. h7 g8 35. e4! f7 36. a8

e8 37. g2 e7

37...c3 38. c3 dc3 39. a1+-

38. f4! e3

38...c3! 39. fe5 [39. c3 dc3 40. a1 c2

41. c1 c6=] 39...fe5 [39...e5 40. f4+-]

a) 40. c3 dc3 41. a1 c2 42. c1 c6

[42...d7!?] 43. c6 c6 44. e1 e4=

b) 40. c6!

b1) 40...e4 41. b7 d6 42. c5 c6

43. c7 c7 44. e6 d6 45. d4+-

b2) 40...d6 41. e3 e4 42. c5 c6 [42...c6

43. g8+-; 42...d2 43. f1 d3 44. e4! d4

45. b7+-] 43. a7 f6 44. h4 d5 45.

h2+- Prins

b3) 40...d2 41. f2 c3 42. b7 d6

43. c3 dc3 44. c5

b31) 44...g6 45. b5! [45. e4 c2 46. g6

(Prins) 46...c1 47. e4 d5 48. c7 c2

49. f3 d1= Konstantinopolsky] 45...f7

46. f3! e4 47. e4 e4 48. c5+-

b32) 44...f7 45. e2! [45. e1? c2 46.

e4 e6 47. h3 f5! Prins; 47...d5!]

45...h5 46. e1 c2 47. b8 e7 48.

c7 f6 49. d8+- Prins

b33) 44...c6 45. c6 c6 46. e4 d5 47.

c3 d6 48. b5 d5 49. f7!+- Prins

39. fe5 fe5 40. e4 g2

40...c2 41. e5 a1 42. g6 d8 43.

h4 c8 44. e7 b8 45. e4+-

41. e5

41...e3 [41...c3 42. c3 dc3 43. g2+-]

42. d4 d1 43. c4 [43. g6 d8

44. e5!+- Ragozin] 43...f8 44. d6

c6 45. h7+-; 41. d4?! c6 42. e5

e5 43. e5 d5 44. f2 g5

1-0

Botvinnik

133 (464)

D41

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 13

1. d4 d5 2. c4 c6 3. f3 f6 4. c3 e6

5. e3 bd7 6. d3 dc4 7. c4 b5 8. d3

b4 9. e4 e4 10. e4 b7 11. 0-0

11. c2 c8 12. h7 c5

11...d6 12. d2

a) RR 12. c2 c8 13. d2 f6 14. d3

0-0 15. e4 c5 16. e5 cd4 17. b1 f3 18.

ed6 b7 19. b4 d7 Suba — Navro-

tescu, Roumania 1992

b) RR 12. e1 0-0 13. c2 c5 14. d3

g6 15. e4 cd4 16. h6 e5 17. f8 f8

18. b5 c5 19. b4 b8 20. d2 c8

21. ♖ab1 ♕e6 22. b4 ♘a6 23. a3±
Balogh — Lukacs, Hungary 1972

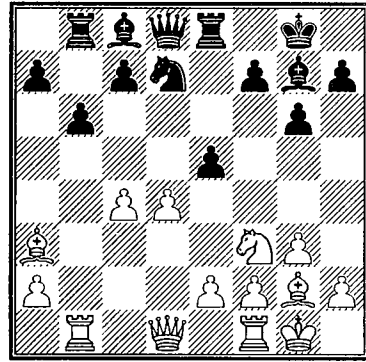
12...0-0 13. ♖c1 ♖c8 14. ♗e2
14. ♘e5?! ♕e5 [14...♘e5 15. de5 ♕e7!±]
15. de5 a5 [15...♗b6?! 16. ♕b4 ♗b4 17. ♗d7
♖fd8 18. a3! ♗c4 19. ♗b7±] 16. ♗h5 f5±
14...♗b6 15. ♖fd1 ♕e7 16. ♕e1 ♘f6 17. ♕b1
c5 18. dc5 ♖c5 19. ♖c5 ♗c5 20. ♘d4
♖d8 21. ♘b3 ♗b6 22. ♖d8 ♕d8 23. f3!
♕d5! 24. ♕f2 ♕b3 25. ab3 ♕e7 26. ♕d3
♕c5 27. ♕c4 ♘e8 28. ♖f1 ♘d6 29.
♕d3 g6 30. ♗d2 f5 31. ♕c4 ♖f7 32. ♕g3
♗c6 33. ♗d3 a5 34. ♖e2 ♖e7 35. ♕h4
♖f7 36. ♕g3 ♖e7 37. ♕f4 ♕b6 38. ♕d6
♗d6 39. ♗d6 ♖d6 40. ♕b5 ♕d8 41. f4
½-½ Botvinnik

134 (465)

A16

BOTVINNIK—SMYSLOV Game 14

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 d5 3. cd5 ♘d5 4. g3
g6 5. ♕g2 ♘c3 6. bc3 ♕g7 7. ♖b1 ♘d7
8. c4?!
a) 8. ♕b7? ♕b7 9. ♖b7 ♘b6 10. e3 ♗c8
11. ♗f3 c6± Ragozin
b) 8. h4
c) 8. ♘f3 — game 136
8...0-0 9. ♘f3 ♖b8
a) RR 9...e5 10. d3 h6 11. ♘d2 ♖b8 12.
♕a3 ♖e8 13. 0-0 ♘b6 14. ♗c2 ♕d7 15.
c5 ♕a4 16. ♘b3 ♘d5 17. ♗c4 ♕b3 18.
♖b3 c6 19. ♖fb1 ♗d7 20. ♕c1± Szabo
— Kirov, Budapest 1983
b) RR 9...♘b6 10. d3 ♕d7 11. ♕b2 ♕b2
12. ♖b2 ♕c6 13. ♗c1 e5 14. 0-0 ♗e7
15. ♘d2 ♘a4 16. ♕c6 ♘b2 17. ♕b7 ♖ab8
18. ♗b2 c6 19. ♖b1 f6 20. ♘e4± Khasin
— Yandemirov, Elista 1994
10. 0-0 b6 11. d4
RR 11. d3 ♕b7 12. ♕f4 e5 13. ♕g5 ♗e8
14. ♘d2 ♕g2 15. ♖g2 ♘c5 16. ♕e3 ♘e6
17. ♘e4 f5 18. ♘c3 g5± Murrey —
Gutman, Israel 1982
11...e5 12. ♕a3 ♖e8

13. de5

a) 13. ♘e5 ♘e5 14. de5

a1) 14...♕e5 15. ♕c6 ♕h3 16. ♕e8 ♗e8
17. ♖e1 ♕c3 18. ♗d3 [18. ♕b2 ♕e1 19.
♗d4 ♕f2! 20. ♖f2 f6 21. ♗f6 ♗f7= Aver-
bakh] 18...♕e1 19. ♖e1±

a2) 14...♗d1 15. ♖bd1 [15. ♖fd1 ♕f5 16.
c4 ♕g4 17. f3 ♕e6=] 15...♕e5 16. ♕c6 ♕h3
17. ♕e8 ♖e8! 18. ♖fe1 ♕c3=
b) 13. d5!?

13...♕b7!

13...♘e5 14. ♘e5 ♕e5 15. ♕c6±

14. ♗c2

14. ♗a4 ♘e5 15. ♘e5 ♕e5 16. ♕b7 [16. ♖fd1
♗c8=] 16...♖b7 17. ♗c6 ♗c8 [17...♗a8=] 18.
♖fd1 ♖e6 19. ♗d7 ♖b8=

14...♘e5 15. ♖fd1 ♗c8 16. ♘e5 ♕g2 17. ♖g2
17. ♘g6? ♕e4+—

17...♖e5 18. ♖d5 ♗e6

18...♗b7 19. e4!

19. ♖e5 ♕e5 20. ♖d1! ♖e8

RR 20...♗c6 21. ♖d5 b5 22. ♗e4 ♕d6
21. ♗e4 ♕f6 22. ♗e6 ♖e6 23. ♖f3 ♖c6
24. ♖c1 ♕d4

24...♕e5 25. ♖e4 ♕d6 26. ♕b2 ♖c5 27.
a4 f5 28. ♖d3 ♖a5 29. ♖a1 ♕e5 30. ♕c3=

Averbakh

25. e3 ♕c5 26. ♕b2 f5 27. ♖e2 ♖f7 28.

h3 ♕e7 29. a4 h5

29...♖c5 30. ♖d3 ♖a5 31. ♖a1 ♕f6 32.
♕c3! ♕c3 33. ♖c3 ♖e6 34. ♖b4=

30. ♖d3 h4?!
30...♕f6=

31. g4! ♖c5

a) 31...f4 32. hg4±
 b) 31...f6=

32. f3 c6?!
 32...f6±

33. g1! d6 34. c2 f6 35. g5 g5
 36. f6 f6
 36...f6 37. g5 f4 38. e4±

37. g8 c6 38. c3
 38. b3 d6

38...a6! 39. h8
 39. a8? b5!

39...g5 40. g8 f6 41. h8 g5 42.
 d4

42. b4?! d6=

42...c5
 42...d6 43. e5+-

43. h7

43. f4 g6 44. h4 a5 45. h8 a4 46.
 c8 c5! [46...b5 47. c7 bc4 48. c4±]
 47. d5 a3

43...g6?
 43...c6!

a) 44. d7 f6! 45. d5 e6 46. c3 d6=

b) 44. f4 g6 45. h4 c5 46. h8 a5
 47. c8±

44. d7
 44. h4?! a5=

44...f6 45. d5 c6 46. c3 e6

a) 46...e6 47. d4+-

b) 46...d6 47. d6 cd6 48. d4 e6 49.
 f3 e7 50. d5 d7 51. f4 a5 52. e4+-

47. d4 g5 48. d7 c6 49. b4 f6
 50. d4

50. d8 e5 Δ e4

50...g5 51. d8 e6 52. c8 f4

a) 52...c5 53. c3 f4 54. g8+-

b) 52...c6 53. a8 f4 54. e4+-

53. ef4

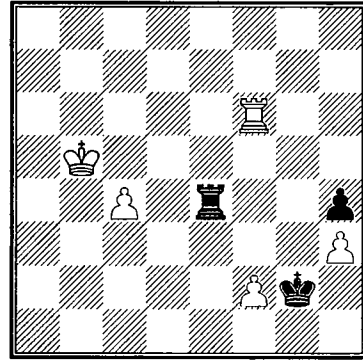
53. g8 f5 54. f8 f6 55. f6 f6 56.
 c3 e5= Averbakh

53...f4 54. c7 f3 55. h7! e4 56.
 h6 b5?!
 56...g2 57. b6 h3 58. a6 g2 59.
 a5 h3 60. g6 f2 61. h6 g2 62. a6
 e1 63. c5 a1 64. b5 b1 65. c6 h2
 66. a7 a1 67. b7 b1 68. a8 c1
 69. c6! h1 [69...c6 70. h2 h2 71.

b7+-] 70. h1 h1 71. b7 b1 72.
 a6 a1 73. b6 b1 74. c5 c1 75.
 b4 b1 76. c3 a1 77. c7+-
 Averbakh

57. ab5?
 57. a6 bc4 58. c6 c3 59. b3 f2
 60. c3+-

57...ab5 58. f6 g2 59. b5

59...Ee2?

a) 59...h3 60. c5 g2 61. c6 h3 62. c7
 e8 63. h6 h2 64. c6 h1 65. h1
 h1 66. d7+-

b) 59...Ee1! 60. c5

b1) 60...h3 61. f4 b1 62. b4 b4
 63. b4 g2 64. c6 h3 65. c7 h2 66.
 c8 f2= Ragozin

b2) 60...b1 61. a6 h3
 b21) 62. f4 a1 63. b6 b1 64. c7
 h1!! 65. c6 g2=

b22) 62. c6 a1 63. b7 b1 64. c8
 g2 65. f4 [65. c7 h3 66. d7 d1 67.
 d6 d6 68. d6 f2! 69. c8 h2=]
 65...h3 66. g6 f3 67. h6 g3 68. f5
 h2 69. f6 f1 70. g6 h4 71. c7 h5
 72. g8 f6=

60. c5 b2 61. a6 a2
 61...h3 62. f4+-

62. b7 b2 63. b6 c2
 63...f2 64. b3+-

64. c6 h3 65. c7 g2 66. c6 b2 67.
 b6 c2 68. f4

1-0

Botvinnik

135 (466)

B12

SMYSLOV—BOTVINNIK

Game 15

1. e4 c6 2. d4 d5 3. f3 e6 4. ♖c3 ♗f6 5. ♙g5 h6

a) RR 5... ♙b6 6. a3 c5 7. ♙e3 ♙d7 8. e5 ♗g8 9. ♗ge2 f6 10. f4 ♗h6 11. e6 gf6 12. ♗g3 ♙b2 13. ♗b5 ♙b5 14. ♙b1 ♙c3 15. ♙d2 ♙d4 16. ♙b5 ♗d8 17. c3 1-0

Lu-tikov — Gavrilov, USSR 1973

b) RR 5... ♙e7 6. e5 ♗fd7 7. ♙e7 ♙e7 8. ♗ge2 0-0 9. ♙d2 f6 10. f4 fe5 11. de5 ♗b6 12. b3 c5 13. ♗g3 ♗c6 14. ♙e2 ♙d7 15. 0-0 ♗d4 16. ♙d1 ♙c6 17. ♗ce2 ♗f5 18. c3 ♙ad8 19. ♙c2 ♗ Kleopas — Donner, Varna 1962

6. ♙h4 ♙b6

RR 6... ♙e7 7. e5 ♗fd7 8. ♙e7 ♙e7 9. f4 a6 10. ♗f3 c5 11. dc5 ♙c5 12. ♙d2 ♗c6 13. ♙d3 b5 14. ♙f2 ♙b7 15. 0-0 0-0 16. ♙ae1 g6±

Wall — Arkell, Plymouth 1989

7. a3 c5!

7... ♙b2? 8. ♗a4+- Ragozin

8. ♗ge2

8. ed5 cd4

8... ♗c6 9. dc5 ♙c5 10. ♗a4

10. b4?! ♙e7 11. ♙f6 ♙f6 12. ed5 ♗e7

10... ♙a5 11. ♗ec3

11. b4? ♙a4 12. ♗c3 ♙b4!+-

11... ♙e7 12. ♙f6 ♙f6 13. ed5 ♗d4! 14. ♙d3

a) 14. de6 ♙e6

b) 14. ♙c4 ed5 15. ♙d5 ♙f5

14...ed5 15. 0-0 0-0 16. f4 g6 17. ♙e1 ♙g7 18. ♗h1 ♙d7 19. b4 ♙d8 20. ♙d1

20. ♗c5 ♙c8 ♗ b6

20...b6 21. ♙f2 ♙e6 22. ♙a6 ♙f6 23. ♙d2 ♙ad8 24. ♗d1

24. ♙fd1?! ♗f5 25. ♗d5 ♙d5 26. ♙d5 ♙d5 27. ♙d5 ♙c6 28. ♙b5 ♗d4+- Ragozin

24... ♗f5 25. ♗ac3 d4 26. ♗e4 ♙e7 27. ♙d3

♗ 27. ♙e1 ♙c7

27...a5 28. ba5 ba5 29. a4 ♙b4 30. ♙e2 ♙d5

30... ♙a4? 31. ♗c5

31. ♗g3 ♗g3 32. ♙g3 ♙de8 33. ♙ef2

33. ♙e8 ♙e8 34. f5 gf5 [34...g5 35. f6

♙f8 36. h4 ♙d6 ♗ ♙f4 ♗ Ragozin] 35.

♙f5 ♙e1 36. ♙f1 ♙f1 37. ♙f1 ♙c6+-

33... ♙f6 34. ♙h3

34. f5 g5+-

34... ♗g7 35. ♙b5 ♙e1 36. ♙d3 ♙e4 37.

♙b3 ♙f1 38. ♙f1

38. ♙f1 ♙e1+-

38... ♙d2 39. ♗f2 ♙a8! 40. ♙d3 ♙f4 41. h3 h5

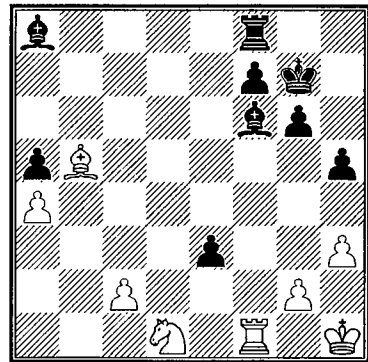
41... ♙e5 42. ♗g4 ♙g3+- Ragozin

42. ♙e2 ♙e3

42... ♙g3 43. ♗e4 ♙e4 44. ♙e4 ♙e5 45.

♗g1 ♙h2 46. ♗f2 ♙d8 47. ♗e2

43. ♙e3 de3 44. ♗d1

44... ♙c8?

44... ♙d4! 45. ♙e1 f5 46. ♗e3 f4 47. ♗d1

f3 48. ♙f1 ♙c8 49. c4 fg2 50. ♙g2 ♙g2

51. ♗g2 ♙c4+- Goldberg

45. ♗e3 ♙c3 46. ♙d3 ♙c5

46... ♙a3? 47. ♗c4 ♙a4? 48. ♗b6

47. ♗c4 ♙g5 48. ♙f2 ♙c6

48... ♙d4 49. ♙d2 ♙c6 50. ♗d6

49. ♗d6 ♙e5 50. ♗c4 ♙g5

50... ♙e1!? 51. ♙f1 ♙f1 52. ♙f1 ♙a4 53.

♗a5 ♙c2

51. ♗d6 ♙d5 52. ♗b5 ♙e5 53. ♙e2 ♙e2

54. ♙e2 ♙e7 55. ♗g1+

55... f5 56. ♗f2 ♗f6 57. ♙f3 ♙e8

1-0

Botvinnik

136 (467)**BOTVINNIK— SMYSLOV**
Game 16

1. c4 ♖f6 2. ♖c3 d5 3. cd5 ♖d5 4. g3
g6 5. ♗g2 ♖c3 6. bc3 ♗g7 7. ♖b1 ♖d7
8. ♖f3 0-0 9. 0-0 e5

♙ 9...♖b6 10. d4 ♗f5 *Romanovsky*

10. d4! c6 11. e4

RR 11. a4 ♗a5 12. ♗a3 ♖e8 13. ♗b4
♗c7 14. ♖g5 ♖f6 15. e4 ed4 16. cd4 h6
17. e5 hg5 18. ef6 ♗f6 19. d5 cd5 20.
♗d5 a5 21. ♗d6 ♗c2 22. ♗b5 ♗e2 23.
♗b7 ♗b5 24. ♖b5 ♗b7 25. ♖b7 ♖e4+
Lopez — Sion Castro, Alicante 1989

11...♗a5

11...b6 (*Romanovsky*) 12. ♗g5 ♗c7 13. ♗d2+

12. ♗c2 ed4 13. cd4 ♖b6 14. ♗d2

♙ 14. ♗e3 ♗e6 15. a4 ♖a4 [15...♗c8 16.
♖a1] 16. ♖b7 ♖b6 17. ♗c6±

14...♗a4

14...♗h5 15. a4 ♗g4 16. ♖e5 ♗e5 17. de5
♗f3 18. ♗f4±; 18. a5 ♖d7 19. ♗f3 ♗f3
20. ♖b7 ♖e5 21. ♗c3± *Romanovsky*; 18.
♗c3± *Ragozin*

15. ♗a4 ♖a4 16. ♖fc1

16. ♖b4 ♖b6 17. a4±; 16...b5±

16...♖b6 17. ♗e3

17. ♗a5 ♖e8∞

17...f5 18. ♖e5!

18. e5 ♖f7 19. ♖g5 ♖e7 20. h4 h6 21.
♖h3 ♗e6 22. ♖f4 *Romanovsky*

18...fe4 19. ♗e4 ♗f5 20. ♗f5 ♖f5 21.
g4!

21. a4?! ♗e5 22. de5 ♖e5 23. ♗b6 ab6
24. ♖b6 ♖e7=

21...♖f8 22. a4 ♖ae8

22...♗e5 23. de5 ♖f7 24. ♗b6 ab6 25.
♖c4 [25. ♖b6 ♖a4=] 25...♖e8 [25...♖a6
26. f4±]

a) 26. ♖e4!? ♖fe7 [26...g5 27. ♖b6 ♖fe7
28. ♖eb4!] 27. f4 g5 28. ♖b6 gf4 29. ♖f4
♖f8!?±

b) 26. f4 g5 27. f5!? [27. fg5 ♖e5 28. h4
♖e2=] 27...♖e5 28. ♖b6 ♖d7= *Romanov-*
sky

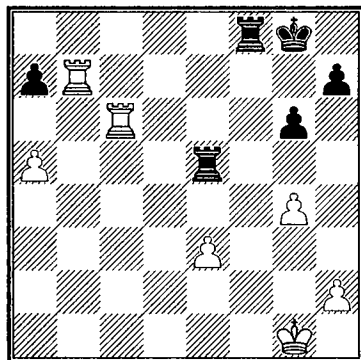
A16

23. a5

♙ 23. ♖c5 *Romanovsky*

23...♖d5 24. ♖b7 ♖e3 25. fe3 ♗e5 26.
de5 ♖e5 27. ♖c6

27. ♖a7?! ♖e4! 28. h3 ♖e3 29. ♖c6 g5=

27...♖f7!

27...♖e4 28. h3 ♖e3 29. ♖cc7 ♖h3 30. ♖a7
♖h4 31. ♖g2! ♖g4 32. ♖h3+-

28. a6

28. ♖f7 ♖f7 29. ♖c7 ♖f6 [29...♖g8 30. ♖a7
♖e3 31. a6 ♖e6 ♙ g5=] 30. ♖a7 ♖e3 31.
♖h7 ♖a3 32. ♖a7 ♖g5 33. ♖a6 ♖a2=

28...♖e3 29. ♖cc7

29. ♖f7 ♖f7 30. ♖c7 ♖g8 31. ♖a7 ♖e6=
Ragozin

29...♖e1

29...♖c7 30. ♖c7 ♖e6 31. ♖a7 g5!=

30. ♖g2 ♖e2 31. ♖g3 ♖e3 32. ♖g2 ♖e2

33. ♖g3 ♖e3 34. ♖h4 ♖c7 35. ♖c7 h6!

36. g5

36. ♖a7 ♖a3=

36...h5

37. ♖a7 ♖a3 38. ♖a8 ♖g7 39. h3 ♖h7=
½-½

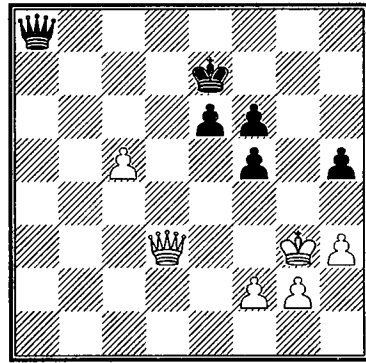
Botvinnik

137 (468)**B10****SMYSLOV— BOTVINNIK**
Game 17

1. e4 c6 2. ♖c3 d5 3. ♖f3 de4 4. ♖e4
♖f6 5. ♖f6 gf6 6. ♗c4 ♗g7
6...♗g4? 7. ♖e5!

7. h3! ♔f5 8. 0-0
 8. ♘h4 ♕g6 9. f4 f5 △ e6=
 8...e6 9. ♖e1 0-0
 9...♘d7? 10. ♘d4 ♕g6 11. ♕e6!+-
 10. d4 ♘d7 11. ♕f4 ♖e8
 11...♘b6 12. ♕b3 ♘d5 13. ♕h2±; 13. ♕d2±
 12. ♖d2 ♕g6
 12...♖e7! 13. c3 ♖f8±
 13. c3
 13. ♕h6?! ♕h6 14. ♖h6 ♕c2
 13...♘b6 14. ♕b3 a5 15. a3 ♘d5 16.
 ♕h6 ♖b6
 16...♕h6 17. ♖h6 ♖b6 18. ♕d5 cd5 19.
 h4 ♖b2 20. h5 ♖c3 21. hg6 hg6±
 17. ♕g7
 17. ♕a2 ♕h6 18. ♖h6 ♖b2±
 17...♕g7
 17...♖b3 18. ♖h6 [18. ♕h6 ♖c2=] 18...b5
 (Ragozin) 19. ♖e2 △ ♘h2±
 18. ♕a2 ♖ad8 19. c4 ♘e7 20. ♖ad1
 ♖c7?!
 20...♕h5 21. g4 ♕g6
 21. ♖c3! ♕h5 22. ♖d3 ♕g6
 22...♕f3 23. ♖f3→
 23. ♖d2 ♖d7 24. ♘h2 h5
 24...♖ed8 25. ♘g4 h5 26. ♘f6 ♘f6 27.
 d5 ♘g5 28. d6 ♖d6 29. ♖e3+- Ragozin
 25. ♘f3 ♖ed8 26. ♖ed1 b6 27. ♘h4
 27. ♘h2!? △ ♘f1-e3
 27...♘f5! 28. ♘g6
 28. ♘f5?! ♕f5±
 28...fg6 29. ♕b1 c5 30. ♕f5 cd4! 31. ♖d4
 31. ♕e6? dc3 32. ♖d7 ♖d7 33. ♖d7
 ♖d7+-
 31...♖d4 32. ♖d4 ♖d4 33. ♖d4 gf5 34. b4
 ab4 35. ab4 ♘f7 36. ♘f1
 36. c5 bc5 37. ♖c5? ♖c5 38. bc5 ♘e7
 39. ♘f1 [39. ♘h2 f4] 39...♘d7 40. ♘e2
 ♘c6 41. ♘f3 e5 42. ♘g3 f4 43. ♘h4 e4
 36...♘e7 37. ♘e2 ♖b7?!
 37...♖c6! 38. c5 bc5 39. ♖c5 ♖c5 40.
 bc5 ♘d7 41. ♘d3 ♘c6 42. ♘c4 f4!=
 38. c5! ♖a6
 a) 38...♖g2 39. ♖d6 ♘f7 40. cb6+- Ragozin
 b) 38...bc5 39. ♖c5 ♘d7 40. ♘f1! ♖a6 41.
 ♘g1 ♖a1 42. ♘h2 ♖e5 43. ♖e5 fe5 44.
 ♘g3+-

39. ♖d3
 39. ♘e1 bc5 40. ♖c5 ♘e8±
 39...♖a2 40. ♘f3
 40. ♘e3 bc5 41. bc5 f4! 42. ♘f3 ♖a8 43.
 ♖e4 ♖a3=
 40...♖a8 41. ♘g3 bc5 42. bc5

42...h4!
 42...♖b8 43. ♖d6! ♖d6 44. cd6 ♘d6 45. ♘h4
 ♘e7 46. ♘h5 ♘f7 47. ♘h6 f4 [47...e5 48.
 g3+-] 48. h4 e5 49. f3+-
 43. ♘h2
 43. ♘h4 ♖g2 44. ♖g3 [44. ♖d6 ♘f7 45.
 ♖c7 ♘f8 46. ♖g3 ♖e4 47. ♘h5 f4 48.
 ♖g6 ♖f3] 44...♖e4 45. ♘h5 e5
 43...♖b8
 43...♖c6!=
 44. ♘g1
 44. g3 ♖c7=
 44...♖c7 45. ♖a3?!
 45. ♖b5
 45...♘f7 46. ♖b4 ♖c6 47. ♖b6
 a) 47. ♖h4 ♖c5=
 b) 47. ♖d4 ♘g6 48. ♖d6 ♖e4= Ragozin
 47...♖e4 48. ♖a5 ♖b1 49. ♘h2 ♖b8
 ½-½ Botvinnik

138 (469)

A16

BOTVINNIK— SMYSLOV
 Game 18

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 d5 3. cd5 ♘d5 4. g3
 g6 5. ♕g2 ♘c3 6. bc3 ♕g7 7. ♖b3 ♘c6!

7...♖d7 8. d4 c5 9. ♖f3± *Ragozin*

8. ♖f3

8. ♗c6 bc6±

8...0-0 9. 0-0 ♖a5 10. ♖c2

10. ♖b4!? ♖c6 11. ♖h4 *Ragozin*

10...c5 11. d3 ♗f5?!

11...b6 12. ♗b2 ♗b7 13. c4=

12. e4 ♗d7 13. ♗g5 ♖c8 14. ♖d2 ♗b5

15. ♖fd1 ♗a4 16. ♖e1 f6! 17. ♗h6

17. ♗e3 e5±

17...♗h6 18. ♖h6 ♖d3

18...e5 19. ♖e3±

19. e5

19. ♖h4?! ♖f7 20. e5 ♖d8 21. ♗e4 ♖c4± *Ragozin*

19...♖c6

19...♖c3 20. ♖ac1 ♖b2 21. ef6 ♖f6 22.

♖g5 ♖g7 23. ♖g7 ♖g7 24. ♖e6

20. ♖e3 ♖c2!

20...♖c4?! 21. ♗h3 ♖ce8 22. ♗d7± *Ragozin*

21. ef6 ef6

21...♖f6 22. ♖g5 ♖f2 23. ♖h1±

22. ♖ae1

22. ♖h4 ♖e5

a) 23. ♗d5 ♖h8 24. ♗e4 ♖f2! 25. ♖h1 ♖h2!+

b) 23. ♖e5 fe5 24. ♗d5 ♖h8 25. ♖e3 ♖f6!

26. ♗e4 ♖b2 27. ♖b1 ♖a2 28. ♖b7 ♖g8±

Bronshtein

22...♖cd8

a) 22...♖e5 23. ♖e5 fe5 24. ♗d5 ♖h8

25. f3 ♖d2; 25. f4±

b) 22...♖d8 23.

♗h3 ♖f7

[23...♖c7 24.

♖f4+; 23...♖c6

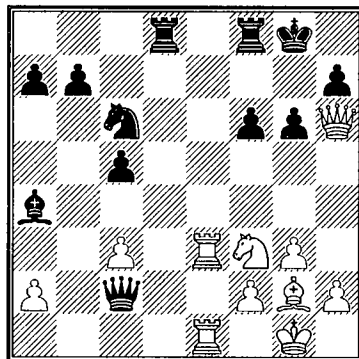
24. ♖e7 ♖f7 25.

♖f7+; 24. ♖f4

♖ce8 25. ♖f6

♖e3 26. ♖e3

♗c6± *Ragozin*

23. ♗h3?

23. ♖d4!! cd4 24. ♗d5! ♖d5 [24...♖h8 25.

♖e7+; 25. ♖e8!+]

23...♖e5 24. ♖e5

24. ♖e5 fe5 25. ♗e6 ♖h8 26. ♖e3 [26.

♖g5 ♖c3+; 26...e4 [26...♖f6± *Ragozin*] 27.

♖c5 ♖f6 28. ♖g5 [28. ♖e5 ♖f8 29. ♖e4

♖d1 30. ♖g2? ♗c6+; 30. ♖e1±] 28...b6±

24...fe5 25. f4?

a) 25. ♖3e2 ♖c3 26. ♖e5 ♖d4

b) 25. f3 ♗d7! 26. ♖1e2 ♖b1=

25...♗c6

25...ef4? 26. ♖e7+—

26. ♖g5

26. ♖e5 ♖c3 27. ♖e7 (*Bronshtein*) 27...♖f7

26...♖de8?

26...♖d2 27. ♗e6 ♖f7! 28. ♗f7 ♖f7+—

27. ♖e5 ♖c3 28. ♖e8 ♗e8

♖ 28...♖e8 29. ♖e8 ♗e8 ♖ 30. ♖d5 ♗f7

31. ♖b7 ♖d4+—

29. ♖e5

29. ♖e7 ♖d4 *Ragozin*

29...♖e5 30. ♖e5 b6 31. ♖e7 a5 32. ♖b7

♖f6 33. ♖b8 ♖f7 34. ♖f2

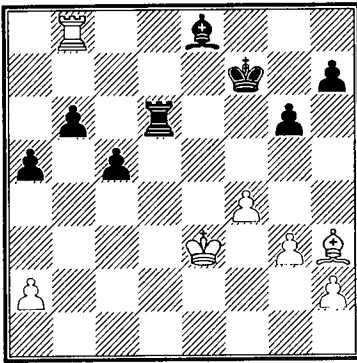
34. ♖b7?! ♖f8 35. ♖h7 ♗f7!+—

34...♖d6

34...g5 (*Bronshtein*) 35. ♗g4! [35. f5 h5±

Ragozin] 35...♗a4 36. ♖b7±

35. ♖e3

35...♗a4?

35...♗b5? Ragozin; 35...h5!?

36. ♖b7 ♗g8 37. ♖b8 ♗g7 38. ♖b7 ♗g8

39. ♖b8 ♗f7 40. ♖b7 ♗f8 41. ♖h7 c4

□ 41...♗c6?

42. ♖c7 b5?!

42...♗c6 43. ♖c8! [43. ♗f1 b5 △ ♗e8-d8]

43...♗e7 44. ♖c7 ♗f6 45. ♗f1 b5 46.

h4= c3?! 47. ♗d3 △ g4-g5

43. ♗e4! b4 44. ♖c4 ♗d2 45. ♗e5 ♖a2

46. ♖c8

46. ♗f6? ♖c2! 47. ♗d4 ♗e8!?

46...♗e8?

46...♗g7 47. ♖c7 ♗f8 48. ♖c8=

47. ♗d7 ♖e2 48. ♗f6 g5

48...b3 49. ♖b8 b2 50. ♗e8 ♖e8 51. ♖b2+-

49. f5 ♖f2 50. ♗e5

□ 50. ♗f5 b3 51. g6+-

50...♖e2 51. ♗f4 b3

a) 51...♗f7 52. g6+-

b) 51...♖e7 52. ♗a4 ♗f7 53. g6+- Ragozin

52. ♖b8 b2 53. ♗e8 ♖e8 54. ♖b2 a4 55.

♖a2 ♖a8 56. ♖a3 ♗f7 57. h4 ♗g6 58.

♗e4

58. ♗g4?! ♖a7 59. h5 ♗g7 60. ♗h4 ♖a8

61. g4 ♖a5 62. g6 ♖a7 63. g5 ♖a6 64. ♗g4

♖a8!=

58...♗h5 59. ♗d4 ♖d8 60. ♗c4 ♖e8 61.

♗d5 ♖d8 62. ♗e5 ♖a8 63. ♗d5 ♖d8 64.

♗c5 ♖b8

64...♖e8 65. ♖a4 ♖e3 66. ♗d6 ♖g3+-

65. ♖a4 ♖b3 66. ♗d6! ♖g3 67. ♗e7 ♖b3

67...♗g6 68. ♗f8! ♗h7 69. ♖a6 ♖f3 70.

♖f6+-

68. ♖a6 ♖b7

68...♗h4 69. g6+-

69. ♗f6 ♖b4 70. ♖d6! ♖a4

70...♗h4 71. g6+-; 70...♖h4 71. ♗f5! +

71. ♖e6 ♖b4 72. ♗f7 ♖b7 73. ♖e7 ♖b4

74. ♗g7 1-0

Botvinnik

139 (470)

B11

SMYSLOV— BOTVINNIK

Game 19

1. e4 c6 2. ♖c3 d5 3. ♖f3 ♗g4 4. h3 ♗f3

5. ♖f3 ♖f6 6. d3 e6 7. a3! ♗e7

□ 7...♖bd7 △ ♗c5-d4

8. g4?!

RR 8. g3 0-0 9. ♗g2 a5 10. 0-0 a4 11.

♖e2 de4 12. ♖e4 ½-½ Milov — Hodgson,

Great Britain 1995

8...♖fd7

a) 8...de4 9. de4 ♖bd7 10. ♗g5 e5±; 10.

♗d2 △ 0-0-0± Smyslov

b) 8...d4 9. ♖e2 c5 △ ♖c6= Ragozin

c) RR 8...h6 9. h4 ♖bd7 10. g5 ♖h7 11.

gh6 gh6 12. ♗h6 ♗h4 13. ed5 cd5 14.

♖d5 ed5 15. ♖e2 ♗e7 16. ♗g7 ♖g8 17.

♖h7 ♖b6 18. ♖h6 f6 19. ♖h5 ♗d8 20.

♖f7 ♖b2 21. ♖g8 ♗c7 22. ♖a8 ♖a1 23.

♗e2 ♖e5 24. ♗d1 ½-½ Ljubojevic —

Pomar, Palma de Mallorca 1971

9. d4 ♖f8?!

a) 9...♖f6 10. ♗e3 [10. e5 ♖fd7 △ c5]

10...de4 11. ♖e4 ♖e4 12. ♖e4 ♖d5 13.

♗d3± Smyslov

b) 9...de4 10. ♖e4 [10. ♖e4 ♖f6=]

10...♖f6 11. ♖d3 ♖d5±

c) □ 9...♖b6 Ragozin

10. ♗e3 ♖g6 11. ♖g3! ♗h4 12. ♖h2 ♖d7

13. 0-0-0 ♖b8?!

a) 13...♖a5 14. f4± Ragozin

b) 13...0-0 14. f4 de4 15. ♖e4 f5±; 14. ♖g1

△ f4± Smyslov

14. f4 de4 15. ♖e4 ♖f6 16. ♖f6 ♗f6?!

□ 16...g6

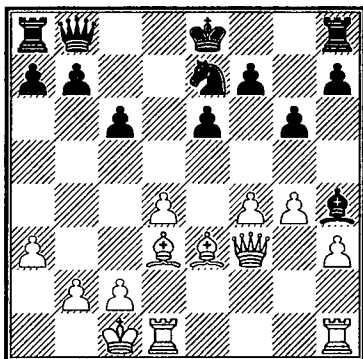
17. ♖f2 ♗h4

17...♖c7 18. f5± Ragozin

18. ♖f3 ♖e7 19. ♗d3 g6?

a) 19...f5? 20. gf5 ef5 21. ♖h5+—

b) 19...♗d6 20. c4 0-0-0 21. ♖h2 g5 22. ♖e2± Smyslov

20. f5! ef5

20...♗g3?! 21. ♗g3 ♕g3 22. fe6 fe6 23. ♕h6! 0-0-0 24. ♖hf1±

21. ♕f4

21. gf5 ♗g3

21...♗d8 22. gf5 ♗d5

22...♗d4 23. fg6 hg6 24. ♕g6 ♗f2 25. ♕f7 ♗f7 26. ♗b3 ♗e8 27. ♖hf1→ Smyslov

23. ♗g4! ♕f6

23...♕f2 24. f6 ♗f5 25. ♗e2+— Ragozin

24. ♖he1 h5

24...♗d4 25. c3 ♗c5 [25...♗a4 26. ♕c2+—] 26. ♕g5 gf5 27. ♗h4+— Ragozin

25. ♗g3 h4?

a) 25...♗d4 26. c3+— Ragozin

b) 25...0-0 26. fg6 fg6 27. ♖e7+— Ragozin

c) 25...0-0-0 26. ♕b8 ♗a5 27. fg6 fg6 [27...♗g5 28. ♗b1! ♗g3 29. ♕g3 fg6 30. ♖e6±] 28. ♖e6 ♗g5 29. ♗b1±

26. ♗g4 gf5 27. ♕f5 ♗f8 28. ♕e4 ♗a2

28...♗h5 29. ♗d7 ♕g5 30. ♕g5 ♗g5 31. ♗b1+— Ragozin

29. c3 ♖d8 30. ♖f1! ♗d5 31. ♕d2 ♖d6

31...♕g7 32. ♖f7 ♗f7 33. ♗g6 ♗g8 [33... ♗f8 34. ♖f1+—] 34. ♗e6+— Smyslov

32. ♗c8 ♗e7 33. ♗b7

33. ♖de1!+—

33...♖d7 34. ♖de1

34. ♗c6?! ♖b8

34...♗a1

34...♖b7 35. ♕d5 ♗d8 36. ♕a2+— Smyslov

35. ♕b1

35...♗d6 36. ♖f6 ♗f6 37. ♕f4 ♗d5 38. ♗b3# Smyslov

1-0

Botvinnik

140 (470)

A30

BOTVINNIK — SMYSLOV

Game 20

1. c4 c5 2. ♗f3 f5 3. d4

RR 3. g3 ♗c6 4. d4 cd4 5. ♗d4 e6 6.

♕g2 ♗f6 7. 0-0 ♕c5 8. ♗c2 0-0 9. ♗c3

a6 10. ♕f4 ♗h8 11. ♕d6 ♕d6 12. ♗d6

♗e7 13. ♗e7 ♗e7 14. ♗a4 ♖b8 15.

♗b6± Mednis — Lawson, USA 1994

3...cd4 4. ♗d4 g6 5. g3 ♕g7 6. ♕g2 ♗c6

7. ♗b5

7. ♗c2?! ♗a5

7...♗f6 8. ♗5c3 0-0 9. 0-0 b6

9...d6!? ♗e6

10. b3! ♕b7

10...♗e4 11. ♕b2 e6 12. a3! ♗a2

11. ♕b2 ♖f7

11...♗e4 12. ♕e4 fe4 13. ♗d5 ♗h8 14.

♗e4 ♗c8∞ Ragozin; 12. a3!±

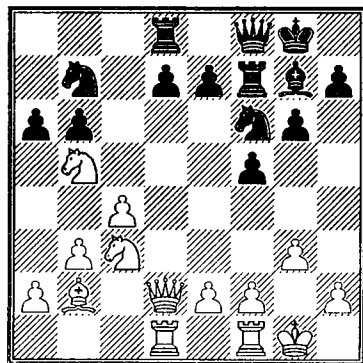
12. ♗d2 ♗f8 13. ♗a3 ♖d8

∞ 13...♖b8 Ragozin

14. ♖ad1 ♗a5 15. ♕b7

15. ♗ab5 a6!

15...♗b7 16. ♗ab5 a6

17. ♗d4?!

17. ♖c7! e6 [17...♖c5 18. b4! ♖ce4 19. ♜c2±] 18. ♖a6 d5 19. cd5 ♖d5 20. ♖d5 ♜d5 21. ♙g7±

17...♙h6 18. ♜c2 f4?! 19. ♖f3 d6 20. ♖d4! ♜a8! 21. ♖d5

21. ♖e6 ♜c8! 22. ♖f4 ♙f4 23. g4 ♜g4± 21...♖d5 22. cd5 ♜c8 23. ♜b1 ♜e8 24. ♙a3! ♖d8 25. ♜e4 ♜d7 26. ♙g2?! a) 26. e3 fe3 27. f4 g5 28. f5 ♜b7!∞ Roma-novsky

b) 26. ♖e6 fg3 27. hg3 ♜f5 28. ♙b2 ♖e6 29. de6 ♜c6 30. ♜d4 ♜f6 31. ♜h4 g5 32. ♜g4± 26...♜g4 27. f3?

27. h3! ♜h5 28. g4 ♜e5 29. ♜e5 de5 30. ♖f3! ♜c2 [30...e4 31. ♖e5±] 31. ♖e5± 27...♜h5!

27...♜g5?! 28. ♜c1!

28. ♖e6

28. g4 ♜e5 29. ♜c1?! ♜e4 30. fe4 f3!

28...♜f5! 29. ♖d4?

29. ♜f5 ♜f5 30. ♖d8 ♜d8 31. g4 ♜f8=

29...♜e4 30. fe4 fg3! 31. ♜f7 ♖f7 32. hg3 ♙g7 33. ♙b2 b5 34. ♜d2 ♖e8

34...♙d4 35. ♙d4 e5 36. de6 ♖e6 37. ♙b2= Ragozin

35. ♖f2 ♖d7 36. ♖f3 ♙b2 37. ♜b2 ♖f7

38. ♖e3 ♜c3?!

a) 38...♜c1 39. ♖d2 ♜h1 [39...♜a1 40. ♜c2±] 40. ♜c2 ♜h3 41. ♜c6±

b) ♖ 38...h5 Ragozin

39. ♖d2 b4 40. ♜b1 h5 41. a3! a5 42. ab4 ab4 43. ♜a1

43...♖h6

a) 43...♜b3 44. ♜a7 ♖e8 45. ♜a8 ♖d8 46. e5! ♜a3 47. ♜b8=

b) 43...♖e5 44. ♖e5 de5 45. ♜a7 ♜c7 [45...♖d6 46. ♜a6 ♖c5 47. ♜g6 ♜b3 48. ♜e6=; 45...♖e8 46. ♜a8 ♖f7 47. ♜a7! ♖f6 48. ♜a6 ♖g5 49. ♜e6=]

b1) 46. ♜c7?! ♖c7

b11) 47. g4 hg4 48. ♖e3 ♖d6! [48...♖d7 49. ♖f2 ♖e8 50. ♖g3 ♖f7 51. ♖g4 ♖g7 52. ♖g5 ♖h7 53. ♖h4 ♖h6 54. ♖g4 g5 55. ♖f5 ♖h5 56. ♖e5 g4 57. ♖f4 ♖h4 58. e5 g3 59. ♖f3 ♖h3 60. d6 ed6 61. ed6 g2 62. d7 g1♜ 63. d8♜=] 49. ♖f2 ♖c5!! 50. e3 ♖d6 51. ♖g3 ♖d7 52. ♖g4 ♖e8 53. ♖g5 ♖f7 54. ♖g4 ♖g7 55. ♖g5 ♖h7 56. ♖h4 ♖h6 57. ♖g4 g5 58. ♖f5 ♖h5 59. ♖e5 g4 60. ♖f4 ♖h4 61. e5 g3 62. ♖f3 ♖h3 63. d6 g2 64. de7 g1♜ 65. e8♜ ♜g2 66. ♖f4 ♜g4#

b12) 47. ♖e3 ♖d6 48. ♖f3 e6! 49. de6 ♖e6 50. ♖f2 ♖f6 51. ♖g2 g5 [51...♖g5 52. ♖h3 ♖h6 53. ♖h4! g5 54. ♖h3 g4 55. ♖h4=] 52. e3 [52. g4! =] 52...g4 53. ♖h2 ♖g5 54. ♖g2 h4 55. ♖h2 hg3 56. ♖g3 ♖h5 57. ♖g2 ♖h4 58. ♖h2 g3 59. ♖g1! ♖g5! 60. ♖h1 ♖h5! 61. ♖g1 ♖h4+ Goldberg

b2) 46. ♜a4=

44. ♜a7 ♖e8 45. ♜a8 ♖f7 46. e5 de5

46...♖f5 47. ♖g5 ♖g7 48. ♖e6 ♖h7 49. ♖g5 ♖h6 50. ♖e6! g5 51. ♜h8 ♖g6 52. ♜g8 ♖h7 53. ♜g5 ♖g3 54. ♜g7 ♖h6 55. ♜e7=

47. ♖g5 ♖g7 48. ♖e6

½-½

Botvinnik

141 (472)

B34

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 21

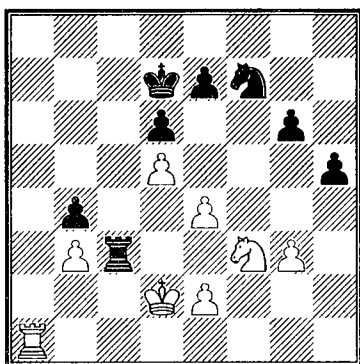
1. e4 c5 2. ♖f3 ♖c6 3. d4 cd4 4. ♖d4 ♖f6 5. ♖c3 g6 6. ♖c6 dc6

6...bc6 7. e5 ♖g8 8. ♙c4± Ragozin

7. ♜d8 ♖d8 8. ♙c4

8. ♙f4!?

8...♖e8 9. a4?!

a) RR 9. e5 d7 10. e6 fe6 11. e6 e6 12. e3 b6 13. 0-0-0 c3 14. bc3 d5 15. c8 c8 16. c5 bc5 17. e1 f8 18. f3 f4= Shirov — Ljubojevic, Buenos Aires 1994

b) 9. f4 0-0-0 Ragozin

9...e5!

a) 9...e6? 10. e6 fe6 11. e5±

b) RR 9...a5 10. e5 d7 11. e6 fe6 12. e6 e6 13. e3 f8 14. c8 c8 15. 0-0-0 c3 16. bc3 d7 17. h4 f6 18. c4 f7 19. d3± Polujahov — Shabanov, Krasno-dar 1991

10. f4?!

10. f3=

10...e6! 11. e6 fe6 12. f1

a) 12. 0-0?! c5 13. h1 g4 [13...d8!? Ragozin] 14. h3 e3±

b) 12. fe5 g4 13. f4 e6 14. g7 Ragozin

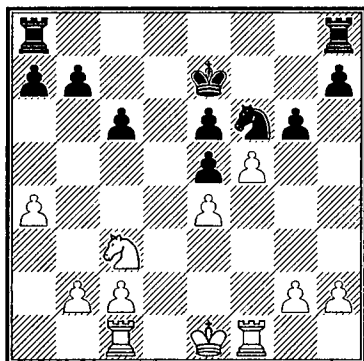
12...h6!

12...b4 13. fe5 e4 14. f4 c3 15. bc3∞

13. f5

13. fe5 c1 14. c1 g4±

13...c1 14. c1 e7!

15. d1!

a) 15. fg6 hg6 16. h3 h4±

b) 15. fe6 e6 16. e2=; 15...d8! d e6, d4± Ragozin

15...gf5

15...d8?! 16. d8 d8 17. fg6! hg6 18. f3 g4 19. g3±

16. ef5 d8 17. d8 d8 18. b3 g8

19. g3 h5

19...g4 20. e4 ef5 [20...h2? 21. f f7 22. h1] 21. f5 e6 22. h5

20. fe6 e6 21. f2

21. e2 h4 22. f3 g4 23. h1 h2

24. h2 g3 25. e4 c3-+ Ragozin

21...h4

21...g4!? 22. d1 b5±

22. gh4 h8 23. d1

a) 23...g4 24. g2 h4 25. h3! f6 26. g7=

b) 23...h4 24. e3 h3 25. e2 d5± Ragozin

½-½

Botvinnik

142 (473)

A95

BOTVINNIK — SMYSLOV

Game 22

1. d4 f5 2. g3 f6 3. g2 e6 4. f3 e7 5. 0-0 0-0 6. c4 c6 7. c3 d5 8. g5 b7 9. e3 e8?!

a) 9...dc4? 10. d2±

b) RR 9...h6 10. f6 f6 11. cd5 ed5 12. e2 a5 13. f4 e8 14. c2 g6 15. d3 e7 16. b3 g7 17. a3 b6 18. fe5 e6 19. c5 c8 20. e7 e7 21. b4 e5 22. e5 c8= Eingorn — Abramovic, Bor 1986

c) RR 9...e4 10. e7 e7 11. c1 h8 12. a3 d6 13. cd5 ed5 14. e2 g5 15. c2 e4 16. c1 df6 17. d3 d7 18. fe5 e8 19. f3 d6 20. e1 g8 21. b4 g7= Ruban — Vaissier, Uzhgorod 1987

10. c2 h8

a) 10...e4?! 11. e7 e7 12. e2±

b) 10...h5 11. e2 d f4±

11. e2!

11. cd5 ed5 [11...cd5 12. b5± Ragozin]

12. f5?? e4 13. g4 e5-+

11...h6 12. f6 f6 13. cd5

13. f4 dc4?! 14. c4 e5 15. de5 e5

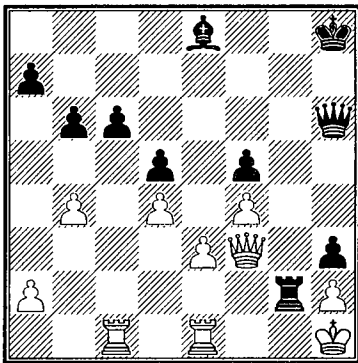
16. e5 e5 17. b4! h7 18. d1±

13...ed5 14. f4

14. f5? d4

14...g5 15. d3 g8 16. c3! e7

16... $\text{d}f8$ 17. $\text{d}fe5$ Ragozin
 17. $\text{d}fe5$ $\text{d}f6$ 18. $\text{f}3$ $\text{e}e6$ 19. $\text{d}c5$
 19. $\text{b}4$ $\text{d}d8$ 20. $\text{a}4$
 19... $\text{e}c5$ 20. $\text{c}c5$
 20. dc5 $\text{c}e7$ 21. $\text{e}4!$
 20... $\text{d}d7!$ 21. $\text{d}d7$ $\text{c}d7$ 22. Eae1 Eg7
 23. $\text{E}f2$ $\text{b}6$ 24. $\text{c}c3$ $\text{c}d6$ 25. $\text{E}c2$ $\text{e}d7$
 26. $\text{b}4?!$
 26. $\text{e}4!$ $\text{f}4$ 27. $\text{e}5$ $\text{c}e6$ 28. $\text{g}4$ $\text{h}5$ 29. $\text{h}3$ Δ
 $\text{e}f1-d3\pm$
 26... $\text{h}5!$ 27. $\text{g}h1$ $\text{h}4$ 28. $\text{gh}4$ $\text{gh}4$
 28... $\text{E}h7$ 29. $\text{E}g1$ $\text{E}h4$ 30. $\text{e}f1$ $\text{E}g8$ 31.
 $\text{c}e1$
 29. $\text{f}4$ Eag8 30. $\text{e}f3$ $\text{e}e8$ 31. $\text{c}d2!$
 a) 31. $\text{E}g2?$ $\text{e}h5!$
 b) 31. $\text{E}cc1$ $\text{c}h6$ 32. $\text{c}c2$ $\text{e}h5$ 33. $\text{c}e2$
 $\text{e}f3$ 34. $\text{c}f3$ $\text{h}3$ 35. $\text{E}g1$; 34... $\text{E}g3$
 Ragozin
 31... $\text{c}h6$ 32. $\text{c}e2$ $\text{h}3$ 33. $\text{E}cc1$
 Δ 33. $\text{b}5$ Ragozin
 33... $\text{E}g2$ 34. $\text{e}g2$ $\text{E}g2$ 35. $\text{c}f3?$
 35. $\text{c}f1!$ $\text{e}h5!$ 36. $\text{e}4!$ $\text{de}4$ 37. $\text{E}c3$ $\text{e}g4$
 38. $\text{E}ee3$ $\text{e}g7$ 39. $\text{b}5!$ Goldberg

35... $\text{c}h4!$ 36. $\text{b}5$ $\text{e}h5$ 37. $\text{c}g2$
 37. $\text{c}f1$ $\text{c}g4$ Δ $\text{E}g1$ -+ Ragozin
 37... $\text{hg}2$ 38. $\text{g}g1$ $\text{c}5$
 0-1

Botvinnik

143 (474)**A05**

SMYSLOV — BOTVINNIK

Game 23

1. $\text{d}3$ $\text{d}f6$ 2. $\text{g}3$ $\text{g}6$ 3. $\text{b}4$ $\text{b}6$ 4. $\text{e}b2$ $\text{e}b7$ 5. $\text{d}a3$

RR 5. $\text{e}g2$ $\text{e}g7$ 6. $\text{d}3$ $\text{d}5$ 7. $\text{d}bd2$ 0-0 8.
 0-0 $\text{d}a6$ 9. $\text{E}b1$ $\text{c}5$ 10. $\text{bc}5$ $\text{d}c5$ 11. $\text{c}4$
 $\text{dc}4$ 12. $\text{d}c4$ $\text{c}d5$ 13. $\text{a}4$ $\text{Eac}8$ 14. $\text{a}5$ $\text{ba}5$
 15. $\text{e}a3$ $\text{e}a6$ 16. $\text{d}a5$ $\text{d}ce4$ 17. $\text{de}4$ $\text{c}a5$
 18. $\text{e}e7$ $\text{E}fe8$ Stein — Wade, Tallinn
 1971

5... $\text{e}g7$

5... $\text{d}a6!?$ 6. $\text{b}5$ [6. $\text{E}b1?$ $\text{d}b4$ 7. $\text{e}f6$ $\text{ef}6$]
 6... $\text{d}c5$ Ragozin

6. $\text{e}g2$ 0-0 7. 0-0 $\text{d}6$ 8. $\text{c}4$ $\text{c}5$ 9. $\text{d}c2$ $\text{c}c7$
 10. $\text{d}3$ $\text{d}bd7$ 11. $\text{e}4$ $\text{e}6$ 12. $\text{d}e3$ $\text{d}g4$

12... $\text{cb}4$ 13. $\text{c}d2$ $\text{a}5$ 14. $\text{d}d4$ Ragozin

13. $\text{e}g7$ $\text{d}e3$ 14. $\text{fe}3$ $\text{e}g7$ 15. $\text{d}g5$
 $\text{Eae}8$ 16. $\text{a}3$ $\text{d}5!$ 17. $\text{bc}5$ $\text{bc}5?!$

17... $\text{c}c5$ 18. $\text{d}4!$ $\text{c}e7$ [18... $\text{c}c4$ 19. $\text{E}c1$
 Δ $\text{E}c7$] 19. $\text{h}4$ $\text{h}6$

18. $\text{c}b3$ $\text{d}4!$ 19. $\text{ed}4$ $\text{cd}4$ 20. $\text{c}5$ $\text{h}6$

20... $\text{d}c5?!$ 21. $\text{Eac}1$ [21. $\text{c}c4!?$] 21... $\text{c}e5$
 22. $\text{c}b5$; 22. $\text{c}c4$ Ragozin

21. $\text{d}f3$ $\text{e}5$ 21... $\text{d}c5$ 22. $\text{c}c4$ Ragozin22. $\text{Eac}1$ $\text{e}c6$ 23. $\text{d}h4$ 23. $\text{h}4$ Δ $\text{e}h3$ Ragozin23... $\text{E}b8$ 24. $\text{c}d1$ $\text{c}d8!$ 25. $\text{e}h3$ $\text{d}f6$

26. $\text{d}f3$ $\text{c}e7$ 27. $\text{c}c2$ $\text{E}b7$ 28. $\text{d}d2$
 $\text{E}c7!$

28... $\text{E}fb8?$ 29. $\text{d}c4!$ $\text{c}c5$ 30. $\text{d}e5$ 29. $\text{c}c4$ $\text{d}h7$ 30. $\text{d}f3$ Δ 30. $\text{E}f2$ Ragozin30... $\text{E}b8$ 31. $\text{E}f2$ $\text{d}g5$ 32. $\text{d}g5$ $\text{hg}5$ Δ 32... $\text{c}g5$ 33. $\text{a}4$ $\text{e}e8$ 34. $\text{e}g4$ $\text{a}5$ 35. $\text{e}d1$ 35. $\text{c}a6$ $\text{Ea}7$

35... $\text{E}bc8$ 36. $\text{E}fc2$ $\text{e}d7!$ 37. $\text{e}e2$ $\text{e}g8$ 38.
 $\text{e}g2$ $\text{e}g7$ 39. $\text{e}g1$ $\text{e}f8$ 40. $\text{e}d1$ $\text{e}g8$

40... $\text{c}e6!$ -+41. $\text{c}b3$

41... $\text{e}f8$ [41... $\text{E}c5$ 42. $\text{c}a3$] 42. $\text{c}c4$ [42. $\text{c}b6$
 $\text{e}a4$ -+; 42. $\text{c}a3$ $\text{e}e6$ Δ $\text{E}b8$ - $\text{b}3$ -+] 42... $\text{c}e6!$

43. $\text{c}e6$ $\text{e}e6$ 44. $\text{c}6$ $\text{e}e7$ 45. $\text{E}c5$ $\text{e}d6$ 46.
 $\text{Ea}5$ $\text{E}c6$ 47. $\text{E}c6$ $\text{E}c6$ 48. $\text{e}f2$ $\text{E}c1$ 49. $\text{e}e2$

$\text{g}4!$ 50. $\text{Ea}6$ $\text{E}c6$ [50... $\text{e}c7$ 51. $\text{Ea}5$] 51. $\text{E}c6$
 $\text{e}c6$ 52. $\text{e}e1$ $\text{e}b6$ 53. $\text{e}d2$ $\text{e}a5$ 54. $\text{e}d1$

$\text{e}b4$ 55. $\text{e}c2$ $\text{f}5$ -+; 41. $\text{c}a6$ $\text{E}c5$ 42. $\text{c}c5$
 $\text{E}c8$ -+; 41. $\text{h}3$ $\text{e}h3$ 42. $\text{g}4$ $\text{E}c5$ 43. $\text{c}c5$ $\text{E}c5$

44. $\text{E}c5$ $\text{c}f6!$ 45. $\text{e}h2$ $\text{e}f1$ -+ Goldberg $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$

Botvinnik

XXIII

TAL – BOTVINNIK

Moscow, 15.03 – 07.05.1960

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	
Tal	1	½	½	½	½	1	1	0	0	½	1	
Botvinnik	0	½	½	½	½	0	0	1	1	½	0	

	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Σ
Tal	½	½	½	½	½	1	½	1	½	½	12½
Botvinnik	½	½	½	½	½	0	½	0	½	½	8½

Mikhail Tal proceeded impetuously to the very top of the world chess hierarchy, eliminating many experienced rivals. His brilliant style, with his rich imagination supported by fantastic calculating ability, as well as his obsession with chess, made him the idol of his generation. His victory over the aging Botvinnik was accepted by the chess world as a natural and deserved result.

Michael Tal stieg mit rasanter Geschwindigkeit zum allerhöchsten schachlichen Niveau auf und überflügelte dabei viele andere renommierte und erfahrene Kandidaten. Seine glänzende Spielweise, unvergleichbare Rechenfähigkeit, erstaunliche Phantasie und unbegrenzte Liebe zum Schachspiel machten ihn zum Idol einer ganzen Generation. Sein Erfolg im Wettkampf gegen den fast 50-jährigen Weltmeister wurde von vielen vorausgesagt.

Михаил Таль стремительно поднялся на самый верх мировой шахматной иерархии, оттеснив претендентов "со стажем". Его искрометный стиль, в котором блестящие счетные способности сочетались с поразительной фантазией, его стремление отдать себя шахматам целиком сделали его кумиром целого поколения. Победу молодого претендента над почти 50-летним чемпионом шахматный мир принял как должное.

Mijail Tal subió impetuosamente sobre la cima de la jerarquía mundial, haciendo apartarse a unos pretendientes "con antigüedad". Su estilo se caracteriza por la profundidad de sus cálculos y por la belleza e intrepidez de sus combinaciones y ataques por sorpresa. Todo esto más su afán de entregarse abnegadamente al ajedrez lo hicieron ídolo para toda una generación. Su victoria fue recibida como lo debido.

144 (475)**C18****TAL — BOTVINNIK**
Game 1

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♙b4 4. e5 c5
5. a3 ♙c3 6. bc3 ♖c7 7. ♖g4 f5 8. ♖g3
♜e7 9. ♖g7 ♖g8 10. ♖h7 cd4 11. ♜d1
♙d7

11...♜bc6 12. ♜f3 ♜e5 13. ♙g5± *Gligor-
ic — Petrosian, Yugoslavia 1959*

12. ♖h5!

a) 12. ♜e2 ♙a4 13. ♖h5 ♜d7± *Ragozin*

b) 12. ♜f3 ♙a4

b1) 13. ♙d3? ♖c3

b2) RR 13. ♖b1 ♖c3 14. ♜e1 b6 15. ♙d2
♖c7 16. ♙b4 ♜bc6 17. ♙d6 ♖b7 18. ♜d3
♖d7 19. ♜b2 b5 20. ♜a4 ba4 21. ♙b5±
Hjartarsson — Berg, Gausdal 1996

12...♜g6

12...♜d8

a) RR 13. ♜e2 dc3 14. f4 ♖c5 15. ♖f3
d4 16. ♖d3 ♜bc6 17. ♖b1 a6 18. ♖b7 ♜d5
19. ♖b1 ♜c7 20. h4 ♖ab8± *Popovic — Des-
potovic, Yugoslavia 1969*

b) 13. ♙g5±

13. ♜e2!

a) 13. ♖h7 ♜e7 14. ♖h5=

b) 13. ♙g5 ♙a4! 14. ♖a2 ♜c6± *Rago-
zin*

13...d3!

a) 13...♖e5 14. cd4

b) 13...dc3? 14. ♜f4 ♜f7

b1) 15. ♖h7 ♖g7 16. ♖h6 ♖e5 17. ♜h5
♜c6 18. ♖g7 ♖g7 19. ♜g7 ♜g7 20. f4

b2) 15. ♙d3

b21) 15...♜c6 16. ♙f5! ef5 [16...♜ce5 17.
♙e6! ♙e6 18. ♖h7 ♖g7 19. ♖g7!! ♜g7
20. ♜e6+- *Ragozin*] 17. e6! ♙e6 18.
♖h7 ♖g7 19. ♖g7! ♜g7 20. ♜e6+-

b22) 15...♖e5 16. g4 [16. ♖b1 b6 17.
g4+- *Ragozin*] 16...♜c6 [16...♖h8? 17.
♜g6] 17. gf5 ef5 18. ♖b1 b6 19. ♖b5 ♜ce7
20. ♖e1± *Euwe*

c) 13...♙a4 14. ♜f4 ♖c3 15. ♙d3 [15. ♖a2 ♜f7
16. ♙d3!+- *Ragozin*] 15...♖a1 16. ♜g6 ♜c6 17.
♜e7 ♜d7! 18. ♜g8 ♖g8±; 17. ♜f4!+-

d) 13...♜c6 14. cd4 ♖c8 15. ♖a2

14.cd3 ♙a4

14...♜c6! △ 0-0-0

15. ♜e1 ♖e5?!

a) 15...♙b5?! 16. ♙g5! [16. ♙d2 ♙d3
17. f4 ♜c6 *Ragozin*] 16...♙d3 17. ♜d2±

b) 15...♜c6!?

b1) 16. d4 0-0-0 17. ♙g5± (*Pachman*)
[17. f4 ♜a5 18. ♖f3 ♙c2! *Boleslavsky*; 17.
h4 *Kotov*] 17...♖d7

b2) 16. f4 0-0-0 17. ♙d2±

c) 15...♜d7!? 16. d4 0-0-0± *Ragozin*

16. ♙g5! ♜c6

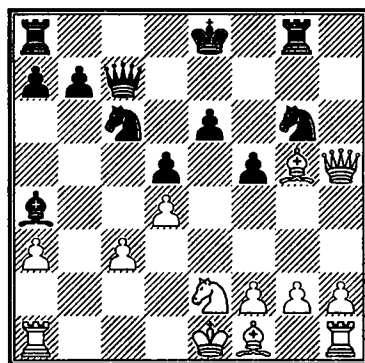
a) 16...f4?! 17. d4! ♖f5 [17...♖e4 18. ♙f4±]
18. ♜f4 ♖c2 19. ♜e2±

b) 16...d4 17. cd4 ♖a5 [17...♖d5!] 18.
♙d2!± *Euwe*

17. d4 ♖c7

a) 17...♖e4?! 18. ♖c1±

b) 17...♖h8?! 18. ♜f4!±

18. h4!±

18. ♜f4? ♜d4!+- *Euwe*

18...e5

18...♜ce7

a) 19. ♖h3 ♖h8 [19...0-0-0 20. ♖e3] 20.
♖f3 0-0-0 21. h5!±

b) 19. ♙e7 ♖e7 20. ♜f4!? [20. ♖g5±]
20...♖f6 21. ♜g6 ♖g6 22. g4! 0-0-0 23.
g5± *Ragozin*

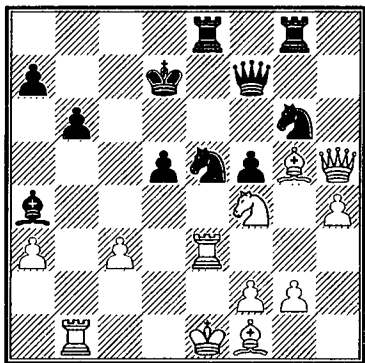
19. ♖h3 ♖f7

a) 19...e4 20. ♜f4 ♖f7 21. ♖b1± *Ragozin*

b) 19...f4 20. ♖g4!±

c) 19...♜ce7 20. de5 ♖h8 [20...♖e5? 21.

♖e3] 21. ♜f3 ♘e5 [21...0-0-0 22. ♜e3±]
 22. ♜f4 ♙c6 23. ♙f6+-
 20. de5 ♘ce5
 20...♖h8? 21. e6! ♜e6 [21...♖h5 22. ef7
 ♘f7 23. ♘g3!± Euwe] 22. ♖e3 ♖h5 23.
 ♖e6 ♘f7 24. ♖g6! ♘g6 25. ♘f4+-
 21. ♖e3 ♘d7
 21...♖h8? 22. ♖e5 ♘d7 23. ♖e7 ♜e7 24. ♜g6+-
 22. ♖b1 b6?
 22...♙c6! 23. ♘d4 [23. ♖b4? ♖h8-+; 23.
 ♘f4 ♖ae8 24. ♜d1 ♘g4 25. ♖e8 ♖e8 26.
 ♙e2 ♘f4 27. ♙f4 ♜f6⇒ Euwe] 23...f4
 a) 24. ♙b5?! fe3 25. ♙c6 ♘d6 26. ♙e3
 bc6 [26...♘c6!?] 27. ♘f5 ♘e6 28. ♘d4
 ♘d6=; 27...♘c7-+ Ragozin
 b) 24. ♘c6 ♘c6 25. ♙b5 ♘d6 [25...♘c5?
 26. ♖e5 ♘e5 27. ♜d1+-] 26. ♖e5 ♘e5
 27. ♜f7 ♘f7 28. ♙f4 ♘e6± Ragozin
 c) 24. ♖e5! ♘e5 25. ♜f7 ♘f7 26. ♙f4
 ♖ae8 27. ♘d2±
 23. ♘f4 ♖ae8
 a) 23...♖h8 24. ♘g6! ♘g6 25. ♜e2 △ ♜a6±
 b) 23...♘f4 24. ♜f7 ♘f7 25. ♖e7 ♘d6
 26. ♖f7 ♖ae8 27. ♘d2 ♘g6 28. ♖f5

24. ♖b4!± ♙c6 25. ♜d1! ♘f4
 25...♘g4 26. ♖e8 [26. ♖e2±] 26...♖e8 27.
 ♙e2±
 26. ♖f4 ♘g6 27. ♖d4 ♖e3
 27...f4 28. ♜g4+-
 28. fe3
 28. ♙e3 f4
 28...♘c7
 28...b5 29. c4!

29. c4! dc4
 a) 29...♘e7 30. cd5 [30. ♜b3+- Ragozin]
 30...♙d5 [30...♘d5 31. ♙c4 ♘d6 32. ♙f4
 ♘c5 33. ♜c2+-] 31. ♙e7 ♜e7 32. ♖d5
 [32. ♜c1+-] 32...♖e3 33. ♜e2+- Euwe
 b) 29...♘b7 30. cd5 ♙d7 31. ♙c4 ♖e8
 32. d6 ♜g7 [32...♙e6 33. d7] 33. ♜d3
 ♘e5 34. ♙a6 ♘b8 35. ♜c3-
 30. ♙c4 ♜g7 31. ♙g8 ♜g8 32. h5
 32...♘f8 33. ♙f4 ♘b7 34. ♖d8 ♜f7 [34...♜g7
 35. ♖b8 ♘a6 36. h6 ♜g2 (36...♜c3 37. ♘f2
 ♜a3 38. ♙d6+-) 37. ♜e2+-] 35. ♖b8 ♘a6 36.
 ♜d6 ♘d7 37. ♜c6 ♘b8 38. ♙b8+-
 1-0 Tal

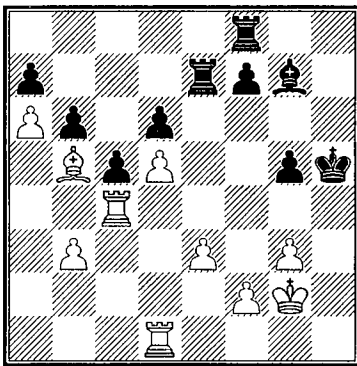
145 (476)

A61

BOTVINNIK — TAL Game 2

1. d4 ♘f6 2. c4 c5 3. d5 e6 4. ♘c3 ed5
 5. cd5 d6 6. ♘f3 g6 7. ♙g5 ♙g7 8. ♘d2
 h6 9. ♙h4 g5 10. ♙g3 ♘h5 11. ♘c4
 11. ♜a4!? ♘f8 [11...♙d7? 12. ♜e4] 12. e3
 ♘g3 13. hg3 ♘d7 14. ♜c2 ♘e5 15. ♙e2
 a6 16. a4 h5=
 11...♘g3 12. hg3 0-0 13. e3
 a) 13. ♘b5? a6 14. ♘bd6 b5 15. ♘c8 bc4+-
 b) 13. e4?! ♖e8 △ ♙c3, b5 Ragozin
 c) 13. ♘e4?! b5 14. ♘cd6 f5 15. ♘c8 fe4
 16. d6 ♜a5 17. ♜d2 ♜d2 18. ♘d2 ♖c8+-
 13...♜e7 14. ♙e2 ♖d8
 a) RR 14...♘d7 15. ♘b5 ♖d8 16. ♘bd6
 ♘f6 17. ♘c8 ♖ac8 18. d6± Pytel — Ni-
 cevski, Polanica Zdroj 1971
 b) RR 14...♙d7 15. a4 ♘a6 16. ♜d2 ♘c7
 17. e4 b5 18. ab5 ♘b5 19. 0-0 ♘c3 20. bc3
 ♜e4 21. ♘d6 ♜e5 22. ♘b7 c4 23. ♙c4
 ♖fc8 24. ♜a2 ♖ab8 25. ♙a6 ♖c3 26. ♖ae1±
 Benjamin — D. Gurevich, USA 1987
 c) 14...f5!?
 15. 0-0 ♘d7 16. a4
 16. e4 ♘e5 17. ♘e3±
 16...♘e5 17. ♘e5
 17. ♘d2?! ♙f5 [17...g4!] 18. e4 ♙d7 19. f4
 gf4 20. gf4 ♘g4! 21. ♙g4 ♜h4!± Ragozin
 17...♜e5?!

17...♙e5=
 18. a5 ♖b8 19. ♖a2! ♙d7 20. ♙b5
 20. ♙b5 ♜e8! [20...♙b5 21. ♙b5 a6 22.
 ♙a3±; 20...♙f5 21. g4± Ragozin] 21. ♜d3
 [21. ♙d7 ♜d7 △ b5] 21...♙c3 22. ♙d7
 ♜d7 23. ♜c3 ♜f5=
 20...♙b5
 20...a6?! 21. ♙a3 b5? 22. ab6 ♖b6 23. ♙c4
 21. ♙b5 b6?!
 a) 21...a6 22. ♙c4 b5 23. ab6 ♖b6 24. b3
 ♖a8±
 b) 21...♖bc8 △ ♖c7= Ragozin
 22. a6! ♖bc8 23. ♜d3 ♖c7 24. b3 ♜c3?!
 25. ♜c3 ♙c3 26. ♖c2
 26. e4!?
 26...♙f6
 ○ 26...♙g7 Ragozin
 27. g4
 27. f3!? ♖e7 28. ♙f2± Ragozin
 27...♖e7 28. ♖c4 ♖c8 29. g3
 29. b4 ♖ec7 30. ♖fc1 ♙b2 31. ♖lc2 ♙a3=
 29...♙g7 30. ♖d1 ♖f8 31. ♖d3
 ○ 31. b4
 31...♙h7 32. ♙g2 ♙g6 33. ♖d1
 a) 33. f4 f5= Ragozin; 33...h5 34. gh5
 ♙h5 35. f5 (Tolush) 35...g4∞
 b) ○ 33. b4 Ragozin
 33...h5 34. gh5 ♙h5

35. g4
 a) 35. ♖g4?! f5 [35...♙g4? 36. ♙d3 ♖e3 37.
 fe3 ♙h5 38. ♖h1 ♙g4 39. ♖f1 ♙h5 40.
 g4!+-] 36. ♙d3 ♙g6 37. f4 ♙h6± Ragozin
 b) 35. b4 cb4 [35...f5! Ragozin] 36. ♖b4 ♖c7
 37. ♙d3 g4 38. ♙f5± Smyslov

35...♙g6 36. ♖c2 ♖h8 37. ♙d3 ♙f6 38.
 ♙g3 ♖ee8 39. ♙b5 ♖e4 40. ♖c4 ♖c4
 41. bc4 ♙e7 42. ♙a4
 ○ 42. f4 Ragozin
 42...♙e5 43. ♙f3
 43. f4 gf4 44. ef4 ♙d4 45. g5±; 43...♙f6=
 43...♖h4 44. ♖g1
 44. ♙c2 ♖h3 45. ♙e4 ♖h2 46. ♖f1 ♙g3!
 47. ♙f3 ♙h4=
 44...f5
 a) 45. gf5? ♖c4±
 b) 45. ♙c2=
 ½-½

Tal

146 (477)

BII

TAL — BOTVANNIK
Game 3

1. e4 c6 2. ♙c3 d5 3. ♙f3 ♙g4 4. h3 ♙f3
 5. gf3?!
 5. ♜f3
 5...e6
 RR 5...e5 6. f4 de4 7. fe5 ♜d4 8. ♜e2 ♜e5
 9. d4 ♜d4 10. ♙e4 ♙e7 11. ♙f4 ♜b2 12.
 ♖d1 ♙f6 13. ♙d6 ♙f8 14. ♜e7 ♙e7 15.
 ♙f5 ♙e8 16. ♙g7 ♙f8 17. ♙d6 ♙g7 18.
 ♖g1 ♙g4 19. ♖g4 ♙f6 20. ♖f4 ♙g7 21.
 ♖g4 ♙f6 ½-½ Tal — Koblenz, Riga 1959
 6. d4
 6. d3!? △ f4 Botvinnik
 6...♙d7 7. ♙f4
 7. ♙e3 ♜b6 [7...♙b4 8. a3] 8. a3 △
 8...♜b2 9. ♙a4
 7...♙b4
 7...♜b6 8. ♜d2 [8. a3?! c5] 8...♜b2 9.
 ♖b1 ♜a3 10. ed5 ed5 [10...cd5? 11. ♙b5]
 11. ♜e3 ♙e7 [11...♙d8 12. ♖b3 ♜a5 13.
 ♖b7 △ 13...♙b4 14. ♙c7±] 12. ♖b7 ♙gf6
 13. ♖b3 ♜a5 14. ♙d6±
 8. h4?!
 8. a3 ♙a5 9. b4 ♙c7 10. ♙e3
 8...♙gf6
 8...♙e7?! 9. h5± Ragozin
 9. e5
 a) 9. a3 ♙c3 10. bc3 de4 11. fe4 ♙e4 12.
 ♜f3 ♜a5 13. ♖h3 ♙df6 14. h5 0-0-0 15.

h6 gh6 16. ♖e5 ♗g5 17. ♜f6 ♗h3 18. ♜d2 ♗g5 19. ♖d3 ♜e5!!-+

b) 9. ♜d3 ♜a5 10. ♖d2 e5!f

c) 9. ♖d3 c5! 10. a3 ♖c3 11. bc3 c4f

d) 9. ♜e2!?

9...♗h5 10. ♖g5

10. ♖g3 ♗g3 11. fg3 ♜a5 12. ♜d3 c5!

10...♜a5

10...f6!? 11. f4 [11. e6 ♗df6 12. ♖h3∞

Ra-gozin] 11...g6 12. ♖h6 ♖f8 13. ♖f8

♜f8 14. ♜d2 fe5 15. fe5 ♜e7

11. ♖d2 ♜b6 12. a3

12. ♖e3 c5!

12...♖e7 13. ♖e3

13. ♖g5 f6f

13...g6!

a) 13...♜b2? 14. ♗a4+- Botvinnik

b) 13...♜d8 14. f4 g6 15. ♖e2 ♗g7 16. h5

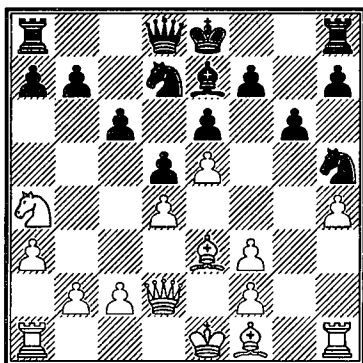
14. ♗a4 ♜d8

14...♜a5 15. ♜d2 [15. c3 b5 16. ♗c5 ♖c5

17. b4!] 15...♜a4 16. b3 ♖b4 17. c3 ♜b3

18. cb4∞

15. ♜d2

15...♗g7

a) 15...b5 16. ♗c5 ♖c5 17. dc5 ♗e5 18. 0-0-0∞

b) 15...♖h4!

b1) 16. ♖h6 ♖e7 17. f4 ♖f8f Ragozin

b2) 16. ♜h4 ♜h4 17. ♖g5 ♜h2 [17...♗e5! 18. ♖h4 ♗f3 19. ♜e2 ♗d2 20. ♜d2f] 18. ♜b4 f6 19. ♜b7 ♜b8 [19...0-0 20. ♖h6] 20. ♜c6 fg5 21. ♗c5! [21.

♜e6♜d8 22. ♗c5 ♗hf6!-+ Petrosian]

21...0-0 22. ♗d7

b3) 16. ♗c5 ♗c5 [16...♖e7 17. ♗b7 ♜c7

18. ♗d6] 17. dc5 ∆ 0-0-0

16. ♖g5 h6!

16...♗f5 17. ♖e7 ♜e7 18. h5∞

17. ♖h6

∆ 17. ♖e7 ♜e7 18. ♜b4 b6f; 18. ♖d3f

Ragozin

17...♗f5 18. ♖f4 ♜h4

18...g5 19. ♖e3 ♗h4 20. 0-0-0∞

19. ♜h4 ♗h4 20. 0-0-0

a) 20. ♜e3 ♖g5 21. ♖g5 ♜g5f

b) 20. ♖e2 b5 [20...♗g2!?] 21. ♗c3 a5f

Ra-gozin

c) 20. ♜c3 b5 21. ♗c5 ♗c5 22. dc5

20...b5

20...♗f3?! 21. ♜e3

a) 21...♗g5 22. ♖g5 [22. ♖d3 ∆ ♜h1]

22...♖g5 23. f4

b) 21...♗h4 22. ♖h3 [22. ♜h3 g5]

22...♜a5 23. ♖g5∞

21. ♗c5

21. ♗c3 a5→ Ragozin; 21...♜a5 ∆ b4;

21...♗b6!? Botvinnik

21...♗c5 22. dc5 ♖c5 23. ♖e2

23. ♖g5 ♗f3 24. ♖d8 ♗d2 25. ♖f6 ♗e4+

Ragozin

23...♖e7 24. ♜b1! ♜c7

24...♜d7 25. c4!

25. ♜h1 0-0-0 26. ♖g3 ♗f5 27. ♜h7 ♜f8

a) 27...♗g3 28. fg3 ♜e5 29. f4 [29. ♜f7

♖f6 30. ♜c3! ♜c3 31. bc3 ♖c3 32. ♜a7f]

29...♜f6 30. ♜a5∞

b) 27...♖c5 ∆ ♜d7-+ Ragozin

28. ♖f4 ♜d8

∆ 28...♖c5

29. ♖d3 ♜h8

29...g5 30. ♖f5 [30. ♖h2 ♜h8 31. ♖f5 e5f

32. ♜d3! ♜h7 33. ♜f5 ♜d7 34. ♜h7

♜e6 35. f4=] 30...e5 31. ♖e3∞ Ragozin

30. ♜h8

30. ♜f7? ♜e8 31. ♜a5 [31. ♜f6 ♖f6 32.

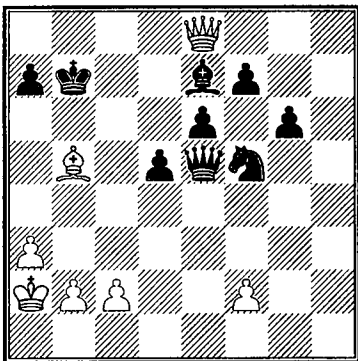
e5f e5-+] 31...♜f7 32. ♜a7 ♜h7! 33. a4

♖d8 34. ♜a8 ♜d7 35. ab5 ♜e8 [35...cb5

36. ♖b5 ♜e7 37. ♜a3+-] 36. bc6 ♜a7-+

30...♜h8 31. ♜a5 ♜h1

a) 31...♗c5? 32. ♖c3!
 b) 31...♗b7 32. ♗b5 cb5 33. ♖b5 ♗a8 [33...♗c7 34. ♗d2] 34. ♖c6=
 c) 31...♗b8
 c1) 32. ♗b5? ♗d8-+
 c2) 32. ♗f5 ♖h1 [32...gf5 33. ♗e3] 33. ♗c1 [33. ♗a2 ♖f3 34. ♗e3 d4! 35. ♗d4 ♖d5-+ Petrosian] 33...gf5 34. ♖a6 ♗g5 35. ♖c6 ♖c1 36. ♗a2 ♗d8 37. ♖e8 ♖c2+
 c3) 32. a4!
 c31) 32...♖h1 33. ♗a2 ♖f3 34. ab5 ♖f4 35. bc6 ♖b4 [35...♖e5 36. ♖b5 ♗c7 37. ♖b7 ♗d6 38. ♖b8+-] 36. c7 ♗c8 37. ♗a6+-
 c32) 32...b4 33. ♗f5 ♖h1 34. ♗a2 ♗e3
 c33) 32...♖d8 33. ♖d8 ♗d8 34. ab5 ♗d4 35. bc6 ♗f3 ♗e7 Botvinnik
 32. ♗a2 ♖f3
 32...♗d8 33. ♖a6! ♗d7! 34. ♖b7 ♗c7 35. ♗b5 cb5 36. ♖b5=
 33. ♖a6 ♗b8
 a) 33...♗d8 34. ♖c6! ♖f4 35. ♗b5+-
 b) RR 33...♗d7 34. ♖a7 ♗e8 35. ♖a8 ♗d7 36. ♖b7 ♗e8 37. ♖c8 ♗d8 38. ♖c6 ♗f8 39. ♗f5 ♖f4+
 34. ♖c6 ♖f4 35. ♗b5
 35. ♖b5 ♗c7 36. ♖a5=
 35...♖e5 36. ♖e8 ♗b7?!
 ♗ 36...♗c7

37. ♖c6
 37. ♗a6!
 a) 37...♗c7 38. ♖c8 ♗b6 39. ♖b7 ♗c5 40. ♖b4 ♗c6 41. ♖b5 ♗c7 42. ♖b7 ♗d6 [42...♗d8 43. ♖c8#] 43. ♖b8+-

b) 37...♗a6 38. ♖c6 ♗a5 39. c3 ♖e2 [39...♗a3 40. ♗a3 ♖d6 41. b4+-] 40. ♖c7 ♗b5 41. ♖b7 ♗a5 42. ♖c7=
 37...♗b8 ½-½ Tal

147 (478)

E27

BOTVINNIK — TAL Game 4

1. d4 ♗f6 2. c4 e6 3. ♗c3 ♗b4 4. a3 ♗c3 5. bc3 0-0 6. f3 d5 7. cd5 ed5 8. e3 ♗f5 9. ♗e2
 a) 9. g4? ♗g4 10. fg4 ♖h4 11. ♗d2 ♗e4 12. ♗f3 ♖f2-+
 b) 9. ♗d3 ♗d3 10. ♖d3 c5 11. ♗e2 ♗c6 12. 0-0 ♖c8+
 9...♗bd7
 9...c5 10. g4 ♗e6 [10...♗g4 11. fg4 ♖h4 12. ♗d2 ♗e4 13. ♖g1 ♖h2 14. ♖e1+ Averbakh — Khasin, Moscow 1957] 11. ♗g3+
 10. ♗g3
 a) 10. g4? ♗g4 11. fg4 ♖h4 12. ♗d2 [12. ♗g3 ♗e4 13. ♖g1 ♖h2 14. ♗e2 ♗f3-+] 12...♗e4 13. ♖g1 ♗b6→ Hodoss — Cher-nykh, Moscow 1959
 b) 10. h3!? ♗g4
 10...♗g6 11. ♗d3
 11. c4!?
 11...c5
 RR 11...♗b6 12. 0-0 ♖e8 13. ♖e1 ♗d3 14. ♖d3 ♖d7 15. e4 de4 16. fe4 ♗fd5 17. ♖f1 ♗e7 18. ♖a2 ♗g6 19. ♖af2 f6 20. ♖f5± Saidu — Vidarsson, Saint John 1988
 12. 0-0 ♖e8 13. ♖e1
 a) 13. ♖a2 ♖c8 14. ♖e2 cd4 [14...♖a5! 15. ♗b2 ♗b6+ 15. ♗g6 [15. cd4? ♖c1-+] 15...hg6 16. cd4±
 b) 13. ♖b1!? ♗g4
 c) 13. ♗f5!? ♗g4
 13...♖c7 14. ♗g6
 a) 14. e4?! cd4 15. cd4 de4 16. fe4 ♖c3 17. ♗e3 ♗d5+
 b) 14. ♗f5 cd4 15. cd4 ♗b6!
 c) 14. ♗b2!?

14...hg6 15. e4 cd4 16. cd4 ♖ac8 17. ♙g5

a) 17. e5 ♘h7 18. f4 f5! [18...♙c2 19. ♙f3± Ragozin; 18...♗b6 19. f5 ♗f8] 19. h4 ♙c2 20. ♙f3 ♗hf6 21. h5 gh5 22. ♙e3 ♗e4 23. ♗f5∞

b) 17. ♖a2 de4 [17...b6 18. ♖f2 de4 19. fe4 ♗e4? 20. ♗e4 f5 21. ♙f4+-; 17...♗b6!] 18. fe4 ♗e4? 19. ♗e4 f5 20. ♗c5 ♖e1 21. ♙e1 ♗c5 22. dc5 ♙c5 23. ♙e3+-

17...♙c2 18. ♙f6 ♙d1

18...♗f6 19. e5 ♗d7 20. ♙c2 ♖c2 21. ♖eb1! ♗b6 22. a4 ♖e7 23. ♖b5±

19. ♖ed1 ♗f6

19...gf6 20. ed5 f5 [20...♗b6 21. ♗e4] 21. ♖ac1 ♗f6 22. d6 ♖c1 23. ♖c1 ♖d8 24. ♖c7 ♖d6 25. ♖b7±

20. e5 ♗h5!

20...♗d7 21. ♖ab1 ♗b6 [21...♖c7!] 22. a4 ♖c7 23. a5 ♗c4 24. ♖b5 ♖d8 25. ♖db1 ♖dd7 [25...♗a3 26. ♖b7] 26. ♖a1±

21. ♗e2

21. ♗h5 gh5 22. ♖ab1 [22. ♖ac1 ♖c4 23. ♖c4 dc4 24. ♖b1 ♖d8 25. ♖b7 ♖d4 26. ♖a7 ♖d2=] 22...♖c7 [22...b6 23. ♖b5 ♖ed8 24. a4 ♖c4 25. a5 ba5 26. ♖a5 ♖d7] 23. ♖dc1 ♖ec8 24. ♖c7 ♖c7 25. ♖b5 ♖d7 26. ♖c5 (Ragozin) 26...♗f8=

21...♖c2 22. ♗f1 g5 23. ♖dc1

23. g3 f6!

23...♖ec8 24. g3

24. ♖c2 ♖c2 25. ♖b1 b6 26. ♖b5

a) 26...♖a2! 27. ♖d5 ♖a3 28. ♖d8 ♗h7 29. d5 ♖d3± Ragozin

b) 26...♗f8! 27. g3 [27. ♖d5? ♖e2 28. ♖d8 ♗e7 29. ♖h8 ♗f4 30. g3 ♗g6-+] 27...♖a2=

24...f6

24...♖c1 25. ♖c1 ♖c1 26. ♗c1 g6! [26...f6 27. ♗d3 ♗f7 28. f4±] 27. ♗d3 ♗g7 28. ♗b4 ♗e6= Ragozin

25. ♖c2 ♖c2 26. ♖b1 b6 27. ♖b5 fe5 28. de5

28. ♖d5 ed4 29. ♖g5 d3!

28...♖c5

a) 28...♖a2 29. ♖d5 ♖a3 30. ♗d4± Ragozin

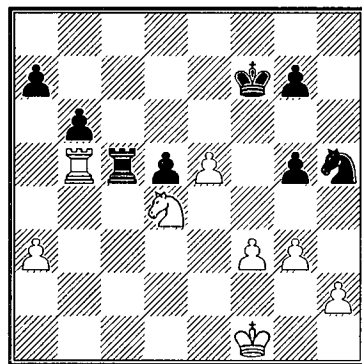
b) 28...♖d2 29. a4 [29. ♖b3 △ ♗e1, ♖d3] 29...♖a2 30. ♖d5 ♖a4 31. ♖d7± Ragozin

29. ♗d4

29. ♖c5 bc5 30. ♗c3 ♗f7! [30...d4 31. ♗e4±] 31. ♗d5 ♗e6± Ragozin

29...♗f7

29...♖b5 30. ♗b5 a5 [30...a6 31. ♗c7] 31. ♗c7 d4 32. ♗e6

30. ♗e2

30. f4! g6 [30...gf4? 31. g4+-] 31. fg5 ♗g7 [31...♖b5 32. ♗b5 ♗e6 33. ♗a7 ♗e5 34. ♗c8!±] 32. ♖b3 (Ragozin) 32...♗e7

30...g6 31. ♗d3 ♗g7 32. ♖b1

△ 32. ♖b4

32...♖a5 33. ♗c2

a) 33. ♗b5 ♗e6

b) 33. ♖b3 ♖a4

33...♗e6

33...♗f5!? △ ♗e6

34. ♖b4 ♖c5 35. h4 gh4 36. ♖h4 d4 37. ♗d4

a) 37. ♖e4 ♖c3!

b) 37. ♖h7 ♗g8 38. ♖e7? ♖e5 △ 39. ♗d4? ♗c5-+ Ragozin

37...♖e5 38. ♗e6 ♗e6 39. a4 ♖g5 40. ♖e4 ♗f6 ½-½

Tal

148 (479)

B18

TAL — BOTVINNIK Game 5

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♘c3 de4 4. ♙e4
 ♙f5 5. ♙g3 ♙g6 6. ♙1e2 e6 7. h4
 7. ♙f4 ♙d6 8. h4 ♙c7 Botvinnik
 7...h6 8. ♙f4 ♙h7 9. ♙c4 ♙f6 10. ♙e2
 10. 0-0 ♙d6 11. ♙e6!?→
 10...♙d6
 10...♙d4

a) 11. ♙e6 fe6 12. ♙e6→ (Ragozin) 12...♙g4
 13. ♙c7 ♙d8 14. ♙a8 ♙e2 15. ♙e2
 ♙bd7 16. ♙f4 ♙d5 17. ♙g3 ♙c2+

b) 11. ♙e6 fe6 12. ♙e6 ♙d8 13. ♙e3 ♙g4
 [RR 13...♙b2∞] 14. ♙d1 ♙c7 15. ♙e5+—

c) 11. 0-0 ♙e4 12. ♙e3∞

11. ♙e3

a) 11. ♙e6? 0-0 12. ♙b3 ♙e8 13. ♙e3
 ♙f4+ Botvinnik

b) 11. c3 ♙bd7 12. ♙e6 0-0 [12...fe6 13.
 ♙e6 ♙e7 14. ♙f5 ♙f5 15. ♙g7 ♙f7 16.
 ♙f5 ♙e2 17. ♙e2± Keres — Olafsson,
 Bled 1961] 13. ♙d7 ♙d7∞ Botvinnik

11...♙bd7

a) RR 11...0-0 12. 0-0-0 ♙bd7 13.
 ♙gh5 b5 14. ♙d3 ♙d3 15. ♙d3 e5 16.
 de5 ♙e5 17. ♙dd1 ♙e7 18. ♙b1 ♙fe8
 19. ♙d4 c5 20. ♙f6 ♙f6 21. ♙d5=

Lebrede — Or-tega, Cuba 1982

b) 11...♙f4 12. ♙f4 ♙d4 13. ♙e5∞ Ra-

gozin

c) RR 11...♙c7 12. ♙fh5 ♙g3 13. ♙g3
 ♙bd7 14. 0-0-0 0-0-0 15. ♙h5 ♙h5 16.
 ♙h5 ♙f6 17. ♙e5 ♙e5 18. de5 ♙d7 19.
 f4 ♙b6 20. ♙e2 ♙e4 21. h5 ♙d1 22. ♙d1
 ♙d8 23. ♙g1 ♙d5= Kholmov — Petro-

sian, Tbilisi 1949

12. ♙gh5 ♙h5 13. ♙h5 ♙g8

13...0-0?! 14. g4 ♙f6 15. ♙f6 ♙f6 16.

g5→

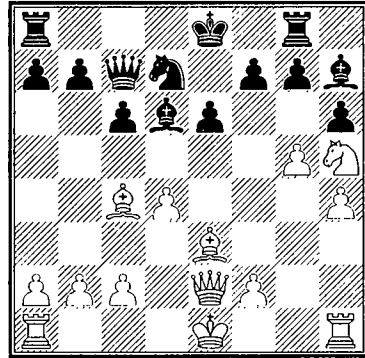
14. g4

14. 0-0-0 ♙c7 15. d5 cd5 16. ♙d5 0-0-

0∞ Ragozin

14...♙c7 15. g5

15. ♙g1!?

15...♙g6!

a) 15...hg5 16. ♙g5± Ragozin

b) 15...♙e4 16. ♙g1! [16. f3 ♙g6]
 16...♙h2 17. ♙f4 ♙a5 18. ♙d2 ♙f5
 [18...♙c7] 19. ♙g3 ♙h3 20. ♙e4 ♙g1 21.
 0-0-0 ♙h2 22. g6∞

c) 15...♙f5 16. 0-0-0 [16. gh6 gh6 17.
 ♙h6 ♙g4 18. ♙g1 ♙a5+—] 16...0-0-0 17.
 ♙g3! ♙g3 18. fg3 ♙g3 19. ♙dg1±

16. 0-0-0

16. gh6? ♙a5+ Ragozin

16...0-0-0 17. ♙g3

a) 17. gh6 gh6 18. ♙h6? ♙h8+ Botvinnik

b) ♡ 17. ♙d3 ♙d3 18. ♙d3 g6 [18...hg5
 19. hg5 ♙h8 20. ♙hd1 g6 21. ♙g3±
 Ragozin] 19. ♙g3 hg5! [19...h5 20. ♙e4±
 Ragozin] 20. hg5 [20. ♙g5 f6] 20...f5! 21.
 g6 ♙f6 22. ♙g5 ♙f4±

17...hg5

17...♙g3 18. fg3 ♙g3 19. ♙dg1 ♙c7 20.
 gh6 gh6 21. ♙h6±

18. ♙g5

18. hg5?! ♙g3 [18...♙h8 Botvinnik] 19.
 fg3 ♙g3

18...♙f4 19. ♙f4

19. ♙b1?! ♙g5 20. hg5 ♙f4 21. ♙e3 ♙e3
 22. fe3 e5+

19...♙f4 20. ♙e3 ♙h6!

20...♙e3 21. fe3±

21. ♙d3 ♙d3 22. ♙d3 ♙b6 23. ♙h6 gh6

24. ♙f3 f5 25. ♙e1 ♙d6

a) 25...♙d4?! 26. ♙e6 ♙h4 27. ♙f5± Ragozin

b) 25...♙g6?! 26. h5 ♙f6 27. ♙e4 ♡ ♙c5±

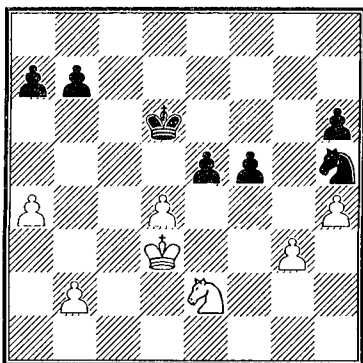
26. c3 ♙g4 27. ♙e2 ♙d5!

27...♖h4 28. ♖f4 ♘d7 29. ♖g6 [29. ♖d3! Δ ♖c5] 29...♖h5 [29...♖h2 30. ♖f8 ♘e7 31. ♖f5 Botvinnik] 30. ♖e5 ♘e7 31. ♖g1= Ragozin
 28. ♖h1 ♖d8 29. ♖g3 ♖g3 29...♖dg8 30. ♖hg1; 29...♖f8!?
 30. fg3
 30. ♖g3 ♖g8+
 30...♖g8 31. ♘d2 ♖g4 31...♘d7 32. ♘e1 ♘d6 33. ♘f2 b6 34. ♘f3 c5 (Botvinnik) 35. c4! ♖f6 36. ♖d1= 32. ♘e1 ♘d7
 ⊞ 32...♖e4 33. ♖f1 [33. ♘f2 ♖e3 34. ♖e1 ♖g4 35. ♘f1 ♖e3+ Smyslov] 33...♖e3 34. ♖f3 ♘d7+ (Smyslov) 35. b3 Δ ♘d2 33. ♘f2 ♖e4 34. ♖e1!
 34. ♘f3 ♖e3 35. ♘f2 ♖d3!+ 34...♘d6
 ⊞ 34...♖f6 35. ♖f4 ♖e1 36. ♘e1 ♖e4 37. ♖h5 [37. ♖e2+ 37...a5+ Ragozin 35. ♖c1 ♖e1 36. ♘e1 c5 37. ♘e2 37. dc5 ♘c5 38. ♖d3 ♘d6 39. ♘e2 e5 40. c4 ♖f6+ 37...cd4
 37...c4!? 38. ♘f3 b5 39. g4! [39. ♖e2 a5 40. ♖f4 ♖b6 41. ♖e2 ♖a4 42. b3 cb3 43. ab3 ♖b6+ Ragozin] 39...fg4 40. ♘g4= 38. cd4 ♖f6 39. ♘d3
 39. ♖d3 ♖h5 40. ♘f3 ♘d5 41. ♖c5 e5 42. ♖b7 ♘d4+ 39...♖h5 40. ♖e2 e5 41. a4!?
 41. de5 ♘e5 42. ♘e3? [42. a4!?] 42...♖g3 43. ♖g3 f4 44. ♘f3 fg3 45. ♘g3 h5 46. ♘f3 ♘f5+ Ragozin

41...♖f6
 a) 41...a5 42. b3 b6 43. de5 ♘e5 44. ♘c4=
 b) ⊞ 41...e4 42. ♘c4 b1) 42...b6 43. b4 a6 44. d5! ♘e5 45. a5 ba5 46. ba5 ♖f6 47. ♖f4 e3 48. ♘d3= Botvinnik
 b2) 42...a5 43. b4 [43. b3! b6 44. b4 ab4 45. ♘b4 ♖f6 46. ♘b5= Botvinnik] 43...ab4 44. ♘b4 b21) 44...♖f6 45. ♖f4 ♖d5 46. ♖d5 ♘d5 47. ♘c3 b6 [47...h5 48. a5 ♘c6 49. ♘c4 b5 50. ab6 ♘b6 51. d5 ♘c7 52. ♘c3=] 48. h5 ♘e6 49. ♘c4 ♖f6 50. ♘c3 ♘g5 51. d5! ♘f6 52. ♘d4 ♘e7 53. ♘c4 ♘d7 54. ♘c3!=
 b22) 44...♘d5! 45. a5 [45. ♘c3 b6+ 45...e3 46. ♘c3 ♘e4 47. ♘c4 [47. d5 ♘d5 48. ♘d3 ♘e5 49. ♘e3 ♖g3 50. ♖g3 f4+ 47...♘f3 48. ♘d3 ♖g3+ Botvinnik] 42. de5 ♘e5 43. b4
 43...♖d5 44. b5 f4 45. gf4 ♖f4 46. ♖f4 ♘f4 47. ♘d4 ♘g4
 a) 48. ♘d5 ♘h4 49. ♘d6 h5 50. ♘c7 b6! [50...♘g5 51. ♘b7 h4 52. ♘a7 h3 53. b6+ 51. ♘b7 ♘g4 52. ♘a7 h4 53. a5! ba5 54. b6 h3 55. b7 h2 56. b8 ♖ h1 ♖ 57. ♖c8= Minev
 b) 48. a5 ♘h4 49. a6 ba6 50. ba6 ♘g3 51. ♘c5 h5 52. ♘c6 h4 53. ♘b7 h3 54. ♘a7 h2 55. ♘b8 h1 ♖ 56. a7= ½-½
 Tal

149 (480)

E69

 BOTVINNIK — TAL
 Game 6

1. c4 ♖f6 2. ♖f3 g6 3. g3 ♖g7 4. ♖g2 0-0 5. d4 d6 6. ♖c3 ♖bd7 7. 0-0 e5 8. e4 c6 9. h3 ♖b6 10. d5 cd5 11. cd5 ♖c5 12. ♖e1
 12. ♖d2 ♖d7 13. ♖c4 ♖a6= Euwe
 12...♖d7
 12...a5 13. ♖d3 ♖d3 14. ♖d3± Petrosian

13. ♖d3

□ 13. ♖b1 a5 [13... ♖a6!? 14. b4 ♖a4 Ragozin] 14. ♙e3 [14. ♖d3 ♖d3 15. ♖d3± Ragozin] 14... ♖c7 15. a4 ♖fc8 16. ♗h2 h5 17. f3 h4 18. g4 ♖h7 Udovcic — Tringov, Leningrad 1967

13... ♖d3 14. ♖d3 ♖fc8

a) 14... ♖h5 15. ♙e3 ♖d8 16. ♖e2! f5 17. ef5 ♙f5 18. g4 Ragozin

b) 14... ♖e8 15. ♙e3 ♖d8 16. ♖ac1 f5 17. ef5 gf5 18. f4∞

15. ♖b1

15. ♖e2 ♖e8 [15... ♖h5 16. ♙e3 ♖b4 17. ♖fc1 ♖c4 18. ♖d1!] 16. ♙e3 ♖b4!; RR 16... ♖a5 17. a3 f5 18. ♗h2 ♖f6 19. ef5 gf5 20. f4 e4 21. ♖ad1 ♙e8 22. g4 fg4 23. hg4 ♖c3 24. bc3 ♙b5 25. c4 ♙c4 Salov — Cvitan, Mexico 1981

15... ♖h5 16. ♙e3 ♖b4

16... ♖d8 17. ♖b5±

17. ♖e2

RR 17. ♖d1 ♖c4 18. ♗h2 ♖ac8 19. ♙f3 ♖f6 20. a3 ♖a5 21. ♖b3 b5 22. ♙e2 ♖c3 23. bc3 ♖e4 24. ♙b5 ♙f5 25. ♖b4± Panczyk — Wojtkiewicz, Poland 1992

17... ♖c4

17... f5 18. ef5 ♙f5 19. ♖bc1 ♙d7 20. ♖e4! ♙b5? 21. ♖c8 ♖c8 22. ♖g4+ Ragozin

18. ♖fc1

a) 18. ♖bc1!? Ragozin

b) 18. a3! ♖b3 19. ♖d1±

18... ♖ac8 19. ♗h2

a) 19. ♙a7 f5! [19... b6 20. ♖e3] 20. ef5 ♙f5 21. ♖a1 b6±

b) 19. ♙f3 ♙h3? 20. g4 Ragozin; 19... f5

c) 19. ♖a1!? (Ragozin)

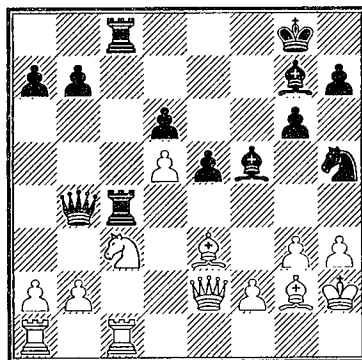
d) 19. a3 ♖b3 [19... ♖a5] 20. ♖d1 ♖d1 21. ♖d1 △ ♙f1± Petrosian

e) 19. ♙f1 f5 20. ef5 ♙f5 21. ♖d1 Ragozin

19... f5! 20. ef5 ♙f5 21. ♖a1

21. a3 ♖b3 22. ♖e4 ♖c2 23. ♖c2 ♖c2

24. ♖d1 ♖f4!? 25. gf4 ef4 26. ♖c1+ Euwe

21... ♖f4!? 22. gf4

22. ♙f4 ef4; 22. ♖d2 ♖g2 Ragozin

22... ef4 23. ♙d2

a) 23. ♙a7? ♙e5 24. ♙f3 b6

b) 23. a3 ♖b3 24. ♙a7

b1) 24... b6 25. ♖d1 ♖b2 26. ♖a2 (Ragozin) [26. ♖e2!] 26... ♖c3±

b2) 24... ♙e5!

b21) 25. ♗g1 b6 26. ♖d1 ♖b2 27. ♖a2 ♖c3!±

b22) 25. f3 b6 26. ♖f2 [26. ♖d1 ♖b2 27. ♖a2 ♖c3 28. ♖b2 ♖c1 29. ♖d2 ♙b2 30. ♖b2 ♖1c2 31. ♖d4 ♖e8 32. ♖f4 ♖ee2 33. ♖g3=] 26... ♙d4 △ ♙e3

b23) 25. ♙f3!

b231) 25... b6 26. ♖d1 ♖b2 27. ♖a2 ♖c3! 28. ♖b2 ♖c1 29. ♖e2 [29. ♖d2 (Konstantinopolsky) ♙e4! 30. ♗g2 ♙f3 31. ♗f3 ♖8c3 32. ♗e4 ♖c4 33. ♗f3 ♖1c3 34. ♗e2 f3 35. ♗d1 ♙f4+] 29... ♖8c3 30. ♙b6 ♖f3 31. ♖f3 ♙b2 32. ♗g2 ♙e5 33. ♙a5! ♖c4 34. ♖b3± Botvinnik

b232) 25... ♖a8! 26. ♖d1 [26. ♙b6? ♖b6] 26... ♖d1 27. ♖d1 ♖c1 28. ♖c1 ♖a7 29. ♖c7 ♙d4= Zak

23... ♖b2

23... ♙e5! Ragozin

a) 24. ♙f3 ♖b2 25. ♖d1 (Konstantinopolsky) 25... ♖a3! [25... ♖a1 26. ♖c4 ♖a2 27. ♖c8±] 26. ♖c4 ♖c4 27. ♖c4 ♖f3+

b) 24. ♗g1 ♖b2 25. ♖ab1 [25. ♖d1? ♖c1+] 25... ♙b1 26. ♖b1 ♖c2 27. ♖c1 [27. ♙e4? ♖e4+] 27... ♖f5 28. ♖f3 ♖h5 29. ♖e2 ♖c2±

c) 24. f3 ♖b2 25. ♘d1! [25. ♖ab1 ♙b1 26. ♖b1 ♗a3 Petrosian] 25...♗d4 [25...♗a1 26. ♖a1 ♙a1 △ ♖c2 Aronin] 26. ♖c4 ♖c4 27. ♖c1 ♖c1 28. ♙c1 ♗d5 29. ♙f1= 24. ♖ab1

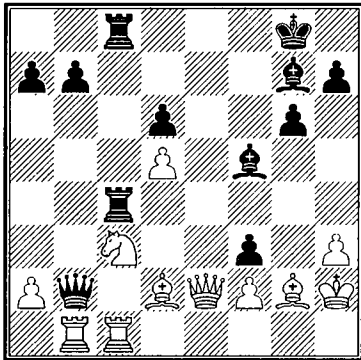
a) 24. ♙f4 ♙c3 25. ♗b2 ♙b2 26. ♖c4 ♖c4+—

b) 24. ♘d1 ♗e5! 25. ♗e5 ♙e5 26. ♖c4 [26. ♙f3 ♖c2+—] 26...♖c4 27. ♖c1 f3+— 24...f3

24...♙b1? 25. ♖b1

a) 25...♗a3 26. ♘b5 [26. ♖b3± Ragozin; 26. ♗e6 ♙h8 27. ♘e4 ♙e5? 28. ♖b3! ♗a2 29. ♘d6 ♙d6 30. ♖b7+— Zak] 26...♗c5 27. ♗e6 ♙h8 28. ♘d6+—

b) 25...♗c2 26. ♙e4 ♖e4 [26...f3 27. ♗c4!] 27. ♗e4 ♗d2 [27...♖c3 28. ♗e8 ♙f8 29. ♗e6 ♙g7 30. ♙c3+—] 28. ♗e6+— Ragozin

25. ♖b2?

25. ♙f3 [25. ♗c4? ♗d2!]

a) 25...♙e5

a1) 26. ♗e5? ♗d2! 27. ♗d6 ♗f2 28. ♙g2 ♖h4+— Ragozin

a2) 26. ♙g2 ♙b1 27. ♖b1 ♗c2

a21) 28. ♖c1 ♗b2 29. ♙g4

a211) 29...♙c3 30. ♖c3! ♖c3 31. ♗e6+—

a212) 29...♖8c7 30. ♙e6 ♙h8! 31. ♘d1!

♗a2 32. ♗f3! ♙g7 [32...♙g7 33. ♖c4

♖c4 34. ♙c3!+—] 33. ♖c4 ♗c4 34. ♙g5

b5 35. ♘e3 ♗c3 36. ♗e2 a6 [36...h6 37.

♗b5 hg5 38. ♗e8!+— Kmoch] 37. ♘g4

♙d4 38. ♙h6 ♙h8 39. ♙d7+—

a213) 29...♖c3 30. ♙c8 ♖c1 31. ♙e6 ♙h8 [31...♙f8 32. ♗f3+—; 31...♙g7 32. ♗e3!+— Ragozin] 32. ♗f3 ♙g7 33. ♗f7!+—

a22) 28. ♙e4! ♖e4 29. ♘e4 ♗b1 30.

♘d6!! ♙d6 31. ♗e6 ♙g7 32. ♗d7 ♙g8

33. ♗c8 (Ragozin) 33...♙f8 34. ♗e6 ♙g7

35. ♙c3 ♙h6 36. ♗e3+— Zak

b) 25...♙b1 26. ♖b1 ♗c2 [26...♗a3 27.

♖b3]

b1) 27. ♖c1 ♗b2 [27...♗f5? 28. ♙g4 ♗e5

29. ♗e5 ♙e5 30. f4 ♖c3 31. ♙c8+—] 28.

♖b1=

b2) 27. ♙e4!! ♖e4 [27...♙e5 28. ♙g2 ♖e4

29. ♘e4! ♗b1 30. ♘d6! ♙d6 31. ♗e6

♙g7 32. ♗d7! ♙g8 33. ♗c8 ♙f8 34. ♗e6

♙g7 35. ♙c3 ♙h6 36. ♗f6 ♗e4 37. ♙h2

♗f5 38. ♙d2 ♙h5 39. ♗f5 gf5 40. ♙f4!

♙g6 41. d6 ♙f7 42. d7 ♙e7 43. ♙d6!+—]

28. ♘e4! [28. ♗e4? ♙e5] 28...♗b1

[28...♙e5 29. ♙g2 ♗b1 30. ♘d6! ♙d6 31.

♗e6 ♙g7 32. ♗d7!+—] 29. ♘d6 ♖f8 30.

♗e6 ♙h8 31. ♘f7 ♖f7 32. ♗f7 ♗f5

[32...♗b5? 33. ♙c3! ♙c3 34. ♗f8#;

32...h5!] 33. ♗f5 gf5 34. ♙g3 ♙e5

[34...♙g8 35. ♙e3! ♙e5 36. ♙h4 ♙f6 37.

♙h5 b6 38. ♙h6 ♙d8 39. d6!+—] 35. ♙f4

♙f6 36. ♙c7 ♙g7 37. d6 ♙e5 38. f4!+—

Flohr

25...fe2 26. ♖b3 ♖d4!

26...♙d3 27. ♘e2 ♙e2 28. ♖e1± Rago-

zin

27. ♙e1

a) 27. ♘e2 ♖d2 28. ♖c8 ♙c8+—

b) 27. ♙e3 ♖c3! 28. ♖bc3 ♖d1+—

c) 27. ♖b2 ♖d2! 28. ♖d2 ♙c3 29. ♖e2

♙e5!+—

27...♙e5 28. ♙g1 ♙f4

28...♖c3! 29. ♖bc3 ♖d1 30. ♖c4 ♙b2+—;

30...♙f4 31. ♖f4 ♖c1 32. f3 ♖e1 33. ♙f2

♖g1+— Ragozin

29. ♘e2

a) 29. ♖a1? ♖c3 30. ♖c3 ♖d1+—

b) 29. ♖cb1 ♙b1 30. ♖b1 ♖c3+—

29...♖c1 30. ♘d4

30. ♘c1 ♖d1+—

30...♖e1 31. ♙f1 ♙e4 32. ♘e2

32. ♖b7? ♙d3+— Ragozin

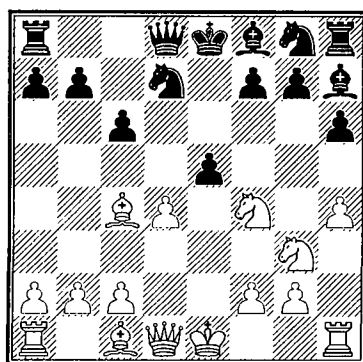
32...♙e5 33. f4
 33. ♖b7 ♙d3 34. f4 ♙e2 35. ♗f2 ♖f1 36.
 ♗e2 ♖f4+
 33...♙f6 34. ♖b7
 34. ♗f2 ♖b1+
 34...♙d5 35. ♖c7
 35. ♖a7? ♖e2 36. ♙e2 ♙d4+ Ragozin
 35...♙a2 36. ♖a7 ♙c4
 36...♖e2? 37. ♖a8
 37. ♖a8 ♗f7
 □ 37...♗g7 38. ♖e8 [38. ♖a7 ♗h6+] 38...d5+
 38. ♖a7 ♗e6 39. ♖a3 d5
 39...♙e2 40. ♖e3 Ragozin
 40. ♗f2 ♙h4 41. ♗g2 ♗d6 42. ♖g3
 ♙g3 43. ♙c4 dc4 44. ♗g3 ♗d5
 44...♖e7+
 45. ♖a7 c3 46. ♖c7 ♗d4 47. ♖d7
 47...♗e3 48. ♖e7 ♗d2 49. ♖d7 ♗c1 50.
 ♖h7 c2 51. ♖c7 ♖e3 52. ♗g4 ♗d2 53.
 ♖c2 ♗c2 54. ♗g5 ♖g3+; 47. ♗f2 ♖h1
 48. ♗g2 [48. ♗e2 c2! 49. ♖c2 ♖h2 50.
 ♗d1 ♖c2 51. ♗c2 ♗e4+] 48...♖b1 49.
 ♗f2 ♗d3 50. ♖d7 ♗c4 51. ♖c7 ♗b3 52.
 ♖b7 ♗a2 53. ♖a7 ♗b2 54. ♖b7 ♗c1+
 0-1 Tal

150 (481)

B18

TAL — BOTVINNIK
Game 7

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♖c3 de4 4. ♖e4
 ♙f5 5. ♖g3 ♙g6 6. ♖1e2 ♖d7 7. h4 h6
 8. ♖f4 ♙h7 9. ♙c4
 9. ♙d3!? ♙d3 10. ♖d3!? (Ragozin) 10...e6
 △ ♖gf6=
 9...e5
 a) 9...♖gf6 10. 0-0 e6 [RR 10...♖b6 11.
 ♙b3 ♖c7 12. ♖e2 ♖bd5 13. ♖d5 ♖d5
 14. c4 ♖f4 15. ♖f3 g5 16. d5 0-0-0 17.
 ♙e3 ♖g8 18. dc6 ♖c6 19. ♖c6 bc6 20.
 hg5 hg5 21. ♙a7 e5 22. ♖fd1 ♙d3∞ Ra-
 vinsky — Kotov, Moscow 1952] 11. ♙e6!
 b) 9...e6!?

10. ♖e2
 10. ♖d3! ed4 [10...♖b6? 11. ♙f7 ♗f7 12.
 ♖e5 ♗e7 13. ♖e2+; 10...♙d6 11. ♖g4±]
 11. 0-0 ♖gf6 12. ♖h5! ♖h5 13. ♖h5
 ♖f6 14. ♖e1 ♙e7 15. ♖e2 ♖h4 16. ♙f4
 ♙d3 17. cd3∞ △ 17...0-0-0 18. ♙g3+
 10...♖e7 11. de5 ♖e5
 11...♖e5 12. 0-0 0-0-0 13. ♙e3±
 12. ♙e3 ♙c5 13. ♙c5
 13. 0-0-0?! ♙e3 14. fe3 ♖gf6 Ragozin
 13...♖e2 14. ♗e2
 14. ♖ge2 ♖c5 15. 0-0-0 ♖f6 16. ♖d4±
 14...♖c5 15. ♖he1 ♖f6
 a) 15...♙c2? 16. ♗d2+
 b) 15...0-0-0
 b1) 16. b4 ♖e4 [16...♖d7 17. ♙f7 ♙c2?
 18. ♖e6+] 17. ♖e4 ♙e4 18. ♙f7 ♙c2
 19. ♖ac1 ♙f5 [19...♙a4 20. ♖g6 ♖h7 21.
 ♙g8 ♖g8 22. ♖e7+] 20. b5±
 b2) 16. ♙f7 ♖f8 [16...♙c2 17. ♖ac1] 17.
 ♖g6! ♖f7 18. ♖h8 ♖f8 19. h5+ Ragozin
 16. b4
 16. ♗f1 ♗f8 17. b4 ♖ce4 18. ♖e4 ♙e4
 19. ♙d3 ♙d3 20. ♖d3 g5 21. ♖e5 gh4
 22. ♖ae1 ♖e8 23. ♖e8 ♖e8 ½-½ Tal —
 Ili-vitsky, Riga 1955
 16...♖cd7
 16...♖ce4!? Ilivitsky
 17. ♗f1
 □ 17. ♗d2 ♗f8 18. h5 ♖b6 19. ♙b3 a5
 20. a3 a4 21. ♙a2 ♖d8 22. ♗c1 ♖bd5+
 17...♗f8
 17...♗d8? 18. ♙f7 ♙c2 19. ♖ac1 ♙h7 [19..
 ♙a4 20. ♖g6 ♖h7 21. ♖f5+] 20. ♖gh5±

18. ♖b3 g5

18...a5?! 19. c3 [19. ba5 g5 20. hg5 hg5 21. ♖fe2 ♖a5 22. ♖d4 Ragozin] 19...a4 20. ♖d1 △ ♖f3

19. hg5 hg5 20. ♖h3

20. ♖fh5? ♖h5 21. ♖h5 ♖c2+

20...♖g8

20...g4?! 21. ♖f4±

21. ♖ed1!?

△ 21. ♖ad1 ♖e8 22. ♖e8 ♖e8 23. a4 [23. ♖e1 ♖f8 24. ♖d1 ♖e7=] 23...g4 24. ♖f4 ♖g5= Ragozin

21...a5! 22. ba5

a) 22. a3 a4

b) 22. c3 a4 23. ♖c4 ♖b6 24. ♖e2 ♖bd5+

22...♖a5 23. ♖d6 ♖e7 24. ♖ad1 ♖e5!

a) 24...♖c5!? (Ragozin) 25. ♖6d2∞

b) 24...♖c5 25. ♖6d2 ♖b3 26. ♖e1! ♖f8 27. cb3 ♖d5 28. ♖d5 ♖d5 29. ♖e4 ♖e4 30. ♖e4 ♖c3 31. ♖d4 ♖a2 32. ♖d8 ♖g7 33. ♖d7=

25. ♖h5 ♖g6?

a) 25...♖f5 26. ♖f6 ♖f6 27. ♖g5 ♖c2 28. ♖c2 ♖eg5 29. g3 ♖d5 30. ♖h6=

b) 25...♖h8+ (Ragozin) 26. f4 gf4 27. ♖5f4 ♖d5? 28. ♖d7 ♖d7 29. c4; 27...♖f5+

c) 25...♖e8! △ ♖g6+

26. ♖d7 ♖d7 27. ♖d7 ♖d7 28. ♖f6 ♖d6

28...♖e7 29. ♖g8 ♖f8 30. ♖f6±

29. ♖g8 ♖c5

a) 29...♖f5?! 30. ♖h6

b) 29...g4 30. ♖f4 ♖f5 31. g3!±

30. ♖h6 f6 31. ♖g4 ♖c2?

△ 31...f5 32. ♖e3 f4 33. ♖c4 ♖e7 (Ragozin) 34. f3 [34. ♖a3 b5=] 34...♖c2 35. ♖c2 ♖c4 36. ♖b3 ♖c5 37. ♖f2±

32. ♖f6 ♖b3

32...♖d3!?

33. ab3

33. ♖e4? ♖d5 34. ♖c5 ♖c4 Ragozin

33...♖b5

33...♖c1!? 34. ♖e2 ♖e6

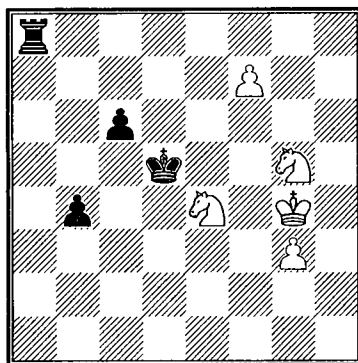
34. ♖g5 ♖b3 35. f4 ♖b1

a) 35...c5 36. ♖ge4 ♖c6 37. g4 c4 38. g5 c3 39. ♖e2!+- Golombek

b) 35...♖a3!?

36. ♖e2 ♖b2 37. ♖f3 ♖b3 38. ♖g4 ♖b2

39. g3 b5 40. ♖fe4 ♖d5 41. f5 b4 42. f6 ♖a2 43. f7 ♖a8

44. ♖h7! b3

44...♖e4 45. ♖f6 ♖e5 46. ♖e8+- Ragozin

45. ♖d2

45. f8? ♖f8 46. ♖f8 ♖c4+-

45...b2 46. ♖f3

46. f8? ♖f8 47. ♖f8 ♖d4 48. ♖f3 ♖d3

49. ♖b1 ♖c2 50. ♖a3 ♖b3=

46...♖d4 47. ♖e2 c5

47...♖c3 48. ♖d1? ♖d8! 49. f8 ♖d2 50. ♖e1 b1 ♖# ; 48. f8 ♖+-

48. f8 ♖ ♖f8 49. ♖f8 c4 50. ♖e6 ♖d5

50...♖c3 51. g4+-

51. ♖f4 ♖d4 52. ♖b1

52...c3 53. ♖d1 ♖e3 54. ♖e2+-

1-0

Tal

151 (482)

A60

BOTVINNIK — TAL

Game 8

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖f3 c5 4. d5 ed5 5. cd5 g6 6. ♖c3 ♖g7 7. ♖g5 0-0 8. e3

a) 8. e4 ♖e8 9. ♖d3 d6

b) 8. ♖d2 h6 9. ♖h4 b5 10. ♖b5 g5 11. ♖g3 ♖d5∞

8...♖e8 9. ♖d2 d6

9...♖e5 10. ♗h4! [10. ♗f4 ♖d5 11. ♗d5 ♗d5♞] 10...g5 11. ♗g3 ♖d5 12. ♗d5 ♗d5 13. ♗c4±

10. ♗e2

10. ♗c4 ♖d7! [10...a6 11. a4±] 11. ♗f4 [11. ♖f3 ♗g4 △ ♗e5] 11...♗e4 12. ♗e4 ♖e4 13. ♗d6 [13. ♗d6 ♖f4 14. ♗c8 ♖b4+; RR 13. ♗d3!; 13. ♖c2!] 13...♖c4 14. ♗b8 ♖b4+

10...a6

10...♗a6!? △ ♗c7 Ragozin

11. a4 ♗bd7 12. 0-0 ♖c7

RR 12...♖b8 13. h3 ♖c7 14. ♗h1 h6 15. ♗f4 g5 16. ♗g3 ♗e5 17. f4 g4 18. ef4 ♗g6 19. f5 ♗e5 20. ♗ce4 ♗e4 21. ♗e4± Tukmakov — Larsen, Las Palmas 1978

13. ♖c2

RR 13. e4 ♖b8 14. f4 c4 15. ♗c4 b5 16. ab5 ab5 17. ♗d3 ♗c5 18. ♗b5± Grosz-peter — Utasi, Hungary 1987

13...♗b6

a) 13...♖b8!?

b) 13...h6!? 14. ♗h4 ♗b6 15. ♗f3 g5! 16. ♗g3 g4+

14. ♗f3

14. e4? ♗fd5 15. ed5 ♗c3 16. ♖c3 ♖e2 17. ♗h6 ♖e5 18. f4 ♗d5+

14...c4?

a) 14...♗bd5? 15. ♗d5+-

b) 14...h6 15. ♗f6!

c) 14...♗fd5 15. ♗d5? ♗d5 16. ♗d5 ♖e5+; 15. a5!+-

d) 14...♖e5 15. ♗f4 ♖f5 16. g4 [16. ♗de4±] 16...♗g4 [16...♖f4 17. ef4 ♗g4♞] 17. ♗g4 [17. a5!+-] 17...♖f4 18. ef4 [18. ♗c8 ♖h4 19. ♗f3 ♖h6 20. ♗g4 f5+] 18...♗g4♞

e) 14...♗f5 15. e4 ♗d7 16. a5 ♗c8± Ragozin

15. ♗f6

15. a5 ♗bd7 16. ♖a4 [16. ♗a4?! ♖a5 17. ♗c4 ♖c7 △ b5 Botvinnik] 16...♗e5 [16...b5 17. ab6 ♗b6 18. ♖c6 ♖c6 19. dc6 ♗e6 20. c7 ♖a7 21. ♗b5+-] 17. ♗f6 ♗d7 18. ♗e5! ♗a4 19. ♗g7±

15...♗f6 16. a5 ♗d7 17. ♗ce4

17. ♖a4 ♖d8 18. ♗c4 ♗c5♞

17...♗e5 18. ♖c4

18. ♗c4?! b5 19. ab6 ♗b6±

18...♖d8 19. ♖a2

19. ♖b4?! b5 20. ab6 [20. ♗d6? ♖e7 21. ♗2e4 f5+- Ragozin] 20...♖b6♞

19...f5?

a) 19...b5 (Ragozin) 20. ab6 [20. ♖ac1 △ b4±] 20...♗b6♞

b) 19...♗f6! 20. ♗f6 ♖f6 21. ♗c4 [RR 21. ♗e4!?!] 21...♗h3 22. ♗e5 ♖e5 △ ♖f3 20. ♗c3 g5

a) 20...f4 Ragozin

b) 20...b5!?

21. ♗c4 g4 22. ♗e2 ♖f6 23. ♗a4 ♗h8 24. g3

24. ♖ac1 ♗h2 25. ♗h2 ♖e3 26. ♗e3 ♖h6 27. ♗g1 g3 28. fg3 ♖e3 29. ♗h2 ♖h6 30. ♗h5 ♗f6♞

24...h5 25. f4

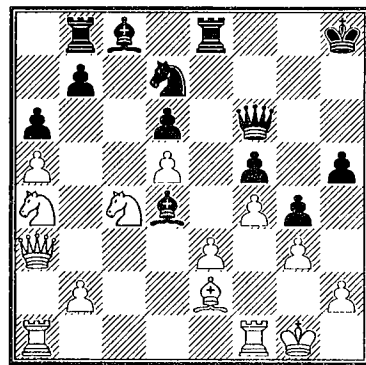
25. f3 h4 26. fg4 hg3 27. ♖f5 ♖g6±

25...♗d4

25...gf3 26. ♖f3 △ ♖af1+- Ragozin

26. ♖a3! ♖b8!

26...♗e3 27. ♗e3 ♖d4 28. ♗f2+-

27. ♗ab6?

a) 27. ♖ad1 ♗a7 28. ♗cb6 ♗f8±

b) 27. ed4! ♖d4 [27...♖e2 28. ♖d3 ♖e4 29. ♖fe1! ♖d4 30. ♖e8 ♗g7 31. ♖c3+-] 28. ♖f2 ♖e2 29. ♖c3! ♖c3 30. bc3 ♖f2 31. ♗f2 ♗f6 32. ♗ab6! ♗e4 33. ♗e3 ♗c3 34. ♗d6+- Petrosian

27...h4

27...♗b6! 28. ab6 ♗c5

28. ♖ad1

○ 28. *ed4 Ragozin*

28...♙b6 29. *ab6*

○ 29. ♖b6 *Ragozin*

29...♙c5 30. *gh4 ♙d7*

a) 30...♙h4 31. ♙c3 △ ♙e1±

b) 30...♙e4!?

31. ♙c3 ♙c3 32. *bc3 ♙b5* 33. ♙fe1 ♙e4

34. ♙c1?

○ 34. ♙d4 ♙c3 35. ♙d3± *Ragozin*

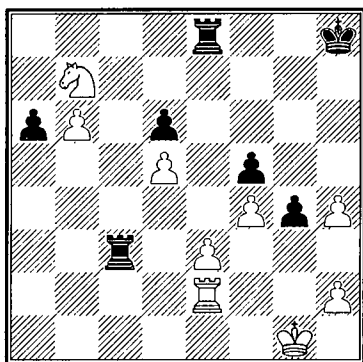
34...♙bc8?

34...♙ec8!-+ *Ragozin*

35. ♙a5 ♙e2 36. ♙e2 ♙c3 37. ♙c3!

37. ♙ec2? ♙e2 38. ♙e2 ♙c1-+ *Ragozin*

37...♙c3 38. ♙b7

38...♙ee3?

○ 38...♙b8 39. ♙d6 ♙d3! (*Ragozin*) 40.

♙f5 [40. b7 ♙d5 41. ♙c2 ♙d6 42. ♙c8

♙d8-+] 40...♙d5 41. e4 ♙f5 [41...♙b5!/?]

42. ef5 ♙b6 43. ♙g2± *Botvinnik*

39. ♙e3 ♙e3 40. ♙d6 ♙d3

a) 40...♙g8 41. ♙c4+-

b) 40...♙b3 41. ♙c4 (*Ragozin*) 41...♙g7

42. d6 ♙f6 43. h5 ♙b4 44. h6! ♙c4 45.

b7 ♙b4 46. h7 ♙g7 47. d7+-

41. ♙f7

41...♙h7 42. d6+- *Ragozin*; 41...♙g7 42.

b7 ♙b3 43. ♙d8 ♙f8 [43...a5 44. d6 a4

45. d7 a3 46. ♙e6+- *Ragozin*] 44. h5 a5

[44...♙e8 45. h6 ♙d8 46. h7+-

Ragozin] 45. d6 a4 46. d7! ♙e7 47. h6

a3 48. ♙c6 ♙d7 49. b8 ♙b8 50. ♙b8

♙c7 51. h7+-; 41. b7 ♙b3 42. ♙f7

♙h7! 43. ♙d8 a5 44. d6 a4 45. d7 a3 46.

♙c6 a2-+ *Ragozin*; 41. ♙f2 ♙d5 42. b7

♙d2 43. ♙e3 ♙b2 44. ♙d4 ♙h7 45.

♙c5 ♙g6 46. ♙c6 ♙h5 47. ♙f5 ♙c2

48. ♙b6 ♙h2!= *Aronin*

1-0

Tal

152 (483)

B18

TAL — BOTVINNIK

Game 9

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♙c3 de4 4. ♙e4

♙f5 5. ♙g3 ♙g6 6. ♙1e2 ♙f6 7. h4 h6

8. ♙f4 ♙h7 9. ♙c4 e6

9...e5 10. ♙e2 ♙d4 [10...e4 11. ♙e3±] 11.

0-0 ♙bd7 12. ♙d1 ♙b6 13. ♙fh5

10. 0-0 ♙d6

10...♙d5

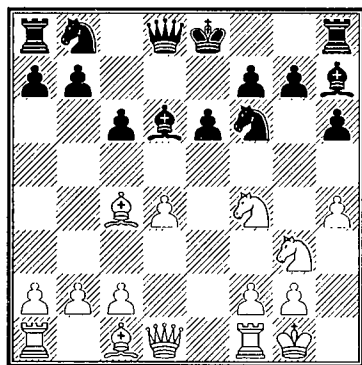
a) 11. ♙e2! ♙f4 [11...♙e7!/?] 12. ♙f4 ♙d4?

13. ♙e6! ♙f4 14. ♙f5 ♙e7 15. ♙h7±

b) 11. ♙g4 ♙d7 [11...♙f6 12. ♙e2±] 12.

♙d5! cd5 13. ♙d5 ed5 14. ♙e1 ♙e7 15.

♙g7+-

11. ♙e6!

11. ♙e1 0-0 12. c3 ♙e8 △ e5

11...fe6 12. ♙e6 ♙c7

a) RR 12...♙e7? 13. ♙e1 ♙e8 14. ♙h6

♙f8 15. ♙h5 gh6 16. ♙f3 1-0 *Barczay*

— *R.Schneider, Hungary 1977*

b) 12...♙g3 13. fg3 ♙g8 14. ♙e1! [14. ♙f5

♙f7±; 14. ♙g8 ♙g8 15. ♙e2 ♙f7±; 14.

♙e2 ♙e7±] 14...♙e7 15. ♙c8±

c) 12...♙bd7 13. ♙e1 [13. ♙h5 ♙f8 Bot-

vinnik] 13...♞c7 14. ♔g8 ♘f8 15. ♔h7 ♚h7 16. ♘f5 g6! = Botvinnik; 14. ♘h5!

13. ♚e1

△ 13. ♘h5

a) 13...♔g6 14. ♘f6 g6 15. ♞g4 ♔f7 16. ♞g7 ♚g8 17. ♞f6 ♚g6 18. ♔f7 ♞f7 19. ♚e1+—

b) 13...♔g8 14. ♘f6 g6 15. ♚e1 ♔e6 16. ♚e6 ♘f7 17. d5 h5 [17...cd5 18. ♞d5+—] 18. ♞d4 ♔e5 19. ♞c4

c) 13...♘h5 14. ♞h5 ♘d8 15. c4±

d) 13...♚f8

d1) 14. c4?! ♔g6 15. ♘g3 ♘bd7 16. c5 ♔g3 17. fg3 ♘d5 18. ♚e1 0-0-0f Botvinnik; RR 19. ♞g4 ♔f7 20. ♔d5 ♔d5 21. ♔f4 h5 22. ♞g5 ♞a5f Tal — Vukic, Bugojno 1978

d2) 14. f4 (Botvinnik) 14...♔g6 [14...♘h5 15. ♞h5 ♘d8 16. f5 ♘d7 17. c4 ♘f6 18. ♞e2 ♔g8 19. d5±; 14...♘a6 15. f5 ♘b4 16. a3 ♘bd5 17. c4 ♘b6 18. ♘f6 ♚f6 19. ♞h5 ♘d8 20. ♔g5!±] 15. ♘f6 ♚f6 16. f5 ♔f7 17. ♔g5! hg5 18. hg5 ♚e6 [18...♔e6 19. g6 ♔d5 20. ♞h5 △ ♚ae1±] 19. fe6 ♔g6 [19...♔e6 20. ♞h5 ♘d7 21. ♚ae1→] 20. ♞f3 ♞e7 21. ♞h3 ♘d8 22. c4→

13...♘bd7

a) 13...♔g3 14. fg3 ♞g3 15. d5∞ Bykhovsky; 15. ♔c8 ♘d8 16. ♔b7 ♘g4+; 15. ♞e2∞

b) 13...♘d8!?

14. ♔g8 ♘f8! 15. ♔h7 ♚h7

15...♔g3? 16. ♔g6 ♔h4 17. ♞e2 ♞d6 18. ♔f4!+— Ragozin

16. ♘f5

16...g6!

a) 16...♘g8 17. h5! △ ♞f3

b) 16...h5 17. ♞d3! Petrosian

c) 16...♔h2 17. ♘h1 g6 18. ♔h6 ♘g8?! [18...♚h6] 19. g3 gf5 20. ♔f4∞ Botvinnik

17. ♔h6

17. ♘h6 ♔f4!

17...♘g8

17...♚h6 18. ♘h6 ♔h2 19. ♘h1 ♞f4 (Ragozin) 20. g3 [20. ♚e3 ♞h6 21. ♘h2 ♞h4 22. ♘g1 ♘g4 23. ♞f3 ♘g8 24. ♞g3± Botvinnik] 20...♞f2 [20...♔g3! 21. fg3 ♞g3 Botvinnik] 21. ♚f1! [21. ♘g4 ♘g4 22. ♚f1 ♘df6!+—] 21...♞g3 22. ♘g4±

18. ♘d6 ♞d6

18...♚h6? 19. ♚e6 ♚h4

a) 20. ♞d3? ♘f8 21. ♚f6 ♞h7+—

b) 20. g3 ♚h6 21. ♞d2→ Ragozin

c) 20. ♞f3 ♘f8? 21. ♚f6 ♞h7 22. g3+—

19. ♔g5

19. ♞d2 ♚h6 [19...♚f7!?] 20. ♞h6 ♘g4 21. ♞g5 ♞h2 22. ♘f1 ♞h1 [22...♘df6!?] 23. ♘e2 ♞g2 24. ♞g6 ♘h8 25. ♞h5 ♘g7 26. ♞g5 ♘f8 27. ♞f5 ♘df6∞ Ragozin

19...♚e7

19...♚f7!? Petrosian

20. ♞d3

20. ♚e7 ♞e7 21. h5

a) 21...gh5 22. ♞h5 ♘h5 23. ♔e7 (Ragozin) 23...♚e8 [23...♘f4! Botvinnik] 24. ♚e1 △ ♔b4; 24. ♔b4!? ♚e2 25. ♚e1

b) 21...♞f7!f

c) 21...♘g7! 22. hg6 ♚h8→ Botvinnik

20...♘g7 21. ♞g3?

a) 21. c4?! ♚ae8 △ ♘g4

b) 21. ♚e7 ♞e7 22. f3 [22. ♔d2 ♞e4 23. ♞e4 ♘e4 24. ♔e1!] 22...♚e8f Ragozin

c) 21. f4! ♚ae8 22. ♚e5! c5 23. c3 cd4 24. cd4 ♘e5 [24...♚e5 25. fe5 ♚e5 26. ♔f4±] 25. fe5 ♚e5 26. ♔f6±

21...♚e1

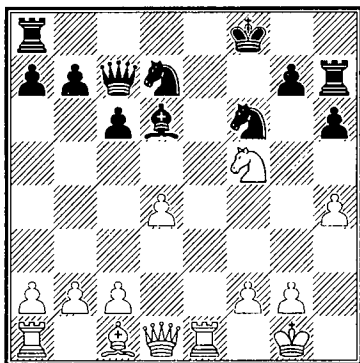
21...♞g3 22. ♚e7 ♘f8 23. fg3 ♘e7f Botvinnik

22. ♚e1 ♞g3 23. fg3 ♚f8

23...♚e8 24. ♚e8 ♘e8 25. ♘f2∞ Ragozin

24. c4

a) 24. ♘f2? ♘e4+—

b) 24. ♖e7 ♗f7 25. ♗f7 [25. ♖h6 ♗g8 26. ♖e6 ♗h7 △ ♗d5+] 25...♗f7 26. ♗f1 ♗e6+ Ragozin

24...♗g4 25. d5

25. ♖e4 ♗d6 26. ♗f4 ♖e8+

25...cd5 26. cd5 ♗d6 27. d6 ♗f7 28. ♖c1 ♗d7 29. ♖c7

29. ♖f4 ♗d5 30. ♖c7 ♗c7 31. dc7 ♗d1# 29...♗f7 30. ♖f6 ♗f6 31. ♗f2 ♗e6 32. ♗d7

32. ♗f3 ♗d6— Botvinnik

32...♗d7 33. ♗f3 ♗d6 34. ♗f4 ♗e6 35. g4 ♗d5 36. ♗e4 ♗f6 37. ♗f4 ♗d5 38. ♗e4

38. ♗g5 ♗f7 39. h5

a) 39...♗g7 40. hg6 [40. h6 ♗h7—] 40...♗e7—

b) 39...♗b4! 40. hg6 ♗g7— Ragozin

38...♗b4 39. a3

○ 39. a4 Botvinnik

39...♗c6 40. h5 g5

40...♗e5!? 41. ♗f4 [41. h6 ♗g4 42. h7 ♗f6—] 41...♗c4! 42. ♗g5 ♗f7—

41. h6 ♗f6

41...♗e5?! 42. h7

42. ♗d5

42. h7 ♗g7 43. ♗f5 ♗a5 [43...♗h7 44. ♗g5 ♗g7—] 44. ♗g5 ♗c4 (Ragozin) 45. h8 ♗h8 46. ♗f6 ♗b2 [RR 46...♗g8!?]

47. ♗f7! ♗c4 48. g5 b5 49. g6 ♗e5 50. ♗f6 ♗g6 51. ♗g6 a5 52. ♗f5? a4! 53. ♗e4 b4 54. ♗d3 b3—; 52. ♗f7!=

42...♗g6 43. ♗e6

43. ♗d6 ♗a5 44. ♗c7 b5 45. ♗b8 ♗c4 46. ♗a7 [46. b3 a5—] 46...♗b2 47. ♗a6 ♗c4 48. ♗b5 ♗a3— Botvinnik

43...♗a5 44. a4 ♗b3

a) 44...♗c4 45. b4 a5 46. b5 ♗e3—

b) 44...b5 45. ab5 ♗c4 46. b4 ♗a3 47. ♗d6 ♗b5 48. ♗c6 ♗d4 49. ♗b7 ♗c2 50. b5 ♗d4—

45. ♗d6 a5 46. ♗d5

46. ♗c7 ♗c5 47. ♗b6 [47. b3 ♗b3 48. ♗b7 ♗c5 49. ♗b6 ♗a4—] 47...♗a4 48. ♗a5 ♗b2 49. ♗b6 ♗d1—

46...♗h6 47. ♗c4 ♗c1 48. ♗b5 ♗d3 49. b3 ♗c1 50. ♗a5 ♗b3 51. ♗b4

51. ♗b6 ♗g6 52. ♗b7 ♗c5 53. ♗c6 ♗a4— + Ragozin

51...♗c1 52. ♗c3

52. a5 ♗g6 53. ♗b5 ♗b3 [RR 53...♗f6 54. ♗b6 ♗b3—] 54. ♗b4 ♗a5 55. ♗a5 ♗f6 56. ♗b6 ♗e5 57. ♗b7 ♗f4 58. ♗c6 ♗g4 59. ♗d5 ♗f4! 60. ♗e6 [60. ♗d4 g4 △ ♗g3—] 60...g4 61. ♗f6 ♗g3 62. ♗g5= 52...♗g6 53. ♗c2 ♗e2 54. ♗d3 ♗c1 55. ♗c2 ♗e2 56. ♗d3 ♗f4 57. ♗c4 ♗f6 58. g3 ♗e2

a) 59. a5 ♗e5 60. ♗c5 ♗d4 61. ♗b6 ♗b3 62. ♗b7 ♗a5—

b) 59. ♗c5 ♗g3 60. a5 ♗e4 61. ♗b6 ♗d6 62. ♗c7 ♗c4 63. ♗b7 ♗a5—

c) 59. ♗b5 ♗g3 60. ♗b6 ♗e4 61. a5 ♗d6—

0-1

Tal

153 (484)

E89

BOTVINNIK — TAL

Game 10

1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. ♗c3 ♖g7 4. e4 d6 5. f3 0-0 6. ♖e3 e5 7. d5 c6 8. ♗d2 cd5 9. cd5 a6 10. g4 ♗bd7 11. ♗ge2 h5 12. ♖g5

a) 12. gh5 ♗h5 13. ♗g3 ♗f4 14. h4 [14. ♖f4 ef4 15. ♗f4 ♗f6] 14...♗f6=

b) 12. g5 ♗h7 13. h4 f6 14. gf6 ♗f6=

c) 12. h3 ♗h7 13. h4 [13. gh5 ♗h4; 13. 0-0-0 h4 △ ♖f6-g5] 13...hg4 14. fg4

c1) 14...♗hf6?! 15. ♖h3 ♗b6 16. ♖g5+ Tal — Gligoric, Yugoslavia 1959

c2) 14...♗b6! 15. ♗g3 [15. ♖b6 ♗b6 16. g5 f6= Gligoric] 15...♖g4 16. h5=

c3) 14...♗df6! 15. g5 ♗g4+; 15...♗h5!?

12...hg4 13. fg4 ♗c5

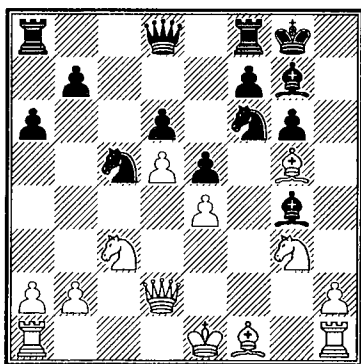
13...♗a5 14. h3 ♗c5 15. ♖g2 [15. ♗b1 ♗fe4! 16. ♗e4 ♗d3 17. ♗d1 ♗a4— Li-lienthal] 15...♗b3 [15...b5 16. 0-0±] 16. ab3 ♗a1 17. ♗d1±

14. ♗g3

a) 14. h3? ♗ce4 15. ♗e4 ♗e4 16. ♖d8 ♗d2 17. ♖e7 ♖e8 18. ♖d6 ♗c4 19. ♖a3 ♗e3!— Ragozin

b) 14. b4? ♗ce4 15. ♗e4 ♗e4 16. ♖d8

♖d2 17. ♕e7 ♖e8 18. ♕d6 ♖c4 Δ e4+
c) 14. ♕f6 ♕f6! 15. h3 ♕h4 ♠ Ragozin
14...♕g4
14...♖a5 15. ♖b1! Ragozin

15. b4

15. h3

a) 15...♕h5 16. b4 ♖cd7 17. ♖h5 ♠ Ra-
gozin

b) 15...♕f3

b1) 16. ♖h2 ♕e4! [16...♖b6 17. ♖f2!] 17.
♕f6 ♖f6 18. ♖ce4 ♖e4 19. ♖e4 ♖h4
20. ♖f2 e4 → Ragozin

b2) 16. ♕g2 ♕g2 17. ♖g2 ♖d3 Δ ♖f4 ♠

b3) 16. ♖g1 ♖ce4 17. ♖ge4 ♖e4 18.
♖e4 f6 19. ♕f6 ♕f6 [19...♖f6! 20. ♖f6
♖f6 →] 20. ♖g6 ♕g7 21. ♖g5 ♖g5 22.
♖g5 e4 =

c) 15...♕d7 16. h4

c1) 16...♕g4 17. h5 → Ragozin

c2) 16...♖b6 17. ♖c1 ♖b4 18. h5 ♖d4
19. ♖g2 ♖g4 20. ♖d1 ♖b4 21. a3 ♖b3
22. ♖f5 ∞

c3) RR 16...♖a5 17. ♖b1 ♖b4 18. h5
♖d4 19. ♖g2 ♖g4 20. ♖d1 ♖b4 21. a3
♖b6 22. ♖f5 g5 23. h6 ♖e4 24. ♖e4 fe4
25. hg7 ♖g7 ♠ Pachman — Gligoric, Bu-
enos Aires 1960

15...♖cd7 16. h3 ♕f3 17. ♖h2 a5

Δ 17...♖b6 Δ ♖fc8, ♖d4

18. b5

a) 18. ♖f2 ab4 19. ♖b5 ♕e4! [19...♕h5?
20. ♖h5 ± Ragozin] 20. ♕f6 ♖f6 21. ♖f6
♖f6 22. ♖e4 ♖h4 23. ♖f2 e4+ Tolush

b) 18. ♖e3 ab4 [18...♕h5 19. ♖h5 gh5
20. ♕h6!] 19. ♖b5 ♖d5 20. ed5 ♕f6!
[20...f6 21. ♖f3 fg5 → Ragozin] 21. ♕f6
[21. ♖f3 ♕g5] 21...♖f6 22. ♖f2 e4! →
18...♖b6 19. ♖f2! ♖f2 20. ♖f2 ♕h5 21.
b6

21. ♖d2 (Botvinnik) 21...♖h7 Δ ♖g8,
♕h6

21...♖fc8 22. ♖b5

22. ♖d2?! ♖c3! 23. ♖c3 ♖d5 24. ♖d2
[24. ed5 e4+ →] 24...♖5b6 ♠ Ragozin

22...♖e8 23. ♖h5

a) 23. ♕e3 ♕f6! 24. ♖h5 ♕h4! ♠

b) 23. ♖b1! ♖c5 [23...♖b6 24. ♖d6; 23...f6
24. ♕e3 ♖h7 ∞] 24. ♖a7 ♖cb8 25. ♕b5 ∞
Ragozin

23...gh5 24. ♕e3

24. ♖b1 ♖c5 ♠

24...♖c5

24...♕f6 25. ♖g2

25. ♕c5

a) 25. ♖c3 ♖b3! ♠

b) 25. ♖a7 ♖e4 [25...♖d8 26. ♕c5 dc5
27. ♖c1 ♖d6 ♠ Ragozin] 26. ♖c8 ♖f2
27. ♖e7 ♖f8 28. ♖f5 ♖e4 ♠

25...♖c5 26. ♕d3 ♖ac8

26...♖a6 27. ♖c3! ♖b6 [27...♖c3 28. ♕a6
ba6 29. b7+ →] 28. ♖a4 ±

27. ♖e2 ♖c1 28. ♖c1 ♖c1 29. ♖f1 ♖c5

29...♖f1 30. ♖f1 = Δ 30...♕f6? 31.
♖c7! ♖f8 32. ♕b5 ♖g7 33. ♕c6!+ →
Ragozin

30. ♖b1 ♕f6 31. ♖a3

31. ♖a7 ♕d8

a) 32. ♖b5 ♖b5 33. ♕b5 ♕b6 34. ♖c8
♖c7 35. ♖d6 →; 33...♖f6! ♠

b) 32. ♖c6 bc6 33. b7 ♕c7 34. b8 ♖ ♕b8
35. ♖b8 ♖f8 36. dc6 ♖e7 [36...♖c6? 37.
♕b5+ →] 37. ♖b7 ♖f6 38. ♕b5 ♖c7! 39.
♕a4 ♖e6 ♠

31...♕d8 32. ♖c4

Δ 32. ♖c2 ♖f8 33. ♖e3 = Ragozin

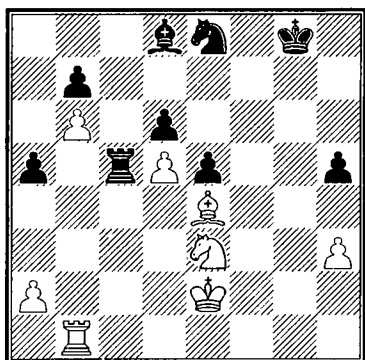
32...f5! 33. ♖e3

33. ef5? e4+ → Ragozin

33...fe4

33...f4?! 34. ♖f5

34. ♕e4

34...♖h8!

a) 34...♜f8?! 35. ♖f1 Ragozin

b) 34...♜f6 35. ♜f5

35. ♜d3

35. ♜f5 ♜g5 Ragozin

35...♜f6

35...♜g5 36. ♜f5

36. ♜g2

36. ♖f1

a) 36...♖b5 37. ♜c4 Tolush

b) 36...♜e4 37. ♖f8 ♜g7 38. ♖d8 ♜f6 39. ♜f5 [RR 39. ♖d6!?] 39...♜g6 40. ♜d6 ♖d5 41. ♜e3=

c) 36...a4 37. a3 h4 38. ♜c4 [38. ♖f2? ♖c3-+] 38...♜e4 39. ♖f8 ♜g7 40. ♖d8 ♜f2 [40...♖d5 41. ♜e4 ♖d4 42. ♜f5∞] 41. ♜c3 ♜h3∞; 41...♜e4=

36...♜g8 37. a4 ♜e7 38. ♜f3

□ 38. ♜e4 ♜f8 39. ♜f5 Ragozin

38...♜f8 39. ♖g1

39. ♖b5 ♖b5 40. ab5 a4 41. ♜c4 ♜f7 42. ♜a5? e4!-+

39...♜h7 40. ♜e4

□ 40. ♜h1 ♜h6 41. ♜f5

40...♜e4 41. ♜e4 ♜h6

41...♖c3!?

42. ♜f5

42. ♖f1 ♜e3 43. ♖f7 ♜g6 44. ♖b7 ♖c3-+

42...♖c4

42...♜f8!? 43. ♜g3! [43. ♜e3 ♖c3?] 43...♜g6 44. ♜e2 ♜f6 45. ♖f1=

43. ♜d3 ♖a4 44. ♜d6 ♖d4

44...♜g7 45. ♜b7?! e4?; 45. ♜e3!

45. ♜e2 ♖d5

45...♜f8!? 46. ♜b7 ♖d5

46. ♜e4

46. ♜b7?! ♜f8! [46...♖b5 47. ♖a1] 47.

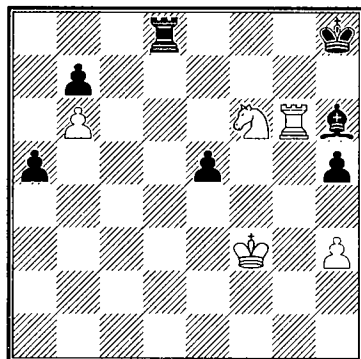
♖a1 ♜b4 48. ♖b1 ♜g6? Ragozin; RR

49. ♜a5! =

46...♜h8 47. ♜f6 ♖d2 48. ♜f3 ♖d8 49.

♖g6

49. ♖a1? ♖f8-+ Ragozin

49...a4

49...♜g7 50. ♜h5 ♜f8 51. ♜f6 ♜e7 [51...♜b4 52. ♜e4] 52. ♜e4 a4 53. ♜f5 a3 54. ♖h6 ♜g7 55. ♖h7 ♜f8 56. ♖h8= Ragozin

50. ♖h6 ♜g7 51. ♖h7

51. ♖h5 ♜f6 52. ♖h7 ♖b8-+

51...♜f6 52. ♖b7 ♖d3 53. ♜g2 ♖b3 54.

♖a7 a3 55. b7 ♜f5 56. ♖a3 ♖b7 57.

♖a4! ♖b2

57...e4 58. ♖a5 ♜f4 59. ♖h5=

58. ♜f3 ♖b3 59. ♜g2 ♖e3 60. ♖h4

60...♜g5 61. ♖a4 e4 62. ♖a5 ♜h4 [62...♜f4

63. ♖h5 ♖a3 64. ♖h8 ♖a2 65. ♜f1 ♜e3 66.

♖b8 ♖a1 67. ♜g2=] 63. ♖e5=

½-½

Tal

154 (485)

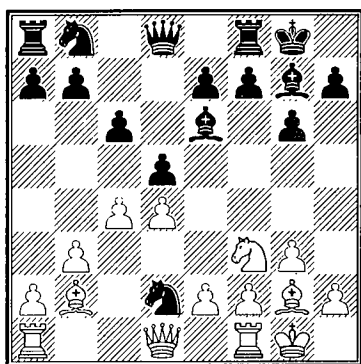
D78

TAL — BOTVINNIK

Game 11

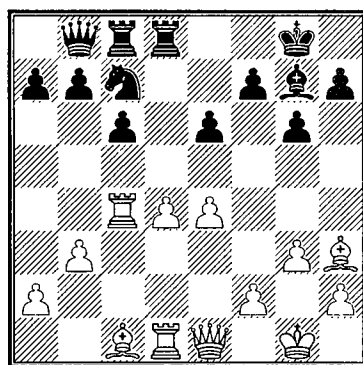
1. ♜f3 ♜f6 2. g3 g6 3. ♜g2 ♜g7 4. 0-0 0-0 5. c4 c6 6. b3 ♜e4 7. d4 d5 8. ♜b2 ♜e6

- a) 8...d7!? (Ragozin) 9. d2±
 b) 8...a5!?
 9. bd2 d2
 9...f5 10. e4 fe4 11. g5 e8 12. f3±

10. d2!
 10. d2 c5! = Ragozin
 10...a6
 10...dc4 [10...c5? 11. dc5 dc4 12. e7±;
 10...d7 11. g5±] 11. g5
 a) 11...d7
 a1) 12. e6 e6 13. d5±
 a2) 12. bc4 e4 13. h3 e6 [13...f5?! 14.
 fcl Δ e4] 14. fcl e6 15. e4 d8
 16. d5! e2 17. b2 cd5 18. ed5 d5
 19. f6 f8 20. e6!+
 b) 11...e5 12. e4 h6 13. ed5 hg5 14. bc4±
 c) 11...c8 12. bc4 e4 13. fcl e6
 [13...b5 14. a4] 14. d5±
 d) RR 11...e4 12. bc4 h6 13. f3 d7
 14. fcl b6 15. h3 e6 16. fcl
 fcl 17. e1 fcl 18. e4 f6 19. e2±
 Schmidt — Gauglitz, Dresden 1985
 e) 11...h6 12. e6 [12. f4] 12...d2 13.
 d8 c3 14. b7 cb2 15. fcl± Ragozin
 f) 11...cb3 12. e6 fe6 13. ab3 Ragozin
 fl) 13...d6 14. e3±
 f2) RR 13...d7 14. fcl e5 15. d5 e6 16.
 e4 cd5 17. ed5 c6 18. h3 fcl 19. d1
 d5 20. d5 ed5 21. e6 f8 22. d5 ½-
 ½ Doda — Trifunovic, Halle 1963
 11. fcl d6 12. e5 fcl 13. fcl
 fcl 14. a5!
 a) 14. e4? de4 Δ e5

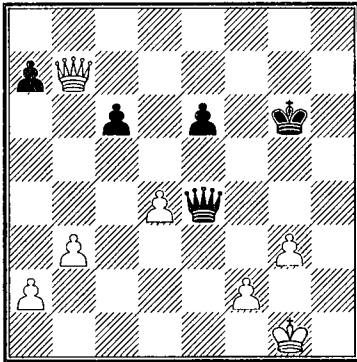
- b) 14. c5 b8 15. b4 f6 16. d3 f5 Δ e5
 14...dc4
 a) 14...c7? 15. c6 bc6 16. a6+—
 b) 14...b4 15. c6! bc6 [15...c6? 16.
 d8+—; 15...a5 16. a5 b6 17. cd5+—]
 16. a6 dc4 17. a3 b6 18. b6 ab6
 19. bc4±
 c) 14...e5!? 15. de5 b4 16. b4!
 b4 17. a3? a2! 18. a1 dc4! 19. d8
 d8 20. a2 d2!+; 16. e3!
 d) 14...b8!?
 15. c4
 15. bc4? e5 16. de5? d1 17. d1 d1
 18. f1 h3+—
 15...c7
 15...b4!? 16. b4 d4 17. a5±
 16. e1
 16. c7!? c7 17. a5±
 16...b8
 16...c5?! 17. d5±
 17. e4 e4 18. c4
 18. bc4?! c5! (Ragozin) 19. e5 cd4 20.
 d4 e6—
 18...c7
 18...c5 19. e5± Ragozin
 19. h3
 19. e1! b5 [19...e6?! 20. d5; 19...e6
 20. f4±] 20. h3 d4 [20...e6 21. f4
 a8 22. d5±] 21. e8! f3 22. h1 c8
 23. d8 [23. e2? d1 24. d1 h3+—]
 23...d8 24. e2 d4 25. d3 e5±
 19...e6 20. e1

20...a8!

- a) 20...b5 21. ♖c6 ♜b7 22. d5! ed5 23. ♖c2 ♖a8 24. ♙f4 ♘e8 [24...♘e6 25. ♙e6 fe6 26. ed5 ed5 27. ♖c7 ♜b6 28. ♖g7 ♙g7 29. ♜e7 ♙g8 30. ♙e5+-] 25. ed5 ♖d5 26. ♙g2+-
- b) 20...♘b5 21. d5! [21. ♙f4±] 21...cd5 22. ed5 ♘c3 23. ♖c8 ♖c8 [23...♜c8 24. de6! ♖d1 25. ♜d1 ♘e2 26. ♜e2 ♜c1 27. ♙f1 fe6 28. ♜e6+-] 24. de6 ♘d1 25. ef7+-
- 21. ♙g5**
21. ♙f4? b5±
- 21...♖e8**
a) 21...b5? 22. ♙d8 bc4 23. ♙c7 ♖c7 24. bc4±
b) 21...♖d7
- b1) 22. d5 cd5 23. ed5 ♖d5! [23...♘d5? 24. ♙e6+-] 24. ♖d5 ♘d5 Δ 25. ♙e6? ♖e8+-
- b2) 22. ♜e3±
- 22. ♜d2 f5! 23. ♙h6?!**
a) 23. g4 fe4 24. ♖e1 ♘b5 25. ♙f4 ♖cd8 26. ♖e4 ♘d6
b) 23. ef5 ef5 24. g4 (Goldberg) 24...fg4 25. ♙g4 ♘d5 [25...♘e6 26. ♙e6 ♖e6 27. d5+-] 26. ♙c8 ♜c8±
c) 23. f3 ♘b5 Δ ♘d6∞
d) 23. ♖e1!?
- 23...♙h6**
23...♙h8 24. ef5 ef5 25. ♙f5! gf5 26. ♜g5+- Ragozin
- 24. ♜h6 ♖e7**
24...fe4? 25. ♖e1 ♘d5 26. ♖e4+-
- 25. ♖e1 ♖f8**
25...♖ce8!?
- 26. ♖c5**
26. ef5 gf5⇒ Ragozin
- 26...♜d8 27. ♖e5 ♖g7**
27...♜d4! 28. ef5 gf5 29. ♙f5 ♖ef7= (Ragozin) 30. ♙e6 ♜f2 31. ♙h1 ♜f3=; 30. ♖5e4 ♜f6 31. ♜f6 ♖f6 32. ♙e6 ♘e6 33. ♖e6 ♖f2=
- 28. ♜d2 ♜d6 29. ♙f1 ♖d7 30. ef5 ♖f5**
a) 30...gf5 31. ♙c4 b5 32. ♖e6! ♘e6 33. ♖e6 ♜d4 34. ♖d6+-
b) 30...ef5 31. ♙c4
b1) 31...♙g7 32. ♜g5 ♜f6? 33. ♖e7+-
b2) 31...♙h8 32. ♜h6!→
- b3) 31...♘d5 32. ♙d5 cd5 33. ♖e6 ♜c7 34. ♜g5→
- 31. ♖5e4**
31. ♖f5! ef5 [31...gf5 32. ♜g5 ♖g7 33. ♜f6 ♖g6 34. ♜e5 ♜e5 35. de5±] 32. ♙c4 ♙g7 33. ♜c3± Δ 33...♜d4? 34. ♖e7 ♙f8 35. ♜d4 ♖d4 36. ♖c7+-
- 31...♖f6?**
31...♖d5! 32. ♙c4 [32. ♖d1?! c5] 32...♖d4 33. ♖d4 ♜d4 34. ♜d4 ♖d4 35. ♙e6=
- 32. h4! ♙g7**
a) 32...c5 33. ♜g5 ♖f5 34. dc5
b) 32...♘e8!? Δ ♘g7 Ragozin
c) Δ 32...♖df7 Ragozin
- 33. h5 gh5 34. ♖h4**
34. ♜g5 ♖g6 35. ♜h5 ♘d5 Δ ♘f6
- 34...♙g8**
34...h6!
35. ♙d3 ♖g7 36. ♖e5! ♖ff7 37. ♜h6 Δ 37. ♖eh5 Ragozin
- 37...♜e7 38. ♖eh5 ♘d5! 39. ♜d2!**
39. ♙h7 ♖h7 40. ♖g4 ♙h8 41. ♜g6 ♜f8 42. ♖gh4 ♘f6 43. ♜f6 ♖f6 44. ♖h7 ♙g8 45. ♖h8 ♙f7 46. ♖4h7+-; 41...♘f6!+-
- 39...♘f6 40. ♖h6 ♜d6**
40...♘d7 Δ ♘f8 Goldberg
- 41. ♖f4 ♜f8?**
a) 41...♘d5 42. ♖f7 ♖f7 43. ♜g5 ♙h8 [43...♖g7 44. ♙h7+-] 44. ♜g6!+-
b) 41...♜e7 42. ♜e2 Δ ♜e5±; 42. ♜e1! ♖f8 43. ♙c4
c) 41...♘g4 42. ♙h7 ♙f8 43. ♖f7 ♖f7 [43...♙f7 44. ♖h4+-] 44. ♖g6! ♖f2 45. ♖g8 ♙f7 46. ♜d3!+- Ragozin
d) 41...e5! 42. de5 [42. ♖f5? ♜d4! Δ ♖g3] 42...♜e5 43. ♖f5 [43. ♖hf6 ♖f6 44. ♙c4 ♖f7 45. ♜d8 ♙g7 46. ♙f7 ♙f7 (46...♖f4 47. ♜g8+-) 47. ♜d7 ♜e7 48. ♖f6 ♙f6 49. ♜e7 ♙e7=] 43...♜d4 [43...♜a1 44. ♙g2+-] 44. ♖hf6 ♖g3 [44...♖f6 45. ♙c4 ♜c4 46. ♜d8+-] 45. ♙f1 ♖f6! [45...♖d3 46. ♜g5 ♙h8 47. ♖f7+-] 46. ♙c4 [46. ♖f6 ♜f6; 46...♜d3±] 46...♜c4! 47. bc4 ♖f5±
- e) 41...♘d7 42. ♖f7 ♙f7! [42...♖f7 43. ♜g5 ♙h8 44. ♜h5+-] 43. ♙h7 [43. ♖h7?! ♖h7 44. ♙h7 c5!∞] 43...c5 44. ♜e2 cd4

45. ♖h5 ♜e7 46. ♖h4 ♜f7 47. ♙f5 ♜f8
48. ♙e6 ♜e6 49. ♖f6+—
42. ♖e3
42. ♖e2? ♙g3
42...♜d5
42...♜g4? 43. ♙h7+—; 42...♖e7 43. ♖e5+—
43. ♙f7 ♖f7 44. ♖e5!
44. ♖e6?! ♖e6 45. ♙e6 ♙g4 [45...♜f4 46.
♙e3 ♜d3 47. ♙d3 ♙d7±] 46. ♙e4 [46.
♙c4 ♜f7] 46...♙e4 47. ♙e4 ♜c3=
44...♜c7 45. ♖c5! ♖f3
a) 45...a6 46. ♖b6 ♜d5 [46...♜e8 47.
♙e6+—] 47. ♖d8 ♖f8 48. ♙h7+—
b) 45...♖f4 46. ♙h7! ♜h8 47. ♙g6 ♖h6
48. ♖f8+—
46. ♙h7
46. ♙f1? ♙g3 [46...b6!?] 47. ♙g3 ♖g3? 48.
♜h1 ♖f3 49. ♙g2+—; 47...♖e3 ♙ ♖h6
46...♙h7
46...♜f7 47. ♖e5+—
47. ♖g5 ♜h8
47...♙g7 48. ♖d8 ♖f8 49. ♙h8+—
48. ♖d8 ♜g7 49. ♙h7 ♜h7 50. ♖c7 ♜g6
51. ♖b7 ♖e4
51...♖d1 52. ♜g2 ♖d4 53. ♖c6+—

52. ♖a6!
52. ♖a7?! ♖e1 53. ♜g2 ♖e4 54. ♜h2
♖f3 55. d5±
52...♖b1 53. ♜g2 ♖e4 54. ♜f1 ♖b1
54...♖h1 55. ♜e2 ♖h5 56. ♜d2 ♖g5 57.
♜c2 ♖f5 58. ♖d3+—
55. ♜e2 ♖c2
55...♖e4 56. ♜d2 ♖d4 57. ♖d3+—

56. ♜f3 ♖f5
56...♖c3 57. ♜g2+—
57. ♜e3 ♖g5 58. ♜e2 ♖h5 59. ♜d2 ♜f6
59...♖g5 60. ♜c2+— Ragozin; 60. f4! ♖g3
61. ♖d3+—
60. ♖c6 ♖a5 61. ♖c3 ♖a2 62. ♜e3 ♜f7
63. d5! ed5
63...e5 64. ♖c4+—
64. ♖c7 ♜e6 65. ♖c6 ♜e7
65...♜e5 66. f4+—
66. ♖d5 ♖a1 67. ♖e4 ♜f7 68. ♜f4
♖c1 69. ♜g4 ♖a1 70. ♖d5 ♜f8 71.
♜f5 ♖b1 72. ♜f6
72...♖b2 73. ♜e6! [73. ♜g6 ♖c2 74.
♖f5+—] 73...♖e2 74. ♖e5+—
1-0 Tal

155 (486)

D40

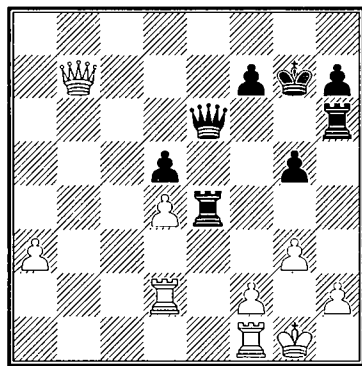
BOTVINNIK — TAL

Game 12

1. c4 ♜f6 2. d4 e6 3. ♜f3 d5 4. ♜c3 c5
5. e3 ♜c6 6. a3 ♙d6 7. dc5 ♙c5 8. b4
♙d6 9. ♙b2 0-0 10. cd5 ed5 11. ♜b5
RR 11. ♙e2 a6 12. 0-0 ♙c7 13. ♖c2 ♖e7
14. ♙fd1 ♙d8 15. ♙ac1 ♙g4 16. h3 ♙e6
17. ♜a4 ♙ac8 18. ♜c5 ♙d6 19. ♙f6 gff6
20. ♜h4± Ivkov — Lengyel, Austria 1970
11...♙b8 12. ♙e2
12. ♜bd4 ♜e5 [RR 12...♖e7 13. ♜c6 bc6 14.
♖c2 ♙d7 15. ♜g5 ♙e5 16. ♙a6 ♙ab8
17. ♙b1 ♙b2 18. ♙b2 c5 19. b5 d4
Duz-Hotimirsky — Tarrasch, Hamburg
1910] 13. ♜e5 ♙e5 14. ♜c6 ♙b2!? 15.
♜d8 ♙c3 16. ♜e2 ♙d8 17. ♙c1 d4∞ ♙
18. ♙c3? ♙g4!
12...a5
12...♖e7!? 13. 0-0 ♜e5±; 13...♙d8!?
Ragozin
13. ba5 ♜a5 14. 0-0 ♙a6 15. ♙e5!
15. ♜bd4 ♙b6 [15...♜c4 16. ♖c2 Rago-
zin; 15...♙d6 16. ♙c3 ♙ ♙b4] 16. ♙c3 ♜c6
17. ♜c6 ♙c6 18. ♙e5!
15...♙e5
15...♙g4 16. ♙b8 ♖b8 17. ♜fd4 ♙e2±
Ragozin

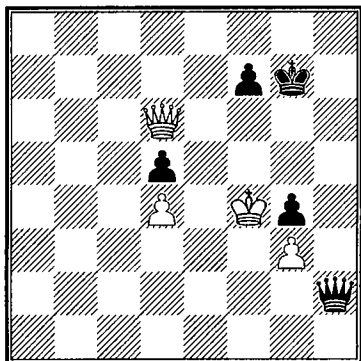
16. ♖e5 ♜e8 17. ♜d3 ♜e4 18. ♜f4
18. ♜b4? ♜h6 19. ♞d5 ♞h4-+
18...♜e5
18...♜e6?! 19. ♜d4 Ragozin
19. ♜c1 ♜h6 20. ♜d4
a) 20. ♜d5?! ♜c6! 21. ♜f4 ♞h4 22. h3
g5→ (Ragozin) 23. ♜h5 g4 24. hg4 ♜g4
25. ♜g4 ♜eh5-+
b) 20. ♞d4 ♜g5
b1) 21. ♜d5 ♜g2! 22. ♜g2 ♜h2 23. ♜h2
♞h4= Ragozin
b2) 21. ♜fd1 ♜b3 [21...♜c6? 22. ♞e4+-]
22. ♞e4 ♜c1 23. ♜f1∞
20...♜c6 21. g3
○ 21. ♜f3 ♜f5 22. ♜d3 [22. g4 ♜f4 23.
ef4 ♜g4+] 22...♞e7 [22...♞d6! △ g5-g4]
23. ♞c2± Petrosian
21...g5 22. ♜d3 ♜e8 23. ♜g4! ♜g4 24.
♞g4 ♜d4 25. ed4 ♞f6
25...♜a6!? Ragozin
26. ♜e5
a) 26. f3 ♞d4 27. ♜f2 ♜d2!+
b) 26. ♜f4!? ♞d6 27. ♜fd1
26...♜d2 27. ♜fd1
a) 27. f4 ♜f1 28. fg5 [28. ♜f1 ♜g6! 29.
♜g6 ♞d4 30. ♜h1 hg6+ Ragozin]
28...♜h2 29. ♞d7 ♜f3 30. ♜f3 ♜h1
[30...♞e6 31. ♜e5] 31. ♜f2 ♜h2 32. ♜g1
♜g2! 33. ♜g2 [33. ♜h1 ♞f3-+] 33...♜e2
34. ♜h3 ♞f3 35. ♞d8 ♜g7 36. ♞f6 ♞f6
37. gf6 ♜f6+
b) 27. h4!? ♜f1 28. ♜f1 [28. hg5? ♜h1!
29. ♜h1 ♞f2-+] 28...♞g7 [28...♞e6 29.
hg5∞ Ragozin] 29. hg5 ♜he6∞
27...♜e5 28. ♜d2
a) 28. de5 ♜f3 29. ♜f1 [29. ♜g2? ♜h2
30. ♜f1 ♜f2 31. ♜f2 ♜e5-+] 29...♞a6!
[29...♜e5 30. ♞c8 ♜g7 31. h3!±] 30.
♜g2 ♜h2 31. ♜f3 ♞a3 32. ♜e2 ♞a2!
33. ♜d3 [33. ♜d2? ♜f2!-+] 33...♞a6 34.
♜e3 ♞a3= Ragozin
b) 28. ♜c8! ♜g7 29. de5! ♜f3 30. ♜f1!
[30. ♜g2? ♜h2 31. ♜f1 ♞a6-+]
b1) 30...♞a6? 31. ♜g2 ♜h2 32. ♜f3 ♞a3
33. ♜e2 ♞b2 34. ♜e3! d4 [34...♞e5 35.
♜d3!+-; 34...♞f2 35. ♜d3+-; 34...♞b3 35.
♜d3+-] 35. ♜e4!+-

b2) 30...♜h2! 31. ♜g2 ♞f2! 32. ♜f2 ♜g4
33. ♜g1 ♜e5 34. ♜d5±
28...♜e4 29. ♞c8
29. ♞d7! ♞e7! =
29...♜g7 30. ♞b7
a) ○ 30. ♜cd1= Ragozin
b) 30. ♞c3!?
30...♞e6
30...♜d4 31. ♞b2 ♜d2 32. ♞d2 ♞f5 33.
♜d1 ♜d6 34. a4!±
31. ♜f1?
○ 31. ♞b1 ♞h3 32. f3 ♜e3 [32...♜d4?
33. ♞b2+-] 33. ♜f1+ Ragozin

31...♜e1?
31...♜eh4! 32. f3 [32. gh4 ♞g4 33.
♜h1 ♞f3 34. ♜g1 gh4 35. ♜b1 h3 36.
♜f1 ♜e6-+ Ragozin] 32...♞e3 33.
♜h1 [33. ♜ff2 ♜h2-+ Ragozin]
33...♞d2 34. gh4 ♞e2! [34...♜h4 35.
♞c7 ♞d4+] 35. ♜g1 [35. ♞b1 ♜h4-+] 35...♞f3 36. ♜g2 ♜e6 37. ♞b1 ♜e2 38.
♞g1 ♜d2! △ ♜d1-+
32. ♞b5 ♞h3 33. f3
33. ♜e1? ♞h2 34. ♜f1 ♞h1 35. ♜e2
♜e6-+ Ragozin
33...♞e6
33...♜b6! 34. ♞d3 ♜bb1 35. ♜df2 ♜f1 36.
♜f1 ♜b2 37. ♜f2 ♜f2 38. ♜f2 ♞h2 39.
♜f1 ♞g3 40. ♞e3 [40. ♞f5= Panov]
40...h5 41. a4 h4 42. ♞e5 ♞e5 43. de5 d4
44. a5 d3 45. a6 d2 46. ♜e2 h3 47. a7=
34. ♜df2 ♜f6 35. ♜e1 ♞e1 36. ♜g2 g4
37. ♞d3

37. f4? ♖e4 38. ♘f1 [38. ♘g1 ♖d4?] 38... ♖h1 39. ♘e2 ♖e6 40. ♘d3 ♖e4+ 37...h5 38. ♖f1 ♖e6 38...g3 39. ♖f3 ♖e6 40. ♖f5 Ragozin 39. f4 39. h3!? 39...♖f1 40. ♘f1 hg4 41. a4 a) 41. ♘f2!? b) 41. ♘g2 ♖b6 42. h4 ♖b2 43. ♘f1 ♖a1 [43...f5!]= 44. ♘e2 ♖b2 45. ♖d2 ♖a3 46. ♖g5 ♘f8 47. ♖g4 ♖b2 48. ♘f3 ♖c3 49. ♘g2 ♖d2 50. ♘h3 ♖f2 51. ♖d1! [51. ♖f4 ♖f4! 52. g4 f5=] 51...f5 52. ♖d3 ♘g7 53. g4! f4 [53...fg4 54. ♘g4 ♖g1 55. ♘h5+]= 54. h5+ 41...♖b6 42. ♘f2 ♖b4? 42...♖b2! 43. ♘e3 ♖c1 44. ♖d2 ♖b1! 45. a5 [45. ♘f2 ♖f5=; 45. ♘f4 ♘g6!]= 45...♖e4 46. ♘f2 ♖f5 47. ♘g2 ♖e4= Ragozin 43. ♘e3 ♖a4 44. ♘f4 ♖a2 45. ♖e3! ♖h2 46. ♖e5 ♘f8 47. ♖d6 47. ♖d5 ♖e2 48. ♖d8 ♘g7 49. ♖g5 ♘f8 50. ♖g4± Ragozin 47...♘g7

48. ♖d5 48. ♖e5! ♘f8 49. ♖d5 ♖e2 50. ♖d8 ♘g7 51. ♖g5 ♘f8 52. ♖g4± Ragozin 48...♖f2 49. ♘g4 f5! 50. ♘g5 50. ♘h3 ♘g6= Ragozin 50...♖g3 51. ♘f5 ♖g6 52. ♘f4 ♖f6 53. ♘e3 ♘f8 54. ♘d3 54. ♖f3 ♖f3 55. ♘f3 ♘e7= Ragozin 54...♖f1

54...♘e7= 55. ♘e4 ♖g2 56. ♘e5 ♖g5 57. ♘e6 ♖e7 58. ♘f5 ♖c7! 58...♖h7 59. ♘e5 ♖h5 60. ♘d6 ♖h2 61. ♖e5± 59. ♖a8 59. ♖c5 ♖c5 60. d5 ♘e7 61. ♘e5 ♘d7 62. ♘d5 ♘c7= Ragozin 59...♘e7 59...♘f7 60. ♖a2 ♘f8 61. ♖d5± 60. ♖e4 ♘d8 61. ♖h4 ♘c8 a) 61...♘d7? 62. ♖h7 ♘c8 63. ♖c7 ♘c7 64. ♘e6+ Ragozin b) 61...♖e7? 62. ♖e7 ♘e7 63. ♘e5 ♘d7 64. ♘d5+ Ragozin 62. ♖h8 ♘b7 63. ♖e5 ♖f7 64. ♘e4 ♖g6 65. ♖f5 ♖d6 66. ♖f7 66. ♖d5 ♘c7= Ragozin 66...♘c8 67. ♖f5 ♘d8 68. ♖a5 68. ♖d5 ♖d5 69. ♘d5 ♘d7! 68...♘e8 69. d5 ♘e7 70. ♖a7 ♘d8 71. ♖a8 ♘d7 72. ♘f5 ♘e7 73. ♖a7 ♖d7= ½-½

Tal

156 (487)

A30

TAL — BOTVINNIK

Game 13

1. c4 c5 2. ♖f3 ♖f6 3. g3 b6 4. ♘g2 ♘b7 5. 0-0 g6 6. d4 cd4 7. ♖d4 ♘g7 8. ♖c3 ♖c6! 8...0-0 9. ♖h4± 9. ♖h4 9. ♖f4 ♖b8! [9...0-0 10. ♖h4! ♖a5 11. ♘g5±] 10. ♖b8 ♖b8 11. ♘f4 d6 12. ♖ac1 0-0= 9...h6 9...0-0?! 10. ♘h6 10. ♖d5 e6 10...♖a5 a) 11. ♖f6 ♘f6 12. ♖g4 ♖c8 13. ♖d2 ♘g2 14. ♘g2 ♖c7 15. ♖e4 [15. ♖d1 d6?] 15...♘g7 16. ♘f4 ♖c6 17. ♖f3 ♘b2? b) 11. ♖d2! ♖c8 12. ♖b1= 11. ♖f6 ♖f6

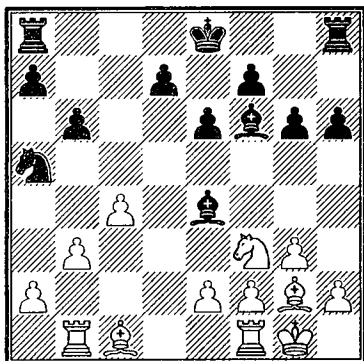
11...♙f6!? (Δ ♖a5) 12. ♖e4=

12. ♖f6 ♙f6 13. ♖b1 ♖a5

a) 13...♖b4 14. ♙d2! Δ 14...♖a2? 15. ♖a1+-

b) RR 13...♖e7 14. ♙f4 g5 15. ♙e5 ♙e5 16. ♖e5 ♙g2 17. ♙g2 ♙f6 18. ♖g4 ♙f7 19. ♖bd1 d5 20. cd5 ♖d5 21. e4 h5 22. ed5 hg4 23. de6 ♙e6 24. ♖fe1± *Sunye Neto — Boersma, Amsterdam 1983*

14. b3 ♙e4

15. ♙b2!

15. ♖d2? ♙b1 16. ♙a8 ♙a2-+

15...♙b2 16. ♖b2

RR 16...♖c6 17. ♖d1 ♙e7 18. ♖bd2 ♖hd8 19. ♖d4 ♙g2 20. ♙g2 ♖d4 21. ♖d4 ½-½ *Doncevic — Spassky, Germany 1983*

Tal

157 (488)

E24

BOTVINNIK — TAL

Game 14

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♙b4 4. a3 ♙c3 5. bc3 ♖e4 6. ♖h3

a) 6. ♖c2 f5 7. e3 b6 8. ♙d3 ♙a6! [8...0-0 9. ♙e4 fe4 10. ♖e4 d5 11. cd5 ed5 12. ♖c2 ♙a6∞ *Bastrikov*; 8...♙b7 9. ♖e2 ♖h4 10. 0-0 0-0 11. f3 ♖g5 12. ♙d2 Δ ♙e1-g3±] 9. ♙e4? fe4 10. ♖e4 ♙c4 11. ♖a8 ♙d5 12. ♖a7 ♙g2±

b) 6. e3 — game 163

6...c5

a) 6...♖c3? 7. ♖c2+- *Ragozin*

b) 6...f5!?

7. e3

7. ♖c2 ♖a5! 8. ♙d2 d5 9. f3 ♖d2 10. ♖d2 ♖c6=

7...♖a5 8. ♙d2

a) 8. ♖c2 d5

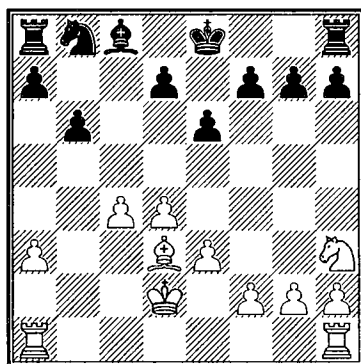
b) 8. ♙b2 ♖c6 9. ♖c2 d5!

8...cd4 9. cd4

9. ed4 0-0 10. ♙d3 ♖d2 11. ♖d2 e5±

9...♖d2 10. ♖d2 ♖d2 11. ♙d2 b6 12.

♙d3

12...♙a6

12...♙b7 13. f3± *Ragozin*

13. ♖hc1

13. ♙e4 ♖c6 14. d5 ed5 15. cd5 ♖a5±

13...♖c6 14. ♖ab1 ♙e7 15. c5

15. d5 ♖e5 16. d6 ♙d6? 17. c5+-; 16...♙f6±

15...♙d3 16. ♙d3 ♖ab8 17. ♖b5

17. cb6 ♖b6 18. ♖b6 ab6 19. ♖b1 ♖a8!=

17...bc5 18. ♖cc5 a6!

18...♖b5±

19. ♖b8 ♖b8 20. ♙c2 ♖c8 21. ♖f4 d6

22. ♖c3

22. ♖c4? ♖d4-+

22...g5

23. ♖d3 ♙d7 24. ♖b4=

½-½

Tal

158 (489)

B18

TAL — BOTVINNIK

Game 15

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♖c3 de4 4. ♖e4 ♙f5

5. ♖g3 ♗g6 6. ♜c4 e6 7. ♜1e2 ♜d6

△ 7...♜f6 Ragozin

8. h4

a) 8. ♜f4 ♜c7=

b) 8. ♜f4 ♜h4!=

8...h6 9. ♜f4 ♜f4

9...♜h7 10. ♜fh5± Ragozin

10. ♜f4 ♜f6 11. ♜d2

11. h5 ♜h7 12. ♜e2!

a) 12...♜d4 13. ♜e5 ♜d8 14. 0-0 ♜bd7

15. ♜ad1± Ragozin

b) 12...♜bd7 13. 0-0-0 ♜d5 14. ♜d2

♜f6 15. ♜d3 ♜d3 16. ♜d3 ♜c7 17.

♜b1± Geller — Bannik, USSR 1960

11...♜bd7 12. 0-0-0

12. ♜b3 a5 [12...♜d5 13. ♜d6 ♜7b6 14.

♜e5± Ragozin] 13. a3 ♜b6=

12...♜d5 13. ♜de1

a) 13. ♜d6?! ♜7b6 14. ♜d5 cd5 15. ♜c5

♜c8! 16. c3 ♜a4 17. ♜a3 b5! △ a5, b4

b) 13. ♜b3 ♜7b6 [13...♜f6? 14. ♜g5!+-]

14. ♜e5±

13...♜7b6

a) 13...♜f6? 14. ♜g5!+-

b) 13...b5 14. ♜b3 [14. ♜e2!?] 14...a5 15.

a3 ♜7b6 16. ♜e4 ♜e4 17. ♜e4 ♜c4 18.

♜d3± Ragozin

c) RR 13...♜f4 14. ♜f4 ♜f6 15. ♜b1 0-

0 16. ♜e5 b5 17. ♜e2 ♜a5 18. ♜d1 ♜fd8

19. ♜d3 ♜d5 20. ♜e3 ♜d3 21. ♜d3 ♜c8

22. ♜e4 ♜e4 23. ♜e4 ♜cd8= Masternak

— Grabarczyk, Katowice 1995

14. ♜b3 ♜f4

14...a5 15. a3 a4 16. ♜a2 △ c4±

15. ♜f4 ♜d5 16. ♜e5!

16. ♜d2 ♜c7 △ 0-0-0= Ragozin

16...0-0

a) 16...♜g8?! 17. f4 △ f5

b) 16...♜f6

b1) RR 17. ♜e4 ♜e4 18. ♜e4 ♜f2 19.

♜hf1 ♜g3 20. ♜f7 ♜e1 21. ♜e1 ♜f7 22.

♜f2± Markowski — Grabarczyk, Poland

1993

b2) 17. ♜d5 cd5 [17...♜e5? 18. ♜c6+-]

b21) 18. ♜d5 0-0! [18...♜f2= Ragozin]

19. ♜e5 ♜f2 20. ♜e2 ♜f6 21. ♜f6 gf6

22. ♜f1 ♜g7=

b22) 18. ♜f6! gf6 19. f4± Ragozin

17. ♜e4!

a) 17. ♜h5?! ♜h5 18. ♜h5 ♜f6= Rago-

zin

b) 17. f4 ♜e8! Ragozin

17...♜b8

17...a5 18. a3?! a4 19. ♜a2 ♜a5=; 18. a4

Ragozin

18. ♜d6! ♜d8

18...b5 19. h5 ♜h7 20. ♜h3! ♜d8 21.

♜g3+-

19. ♜c4

19. h5

a) 19...♜h7? 20. ♜f7!+-

b) 19...♜h5 20. ♜b7 ♜b7 21. ♜h5±

c) 19...♜d6 20. hg6 fg6 21. ♜e6 ♜e6 22.

♜e6±

d) 19...♜c2! 20. ♜f7 [20. ♜d5 ♜d6] 20...♜e5

21. ♜e5 ♜b3 22. ab3 ♜f4 23. ♜e4 ♜d4!+

19...♜b6

19...♜e5 20. de5± Ragozin

20. ♜b8 ♜ab8 21. ♜e5 ♜h7

21...♜d4? 22. ♜g6 fg6 23. ♜e6 ♜h7 24.

c3 △ ♜c2, h5

22. ♜h3 ♜d7

22...♜d4 23. ♜f7!

a) 23...♜f7 24. ♜e6 ♜g6 [24...♜f8 25.

♜f3 ♜e7 26. ♜f5+- Ragozin] 25. ♜g3

♜h5 26. ♜g7 [26. ♜f7 g6 27. ♜e5 ♜h4

28. ♜h3 ♜g4 29. ♜e6 ♜f4 30. ♜he3!+-]

26...♜g6 27. g4 ♜h4 28. ♜g6+-

b) 23...♜f5 24. ♜f3 ♜g4 25. ♜g3 ♜h5!

[25...♜f7 26. ♜g4!+-] 26. ♜e5 [26. ♜h6?

♜h7+-] 26...♜h4 27. ♜e6± Ragozin

23. c3

23. ♜f7? ♜f7 24. ♜e6 ♜f8 25. ♜f3 ♜f6

26. g4 ♜g8 27. g5 ♜e8+- Ragozin

23...♜e5 24. ♜e5 b6 25. ♜he3

△ 25. ♜c4 ♜bc8 26. b4± Korchnoi

25...♜bc8 26. ♜c4 ♜c7

26...c5

a) 27. d5 ed5 [27...b5? 28. ♜b5 ed5 29.

♜e8! ♜e8 30. ♜e8 ♜e8 31. ♜e8±] 28. ♜d5

[28. ♜d5 ♜f8= Ragozin] 28...♜d5 29.

♜d5 ♜f8=

b) 27. dc5 ♜c5? 28. ♜c5 bc5 29. ♜e5

♜c8 30. ♜e6!+-; 27...bc5!± Ragozin

c) 27. ♖a6! ♖c7 28. d5!±

27. b4 ♘f8

27...c5 28. dc5 [28. bc5 bc5 29. d5!±]
28...bc5 29. ♖c5 [29. b5±] 29...♖c5 30. bc5
♖c8 31. ♖e6!

28.g4! ♖g8!

28...f6 29. ♖f3! [29. ♖e6? ♖g8 Ragozin]
29...♖f5 30. ♖e6 [30. gf5!? fe5 31. fe6
♘e8 32. ♖d3! ♖dc8!∞] 30...fe5 31. ♖f5
♘e8 [31...♘e7 32. ♖f7 ♘d6 33. de5+−] 32.
♖e5± Ragozin

29. ♖b3

29. f4 f6! 30. ♖5e4 ♖h7 31. ♖e6 ♖g8

29...♖h7

a) 29...c5 30. bc5 [30. dc5 bc5 31. b5 c4 32.
♖c2 f6 33. ♖5e4 e5 Petrosian] 30...bc5 31.
♖c5 ♖c5 32. dc5 ♖c8 33. ♖d3! ♘e7 34.
♖a4! ♖c5 35. ♖d7 ♘f6 36. ♘b2±

b) 29...♖dc8!?

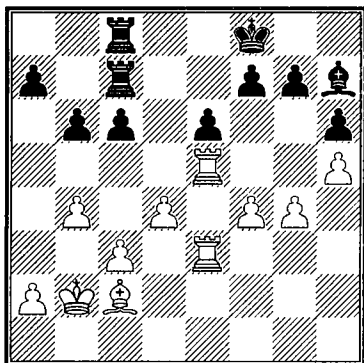
30. f4

○ 30. ♖e1 Ragozin

30...♖g8 31. ♘b2 ♖h7 32. h5 ♖dc8! 33.

♖c2

33. g5 c5

33...♖g8!!

33...♖c2 34. ♘c2 c5 35. bc5 bc5 36. d5±

34. g5

○ 34. ♖e1 Ragozin

34...f6 35. ♖5e4

35. gf6 gf6 36. ♖5e4 c5 37. dc5 bc5 38.
b5 c4! Ragozin

35...c5

35...fg5?! 36. fg5 hg5 37. ♖g4±

36. ♖b3?

a) 36. gf6 gf6 37. ♖b3 c4 38. ♖c2 ♖g7

b) 36. dc5 bc5 37. b5 hg5 38. fg5 fg5±
Ra-gozin

36...cb4 37. cb4 hg5 38. fg5 fg5 39. ♖g3
♖f7 40. ♖g5

40. ♖e6 ♖f2 41. ♘a3 [41. ♘b1? ♖h7+;

41. ♘a1?? ♖c1#; RR 41. ♘b3!?

41...♖e6 42. ♖e6 b5 43. ♘b3 ♖cc2∞

40...♖f2 41. ♘a3 ♖c7

42. ♖eg4 [42. ♖ge5 ♖f5! 43. ♖f5 ef5 44.

♖f4 ♖b3 45. ♘b3 ♖f7 46. ♘c4 ♘e7 47.

♘d5 ♘f6 48. ♘d6! ♖f8! 49. ♘d7 ♖f7=

Ragozin] 42...♖f5 43. ♖f5 ef5 44. ♖f4

♖b3 45. ♘b3 ♖f7 46. ♘c4 ♘e7 47. ♘d5

♘f6 48. ♘c6 ♘g5 49. ♖f1 f4=;

41...♖f6 42. ♖eg4 ♖c7 43. ♖g6 ♖g6 44.

hg6 ♘e7 45. ♖f4 e5! Ragozin; 41...♖f7

42. ♖eg4 ♖h2 43. ♖f4 [43. ♖g7 ♖h5=]

43...♘g8=

½-½

Tal

159 (490)

E24

BOTVINNIK — TAL

Game 16

1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘c3 ♖b4 4. a3

♖c3 5. bc3 ♘e4 6. ♖c2 f5 7. ♘h3

7. e3 0-0 8. ♖d3 b6 9. ♖e4 fe4 10. ♖e4

♘c6 [10...d5 11. cd5 ed5 12. ♖c2 ♖a6∞

Bastrikov] 11. d5 ♘a5∞ Ragozin

7...d6

RR 7...♖e7 8. f3 ♘f6 9. ♘f2 ♘c6 10.

e3 b6 11. a4 ♖a6 12. ♖d3 ♘a5 13. c5

♖d3 14. ♘d3 0-0 15. 0-0 bc5 16. ♘c5

d6 17. ♘b3 ♘b3 18. ♖b3 ♖ab8 19. ♖c2

♘d5 20. ♖d2± Nikolaevsky — Osnos,

Moscow 1964

8. f3

8. e3 0-0 9. ♖d3 ♘f6 10. 0-0 g6 Rago-

zin

8...♘f6 9. e4

9. ♖g5 e5 10. e3 h6 11. ♖h4 ♖e7= To-

lush — Lutikov, USSR 1958

9...fe4 10. fe4 e5

10...0-0 11. e5 de5 12. de5 ♘g4 13. ♖d3±

11. ♖f2

11. de5 de5 12. a4 0-0 13. ♖a3 ♖f7 14. ♖d1 ♖d7 15. ♖d7 ♖bd7 16. ♖e2 c5! 17. 0-0 b6=

11...0-0

11...♖g4? 12. h3 ♖f2 13. ♖f2± Ragozin

12. ♖e2 c5

a) 12...b6 13. c5!± Ragozin

b) 12...♖e8 13. 0-0 ♖g6 14. c5 d5 15. ♖d3± Ragozin

c) 12...♖c6!?

13. de5

13. ♖e3 cd4 14. cd4 ♖c6 15. d5 ♖d4 16. ♖d4 ed4=

13...de5 14. 0-0 ♖c6

14...♖e8!? 15. ♖d1 ♖g6 Ragozin

15. ♖g5

15. ♖d1

a) 15...♖d4? 16. cd4 ♖d4 17. ♖e3 ♖a1 18. ♖b2+-

b) 15...♖e8 16. ♖e3 ♖g6 17. ♖d3 [17. ♖d5!?] 17...♖e6 18. ♖d5 ♖d5?! 19. cd5 ♖d8 20. c4 ♖f7 21. ♖b2 ♖ae8 22. ♖f5±; 18...♖ad8= Ragozin

c) 15...♖g4! 16. ♖g4 ♖g4 17. ♖f8 ♖f8=

15...♖e8 16. ♖d1 ♖g6 17. ♖f6 ♖f6 18. ♖e3 ♖f1

18...♖e6 19. ♖f5±

19. ♖f1 ♖e6

19...♖g5 20. ♖f3

20. ♖d3

a) 20. ♖f3 ♖f8=

b) 20. ♖d5 ♖f8= Ragozin

c) 20. ♖f5 ♖d8 21. ♖f3 ♖f5 22. ef5 ♖g5 23. ♖d3 e4 24. ♖e4 ♖d2 25. ♖g3 ♖f4 26. ♖f3=

20...♖d8 21. ♖d5 ♖f8?

a) 21...♖g5!? Ragozin

b) 21...♖d7! Δ ♖f7= Ragozin

22. ♖c7! ♖f1

□ 22...♖d8 23. ♖e6 ♖e6 Ragozin

23. ♖f1 ♖f7

a) 23...♖c8?! 24. ♖d5 ♖f7 25. ♖b5±

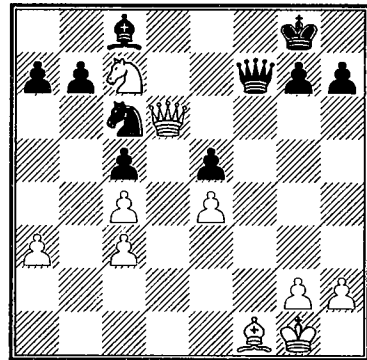
b) 23...♖f7 24. ♖d7 h6= Ragozin

c) 23...h6!? 24. ♖d6 ♖f7 25. ♖c5 ♖e4

26. ♖b5 b6= Bondarevsky

24. ♖d6 ♖c8

24...♖c4? 25. ♖c4 ♖c4 26. ♖e6 ♖f7 27. ♖f8+-

25. ♖a6!

a) 25. ♖d5?! ♖f8 26. ♖c7

a1) 26...♖d8? 27. ♖d8 ♖d8 28. ♖e7+-

a2) 26...♖e8 27. ♖d6 ♖f8=

a3) 26...♖h8 Δ ♖d8= Petrosian

b) 25. ♖d5 ♖d5 26. cd5 ♖a5 27. d6 c4!=

c) 25. ♖b5 ♖e7! [25...a6? 26. ♖c7! ♖e7 27. ♖d5 Δ ♖a6±] 26. ♖e7 ♖e7 27. ♖a7 ♖d7=

25...♖f4

25...♖e7? 26. ♖e7 ♖e7 27. ♖c5±

26. ♖d5

a) 26. ♖c5? ♖e3 27. ♖h1 ♖f2--+

b) 26. ♖c5 ♖e4

26...♖h8 27. ♖c5

27. ♖c5? ♖e3 28. ♖h1 ♖f2 29. ♖d3 ♖c5--+

27...♖e6 28. ♖c7

28. ♖b4

a) 28...♖d4 29. ♖d3 ♖e3 30. ♖h1+-

b) 28...♖b4 29. cb4 b6= Ragozin

c) 28...b6!

c1) 29. ♖f2 ♖f2 [29...♖e4 30. ♖d3+-] 30. ♖f2 ♖a5? 31. c5 bc5 32. ♖d3±; 30...♖b8!= Ragozin

c2) 29. ♖c6 ♖e3 30. ♖h1 ♖f2 31. h3 ♖f1= Ragozin

28...♖g8 29. ♖f2

29. ♖e8

a) 29...♖e4? 30. ♖f8 ♖e3 [30...♖g6 31. c5+-] 31. ♖h1 ♖g5 32. ♖d6+- Ragozin

b) 29...b6! 30. ♖f2 ♗e4 31. ♜f8 [31. ♜g3 ♜g6] 31...♗e3 32. ♜h1 ♜g5 Δ ♗e7 Ragozin

c) 29...♗d4! 30. ♗e7 [30. cd4 ♗e3 31. ♜h1 ♜f2] 30...♗e6 Ragozin

29...♗e4 30. ♗e8 ♜g6

30...b6=; 30...♜f4= Ragozin

31. ♜f8 e4

a) 31...♜f7 32. ♜f7 ♗f7 33. ♗d6 ♗d8 34. ♗f7 ♗f7 35. ♜f2±

b) 31...b6!= Ragozin

32. ♗d6 ♗e5 33. c5

33. ♗b7

a) 33...♜b6 34. ♜c5 ♗c4!= Ragozin

b) 33...♗f3! 34. ♜h1 [34. ♜f2 ♗h2]

34...♜b6! 35. ♗c5 [35. g3 ♜b7 36. fe4 ♗e4=] 35...♗d2! 36. ♜g1 ♗f1 37. ♜f1 ♜b1=

33...♗d3?

a) 33...b6? 34. c6 ♗c6 35. ♗c4+- Ragozin

b) 33...♗f3 34. ♜h1 ♗d2 35. ♗e2 e3 36. h3± Ragozin

c) 33...♜g5

c1) 34. ♗c4 ♗e3 35. ♜f1 ♜c1 36. ♜f2 ♜d2 37. ♜f1 [37. ♜g3 ♗e3 38. ♜h4 ♗g6-+] 37...♜d1 38. ♜f2 e3! 39. ♜e3 ♗c4 40. ♗c4 ♜b3±

c2) 34. ♗e4 ♗e3 Ragozin

c3) 34. ♗f5 ♗d7 35. h4 ♜g6 36. ♜g8 ♜g8 37. ♗e7 ♜f7 38. ♗g6 ♜g6±

c4) 34. h3 h6 35. ♗e4 ♗e3 36. ♗f2 ♜c3 37. ♗e7=

34. ♗f5?

34. ♗b7! ♜c6 [34...♜g5 35. h3 ♗e3 36. ♜h2±] 35. ♗d8 ♜c5 36. ♜c5 ♗c5 37. ♜f2± Ragozin

34...♗e5

a) 34...♜g5? 35. h4

b) 34...h5!? 35. ♜g8 ♜g8 36. ♗e7 ♜f7 37. ♗g6 ♜g6 38. ♗d3 ed3 39. ♜f2 ♜f5 40. ♜e3 ♜e5 41. c6! bc6 42. ♜d3=

35. ♗e7

Δ 35. ♗d6 Ragozin

35...♜f7

35...♜e6 36. ♗g8 ♜g8 37. ♗e7 ♜b8±

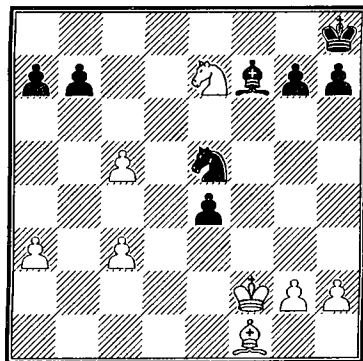
36. ♜f7

a) 36. ♜d8 e3!

b) 36. ♜g8 ♜g8 37. ♗g8 ♜g8 38. ♜f2 ♗d7 39. c6 bc6 40. ♜e3 ♗f6 41. ♜d4 ♜f7=

36...♗f7 37. ♜f2

37. ♗c8 a5 38. ♗d6 ♗d5 39. ♜f2 ♗g4= Ragozin

37...♗c4!

37...♗d7 38. c6±

38. ♗c4

38. c6! bc6 [38...♗c6 39. ♗c4 ♗e7 40. ♜e3±] 39. ♗c6 e3!

a) 40. ♜e3 ♗f1 41. ♗e5 ♗g2 (Ragozin) 42. ♜d4 g6 43. ♜c5 ♜g7 44. ♜d6 ♜f6=

b) 40. ♜g1 ♗f1 41. ♗e5 ♗e2=

c) 40. ♜g3 ♗c6 41. ♗c4 ♗e5 42. ♗b5 g5!= Ragozin

38...♗c4 39. c6

39. ♗c8 ♗a3 40. ♗a7 ♗c4=

39...bc6 40. ♗c6 a5

40...a6 41. a4 g5 42.

♗b8 a5 43. ♗d7

♜g7 44. ♗c5=

Ragozin

41. a4

a) 41...g5 42. ♗a5!

♗a5 43. ♜e3 ♗b3

44. ♜e4 ♗c5 45.

♜f5 ♗a4 46. c4=

b) 41...♜g8 42. ♜g3

g5 43. ♜g4 h6 44. ♜f5 e3 45. ♗d4=

½-½

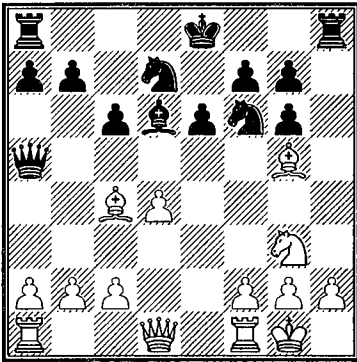
Tal

160 (49D)

B18

TAL — BOTVINNIK
Game 17

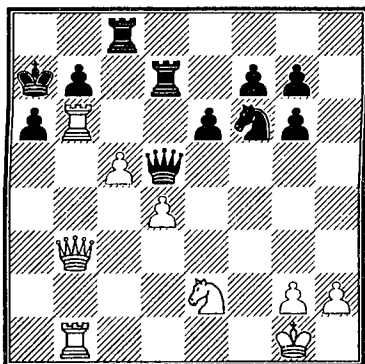
1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♖c3 de4 4. ♖e4 ♕f5 5. ♖g3 ♕g6 6. ♕c4 e6 7. ♖1e2 ♖f6 8. ♖f4
 a) 8. h4 h6 9. ♖f4 ♕h7= Ragozin
 b) 8. 0-0!? ♕d6 9. f4 [9. ♕b3 △ c4± Ra-
 gozin] 9...♞c7 [9...♕f5!? Makagonov] 10.
 f5 ef5 11. ♖f5 ♕h2 12. ♖h1♞ Keres
 8...♕d6 9. ♖g6
 a) 9. h4 ♞c7 10. h5 ♕c2 11. ♖e6 ♕d1♞
 b) 9. ♕b3 ♞c7 10. ♞f3 ♖bd7 11. h4 0-0-0=
 9...hg6 10. ♕g5
 RR 10. 0-0 ♖bd7 11. ♞f3 ♖h5 12. h3
 ♖g3 13. fg3 0-0 14. c3 ♞c7 15. ♕f4 ♕f4
 16. ♞f4 ♞f4 17. gf4 ½-½ Liebert — Ko-
 larov, Polanica Zdroj 1967
 10...♖bd7
 10...♕g3!? 11. fg3 ♞a5 12. ♕d2 ♞b6!∞
 11. 0-0
 a) 11. ♞d2?! ♕g3 12. fg3 ♖e4!♞
 b) 11. ♞e2!? △ 0-0-0 Ragozin
 11...♞a5

12. f4?!
 12. ♞d2!? Ragozin
 12...0-0-0 13. a3 ♞c7
 13...c5 14. b4 cb4 15. ab4 ♞b4 16. ♕e2!
 △ ♕f3♞
 14. b4 ♖b6
 14...♕de8! [△ ♖d5] 15. ♕f6 ♖f6♞ Ragozin
 15. ♕e2 ♕e7

- 15...e5 (Ragozin) 16. fe5 [16. ♞d2 ♖a4!]
 16...♕e5 17. ♕g4 [17. de5 ♕d1 18. ♕ad1
 ♖fd5 (RR 18...♞e5!?) 19. ♕g4 ♖b8 20.
 c4 ♖c3 21. ♕d3 ♖ca4 22. e6!±] 17...♖b8
 18. c3±
 16. ♞d3 ♖fd5
 16...c5 17. bc5 [17. c3 c4♞] 17...♕d4 18. cb6
 ♕d3 19. bc7 ♕c5 20. ♖h1 [20. ♕f2 ♕g3 21.
 hg3 ♖e4 22. ♕af1 ♖g3-+] 20...♕g3
 a) 21. ♕f3 ♖g4 22. h3 [22. ♕g4 ♕g4 △
 23. g3 ♕g3] 22...♖e3 23. ♕fc1 ♕f3-+
 b) 21. ♕f6 gf6 22. ♕f3♞
 17. ♕e7 ♞e7
 17...♖e7 18. ♖e4±
 18. c4
 18. ♖e4? ♞h4
 18...♖f6
 18...♖c4? 19. ♞c4 ♞h4 20. ♕f3 [20. ♕f3
 ♖f4 21. h3 ♕d4 22. ♞c5±] 20...♞h2 21.
 ♖f2 ♖f4 22. ♖e2± Ragozin
 19. ♕ab1
 a) 19. a4 ♞b4 20. a5 ♖c4! 21. ♕fb1
 ♞d2 22. ♞c4 ♞d4 23. ♞d4 ♕d4 24.
 ♕f3 ♕f4 25. a6∞
 b) ○ 19. ♕ad1 (Ragozin) 19...♖b8 20.
 ♞b3 ♞c7 21. a4 ♕h4∞
 19...♞d7! 20. ♕bd1
 20. ♕fd1 ♕h4 21. ♞e3 ♞d6! [21...♞c7
 22. ♕f1 ♞d7 23. ♕fd1=] 22. c5 ♖bd5 23.
 cd6 ♖e3 24. ♕d3 ♖ed5-+
 20...♖b8 21. ♞b3
 a) 21. a4 ♖a4 22. ♞a3 ♖b6 23. ♕d2 △
 ♕a1♞
 b) ○ 21. ♕f3 △ ♖e2± Ragozin
 21...♞c7 22. a4 ♕h4 23. a5
 23. ♞e3 ♖a4 24. c5 ♖d5 △ ♖ac3♞
 23...♖c8 24. ♞e3 ♖e7 25. ♞e5
 25. ♕b1 ♖f5 26. ♖f5 gf5 27. b5 cb5 28.
 ♕b5 ♖e4!♞
 25...♕hh8
 25...♕dh8!? 26. h3 ♖f5 [26...♞e5? 27. fe5
 ♖fg8 28. ♕f7] 27. ♖h1∞
 26. b5 cb5
 26...♖f5!? 27. ♖f5 ef5 △ ♕he8
 27. ♞b5
 27. cb5 ♖ed5 28. ♕c1 ♞d6♞
 27...a6

○ 27...♖c6 (Ragozin) 28. ♜b2 29. ♜b2 ♖d7
 28...♜a5? 29. ♜a1 ♜c7 30. ♜a6→
 29. c5 ♜a8 30. ♙f3 ♖c6
 a) 30...♜a5? 31. c6! bc6 32. ♜a1 ♜d8 33.
 ♜a6 ♜a7 34. ♜a7 ♜a7 35. ♜a1+—
 b) 30...♖ed5 (Golombek) 31. ♜c1 32.
 ♙c6 ♜c6 32. ♙f3 ♜a4! 33. ♙fd3!
 33. ♙b3 ♜c8 34. ♖e2 ♜c5? 35. ♜a1!+—
Bot-vinnik; 33...♜hd8?
 33...♜c8
 33...♜hd8!? 34. ♖e2 ♖d5 △ f6, e5
 34. ♙b1 ♜a5?! 35. ♙b3!
 35. ♜a3 ♜d8 △ ♜c6
 35...♜c7
 a) 35...♜b8? 36. ♜b6!+—
 b) 35...♜cc7? 36. ♜a1+—
 36. ♜a3 ♜a7
 36...♜d8 [△ ♜c6] 37. ♜b6 ♖d5 Ragozin;
 37. ♜b2 38. ♜b6 ♜f4
 a) 37...♜d4? 38. ♜b7 ♜b7 39. ♜b7 ♜b7
 40. ♜b2+— Ragozin
 b) 37...♖d5 38. ♖e4
 38. ♖e2
 38. ♜b4 ♜d4 39. ♜d4 ♜d4 40. ♜b7 ♜a8 41. ♞
 38...♜e4 39. ♜b3 ♜d5?
 39...♜a8!
 a) 40. h3 ♜c6 41. ♜b7 ♜b1 42. ♜b1 ♜b7
 b) 40. c6 ♜c6! [40...bc6? 41. ♜b8+—] 41.
 ♜b7 ♜c1! 42. ♜c1 [42. ♖c1 ♜e1#; 42.
 ♖f2 ♜b7 43. ♜b7 ♜b7 44. ♜b7 ♜b7 45.
 ♖c1 ♜c6+—] 42...♜b7
 c) 40. ♜b4!?

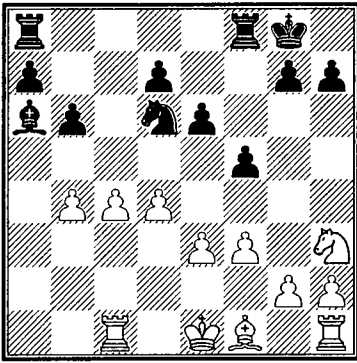
40. ♜a6! ♜b8 41. ♜a4 ♜e7 42. ♜a5!+—
 1-0 Tal

161 (492)

E24

BOTVINNIK — TAL Game 18

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♙b4 4. a3 ♙c3
 5. bc3 ♖e4 6. ♜c2 f5 7. ♖h3 0-0 8. f3
 ♖f6 9. c5
 9. e4?! ♖e4 10. ♖e4 d5 [10...e5! 11. e5 ♖e4
 9...b6 10. cb6 cb6
 10...ab6!?
 11. e3
 11. e4!? ♖e4 12. ♖e4 ♙b7 13. ♖f2 [13. ♙d3?
 ♖e4 14. ♙e4 ♜h4 15. ♖f2 ♙e4+—
 Rago-zin] 13...d5!? 14. e5 ♖e4
 11...♜c7 12. ♙d2 ♖e8
 12...♙a6 13. ♙a6 ♖a6 14. ♜d3 ♜b7 15.
 0-0±
 13. c4
 ○ 13. e4 ♖e4 [13...♖d6 14. ♙d3± Rago-
 zin] 14. ♖g5 ♙b7 15. ♖e4 ♖c6 16. ♙d3
 ♖a5 17. c4 18. ♙c6
 13...♙a6 14. ♜c1 ♖d6 15. ♜a4
 a) 15. c5?! ♙f1 16. ♖f1 [16. cd6? ♜c2 17.
 ♜c2 ♙g2+—] 16...♜c8!
 b) 15. ♜b3 ♜c8 16. c5 bc5 17. ♜c5 ♜b6
 15...♜c6!
 15...♜c8 16. c5
 a) 16...♙f1 17. cd6 ♜c1 18. ♙c1 ♜c1 19.
 ♖d2 ♙b5 20. ♜b5 ♜h1 21. d5!+—
 b) 16...b5 17. ♜c2 ♖c4 18. ♙c4 bc4 19.
 ♖f2 ♖c6 20. ♜a4± Ragozin
 16. ♜c6
 16. ♜b3?! ♜c8 17. d5 [17. c5 bc5 18. ♜c5
 ♜b6! 19. c5!±
 a) 17...♜c7 18. de6 de6? [18...♖c4! 19.
 19. c5!±
 b) 17...ed5 18. cd5 ♜b7 19. ♜c8 ♜c8 20.
 ♙b4 ♙f1 21. ♜f1 ♜c4 Ragozin
 16...♖c6 17. ♙b4
 a) 17. ♙e2 ♜fc8
 b) 17. c5 ♙f1 18. ♜f1 bc5 19. ♜c5
 ♜ab8
 17...♖b4 18. ab4

18...♙c4!

18...♙c4? 19. ♙c4 ♖fc8 20. ♙e6 de6 21. ♙d2±

19. ♙c4

19. ♙c4? ♙c4 20. ♙c4 ♖fc8 21. ♙e2 ♖c1 22. ♙d1

a) 22...a5 23. ba5 ba5 24. ♖f1 [24. 0-0 a4+]
24...a4 25. ♖f2 a3 26. ♖a2 ♖b1 27. ♙d2 ♖b2 28. ♖b2 ab2 29. ♙c2 ♖a1!-+

b) 22...♖b1-+ Ragozin

19...♖fc8 20. ♙e6 de6 21. ♙d2 ♙f7 22. ♙f4

22. ♙g5?! ♙f6 23. h4 [23. ♙h7? ♙g6-+]
23...h6

22...a5 23. ba5 ba5 24. ♙d3 a4 25. ♖c8 ♖c8 26. ♖a1 ♙c4?

a) 26...g5? 27. ♙h3

b) ♙ 26...♖a8

27. ♖b1 a3

a) 27...♖c7? 28. d5!± (Ragozin) 28...♙e5
29. ♙d4 ♙f6 30. ♙h5+-

b) 27...♙d6!?

28. ♖b7 ♙f6 29. ♖a7 g5??

29...♙b2! 30. ♙d2 ♙c4 31. ♙e2 ♙b2!
32. ♖a3 g5 [32...♖c2 33. ♙e1 ♙c4=] 33.

♙h3 [33. ♙h5 ♙g6 34. g4 ♖c2 35. ♙f1 ♙c4=]
33...♖c2 34. ♙f1 ♖c1 35. ♙f2 ♖c2= Δ 36. ♙g3? h5!-+ Ragozin

30. ♙h5 ♙g6 31. g4 ♙b2 32. ♙d2 ♙c4
33. ♙d3 ♙b2 34. ♙d2 ♙c4 35. ♙e2! ♖c6!

35...♙b2 36. ♖g7 ♙h6 37. ♖f7 Δ ♖f6+-
Ragozin

36. h3!

36. ♖g7? ♙h6 37. ♖g8 [37. ♖f7 fg4 38. fg4 e5!∞] 37...fg4 38. fg4 ♖a6 39. h4 [39. d5 ♙e5!]

39...♖a5!∞ Ragozin

36...e5 37. de5?

37. d5! (Ragozin) 37...♖b6

a) 38. e4 fe4 39. fe4 ♖b3? 40. ♖g7 ♙h6

41. ♖c7+-; 39...♙d6!∞

b) 38. ♙d3 ♙d6 39. ♖a3+-

37...fg4 38. hg4 ♙e5 39. ♖a3 ♖c2 40. ♙f1

40. ♙d1 ♖f2=

40...♙f7

40...♙f3? 41. ♖a6 ♙f7 42. ♖f6 ♙e7 43. ♖f3+- Ragozin

41. e4

41. ♖a7 ♙e6 42. ♙g7 ♙f6! =

41...♖d2

41...♙c4 42. ♖d3 ♖d2 43. ♖c3 ♖c2! =

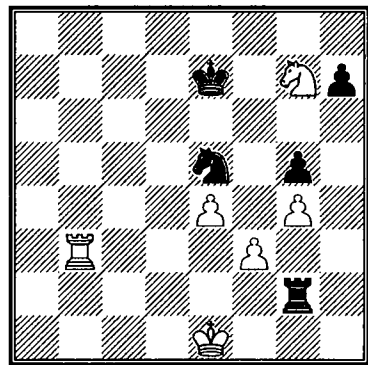
42. ♙e1 ♖g2

42...♖d3? 43. ♖a5! ♙e6 44. f4 ♖e3 [44...♙g4 45. ♖g5+- Botvinnik]

45. ♙f1 gf4 46. ♙f4+-

43. ♖b3 ♙e7 44. ♙g7

44. ♙f1 ♖c2 45. ♙g7 ♙d6 Δ ♙c5=

44...♙f3! 45. ♖f3 ♖g4 46. ♙f5

46. ♖e3 ♙f6 47. ♙h5 [47. e5? ♙g7 48. e6 ♙f8] 47...♙e5 48. ♙g3 h5=

46...♙e6 47. ♙g3 h5 48. ♙h5

48. ♖e3 ♙e5 49. ♙f2 h4=

48...♖e4= 49. ♙f2 ♙e5 50. ♙g3 ♖h4 51. ♙g7 ♖f4 52. ♖a3

52. ♖e3 ♙f6 53. ♙h5 ♙f5=

52...♖d4 53. ♖a6 ♖d6 54. ♖a7 ♖d4 55. ♖f7 ♖f4 56. ♖e7 ♙f6 57. ♖a7 ♖e4 58.

♖h5 ♗g6 59. ♜f3 ♜b4 60. ♜g3 ♜f4 61.
 ♜e3 ♜f7 62. ♜a5 ♜f6 63. ♜e4 ♜f5 64.
 ♜a6 ♜g7 65. ♜g3 ♜e5 66. ♜d4 ♜b5 67.
 ♜e4 ♜f7 68. ♜f5 ♜b4 69. ♜d4 ♜b1 70.
 ♜f3 ♜b4 71. ♜d4 ♜b1 72. ♜c6 ♜g6 73.
 ♜e5 ♜h5 74. ♜a5 ♜e1 75. ♜f3 ♜f1 76.
 ♜g3 ♜f5

½-½

Tal

162 (493)

A87

TAL — BOTVINNIK Game 19

1. c4 f5 2. ♜f3 ♜f6 3. g3 g6 4. ♜g2 ♜g7
 5. d4 d6 6. ♜c3 e6 7. 0-0 0-0 8. ♜c2
 a) 8. ♜e1?! ♜e4 9. ♜e4 fe4 10. ♜g5 d5? Ragozin
 b) 8. b3!? ♜ ♜b2 Euwe
 8...♜c6 9. ♜d1
 9. d5!?
 a) 9...♜a5 10. b3 ♜ 10...ed5 11. cd5 ♜d5?
 12. ♜d5 ♜a1 13. ♜h6 ♜g7 14. ♜g7 ♜g7 15.
 ♜c3+- Ragozin
 b) 9...ed5 10. cd5 ♜e5 Euwe
 c) 9...♜b4! 10. ♜b3 ♜a6 11. ♜e3 ♜g4
 9...♜e7 10. ♜b1
 RR 10. e4 fe4 11. ♜e4 e5 12. de5 ♜e4 13.
 ♜e4 de5 14. g4 ♜h8 [14...♜e6 15. h3 ♜ae8
 16. ♜e3 ♜d4 17. ♜d4 ed4 18. ♜d4 ♜f7
 19. ♜c5 ♜c4 20. ♜b7± Yusupov — Zysk,
 Germany 1993] 15. h3 ♜e6 16. ♜e3 ♜ae8
 17. ♜d2 ♜c8 18. ♜ad1± Podgaets — Tal,
 Alma-Ata 1968
 10...a5 11. a3 ♜d8
 11...e5?! 12. de5 de5 13. ♜d5± Euwe
 12. e4
 12. b4!?
 12...fe4
 12...e5?!
 a) 13. ♜g5 c6 14. c5∞
 b) 13. de5 de5 14. ♜g5 c6 15. b4±; 15. ♜a4±
 13. ♜e4 ♜e4 14. ♜e4 ♜f7
 14...e5?
 a) 15. ♜g5 ♜f7 16. ♜d8 ♜d8 [16...♜f5
 17. ♜b7±] 17. ♜g5 ♜ d ♜d5+-
 b) 15. de5 ♜f5 16. ♜d5!+-

15. ♜h3! ♜f6

15...e5 16. ♜c8 ♜ac8 17. de5 de5 18. ♜b7
 e4 19. ♜e1± Euwe

16. ♜d2 d5

a) 16...♜d7?! 17. ♜b7 ♜d8 18. ♜a8 ♜c6
 19. ♜a5 ♜f3 20. d5 ♜d4 21. ♜g2!+-

b) 16...c6! 17. ♜c3 d5±; 17...e5!? 18. ♜c8
 ♜ac8 19. de5 de5 ♜ ♜d6

17. ♜e2

17. cd5? ed5+- Ragozin

17...dc4

17...♜d6 18. ♜e5 dc4 19. ♜bc1 b5 20.
 b3±

18. ♜f4 ♜d6

18...b5!? 19. ♜c7 [19. ♜e5!± Euwe]
 19...♜b7 20. ♜g2 ♜d5± Ragozin

19. ♜g5

19. ♜e5!?

19...♜e8

a) 19...b5 20. ♜e6 ♜e6 [20...♜h8 21. ♜d5
 ♜b8 22. h4±] 21. ♜e6 ♜h8 22. ♜f6 ♜f6
 23. ♜e6 ♜f7 24. ♜c7!± Euwe

b) 19...♜f5 20. ♜c4 ♜d4 21. ♜d4! ♜d4
 22. ♜e6 ♜h8 23. ♜c7 h6 24. ♜f7 ♜h7 25.
 ♜e5 ♜f2! 26. ♜f2 ♜e6

b1) 27. ♜g2 ♜f7

b11) 28. ♜d6 ♜a6! 29. ♜c5 ♜c6 ♜ 30.
 ♜a5? ♜c2 31. ♜g1 ♜h3+-

b12) 28. ♜c3 ♜c8 29. ♜g7 ♜c3 30.
 ♜c3=

b2) 27. ♜g7 ♜f7 28. ♜f7 ♜f7 29. ♜c3=

b3) 27. ♜g1 ♜f7 28. ♜c3 ♜e5 29. ♜e5 ♜h3=

20. ♜g2 ♜a6

20...♜d7 21. ♜e4 ♜e4 22. ♜e4 ♜c6 23.

♜c6±

21. ♜e4 ♜e4

21...♜d8? 22. ♜g5 ♜d7 23. ♜c5+- Ragozin

21...♜e7 22. ♜d6 cd6 23. ♜c4± Ragozin

22. ♜e4 b5

22...♜f7 23. ♜c4 e5 24. ♜d5! ♜e6 25. de5+-

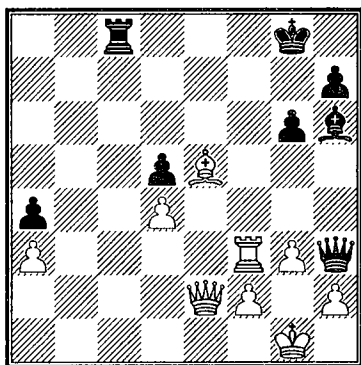
23. b3

23. ♜c7?! ♜f7 [23...a4 24. ♜e5 ♜f7 25.
 ♜e1 ♜b7±] 24. ♜f4 ♜b7±

23...cb3

a) 23...♜d7 24. bc4 bc4 25. ♜c4 ♜a7 26.
 ♜c5 ♜a6 27. ♜c7+-

b) 23... ♖e7 24. bc4 ♗a3 25. c5! b4 26. ♙d3! ♖a7 27. ♙b5 ♖d8 28. ♖d3+-
 24. ♗b5 ♖f8 25. ♗b3
 25. ♖bc1! ♖b6 26. ♗a5 e5 27. de5 ♗f7±
 25... ♖b6 26. ♗e3
 26. ♗c2?! ♖b1 27. ♖b1 ♗e7±
 26... ♖b1 27. ♙b1 ♙b7
 27... ♖f7 28. ♙a2 △ ♙e5, d5
 28. ♙a2
 28. ♙c7? ♙h6!
 28... ♙d5 29. ♙d5 ed5 30. ♙c7 a4 31. ♖d3
 31. ♙e5?! ♗f3!±
 31... ♗f5 32. ♙e5 ♙h6
 32... ♖e8 33. ♗e2! ♙e5 34. ♖e3+-
 33. ♗e2
 33. f4?! g5!± Euwe
 33... ♖c8 34. ♖f3
 34. ♙g2? ♗e4 35. ♗e4 de4 36. ♖d1 ♙f7±
 34... ♗h3
 34... ♖c2 35. ♖f5 [35. ♗d1 ♖d2!] 35... ♖e2
 36. ♖f6 ♙g7 37. ♖a6 ♙e5 38. de5 ♖e5
 39. ♖a4 ♖e1 40. ♙g2 ♖a1 41. ♖a7±

35. ♙c7! ♙f8
 35... ♖c7 36. ♗e8+-; 35... ♗d7 36. ♙f4+-
 36. ♗b5! ♗e6
 36... ♖c7? 37. ♗d5 ♙g7 38. ♗e5+-; 36... ♗h5
 37. ♖f4 ♖c7 38. ♖f8 ♙f8 39. ♗b8+-
 37. ♙e5 ♗c6 38. ♗a5 ♖a8
 38... ♙a3? 39. ♖a3 ♗c1 40. ♙g2 ♗a3 41.
 ♗d5 ♙f8 42. ♙d6+-
 39. ♗d2 ♖c8 40. ♙g2 ♗d7 41. h4 ♗g4
 a) 42. ♗d3 ♗d7 [42... ♖c4 43. ♖f4 ♗h5
 44. ♗b1!+-] 43. h5 gh5 44. ♖f5+-

b) 42. ♗a5 ♗d7 43. ♖f6!+-
 1-0

Tal

163 (494)

E24

BOTVINNIK — TAL Game 20

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♙b4 4. a3
 ♙c3 5. bc3 ♖e4 6. e3! f5
 a) 6...c5? 7. ♗g4 Ragozin
 b) 6...0-0 7. ♙d3 f5 8. ♗c2 [8. ♖e2 △
 f3± Botvinnik] 8...b6±
 7. ♗h5! g6 8. ♗h6 d6
 a) 8...♖c3?! 9. f3 △ a4 Botvinnik
 b) 8...♗f6 9. ♖f3! d6] 10. h4 e5 11.
 h5±
 c) RR 8...♖c6 9. f3 ♗g5 10. ♗h3 ♖d6
 11. e4 ♗e7 12. e5 ♖f7 13. f4 b6 14. a4
 ♙a6 15. ♙a3 d6 16. ♗f3 ♙b7 17. ♗e3 0-0 18.
 ♖f3± Gutman — Robatsch, Germany
 1985
 d) 8...♗g5 9. ♗h3 [9. ♗g7 ♗f6± Ragozin; 9.
 ♗g5 ♖g5 10. h4±; 10. f3!±] 9...♗g4 [RR
 9...♗e7 10. ♖e2 d6 11. f3 ♖g5 12. ♗g3
 ♖f7 13. a4 c5 14. d5 e5 15. e4 fe4 16. fe4
 ♖d7 17. ♗d3 ♖f6 18. h3 h5 19. g3 h4±
 Zs. Polgar — Bischoff, Dortmund 1985] 10.
 f3 [RR 10. ♗g4 ♖g4 11. f3 g3 12. g3 ♖f6
 13. ♖e2 ♖c6 14. ♖g3 ♖a5 15. ♖b1 b6 16.
 c5 bc5 17. dc5 ♖c6 18. e4 ♖b8 19. ♖b8
 ♖b8 20. ♙f4± Gutman — Knezevic,
 Baden-Baden 1984] 10...♗h3 11. ♖h3
 ♖c3? 12. a4+-; 11...♖f6± Ragozin
 9. f3
 9. ♗g7?! ♗f6 10. ♗c7?! ♖a6 11. ♗a5 b6
 12. ♗a4 ♙d7 13. ♗c2 [13. ♗a6?
 ♖c5!+-] 13...0-0±
 9...♖f6 10. e4! e5
 a) 10...fe4?! 11. fe4 [11. ♙g5?!] 11...♖e4
 12. ♙d3 d5 13. ♖f3+-
 b) 10...♗e7?! 11. ♙g5 ♖bd7 Ragozin
 11. ♙g5 ♗e7 12. ♙d3 ♖f8
 a) 12...♖c6 13. ef5 ed4 14. ♙f1!+-
 b) 12...f4 13. g3±
 13. ♖e2?!
 13. ♗h4! ♗f7 14. ♙h6 ♖h8 15. ♖h3±

13...♙f7 14. ♖h4?!

a) 14. ♙f6?! ♙f6 15. e5 [15. ♖h7 ♙d7] 15...♙f5 16. ♙f5 g5 17. ♖h7 ♙a6 18. ♖h5 ♙d7! Botvinnik

b) 14. e5 g5 15. ♙g3 ♙g6 Ragozin

c) 14. 0-0!

c1) 14...♙g8 15. ♖h4 ♙g7 [15...f4 16. c5 ♙g7 17. cd6 cd6 18. ♖e1 h6 19. ♙h4 g5 20. ♙f2± Botvinnik] 16. de5 de5 17. e5 g5 18. ♙ae1 h6 19. ♙f4! ♙c6 20. ♙d4+ Ragozin

c2) 14...f4 15. g3! ♙h5 [15...fg3 16. hg3 ♙c6 17. ♙f6 ♙f6 18. f4 ed4 19. e5!±] 16. gf4 ef4 17. e5! de5 18. ♙fe1! ♙c6 19. d5 ♙e7 20. ♙d4 ♙g8 21. c5! ♙h6 22. ♙b5 c6 23. dc6+ Ragozin

c3) 14...♙c6 15. ♙ab1 b6 16. c5± Ragozin 14...fe4 15. fe4

♟ 15. ♙e4 ♙c6±

15...♙g4 16. h3

a) 16. ♙d2 h6 17. ♙e3 g5 18. ♙g3 ♙e3 19. ♙e3 [19. ♙e3 ♙f4!] 19...♙f2=

b) 16. ♙g1!? h6! [16...♙f2 17. ♙f2 ♙f2 18. ♙c2±; 16...♙f2 17. ♙c2 ♙c4 18. ♙h7 ed4+] 17. ♙d2 g5 18. ♙g3 ♙c6 19. h3 ♙f6= Botvinnik

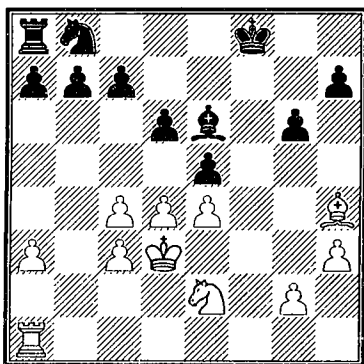
16...♙f2

16...♙f2? 17. 0-0!+ Ragozin

17. ♙d2 ♖h4 18. ♙h4 ♙f2 19. ♙hf1 ♙d3 20. ♙f8!

20. ♙d3 ♙f1 21. ♙f1 ♙e6=

20...♙f8 21. ♙d3 ♙e6

22. ♙g3

a) 22. ♙d8!? c6 [22...♙a6 23. ♙f1 ♙e8 24. ♙g5±] 23. ♙c7 ♙e7 24. de5 de5 25. ♙e5 ♙d7=

b) 22. ♙g1 Δ ♙f3± Botvinnik

22...♙d7 23. ♙f1 a6! 24. ♙f2

a) 24. ♙e3 b5 25. ♙d5? bc4 26. ♙c4? c6+

b) 24. a4 b5 Δ 25. ab5? ♙c4!+

24...♙g7

24...b5 25. d5 ♙f7 26. ♙d2±

25. ♙d2 ♙f8 26. ♙e3 b6 27. ♙b1 ♙f6 ½-½ Tal

164 (495)

E19

TAL — BOTVINNIK

Game 21

1. d4 ♙f6 2. c4 e6 3. ♙f3 b6 4. g3 ♙b7 5. ♙g2 ♙e7 6. 0-0 0-0 7. ♙c3 ♙e4 8.

♙c2 ♙c3 9. ♙c3 f5 10. b3 ♙f6 11. ♙b2 d6 12. ♙ad1 ♙e7 13. ♙e1 ♙g2 14. ♙g2 ♙c6

14...♙d7 15. ♙f3 [RR 15. ♙c2 ♙ae8 16. e4 fe4 17. ♙e4 c5 18. ♙e3 cd4 19. ♙d4 ♙c5 20. ♙c6 ♙b7 21. ♙b7 ♙b7 22. ♙c2 ♙f7 23. ♙e3 ♙d8 24. ♙a3 d5= Smyslov

— Spassky, Leningrad 1963] 15...a5 [RR 15...♙g5 16. e4 fe4 17. ♙e4 a5 18. f4 ♙f6 19. ♙c6 ♙ac8 20. ♙fe1 ♙f7 21. ♙d2 ♙b8 22. ♙f3 ♙ce8 23. ♙e3 ♙d7 24. ♙de2 ♙d8 25. ♙g4± Andersson — Rozentalis, Tilburg 1993] 16. e4

15. ♙f3

15. ♙d2!?

15...♙d7 16. ♙f4 ♙ae8

16...♙d4!? 17. ♙d4 ♙d4 18. ♙d4 e5 19. ♙d5 ♙f7! =

17. d5 ♙d8

18. ♙f6 ♙f6 19. de6 ♙e6=; 17...♙b2 18. de6 ♙e5 [18...♙e6? 19. ♙e6 ♙e5 20. ♙d5+ —] 19. ed7 ♙f3 20. ef3 ♙e7 21. b4! ♙d7 22. b5±

½-½

Tal

XXIV

BOTVINNIK – TAL

Moscow, 15.03 – 12.05.1961

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11
Botvinnik	1	0	1	½	½	½	1	0	1	1	1
Tal	0	1	0	½	½	½	0	1	0	0	0

	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Σ
Botvinnik	0	1	½	1	½	0	1	0	½	1	13
Tal	1	0	½	0	½	1	0	1	½	0	8

Here again, as after losing to Smyslov, Botvinnik made good use of his right to a return match. He again demonstrated his ability to prepare himself for it and to extract lessons from his previous failure. Botvinnik's powerful pressure turned out to be unexpected for Tal, and after the first half of the match it was already clear that Botvinnik was on the way to victory.

Ebenso wie nach seinem Verlust gegen Smyslow nahm Botvinnik sein Recht auf einen Revanchewettkampf gegen Tal wahr. Und wieder demonstrierte er kluge Vorbereitung und die Fähigkeit, Lehren aus einem verlorenem Wettkampf zu ziehen. Der mächtige und zielbewußte Angriff Botvinniks kam für Tal unerwartet und nach der Hälfte des Wettkampfes war offensichtlich, daß Botvinnik den Titel nach einjähriger Unterbrechung zurückgewinnen würde.

И вновь, как после поражения от Смыслова, прошел год, и Ботвинник использовал свое право на матч-реванш. Он снова продемонстрировал умение подготовиться к сопернику и извлечь урок из неудач. Мощный и целеустремленный натиск Ботвинника оказался неожиданным для Таля, и уже в середине матча было ясно, что экс-чемпион опять вернется на трон после годичного перерыва.

Y otra vez, así como después de la derrota por Smyslov, pasó un año y Botvinnik aprovechó su derecho de jugar el match de revancha. De nuevo manifestó su capacidad de prepararse para un contrincante dado y de sacar provecho de sus propios fracasos anteriores. Un empuje potente y eficaz de Botvinnik sorprendió a Tal y ya a mediados del match era claro que el campeón volvería al trono después de un año de ausencia.

165 (496)

E51

BOTVINNIK — TAL

Game 1

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 e6 3. d4 ♙b4 4. e3 0-0
5. ♙d3 d5 6. a3 dc4 7. ♙c4
7. ♙h7!? ♙h7 [7...♘h7 8. ab4±] 8. ab4 ♘c6=

Botvinnik

7...♙d6

7...♙c3 8. bc3 c5 9. ♙b2± Botvinnik — Furman, Moscow 1955

8. ♘f3

8. f4 c5!= Botvinnik

8...♘c6 9. ♘b5

9. b4 — game 167

9...e5

9...a6!? 10. ♘d6 cd6

10. ♘d6?!

10. de5 ♘e5 [10...♙e5!? Lipnitsky] 11. ♘d6 ♘f3 12. gf3 cd6 13. ♙d4 ♙f5 14. ♙d2 ♙d7 15. ♙c3 ♙fc8 16. ♙d1± Ilivitsky — Lipnitsky, Moscow 1952

10...♙d6!

10...cd6 11. de5 de5 [11...♘e5 12. ♙e2±] 12. ♙d8 ♙d8 13. ♘g5± Botvinnik

11. de5

11. 0-0 e4 12. ♘d2 ♘g4 13. g3 ♙h6 14. h4 ♙g6→

11...♙d1 12. ♘d1 ♘g4 13. ♘e2

RR 13. ♘e1 ♘ge5 14. ♘e5 ♘e5 15. ♙e2 ♙f5 16. ♙d2 ♘d3 17. ♙d3 ♙d3 18. ♙c1 ♙ac8= Liberzon — Tal, Moscow 1963

13...♘ce5 14. ♙d5

14. ♙a2 b6!±

14...c6

a) 14...b6?! 15. ♘e5! ♘e5 [15...♙a6 16. ♙c4+—] 16. ♙a8 ♙a6 17. ♘d2±

b) 14...♙d8!? 15. ♙d1 [15. ♙e4 ♙e6!/] 15...c6 16. ♙b3 ♙f5

15. ♙e4 ♙e6?!

15...b6! 16. ♙d2 ♙a6 17. ♘e1 f5±

16. ♘d2

16. ♘e5 ♘e5 17. f4 ♙c4 18. ♘f2 ♘d3 19. ♙d3 ♙d3 20. ♙d2± Botvinnik

16...♙ad8

a) 16...♙fd8 17. h3 ♘f6 18. ♙c2 c5!

b) ♘ 16...f5± Botvinnik

17. h3 ♘f6 18. ♙c2 ♙d7?!

18...b6! 19. b3 ♙c8±

19. b3 ♙fd8 20. ♙d1 ♘d3 21. ♙d3 ♙d3 22. ♙b2 ♙3d7

a) 22...♙b3? 23. ♘b3+— Botvinnik

b) ♘ 22...c5 (Botvinnik) 23. b4 cb4 24. ab4 ♙3d7; 23. ♙ac1

23. ♙f6 gf6 24. b4 ♙f5?!

a) ♘ 24...♙d5 Botvinnik

b) 24...♙f8!? ♘ ♙e7

25. ♘b3 ♙d3

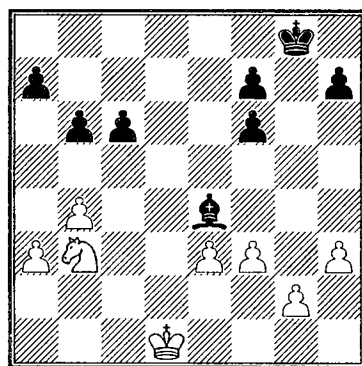
25...♙d1!? 26. ♙d1 ♙d1 27. ♘d1 b6 28. ♘d4 ♙d7±

26. ♘e1 b6 27. ♙ac1 ♙e4 28. f3

♘ 28. ♙d7 ♙d7 29. ♘e2! [29. f3? ♙d3]

29...♙d3 30. ♘f3± Botvinnik

28...♙d1 29. ♙d1 ♙d1 30. ♘d1

30...♙d5?

30...♙f5! 31. ♘d4 ♙d7± Botvinnik

31. ♘d4 c5 32. bc5 bc5 33. ♘b5 a6

a) 33...a5 34. ♘c3 ♙c6 35. ♘d2+— Botvinnik

b) 33...♙c4!? 34. ♘a7 ♙f1 35. g3 ♙h3 36. ♘b5 ♘f8 37. ♘d6 ♘e7 38. ♘e4±

34. ♘c7 ♙c4 35. ♘e8 f5

35...♙f1 36. ♘f6 ♘g7 [36...♘h8 37. g4 ♙h3 38. ♘e2+—] 37. ♘h5 ♘g6 38. ♘f4+—

36. h4 ♘f8 37. ♘d6 ♙f1

37...♙e6 38. ♘c2 [38. ♘b7 c4 39. ♘c5 ♙c8 40. ♘c2+—] 38...♘e7 39. ♘b7+—

38. g3 ♘e7

38...♙d3 39. ♗d2 ♙b1 40. ♗c3 ♗e7 41.
 ♗b7+—
 39. ♗f5 ♗e6 40. e4 ♗e5 41. ♗d2
 1-0 Ragozin

166 (497)**B18**

TAL — BOTVINNIK
 Game 2

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♗c3 de4 4. ♗e4
 ♙f5 5. ♗g3 ♙g6 6. ♙c4 e6 7. ♗1e2
 ♗f6 8. ♗f4 ♙d6 9. 0-0 ♗d5
 9...♗c7?!

a) RR 10. ♗f3! 0-0 [10...♙c2 11. ♙e6! fe6
 12. ♗e6 ♗f7 13. ♙e1 ♗d7 14. ♙g5—] 11.
 ♙b3 ♗bd7 12. h4± *Simagin — Flohr,*
Moscow 1967

b) RR 10. ♗g6 hg6 11. ♗f3 [11. ♙e1 0-0
 12. ♗f3 ♗bd7 13. h3 ♙fe8 14. ♗e4 ♗e4
 15. ♗e4 ♗f6 16. ♗f3 ♙ad8 17. c3 ♗h5
 18. ♙g5 ♙e7 19. ♙e7 ½-½ *Eolian —*
Bagirov, Yerevan 1982] 11...♗bd7 12. ♙g5
 0-0-0 13. ♙fd1 ♙df8 14. h3 ♗h5 15. ♗e4
 ♙f4 16. g3 ♙g5 17. ♗g5 ♗hf6 18. ♙f1±
Simagin — Liberzon, Leningrad 1960

10. ♗gh5

a) 10. ♗d5 cd5 Δ ♗c6

b) 10. ♗f3 ♗f4 11. ♙f4 ♗c7

c) 10. ♗d3!?

10...0-0 11. ♙b3 ♗d7 12. ♗g6

12. c4 ♗f4 13. ♗f4 ♙f5 14. d5 cd5? 15.
 cd5 e5 16. ♗e6!±; 14...♙c5=

12...hg6

12...fg6!? 13. ♗g4 [13. ♗g3 ♗h4 14. ♗e2
 ♙ae8] 13...♙h2 14. ♗h2 gh5 15. ♗e6
 ♗h8∞

13. ♗g3 ♗h4!= 14. ♗d3 ♙ad8

a) 14...♗5f6 Δ c5

b) Δ 14...♗7f6 15. h3 [15. ♙e1 c5; 15. c4
 ♗e7 Δ ♗f5] 15...g5

15. ♙e1 ♗7f6 16. h3!

16. ♗f1 ♗g4 17. g3 ♗h3 18. ♗f3 c5 19.
 dc5? ♙c5 20. ♙e2 ♗fl±

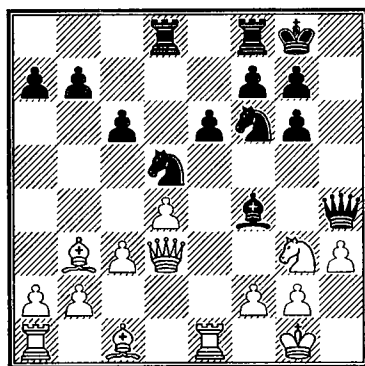
16...♙f4

a) 16...♙b8 17. ♗e4 [17. c3 Δ ♗e4,
 ♙g5] 17...♗f4 18. ♗f3? ♙d4! 19. g3 ♙e4!

b) 16...g5!? 17. ♗e4 ♗e4 18. ♙e4 ♗h5 Δ
 ♗f6, g4

c) 16...♗f4!?

17. c3

17...b6?!

a) 17...♙d7!?

b) Δ 17...c5 18. dc5 [18. ♗e2] 18...♙c1
 19. ♙ac1 ♗f4 20. ♗c4 ♙d2 21. ♗e2
 g5±

18. ♗f3 ♙c1 19. ♙ac1 ♗f4 20. ♗e2

20. ♗f4 ♗f4 21. ♙cd1 ♙d7

20...c5 21. ♙cd1 ♗c7 22. dc5 bc5

22...♗c5

23. ♗e4 ♗e4 24. ♗e4 ♗f6 25. ♗e2
 ♙d1 26. ♙d1 ♙d8 27. ♙d8 ♗d8 28.

♙c4 ♗b8

Δ 28...♗d6

29. ♗d2 ♗c7

29...a5!?

30. ♙f1 ♗f8

30...♗d5 31. g3 Δ ♙g2

31. b4 cb4 32. cb4 ♗d5 33. a3

33. a4 ♗c3 34. ♗c3 [34. ♗g5 f6] 34...♗c3

35. a5 ♗e7 36. b5 ♗d6

33...♗c3 34. ♗g5 ♗f6

34...f6 35. ♗g6 ♗a3 36. b5 ♗c5=

35. ♗g3 ♗f4 36. ♗d3 ♗c1

Δ 36...♗c7

37. a4 ♗g8?

a) 37...♗c7

b) 37...♗c3! 38. ♗a6 ♗c7 39. b5?? [39.
 ♗b5 ♗c3 40. ♗a6 ♗d5=] 39...♗b4

38. a5 ♗e1

38...b4? 39. ♖d8 ♘h7 40. ♗h4+-

39. ♖d4!

39. ♗a6 ♘f4

39...a6

a) 39...b3 40. ♗e3 ♖a1 41. g3+-

b) 39...b4 40. ♗a7±

40. b5! ab5

40...b3 41. ♗e3! ♖a1 [41...♗e3 42. fe3

ab5 43. a6 ♘d5 44. a7 ♘c7 45. ♘b5!+-]

42. b6 ♗a5 43. b7+-

41. a6 ♗a5

41...b3 42. ♖d8 ♘h7 43. ♗h4 ♘g8 44.

a7+-

42. a7

42. ♗a7?!

a) 42...b3 43. ♗b8 ♘h7 44. a7 b4 45.

♗c7 ♗c7 46. a8 ♗b3= Spassky

b) 42...b4 43. ♗b7 b4 44. a7 ♘c7 45.

♗c7 ♗c7 46. a8 ♗b3 47. ♗a3 ♗c2 48.

♗a4 ♗c3 [48...e5 49. g3 e4=] 49. ♗h4

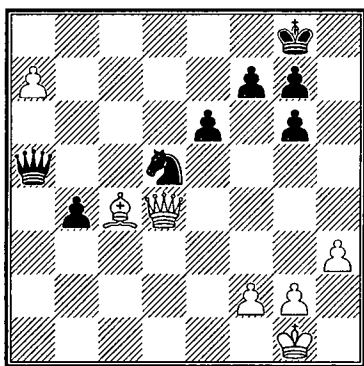
♘g8 50. ♖d8 ♘h7 51. ♖d3 ♗b4= Tal

42...b4 43. ♘c4!

43. ♘b5 ♘c7 [43...b3? 44. ♗a4+-] 44.

♘c6 [44. ♖d8 ♘h7 45. a8 ♗a8] 44...b3

45. ♖d8 ♘h7 46. a8 ♗e1=

43...f6?

a) 43...♗a3 44. ♘d5 ed5 45. ♗b6 ♘h7 46.

♗b8+-

b) 43...b4 44. ♘d5 ed5 45. ♗h4 ♘g8

46. ♗e7 ♘h7 47. ♗b7 ♖a1 48. ♘h2

♗e5 49. g3 ♗e2 50. ♗f7 ♖a2 [50...♗a6

51. ♗e7 g5 52. ♗f7!+-] 51. h4 b3 52. h5

b2 53. ♗g6 ♘h8 54. ♗e8 ♘h7 55. a8 ♗

♗a8 56. ♗a8 b1 ♗ 57. ♖d5+-

c) 43...g5 44. g3

c1) 44...b4 45. h4 gh4 46. ♗h4 ♘g8

47. ♘d5 ed5 48. ♗e7+-

c2) 44...g6 45. ♘h2! ♘h7 46. ♘g2 ♘g8 47.

♘b5! ♘c7 [47...b3 48. ♗a4+-] 48. ♘c6

♘h7 49. ♗f6! ♖a7 [49...♗f5 50. ♗e7+-]

50. ♗f7 ♘ ♘e4+-

d) 43...b3?!

d1) 44. ♖d8 ♘h7 45. a8 ♗ ♗a8 46. ♗c7

♗a1 47. ♘h2 ♗c1! [47...♗c3? 48. ♗f4

b3 49. ♗h4 ♘g8 50. ♖d8 ♘h7 51.

♖d3!+-] 48. ♘g3 b3 49. ♗f4 ♗c3= Tal

d2) 44. g3

d21) 44...b4 45. ♗h4 ♘g8 46. ♖d8

♘h7 47. a8 ♗ ♗a8 48. ♗c7 ♗e4 49. ♘f1

b3 50. ♗c4 ♗b1 51. ♘g2 b2 52. ♘d3

♗c1 53. ♗c2±

d22) 44...b5 45. ♘b3 [45. ♘g2 ♘c7 46.

♖d8 ♘h7 47. a8 ♗ ♗a8; 45. h4 ♘h7 46.

h5 gh5 47. ♗e4 g6 48. ♘d5 ♗a7!; 45.

♘h2 ♘c7 46. ♖d8 ♘h7 47. a8 ♗ ♗a8

48. ♗c7 ♗f3 49. ♗b6 ♗c3 50. ♗b5

♗e1=] 45...g5 46. ♘c4! g6! [46...♘h7 47.

♗e4; 46...♘f8 47. ♘b5!; 46...b3 47.

♖d8 ♘h7 48. ♘d3!] 47. ♘b3 ♘h7 48. ♘f1

♘g8 49. ♘g2 ♘h7 50. h4 gh4 51. ♗h4

[51. ♘d5 h3! 52. ♘h3 ed5 53. ♗h4 ♘g7

54. ♗e7 b3 55. ♗b7 ♗e1] 51...♘g8 52.

♖d4 ♘c7 [52...g5 53. ♘c4 ♘h7 54. ♗e4;

52...♘h7 53. ♘d5 ed5 54. ♗h4 ♘g7 55.

♗e7 b3 56. ♗b7] 53. ♖d8 ♘g7 54. ♗c7

♗c7 55. a8 ♗

44. ♘b5! b3?!

a) 44...♗a3 45. ♗c5 ♖a1 46. ♘h2 ♘h7

47. ♘c6 ♘c7 48. ♗b6+-

b) 44...b3?!

b1) 45. ♖d8 ♘h7 46. a8 ♗ ♗a8 47. ♗c7

♗a1 48. ♘h2 b3

b2) 45. ♘d3! f5 [45...♘h7 46. ♗h4 ♘g8

47. ♘g6+-] 46. ♘c4 ♘h7 [46...b5 47.

♗e5!+-; 46...g5 47. g4 fg4 48. ♖d8 ♘h7

49. ♘d3 g6 50. ♗e7+-] 47. g3 ♘g8 48.

♖d8 ♘h7 49. ♘e6 ♖a1 50. ♘g2 ♘e6 51.

a8 ♗+-

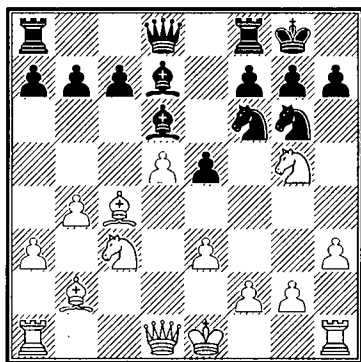
45. ♗a4

45...♖e1 [45...♗a4 46. ♔a4 ♖b6 47. ♔b3
♜f7 48. ♔a4 ♜e7 49. ♔c6+-] 46. ♔f1!
♜c7 47. ♗b3+-
1-0

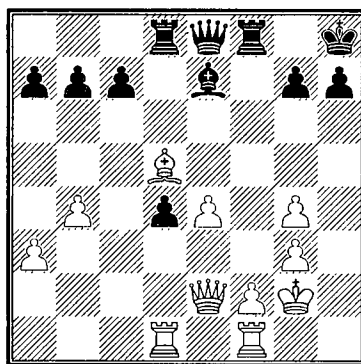
Euwe

167 (498)
BOTVINNIK — TAL
 Game 3

1. c4 ♖f6 2. ♖c3 e6 3. d4 ♔b4 4. e3 0-0
5. ♔d3 d5 6. a3 dc4 7. ♔c4 ♔d6 8. ♖f3
♜c6 9. b4
9. ♔b5 e5 10. ♔c6 ed4 11. ♖d4 bc6 12.
♜c6 ♗d7
9...e5 10. ♔b2
RR 10. d5 e4 11. dc6 ef3 12. gf3 bc6 13.
♔b2 a5 14. ♖g1 ♔f5 15. ♖e4 ♖e8 16. ♗d4
♔g6 17. f4± Gulko — Rohde, USA 1987
10...♔g4
10...a6 11. ♔e2± Botvinnik — Heht, Bel-
grade 1969
11. d5 ♖e7 12. h3
RR 12. ♗c2 c6 13. dc6 ♖c8 14. ♖g5 ♖c6
15. ♗b3 ♔h5 16. 0-0 ♔b8 17. b5 ♖c8 18.
♖ac1 h6 19. ♖ge4 ♖e4 20. ♖e4 ♗b6 21.
♖g3 ♔g6 22. a4± Christiansen — Garcia
Gonzales, Moscow 1982
12...♔d7
12...♔h5!? Botvinnik
13. ♖g5! ♖g6?!
13...h6 14. ♖ge4 ♖e4 15. ♖e4±;
13...a5!?

E51

14. ♖e6! fe6 15. de6 ♔h8 16. ed7 ♗d7
17. 0-0±
17. ♗c2!?
17...♗f5 18. ♖d5! ♖g8?!
a) 18...♗e4 19. ♖f6 ♗c4 [19...♖f6 20.
♔d5+-] 20. ♖h7! ♖f5 21. ♗g4+-
b) 18...e4 19. ♖f6 gf6 20. ♗c2 ♖e5 21. f4±
c) 18...♖ad8!? 19. ♖f6 gf6±
19. ♗g4 ♗c2 20. ♗e2 ♗f5 21. ♗g4 ♗c2
22. ♗e2 ♗f5 23. e4 ♗d7 24. ♖ad1 ♖ad8
25. ♗g4 ♗e8
25...♗c6 26. ♔b3
26. g3!± ♖h6
26...c6 27. ♖e3 ♖f6 28. ♗f3 ♖d5 29.
♖f5± Botvinnik
27. ♗h5 ♖g8 28. ♗e2 ♖6e7 29. ♖e3
♖h6
29...♖f6 30. ♖f5 ♖f5 31. ef5 e4 32. ♔e6±
30. ♖g4! ♖g4
a) 30...♗h5 31. ♜g2 [31. ♖e5 ♗h3 Bot-
vinnik] 31...♖g6 [31...♖c6 Botvinnik] 32.
♖e5 ♗e2 33. ♖g6 hg6 34. ♔e2+-
b) 30...♖c6 31. ♖d5 ♖e7 32. ♖d2 ♖c6
33. ♔d5±
31. hg4 ♖c6 32. ♜g2 ♔e7 33. ♔d5! ♖d4
34. ♔d4 ed4

35. ♔c4!
35. ♔b7?! d3
a) 36. ♖d3? ♗b5 37. ♔d5 c6
b) 36. ♗e3!±
35...c5
35...g6 36. f4±

36. b5 ♖f6 37. f4 d3 38. ♚d3 ♚d3 39. ♜d3 ♜d4 40. e5+- g6 41. ♚h1 ♜g7 42. ♚e4 b6 43. ♜c4
43... ♚e7 [43... ♚d7 44. ♚c6 ♚c6 45. bc6 ♚c8 46. e6!+-] 44. g5 ♚c8 45. f5 gf5 46. ♚h7! ♜h7 47. ♚h4 ♜g7 48. ♚h6# Bot-
vinnik
1-0

Smyslov

168 (499)**B12****TAL — BOTVINNIK****Game 4**

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 c5 4. dc5 e6 5. ♖c3
a) 5. ♖f3 ♖c6 6. ♜d3 ♜c5=

b) 5. ♜e3!?

5... ♖c6 6. ♜f4 ♖ge7 7. ♖f3 ♖g6 8. ♜e3
8. ♜g3!? ♜c5 9. h4 △ ♜d3

8... ♖ge5 9. ♖e5 ♖e5 10. ♚h5 ♖c6=
11. 0-0-0 ♜e7

a) 11... ♚a5 12. ♜b5 a6 13. ♜c6 bc6 14. ♜d4±
b) 11... g6!?

12. f4 g6 13. ♚h6?!
13. ♚f3 ♚a5 [13... d4? 14. ♜b5!] 14. ♜b5
♜d7 15. ♜c6 ♜c6 16. ♜d4 △ ♚e3

13... ♜f8 14. ♚g5!
14. ♚h3 ♜g7=

14... ♚g5 15. fg5 a6
15... ♜d7 16. ♖b5 0-0-0 17. c4!

16. ♖a4 ♜d7
16... ♜g7 17. ♖b6 ♚b8 18. c3 0-0 19.
♜e2 ♚d8 20. ♜f3

17. ♜f4
17. g4 h6 18. gh6 ♜h6 19. g5

17... h6! 18. ♖b6 ♚d8 19. ♜c7 hg5 20.
c4 d4 21. b4 ♜g7

21... ♖b4? 22. ♜d8 ♜d8 23. ♚d4
22. ♜d8?!
22. b5! ♖b8 23. a4 [23. ♜e2 f5 24. ♜f3 ab5
25. cb5 ♜b5 26. ♜b7] 23... e5 24. ♚e1 ♜e6
[24... f6 25. g3! △ ♜g2±] 25. g3 ♖d7=

22... ♜d8 23. b5 ♖b8 24. ♜e2 f5= 25.
♜f3

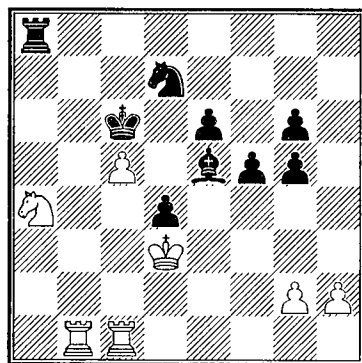
25. a4 e5
25... ab5 26. cb5 ♜b5 27. ♜b7 ♜c7 28. a4
a) 28. ♜f3 g4=

b) 28. ♜a8 ♖a6! =

28... ♜a4 29. ♖a4 ♜b7 30. ♜d2 ♖d7
31. ♚b1 ♜c6 32. ♚hc1 ♜e5?!
a) 32... ♚h2 33. ♚b6 ♖b6 34. cb6 ♜b5! 35.
b7 [35. ♚c5 ♜a4 36. b7 ♚g2 37. ♜c1 ♚g1
38. ♜c2 d3+-] 35... ♚g2 36. ♜d3 ♚g3 37.
♜d2 ♜e5 38. ♚c5 ♜a4+- Petrosian

b) 32... ♚a8 33. ♚b6 [33. ♖b6 ♚a2 △ ♖c5+-]
33... ♖b6 34. cb6 ♜d6 35. b7 [35. ♖b2
♚b8+-] 35... ♚b8 36. ♚b1 ♜f8 37. ♜d3
e5 38. ♚b6 ♜c7 39. ♚g6 ♚b7 40. ♚g5
♚b4 41. ♚f5 ♜d6+-

33. ♜d3 ♚a8?
33... ♜c7! 34. ♚b6 [34. ♜d4? ♚h4+-]
34... ♜b6 35. cb6 ♜d6 36. ♜d4? ♚h4+-

34. ♚b6! ♖b6
34... ♜c7 35. ♚b7! ♜b7 36. c6 ♜c7 37.
cd7 ♜d7? 38. ♖b6+-

35. cb6 ♜d7
a) 35... ♜b7 36. ♖c5 ♜b6 37. ♖d7+-
b) 35... ♜d6 36. b7 ♚b8 37. ♖c5
c) 35... ♜d5 36. ♚c5 ♜d6 37. b7 ♚b8 38.
♚b5 ♜h2 39. ♚b6 ♜c7 40. ♚e6 ♚b7 41.
♚g6=

36. ♖c5 ♜e7 37. ♚e1! ♚a3
37... ♜d6 38. b7 ♚b8 39. ♚e5! ♜e5 40.
♖d7+-

38. ♜c4 ♚c3
38... ♚e3 39. ♚e3 de3 40. ♜d3! =

39. ♜b5 ♚e3 40. ♚a1 ♜h2 41. ♚a7 ♜e8
42. ♚h7 ♜f4 43. ♖d7 [43. b7 d3 44. ♖d7=]
43... d3 44. ♖f6=; 41... ♜f6? 42. ♚h7+-
½-½

Ragozin

169 (500)

E51

BOTVINNIK — TAL
Game 5

1. c4 ♘f6 2. ♘c3 e6 3. d4 ♙b4 4. e3 0-0
5. ♙d3 d5 6. a3 dc4 7. ♙c4 ♙d6 8. ♘f3
♘c6 9. b4 e5 10. ♙b2 ♙g4 11. de5 ♘e5
12. ♙e2 ♙e7 13. ♘b5 ♙fd8 14. ♙c2 a6!
15. ♘d6 cd6 16. ♙d1

a) 16. 0-0 ♙f3

b) 16. ♘e5 ♙ac8! [16...de5 17. ♙g4 ♘g4
18. ♙e4] 17. ♘c4 d5 18. ♙f6 ♙f6! 19.
♙b2 ♙b2 20. ♘b2 ♙e2 21. ♘d2! d4!=
16...♙ac8 17. 0-0 ♘e4 18. ♘d4 ♙e2 19.

♙e2

19. ♘e2! △ ♘f4

19...♘c4 20. ♙ac1 d5= 21. ♙g4

a) 21. ♘f5 ♙g5 22. ♘g7? ♘b2+—

b) 21. ♙a1 ♙d7

21...♙d7 22. ♙d7

22. ♘f5 g6 23. ♘h6 ♘f8

22...♙d7 23. ♙c2 ♘ed6 24. ♙d1

24. ♙fc1 ♙dd8 △ ♘b2

24...♙dd8

24...♙dc7 25. ♘f1=

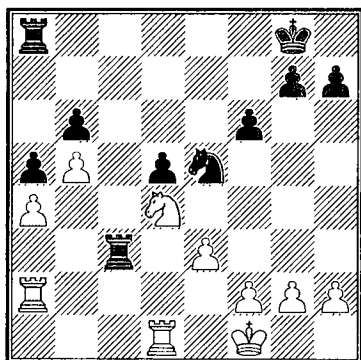
25. ♘b3 ♘b2

25...♘b5=

26. ♙b2 ♘c4 27. ♙a2 b6 28. ♘f1 f6 29.

a4 ♘e5 30. b5 ♙c3 31. ♘d4 ♙a8 32.

♙da1 a5 33. ♙d1

33...♙ac8?

33...♘d3 34. ♘c6 ♘f7 35. ♙ad2 ♘b4 36.
♘b4 ab4 37. ♙d5 ♙a4=

34. ♘f5! ♙8c7 35. ♙d5 ♘f7 36. ♙d1
♘e6 37. ♘d4 ♘f7 38. ♘e2 ♙7c4 39. h3
♙b4 40. ♘c2 ♙bc4 41. ♙d2 ♘e7 42.
♘d4 g6 43. ♙d1?!

43. ♙a1!± ♘d7 44. ♘c6 ♘e8 45. ♙d6
♙c1 46. ♙c1 ♙c1 47. ♙e6 ♘f8 48. ♙e7+—
43...♘d7 44. ♘c6 ♘e8 45. ♙d6 ♙c2 46.
♙c2 ♙c2 47. ♘f3 ♙a2 48. ♙e6 ♘f8 49.
♙d6 ♘e8 50. ♙e6 ♘f8 51. ♘g3

51. ♙e7? ♘e5!—+

51...♙a4

51...h5!

52. ♙e7 ♘c5!

52...♘e5 53. ♙b7 ♘c6 54. bc6 ♙c4 55.
c7 ♘e8 56. ♙b6 ♙c7 57. ♙f6+—

53. ♙h7 ♘e4 54. ♘h2 ♘d6

54...♘f2 55. ♙b7 △ ♙b6

55. ♙h8?!

a) 55. ♘e7 g5 56. ♘d5 ♘f7

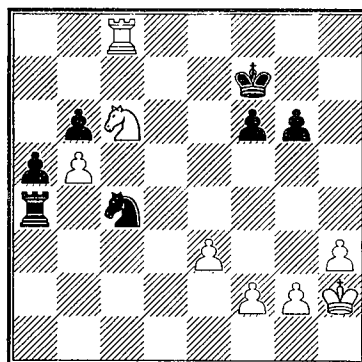
b) 55. ♙d7 ♘b5 56. ♙b7 ♙a2=

c) 55. ♘b8!±

55...♘f7 56. ♙b8 ♘c4!

56...♘b5 57. ♙b6 ♘d6 [57...♘c3 58. ♙a6+—
/ 58. ♘a5+—

57. ♙c8

57...♘d2! 58. g4

58. ♙c7! ♘e6 [58...♘f8 59. ♘e7! ♘f1 60.
♘g1 ♙a1 61. ♘g6 ♘g8 62. h4+—] 59.
♘d4 ♘e5 60. h4±

58...♙a2 59. ♙b8 ♘e4!

59...♘c4 60. ♘g3 △ h4—h5±

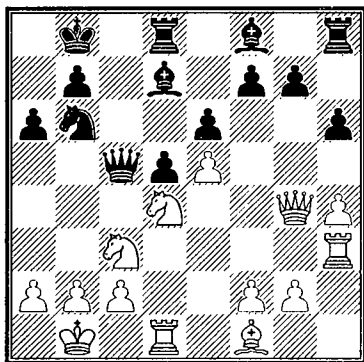
60. ♖b6 ♜f2 61. ♘g1 ♖b2 62. ♜a5 ♜d2
63. ♜c6 ♜c4
63...♜f3 64. ♘f1 ♜d2 65. ♜d4
64. ♖b7 ♘e6 65. h4 ♘d5 66. ♜d7 ♘c5
67. ♜d3
67. h5 gh5 68. gh5 ♜e3 69. h6 ♖b1 70.
♘f2 ♜g4=
67...♘b5 68. ♜d4 ♘c5 69. ♜f3 ♜e2 70.
h5 gh5 71. gh5 ♜e3 72. h6 ♜g2 73. ♘h1
♜g3
½-½

Ragozin

170 (501)**B12**

TAL — BOTVINNIK
Game 6

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 c5 4. dc5 e6 5.
♞g4 ♜d7
5...♜c6 — game 172
6. ♜f3 ♜e7 7. ♜g5
7. ♘b5!? ♜c6 8. ♜e3
7...h6 8. ♜e7
8. ♘h4? g5 [8...♞c7] 9. ♜g3 ♜f5 [9...h5 10.
♞g5 ♘h6 11. ♞h4 ♘c1] 10. ♘d3 ♜c5!
8...♞e7 9. ♜c3
9. b4?! a5 10. c3 ab4 11. cb4 b6 12. c6
♞b4 13. ♞b4 ♘b4 14. ♜bd2 ♜c5=
9...♞c5 10. 0-0-0 a6
10...♞f2?! 11. ♘b5; 11. ♘d3
11. ♘b1 ♜b6 12. ♜d4 ♘d7 13. h4 0-0-0=
14. ♖h3 ♘b8

15. f4

15. ♜f3!? ♘e8 16. h5 g6!?∞
15...♜c8 16. h5 ♜g8 17. ♜b3
17. ♘d3 ♞d4 18. ♘h7 ♞c5 19. ♘g8 d4
20. ♘f7 ♜d5=
17...♞c7 18. ♘d3 ♜c4 19. ♘c4 ♞c4
19...dc4!? 20. ♜d4 ♘c5 ∆ 21. ♜e4?
[21. ♞e2 ∆ ♜e4] 21...f5 22. ef6 gf6
20. ♜d4 ♘e7 21. ♜hd3 ♞c7 22. ♞e2
22. ♞h3 g5
22...♞b6 23. ♞g4 ♞c7
23...♜c4 24. ♜d5!
24. ♞e2 ♞b6 25. ♞g4 ♞c7
½-½

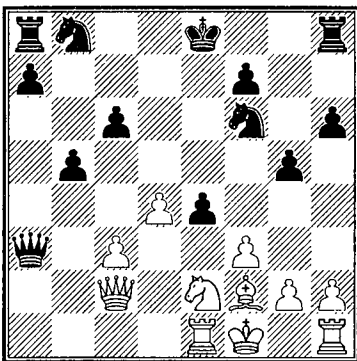
Ragozin

171 (502)**E24**

BOTVINNIK — TAL
Game 7

1. c4 ♜f6 2. ♜c3 e6 3. d4 ♘b4 4. a3
♘c3 5. bc3 b6 6. f3 ♘a6 7. e4 d5?!
7...♜c6 8. ♘d3 ♜a5 9. ♞e2 d6! ∆ ♞d7- a4
8. cd5
a) 8. e5 ♜g8
a1) RR 9. ♘d3 ♘c4 10. ♘c4 dc4 11.
♞a4 ♞d7 12. ♞c4 ♜e7 13. ♜h3 ♜bc6
14. 0-0 ♜a5 15. ♞d3 ♞c6 16. ♜g5 h6
17. ♜e4 ♜d5 18. ♘d2 ♞c4= Baranov —
Antoshin, Moscow 1952
a2) 9. cd5 ♘f1 10. ♘f1 ♞d5= Bronshtein
a3) 9. ♜h3 ♜e7 10. ♘g5 ♘c4 11. ♘c4 dc4
12. 0-0 ♞d7 13. ♘e7 ♞e7 14. f4 ♜c6
15. f5∞ Bronshtein — Taimanov,
Moscow 1951
b) 8. ♘g5 h6 9. ♘h4 ♘c4 10. ♘c4 dc4 11.
♞a4±
8...♘f1 9. ♘f1 ed5 10. ♘g5
10. e5 ♜g8 11. ♜e2 ♞d7= Teschner
10...h6
a) 10...♜bd7? 11. e5 ♜g4 12. ♞d2 f6 13. e6!
♜f8 14. ♘f4 ♜h6 15. ♘h6 gh6 16. ♖e1+—
Euwe
b) 10...de4 11. fe4 0-0= Euwe
11. ♞a4
11. ♘f6 ♞f6 12. ed5 0-0!
11...c6?!
a) 11...♘f8 12. ♘f6±

- b) 11... Qbd7 12. Qf6 Qf6 13. $\text{ed5}\pm$
 c) 11... Qd7 12. Qd7 Qbd7 13. Qh4 [13. Qf6 Qf6 14. e5 $\text{Qg8}\infty$] 13... de4 14. Eel 0-0-0 15. fe4 $\text{g5}\infty$ Ragozin
 12. Qh4
 12. $\text{Qf6}?! \text{Qf6}$ 13. ed5 0-0 14. dc6 $\text{Qc6}\Rightarrow$ Euwe
 12... de4 13. Eel g5
 13...0-0! 14. fe4 $\text{Qc7}!$ 15. $\text{Qf6}?! \text{Qf4}\Rightarrow$ Euwe
 14. Qf2
 14. $\text{Qg3}?! \text{Qd5}$
 14... Qe7
 a) 14... $\text{Qd5}?$ 15. c4 Qe6 16. $\text{fe4}?! \text{Qe4}$ 17. Qc2 f5 18. $\text{g4}!$ (Tolusch) 18... $\text{Qd8}!$ 19. gf5 Qc4 20. Qc4 $\text{Qd2}\mp$; 16. Qc2 Δ $\text{fe4}\pm$
 b) 14...0-0
 15. Qe2
 15. $\text{fe4}?$ Qe4 16. Qc2 f5 17. g4 Qd7 18. gf5 $\text{Qd6}\infty$
 15... b5
 15... Qbd7 16. Qg3 0-0 17. Qf5 [17. fe4 Qe6 18. h4 g4 19. h5 Qh8 20. Eh4 Eg8 ; 17. Qe4 Qe4 18. Ee4] 17... Qe6 18. Qh6 Qg7 19. Qg4 Qf5
 16. Qc2
 16. Qa5 Qd8
 16... Qa3
 a) 16... e3 17. Qe3 0-0 [17... Qd5 18. $\text{Qcl}\pm$] 18. Qg3 Qd5 19. $\text{Qcl}\pm$
 b) 16... $\text{Qbd7}!$? Bronshtein

17. h4! gh4

- a) 17... ef3 18. Qg3 Qf8 19. hg5 fg2 20. $\text{Qg2}+-$ Euwe
 b) 17... g4 18. fg4 [18. $\text{fe4}\pm$] 18... Eg8 19. g5 hg5 20. $\text{Qg3}+-$ Euwe
 c) 17... Eg8 18. hg5 $\text{hg5}\pm$
 18. $\text{Qh4}\pm$ Qbd7 19. Qg3 0-0-0 20. Qe4 Ehe8
 a) 20... $\text{Qe4}?$ 21. Qe4 Δ Qc6 , Qd8
 b) 20... Ede8 21. Qf6 Qf6 [21... Eel 22. Qel Qa1 23. Qd1 Qc3 24. $\text{Qf2}+-$ Euwe] 22. Qf6 Eel 23. Qel Qa1 24. Qf2
 21. $\text{Qf2}!$
 21. $\text{Qf6}?$ Eel 22. Qel Qa1 23. Qd1 Qc3 24. Qf1 $\text{Qe5}\infty$
 21... Qe4 22. fe4 f6 23. Ea1 Qe7
 a) 23... Qd6 24. $\text{Qg3}!$ Δ Ea7 Euwe
 b) 23... Qf8 24. Ea7 Qb6 25. Qa2 Qa4 26. Qg3
 24. Ea7 Qe4 25. Qe4 Ee4 26. Ea8 Qb8 26... $\text{Qc7}?$ 27. $\text{Qg3}+-$
 27. Qg3 Qb7 28. $\text{Eha1}+-$ Ee8
 28... c5 29. E1a7 Qc6 30. Ee7 Qd5 31. Ee5 Qe6 32. $\text{Ee8}+-$
 29. E8a7 Qb6 30. Qb8 b4 31. Qd6 bc3 32. Qc5 Qb5 33. E1a4
 1-0 Botvinnik

172 (503)

B12

TAL — BOTVANNIK Game 8

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 c5 4. dc5 e6 5. Qg4 Qc6
 5... $\text{Qd7}!$? 6. Qf3 Qc7 7. Qb5 Qc5 8. Qc3 $\text{a6}=\text{Gligoric}$
 6. Qf3 Qc7
 6... Qge7 7. Qd3 Qc7 8. Qf4 $\text{Qb4}\infty$ Gligoric
 7. $\text{Qb5}!$ Qd7
 7... $\text{f5}!$? Euwe
 8. Qc6 Qc6
 8... Qc6 9. 0-0 Δ b4 , $\text{Qb2}\pm$ Euwe
 9. Qe3 Qh6
 a) 9... Qe7 10. Qbd2 Qf5 11. Qb3 Qe3 12. fe3 Qc5 13. $\text{Qbd4}\pm$ Petrosian

b) 9...h5 10. ♖g3 ♘h6 11. ♙d4! ♜c5
[11...♜c7 12. ♙c3] 12. ♙e6±

10. ♙h6 gh6 11. ♙bd2 ♜c5?!

11...♙c5 12. ♖g7 0-0-0 13. 0-0± Euwe

12. c4! 0-0-0?!

12...dc4!

a) 13. 0-0 ♙c6 14. ♖ac1

a1) 14...0-0-0 15. ♙c4 ♜d5 16. ♙e3 ♜a2

17. ♙d4± Muller

a2) 14...♖d8 15. ♙c4 ♜d5 16. ♙e3 ♜e4

17. ♖g3 h5±

b) 13. ♙e4 ♜b4 14. ♙fd2 ♜b2 15. ♙f6 ♙e7

16. 0-0 ♜e5 17. ♙d7 ♙d7 18. ♙c4± Euwe

13. 0-0 ♙b8 14. ♖fd1 ♜b6?!

♙ 14...♙e7 ♙ ♖hg8, ♖g6, ♖dg8 Bronshtein

15. ♜h4!± a5?

a) 15...♙c5 16. cd5 ed5 17. ♙b3±

b) 15...♖c8!? Kotov

c) 15...♖g8!?

16. ♖ac1 ♖g8

♙ 16...a4 Euwe

17. ♙b3! a4

a) 17...♙c6 18. ♙fd4 a4 19. ♙c6±

b) 17...dc4 18. ♖c4 a4 19. ♖a4±

c) 17...♖c8!? 18. cd5 ♖c1 19. ♙c1 ed5 20. ♖d5 ♙c6± ; 19. ♖c1± Kotov

18.c5! ♜c7 19. ♙bd4 ♖c8

19...♙c5 20. b4 ab3 21. ♙b3 b6 22. a4→ Tal

20. b4 ab3 21. ab3 ♜d8 22. ♜d8 ♖d8

23. b4 ♖g4

23...♖c8 24. h3 ♙ ♖c3, ♖dc1±

24. b5 ♖c8 25. c6! ♙e8 26. ♖c2 ♙g7

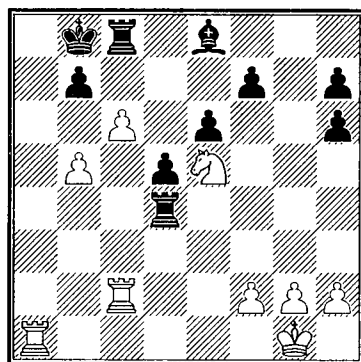
27. ♖a1 ♙e5

27...♖d4 28. ♙d4 ♙e5 29. ♖ca2! ♙d4 30.

♖a8 ♙c7 31. ♖c8 ♙c8 32. ♖a8 ♙c7 33.

cb7 ♙b7 34. ♖e8+- Gipslis

28. ♙e5 ♖d4

29. ♙d7!

29...♙d7 [29...♙c7 30. b6 ♙d8 31. cb7!+-]

30. cd7 ♖d8 31. ♖c8! ♖c8 32. ♖a8!+-

Euwe

1-0

Ragozin

173 (504)

A23

BOTVINNIK — TAL

Game 9

1. c4 ♙f6 2. ♙c3 e5 3. g3 c6 4. ♙f3 e4

5. ♙d4 d5 6. cd5 ♜b6

6...cd5 7. ♙g2 ♙c5 8. ♙b3 ♙b4 9. 0-0 0-0 10. d3±

7. ♙b3 cd5 8. ♙g2 a5?!

8...♙f5 9. d3 ♙b4 [RR 9...ed3 10. 0-0 d4

11. ♙d4 ♙g6 12. ♙e3 ♙bd7 13. ed3±

Zilberman — Vaganian, Riga 1975] 10. 0-

0 ♙c3 11. bc3 0-0 12. ♙e3 [RR 12. ♙d4

♙g6 13. ♙g5 ed3 14. ed3 ♙bd7 15. f4±

Majorovas — Polovodin, Moscow 1979]

12...♜c7 13. ♖c1± Reshevsky — Keres, 1963

9. d3! a4 10. ♙e3 ♜b4 11. ♙d4 a3

11...♜b2?! 12. 0-0±

12. ♙c2! ♜b2 13. ♙d4 ♙b4 14. ♙b4

14. ♖b1? ♙c3 15. ♙f1 ♙d4±

14...♜b4 15. ♙f6!

15. de4? ♙c6

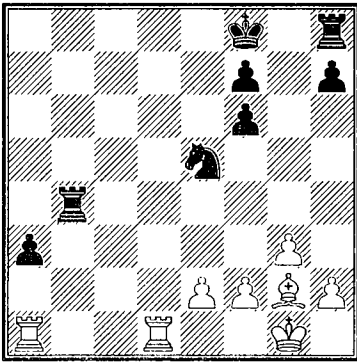
15...♙f6 16. 0-0 ♙e6 17. ♖c1?!

17. ♜c1! ♙c6 [17...♜b2!? 18. ♙d5!] 18.

♖b1 ♜e7 19. de4 de4 20. ♙e4 ♙ ♖b7± Bronshtein

17...♖c6 18. de4 de4 19. ♖e4
 19. ♖d5?! ♜d4 20. ♖c7 ♜e7 21. ♜c6 [21.
 ♖a8 ♜d1 22. ♜fd1 ♜a8 23. ♙e4 ♙a2oo]
 21...♜d1 22. ♜e6 fe6 23. ♜d1 ♜hd8oo
 19...♙a2 20. ♖d6 ♜f8 21. ♖b7 ♖e5 22.
 ♖c5 ♜b8!
 22...♜c8? 23. ♜d6 ♜g8 24. ♖e6! ♜b8
 25. ♜c8 ♜c8 26. ♖f4+-
 23. ♖a6
 23. f4?! ♖g4 24. e4 [24. ♖d7 ♜g7 25.
 ♖b8 ♜b8!oo] 24...♖e3 25. ♜d6 ♜g7 26.
 e5+- Ragozin; 24...h5!oo
 23...♙b3! 24. ♖b4 ♙d1 25. ♜fd1 ♜b4 26.
 ♜a1

26...♜b2?!
 26...♜a4! 27. f4 ♖c4 28. ♜d4 [28. ♜d7?
 ♖e3] 28...♜g7 29. ♙c6 ♜b4 30. ♙e4! [30.
 ♙d5 ♜c8 31. ♜f2 ♜c5!±] 30...♜a4 31. ♙c2
 ♜b4 32. ♙d3 ♜c8 33. ♜a3+-; 30...♜hb8!±
 27. ♜f1 ♜g7
 27...a2 28. ♙d5
 28. ♜a3± ♜c8 29. ♙e4 ♜e8
 29...♖c4 30. ♜c3! ♖d2? 31. ♜d2+-
 30. ♜a4 ♜e7 31. ♙f5 ♜c7 32. ♜h4 h6 33.
 ♜a4 ♜c5 34. h3 ♖c4 35. ♙d3 ♖e5 36.
 ♙e4 ♖c4 37. ♙d3 ♖e5 38. ♙e4 ♖c4 39.
 ♜e1 ♖e5 40. ♜ad4 ♜c3 41. ♜1d2 ♜c1
 42. ♜d1 ♜c3 43. f4 f5?
 a) 43...♖c4!? 44. ♜4d3 ♜cc2 45. ♙f3
 b) 43...♖g6!? 44. ♙g6 ♜g6
 44. ♙f5 ♖c4
 44...♖f3 45. ef3 ♜e3 46. ♜f1 ♜f3 47. ♜g1
 ♜g3 48. ♜h1+-

45. ♜4d3+- ♜cc2 46. ♙g4 ♜a2 47. ♜b3
 ♜g6 48. ♜f2 ♖d2 49. ♜e3 ♖c4 50. ♜b3
 ♖d2 51. ♜e3 ♖c4 52. ♜e8 ♖d2 53. ♜e5
 ♜f6 54. ♜f5 ♜g6 55. ♜e5 ♜f6 56. ♙h5
 ♜c3 57. h4 ♜c4 58. ♙f3 ♜cc2 59. ♙d5
 ♜a4 60. ♙f3 ♜aa2 61. ♜e1 ♜a4 62. h5
 ♜c3 63. ♙g2 ♜c2 64. ♜d1 ♜a3 65. ♙d5
 ♜a4 66. ♜e1 ♜d4 67. ♙g2 ♖b3 68. ♜d4
 ♖d4 69. ♜f2 ♖e6 70. ♙e4 ♜b2 71. ♜f5
 ♜g7 72. ♜d5 ♜f6 73. ♜f3
 1-0

Botvinnik

174 (505)**B12**

TAL — BOTVINNIK
 Game 10

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 ♙f5 4. h4 h6 5.
 g4 ♙d7 6. h5 c5 7. c3 ♖c6
 RR 7...e6 8. f4 ♜b6 9. ♖f3 ♖c6 10.
 ♜f2 [10. ♖a3 cd4 11. cd4 0-0-0 12. ♖c2
 ♜b8 13. ♙d3 ♖ge7 14. ♜b1 ♖a5 15.
 ♙d2 ♜c8 16. b4 ♖c4 17. b5 ♖d2 18. ♖d2
 g6 19. ♖b3± Tal — Pachman, Bled 1961]
 10...cd4 11. cd4 ♖ge7 12. ♜g2 a5 13. ♖c3
 ♖a7 14. ♙d3 ♖ec6 15. ♙b1 ♙b4 16. ♖a4
 ♜c7 17. a3 ♙e7 18. ♖c3± Adams —
 Khalifman, New York 1994
 8. ♙h3?!
 8. f4 e6 [8...♜b6!?] 9. ♖f3±
 8...e6 9. ♙e3
 a) ♖ 9. ♖f3 Ragozin
 b) 9. f4!?
 9...♜b6 10. ♜b3
 10. ♖e2 ♜b2 11. ♖d2 cd4 12. cd4 ♖b4f
 10...cd4 11. ♜b6
 11. cd4 ♙b4 12. ♖c3 ♖d4 13. ♜d1 ♙c5+-
 11...ab6 12. cd4?!
 12. ♙d4 ♙c5f Simagin
 12...♖a5!
 12...♖b4?! 13. ♜d2 ♜a2 14. ♜a2 ♖a2
 13. ♖c3 b5
 13...♙b4 14. ♖ge2 ♖b3 15. ♜b1 ♜a2 16.
 0-0 ♜a8 17. f4
 14. ♙f1 b4
 14...♖c4!?
 15. ♖b5 ♜d8 16. ♖f3 ♖c4

16...♖b3?! 17. ♖b1 ♖a2 18. ♗d6 ♗d6 19. ed6 ♗f6 20. ♗e5= Ragozin

17. ♗c4 dc4 18. ♗d6 ♗d6

18...♗c6?! 19. ♗f7 ♗e8 20. ♗h8 ♗f3 21. ♖g1=

19. ed6 ♗c6 20. ♗e5

a) 20. ♗e2 ♗f3 21. ♗f3 ♗f6

b) 20. ♖h3 ♗f3 21. ♖f3 ♗f6

20...♗h1 21. ♗f7 ♗e8 22. ♗h8 ♗e4!±

22...♗f3? 23. ♗g6 ♗g4 24. d7! ♗d8 [24...♗d7

25. ♗e5+-] 25. d5! ♗h5 26. ♗f4 △ de6

23. d5

a) 23. ♗d2 ♗f6+- Ragozin

b) 23. ♗g6 b3! 24. a3 c3+- Ragozin

c) 23. ♗d2 c3 24. bc3 b3+-

23...ed5 24. ♗d4 ♗f6 25. ♗e2 ♗d7

25...♗g4!?

26. ♗f7 ♗e6 27. ♗e5 ♗d6 28. f3 ♗h7

29. g5! hg5 30. h6

30. ♗f7 ♗e6 31. ♗g5 ♗f5 32. ♗h7 [32. ♗f6 g6

33. ♗h7 d4] 32...♗h7 33. ♗g7 ♗f6!

30...gh6 31. ♗f7 ♗e6 32. ♗h6 ♗g8 33.

♗g4 ♗f5+- 34. ♗e3 ♗g6 35. ♗g4 ♗f5 36.

♗e3 ♗g6 37. ♗g4 ♗d6 38. ♗e5 ♗f5 39.

♗f7 ♗d7 40. ♗g5 ♗e7 41. f4 ♗c6 42.

♗f3 ♗d6 0-1

Botvinnik

175 (506)

D14

BOTVINNIK — TAL

Game 11

1. d4 ♗f6 2. c4 c6 3. ♗c3 d5 4. cd5 cd5

5. ♗f3 ♗c6 6. ♗f4 ♗f5 7. e3 e6 8. ♗b5

♗b4?!

8...♗d7 9. ♖a4 ♖c8 10. 0-0 a6 11. ♗c6

♖c6 12. ♖f1 ♗e7 13. ♗d1 b5 14. ♖b3 ♖c4=

9. ♗e5 ♖a5 10. ♗c6 bc6 11. 0-0 ♗c3

a) 11...♖c8 12. ♗a4 0-0 13. a3 ♗e7 14. b4±

b) 11...c5 12. ♗c6 ♖a6 13. ♖a4 ♖a4 14.

♗a4 ♖c8 [14...♗d3? 15. ♖f1 ♗b5 16. ♗c5

♗c6 17. ♗d3!] 15. ♗b4 cb4 16. ♖f1±

12. bc3 ♖c3?!

a) 12...♖c8 13. c4 0-0 14. g4 ♗g6 15. c5

♗e4 16. f3 ♗d2 17. ♖f2 ♗c4 18. ♗c4

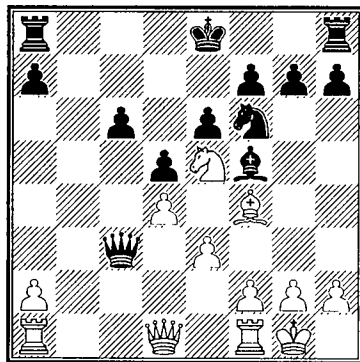
dc4 19. ♗d6 ♖fe8 20. e4± Botvinnik —

Pomar, Amsterdam 1966; 13...c5!?=

b) 12...♖a6 13. g4 ♗g6 14. f3 ♗d7 15. ♗d7

♗d7 16. ♖b3 ♖hd8 17. ♖f2 ♗e8 18. ♖d1

½-½ Nickoloff — Formanek, Chicago 1993

13. ♖c1! ♖c1

a) 13...♖a5 14. ♖c6 ♗e7 15. ♖a8!+-

b) 13...♗c2 14. ♖b1! △ ♖b2+-

14. ♖f1 0-0

a) 14...♗h5 15. g4! ♗f4 16. ef4±

b) 14...♗d7 15. ♗c6 f6 16. a4±

15. f3 h6

15...♗h5 16. g4 ♗f4 17. ef4 ♗g6 18. ♖c6

△ h4

15...♖f8 16. g4 ♗g6 17. h4 h5 18. g5

♗e8 19. ♗g6! fg6 20. ♖ab1

16. ♗c6 ♖fe8 17. a4 ♗d7

17...♗d3!? △ ♗c4

18. ♗d6 ♗b6

18...♗d3 19. a5!±

19. ♗c5 ♗d3

a) 19...♗c4? 20. e4 ♗g6 21. ed5 [21. ♗a7!?±]

21...ed5 22. ♗e7 △ ♗d5

b) 19...♗c8 20. ♖a3! a6 21. ♖b3 △ ♖b7±

20. ♗a7 ♖a7 21. ♗b6± ♖a6

21...♖aa8!? △ ♗a6

22. a5 ♗c4 23. ♖a3

23. e4!?

23...f6

23...f5!?

24. e4 ♗f7 25. ♗f2 ♖aa8 26. ♗e3 ♖eb8

27. ♖ac3 ♖c8

27...g5!

28. g4 ♖ab8 29. h4 ♖c6 30. h5 ♖bc8 31.

e5! g6

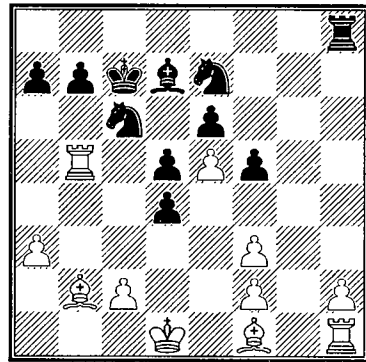
a) 31...fe5 32. de5
 b) 31...♙b5 32. ♖c6 ♖c6 33. ♖c6 ♙c6
 34. a6+-
 32. hg6 ♙g6 33. ♖3c2 fe5 34. de5 ♖h8
 34...h5 35. gh5 ♙h5 36. ♖g2+-
 35. ♖h2 ♖cc8
 35...h5? 36. ♖ch1+-
 36. ♙d2 ♙b3
 36...♙a6 37. ♖ch1 ♖h7 38. ♙e3 ♖ch8
 39. f4 △ f5+-
 37. a6+- ♙c4 38. a7 ♖h7 39. ♖a1 ♖a8 40.
 ♙e3 ♖b7 41. ♖h6 ♙g7 42. ♖ah1 ♖b2
 1-0 Botvinnik

176 (507)**C18**

TAL — BOTVINNIK
 Game 12

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♘c3 ♙b4 4. e5 c5
 5. a3 ♙c3 6. bc3 ♖c7 7. ♖g4 f5 8. ♖g3
 ♙e7 9. ♖g7
 9. ♙d2 0-0 10. ♙d3 b6 11. ♘h3 ♙a6
 9...♖g8 10. ♖h7 cd4 11. ♙d1 ♙d7! 12.
 ♖h5 ♙d8! 13. ♘f3
 a) 13.f4!? dc3 14. ♖b1 ♖c5!? Moles
 b) 13. ♙e2±
 b1) 13...♙a4 14. ♘f4 ♖e5 15. ♖f7 ♙d7
 16. ♙d3 ♖d6 17. ♖e1 e5 18. a4 ♙e8 19.
 ♖e6 ♖e6 20. ♘e6 ♙d7 21. ♘c5 ♙c8 22.
 ♖e5± Ivkov — Portisch, Bled 1961
 b2) 13...dc3! 14. f4 ♖c5 15. ♖f3 d4 16.
 ♖b1 ♘bc6 17. ♘g3 ♘a5 18. ♙d3 ♙c6 19.
 ♖f2 ♘d5 20. ♘e2 ♘e3± Gipslis —
 Fuchs, Bad Lieberstein 1963; 14. ♖f3!
 13...♖c3?!
 a) 13...dc3?!
 b) 13...♙a4!± Keres
 14. ♖a2!
 14. ♖b1?! ♙a4! 15. ♘e1 [15. ♖b2 d3±
 Moiseev] 15...♘bc6 16. f4?! ♖g2! 17. ♙g2
 d3 18. ♖b2 ♘d4± Bronshtein
 14...♘bc6
 14...♙a4 15. ♙d2±
 15. ♖b2
 15. ♙b2 ♖c5 16. ♖h4 [16. h3 d3!]
 16...♖g4 Moles

15...♙c7
 a) 15...♖c8!? 16. ♖b3 [16. ♖h6! ♘g6 17. h4!
 ♘ge5? 18. ♘e5 ♘e5 19. ♖f6+- Flohr]
 16...♖c5? [16...♖a1!?] 17. ♖b5 ♖c3 18. ♙b2+-
 b) 15...♖a3!? 16. ♖b7 ♖a1
 16. ♖b5! ♖h8
 a) 16...♖a1?! 17. ♖b2 ♖h8 18. ♖g5 ♖ag8
 19. ♖d2± Tal
 b) 16...a6!? 17. ♙b2 ab5 18. ♙c3 dc3 19.
 ♙b5 ♖a3 20. ♙e2 ♖a2± Moiseev
 17. ♖h8?!
 17. ♖g5! ♖ag8 18. ♖d2 [18. ♖g8 ♖g8 19.
 ♙b2+] 18...♖d2 [18...♘g6!? Gligoric] 19.
 ♙d2 ♘g6
 17...♖h8 18. ♙b2 ♖f3!□
 a) 18...♖a5? 19. ♖a5 ♘a5 20. ♙d4±
 Gligoric; 20. ♘d4±
 b) 18...a6? 19. ♙c3 ab5 20. ♘d4± Tal;
 20. ♙d4± Moiseev
 19. gf3

19...♘g6
 19...♖h4 (Botvinnik) 20. f4! [20. ♙c1 f4 Tal]
 a) 20...♖f4 21. h4 ♘e5 22. ♖b3 (Tal) 22...♘g4
 23. ♙e1 ♙a4 [23...♘f2 24. ♙c1!; 23...e5
 24. ♙e2! ♘f2 25. ♖f1] 24. ♖g3 ♙c2 25.
 ♙e2 [25. ♙c1 ♖e4 26. ♙d2 ♘f2 27. ♖h2
 ♘g4 28. ♖g4 fg4! 29. ♙c2 g3] 25...d3 26.
 ♙g4! ♖g4 27. ♖g4 fg4 28. ♙d2!+- Moles
 b) 20...♘g6 21. ♙c1 ♘f4 22. ♙f4 ♖f4 23.
 h4! ♘e5 24. ♖b3 [24. ♖b4 ♘g4±]
 b1) 24...♙a4 25. ♖b4
 b2) 24...♖f2 25. h5 [25. ♙e1 ♖c2; 25.
 ♙e2 d3] 25...♙a4 26. ♖b4 [26. ♖g3?

♖c2! 26...♙c2 27. ♗e1 ♖f4 28. h6
 ♗f3 29. ♗e2!+- Moles
 b3) 24...♗g4 25. ♗e1 ♗f2 [25...♙e8? 26.
 h5 ♗f2 27. h6! ♗h1 28. h7 ♖h4 29.
 ♖h3+-] 26. ♖g1 [26. h5? ♗h1 27. h6 ♖h4
 28. ♖h3 ♖h6 29. ♖h6 ♗g3+] 26...♗g4
 27. h5 ♙e8 28. ♖h3 ♖e4 29. ♗d2 ♖e3!;
 29. ♙e2!+- Moles

20. h4!± ♗ge5?!

a) 20...♗h4 21. f4± Moles

b) 20...♖h4 21. ♖h4 ♗h4 22. f4± Tal

c) 20...♗ce5!?

c1) 21. ♖b3 ♗c6 [21...♖h4 22. ♖h4 ♗h4
 23. ♙d4 ♗hf3 24. ♙a7+- Moiseev] 22.
 h5 e5±

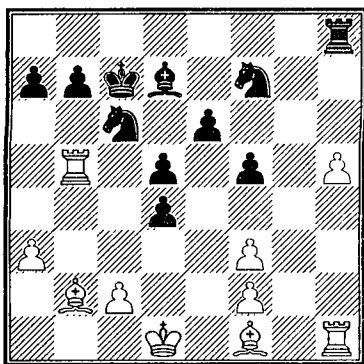
c2) RR 21. ♙d4 ♙b5 22. ♙b5 a6! 23. ♙e2
 ♗d6 24. h5 ♗f4 25. h6 ♖h7∞

c3) 21. ♖c5 ♗d6 22. ♙d4 ♖h4± (Flohr) 23.
 ♖h4 ♗h4 24. ♖c3 [24. f4 ♗ef3!]
 24...♗hf3 Moles

21. h5 ♗f7?!

a) 21...♗f3!? 22. ♙c1 [22. ♖b3 ♗fe5 23.
 ♖g3 ♗g4 24. ♗e1 e5 Thomas; 22. h6!;
 22. ♙e2 ♗fe5 23. f4] 22...♗fe5 23. ♙f4
 ♗c8 Thomas

b) 21...♗g6!?

22. f4! ♗d6 23. ♖b3 ♗e4 24. ♗e1 ♖h6

25. ♙e2 ♙e8 26. ♖d3! ♗f6

26...♗c5 27. ♖g3

27. ♙d4 ♗d4 28. ♖d4 ♙h5? 29. ♖d3 ♖h7

29...♙e2 30. ♖c3!+-

30. ♖dh3 ♙g6 31. ♖h7 ♗h7

31...♙h7 32. ♖h6+-

32. ♖h6 ♗f8 33. ♖h8 ♗d7 34. ♖g8 ♙f7
 35. ♖g7 ♙e8 36. ♖e7 ♗d8 37. ♖e6 ♙f7
 38. ♖h6 ♗e7 39. ♙d3 ♙e6 40. ♖h5 ♗f6
 41. ♖g5

41...♗e4 42. ♙e4 de4 43. ♖g7 ♙f7 44.
 ♗d2+-

1-0

Euwe

177 (508)

E85

BOTVINNIK — TAL

Game 13

1. d4 ♗f6 2. c4 g6 3. ♗c3 ♙g7 4. e4 d6
 5. f3 0-0 6. ♙e3 e5 7. de5 de5 8. ♖d8
 ♖d8 9. ♗d5

a) 9. ♗b5?! ♗a6 10. ♗a7 ♗b4±

b) 9. ♖d1 ♖d1 10. ♗d1 ♙e6±; RR
 10...c6!

9...♗d5

9...♗e8?! 10. 0-0-0 ♖d7 11. ♙d3 c6 12.
 ♗c3

10. cd5 c6 11. ♙c4 b5

11...cd5 12. ♙d5 ♗c6=

12. ♙b3 ♙b7 13. 0-0-0

a) 13. dc6 ♗c6 14. ♙d5 ♗b4!±

b) 13. ♖c1 a5! [13...cd5 14. ♖c7 ♖d7 15.
 ♖b7!+-; 13...♖d7 14. ♗e2 cd5 15. ♙d5 ♙d5
 16. ♖c8 ♙f8 17. ed5+-] 14. a4 [14. ♗e2
 a4 15. dc6 ♙c6 16. ♙d1 b4±] 14...ba4
 15. ♙a4 cd5± Boleslavsky
 13...c5?!

a) 13...cd5 Moiseev

b) 13...a5! 14. dc6 ♗c6 15. ♖d8 ♖d8 16.
 ♗e2=

14. ♙c2! ♗d7

14...c4 15. ♗e2 [15. b3 cb3 16. ab3]

15...♗d7 [15...b4?! 16. ♙a4!] 16. b3 ♙f8=

15. ♗e2 ♙f8 16. ♗c3 a6

♟ 16...b4 17. ♗a4 c4 ♠ ♙a6∞

17. b3! ♖ac8 18. ♙d3 ♗b6

18...c4!? 19. bc4 ♙c5!

19. ♙e2 ♖d6?!

19...♙d6 ♠ ♖c7

20. ♗b2! f5?!

a) 20...b4 21. ♗b1 c4 22. bc4 ♗c4 23. ♙c4
 ♖c4 24. ♖c1+-

b) 20...c4!? 21. ♖b6 [21. b4!?] 21...♖b6 22. bc4 bc4 23. ♖c2 ♖b8 24. ♖b1 ♖c8 O'Kel-ly

21. ♖c1 ♖f6 22. a4 ba4

22...b4 23. ♖b1 Δ ♖d2±

23. ba4±

23. ♖a4?! ♖a4 24. ba4±

23...a5

23...c4 24. ♖c2 ♖b4 25. ♖b1 ♖c3 26. ♖c3 [26. ♖b6!?] 26...♖a4 27. ♖c2+-

24. ♖c2 c4 25. ♖b1 ♖b4 26. ♖a2! ♖c5

26...♖a4? 27. ♖b4 ab4 28. ♖b4±

27. ♖c5 ♖c5 28. ♖c3?!

28. f4! fe4 [28...ef4 29. e5 ♖f8 30. ♖b6 ♖d5±] 29. fe5 ♖f2 30. ♖d2 ♖d5 31. ♖e3+-

28...♖c8 29. ♖b2 ♖d7?!

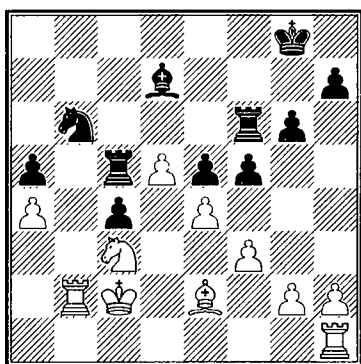
Δ 29...fe4 30. fe4 [30. ♖e4?! ♖f5] 30...♖d7

31. ♖hb1 ♖a4 [31...♖c8!? Petrosian] 32. ♖a4

♖a4 33. ♖b8 ♖f8 34. d6 ♖cc8 35. ♖c8

♖c8 36. d7?! ♖d8 37. ♖c4 ♖f8 38. ♖b5

♖d7 39. ♖b3 ♖d4; 36. ♖b7+-

30. ♖hb1 ♖a4

30...♖c8 31. f4+-

31. ♖a4 ♖a4 32. ♖b8 ♖g7

32...♖f8 33. f4+-

33. ♖1b7 ♖f7

33...♖h6 34. ♖h8 ♖g5 35. g3

34. d6 ♖b7 35. ♖b7 ♖f6 36. ♖h7 ♖c8

36...♖c6 37. d7 ♖d6 38. ♖c4 ♖b6 39.

♖f7 ♖g5 40. ♖b5+-

37. d7+- ♖d8 38. ♖c4 ♖c5 39. ♖f7

♖g5 40. ♖b5 fe4 41. fe4

1-0

Botvinnik

178 (509)

B12

TAL — BOTVINNIK

Game 14

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 ♖f5 4. h4 h5 5. ♖e2

5. c4!?

5...e6 6. ♖g3 g6?!

RR 6...♖g6

a) 7. ♖e2 c5! 8. dc5 ♖c5 9. ♖c3 ♖c6 10.

♖g5 ♖e7 11. ♖d2 ♖b4 12. ♖d1 [12. ♖b5

♖f8 13. ♖a4=] 12...♖c8 13. a3 ♖c6 14.

♖e7 ♖ge7 15. f4 a6 16. ♖e2 ♖a5=

Timman — Vukic, Banja-Luka 1974

b) 7. c4 ♖e7 8. ♖b3 dc4 9. ♖b7 ♖d7 10.

♖c3 c5 11. ♖c4 cd4 12. ♖b5 dc3 13. ♖d7

♖f8 14. 0-0 ♖b8 15. ♖a7 cb2 16. ♖b2

♖b2 17. ♖ac1 ♖b8 18. ♖fd1 ♖a8 19. ♖b7

♖b8 ½-½ Whitehead — Benjamin, Lone

Pine 1979

7. ♖f5 gf5

7...ef5 8. c4!±

8. c4! c5! 9. cd5 ♖d5 10. ♖c3 ♖d4 11.

♖f3?!

a) 11. ♖b5 ♖c6 12. ♖e2=

b) 11. ♖d4!? cd4 12. ♖b5±

11...♖c6 12. ♖b5 ♖ge7 13. ♖g5

13. ♖f4 ♖h6 14. g3 ♖f4 15. gf4 0-0-0=

13...♖e5 14. ♖f1 ♖h6?!

14...♖c7=

15. ♖e1 ♖d4 16. ♖e7 ♖e7 17. ♖f5

♖ad8

17...♖d2 18. ♖e4 ♖c3? [18...♖d6] 19. ♖g5

♖f6 20. ♖c5

18. ♖h3 ♖d2

18...♖d2 19. ♖e4 [19. ♖d3? ♖e1]

19...♖c3 20. ♖g5 ♖f6 21. ♖c5

19. ♖c5 ♖d6 20. ♖c4

a) 20. ♖d6!? ♖d6 21. ♖e4

b) 20. ♖f5!? Δ ♖f3

20...♖b4! 21. ♖e2

21. ♖d5? ♖d5 22. ♖d5 ♖e1+-

21...♖g4 22. ♖c6

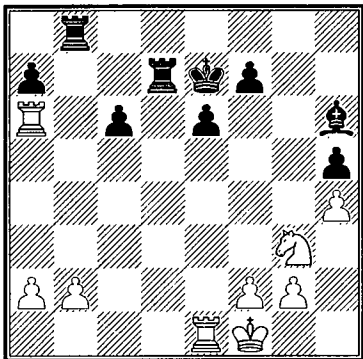
22. ♖c2 ♖d2

22...♖e2 23. ♖e2?!

23. ♖e2 bc6 24. ♖f3 [24. ♖e4] 24...♖g7!

25. ♖e1 ♖d4

23...bc6 24. ♖a3 ♖d7 25. ♖a6 ♖b8 26.
 ♜g3
 26. b3 ♖b6=

26...♖b2! 27. ♜f5 ♜f6 28. ♜h6 ♖dd2 29.
 ♜g1!
 29. ♜g8? ♜g7 30. ♜e7 ♖f2 31. ♜g1 ♖g2
 32. ♜h1 ♖h2 33. ♜g1 ♖bg2 [33...♖h4!?]
 34. ♜f1 ♖a2+
 29...♖f2 30. ♖f1 ♖f1 31. ♜f1 ♜g7 32. ♖a7
 ♜h6 33. ♖f7
 ½-½ Bronstein

179 (510)

E81

BOTVINNIK — TAL Game 15

1. d4 ♜f6 2. c4 g6 3. ♜c3 ♖g7 4. e4 d6
 5. f3 0-0 6. ♖e3 c6 7. ♖d3 e5 8. ♜ge2
 ed4
 ♞ 8...♜bd7 Botvinnik
 9. ♖d4
 9. ♜d4 d5 10. cd5 cd5 11. e5 ♖e8 12. ef6
 [12. f4 ♜g4 13. ♖g1 f6+] 12...♖e3 13.
 ♜f2 ♖h6
 9...c5
 a) 9...♜bd7?! 10. 0-0 ♜e5 11. f4 ♜d3
 12. ♖d3+ Botvinnik
 b) 9...d5!? 10. cd5 cd5 11. e5 [11. ed5
 ♜d5 12. ♖g7 ♜g7 13. ♜d5 ♖d5 14. ♖e4
 ♖e5=] 11...♜fd7 12. f4 ♜c6 13. ♖f2 f6
 [13...♜b6 14. 0-0 f6 15. ♖h4 ♜e7 16. ef6
 ♖f6 17. ♖f6 ♖f6 18. ♜d4+ Huebner —

Gligoric, Leningrad 1973] 14. 0-0 fe5 15.
 ♜d5 ♜f6= Huebner

c) 9...a6!?

10. ♖f2 ♜c6 11. 0-0 a6 12. ♖d2 ♖e6 13.
 ♖ad1+ ♖a5 14. b3 ♖ab8 15. ♖b1 ♖fd8
 16. f4! ♖g4

16...b5 17. f5 ♖c8 18. fg6 [18. ♖h4! gf5
 19. ♖f6 ♖f6 20. ♜d5+ Euwe] 18...fg6 19.
 ♖h4+

17. h3 ♖e2 18. ♜e2 ♖d2 19. ♖d2 ♖e8 20.
 ♜g3

a) 20. e5 de5 21. ♖c5= Bronshtein

b) 20. ♖d6 ♜e4 21. ♖e4 ♖e4 22. ♜g3
 ♖f4 23. ♖c5 ♖f1 ♖ ♖f8=

20...♖f8

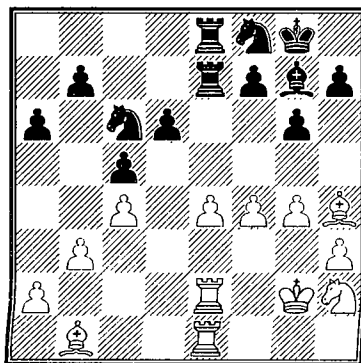
20...h5? 21. ♖d6 [21. ♖e1 h4 22. ♜f1 ♜h5!
 Barcza] 21...h4 22. ♜h1! ♜e4 23. ♖e4 ♖e4
 24. ♖c5+ Euwe; 24. ♖h4+ Botvinnik

21. ♖e1 ♖e6 22. ♜f1 ♖be8 23. ♖de2 ♖g7
 23...h5!? ♖ ♖h6

24. g4 ♜d7 25. ♜g2 ♖6e7 26. ♜h2

26. ♜e3!? ♜b6 [26...♜d4 27. ♜d5 ♜e2
 28. ♜e7 ♖e7 29. ♖e2+] 27. g5 ♖ ♜g4+
 26...♜f8 27. ♖h4

27. ♜f3 f5!?

27...♜e6! 28. ♖f1

28. ♖e7 ♜f4 29. ♜f1 [29. ♜f3 ♜e2 30.
 ♖d6 ♜ed4] 29...♖e7

28...♖d7?!

28...f6!

a) 29. ♖g3 f5= Botvinnik

b) 29. g5 f5 30. ef5 ♜f4+ Euwe

c) 29. f5 ♖ed4 30. ♖ef2= Botvinnik; 30. ♖d2±
 d) 29. e5 de5 30. fe5 ♖e5 31. ♖ef2 [31. ♖f6? ♖f6 32. ♖f6 ♖d7!] 31...g5 32. ♖g3= Euwe
 29.g5 h5
 a) 29...b5!?
 b) 29...♖ed4!? 30. ♖d2 b5=

30. gh6 ♖h6 31. ♖g4 ♖g7
 31...♖f4? 32. ♖f4 ♖f4 33. ♖f6+ Botvinnik
 32. ♖f6 ♖f6 33. ♖f6± ♖g7?!
 33...♖ed4!? 34. ♖d2 ♖e6 35. ♖h4± Euwe
 34. ♖d2 ♖h5 35. ♖c3 ♖ed8 36. ♖c2 ♖f8
 37. ♖d1 ♖e7 38. ♖g4 ♖c7 39. f5 ♖e8
 39...♖e5 40. ♖e5 de5 41. f6 ♖e8 42. ♖d8 ♖d8 43. ♖d1 ♖e8 44. ♖h5 gh5 45. ♖d5+ Euwe
 40. f6
 40. ♖fd1!; ♖ 40. ♖df2+ Botvinnik
 40...b5 41. ♖d5 bc4 42. bc4 ♖b7
 42...♖b4 43. ♖d2+ Euwe
 43. ♖f3 ♖b4 44. ♖b4 ♖b4 45. ♖h5
 45. ♖d2 ♖f6
 45...♖d5 46. ed5 gh5 47. ♖b1!+ ♖f8
 48. ♖b6 ♖g8 49. ♖f4 ♖h7 50. ♖g5 ♖g8
 51. ♖h5 ♖g3 52. h4 ♖e3
 52...♖c3 53. ♖d6 ♖c4 54. ♖d7 ♖g8 55. ♖d8 ♖h7 56. ♖f8+ Botvinnik
 53. ♖d6 ♖e5 54. ♖g4 ♖g6
 54...♖e4 55. ♖g5 ♖c4 56. ♖d7 ♖g8 57. ♖d8 ♖h7 58. ♖f8+
 55. ♖f4 ♖f5 56. ♖e3 ♖h5 57. ♖a6 ♖h4
 58. ♖d3 ♖f5 59. ♖c6 ♖h2 60. ♖c5 ♖a2
 61. ♖c7 ♖f6 62. ♖d7 ♖e5 63. ♖e7
 63...♖f6 [63...♖d6 64. ♖f7+] 64. d6+ Euwe
 1-0 Smyslov

180 (511)

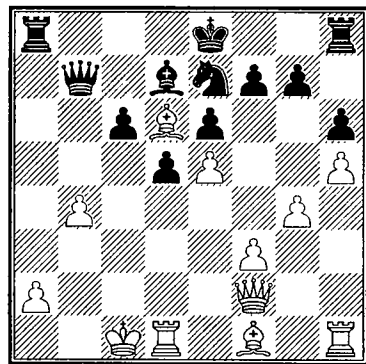
B12

TAL — BOTVINNIK

Game 16

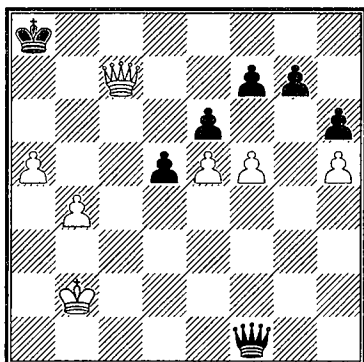
1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 ♖f5 4. h4 c5 5. dc5 ♖c7?!

RR 5...♖c6!? 6. ♖b5 [6. ♖f3 ♖g4 Moiseev] 6...♖a5 7. ♖c3 0-0-0 8. ♖c6 bc6 9. ♖d4
 a) 9...e6 10. ♖e3 h5 11. 0-0-0 ♖h6 12. f3± Nunn — Lobron, Wijk aan Zee 1985
 b) 9...h5 10. b4 ♖a6 11. a4 ♖c4 12. ♖c4 dc4 13. ♖a2 e6 14. a5 ♖e7 15. ♖f3± Yu-dasin — Sapis, Leningrad 1989
 6. ♖c3 ♖c6
 6...♖e5?! 7. ♖e3 ♖ ♖f3±
 7. ♖f3 ♖d8 8. ♖b5 ♖c8 9. ♖fd4
 9. c3±
 9...♖g4 10. f3 ♖d7 11. ♖c6
 11. ♖f4!?
 11...bc6 12. ♖d4 ♖b8 13. ♖e2 e6
 13...♖b4 14. c3 ♖c5 15. ♖e3
 14. ♖b3 ♖c5 15. ♖c5 ♖b4 16. c3 ♖c5
 17. ♖e3 ♖a5 18. b4
 18. ♖f2! ♖a8 19. ♖g3±
 18...♖c7 19. ♖c5 ♖e7 20. h5 h6 21. ♖d6
 21. f4 ♖a8 22. ♖f2 ♖ ♖d3± Smyslov
 21...♖b7 22. 0-0-0?!
 22. g4 ♖ ♖e3, ♖f2, ♖d3
 22...♖a8
 22...♖f5 23. ♖c5! ♖g3 24. ♖f2 ♖h1 25. ♖h4 ♖c8 26. ♖d3→
 23. g4 a5 24. ♖f2 ab4 25. cb4

25...c5!∞
 25...♖a7 26. ♖a7 ♖a7 27. ♖b2 ♖c8 28. ♖c1±
 26. ♖e7 ♖e7
 26...♖b4? 27. ♖d6 ♖c3 28. ♖c2 ♖c2 29. ♖c2 ♖a4 30. ♖b2 ♖d1 31. ♖b5 ♖d8 32. ♖d1±

27. ♖c5 ♜e8 28. ♜b2 ♜c8 29. ♖d4 ♜a4
30. ♜c1 ♜c1 31. ♜c1 ♜d7
31... ♖c6 32. ♜d2 ♖c2 33. ♜e3
32. ♜b2 ♜c8 33. ♜d3 ♜b5 34. ♜d1 ♖a6
34... ♜d3 35. ♜d3 ♜c4 36. ♖c4+—
35. a3 ♜d3 36. ♜d3 ♜e7 37. ♖e3 ♜e8
38. ♖d2 ♜c7 39. f4 ♜d7 40. ♖e3 ♜d8
41. ♜d1 ♜c8 42. ♖d3 ♖b6 43. ♖d4 ♖b5
44. ♖e3 ♜b7 45. ♜d4 ♖f1 46. a4 ♖g2
47. ♜d2 ♖f1
47... ♖g4 48. a5
48. ♜c2 ♜c2 49. ♜c2 ♖g2 50. ♜b3
♖g4 51. a5
♟ 51. b5
51... ♖d1 52. ♜b2 ♖f1 53. ♖b6 ♜a8 54.
♖c6 ♜a7 55. ♖c7 ♜a8 56. ♖c8 ♜a7
57. ♖c7 ♜a8 58. f5!

58... ♖e1!

a) 58... e5 59. ♖c6 ♜a7 60. ♖c5 ♜b8 61.
♖d5+—
b) 58... ♖f5 59. a6 ♖f2 60. ♜a3 ♖f3 61. ♜a4
♖d1 62. ♜a5 ♖a1 63. ♜b6 ♖g1 64. ♖c5!+—
59. ♖c8 ♜a7 60. ♖c7 ♜a8 61. ♖c8
♜a7 62. ♖c5 ♜b7 63. ♖b6 ♜a8 64.
♖c6 ♜a7 65. ♖c5 ♜b7 66. ♖d4 ♖e2
67. ♜a3 ♖b5 68. fe6 fe6 69. ♖c3
69. ♖c5 ♖d3 70. ♜a4 ♖d1 71. ♜b5 ♖e2
69... ♖f1 70. ♜a2
70. ♜a4 ♖d1 71. ♜b5 ♖f1 72. ♜c5 ♖f8
73. ♜d4 ♖f2
70... ♖e2 71. ♜b3 ♖d1 72. ♖c2 ♖f1 73.
♜a2 ♖b5 74. ♜a3 ♖f1 75. ♖c3 ♖b1 76. a6
76. ♜a4 ♖d1 77. ♜b5 ♖f1 78. ♜c5 ♖f8!

76... ♜a6 77. ♖c6 ♜a7 78. ♖d7 ♜b8 79.
♖e6 ♖a1 80. ♜b3 ♖d1 81. ♜b2 ♖d4
81... ♖d2 82. ♜a3
82. ♜a2 ♖b4 83. ♖g8 ♜c7 84. ♖g7 ♜d8
85. ♖f6 ♖e7 86. ♖f4 ♖e6 87. ♜b2 ♜e8
88. ♖a4 ♜f7 89. ♖f4 ♜e8 90. ♜c2 ♖a6
½-½
Moiseev

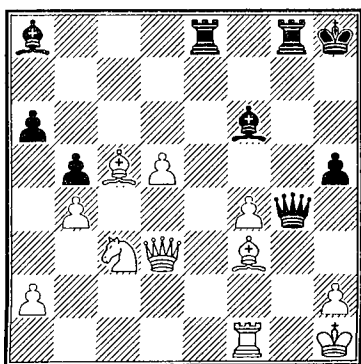
181 (512)

E81

BOTVINNIK — TAL Game 17

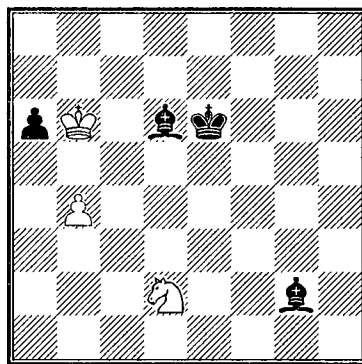
1. d4 g6 2. e4 ♜g7 3. c4 d6 4. ♜c3 ♜f6
5. f3 ♜bd7 6. ♜e3 0-0 7. ♜d3 e5 8.
♜ge2 ♜h5 9. de5 de5 10. 0-0 c6
10... f5 11. e5 gf5 12. ♖c2
11. ♖d2 ♖e7 12. ♜ad1 ♜c5 13. ♜b1
♜e6= 14. ♖e1 ♜f6?!
♟ 14... b6 ♟ ♜b7, ♜ad8
15. ♜h1 ♜hf4
15... b6 ♟ ♜b7, ♜ad8
16. g3 ♜e2 17. ♜e2 h5?!
17... b6!
18. ♖f2 b6
18... h4 19. f4 hg3 20. hg3 ef4 21. gf4!
19. f4! ef4 20. gf4 ♜b7
20... ♜b2? 21. f5!
21. e5
21. f5!? ♜g5 22. ♖g2 c5 23. ♜g5 ♜g5 24. ♜c3!
21... c5
21... ♜g7
22. ♜d5!
22. ♜g1 ♜h4 23. ♜g3 ♜ad8
22... ♜g7 23. ♜g1?!
23. ♖g2 ♜c7 24. ♜e4 ♜d5 25. cd5 ♟ ♜g3
23... ♜c7 24. ♜c3
24. ♜d6!?
24... ♜d5 25. cd5 ♜ad8 26. ♜e4 ♜a8 27.
♖g3 b5?
27... ♜h8
28. ♖f2! ♖d7 29. ♜c5 ♜fe8 30. ♖g3
30. ♖g2!? 30. b4!?
30... ♜c8 31. b4 ♜h8 32. ♖f3?
32. e6! fe6 33. ♖g6 ♜c3 34. ♜h1! ♖g7 35.
♖h5 ♜g8 36. ♜g1+—
32... a6 33. ♜h1 f5 34. ef6

34. ♖c2? ♜f8! 35. ♜f8 ♖c3!
 34... ♜f6 35. ♜g6 ♖g4 36. ♖d3?
 36. ♜e8 ♜e8 [36... ♖f3 37. ♖f3 ♜e8=] 37.
 h3 ♖f3 38. ♖f3 ♜c3=
 36... ♜g8+ 37. ♜e4 ♜ce8 38. ♜f3
 38. ♜d4 ♜d4 39. ♖d4 ♖g7+

38... ♖f4! 39. ♜e2
 39. ♜h5 ♖f1! 40. ♖f1 ♜c3-+
 39... ♖h4 40. ♜f2 ♖g5 41. ♜g3 ♜d8
 41... h4!/?
 42. ♜e3
 42. ♜h5 ♜d5!
 42... ♖e5 43. ♜d1 ♜g4 44. a3
 44. ♜g4? ♜d5!
 44... ♜b7 45. ♜b6 ♜d7 46. ♜e3 ♜h4 47.
 ♜f1 ♜c4 48. ♜g2 ♜g7 49. ♖d2 h4 50. h3
 ♖b2 51. ♖b2 ♜b2 52. ♜c5 ♜d7 53.
 ♜e3 ♜c1 54. ♜c1 ♜c1 55. ♜d4 ♜g8 56.
 ♜g4 ♜g5 57. ♜g1
 57. ♜f6 ♜f4! 58. ♜h4 ♜f7
 57... ♜d5! 58. ♜e5 ♜g2
 58... ♜d6? 59. ♜c5 ♜d8 60. ♜b6 ♜g2 61.
 ♜d8 ♜d8 62. ♜g2=
 59. ♜d7 ♜h3 60. ♜c5 ♜c8 61. ♜f2
 ♜h7 62. a4 ba4 63. ♜a4 ♜f4 64. ♜f3
 h3 65. ♜g1 h2 66. ♜h2 ♜h2 67. ♜e4
 ♜d7 68. ♜c5 ♜b5 69. ♜d5 ♜g6 70.
 ♜e4 ♜f5 71. ♜c3
 71. ♜d6 ♜d6 72. ♜d6 ♜e4-+
 71... ♜f1 72. ♜c5 ♜e5 73. ♜b1 ♜e6?!
 73... ♜d3 74. ♜d2 ♜c3 75. ♜b3 ♜e4
 76. ♜b6 ♜b4 77. ♜c5 ♜c5 78. ♜c5
 a5!-+
 74. ♜d2 ♜d6 75. ♜b6 ♜g2

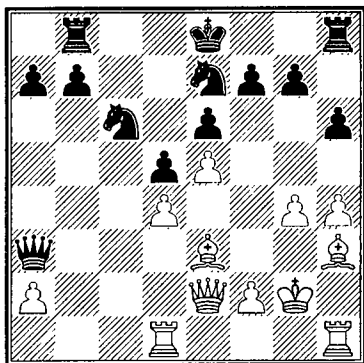
a) 75... ♜b5? 76. ♜b3 ♜d5 77. ♜c5 ♜c5
 78. bc5=
 b) 75... ♜d3 76. ♜b3 ♜b4 77. ♜c5 ♜c5 78.
 ♜c5 a5 79. ♜d4=

76. ♜b3
 76. b5! ab5 77. ♜b5 ♜d5 78. ♜b3 [78.
 ♜a4 ♜d4 79. ♜b3 ♜c3 80. ♜a5 ♜f1 81.
 ♜b7 ♜f4 82. ♜a5 ♜c7 83. ♜a4 ♜e2 84.
 ♜a5 ♜a6 85. ♜c6 ♜b6 86. ♜b4 ♜c4 87.
 ♜c6 ♜e2 88. ♜a5 ♜e3 89. ♜b7 ♜f3 90.
 ♜d6 ♜f4 91. ♜b5 ♜c4 92. ♜a3 ♜c5 93.
 ♜b3 ♜e5-+ Hachaturov] 78... ♜f1
 a) 79. ♜b6 ♜e7 80. ♜c7 ♜b4 81.
 ♜b6 ♜d6-+
 b) 79. ♜a4 ♜e2 80. ♜a5 ♜g3 81. ♜b4
 ♜e1 82. ♜a4 ♜d2 83. ♜b7 ♜c6 84. ♜a5
 ♜b6 85. ♜b3 ♜d1 86. ♜a3 ♜c3 87. ♜c1
 ♜b5 88. ♜d3 ♜c2 89. ♜b2 ♜d4 90.
 ♜a2 ♜b4-+
 c) 79. ♜a5 ♜e2 80. ♜c1 ♜c4 81. ♜a4
 ♜e7 82. ♜b3 ♜e2 83. ♜c1 [83. ♜a5
 ♜c5 84. ♜b3 ♜b6 85. ♜d4 ♜d1 86.
 ♜b3 ♜c6-+] 83... ♜d1 84. ♜b5 ♜f8 85.
 ♜a2 ♜e2-+
 76... ♜b4 77. ♜a6
 77. ♜c5 ♜d6 78. ♜a6 ♜e1 79. ♜b5 ♜f1
 80. ♜b6 ♜h4-+
 77... ♜f1 78. ♜b6 ♜d6 79. ♜a5 ♜c5 80.
 ♜b7 ♜e2 81. ♜b3 ♜e3 82. ♜a5 ♜c5 83.
 ♜c7 ♜f4
 84. ♜b7 ♜b5 85. ♜b3 [85. ♜c6 ♜f3-+]
 85... ♜e3-+
 0-1

182 (513)**TAL — BOTVINNIK**
Game 18

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 ♖f5 4. h4 h6 5. g4 ♙d7 6. c3
6. ♙e3 c5 7. c3 ♘c6 8. a3 a5 9. b3 e6 10. h5 b5! 11. ♘f3 ♙b8 12. ♙g2 c4 13. bc4
bc4∞ Bronshtein — Donner, Budapest 1961
6...c5 7. ♙g2
7. ♘a3!? Δ ♘c2 Moiseev
7...e6 8. ♘e2 ♙b5 9. ♘a3?!
a) ♘ ♘ 9. ♙e3
b) 9. ♘f4!?
9...♙e2 10. ♙e2 cd4 11. cd4 ♙a3 12. ba3
♘c6+ 13. ♙e3 ♙a5 14. ♘f1 ♘ge7 15.
♙b1 ♙b8 16. ♙h3 ♙a4!?
16...h5 17. gh5 ♘f5 18. ♙f5 ef5 19. ♙g1
17. ♙d1
♘ 17. ♙b2 ♘a5; 17...h5!
17...♙a3 18. ♘g2

18...♙a6! 19. ♙a6
19. ♙d2 ♘a5
19...ba6 20. h5 ♘d7 21. ♙b1 ♙b6+ 22.
♘g3 ♘a5 23. ♙b6 ab6 24. f4 ♘c4 25.
♙c1
25. ♙f2 b5+
25...♘c6
25...b5!?
26. ♙d1 ♘b4 27. a3 ♘a2 28. f5 ♘c1 29.
♙c1 b5

B12

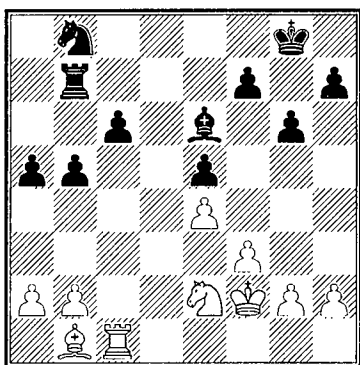
29...♘a3? 30. ♙a1 ♘c4 31. ♙a6 ♙c8 32.
g5! hg5 33. ♙a7 ♙c7 34. ♙c7 ♘c7 35.
f6+—
30. ♙a1 ♘e7 31. ♘f4 ♙c8
31...♙b8!?
32. g5 hg5
32...♘d2 33. f6 ♘f8 34. fg7 [34. g6 ♙c3
35. ♙g4 ♘e4 36. gf7 ♘f7 37. fg7 ♘g5 Δ
♙d3] 34...♘g7 35. gh6 ♘h6 Δ ♙c3
33. ♘g5 ef5 34. ♙f5 ♙c6 35. ♘f4
35. ♙c1 ♘e5! 36. ♙e1 f6 37. ♘f4 ♙c4+
35...♙h6?!
35...♘b6! Moiseev
36. ♙g4 ♙c6 37. ♙c1
37. a4! b4 [37...ba4 38. ♙a4 Moiseev] 38.
♙f3 ♘d2! [38...♘b6? 39. a5; 38...♙c7?
39. ♙d5 ♙d7 Moiseev; 39. ♙c1] 39. ♙d5
♙c3 40. ♙e4! [40. ♙d1 ♙d3+]
a) 40...♙c4? 41. ♘e3 ♘e4 [41...♙d4? 42.
♘d4 ♘b3 43. ♘c4 ♘a1 44. ♘b4+—] 42.
♘e4 b3 43. ♙b1 ♙b4 44. ♘d5 a5 45. ♙b2
♘d7 46. ♘c5 ♘e6 47. d5 ♘e5 48. d6+
b) 40...b3!+—
37...f6 38. ♙f5?!
38. ♙g1!?
38...fe5
38...♘e5?! 39. ♙g1
39. de5 ♘e5 40. ♙d1
40. ♙e1 ♘f6 41. ♙e5 ♙c4+—
40...♘d6 41. ♙e4 ♙c5
0-1

Botvinnik

183 (514)**E81****BOTVINNIK — TAL**
Game 19

1. d4 ♘f6 2. c4 d6 3. ♘c3 g6 4. e4 ♙g7
5. f3 0-0 6. ♙e3 a6 7. ♙d2 c6 8. ♙d3 e5
9. de5 de5 10. ♘a4
RR 10. c5 ♙e6 11. ♘ge2 a5 12. a4 ♘fd7
13. 0-0 ♘a6 14. ♙a6 ♙a6 15. b3 ♙e7
16. ♙ad1 ♙aa8 17. ♙c2 ♙fd8 18. ♙d2
♙f8 19. ♙fd1± Rivas Pastor — Ham-
douchi, Manila 1992
10...b5! 11. ♘b6 ♙a7 12. ♙c2?!
10...b5! 11. ♘b6 ♙a7 12. ♙c2?!

- a) 12. c5 e6! [12... e8? 13. c8 d7 14. d6+ —] 13. f8 f8 Moiseev
 b) 12. c8 d7! 13. b6 d3 14. e2 d6 —
 c) 12. a4!? Moiseev
 12... e6 13. d8 d8 14. e2
 14. a4 (Bronstein) 14... bc4! 15. c4 b7
 14... b7 15. c5 a5 16. f2 f8 17. hd1 d1 18. d1 fd7 19. d7 d7 — 20. b1 c5
 20... a4!? 21. c1 [21. f4!?] 21... c4
 21. c5 c5 22. c1

- 22... a6!
 22... a2!? 23. a2 d3 24. e3 c1 25. c1 f8 —
 23. f4
 23. c6 b4 24. c5 [24. d6 a2] 24... a2 — Δ 25. a2? d3+ Moiseev
 23... ef4 24. f4 c5
 24... d7!?
 25. e3 f8 26. e5 e7 27. e4 c7 28. a4! ba4
 28... b4? 29. d5 d5 30. d5 —
 29. a1 b3 30. d5 d5 31. d5 d7?! 31... b4 32. e4 e6 33. a4 a7 34. f4 d5 [34... h6 35. h4 d5 36. d5 d5+] 35. d5 d5+ Petrosian
 32. c4 b4 33. a4 d4 34. b5!
 a) 34. b3? d5 35. e2 [35. f3 d3 36. e4 b3 37. d5 b2+] 35... a4 36. a4 e6+
 b) 34. b3 c6

- 34... e6
 34... d5 35. f3 a4 36. a4 e6 37. e4
 35. a5 d5 36. f2 e5
 a) 36... d2? 37. f3 b2 38. c4! e5 39. c5 d2 40. d5=
 b) 36... b4? 37. b3 b3 38. c4= Petro-sian
 37. e2 d6 38. a6 d7 39. a7 c7 40. b3 d2 41. f3 f5 42. h4 c6 43. c4 h6 44. g3
 44. g4 d4
 44... d4 45. f2 g5 46. hg5 hg5 47. a2 g4! 48. a1 b6 49. e1 b5 50. e6 d6 51. e3 c7 52. d3 c6 53. c2
 a) 53. f5? d5 54. f6 e5!+ Moiseev
 b) 53. c4 d7
 53... b4 54. f6
 54. f5 d5 55. f6 e5! 56. e6 f5 57. d6 b3 58. f2 e4+
 54... d5 55. f8 e5 56. a8 e4 57. e8 d5 58. d8
 58. e4 e4 59. e4 fe4 60. f4 d4+
 58... e6 59. f4
 59. e8 f7 60. e5 f6 Δ d3+
 59... d2 60. e3
 60. g5 f3 61. g6 e5 [61... d4 — To-lush] 62. g7 [62. g5 f7+] 62... f4+
 60... b3 61. e8
 61. c8 b5 [61... c4? 62. c4] 62. d3 a5 63. c4 d7 Δ d4+ Bronstein
 61... d7 62. e5
 62. f8 d4 63. f5 e7+
 62... d6 63. f5 d4 64. f2 c2 65. c2 d5 66. h2 e4 67. d2 c4+ 68. h8 d4 69. e3
 69. c2 e4+
 69... d3 70. f4 c3 71. d8
 71. g4 c2 72. d8 c4 73. c8 b3 74. c2 c2 75. f4 d1 76. g4 d3 77. g5 d4 78. f5 d5 79. g6 f1 80. g5 e6+
 71... c4 72. c8 b3 73. b8
 73. g4 c2 74. c2 c2 75. f4 c3 76. g4 c4 77. g5 d5 78. f5 f3+ 73... a2 74. c8 b2 75. b8 c1

76. g4 c2 77. $\text{f4 [77. } \text{c8 d2}$ 78. c2 c2 79. f4 c3 80. g4 c4 81. g5 d5-+ 77... c3 78. h8 d2 79. h1 c1 80. c1 c1 81. g4 d3 82. g5 d4 83. g6 d5 84. f5 f1!-+

0-1

Euwe

184 (515)**B12**

TAL — BOTVINNIK Game 20

1. e4 c6 2. d4 d5 3. e5 f5 4. h4 h6 5. e2 e6 6. g3 e7

6... $\text{h7!?$ 7. c3

RR 7. h5 c5 8. c3 h7 9. dc5 ec6 10. f4 c5 11. g4 f8 12. 0-0-0 d4 13. b5 e5 14. e5 e5 15. b4 g8 Hort — Barcza, Germany 1961

7... d7

7... h7 8. d3 d3 9. cd3 a6 10. 0-0 d7 11. e3 f5 12. f5 ef5 13. a3 c7=

8. e3 h7 9. d3?! \square 9. h5 9... d3 10. cd3 h5! 11. ce2 11. h5 f5 12. g3 c5! 11... g6?! 11... $\text{g6!}=$ 12. d2 g8?! 12... $\text{g7 } \triangle$ f8, f5

13. 0-0-0

13. $\text{g1!?$ \triangle f3 13... h6 13... $\text{e7!?$

14. b1 e3 15. $\text{fe3 } \pm$ h6 16. e4 e7 17. ed5?

17. $\text{a5 0-0; 17. } \text{df1!}; 17. \text{ f4! } \pm$ \triangle 17... de4?! 18. de4 c5 19. $\text{d5 } \pm$

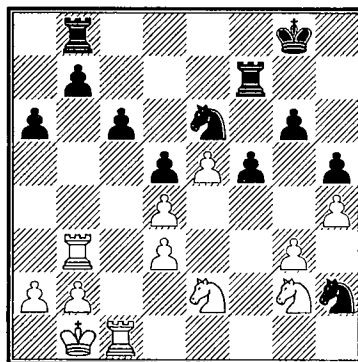
17... ed5 18. a5 f8 19. df1 e6 20. f3 d8 21. a4 b6 22. c1 g4

23. f1 0-0 23... $\text{a5!?$ \triangle b4 24. e3 f5 25. g3 25. ef6?! e3 26. e3 f6 25... h2 a) 25... h7 b) 25... $\text{a5!?$ 26. f4 g4

26... f4 27. f4 h7 28. ed5 cd5 29. $\text{d7 } \triangle$ c7

27. g2 ae8 \square 27... a5 28. a3 f7

28... a5 29. d6 c7 30. c7 c7 31. $\text{ff1 } \triangle$ gf4

29. c3 a6 30. b3 a7 31. d6 b8 32. b8 32. $\text{b4!?$ 32... b8 33. f1 h2 34. c1 34. d1! 34... e8 34... f3

a) 35. c6 d2 36. c2 d4! 37. d4 b3 38. g6 h7-+ Stahlberg

b) 35. b4 a5 36. a4 a8

b1) 37. gf4 f4 [37...b5 38. e6 ba4 39. $\text{c6}]$ 38. f4

b2) 37. b4 fd4 [37...b5 38. a5 a5 39. ba5 fd4 40. gf4 e2 41. e2 c5 42. $\text{f4 } \pm$]

38. d4 d4 39. ba5 e6 [39...e2 40. c2 g3 41. $\text{f4}]$ 40. f4 f4 41. $\text{gf4 } \pm$

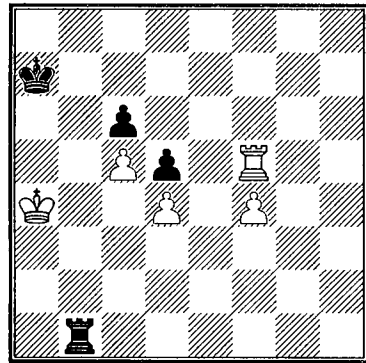
35. gf4 f4? \square 35... f3 36. f4 g4

36... f3? 37. c2 h4 38. g1 h7 39. g3

37. $\text{b6 } \pm$ g7 38. h1 h6 38... f2 39. f1 d3? 40. c2+

39. ♖c3 ♜c7 40. ♖a4 ♖f7 41. ♜c2
 ♖d8 42. ♜d2 ♖e6 43. ♜e3 ♜d7 44. b4
 a) 44. ♖c5 ♖c5 45. d5 d4
 b) 44. ♜c1! ♖ ♖c5, b4, a4
 44...♜f7 45. ♖c5?
 45. ♜c1 ♜e7 [45...♜a8 46. ♖c5 ♖c5 47.
 ♜c5 ♖ a4, b5+–] 46. ♖c5 ♖c5 47. bc5!
 ♜a8 48. ♜g1 ♜f7 49. e6+– Botvinnik
 45...♖c5 46. bc5 ♜a8! 47. ♜d2 ♜e6
 ♖ 47...♜e7
 48. ♜g1 ♜g7 49. ♜c3 ♜a7 50. ♜b4
 50. ♜gb1!? ♖ ♜b4
 50...a5 51. ♜a4 ♜a8?
 51...♜f7 52. ♜gb1 ♜f8=
 52. ♜gb1 ♜a7 53. ♜1b5! ♜g8 54. a3 ♜e8
 54...♜ga8? 55. ♜b2 ♜b8 56. ♜c6+–
 55. ♜a5 ♜ea8 56. ♜a7 ♜a7 57. ♜b4 g5!
 58. hg5
 58. fg5!? f4 59. ♜c3
 58...h4 59. a4 h3 60. ♜a3 h2 61. ♜b1 ♜a8
 62. g6?
 62. ♜h1 ♜h8 63. ♜b4 ♜h4 64. ♜c3
 [64. ♜a5 ♜f4 65. ♜b6] 64...♜f7 [64...♜f4
 65. ♜h2+–] 65. a5 ♜g7 66. ♜d2 ♜f4
 [66...♜h3 67. ♜e2 ♜f7 68. ♜f2 ♜h4 69.
 ♜g3 ♜g4 70. ♜h2 ♜f4 71. ♜b1 ♜d4 72.
 ♜b7+–] 67. ♜h2 ♜d4 68. ♜e3 ♜a4
 [68...♜g4 69. ♜b2+–] 69. d4+–
 62...♜g8 63. ♜h1 ♜g6 64. ♜h2 ♜g3
 64...♜g4? 65. ♜h6 ♜d7 66. ♜h7 ♜c8 67. e6
 65. ♜h6
 65. ♜d2 ♜f3 66. ♜b3 ♜f4 67. ♜c3
 65...♜d7 66. ♜h7 ♜c8
 66...♜e6 67. ♜b7 ♜d3 68. ♜b3 ♜d4 69.
 a5!+–
 67. e6
 67. ♜f7 ♜d3 68. ♜b2 ♜d4 69. ♜f5 ♜d7!=
 67...♜d3 68. ♜b2 ♜e3 69. e7 ♜d7 70.
 e8 ♜e8 71. ♜b7 ♜d8 72. a5
 72. ♜f7!? ♜e4 [72...♜d3 73. a5 ♜d4 74. a6+–]
 73. ♜c3 ♜f4 74. ♜b4±
 72...♜e2 73. ♜b3 ♜e1 74. ♜b2 ♜e2 75. ♜c3
 ♜a2 76. ♜b6 ♜c7 77. a6 ♜a1 78. ♜b2 ♜a4
 79. ♜b3 ♜a1 80. ♜b7 ♜c8 81. ♜b6 ♜c7 82.
 ♜b7 ♜c8 83. ♜a7 ♜b1 84. ♜c3 ♜a1 85. ♜a8
 ♜c7 86. ♜b3 ♜b1 87. ♜c3 ♜a1 88. ♜b3
 ♜b1 89. ♜a2 ♜b5 90. a7?!

90. ♜f8 ♜a5 91. ♜b3 ♜a6 92. ♜f5 ♜d7 93.
 ♜f6 ♜a1 94. f5 ♜d1 95. ♜c3 ♜c1 96. ♜d2
 ♜f1 97. ♜f7 ♜d8 98. ♜c3 ♜b1 99. f6 [99.
 ♜c2 ♜b4 100. ♜d3 ♜b3 101. ♜e2 ♜h3
 102. f6 ♜h4 103. ♜e3 ♜e4 104. ♜d3 ♜f4±
 Botvinnik] 99...♜f1 100. ♜b4 ♜e8±
 90...♜a5 91. ♜b3 ♜b7 92. ♜f8 ♜b5!
 92...♜a7 93. ♜f7 ♜b8 94. ♜f5 ♜a1 95.
 ♜b4 ♜d1 96. ♜a5 ♖ ♜b6+–
 93. ♜a4?!
 93. ♜c3!? ♜a5 94. ♜f5 ♜a7 95. ♜f6 [95.
 ♜f7 ♜a6 96. ♜c7 ♜a3 97. ♜b4 ♜a4!]=
 95...♜b7 96. f5 ♜a3± Botvinnik
 93...♜a7 94. ♜f5 ♜b1

95. ♜f6
 95. ♜f7 ♜a6 96. ♜c7 ♜b4!! 97. ♜b4= Bot-
 vinnik
 95...♜b7 96. f5 ♜a1
 96...♜d1 97. ♜e6 ♜d4 98. ♜a5 ♜f4 99. ♜e7
 [99. f6 ♜c7 100. ♜e7 ♜d8=] 99...♜c8 100.
 ♜f7 d4! 101. ♜b6 d3 102. ♜c6 ♜d4 103.
 ♜a7 ♜b8 104. ♜a1 d2 105. ♜d1 ♜c8
 106. f6 [106. ♜b6 ♜b4=] 106...♜f4=
 97. ♜b4 ♜b1 98. ♜c3 ♜c1 99. ♜d2 ♜f1
 100. ♜e3
 100. ♜f7 ♜a6 101. ♜e2 ♜f4 102.
 ♜e3 ♜f1
 a) 103. ♜c7 ♜b5 104. ♜b7 ♜c4 105.
 ♜b6 ♜f5 106. ♜c6 ♜f8 107. ♜e6 ♜a8 ♖
 ♜a3=
 b) 103. f6 ♜f5 104. ♜f8 ♜b7=
 100...♜c7 101. ♜f7 ♜d8 102. ♜e2 ♜f4
 103. ♜d3 ♜f3 104. ♜d2 ♜c8

104...♖f4? 105. ♘c3 ♘c8 [105...♘e8 106. ♖c7 ♖f5 107. ♖c6 ♖f3 108. ♘d2 Δ ♖d6+-] 106. ♖f6 ♘d8 107. ♖f8 ♘c7 [107...♘d7 108. ♖7+-] 108. ♘b4 ♖d4 109. ♘a5 ♖f4 110. ♖f7 ♘d8 111. ♘b6 d4 [111...♘e8 112. ♖e7 ♘d8 113. ♖e6 d4 114. ♖d6 ♘e8 115. ♘c6+-] 112. ♘c6 ♘e8 [112...♖e4 113. ♖d7 ♘c8 114. ♖f7 ♖f4 115. ♖e7+-] 113. ♖d7 ♖f6 114. ♘c7 Δ c6+- Kovacevic

105. ♘e2 ♖f4 106. ♘e3 ♖f1 107. ♖f8 ♘d7 108. ♖f6 ♘c7 109. ♖f7 ♘d8 110. ♘e2 ♖f4 111. ♘d3 ♖f3 112. ♘c2 ♘c8 113. ♖f6 ♘d8 114. ♖f8 ♘c7

114...♘d7 115. ♖f7 ♖f6 [115...♘e7? 116. ♖c8 ♖f6 117. ♖f8 ♖f8 118. ♖c6+-] 116. ♘c3 [116. ♖a8 ♖f7 117. ♖a7 ♘e6 118. ♖f7 ♘f7=] 116...♘e7 117. ♖c8 ♘f7 118. ♘b4 ♘e7 119. ♘a5 ♖f4 120. ♖c6 ♖d4 121. ♖d6 ♖d1 122. ♘b6 d4 123. ♘b7 [123. ♘c7 d3 124. c6 d2=] 123...d3 124. ♘c7 ♖c1 [124...d2? 125. c6 ♘e8 126. ♖e6 ♘f7 127. ♖e2+-] 125. c6 ♖c3 126. ♖d4 ♘e6 Δ ♘e5= Kovacevic

115. ♘d2 ♘b7 116. ♘e2 ♖f4 117. ♘e3 ♖f1 118. ♖f7 ♘c8 119. ♘d2 ♖f3 120. ♘c2 ♘d8 121. ♖f8 ♘c7

½-½

Flohr

185 (516)

E80

BOTVINNIK — TAL

Game 21

1. d4 ♘f6 2. c4 g6 3. ♘c3 ♖g7 4. e4 d6 5. ♖3 ♘bd7 6. ♖e3 e5 7. ♘ge2 0-0 8. d5 ♘h5 9. ♖d2

9. g4 ♘f4 10. ♘f4 e4 11. ♖f4 ♖f5

9...f5 10. 0-0-0 a6

a) 10...♘df6!?

a1) 11. e5 g5 12. ♘g3 ♖f4 13. ♘h5 ♖e3 14. ♘f6 ♖f6 15. ♖e3? ♖h6-+

a2) 11. h3!? ♖f4 12. ♖f2 Δ ♘b1, ♘c1± Smyslov

b) 10...♘c5!?

11. ♘b1 ♘df6

11...b5 12. cb5 ab5 13. ♘b5 ♖a6 14. ♘c1±

12. e5!

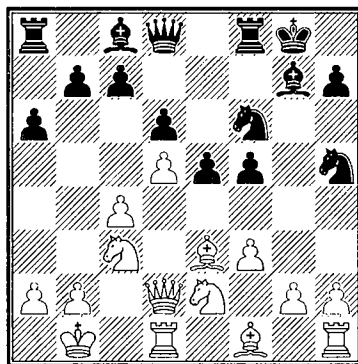
a) 12. h3 ♖e4 13. ♖e4 b5 14. g4 b4

b) RR 12. ♘c1 ♖e4 13. ♖e4 ♘g4 14. ♖g5 ♖f6 15. ♖f6 ♖f6 16. ♖e2 ♘f2 17. ♖h5 gh5 18. ♖g5 ♘f7 19. ♖h5 ♘g7= Kovacs — Zimmerman, Zalakaros 1988

c) RR 12. b4 ♖e4 13. ♘e4 ♘e4 14. ♖e4 ♖h4 15. ♘c3 ♖g4 16. ♖c1 ♖f7 17. ♖g5 ♖f2 18. ♖f2 ♖f2 19. ♖e3 ♖f7 20. c5 ♘f4= Balogh — Kempinski, Hungary 1993

12...gf5

12...♖f5 13. ♘a1 Δ g4±

13. ♘g3!

13. ♖h6!?

13...♖e8?!

a) 13...♘g3?! 14. hg3→

b) 13...f4!? 14. ♘h5 ♖e3 15. ♘f6 ♖f6

b1) 16. ♖c2 ♖f5 [16...e4!?] 17. ♘e4 ♖e4 18. ♖e4 ♖f4 19. ♖d3±

b2) 16. ♖e3 e4! 17. ♖e4 b5∞; 17...♖d7!? Δ b5 Bronshtein

c) 13...♘f4!? 14. ♖f4 e4 15. ♖f4 ♘d7

14. ♖d3! ♘g3

a) 14...♖g6 15. ♘h5 ♖h5 16. h3 ♖4 17. ♖f2±

b) 14...e4!? 15. ♘h5 ♖h5 16. ♖e4 ♖4

15. hg3± c5?

15...e4

16. ♖h6

a) 16. ♖c2 ♘h5 17. g4 ♘g3

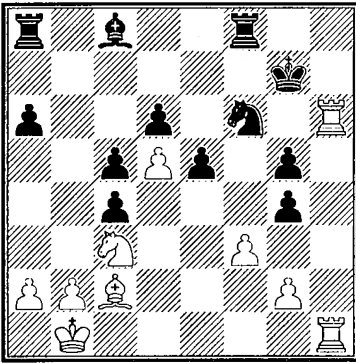
b) 16. dc6!? bc6 17. ♖h6

16...♖g6 17. g4 b5 18. ♖g7?!

18. ♖h4!±

18...♘g7 19. ♖h4! bc4

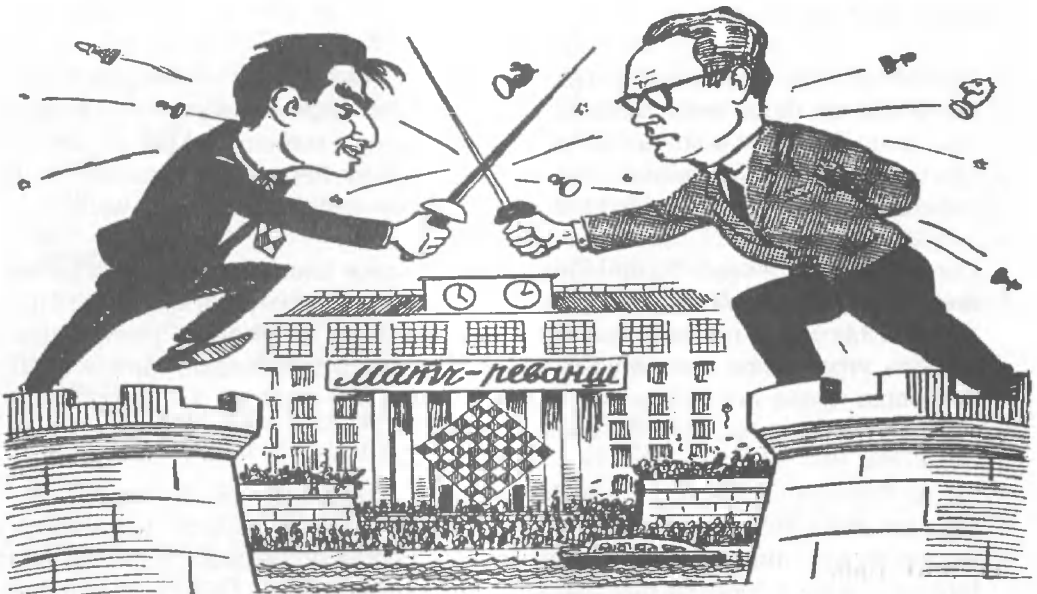
- a) 19...e4? 20. gf5 ♔f5 21. fe4+-
 b) 19...♞g8? 20. gf5 ♔f5 21. ♖g4+-
 c) 19...b4 20. ♞e2 e4 21. ♞f4! ♜f7 22. g5±
 20. ♔c2!
 20. ♔c4 fg4 21. ♜a1 ♔f5
 20...h6! 21. ♞dh1 ♜g5
 21...♞h8 22. g5 ♞g8 23. g4 ♞a7 24. gf5
 ♔f5 25. ♞e4+-
 22. ♜g5 hg5 23. ♞h6! fg4?!
- a) 23...♔d7 24. ♔f5 ♔f5 25. gf5 ♞h8 26. ♞g6+-
 b) ♞ 23...e4 24. fe4! [24. gf5 ♔f5 25. fe4
 ♔h7♞] 24...♞g4 [24...fg4 25. e5!] 25.
 ♞d6±

24. fg4! ♔g4

- a) 24...♞g4 25. ♞g6 ♜f7 26. ♞h7 ♜e8 27.
 ♔a4+-
 b) 24...♔d7 25. ♞g6 ♜f7 26. ♞f1 ♜e7
 27. ♞g7 ♜e8 28. ♔g6 ♜d8 29. ♞e4 ♞h7
 30. ♞h1+-
 25. ♞g6 ♜f7 26. ♞f1 ♜e7 27. ♞g7 ♜e8
 a) 27...♞f7 28. ♞f7 ♜f7 29. ♞e4+-
 b) 27...♜d8 28. ♞e4 [28. ♞f6? ♞f6 29.
 ♞g8 ♜e7 30. ♞a8 ♞f1+] 28...♞d7 29.
 ♞f8 ♞f8 30. ♞d6+-
 28. ♞e4! ♞d7
 28...♞e4? 29. ♔a4+-
 29. ♞d6
 29. ♞f8? ♜f8 30. ♞g5 ♔e2!oo
 29...♜d8 30. ♞f8 ♞f8 31. ♞c4+- ♔d7
 32. ♞f7 ♜c7
 32...♜e8 33. ♞d6+-
 33. d6
 33...♜b7 [33...♜b8 34. ♞f8+-] 34. ♔e4+-
 1-0

Botvinnik

XXV

PETROSIAN – BOTVINNIK

Moscow, 23.03 – 20.05.1963

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Petrosian	0	½	½	½	1	½	1	½	½	½	½	½
Botvinnik	1	½	½	½	0	½	0	½	½	½	½	½

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	Σ
Petrosian	½	0	1	½	½	1	1	½	½	½	12½
Botvinnik	½	1	0	½	½	0	0	½	½	½	9½

Tigran Petrosian was tough and pragmatic; he planned the match well and managed to fulfil his plan precisely, breaking Botvinnik's resistance subtly and rationally. This time Botvinnik no longer had any right to a return match, so we can only guess what would have happened if...

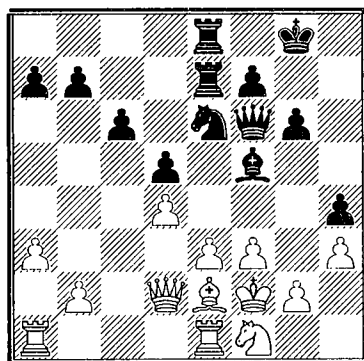
Tigran Petrosian, ein flexibler und pragmatischer Spieler, war für den alt gewordenen Botvinnik ein zu schwerer Gegner. Petrosian hatte sich strategisch und taktisch tiefgründig auf den Wettkampf vorbereitet und er folgte seinem Plan genau. Diesmal gab es keinen Revanchewettkampf, da die FIDE diese Regelung abgeschafft hatte. Wir können nur Mutmaßungen anstellen, was anderenfalls geschehen wäre ...

Цепкий и практичный Тигран Петросян оказался слишком трудным противником для стареющего Ботвинника. Он рационально построил матчевую стратегию и тактику и провел весь матч так, как было задумано. Прежний шанс вернуть утраченное звание у Ботвинника теперь отсутствовал, так как ФИДЕ отменила право побежденного чемпиона на матч-реванш. Остается только гадать, что было бы, если бы было иначе...

Tigran Petrosian, tesonero y práctico, vino a ser un adversario demasiado difícil para un Botvinnik envejeciente. Elaboró racionalmente el aspecto estratégico y táctico de este match y supó cumplir todo que había proyectado. Botvinnik ya no tenía el chance anterior de devolver su título en vista de que la FIDE había derogado el derecho del campeón vencido de jugar un match de revancha. Y solo se puede hacer conjeturas sobre qué habría sucedido en caso contrario...

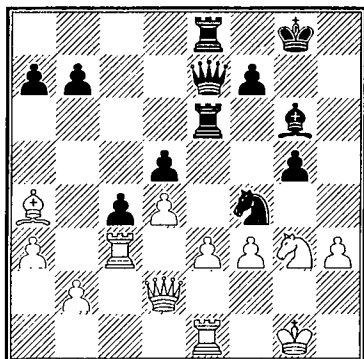
E35

Game 1

29...♗g6 30. g4?

30. ♖c2!? 31. ♗g3 ♕f4! 32. ♖h2
32. ♖f1 c5 33. dc5 d4 34. ♖b3 de3-+
32...c5
32...♗d3! 33. ♖e2 ♖e3-+
33. ♖d2
33. dc5? d4; 33. ♖c5? ♖e3
33...c4 34. ♖a4

34...b5! 35. ♖c2
35. ♖b5? ♖b8 36. ♖a4 ♗d3-+
35...♗h3 36. ♖f1 ♖f6 37. ♖g2 ♗f4 38.
ef4 ♖e1 39. fg5 ♖e6 40. f4 ♖e2!
0-1 Botvinnik

187 (518)

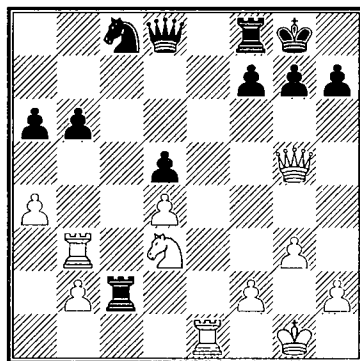
D27

BOTVINNIK — PETROSIAN

Game 2

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♗f3 ♗f6 4. e3 c5 5.
♖c4 e6 6. 0-0 a6 7. a4 ♗c6 8. ♖e2 cd4
9. ♖d1 ♖e7
9...d3
10. ed4 0-0 11. ♖g5 ♗d5
a) 11...♗b4 12. ♗e5 b6 13. ♖a3!
b) RR 11...b6 12. ♖f6 ♖f6 13. d5 ed5 14.
♖d5 ♖c7 15. ♗bd2 ♖b7 [15...♖b2? 16.
♖a2 ♖f6 17. ♖c2 ♖b7 18. ♖dc1+-] 16.
♗e4 ♖e7 17. ♖ac1 ♖ac8 18. ♖e3+
c) RR 11...h6 12. ♖h4 ♗h5 13. ♖e7 ♗e7
14. ♗e5 ♗f6 15. ♗c3 ♖d7 16. d5 ed5 17.
♗d5 ♗ed5 18. ♖d5 ♖e7 19. ♖b7 ♖a4

20. ♖a4 ♖b7 21. ♗g4 ♗g4 22. ♖g4 ♖fe8
½-½ Zilberman — Greenfeld, Israel 1992
12. ♖e7 ♗ce7 13. ♗e5 ♖d7
RR 13...b6 14. a5 ♖b7 15. ab6 ♖b6 16.
♗c3 ♗c3 17. bc3 ♗g6 18. ♖d3 ♗e5 19.
♖e5 ♖fd8 20. c4 g6= Petrosian —
Kotov, Moscow 1972
14. ♗d2 ♖c6 15. ♗e4 ♗f4 16. ♖f3 ♖e4
17. ♖e4 ♗fd5 18. ♖a3! ♖c8 19. ♖h3
♗g6 20. ♖d5 ed5
20...♗d5 21. ♖d5 ed5 22. ♗d7 ♖fd8! 23.
♗c5 b6 24. ♗a6 ♖a8=
21. ♖f5 ♖d6?!
21...♖a5! Δ 22. ♖h5 h6 23. ♗g6 fg6 24.
♖g6 ♖d2! 25. ♖e6 [25. ♖f1? ♖f2-+]
25...♖h7 26. ♖e1 ♖b2
22. ♖b3!
22. ♗f7? ♖f4-+
22...♖c7 23. g3 b6?
a) 23...♗e7 24. ♖f4 f6 25. ♗d3
b) 23...♗e5 24. de5 ♖e6 25. ♖f4 [25. ♖e6
fe6] 25...♖c4 26. ♖d4 ♖c6=
24. ♖e1 ♗e7 25. ♖f4
25. ♖d3 f6 26. ♗f3 ♖c4
25...♖c2 26. ♗d3! ♖d8 27. ♖g5 ♗c8
27...♗c6? 28. ♖d8 ♖d8 29. ♖b6 ♗d4 30.
♖e7+-

28. ♖d8?
28. ♖e5! ♖c7 29. ♖g2; 29. ♖e3+
28...♖d8 29. a5 ba5 30. ♖b8 ♖f8! =
31. ♖a1
31. ♖e5 ♖d2!

31...♖e7 32. ♖f8 ♖f8 33. ♖a5 ♖d2 34.
 ♖a6 ♖d3 35. ♖a8 ♖c8
 ½-½ Averbakh

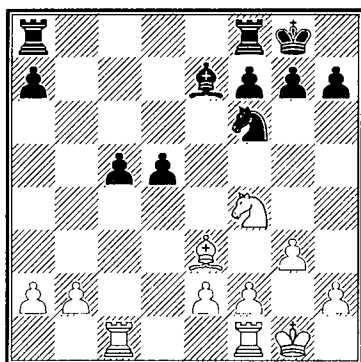
188 (519)

E18

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 3

1. d4 ♖f6 2. ♖f3 e6 3. g3 b6 4. ♖g2 ♖b7
 5. c4 ♖e7 6. 0-0 0-0 7. ♖c3 ♖e4 8. ♖e4
 ♖e4 9. ♖e1 ♖g2 10. ♖g2 d5 11. ♖a4 c5
 12. ♖e3 ♖d7
 RR 12...cd4 13. ♖d4 dc4 14. ♖c4 ♖c8
 15. ♖ac1 ♖a6 16. ♖f4 ♖c4 17. ♖c4 ♖fd8
 18. ♖e3 b5 19. ♖c3 ♖b4 20. a3 e5 21. ab4
 ef4 22. ♖f4 ♖b4 23. ♖c7± Andersson —
 Po-lugaevsky, Haninge 1990
 13. ♖d7 ♖d7 14. cd5 ed5 15. ♖f4 ♖f6
 16. dc5 bc5
 16...♖c5 17. ♖c5 bc5 18. ♖ac1 c4 △ ♖ab8=
 17. ♖ac1

17...d4
 17...♖fc8 18. ♖fd1 d4 19. ♖d2 a5
 18. ♖d2 a5
 RR 18...♖fb8 19. ♖d3 h6 20. ♖c2 a5 21.
 ♖fc1 ♖d7 22. e3 de3 23. ♖e3 a4 24. ♖d1
 ♖b7 25. ♖g2 ♖a5= Krogius —
 Matanovic, France 1966
 19. ♖d3 ♖d7 20. e3! de3 21. ♖e3 ♖fb8
 22. ♖fd1 a4 23. ♖g2
 23. ♖c5 ♖c5 24. ♖c5 ♖c5 25. ♖c5 ♖b2
 26. ♖a5 ♖bb8 27. ♖a8 ♖a8=

23...h6 24. ♖d2 ♖b5 25. ♖f4 ♖f6 26.
 ♖f3 ♖ab8 27. ♖d3 ♖d7 28. ♖f4 ♖8b7
 29. ♖e3 f6
 29...♖f6=
 30. h4 h5 31. ♖c4 ♖b6 32. ♖cc2! c4
 32...♖d7 33. ♖f4 ♖e5 34. ♖e2 g6 35.
 ♖d5±
 33. ♖b6 cd3 34. ♖c8 ♖f7 35. ♖d4 g5! 36.
 ♖c4 ♖b4
 36...gh4? 37. ♖a4!+-
 37. ♖b4 ♖b4 38. ♖c3 ♖c4 39. hg5 fg5
 40. ♖d3 ♖f6! 41. a3 h4
 41...♖e7
 42. gh4 ♖c3 43. ♖c3 ♖h4 44. ♖c5 ♖f6
 45. ♖b5 ♖f4 46. ♖e3 ♖h4 47. ♖b4 ♖e5!
 48. ♖d3 ♖e6 49. ♖b5 ♖f6 50. ♖e2 ♖e4
 51. ♖f1 ♖h4 52. ♖g1 ♖g4 53. ♖h2 ♖h4
 54. ♖g2 ♖g4 55. ♖h3 ♖h4 56. ♖g3
 ♖d4 57. ♖f3
 57. ♖b4 ♖e5! 58. ♖d4 ♖d4 59. ♖g4 ♖c4
 60. ♖g5 ♖b3 61. f4 ♖b2 62. f5 ♖a3 63.
 f6 ♖b2 64. f7 a3 65. f8 ♖a2=
 57...♖f4 58. ♖e3 ♖h4 59. ♖b8 ♖e6 60.
 ♖e8 ♖f6 61. ♖d2 ♖f7
 61...♖f4? 62. ♖f8 ♖e5 63. ♖f4 ♖f4 64.
 b4! ab3 65. a4!+-
 62. ♖e3 ♖f4 63. f3 ♖h4 64. ♖c3 ♖h3 65.
 ♖d4 ♖h2
 65...♖f6 66. b4 ab3 67. ♖b3 g4! 68. ♖b6
 ♖g5=
 66. b4 ab3 67. ♖b3 ♖e6 68. ♖c5 ♖d7
 69. ♖d5 ♖e2 70. a4
 70. ♖b7 ♖c8 71. ♖f7=
 70...♖c7 71. a5 ♖a2 72. ♖b5 ♖a4 73.
 ♖e5 g4 74. f4 g3 75. ♖b3 ♖a5 76. ♖e6
 ♖a6 77. ♖e7 ♖g6 78. ♖c3 ♖b6 79.
 ♖c1 g2 80. ♖g1 ♖c7 81. f5 ♖g3 82. f6
 ♖e3 83. ♖f7 ♖g3 84. ♖e6 ♖e3 85. ♖f5
 ♖g3 86. f7 ♖f3
 ½-½ Averbakh

189 (520)

B14

BOTVINNIK — PETROSIAN

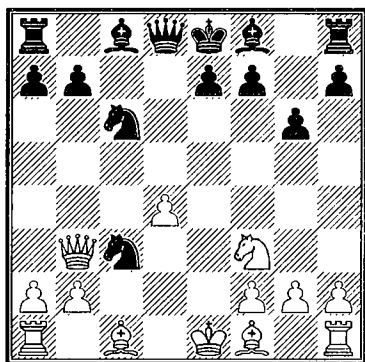
Game 4

1. c4 c5 2. ♖c3 ♖c6 3. ♖f3 g6 4. e3 ♖f6

5. d4 cd4 6. ed4 d5 7. cd5 ♖d5 8. ♖b3
♜c3

a) 8...♜b6 9. d5±

b) 8...e6 9. ♗g5±

9. ♗c4! e6

a) 9...♜e4? 10. ♗f7 ♜d7 11. ♖e6+-

b) 9...♗g7 10. ♗f7 ♜f8 11. bc3 ♜a5 12. ♖d5+-

c) 9...♜d5 10. ♗d5 e6 11. ♗c6 bc6 12. 0-0 ♗g7 13. ♖a4 ♖d5 14. ♗f4 0-0 15. ♖ac1 ♗b7 16. ♖fe1± Averbakh

10. bc3 ♗g7

10...♜a5 11. ♗b5 ♗d7 12. ♖a4 ♜c6 13. d5! ed5 14. 0-0→

11. ♗a3 ♗f8

RR 11...♗d7 12. ♗e2 ♖b6 13. 0-0 ♖b3 14. ab3 ♖c8 15. ♜d2 ♗f8 16. b4 ♜e7 17. b5 b6 18. ♜e4 ♜d5 19. c4± King — Yudasin, Baku 1986

12. ♗c1

a) 12. d5 ed5! [12...♜a5 13. de6!] 13. ♗d5 ♗a3 14. ♗c6 bc6 15. ♖a3 ♖e7= Averbakh

b) RR 12. 0-0

b1) 12...♗a3 13. ♖a3 ♖e7 14. ♖c1 0-0 15. ♖h6 ♖f6 16. ♜g5 ♖g7 17. ♖h4 b6 18. d5 ed5 19. ♗d5 ♗b7 20. f4 ♜a5 21. ♗b7 ♜b7 22. f5± Tal — Pohla, USSR 1972

b2) 12...♜a5 13. ♗b5 ♗d7 14. ♖a4 ♗a3 15. ♗d7 ♖d7 16. ♖a3 ♜c4 17. ♖c5 ♖d5 18. ♖d5 ed5 19. ♖fe1 ♜f8= Lukin — Kalinin, Poland 1991

12...♗g7 13. ♗b5

13. ♗a3 ♗f8 14. ♗f8 ♜f8 15. 0-0 ♜g7 16. ♗e2 b6 △ ♗b7 Averbakh

13...♗d7

13...0-0 14. ♗c6 bc6 15. ♗a3 ♖e8 16. 0-0±

14. ♗a3 ♗f8 15. ♗f8

a) 15. d5 ed5 16. 0-0 ♗a3 17. ♖a3 ♖e7 18. ♖fe1 ♗e6= Averbakh

b) 15. 0-0

b1) 15...♗a3 16. ♖a3 ♖e7 17. ♖c1 0-0 18. ♖h6 ♖f6 19. ♜g5 ♖g7 20. ♖h4; 17. ♖b2 △ c4, d5

b2) 15...♜a5! 16. ♖a4 ♗a3 17. ♗d7 ♖d7 18. ♖a3 ♜c4 19. ♖b4 ♖c8 20. ♜e5 a5! 15...♜f8 16. 0-0 ♜g7 17. ♗e2?!

17. ♗c6 ♗c6 18. ♜e5 ♖d5 19. f3± △ 19...f6 20. ♜c6

17...b6 18. c4 ♖f6 19. ♖e3 ♖he8 20. ♜e5 ♖ad8

20...♜e5 21. de5 ♖e7 22. ♖ad1 ♖ad8± Averbakh

21. ♖ad1 ♖e7 22. c5

22. f4 f6 23. ♜d3 ♖d6∞

22...♜e5 23. ♖e5 ♖f6 24. cb6 ab6

½-½

Botvinnik

190 (521)

D94

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 5

1. c4 g6 2. d4 ♜f6 3. ♜c3 d5 4. ♜f3 ♗g7 5. e3 0-0 6. ♗e2!? dc4

6...e6!? △ b6, ♗b7

7. ♗c4 c5 8. d5 e6

a) 8...♜bd7

b) 8...♜e8 9. 0-0! ♜d6 10. ♗b3± Korchnoi

c) 8...a6!?

9. de6

9. e4 ed5 10. ed5 ♖e8±

9...♖d1 10. ♜d1 ♗e6 11. ♗e6 fe6 12. ♜e2 ♜c6

12...♜d5!? 13. ♜e4 [13. ♜d5 ed5 14. ♖d1 ♖d8 15. ♜g5 ♜a6 16. ♜e6 ♖d7=] 13...♜d7 [13...♜a6=] 14. ♜f5± Stahlberg

13. ♖d1

RR 13. ♜g5 ♖fe8 14. ♖d1 b6 15. ♖d6 ♜d8 16. e4 ♗f8 17. ♖d1 ♜c6 18. ♜f3 h6 19. ♗e3 ♖ed8± Alster — Smejkal, Pardubice 1965

13...♖ad8

13...♟f7

14. ♞d8 ♞d8 15. ♞g5 ♞e8 16. ♞ge4 ♞e4

16...♞b6!? 17. ♞f6 ♞f6 18. ♞e4 ♞g7

17. ♞e4 ♞b6 18. ♞b1 ♞b4 19. ♞d2! ♞d5 19...♞a2? 20. ♞a1 ♞b4 21. ♞b4 ♞b4 22. ♞a7 ♞b2 23. ♞b7±

20. a4 ♞c8

20...♟f8 △ ♟e7= Averbakh

21. ♞b3 ♞f8 22. ♞c1 ♞e7

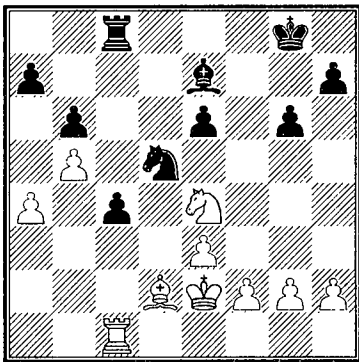
22...♞c7 23. ♞g5 ♞e7 24. e4 ♞f6 25. ♞c3 e5 26. f4±; 22...a6 23. ♞4 c4 24. ♞5 ab5 25. ab5 ♞e7= Tal

23. ♞4! c4

a) 23...♞c7 24. ♞c5 ♞c5 [24...♞c5 25. ♞g5] 25. ♞d3 △ a5, ♟c4±

b) 23...♟f7 24. ♞c5 ♞c5 25. ♞d3 ♞b6 26. a5 c4 27. ♞d4 [RR 27. ♟c2; 27. ♟e2!]? 27...♞d8 [RR 27...♞f6!] 28. ♟c3 ♞d3 29. ♟c2 ♞d5 30. ♞b1±

24. ♞5!

24...♟f7

a) 24...c3 25. ♞c3 ♞c4 [25...♞a3 26. ♞c2 ♞c4 27. ♞d3 ♞a4 28. ♞a2 ♞e4 29. ♞a3 ♞c3 30. ♞a7 ♞e5 31. ♟c3 ♞b5±] 26. ♞d3 ♞a4 27. ♞d4±

b) 24...♞a3! 25. ♞c2 c3! 26. ♞c3 [26. ♞c3? ♞b4; 26. ♞c1? ♞b4; 26. ♞e1? ♞b2] 26...♞b4 27. ♞d2 [27. ♞d3? ♞c3 28. ♞c3 ♞b4] 27...♞c4 28. ♞b4 [28. ♞d3 ♞e4] 28...♞e4 29. ♞d6 ♞a4± Averbakh

25. ♞c3! ♞a3 26. ♞c2 ♞c3

26...♟e7 27. ♞e5! △ ♞d2+—

27. ♞c3 ♞b4 28. ♞c2 ♟e7?

28...e5 29. ♞d2 c3 30. ♞e4 ♟e6 31. f3 ♞a5 [31...h6? 32. ♞d3 ♞d8 33. ♟c4 ♞d2 34. ♟b3 ♞c2 35. ♟c2 ♞d5 36. ♞d3! c2 37. ♟c2 ♟c4 38. ♞d2! ♞d2 39. ♞d2 ♟b4 40. ♞d3 ♟a4 41. ♟c4 ♟a5 42. f4 ef4 43. ef4 a6 44. g4! ab5 45. ♟b3+— Tal] 32. ♞d3 ♞d8 33. ♟c4 ♞d2 34. ♟b3 ♞d3=

29. ♞d2! c3

29...♞d2 30. ♞d2 ♞d8 [30...♟d6 31. ♟c3 ♟c5 32. ♞d2!+—] 31. ♟c3 ♞d1±

30. ♞e4 ♞a5 31. ♞d3 ♞d8 32. ♟c4 ♞d1

32...♞d2 33. ♟b3+—

33. ♞c3+—

33. h3

33...♞h1?

33...♞c3!? 34. ♟c3 ♞h1 [34...g5! Teschner] 35. h3 ♟d7±

34. ♞e4! ♞h2 35. ♟d4 ♟d7

35...♞g2 36. ♞c7 △ ♞h7, ♟e5+—

36. g3

36. g4 h5 37. ♟e5 [37. g5 h4±] 37...hg4 38. ♞f6 ♟e7 39. ♞g4 ♞h5 40. ♟e4±

36...♞b4 37. ♟e5 ♞h5

37...♞e7 38. ♞d2

38. ♟f6 ♞e7 39. ♟g7! e5 40. ♞c6! ♞h1 41. ♟f7! ♞a1

41...♞h5 42. g4 ♞h4 43. ♞e6 ♞d8 44. ♞d6 42. ♞e6! ♞d8

42...♞a3 43. ♞f6+; 42...♞b4 43. ♞e5 ♞a4 44. ♞f6 ♞d6 45. ♞d5 ♟c7 46. ♞d4+;

42...♞c5 43. ♞e5 ♞a4 44. ♞c5 ♞c5 45. ♞c5+— 43. ♞d6 ♟c8

43...♟c7 44. ♟e8+—

44. ♟e8! ♞c7 45. ♞c6 ♞d1

45...♞a4 46. ♞g5 ♟b7 47. ♞e6 ♞b8 48. ♞d8 ♟a8 49. ♞c8! △ ♞c6+—

46. ♞g5 ♞d8 47. ♟f7 ♞d7 48. ♟g8

48...h6 49. ♞e6 h5 50. f4 ef4 51. ef4 ♟b7 52. ♞c7 ♞c7 53. ♞c7 ♟c7 54. ♟f7+—

1—0

Petrosian

191 (522)

D27

BOTVINNIK — PETROSIAN

Game 6

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♞f3 ♞f6 4. e3 e6 5.

♙c4 c5 6. 0-0 a6 7. a4 ♖c6 8. ♚e2 ♙e7
9. dc5 ♙c5 10. e4 ♗g4

10...e5? 11. ♙f7 ♗f7 12. ♚c4

11. ♙f4

a) 11. e5 — game 193

b) RR 11. ♗bd2 ♚c7 12. ♗b3 ♙a7 13.
♙g5 ♙d7 14. ♚ac1 ♙b8 15. g3 ♙a7 16.
♙d5 0-0 17. ♙c6 ♙c6 18. ♗fd4 ♗e5 19.
♙f4± *Burmakin — Rublevsky, Elista 1994*
11...♚f6 12. ♙g3 ♗ge5 13. ♗e5 ♗e5 14. ♗d2
14. ♙a2 0-0 15. ♗c3 *Tal*

14...0-0 15. ♚ad1

○ 15. ♚fd1

15...b6! 16. ♚h5 ♗c4

16...♙d4

17. ♗c4 a5 18. ♗e5

○ 18. ♙e5 ♚g6 [18...♚e7 19. ♙d6 ♙d6
20. ♗d6 e5 21. ♚d3 f6=] 19. ♚g6 hg6
20. ♙d6 ♙d6 21. ♙d6 ♙a6 22. ♗b6 ♙f1
23. ♗a8 ♙g2 24. ♗g2 ♚a8=

18...♚e7! 19. ♚d2

19. ♙f4 f6 20. ♗d3 e5 21. ♗c5 ♚c5 22. ♙e3
♚b4±

19...f6 20. ♗d3 e5 21. ♗c5! ♚c5

21...bc5 22. ♚d1 ♙a6 23. ♚e1 ♚fd8 24. f3
c4 25. ♙f2=

22. ♚d1 ♙e6 23. ♚e1 ♚ac8 24. h3 ♚b4

25. ♚e3 ♚c4 26. b3

26. f3? ♚c5 27. ♗f2 ♚c1 28. ♚e2 ♙c4-+

26...♙c6 27. ♗h2 b5

½-½

Averbakh

192 (523)

A10

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 7

1. c4 g6 2. ♗f3 ♙g7 3. ♗c3 e5 4. g3 ♗e7
5. ♙g2 0-0 6. d4 ed4 7. ♗d4 ♗bc6 8.
♗c6 ♗c6 9. 0-0 d6 10. ♙d2! ♙g4!

a) RR 10...a6 11. ♚c1 ♙d7 12. b3 ♚e8 13.
♗d5 ♗d4 14. e3 ♗e6 15. ♙a5 b6 16. ♙c3
a5 17. ♚d2± *Dizdar — Ermenkov, Manila 1992*

b) RR 10...♙e6 11. b3 ♚d7 12. ♗d5 ♚ae8
13. ♚c1 ♗d8 14. ♙c3 f6 15. ♚d2 c6 16.

♗f4 ♙f5 17. ♚cd1 ♗f7 18. ♚fe1 ♚e7 19.
♚d4± *Smejkal — Gross, Mlada Boleslav 1995*

11. h3 ♙e6 12. b3 ♚d7 13. ♗h2 ♚ae8

a) 13...♗e7 14. ♙b7 ♙h3 15. ♙a8 ♙f1 16.
♙f3 ♙h3

b) 13...♚ad8 14. ♚c1 ♗e7 15. ♗d5 c6

14. ♚c1 f5 15. ♗d5 ♗h8 16. ♙e3 ♙g8

17. ♚d2 ♗d8 18. ♚fd1 ♗e6 19. ♗f4!

♗f4 20. ♙f4 ♚c8

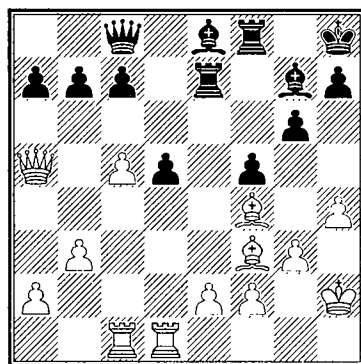
20...b6 21. c5 ♚b5 22. cd6 ♚e2 23. ♙f1!

♚d2 24. ♙b5 ♚d1 25. ♚d1 cd6 26. ♚d6±

21. h4 ♚e7 22. ♙f3 ♙f7 23. ♚a5 ♙e8 24. c5

24. ♚a7 ♙c6 25. ♙c6 bc6 26. ♙d6!+-

24...d5

25. ♙d6!

25. ♚d5 ♙c6 26. ♚d2 ♙f3

25...♚d7

25...cd6 26. cd6 ♚e6 27. de7 ♚e7 28. ♚a7+-

26. ♙e7 ♚e7 27. ♚d5

27. e3! d4 28. ed4?! f4; 28. ♚e1!

27...f4 28. ♚d2

28. g4 ♚h4?! 29. ♗g2 ♙c6 30. ♚h1; 28...♙c6

28...♙c6 29. ♚d3 ♙b5 30. ♚d4! fg3 31.

fg3 ♙d4 32. ♚d4 ♚g7 33. ♚g7

33. ♚d1 ♚d4 34. ♚d4 ♙e2 35. ♙e2 ♚f2

36. ♗h3 ♚e2 37. ♚d8 ♗g7 38. ♚d7 ♗h6

39. ♚c7 ♚a2 40. ♚b7±

33...♗g7 34. ♚c2 ♙e8

34...♚b8 35. c6! b6 36. ♚d2 ♚f8 37. a4

♙a6 38. ♚d7 ♚f7 39. ♙d5+-

35. ♗g2 ♗f6 36. ♗f2 ♙c6

36...b6!?

37. ♖c6 bc6 38. ♜c4 ♘e5 39. ♜a4 ♜a8
40. ♜a6 ♘d5 41. b4 ♘c4 42. a3
42. ♜c6 ♘b4 43. ♜c7+—
42...♘b5 43. ♜a5 ♘c4 44. ♘e3 a6 45.
♘f4 ♘d5 46. ♘g5 ♜e8 47. ♜a6 ♜e2 48. ♜a7
♜e5 49. ♘f4 ♜e7 50. ♜b7 ♘e6 51. a4 ♘d7
52. ♜b8 1-0 Averbakh

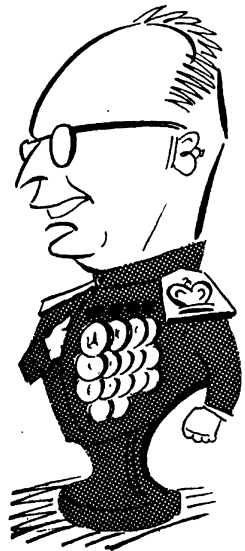
193 (524)

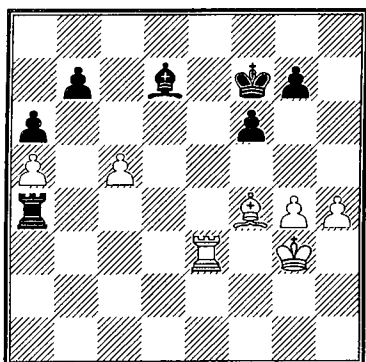
D27

BOTVINNIK — PETROSIAN Game 8

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♖f3 ♖f6 4. e3 e6 5.
♖c4 c5 6. 0-0 a6 7. a4 ♖c6 8. ♜e2 ♖e7
9. dc5 ♖c5
9...♖e4
a) 10. ♜d1 ♜c7 11. ♖d4 ♖c5 12. ♖c6 bc6
[12...♜c6 13. ♖b5 ab5 14. ab5 ♜a1 15. bc6
♜b1 16. b4! ♜b4 17. ♖a3+—] 13. b4 ♖d7
[13...♖e4 14. ♖b2 0-0 15. ♖d3 ♖f6 16.
♖d2 ♜b8 17. ♖c4±] 14. ♖b2 0-0 15. ♖d2
♖b4 16. ♜g4 ♖e5 17. ♜g3 f6 18. ♖e4 ♘h8
19. ♖e5 ♜e5 20. ♜e5 fe5 21. ♖g5±
b) 10. ♖d4! ♖c5 [10...♖d4 11. ed4 ♜d4
12. ♜d1] 11. ♖c6 bc6 12. ♖c3
10. e4 ♖g4 11. e5 ♖d4 12. ♖d4
12. ♜e4? ♖f3 13. gf3 ♖f2+—
12...♜d4 13. ♖a3! ♖a3!
a) 13...♖e5?! 14. ♖e3 [14. ♜d1 ♜g4!; 14. b4
♖c4 15. ♖c4 ♜a1 16. bc5±] 14...♜d6 15.
♜fd1 ♜c7 16. ♖c5 ♜c5 17. ♖b5! ab5 18.
♜ac1 ♖c4 [18...♜e7 19. ♜e5±] 19. ♖b5±
b) RR 13...♖f2 14. ♜f2 0-0 15. ♖c2 ♜f2
16. ♜f2 ♖f2 17. ♘f2 ♖d7 18. ♖d4 ♜fc8 19.
♖b3 ♜c5 20. ♖f3 ♜ac8 21. ♖d2± Wegner —
Mainka, Germany 1989
14. ♜a3 ♖e5 15. b3
a) 15. ♜d1 [15. ♖a2 Keres; 15. ♜c3 0-0
16. ♜d1 Matanovic]
a1) 15...♜c4 16. ♜e5 0-0 17. ♖h6 ♜g4
18. ♜ad3 ♜g6 [18...f6 19. ♜c7 ♜g6 20.
♖g7] 19. ♖g7 f6 20. ♖f6 ♜f6 21. ♜g3
a2) 15...♜g4 16. ♜c2 [16. f3 ♜f5; 16. ♜d2 0-
0 17. ♖e2 Aronin] 16...♖c4 [16...♜c4 17.
♜c3; 16...♖d7 17. ♖e2; 16...0-0 17. ♖e2 ♜f5
18. ♜c7] 17. ♜g3 ♜h5 18. ♜g5 ♜h4 19. ♜g7

b) 15. ♜g3!? ♖c4 16. ♜g4 ♜c5 [16...♜f6
17. ♖g5!] 17. ♜c4 ♜e7 18. ♖e3±
15...♜c5!
15...♖c4 16. bc4 0-0 17. ♜g3 f6 18. ♖h6
♜f7 19. ♜d1 ♜b6 20. ♜b2! ♜c7 21. ♜g7
♜g7 22. ♜f6+—
16. ♜a2?!
16. ♖b2 ♖c4 [16...f6 17. ♜h5 g6 18. ♜h6±]
17. bc4 ♖d7 18. ♜g3 0-0-0 19. ♜g7±
16...♖c4 17. bc4 ♖d7 18. ♖a3 ♜f5 19. ♜d2
a) 19. ♜d2 f6 20. ♜b4 0-0-0
b) 19. ♜b2!? Polugaevsky
19...♖c6
19...0-0-0?! 20. ♖e7 ♜de8 21. ♖d6→
20. ♜e1 h5!
20...f6?! 21. g4!+—; 20...♜d8 21. ♜ed1!±
21. ♜e3!? f6!
21...♜h6 22. ♜b6 [22. ♜d5] 22...♜g6 23. ♜c7
♜g2 24. ♘f1 ♜g1 25. ♘g1 ♜g5 26. ♘f1
22. ♜e6 ♜e6 23. ♜e6 ♘f7 24. ♜e7 ♘g6
25. a5 ♜ad8
25...♜he8
26. ♖d6 ♜he8 27. ♜e8
27. ♜e3 ♜e3 28. fe3 ♜e8 29. ♘f2=—
27...♜e8 28. f3 ♜e1 29. ♘f2 ♜a1 30. ♖b4
♜b1 31. ♖a3 ♜b3 32. ♖d6 ♜c3 33. ♜d4
a) 33. ♖c7!? ♜c4 34. ♖b6=—
b) 33. c5 ♜a3 [33...h4
34. h3 ♖b5] 34. ♖c7
33...♜c2 34. ♘g3
♖d7 35. h4 ♖e6 36.
c5 ♖c4 37. ♘f4
♖b5 38. g4 ♜c3 39.
♜e4 ♖c6 40. ♜e3
♜c4 41. ♘g3 ♜a4
41...hg4 42. fg4 ♖d7
43. ♖f4 ♜c5 44. h5
♘h7 [44...♘f7? 45.
♖d6!] 45. ♜e7=—
42. ♖c7 hg4 43. fg4
♖d7 44. ♖f4!
44. h5 ♘f7
44...♘f7
44...♜a5? 45. ♜e7 ♜a3
[45...♖c6 46. h5 ♘h7
47. h6] 46. ♖e3 ♖c6
47. h5 ♘h7 48. h6

45. ♖b3!!

45. h5 ♖a5 46. ♗d6 ♗e6 47. g5 fg5 48. ♖f3 ♗e8 49. ♖e3 ♗d7 50. ♖e5 ♖a3 51. ♗f2 g4 52. ♖g5 ♖f3 Δ ♖f7+

45...♗c8 46. g5 fg5?

46...♖a5 47. gfg gf6!+

47. hg5= ♖a5 48. ♗e3 ♗g6 49. ♖b6 ♗f5 50. c6 bc6 51. ♖c6 ♖a3

51...♗e6 52. ♖c5 ♖c5 53. ♗c5 ♗g5 54. ♗f2= Averbakh

52. ♖c5

52. ♖c8 ♖e3-+

52...♗g6

52...♗e4 53. ♖c8 ♖e3 54. ♗g4=

53. ♖c6 ♗h5 54. ♗f4 ♖a4 55. ♗g3

½-½

Botvinnik

194 (525)

E08

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 9

1. c4 e6 2. g3 d5 3. ♗g2 ♗f6 4. ♗f3 ♗e7 5. 0-0 0-0 6. d4 ♗bd7 7. ♖c2 c6 8. ♗f4 ♗e4 9. ♗c3

9. ♗fd2!? g5 10. ♗e3 f5 11. ♗e4 fe4 12. f3±

9...g5! 10. ♗c1

10. ♗e3 f5±; 10. ♗d2 ♗d2 11. ♗d2 f5=

10...f5 11. b3 ♗f6

11...♗d6!? 12. ♗b2 [12. ♗e5 ♗e5 13. de5 ♗f7]

12...g4 [12...b5 13. ♗e5±; 12...d4 13. e4oo] 13.

♗e5 [13. ♗d2 b5] 13...♗e5 14. de5 ♗f7oo

12. ♗b2 ♗g7

a) 12...g4 13. ♗e4 fe4 14. ♗e5

b) RR 12...♖e7 13. e3 ♖g7 14. ♗e2 ♖e8 15. ♖ad1 b6 16. ♗d2 ♗b7 17. ♗e4 fe4 18. f3 ef3 19. ♖f3 dc4 20. ♖df1∞ Rogers — Papaioannou, Greece 1995

13. ♖ad1 ♖f7 14. ♗e4! fe4 15. ♗e1 ♗f8 15...♗f6 16. f3 ef3 17. ♗f3 ♗e4 18. ♗e5 ♖f1 19. ♖f1 ♗e5 20. ♗e4 de4 21. de5→ 16. f3 ef3 17. ♗f3?!

Δ 17. ♗f3 ♗d7 [17...♗g6 18. e4 g4 19. ♗e5 ♗e5 20. de5 ♖f1 21. ♖f1±] 18. ♗c1 g4 [18...h6 19. ♗e5 ♖f1 20. ♖f1 ♗e8 21. ♗a3 Δ e4±] 19. ♗e5 ♖f1 20. ♖f1 h5 [20...♗e5 21. de5] 21. e4±

17...♗d7 18. ♗d3

18. e4 ♗e8

18...♗e8 19. ♖c1

19. ♗e5!? ♖f6 [19...♗e5 20. de5] 20. e4

19...♖c8 20. ♖e3 ♖cc7 21. ♗e5 ♖f5 22.

♗g2 ♖f1 23. ♖f1 ♖e7 24. ♗h3

24. ♗c1 ♗g6

24...h5 25. ♗g2 ♗g6 26. ♗d3 ♗f7

26...dc4 27. bc4 c5! 28. ♗e4 Tal

27. ♖f2 b6?

a) 27...b5

b) 27...♖d7

c) 27...dc4 28. bc4 c5 29. ♗a3 [29. ♗c5 ♖c5

30. ♗a3 ♖f5] 29...♗d4 30. e3 ♗g7 31. ♗c5

♖d6 32. ♗b7 ♗e5 33. ♗a6 ♖a3 34. ♗c7 ♖e7

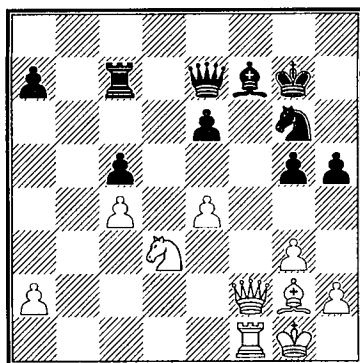
28. e4 dc4 29. bc4 c5 30. dc5

30. d5!?

30...bc5

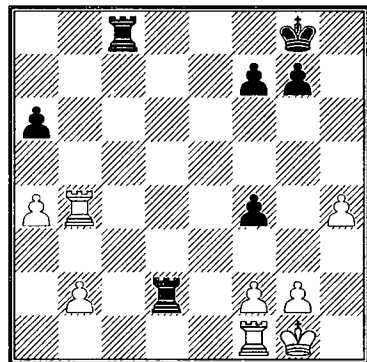
30...♗b2 31. cb6±

31. ♗g7 ♗g7

Bondarevsky

14...♗fd5? 15. ♔e7 ♘e7 [15...♙e7 16. ♙e7 ♘e7 17. ♖d7] 16. ♘e5 ♘bd5 17.

29...f3! 30. gf3

30. g3 ♖cc2 31. ♖b3 ♖b2 32. ♖f3 ♖d4
33. ♖c1 ♖b7± Bondarevsky

30...♖cc2 31. b3 ♖b2 32. ♖g2 ♖d3 33. ♖b8
♖h7 34. ♖b7 f6 35. ♖e1 ♖db3 36. ♖b3

36. ♖a7 ♖b4 37. ♖ee7 ♖a4 38. ♖g7 ♖h6=
36...♖b3 37. ♖e6 ♖b4 38. ♖a6 ♖h4 39.
♖g3

39. ♖f1!?

39...g5 40. ♖g2 ♖g6 41. ♖a8 ♖f4 42. a5
♖a4 43. a6 ♖f5

½-½

Botvinnik

196 (527)

D32

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 11

1. c4 c5 2. ♖f3 ♖f6 3. ♖c3 e6 4. e3 d5
5. d4 ♖c6 6. cd5 ed5 7. ♖b5 ♖d6 8. dc5
♖c5 9. 0-0 0-0 10. b3

10. a3 △ b4

10...♖e6

a) RR 10...♖g4 11. ♖b2 ♖c8 12. ♖c1 ♖d6
13. ♖e2 ♖b8 14. ♖b5 ♖e4 15. ♖bd4 ♖e8
16. h3 ♖f3 17. ♖f3 ♖d6 18. ♖d3 ♖g5=

Sunye Neto — Kasparov, Graz 1981

b) RR 10...♖a5 11. ♖b2 ♖b4 12. ♖d3 a6
13. ♖c6 bc6 14. ♖ac1 ♖a3 15. ♖a3 ♖a3
16. ♖d4 [16. ♖a4±] 16...c5 17. ♖c6
♖e6∞ Poluljanov — Dvoirys, Sankt Pe-

tersburg 1996

11. ♖b2 ♖e7 12. ♖e2! ♖ac8

12...♖g4 13. ♖f6 △ ♖d5±

13. a3

a) 13. ♖c1 ♖a3

b) 13. ♖ed4!? ♖a3 14. ♖e2±

13...♖fd8 14. ♖ed4 ♖g4 15. ♖e2 ♖e4

16. ♖d3?!

16. ♖c6! bc6

a) 17. ♖d4 ♖e2 18. ♖e2 [18. ♖e2 a5=]
18...♖d4 19. ♖d4 c5 20. ♖b2 a5=

b) 17. b4 ♖d6 18. ♖d4±

16...♖d6

16...♖d6 17. b4 ♖b6 18. ♖ac1 ♖h6
[18...♖g6 19. ♖c6 bc6 20. ♖e5+-] 19.
g3±

17. g3

a) 17. ♖c6 ♖c6 18. ♖d4 ♖h2!-+

b) 17. ♖fc1!? ♖e5 [17...♖d4 18. ♖d4±;
17...♖f3 18. ♖f3±] 18. ♖d1 [18. ♖e5
♖e5∞] 18...♖f3 19. ♖f3 [19. g3 ♖h4-
+] 19...♖f3 20. ♖f3 ♖h2±

17...♖c5 18. ♖b1

18. ♖d2

a) 18...♖f3 19. ♖f3? ♖b3 20. ♖c3 ♖cd4-+;
19. ♖f3=

b) 18...♖e4 19. ♖d1 [19. ♖d3=]
19...♖e8±

18...♖e4

a) 18...♖d4 19. ♖d4 [19. ♖d4 ♖e2 20. ♖e2
♖b3] 19...♖e4 20. ♖d1 ♖b3 21. ♖b3 ♖f3
22. ♖f3 ♖f3 23. ♖b7 h5=

b) 18...♖e4!

19. ♖d3

19. ♖d1 ♖d4 20. ♖d4 ♖e2 21. ♖e2 ♖e5
△ ♖f6±

19...♖c5 20. ♖d1

20. ♖b1 ♖e4! 21. ♖e1 [21. ♖d1 ♖d4 22.
♖d4 ♖h3 23. ♖e1 ♖e6] 21...♖d4 22.
♖d4 ♖e2 23. ♖e2 ♖d3

20...♖e6

a) 20...h5 21. ♖h4±

b) 20...♖e4 21. ♖h4=

21. ♖e1 ♖c5 22. ♖c6 bc6 23. b4 ♖b6
24. ♖a4?!

a) 24. ♖c1 c5 25. bc5 ♖c5

b) 24. ♖d4 ♖e2 25. ♖e2 a5=

c) 24. ♖e5 ♖e2 25. ♖e2

24...♖e8! 25. ♖ad1 f6! 26. ♖d2

26. ♖d4 ♖e2 27. ♖e2 ♖g5 [27...♖h5 28. ♖e6
♖e2 29. ♖d8] 28.

♖c2 ♖h5 29. h4

♖d4 30. ♖d4

♖f3 △ ♖g4

26...♖h5

26...♖e3?! 27. f6

♖g5 28. ♖g5!

♖e3 29. ♖f1! f6

30. ♖g4 ♖f8 31.

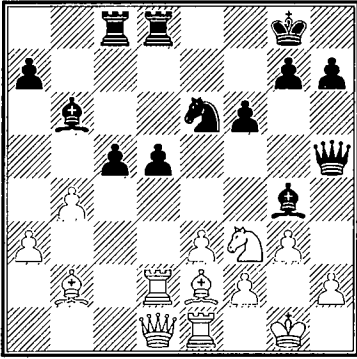
♖g2 ♖d2 32.

♖e2+-

27. ♖d1 c5!?

27...a5!?

28. ♖d4

28. bc5

a) 28...♖c5 29. ♖c2 ♖e4 30. ♖c8 ♖c8 [30... ♖c8 31. ♖e5! ♖e2 32. ♖d5+-] 31. ♖d4±

b) 28...♖c5 29. ♖d4 ♖e2 30. ♖e2 ♖e2 31. ♖ee2 ♖d4 32. ♖d4±

c) 28...♖a5 29. ♖d4! ♖e2 30. ♖ee2 ♖c5 [30...♖d2? 31. ♖e6 ♖e8 32. ♖f4+-] 31. ♖c2 ♖e8±

28...♖e2 29. ♖e2 ♖e2 30. ♖e2 ♖g5

30...cb4 31. ab4 a5 32. ♖a3±

31. ♖g2 ♖e4 32. ♖dd1

32. ♖c2?! cb4 33. ♖c8 ♖c8 34. ab4 ♖c2 35. ♖a1 [35. ♖d4 ♖d4 36. ed4 ♖b2+] 35...a5+

32...cb4 33. ab4 ♖c2

33...♖c4 34. ♖f4 [34. ♖a3 ♖c2!+; 34. ♖d4 ♖b4 35. ♖b6 ab+] 34...♖b4 35. ♖e2 ♖b5 36. f3 ♖g5 37. ♖d4=

34. ♖d4 ♖d4 35. ♖d4 ♖b2 36. h4!

36. f3? ♖c3 37. ♖f1 ♖b5-+

36...♖c8?

36...♖f7!? ♖g5, h5, ♖e6

37. ♖d5= ♖cc2 38. ♖f3

a) 38. ♖d4 f5

b) 38. ♖d8 ♖f7 39. ♖d7 ♖g6 [39...♖e6 40. ♖a7 ♖e2 41. ♖e2 ♖e2 42. ♖f3 ♖c3 43. ♖c7 ♖d5 44. ♖g7] 40. ♖a7 ♖e2 41. ♖e2 ♖e2 42. ♖f3 ♖c3 43. ♖c7 ♖d5 [43...♖c2 44. b5] 44. ♖d7 ♖c3 45. ♖c7=

38...♖d2 39. ♖g2

39. ♖f4 ♖c4

39...♖e4 40. ♖f3 ♖d2 41. ♖g2 ♖c4

42. ♖c5! [42. ♖f1 ♖e5] 42...a5! 43. ♖h3! [43. ba5 ♖e3] 43...ab4 44. ♖d4 ♖c3 45. ♖b5=

½-½

Bondarevsky

197 (528)

D31

BOTVINNIK — PETROSIAN

Game 12

1. d4 d5 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖e7 4. cd5 ed5 5. ♖f4 c6 6. e3 ♖f5 7. g4 ♖e6 8. ♖d3 ♖d7 9. h3 h5! 10. gh5

10. ♖f3?!

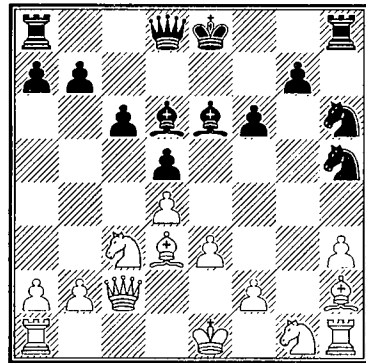
a) 10...hg4 11. hg4 ♖g4? 12. ♖h8+-

b) RR 10...g5 11. ♖g3 ♖df6 12. gh5 ♖h5 13. ♖ge2 ♖g3 14. ♖g3 ♖d7 15. ♖f5 ♖f8 16. ♖g1 f6 17. 0-0-0 ♖e7 18. ♖e7 ♖e7+ Markovic — Geller, Capelle le Grande 1993

10...♖df6 11. h6 ♖h6 12. ♖c2 ♖h5

RR 12...♖d7 13. ♖f3 ♖f5 14. ♖e5 ♖d3 15. ♖d3 ♖d6 16. ♖e5 ♖e7 17. 0-0-0 ♖f5= Lputian — Geller, Riga 1985

13. ♖e5 f6 14. ♖h2 ♖d6

15. ♖g6

a) 15. 0-0-0 ♖a4

b) 15. ♖d6 ♖d6 16. 0-0-0

15...♖f7 16. ♖f3 ♖g6 17. ♖g6 ♖f7 18. ♖h4 ♖h2 19. ♖h2 ♖c7 20. ♖f3 0-0-0 21. ♖g4 ♖b8 22. h4 ♖d6 23. 0-0-0 f5 23...♖de8!? 24. ♖d2 ♖e4+

24. ♖g1 f4 25. ♖e5 ♖f7 26. ♖g6

26. Qd3
 26... Ehe8 27. Eh3 fe3 28. fe3 Qf6 29.
 Ef1 a6 30. h5 Qe4 31. Qe4 Ee4 32.
 Qb1 Qd6 33. Qe5 Ee8 34. Eg3 Ee7
 34... E8e5 35. de5 Qc4
 35. E8 Qa7 36. Ef1?
 36. h6 gh6 37. Egg8 E7e5 38. de5 Qc4
 39. We1! Wa5 40. Wa5 Qa5= Romanov-
 sky; 36. We1
 36... Qc4
 36... E7e5 37. de5 Qc4 38. Eg2 We5
 37. Qc4 dc4 38. Ef5
 38. $\text{Ec1 b5 [38...We5! Romanovsky]}$ 39.
 Ec3!
 38... We1d7 39. Ef3
 39. Wf2 We8 40. Efg5 Ee3 41. Ee3 Ee3
 42. Ee5! = Romanovsky
 39... c5 40. Ef1
 40. dc5? Wd3 41. Qa1 c3 42. b3 c2 43. Qb2
 Wd1+ Romanovsky
 40... cd4
 40... Wb5! 41. Qa1 c3 42. bc3 Wd3 43.
 Ec1 Ee3 44. Ee3 Ee3 45. dc5; 41... cd4
 41. ed4 Wd4
 a) 41... Ed4 42. Ed1
 b) 41... Wb5 42. Eg7 c3 43. d5 b6 44. Ef2 Wd3
 45. Ec2= Romanovsky
 c) 41... Ee2 42. d5 b6 43. Eg2 c3 44. Ee2
 Ee2 45. Wg6 Eb2 46. Qc1
 42. Ed1= Wg1 43. Edg1 E7e5 44.
 Eg5 Ee1 45. Qc2 E1e2 46. Qb1 Qb6
 47. Ee5 Ee5 48. Eg7 Eh5 49. Qc2
 Eh3 50. b3 Eh2 51. Qc3 Ea2 52.
 Qc4 Ec2 53. Qb4
 $\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

Flohr

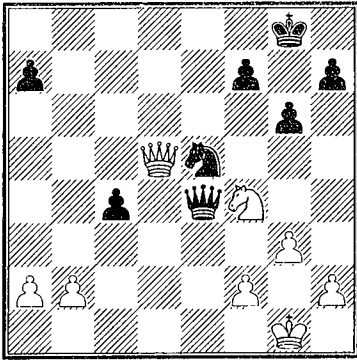
198 (529)

E18

 PETROSIAN — BOTVINNIK
 Game 13

1. d4 Qf6 2. c4 e6 3. Qf3 b6 4. g3 Qb7 5.
 Qg2 Qe7 6. 0-0 0-0 7. Qc3 Qe4 8. Qe4
 Qe4 9. d5
 9. Qe1 Qg2 10. Qg2 d5 11. Wa4
 9... Qf6!

9... ed5 10. cd5 Qf6 11. Qe1 Qg2 12. Qg2
 c5 13. Qf4 d6
 10. Qe1
 a) 10. Qd4 Qg2 11. Qg2 We7 12. Qc2
 d6=
 b) 10. Qd2 Qg2 11. Qg2
 10... Qg2 11. Qg2 ed5
 RR 11... Ee8 12. Qf4 a5 13. e4 Qa6 14. Ee1
 ed5 15. Qd5 Qc5 16. Wc2 c6 17. Qf6
 Wf6 18. Qf4 Wg6 19. $\text{Ead1} \pm$ Lilienthal —
 Tai-manov, Kiev 1954
 12. cd5 c5 13. dc6
 13. Qe3!? d6 [13...g6 14. Qc4] 14. Qg4
 13... dc6 14. Wc2
 14. Wd8 Ed8=
 14... c5 15. Ed1
 15. We4!? Qa6
 15... We8 16. Qf4
 16. Qf4 Qc6 17. Qd5 Qd4! 18. Qf6 gf6
 19. Ed4 cd4 20. Qh6 Wc8! 21. We4 Ed8
 16... Qc6 17. Qd6 Qe7
 17... Qd4 18. $\text{Ed4 [18. Wc4?! Qe7]}$ 18...
 Qd4 19. $\text{Qf4} \Delta$ Qf8
 18. e3 Ed8 19. Qe7 We7 20. Qf4 g6 21. Wa4
 a) 21. Qd5?! Ed5 22. Ed5 Qb4 23. Wd2
 Qd5 24. Wd5 Ed8
 b) 21. Ed8 Ed8 22. Ed1 Qe5 [22...Qb4
 23. Ed8 Wd8 24. $\text{Wb3} \Delta$ a3] 23. Ed8 Wd8
 24. We4= Romanovsky
 21... Qe5 22. Ed8
 22. We4 f5 23. Wg2 g5 24. Qd5 Wf7 25.
 $\text{f4} \pm$; 23... $\text{c4!} \Delta$ g5-g4
 22... Ed8 23. Ed1 c4! 24. e4
 a) 24. Qd5 We6 25. Qf4 Ed1 26. Wd1
 Wc6 27. Qd5 Wd6
 b) 24. Ed8 Wd8 25. Wa7 g5 26. Qe2 [26.
 Qh3 Qf3 27. Qg2 Wd5] 26... Qf3 27.
 Qg2 [27. Qf1 Wd1 28. Qg2 g4] 27... Wd5
 28. e4 [28. Qc3? Qe1 29. Qf1 Wh1 30.
 Qe2 Qd3+] 28... Wd3! [28...We4 29.
 Qc3! Qh4 30. Qf1] 29. Qc3 Qe1 30.
 Qg1 Wf3! 31. Wb8 Qg7 32. We5 Qh6
 33. Qf1 [33. Wd6] 33... Qd3
 24... b5! 25. Ed8 Wd8 26. Wb5
 26. Wc2?! Qf3 27. Qh1 Wd4!
 26... Wd1 27. Qg2 Wf3 28. Qg1 Wd1 29.
 Qg2 Wf3 30. Qg1 We4 31. Wd5

31...♖d5

31...♖b1 32. ♘g2 ♜b2 33. ♜a8 [33. ♜d8 ♘g7 34. ♜e7 h6] 33...♘g7 34. ♜a7

a) 34...c3 35. ♜e7!

b) 34...♜b5 35. ♜d4 ♜c6 36. ♜d5 ♜c7 37. ♜d4 ♘g8 38. ♜c3 ♜c6 39. f3 f6=

c) 34...h6! 35. ♜c5 ♘d3 36. ♘d3 [36. ♜c4 ♜f2-+ ♞...cd3 37. ♜d5 d2 38. a4=

Roma-novsky

32. ♘d5 ♘d3 33. b4 cb3 34. ab3 f5 35. b4 ♘f7 36. b5 ♘e5

a) 36...♘e6 37. b6!

b) 36...♘c5 37. ♘b4 Romanovsky

37. b6 a5 38. ♘f1 ♘e6 39. b7 ♘c6 40. ♘c7 40. ♘b6! ♘d6 [40...♘e7 41. ♘e2 ♘d8 42.

♘d5] 41. b8♞= ♘b8 42. ♘c4=

40...♘d6 41. ♘a6 a4 42. ♘e2

42. b8♞ ♘b8 43. ♘b8 a3-+ Romanovsky

42...a3 43. ♘b4 ♘b8 44. ♘d3 ♘c7 45.

♘c2 ♘b7 46. ♘b3 ♘b6 47. ♘a3 ♘c5

48. ♘b3 ♘d4 49. ♘c2 ♘e4 50. ♘d2 ♘f3

51. ♘e1 ♘g2 52. h4 ♘f3 53. ♘d3 ♘d7

54. ♘f1 ½-½ Botvinnik

199 (530)

D31

BOTVINNIK — PETROSIAN

Game 14

1. d4 d5 2. c4 e6 3. ♘c3 ♘e7 4. cd5 ed5

5. ♘f4 c6 6. e3 ♘f5 7. g4! ♘e6

7...♘g6 8.h4 ♘h4 9. ♜b3 b6 10. ♘f3 ♘e7

11. ♘e5±

8. h3

a) 8. ♘d3 — game 197

b) 8. h4

8...♘f6 9. ♘d3

♘ 9. ♘f3 — game 203

9...c5

9...♘bd7 10. ♘f3†

10. ♘f3

a) 10. dc5?!

b) RR 10. ♘ge2 ♘c6 11. ♘f1 0-0 12.

♜c1 ♜c8 13. f3 ♜e8 14. ♘g2 a6 15. ♘b1

b5 16. ♘g3 ♘d6 17. ♘ce2 cd4 18. ed4

♘f4 19. ♘f4 ♜b6 20. ♘ge2 ♜c7 21. ♜d2

♜ec8= Vera — Borges, Habana 1990

10...♘c6 11. ♘f1

11. 0-0 h5 12. g5 ♘e4! Romanovsky

11...0-0

RR 11...♜c8 12. ♘g2 0-0 13. dc5 ♘c5 14.

♘e2 ♘e4 15. ♜c1 ♘e7 16. ♘fd4 ♘d4

17. ♘d4 ♜b6 18. ♜b3± Bronshtein —

Cuijpers, Amsterdam 1968

12. ♘g2 cd4

a) 12...c4 13. ♘c2 a6 14. ♘e5 ♘e5 15. ♘e5

b5 16. f3 b4 17. ♘e2†

b) 12...♜e8 Romanovsky

13. ♘d4 ♘d4

13...♘d6 14. ♘d6 ♜d6 15. ♘ce2 ♜fe8 16.

♜c1 ♘d7 17. ♘b1±

14. ed4 ♘d7

14...♘e4!? 15. ♘e4 [15. ♜c2 f5; 15. f3

♘c3 16. bc3 f5!] 15...de4 16. ♘e4 f5 17.

gf5 [17. ♘b7 fg4!] 17...♘f5 18. ♘f5 ♜d5†;

18. ♜d3± Romanovsky

15. ♜c2 ♘f6

a) 15...g6 16. ♘h6 ♜e8 17. f4± Romanovsky

b) 15...h6 16. ♜d2 ♘g5 17. ♘g5 hg5 18. ♜ae1

16. f3

16. g5?! ♘h5 17. ♘h7 ♘h8

16...♜c8 17. ♘e5 ♘d6 18. ♜ae1

18. ♘f6 ♜f6 19. ♘h7 ♘h8 20. ♘d3 ♜f4†

18...♘e5 19. ♜e5!

19. de5? ♘h5 [19...d4 20. ef6 ♜f6-+ 20.

♘h7 ♘h8 21. gh5 ♜g5 22. ♘f2 ♜h5 23. ♘d3

d4-+

19...g6 20. ♜f2 ♘d7

♘ 20...♜d6 ♘ 21. f4 ♘e4! 22. ♘e4 de4

23. f5 ♜c3 24. bc3 ♘d5 25. ♜e3 f6 Tal

21. ♜e2 ♘b6

21...♖b8! △ ♖c6 Romanovsky

22. ♖he1!

a) 22. h4 ♗f6! 23. h5 ♖c4

b) 22. f4 ♗d6 23. f5 ♙d7 24. f6 ♗fe8

22...♖c4 23. ♙c4 ♗c4□

23...dc4 24. d5 ♙d7 25. ♗a7

24. ♗d2 ♗e8 25. ♗e3 a6 26. b3

26. ♗de2!? ♗b6 27. f4 ♗d8 28. f5 ♙d7 29.

fg6 ♗g6 30. ♗e5 Tal

26...♗c6 27. ♖a4 b6

△ 27...♙c8 28. ♖c5 b6 Romanovsky

28. ♖b2 a5 29. ♖d3 f6

29...♙c8 Romanovsky

30. h4 ♙f7 31. ♗e8 ♙e8 32. ♗e3 ♙f7

33. g5 ♙e6 34. ♖f4 ♙f7

34...♙f5?! 35. gf6 ♗f6 36. ♗e5 ♗d6 37. ♗e2±

35. ♖d3 ♙e6 36. gf6 ♗f6 37. ♗g5 ♗g5

a) 37...♗d4? 38. ♖e5+-

b) 37...♙g7!? 38. ♖f4 ♙f7 39. ♙g3±

38. hg5 a4

a) 38...♙f5 39. ♖f4 ♙e6 40. ♗e2 ♙f7 41. ♖e6

♗e6 42. ♗e6 ♙e6 43. f4 b5 44. a3 ♙d6 45.

♙g3 ♙e7 46. ♙g4 ♙e6 47. f5 gf5 48. ♙f4 ♙f7

49. ♙f5 ♙g7 50. ♙e5+- Romanovsky

b) 38...♙g7 39. ♗e2 h6 40. gh6 ♙h6 41.

♖f4 ♙f7 42. ♗e7±

39. ba4

39. ♖e5! ♗c3 [39...♗c1!? 40. ba4 ♗b1 Ro-

manovsky] 40. ba4 ♗a3 41. ♗b2 ♗a4 42.

♗b6 ♗a2 43. ♙g3+- (Tal) 43...♙f5 44.

♗b8 ♙g7 45. ♗b7 ♙g8 46. ♖f7!

39...♗c4

40. a5! ba5 41. ♖c5 ♙f5 42. ♙g3 a4 43.

♙f4 a3! 44. ♙e5 ♗b4

44...♗c2 45. ♗c2 ♙c2 46. ♖a6 ♙b3 47.

♖b4 ♙c4 48. ♖c2+-

45. ♖d3

45. ♖b3 ♗b3 46. ab3 ♙b1 Romanovsky

45...♗b5 46. ♖d6 ♙f7 47. ♖c6 ♙d3

47...♗a5 48. ♖c5+-

48. ♗d3 ♗b2 49. ♗a3 ♗g2 50. ♖d5

50. f4 ♙e6 51. ♗e3 ♙f5

50...♗g5 51. ♖c6

51. ♙e4 h5 52. ♗a7 ♙f6 53. a4 h4 54. ♗h7

♗a5 55. ♗h4 ♗a4

51...h5 52. d5 ♗g2 53. d6

53. ♗c3?! ♗a2 54. d6 ♗a6 55. ♙d7 h4

53...♗c2

53...g5

54. ♙d7 h4?

54...g5

a) 55. ♗a7 h4 56. ♙d8 ♙f6 [56...♙f8? 57.

♗c7! ♗a2 58. d7 h3 59. ♗c1 ♗a8 60.

♙c7+-; 56...♙g6! 57. ♗c7 ♗a2 58. d7 ♙f5=

Romanovsky] 57. d7 h3 58. ♙e8 ♗e2 59.

♙f8 ♗d2 60. ♗a6 ♙f5 61. ♙e7 ♗e2!

b) 55. ♗a5 ♙f6 56. ♙d8 h4 57. d7 h3 58.

♗a6 ♙g7 59. ♗e6 h2 60. ♗e1 ♙f7 61. a4+-

55. f4 ♗f2

55...g5 56. fg5 ♙g6 57. ♙d8 ♙g5 58. d7

♙g4 [58...♗d2 59. ♗a8! h3 60. ♙c7 h2 61.

♗h8 ♗c2 62. ♙b6+- Romanovsky] 59.

♗a8!! h3 60. ♙e7+-

56. ♖c8 ♗f4 57. ♗a7!

57...♙e6 58. d7 ♗c4 59. ♗c7 ♗a4 60. ♗c6+-

1-0

Botvinnik

200 (531)

D81

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 15

1. d4 ♖f6 2. c4 g6 3. ♖c3 d5 4. ♗b3 dc4

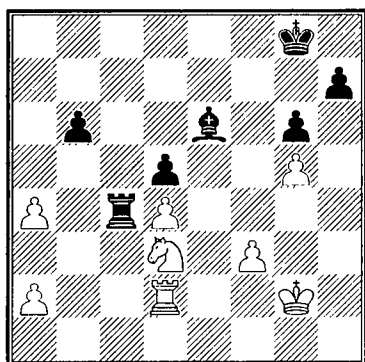
5. ♗c4 ♙g7

5...♙e6 6. ♗b5 ♖c6 7. ♖f3 ♖d5 8. e4

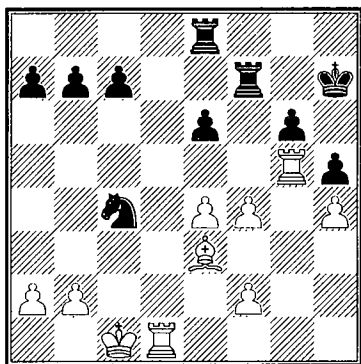
♖db4∞

6. e4 0-0 7. ♙e2 ♖c6 8. ♖f3 ♖d7 9. ♙e3

♖b6 10. ♗c5

27. $\mathbb{D}g1?$
27. f5!
a) 27...gf5 28. $\mathbb{B}h5 \text{ } \textcircled{g}g8$ 29. $\mathbb{B}g5 \text{ } \textcircled{h}h7$ [29...
 $\textcircled{h}h8$ 30. $\textcircled{d}d4 \text{ } e5$ 31. $\textcircled{c}c3$] 30. $\mathbb{D}g1 \text{ } \textcircled{h}h8$
31. $\textcircled{d}d4 \text{ } e5$ 32. $\textcircled{c}c3 \triangle b3, f4+-$ Moiseev
b) 27...ef5 28. ef5 $\mathbb{B}f5$ [28...gf5 29. $\mathbb{D}g1$
 $\textcircled{h}h8$ 30. $\textcircled{d}d4 \text{ } \textcircled{h}e5$ 31. $f4+-$; 28... $\mathbb{B}g8$ 29.
fg6 $\mathbb{B}g6$ 30. $\mathbb{B}h5+-$ Moiseev] 29. $\mathbb{D}d7$
 $\textcircled{h}h8$ 30. $\textcircled{d}d4 \text{ } \textcircled{h}e5$ 31. $f4+-$
27... $\mathbb{B}g8$ 28. $\textcircled{c}c2!$ b6
28... $\textcircled{h}d6!$? 29. f3 a6 $\triangle \mathbb{B}d7$, $\textcircled{h}f7$
29. b3 $\textcircled{h}d6!$ 30. f3 $\mathbb{B}d7$ 31. $\mathbb{B}5g2 \mathbb{B}dd8$
32. a4! $\textcircled{h}f7$ 33. $\textcircled{c}c1 \text{ } e5$ 34. $\textcircled{c}c3 \text{ } ef4?$!
a) 34... $\mathbb{B}df8$
b) 34...c5!?
c) 34...a5!? Moiseev
35. $\textcircled{c}c4 \mathbb{B}d7$ 36. $\mathbb{B}d2 \mathbb{B}d2$ 37. $\textcircled{c}c2 \mathbb{B}d8$
38. $\textcircled{c}c2 \text{ } c5$ 39. a5! $\mathbb{B}d7$
39...b5? 40. $\mathbb{B}c1 \mathbb{B}c8$ 41. $\textcircled{c}c3+-$
40. ab6 ab6 41. $\mathbb{B}a1 \textcircled{g}g7$ 42. $\mathbb{B}a6$
42. $\mathbb{B}a8!$?
42... $\mathbb{B}b7$ 43. $\mathbb{B}a8 \textcircled{c}c6$
43...b5 44. $\mathbb{B}c8 \text{ } c4$ 45. b4! \pm
44. $\mathbb{B}c8 \textcircled{h}e5$ 45. $\textcircled{c}c3 \textcircled{h}d7$
45... $\mathbb{B}d7$
a) 46. $\textcircled{c}c5 \textcircled{c}c5$ 47. $\mathbb{B}c6$ [47. f4 $\textcircled{c}c6=]$
47... $\mathbb{B}d6$ 48. f4 $\textcircled{c}c6$
b) 46. $\mathbb{B}f8 \textcircled{h}f7$ 47. $\mathbb{B}b8\pm$ Moiseev
46. $\mathbb{B}c6 \textcircled{c}c7$ 47. e5 $\textcircled{h}f8$ 48. $\mathbb{B}f6 \textcircled{g}g7$
49. $\textcircled{c}c4 \text{ } b5$ 50. $\mathbb{B}c6 \textcircled{c}c7$ 51. $\mathbb{B}c5 \textcircled{h}e6$
52. $\mathbb{B}d5 \textcircled{c}c7$ 53. $\textcircled{c}c3 \mathbb{B}b8$ 54. $\mathbb{B}d6 \text{ } b4$
55. $\mathbb{B}a6 \mathbb{B}b5$ 56. $\mathbb{B}a7 \textcircled{c}c8$ 57. f4 $\textcircled{c}c8$
58. f5 1-0
Konstantinopolsky

D21

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♖f3 ♗f6 4. e3 e6 5. ♕c4 c5 6. 0-0 a6 7. a4 ♗c6 8. ♔e2 cd4 9. ♖d1 ♕e7 10. ed4 0-0 11. ♗c3 ♗d5 12. ♕d3!
12. ♗e4
12...♗cb4 13. ♕b1 ♕d7 14. ♔e4 g6
a) 14...♗f6 15. ♔h4 h6 16. ♕h6 gh6 17. ♔h6+

b) RR 14...f5 15. ♖e2 ♖c8 16. ♜d5 ♜d5
17. ♙a2 ♙d6 18. ♜e5 ♙e5 19. ♖e5 ♖a5
20. ♙d2 ♖c7 21. ♙d5 ♖e5 22. de5 ed5=
Fish — Vaulin, Budapest 1992

15. ♜e5

15. ♙h6 ♖e8 16. ♜e5 ♙f8

15...♙f6 16. ♖f3 ♙g7 17. ♖g3

17. ♜e4!? ♖c8 18. ♙g5 f6 19. ♜d7 ♖d7

20. ♙h4 *Tal*

17...♙e8 18. h4! ♜c6 19. ♜f3! f6

a) 19...♖c7? 20. ♖c7 ♜c7 21. ♙f4 △ ♙d6

b) 19...♖c8 20. ♜d5 ed5 21. ♙f4

c) 19...♖b6 20. h5! ♜d4 21. ♜d4 ♙d4 22.

a5 ♖a7 23. ♜d5 ed5 24. ♙h6 ♙g7 25.

♙g7 ♜g7 26. ♖d5±

20. ♜d5 ed5?

20...♖d5!? 21. ♙a2 ♖d7 22. d5 [22. ♙f4

♙f7=] 22...♜b4! 23. d6 ♜a2 24. ♖a2 e5

△ ♙f7 *Moiseev*

21. h5! ♜e7!

a) 21...g5? 22. ♜g5 f5 23. ♖d3

b) 21...gh5 22. ♜h4 ♖f7 23. ♜f5 ♜h8 24. ♖a3!

22. hg6

a) 22. ♜h4 f5 [22...g5 23. ♖d3±; 22...gh5

23. ♙f4 △ ♖a3-e3±] 23. hg6 hg6 24. ♙f4±

Moiseev

b) 22. h6 ♙h8 23. ♙f4 ♙d7 [23...g5 24. ♜g5!

f5 25. ♙g5 ♜f7 26. ♙h7] 24. ♙d6

c) ♝ 22. ♖e1 gh5 23. ♜h4 △ ♖a3-e3

22...♙g6 23. ♜h4 ♙b1 24. ♖b1 ♖d7 25.

b3 ♖f7

25...♜f5 26. ♖g4±

26. ♖f3 f5 27. ♖g3 ♜c6 28. ♜f3 ♖e7?!

28...♖e8 29. ♙f4 ♖e4 30. ♜g5 ♜d4

29. ♙f4 ♖e4 30. ♜e5 ♜e5

30...♖e6 31. ♜c6 ♖c6 [31...bc6 32. f3

♖e2 33. ♖e1] 32. f3 ♖e2 33. ♖bc1 ♖g6

34. ♖g6 hg6 35. ♖c7 b5!

31. de5 ♖e8 32. f3 ♖e2 33. ♖e1 ♖a2?!

33...♖e1

34. ♙g5

♝ 34. ♖bc1 ♖e6 [34...d4 35. e6! ♖e6 36.

♖c7 ♖e1 37. ♖e1+-] 35. ♙g5 ♖g6 36. e6!

♖e6 37. ♙f6! ♖f6 [37...♖e1 38. ♖e1] 38.

♖c7 f4 [38...♖g6 39. ♖g6 ♖c7 40. ♖e8#]

39. ♖e8 ♖f8 40. ♖f8 ♜f8 41. ♖f4+-

34...d4 35. ♙f6

35. ♖bd1!

35...♖f7! 36. ♖bd1! ♖g6! 37. ♖g6 hg6 38.

♙g7 ♜g7 39. e6?

39. ♖d4! ♖c8 40. ♖d7 ♜h6 41. ♜h2 ♖cc2

42. ♖g1 △ ♜g3, ♖h1±

39...♖c8!

39...♜f6 40. ♖d4 ♖e6 41. ♖e6 ♜e6 42.

♖b4± *Moiseev*

40. ♜h2

40. e7 ♖cc2! 41. ♖e6 [41. e8 ♖g2=] 41...

♖g2 42. ♜f1 ♖h2 43. ♖g6 ♜f7 *Moiseev*

40...♖cc2 41. ♖g1 ♖d2 42. ♖de1 ♜f8 43.

e7 ♜e8 44. ♜g3 d3

a) 44...♖ac2 45. ♖e6 ♖c6 46. ♖c6 bc6 47.

♖c1=

b) 44...♖e2 45. ♖d1 ♖ab2 46. ♖d4 ♖b3

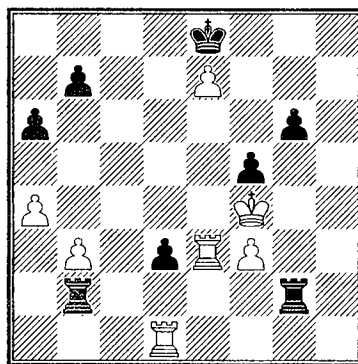
47. ♖d6 g5 48. ♖d5= *Moiseev*

45. ♖e3!

45. ♜f4 ♖g2 46. ♖h1 ♖h2

45...♖ab2 46. ♜f4 ♖g2 47. ♖d1

47. ♖h1 ♖h2±

47...♖bd2

a) 47...d2? 48. ♖h1+-

b) 47...♖b3 48. ♖ed3 [48. ♖h1 ♖b4

49. ♜e5 ♖e2+-] 48...♖d3 49. ♖d3

b1) 49...♖b2 50. ♖d6 ♜e7 51. ♖g6=

b2) 49...♖a2 50. ♖e3 [50. ♜e5 ♜e7 51. ♖b3

b5 52. ab5 ♖a5!] 50...♖a4 51. ♜g5 ♖c4

52. ♜g6 f4 53. ♖e1 b5± *Moiseev*

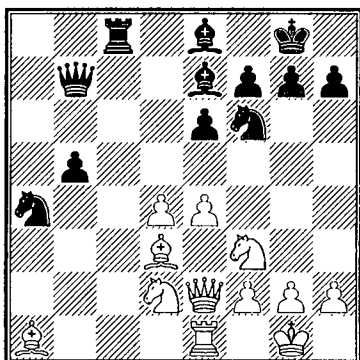
b3) 49...♜e7 50. ♖b3 ♜d6 [50...♜f6 51.

♖b6=] 51. ♖b7 ♜c6± *Moiseev*

48. ♖d2 ♖d2 49. ♜g5 ♖d1!

49...♖g2? 50. ♜f6 d2? 51. ♖d3+-

RR 11...g6 12. h6 c4 13. c4 dc4 14. e4 a5 15. a3 0-0-0 16. 0-0-0 e8 17.

♠d2 ♖a6 18. ♠f4 ♗c7 19. ♖he1±
Bron-shtein — Darga, Amsterdam
1964

12. ♖f1

a) 12. ♗g5 ♠d7 13. e4!

b) 12. ♠c4! dc4 13. e4 Δ 0-0-0, d5± Bo-
leslavsky, Suetin

12...♗d6 13. ♗d2

13. ♗g5 ♠d7 14. e4; 14. ♗h7

13...♖c8 14. ♖g2 ♗d7 15. f3

15. ♠h7 g6 16. ♠g6 fg6 17. ♠d6 ♠d6 18.
♖g6 ♖e7∞

15...g6 16. ♖ac1

16. e4!? Tal

16...♗b6 17. b3

17. e4!

17...♖d7 18. ♗e2 ♗dc8 19. a4 a5 20.
♠g3 ♠d6 21. ♗f4 ♗e7 22. ♗f1 h5! 23.

♠e2 h4 24. ♠h2 g5!? 25. ♗d3

25. ♗h5 ♗g8□

25...♖c7!

25...♠h2? 26. ♗h2 ♖c7 27. f4! Δ ♗f3±

26. ♖d2

26. ♠e5!? ♠e5 [26...♖g8 27. f4!] 27. de5
d4! 28. ed4 0-0-0!∞

26...♗d7 27. ♠g1

□ 27. ♠d1 Δ e4, Tal

27...♗g6 28. ♠h2 ♗e7 29. ♠d1 b6 30.
♖g1 f6

30...f5!? Tal

31. e4 ♠h2 32. ♖h2

32. ♖h2!

32...♖h2 33. ♖h2 ♖d8 34. ♖f2 ♖f7 35.

♖e3 ♖he8 36. ♖d2 ♖g7 37. ♖f2 de4!

38. fe4 ♗f8! 39. ♗e1 ♗fg6 40. ♗g2

♖d7 41. ♠c2

41. ♗h2!? ♖ed8 42. ♗f3 ♗e5 43. ♗ge1!=

41...♠f7! 42. ♗fe3?

□ 42. ♖cd1 Δ ♗fe3=

42...c5! 43. d5 ♗e5 44. ♖f1?

□ 44. ♗c4

a) 44...♗c8 45. ♗ge3 ♠g6 46. ♖e1

b) 44...♗c4 45. bc4

b1) 45...♗c8 46. e5 ♖e5 47. ♠f5 ♖d8 48.

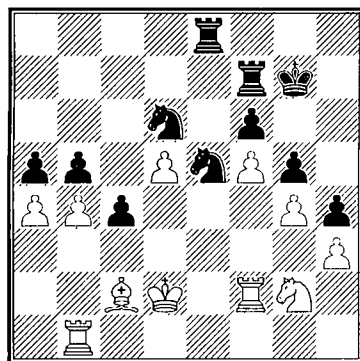
♠c8 ♖c8 49. ♖b2±

b2) 45...♠g6 46. ♗e3 ♗c8 47. ♗f5 ♠f5 48.
ef5 ♗d6 49. ♠d3

44...♠g6 45. ♖e1 ♗c8 46. ♖df2 ♖f7 47.
♖d2 ♗d6± 48. ♗f5□ ♠f5 49. ef5

49. ♖f5!? Bronshtein

49...c4! 50. ♖b1 b5! 51. b4

51...c3! 52. ♖c3

52. ♖c1 ♗g4 [52...ab4±] 53. hg4 h3±

52...♖c7 53. ♖d2 ♗ec4 54. ♖d1 ♗a3-+

55. ♖b2 ♗dc4 56. ♖a2 ab4 57. ab5 ♗b5

58. ♖a6 ♗c3 59. ♖c1 ♗d5 60. ♠a4

♖ec8 61. ♗e1 ♗f4

62. ♖h2 ♖e7! 63. ♗c2 ♗d3 64. ♖b1
♗c5-+

0-1

Kan

204 (535)

E19

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 19

1. c4 ♗f6 2. ♗c3 e6 3. ♗f3 b6 4. g3

4. e4 ♠b7 5. e5 ♗e4 6. ♠d3 d5=

4...♠b7 5. ♠g2 ♠e7 6. 0-0 0-0 7. d4

♗e4 8. ♖c2 ♗c3 9. ♖c3 f5 10. b3 ♠f6

11. ♠b2 d6 12. ♖ad1 ♗d7

12...♖e7 — game 164

13. ♗e1 ♠g2 14. ♗g2 ♠g5

a) RR 14...♖e8 15. ♖c2 g5 16. f4 ♖g6 17.

♖fe1 ♖f7 18. e4 fe4 19. ♖e4 ♖e4 20. ♖e4

♖e8 21. ♖de1± Petrosian — Najdorf, Los

Angeles 1963

b) RR 14...e5 15. de5 ♠e5 16. ♖c2 ♠b2

17. ♖b2 ♖f6 18. ♖f6 ♗f6 ½-½ Korchnoi

— Liberzon, Yerevan 1965

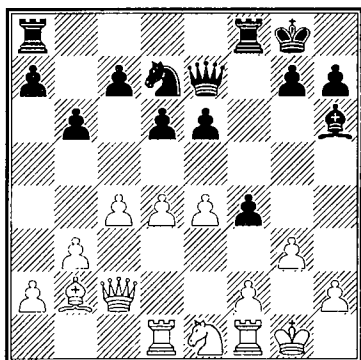
c) 14...♙e7!?

15. ♖c2 ♗h6 16. e4 f4 17. ♖e1!

17. gf4 ♗f4 18. ♖f4 ♖f4 19. f3 △ ♗c1

17...♙e7

17...♙g5

18. e5! de5 19. de5 ♖ad8

19...♖f7 △ ♖f8-g6 Tal

20. ♙e2 ♙g5

20...♖c5!?

21. ♗g2 a5 22. ♖f3 ♙h5

22...♙f5 △ g5

23. ♗a3! ♖fe8

a) 23...c5 24. ♖d6

b) 23...♖c5 24. ♗c5 bc5 25. ♖d8 ♖d8 26. ♖d1!±

c) 23...♖f7 24. ♙e4 g5!?

24. ♖d4 ♖b8 25. ♖fd1 ♖d4

25...♖c6 26. ♖d7!

26. ♖d4 fg3 27. hg3 ♙f7 28. ♙e4! g6

29. ♙b7

29. ♙h4!? ♗g7 [29...♗f8 30. ♖g5! ♙g7 31. ♗f8] 30. g4 [30. ♖d1! △ ♖h1] 30...c5 31. ♖d6 ♖f8 32. ♙f6!±

29...♗g7 30. c5! bc5

30...♗f8 31. cb6! cb6 [31...♗a3 32. bc7!+-] 32. ♙f7 ♗f7 33. ♗f8 ♗f8 34. ♖d6+-

31. ♗c5 ♖d7 32. ♙c7 ♖e5 33. ♙f7 ♖f7 33...♗f7 34. ♖e5 ♗e5 35. ♖d7 ♗g8 36. ♖a7+-

34. ♖a4 ♗c3 35. ♖c4?

35. ♗d4!±

35...♗f6 36. ♗b6 ♖a8 37. ♖a4 ♗c3 38. ♗d4 ♗b4 39. a3 ♗d6?

39...♗e7!? 40. b4 ♗d8 41. ♗c3 [41. ♖d2] 41...♖c8!

40. b4 ♗c7 41. ♗c3 ♗f8

41...♖a6 42. b5 [42. ba5 △ ♖f3-d2-b3±]

42...♖a7 43. ♖e4! [43. ♖c4 a4] 43...♖d6

[43...♖d8 44. a4!] 44. ♖e5 a4 45. ♖g5 ♖b7?

46. ♖e6 ♖b5 47. ♗e5!+-; 45...♖f7!±

42. b5

42. ba5! ♗e7 43. ♖d4 ♗d7 44. ♖b3 △ ♖d4, ♖h4

42...♗e8

42...♖d6 43. ♗b4! ♗e8 [43...♗e7 44. ♖e5!] 44. b6 ♗b8±

43. ♖c4 ♗d7 44. a4 ♖c8 45. ♖d2 ♖d6

46. ♖d4 ♗e7 47. ♖d3 ♖b7 48. ♖e4 e5

49. ♗b2 ♗b6 50. ♗a3 ♗e6 51. ♖g5 ♗f5

52. ♖h7 e4 53. g4?

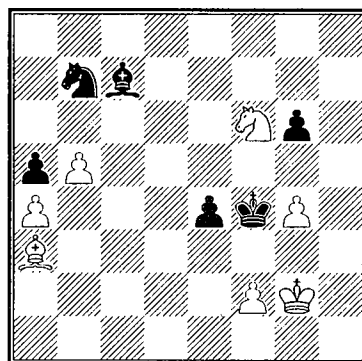
53. ♖d5! [53. ♖d7!] 53...♗e6 54. ♖g5 ♗f7

55. ♖g4 ♖c2 56. ♖g5 ♗f6 57. ♖e4+-

53...♗f4!

53...♗g4? 54. ♖g3 ♗h5 55. ♖f6+-

54. ♖d7 ♖c7 55. ♖c7 ♗c7 56. ♖f6

56...♗d8?

56...♗d6! 57. ♗d6 [57. ♗c1 ♗e5] 57...♖d6=

57. ♖d7 ♗g4 58. b6

a) 58. ♖c5?! ♖d6 59. ♖e6 ♖b7! =

b) 58. ♗f8! △ ♖c5

58...♗g5?

58...♗f5 59. ♖c5 ♗b6 [59...e3 60. ♗e3 ♗b6

61. e4] 60. ♖b7 e3! 61. ♗e3 ♗e3 62. ♖a5

♗e6±

59. ♖c5 ♖c5 60. ♗c5 ♗f4 61. b7

△ 61. ♗e3 ♗e5 62. ♗d2 ♗f5 63. ♗a5

♙e6 64. ♖d2 ♙d7 65. a5 ♙c6 66. ♙h3+—

61...♖b8 62. ♖e3

62. ♖b6 ♙f5 63. ♖a5 ♙e6 64. ♖d8! ♙d7 65. ♖h4 ♙c6 66. ♖g3!+—

62...g5

62...♙f5 63. ♙h3 g5 64. ♖d2 ♙e6 65. ♙g4 ♙d7 66. ♖g5 ♙c7 67. ♖f4+—

63. ♖d2 ♙f5 64. ♙h3 ♖d6

64...g4 65. ♙h4 ♖a7 66. ♖a5! ♖f2 67. ♙h5 ♖g3 [67...♖a7 68. ♖b6 ♖b8 69. a5 △ a6—a7+—] 68. ♖b6 ♙e6 69. ♙g4 ♖e5 70. a5 ♙d7 71. a6 ♙c6 72. ♖e3 △ ♙f5—e4

65. ♖a5 g4 66. ♙g2

1—0

Suetin

205 (536)

D27

BOTVINNIK — PETROSIAN

Game 20

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♖f3 ♖f6 4. e3 c5 5. ♖c4 e6 6. 0—0 a6 7. ♖b3 ♖c6

7...b5? 8. a4 c4 9. ♖c2 (△ b3) 9...b4 10. ♖bd2 ♙c7 11. ♖e5

8. ♙e2 cd4 9. ♖d1 ♖e7 10. ed4 ♖a5! 11. ♖c2 b5 12. ♖c3 ♖b7 13. ♖g5 0—0 14. ♖ac1

a) RR 14. ♖e5 ♖c8 15. ♖ac1 ♖c4 16. ♖b3 ♖b6 17. ♖f7 ♖f7 ½—½ Kharlov — Yako—vich, Elista 1996

b) 14. ♖e1 △ ♖ad1

c) 14. d5

c1) 14...♖d5? 15. ♖d5 [15. ♖d5 ♖g5 16. ♖b6 ♙b6 17. ♖h7! ♙h7 18. ♖g5 ♙h6 19. ♖d3] 15...♖d5 16. ♖e7 ♖f3 17. ♖d8 ♖e2 18. ♖a5±

c2) 14...ed5 15. ♙d3±

d) RR 14. ♖f6 ♖f6 15. ♖e5 ♖c8 16. ♖e4 ♙c7 17. ♖b7 ♖b7 18. ♖g4 ♖e7 19. d5 b4 20. ♖a4 ♙c4 21. ♙c4 ♖c4 22. ♖e3 ♖e4 23. ♖ac1± Dizdar — Lazarev, Paris 1996

14...♖c8 15. ♖b1 ♖c4= 16. ♖e5 ♖b6 17. ♙d3 g6 18. ♖h6 ♖e8 19. ♙h3

19. ♙g3 ♖h5 20. ♙g4 ♖f6=

19...♖c4 20. ♖c4

20. ♖e1!? ♙d4 21. ♖f7 ♙g4!

20...♖c4 21. ♖e2 ♙b6 ½—½

Neistadt

206 (537)

A16

PETROSIAN — BOTVINNIK

Game 21

1. c4 ♖f6 2. ♖f3 g6 3. ♖c3 d5 4. cd5 ♖d5 5. e4 ♖c3

5...♖b4 6. d4 ♖g4 7. ♙a4

6. dc3 ♙d1

6...♖d7 7. ♖c4 ♖g7? 8. ♖f7!

7. ♙d1 ♖g4 8. ♖e2 ♖d7

8...♖c6 △ 0—0—0

9. ♖e3

a) RR 9. h3 ♖f3 10. ♖f3 h5 11. ♙c2 e5 12. h4 ♖c5 13. ♖f1 ♖f6 14. ♖g5 ♖g4 15. ♖g4 hg4 16. ♖f6 ♖h5 17. f3 g3 18. f4 ef4 19. ♖f4 ♖e7= Barbero — Lputian, Palma de Mallorca 1989

b) RR 9. ♖d4 ♖e2 10. ♙e2 e5 11. ♖b3 ♖d6 12. ♖e3 f5 13. f3 ♙e7 14. ♖hd1 ♙e6 15. ♖d3 b5 16. ♖c1 ♖b6= J.Ivanov — Khenkin, Sochi 1989

9...e5 10. ♖d2

10. h3 ♖f3 11. ♖f3 ♖c5=

½—½

Neistadt

207 (538)

D23

BOTVINNIK — PETROSIAN

Game 22

1. d4 d5 2. c4 dc4 3. ♖f3 ♖f6 4. ♙a4 ♖c6 4...c6 5. ♙c4 ♖g4 6. ♖e5 ♖e6 7. ♙d3 ♖bd7=

5. ♖c3

5. e3 e6 [RR 5...♖d5!]=] 6. ♖c4 ♖d7

5...♖d5 6. e4

6. ♙c4 ♖db4

6...♖b6 7. ♙d1 ♖g4 8. d5 ♖e5 9. ♖f4 ♖g6

9...♖f3 10. gf3 ♙d6 [10...♖g6 11. ♖g3 ♙d7 12. a4±] 11. ♖g3 g5 12. h4±

10. ♖e3

10...e6

½—½

Neistadt

XXVI

PETROSIAN – SPASSKY

Moscow, 11.04 – 09.06.1966

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	
Petrosian	½	½	½	½	½	½	1	½	½	1	½	½	
Spassky	½	½	½	½	½	½	0	½	½	0	½	½	

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	Σ
Petrosian	0	½	½	½	½	½	0	1	½	1	0	½	12½
Spassky	1	½	½	½	½	½	1	0	½	0	1	½	11½

Boris Spassky, with his outstanding natural talent, had to fight not only against his rivals, but also against himself, in order to work hard enough at chess. He was unable to achieve the required level of resolve in his first match against Petrosian, and hence it was dictated by the champion from the very start.

Boris Spassky, der ein wunderbares natürliches Talent besaß, sollte lange Zeit nicht nur gegen seine Rivalen kämpfen, sondern auch gegen sich selbst, um seine vollen Fähigkeiten entfalten zu können. Im ersten Wettkampf gegen Petrosian spielte Spassky unter seinem wahren Niveau; Petrosian übernahm bald die Führung, welche er ungefährdet bis zum Ende behielt.

Борис Спасский, с его поразительным природным дарованием, долгое время вынужден был бороться не только с противниками, но и с самим собой, чтобы заставить себя работать в полную силу. Первый свой матч с Петросяном Спасский провел неудачно, позволив чемпиону диктовать ход борьбы и не сумев переломить его в свою пользу.

Boris Spassky con sus capacidades innatas asombrosas durante mucho tiempo tenía que luchar no sólo con sus adversarios sino también con sí mismo para poder aprovechar al máximo todos sus recursos. Jugó mal su primer match con Petrosian dejando que el campeón encarrilase el curso de la batalla a su antojo sin poder impedirlo.

208 (539)**B19****SPASSKY — PETROSIAN**
Game 1

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♖c3 de4 4. ♗e4
 ♙f5 5. ♗g3 ♙g6 6. h4 h6 7. ♗f3 ♗d7 8.
 ♙d3 ♙d3 9. ♖d3 ♖c7 10. ♙d2 e6 11.
 0-0-0 0-0-0 12. c4 ♗gf6 13. ♘b1 c5 14.
 ♙c3 cd4 15. ♗d4 a6
 15...♗e5 16. ♖e2 ♗c4? 17. ♗b5+-
 16. ♗f3! ♙c5 17. ♖e2 ♙d6 18. ♗e4 ♙e7!
 18...♗e4 19. ♖e4 ♗f6 20. ♖e2 ♖c6 21.
 ♙de1 ♙c7 22. ♗d4±

19. ♗f6
 RR 19. ♙he1 ♗e4 20. ♖e4 ♙f6 21. ♖e3
 ♙c3 22. ♖c3 ♗f6 23. ♙d8 ♙d8 24. ♗e5±
Spassky — Matulovic, Belgrade 1964

19...♙f6 20. ♙f6 ♗f6 21. ♗e5 ♙d1 22.
 ♙d1 ♙d8 23. ♙d8

23. ♙c1 ♙d4 24. f3 ♙h4?! 25. c5!±;
 24...♗e4!±

23...♘d8 24. ♖d3 ♘e7

24...♘e8!?

25. ♖d4 h5!

25...♗d7?! 26. ♗d7 ♖d7 27. ♖d7 ♘d7 28. h5

26. a3

a) RR 26. b3 ♗d7 27. ♗d7 ♖d7 28. ♖c5
 ♖d6 29. ♖h5 ♖d3 30. ♘b2 ♖d2 31.
 ♘a3 ♖f2 32. ♖g5 ♘e8 33. ♖g7 ♖h4 ½-½
Mircovic — Knezevic, Belgrade 1984

b) 26. ♖f4 ♖c8 27. f3!?

c) 26. ♘c2!?

26...♗d7! 27. ♗d7

27. ♗d3 ♖d6 28. ♖e4±

27...♖d7 28. ♖c5

a) 28. ♖g7?! ♙d3!

b) 28. ♖d7 ♘d7 29. ♘c2 ♘d6 30. ♘d3
 e5 [30...b6! 31. b4 f6=] 31. b4 f5=

28...♖d6 29. ♖g5?

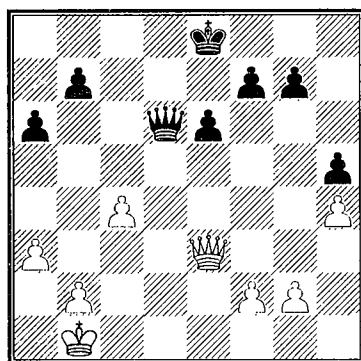
a) 29. ♖h5? ♙d3 30. ♘a1 ♖f1 31. ♘a2
 ♖c4 32. ♘b1 ♖f1± Flohr

b) 29. ♖e3!?

c) 29. ♖d6!±

29...♘e8! 30. ♖e3

30. ♖h5 [30. ♘c2 ♖d4±] 30...♖d3 31. ♘a1
 ♖f1 32. ♘a2 ♖c4 33. ♘b1 ♖f1±

30...♖c6?!

30...♙d1 31. ♘a2 [31. ♖c1 ♖d4± Flohr]
 31...♖g4

a) 32. ♖b3 ♖g2 33. f3 ♖e2 [33...g5!±] 34.
 a4 b6±

b) 32. ♖c5 ♖g2 33. ♖c8 ♘e7 34. ♖c7
 ♘f6 35. ♖f4 ♘g6 36. f3 f5 37. ♖e5 ♖f3 38.

♖e6 ♘h7 39. ♖f7 ♖e4 [39...♖g4?! 40. c5
 f4 41. ♖b7 f3 42. ♖f7!±] 40. ♖h5 ♘g8±

31. ♖g3 g6

31...♖c4 32. ♖b8 ♘e7 33. ♖b7= Flohr

32. b3 ♖e4 33. ♘b2 e5

♗ 33...♘f8±

34. ♖e3 ♖g2 35. ♖e5 ♘f8

35...♘d7 36. ♖f6

36. ♖h8 ♘e7 37. ♖e5

½-½

Tal

209 (540)**D59****PETROSIAN — SPASSKY**
Game 2

1. c4 e6 2. ♗c3 d5 3. d4 ♙e7 4. ♗f3 ♗f6
 5. ♙g5 0-0 6. e3 h6 7. ♙h4 b6 8. cd5
 ♗d5 9. ♙e7 ♖e7 10. ♗d5 ed5 11. ♙c1
 ♙e6 12. ♖a4 c5 13. ♖a3 ♙c8 14. ♙e2 a5
 14...♖f8 15. dc5 bc5 16. 0-0 ♗d7 17.
 ♗d2 ♙ab8 18. e4 d4=

15. 0-0 ♗a6?!

a) RR 15...♖a7 16. b3

a1) 16...♗d7 17. ♙b5 ♙c7 18. ♙fd1 ♙ac8
 19. h3 ½-½ Karpov — Kavalek, Linares
 1981

a2) 16...a4 17. b4 c4 18. b5 d7 19. Bb1 Bc7 20. Bf1 f5 21. Bb4 Bb6 22. Bc3 Bf8 23. d2 f6 24. f3 Bg8 Kovacs — Kura-jica, Yugoslavia 1968

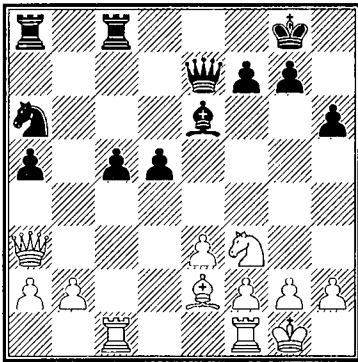
b) RR 15...Ba7 16. dc5 bc5 17. Bc3 c4 18. Be7 Be7 19. b3 cb3 20. Bc8 c8 21. ab3 Bc7 22. Ba1 Bc5 23. d4 d7= Dzin-dzichashvili — Kavalek, USA 1984

c) 15...Bf8!

16. dc5±

16. Bb5 Bb4 17. d5 c4 18. Ba4±

16...bc5

17. d4!

17. Ba6 Ba6 18. d4±

17...d7

17...Bb4 18. d5 fe6 19. Ba4 Δ Bb5, a3±; 19. e4!±

18. Ba6 Ba6 19. d2

a) 19. Bb3 Bg6! 20. Bh1 [20. g3 Bh3 Δ Bg4+] 20...Bg4

b) 19. Bf1!? Δ d2

19...a4?

19...Bb5! 20. Bf1 Be2 21. Be2 d4 [21... Bg4!] 22. Bce1 Bb6=

20. Bf1 Bb6 21. d2!

21. c3 d4 22. d4 Bg6!

a) 23. d5? Bh3 24. g3 Bc5! 25. Bc5 Bg4!+

b) 23. dg3 Be6 24. Bc5 Bc5 25. Bc5 de3= 21...Be6 22. h3 Bc7 23. f4 c4 24. Bb6 Bb6 25. d2 a3!

25...Bb6! 26. d3 Ba7 27. Bcc2 Ba5!

26. ba3 Bf5

26...Ba6 27. d3 Δ 27...Ba3? 28. Bb5 Keres

27. d3 Bcd7 28. d4! Bf8 29. f3

29. Bcd1!? d3 [29...Be6 30. e4+— Keres] 30. Bd2 Bb6 [30...e7 31. Bb2 Be6

32. Bb5± Keres] 31. d5 [31. e4 Ba7±] 31...Bb1 32. Bh2±

29...e7 30. Bcd1 Be6 31. Bb1?!

Δ 31. f2 Ba6 32. a4± Keres

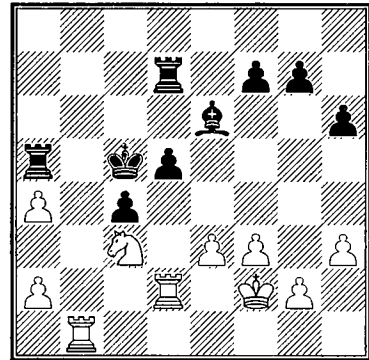
31...Ba6 32. a4 Bd6 33. Bf2

33. e4?! d5! 34. Bbd1 Bb4! =

33...e5 34. d2

34. g4!

34...Ba5

35. e2?!

35. Bb5?! Bb5 36. ab5 Bb4±; 35. g4!± Keres

35...f5! 36. e4

36. Bb8 d3 37. f2 d4! Keres

36...de4 37. fe4 Bb2 38. d2 d7! 39.

Bb7 Bc6 40. Bb8 Bc5 41. Bf8

41. Bg8 g6 42. g4 Be6 43. Bh8 Ba7 44. Bh6 Bb7±

41...Be6 42. Bb8 d7 43. Bb7 Bc6

44. Bb2 Bc5 45. e3 Ba7!

45...Ba4? 46. Bb7 Be8 47. Bc7±

46. Bb2 Be6!

46...Ba4? 47. Bb5 Bb4 48. d4±

47. g4 Bb7 48. Bf2! Bb7! 49. Bb2

49. Bf5 Bb4 50. d5 d5 51. ed5 g6 52.

Be5 f6 53. Be6 Bb5=

49...Bb7 50. h4 f6!

½-½

Suetin

210 (541)**D26****SPASSKY — PETROSIAN****Game 3**

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ed5 cd5 4. c4 ♘f6 5. ♘c3 e6 6. ♘f3 ♙e7 7. cd5 ♘d5 8. ♙c4 ♘f6 9. 0-0 0-0 10. ♙e2 ♘c6 11. ♙e3 11. ♙d1 ♘b4

11...♘a5

a) 11...b6?! 12. ♙ad1 ♘b4 13. ♘e5 ♙b7 14. f4± Spassky — Nikolaevsky, USSR 1966

b) RR 11...♘d5 12. ♙ad1 b6 13. ♘e5 ♘c3 14. bc3 ♘e5 15. de5 ♙c7 16. ♙d4 ♙b7 17. ♙h5 g6 18. ♙g4 ♙c5 19. ♙h6 ♙d4 20. ♙d4 ♙c6 21. f3 ♙c5 22. ♙c5 bc5 23. ♙f8 ♙f8= I.Ivanov — Westerinen, Gausdal 1993

12. ♙d3 b6 13. ♙g5

13. ♘e5 ♙b7 14. f4 ♘d5±

13...♙b7 14. ♙ad1 ♙c8 15. ♙fe1

15. ♘e5 ♘d5 16. ♙d2 ♘b4

15...h6! 16. ♙c1?!

a) 16. ♙d2

b) 16. ♙h4!? ♘d5 17. ♙e4 ♘f6 18. ♙f4

16...♙b4! 17. ♙d2 ♙c3

17...♙f3?! 18. ♙f3 ♙d4 19. ♘b5!

18. bc3 ♙d5 19. ♙f1

19. ♙b1?!

19...♙a2

19...♘c4!?

20. ♘e5 ♘b3 21. ♙e2

a) 21. ♙c4?! ♘d2

b) 21. ♙h6!? ♙c3 [21...gh6 22. ♙e3→ Sham-kovich] 22. ♙e3 ♙fc8 23. ♙g3 ♘h5! 24. ♙g5 ♙c1±

21...♘d2

21...♙a3! 22. ♙e1 ♘c1!± Suetin

22. ♙ed2 ♙d5 23. c4 ♙d6 24. ♙e2 ♙fd8

25. h3 ♘d7 26. ♘g4 h5!

26...♙f4!±

27. ♘e3

27. ♘e5!? ♘e5? 28. de5 ♙c6 29. ♙h7!; 27...g6

27...g6 28. ♙a2 ♙a8 29. ♙c2 ♙g7 30. ♙e4

30. c5?! bc5 [30...♙c7] 31. ♙b2 ♙b6!±

30...♙e4 31. ♙e4 ♘f6 32. ♙h4 ♙d7 33. ♙ad2 ♙ad8 34. ♙d3 a6

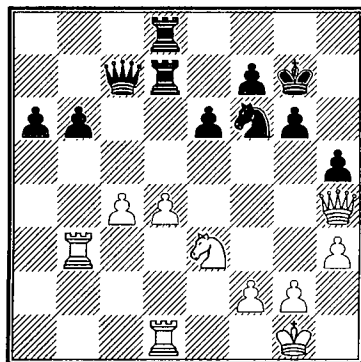
34...♙e7!? 35. ♙g3 ♘h7±

35. ♙g5 ♘e4 36. ♙h4 ♘f6

36...f5! 37. d5 [37. f3 ♙g3!±] 37...e5

37. ♙b3 ♙c7

37...♙c8!?

38. d5! ♙e5

a) 38...ed5? 39. ♘f5 gf5 40. ♙g5 ♙f8 41. ♙f6+—

b) 38...b5! 39. cb5 [39. ♙c1?! bc4 40. ♙c4 ♙e5! 41. de6 ♙d1—+] 39...♘d5

b1) 40. ba6 ♘e3 41. ♙d7 ♙c1 42. ♙h2 ♘f1 43. ♙g1 ♙d7+—

b2) 40. ♘d5 ♙d5 41. ♙d5 ♙d5 △ ♙d1—+ Shamkovich

b3) 40. ♙f1 ab5 41. ♙b5 ♘c3 42. ♙b2 ♙d4+—

39. ♙b6 ed5 40. ♘d5 ♘d5 41. cd5 ♙d5

42. ♙d8 ♙d8 43. ♙d8 ♙e1

44. ♙h2 ♙f2 45. ♙a6 ♙f4 46. ♙g1= Sham-kovich

½—½

Averbakh

211 (542)**E08****PETROSIAN — SPASSKY****Game 4**

1. c4 e6 2. g3 d5 3. ♙g2 ♘f6 4. ♘f3 ♙e7

5. 0-0 0-0 6. d4 c6 7. b3 b6 8. ♙b2 ♙b7

9. ♘c3 ♘bd7 10. ♙c2 ♙c8 11. ♙ad1

11. e4 de4 12. ♘e4 c5=

11...b5

11... ♖c7 12. e4 de4 13. ♘e4 ♘e4 14. ♗e4 c5

12. c5 b4 13. ♘a4

RR 13. ♘b1

a) 13...a5 14. ♘bd2 ♖a8 15. e4 ♘e4 16. ♘e4 de4 17. ♗e4 ♘f6 18. ♗c2 ♘d5 19. ♘e5 ♘f6 20. ♘c4± Polugaevsky — Zaitsev, Vladimir 1969

b) 13...♙a6 14. ♘e1 ♙b5 15. ♘d3 a5 16. a4 ♙a6 17. ♘d2 ♗c7 18. ♖fe1 ♖cd8 19. e3 ♙d3 20. ♗d3 e5 21. de5 ♘e5 22. ♗c2 ♘fd7= Quinteros — Reshevsky, Lone Pine 1979

c) 13...♘e4 14. ♘bd2 f5 15. ♘e1 e5 16. ♘d3 ed4 17. ♙d4 ♙f6 18. ♘f3 ♗a5= Bischoff — Vera, Yerevan 1996

13...♙a6

13...a5!?

14. ♘e1 ♙b5 15. ♘d3 a5

15...♙a4 16. ba4 △ a3±

16. a3

16. f3 ♗c7 17. e4 de4 18. fe4 e5=

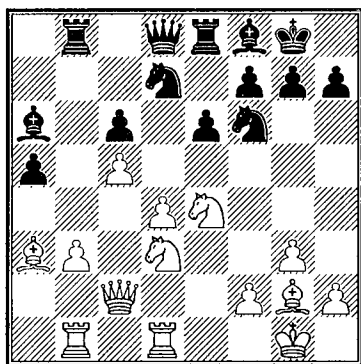
16...ba3 17. ♙a3 ♖b8 18. ♖b1

○ 18. ♙c1 △ ♙f4±

18...♖e8 19. ♘c3 ♙a6 20. ♖fd1 ♙f8 21. e4!

21. f4 ♘g4 22. ♗d2 f5=

21...de4 22. ♘e4

22...♙d3! 23. ♗d3 ♘d5 24. ♖dc1

24. ♙c1!? ♘7f6 25. ♘d2

24...♘7f6 25. ♘d6

25. ♘d2!?

25...♙d6 26. cd6 ♗d7 27. ♗a6 ♖ec8 28.

♗a5 ♘e8 29. ♗c5 ♖b5 30. ♗c4 ♖bb8

a) 30...♘d6? 31. ♙d6 ♗d6 32. ♗b5!+ Kotov

b) 30...♖a5 31. ♙c5 ♘d6 32. ♙d6 ♗d6 33. b4± 31. ♗c5

31. ♙c5!? ♘d6 32. ♗d3 △ ♖e1, f4

31...♖b5 32. ♗c4 h6

32...♖a5 33. ♙b4 ♘d6 34. ♙d6 ♗d6 35. b4±

33. ♖c2 ♖bb8 34. ♖bc1

34. ♗c5=

34...♘d6 35. ♙d6 ♗d6 36. ♙d5

36. ♗a4!?

36...ed5 37. ♗a4

○ 37. ♗a6

37...♖b6 38. ♖c5 ♗e6 39. b4 ♖cb8 40. ♖c6 ♖c6 41. ♗c6

41. ♖c6 ♗e1 42. ♘g2 ♗e4 43. ♘g1 ♗d4

44. ♖d6=

41...♗c6 42. ♖c6 ♖b4 43. ♘f1 ♖d4 44. ♘e2 ½-½ Tal

212 (543)

B14

SPASSKY — PETROSIAN

Game 5

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ed5 cd5 4. c4 ♘f6 5. ♘c3 g6 6. ♗b3 ♙g7 7. cd5 0-0 8. g3 ♘a6

a) 8...♘bd7!? 9. ♙g2 ♘b6

b) 8...e6 9. ♙g2 [9. de6 ♙e6=] 9...♘d5 10. ♘ge2± RR 10...♘c6 11. 0-0 ♘b6 12. ♖d1 ♗e7= Gipslis — Seleznev, USSR 1961

9. ♙g2 ♗b6

9...♘c7 10. ♘ge2 △ ♘f4±

10. ♗b6!

10. ♘ge2?! ♗b3 11. ab3 ♘b4

10...ab6 11. ♘ge2 ♘b4 12. 0-0 ♖d8 13. d6!

13. ♙g5 ♘bd5 14. ♘d5 ♘d5 15. ♖fe1 [RR

15. ♘c3 ♙e6 16. ♖fe1 ♖d7 17. ♙d5 ♙d5

18. ♖e7 ♖e7 19. ♙e7 ♙f3 20. d5 ♙c3 21.

bc3 ♙d5 ½-½ Lugo — Sario, Cuba 1989]

15...h6 16. ♙d2 ♙e6= Walther — Petrosian, Zurich 1961

13...♖d6?!

13...ed6 14. ♙g5! ♖e8±

14. ♙f4 ♖d7

14...♖d8? 15. ♙c7

15. ♖fd1 ♘bd5

15... Qfd5 16. a3 Qf4 17. Qf4 Qc2 18. Bac1
 Qd4 19. $\text{Qfd5}\pm$

16. Le5 Lh6

16... $\text{Bd8!?$

17. a3 e6

17... Bd8 18. Qd5 Qd5 19. Qc3 Le6 [19... Qc3
 $\text{bc3}\pm$] 20. Qd5 Le5 21. Lc7 Bd7 22.
 Lb6 Ba6 23. Lc5 $\text{Bc6}\pm$

18. Qd5 Qd5 19. Bd3 Lg5

19... f6? 20. $\text{Le5}+-$

20. Le5! ed5

20... Bd5 21. Qc3 Bda5 22. Qe4 [22.
 Lc7 Ba6 23. $\text{d5}\pm$] 22... Le7 23. $\text{Bc1}\pm$

21. h4 Ld8 22. Bc1 Le7

22... f6

a) 23. Lb8 Bb8 24. Bdc3 Bc7 25. Bc8
 Bc8 26. Bc8 Bc2 27. Bd8 Bg7 28. Bd5
 Bb2 29. Bd7 Qh6 30. Bb7 Bb3 31. Qf1
 Ba3 32. Bb6 $\text{Qg7}\pm$

b) 23. Bdc3 fe5 24. de5 d4! 25. Bc8 Bc8
 26. Bc8 d3 27. Qc3 d2 28. Qd1 $\text{Qf7}\pm$

23. Qf4 Le6 24. Bdc3 Ld7

24... Be8 25. Qe6 fe6 26. $\text{Bc7}\pm$

25. Qd5 Le6 26. Lc7

\square 26. Qe3

26... Qg7

26... Bc8 27. Qb6 Bb6 28. Lb6 Bc3 29. Bc3
 Lb6 30. Bb3 Ld4 31. $\text{Bd3}+-$

27. Ld8 Bd8 28. Qe3 b5!

28... Lc6 29. $\text{d5}+-$

29. d5 Bb6 30. $\text{Qc2?!$

\square 30. Bb3 \triangle $\text{Bb4-d4}\pm$ Averbakh

30... h6! 31. Qb4 g5 32. hg5 hg5 33.

Qg2 Bf6 34. Le3

a) 34. Bf3? Lh3

b) 34. Bc7 Lg4! 35. B1c3 Bc8

34... Bh8 35. Qd3

35. Bc7? Lh3 36. Qg1 Lg4 37. Qd3
 Bfh6 38. Bf7 $\text{Qg8!}\mp$

35... Bd6

35... Lh3 36. Qg1 Lg4 37. f4 [37. Qe5?
 Bfh6] 37... Bfh6 [37... $\text{gf4?!$ 38. gf4 Bfh6
 39. Bg3] 38. Qf2 gf4 39. gf4 $\text{Lf5}\overline{\overline{}}$

36. Qe5 Lh3 37. Qf3 Bd5 38. Bc7 Le6

38... Be8! 39. Qf7? [39. Bf7? $\text{Qg8}+-$] 39... $\text{Bf5}+-$

Rozenberg

39. Bb7 Bc5

a) 39... $\text{Bh2!?$

b) 39... $\text{Qf6!?$ Averbakh

c) 39... Bd2 40. Bb5 Ld5 41. Qg4 [41. Bd5
 $\text{Bd5}=\text{J}$ 41... Le6 42. Qf3 [42. Qg5
 $\text{f6}=\text{J}$ 42... $\text{Ld5}=\text{J}$

40. Ba7

40. $\text{b4!?$ Ld5 41. Qg4 Averbakh

40... Ld5

\square 40... Bh2 Averbakh

41. Qg4 Bc2 42. Qg5

42. f3 Qf6 [42... $\text{Ba8!?$] 43. Qd7 Qg6 44.
 Ba6 Le6 45. Bee6 fe6 46. $\text{Bc6}\pm$

42... Bf2 43. Qd3 Bf3 44. Bae7

44. Bf3 Lf3 45. Bc7 Bc8!

44... Bc3 45. Bc3 f6 46. Qf4 Qf7 47.

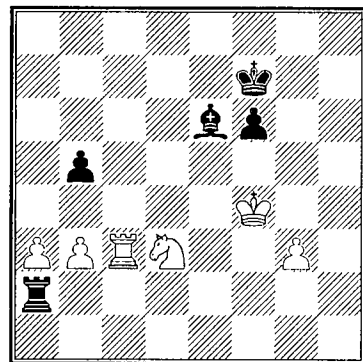
Qb4 Lc4 48. Bc3 Bh2 49. b3 Le6 50.
 Qd3

50. Qc6 Ld5 [50... Ba2 51. Qd4 Ld7 52. $\text{b4}\pm$]

51. Qd4 Bf2 52. Qe3 Bg2 53. Qb5 Lb3!

Spassky

50... Ba2

51. Bc7

\square 51. b4 Bg2 52. Qe4! \triangle $\text{Qf4}\pm$

51... Qg6 52. Qc5 Lf7 53. Bb7

53. Ba7 b4! 54. a4 $\text{Ba3}=\text{J}$

53... Ba3 54. Bb5 Ba1 55. Qe4 Bf1 56.

Qe3 Be1 57. Qf3 Bf1 58. Qe2 Bb1 59.

Qd2 Bg1 60. Qf2 Bc1 61. b4 Bc2 62.

Qe3 Bc3 63. Qf4 Bd3 64. Qf3

64. Qe4 $\text{Ld5}=\text{J}$

64... Ld5 65. Qh4 Qf7 66. Bb8 Bd4 67.

Qe3 Be4 68. Qf2 Qe7 69. Qg6 Qd7

70. Qf4 Lc6 71. Qd3

71. b5 ♘c7

71...♘c7 72. ♖f8 ♙b5 73. ♜f4 ♘d7 74. ♖f7 ♘e8 75. ♖b7 ♖b4 76. ♜d5 ♖b2 77. ♘e3 ♖b3 78. ♘f4 ♙c4 79. ♜f6 ♘f8
½-½

Tal

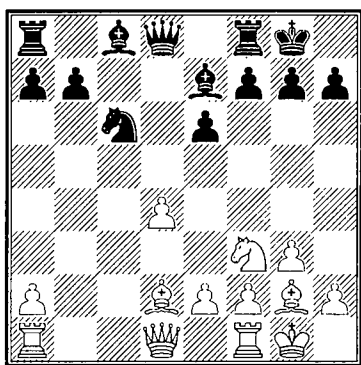
213 (544)

D41

PETROSIAN — SPASSKY

Game 6

1. c4 e6 2. d4 ♜f6 3. ♜f3 d5 4. ♜c3 c5 5. cd5 ♜d5 6. g3 ♜c6
6...cd4 7. ♜d5 ♖d5 8. ♖d4 ♖b5! [8...♖d4
9. ♜d4 ♙b4 10. ♙d2 ♙d2 11. ♘d2±] 9.
e3 [RR 9. ♙d2!? ♜c6 10. ♖c3] 9...♙b4
7. ♙g2 ♜c3
7...cd4 8. ♜d4 ♜c3 9. bc3 ♜d4 10. ♖d4
♙e7=
8. bc3 cd4 9. cd4 ♙b4 10. ♙d2 ♙e7
a) RR 10...♖a5 11. ♙b4 ♖b4 12. ♖d2 ♖d2
13. ♘d2 ♙d7 14. ♖hc1 ♖c8 15. e3 ♘e7 16.
a4 b6= Suetin — Klovans, Daugavpils 1978
b) RR 10...♙d2 11. ♖d2 0-0 12. 0-0
♖d6 13. ♖ab1 ♖b8 14. ♖fd1 ♖d8 15. e4
b6 16. d5 ed5 17. ♖d5 ♖d5 18. ed5 ♜a5
19. ♜e5 ♘f8 20. ♖bc1 f6= Schmidt —
Lu-czak, Polanica Zdroj 1980
11. 0-0 0-0
RR 11...♜d4? 12. ♖a4 ♜c6 13. ♜e5 ♙d7
[13...♖d2 14. ♜c6 ♙d7 15. ♖ad1 ♖d7] 14.
♜c6 bc6 15. ♙c6 ♖c8 16. ♙d7 ♖d7 17.
♖d7 ♘d7 18. ♖fd1

12. ♖b1!?

12. ♙c3!? RR 12...♙d7 13. ♖d2 ♖c8 14.
e4 ♙f6 15. ♖ac1 ♖b6 16. d5 ♙c3 17. ♖c3
ed5 18. ed5 ♜b8 19. ♖b3 ♖a6 20. ♖e1
♙a4 21. ♖a3 b5 22. ♜d4 ♖ce8 23. ♖e8
♖e8 24. ♖e3 ♖f8 25. ♜c6± Gulko —
Vaganian, Yerevan 1996; 12. e3!

12...♜d4 13. ♜d4 ♖d4 14. ♖c2 ♖c5 15. ♖c5
a) 15. ♖a4 ♙d7 16. ♖d7 ♖ad8=
b) 15. ♖e4 ♖a3 16. ♖c2 ♖c5=
15...♙c5
Suetin

½-½

214 (545)

D03

SPASSKY — PETROSIAN

Game 7

1. d4 ♜f6 2. ♜f3 e6 3. ♙g5 d5 4. ♜bd2 ♙e7
5. e3 ♜bd7 6. ♙d3 c5 7. c3 b6 8. 0-0
♙b7 9. ♜e5
a) 9. a4!?
b) 9. ♖c2 h6 10. ♙h4 0-0 11. ♖ac1 c4 12.
♙e2 ♖c7 13. ♙g3 ♙d6 14. ♙d6 ♖d6 15. e4!±
Spassky — Reshevsky, Amsterdam 1964
9...♜e5 10. de5 ♜d7 11. ♙f4
♜ 11. ♙e7 ♖e7= Tal
11...♖c7
RR 11...g5 12. ♙g3 h5 13. h3 ♖c7 14. f4
gf4 15. ef4 0-0-0 16. ♖e2 ♖dg8 17. ♙h2
♖g7 18. ♙a6 ♖hg8± Sahovic — Gachon,
Montpellier 1988
12. ♜f3
a) 12. ♖g4? g5 13. ♙g5 ♖g8 14. h4 h6-+
b) RR 12. ♙b5 0-0-0 13. ♙d7 ♖d7 14. a4
g5 15. ♙g3 h5 16. h3 h4 17. ♙h2 g4 18.
hg4 h3 19. f3 ♙a6 20. ♖e1 ♙h4 21. g3
♙g5 22. a5 b5 23. b4 d4 24. cd4 ♙e3±
Scherbakov — Sambuev, Arkhangelsk 1996
12...h6 13. b4
RR 13. h4 g5 14. hg5 hg5 15. ♜g5 ♙g5 16.
♙g5 ♖e5 17. ♙f4 ♖f6 18. ♖g4 0-0-0±
Czajka — Lyrberg, Capelle la Grande 1995
13...g5!
13...cb4? 14. cb4 ♙b4 15. ♜d4± Tal
14. ♙g3 h5 15. h4
15. h3 g4 16. hg4 hg4 17. ♜d4!? [17.

♖h2 ♖e5 18. ♜b5 ♜f8 19. f4 ♖c4+
17...cd4 18. cd4 Tal

15...gh4

15...g4 16. ♖e1 [16. ♖d2 ♖e5 17. bc5
bc5 18. ♜b5 ♜f8 19. e4 Tal] 16...♖e5 17.
♜b5 ♜f8 18. bc5 bc5 19. ♖a4

16. ♜f4

16. ♖h4? c4 17. ♜c2 ♜h4 18. ♜h4
♞e5+ O'Kelly

16...0-0-0! 17. a4?!

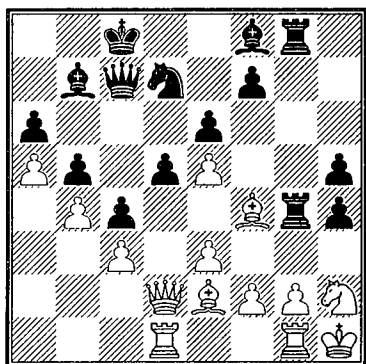
17. bc5!? bc5 18. ♞b1∞

17...c4! 18. ♜e2?!

18. ♜f5!? e5 19. e6 ♜d6 20. ed7 [20. ♜d6
♞d6 21. ed7 ♞d7 22. ♖d4!∞ Petrosian]
20...♞d7 21. ♞d4= Tal

18...a6! 19. ♜h1 ♞dg8 20. ♞g1 ♞g4 21. ♞d2
21. ♖h2!? ♞g6 [21...♞g7+ Tal] 22. ♖f3
♞hg8 23. ♞d2

21...♞hg8 22. a5 b5 23. ♞ad1 ♜f8! 24. ♖h2

24...♖e5! 25. ♖g4 hg4 26. e4 ♜d6

26...de4?? 27. ♜e5! ♞e5 28. ♞d8#

27. ♞e3 ♖d7

♟ 27...g3 [27...de4 28. ♞d4!+] 28. f3 ♖d3
[28...♞h8 ∆ h3+] 29. ♜d6 ♖f2 30. ♞f2
gf2 31. ♜c7 fg1+ 32. ♜g1 ♜c7+ Tal

28. ♜d6 ♞d6 29. ♞d4

a) 29. ♞d2 f5+

b) 29. f4 f5! 30. e5 ♞c7+ Petrosian

29...e5 30. ♞d2

30. ♞d5!? ♜d5 31. ♞d1 ♖f6 32. ed5
♜b8+ Tal

30...f5! 31. ed5

31. e5 ♖f6! [31...h3?]

a) 32. ♞gd1 h3 33. ♞c5 ♞c5 34. bc5 d4! 35.
cd4 hg2 ∆ 36...gf3-+ Kholmov

b) 32. ♞h6 ♖e4! [32...♞d8 ∆ ♞h8 Petrosian;
32...h3 33. gh3 d4 34. ♜h2 g3 35. ♞g3
♞g3 36. fg3 ♖g4-+ Tal] 33. ♞d6 ♖f2 34.
♜h2 g3# Pachman

c) 32. f3 ♖h5 33. fg4 ♖g3 34. ♜h2 d4+
Tal

31...f4! 32. ♞e4

32. ♞a7 e4+

32...♖f6 33. ♞f5 ♜b8 34. f3

34. ♞e6 ♞e6 35. de6 ♖e4+ O'Kelly

34...♜c8 35. ♞b1 g3 36. ♞e1 h3 37. ♜f1

37. gh3 g2 38. ♜g1 ♞d7!-+

37...♞h8 38. gh3 ♜h3 39. ♜g1

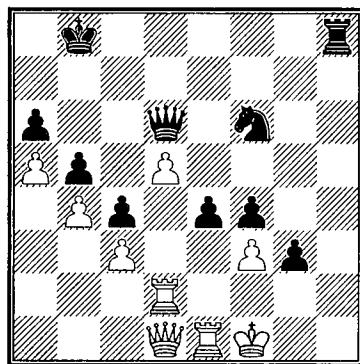
39. ♜h3 ♞d7-+ Tal

39...♜f1 40. ♜f1

40. ♞f1 ♞d7 ∆ ♞h3, ♞a7

40...e4! 41. ♞d1

41. fe4 f3!-+; 41. ♞e4 ♞h1-+ Tal

41...♖g4! 42. fg4 f3 43. ♞g2 fg2

44. ♜g2 ♞f4-+

0-1

Euwe

215 (546)

A33

PETROSIAN — SPASSKY

Game 8

1. c4 c5 2. ♖f3 ♖f6 3. ♖c3 ♖c6 4. d4

cd4 5. ♖d4 e6 6. e3 ♜e7

6...d5 7. cd5 ed5 8. ♜e2 ♜d6=

7. ♜e2 0-0 8. 0-0 d6

a) RR 8...a6 9. a3 d6 10. b4 ♖d7 11. ♖b2 ♖c8 12. ♜c6 ♖c6 13. ♖c1 ♖c7 14. ♜b3 b6 15. b5 ab5 16. ♜b5 ♖d7 17. ♜d4 ♖a8 18. ♖f3 ♖f3 19. ♜f3 ♜e4= *Bachtiar — Hu-lak, Surakarta 1982*

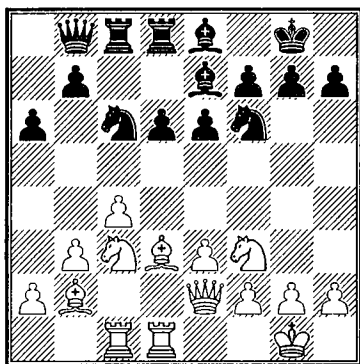
b) RR 8...d5 9. cd5 ♜d4 10. ♜d4 ♜d5 11. ♜d5 ♜d5 12. ♜d5 ed5 13. b3 ♖f6 14. ♖a3 ♖a1 15. ♖f8 ♖f8 16. ♖a1 ♖e6 17. ♖c1 ½-½ *Lau — Smejkal, Polanica Zdroj 1991*

9. b3 a6 10. ♖b2 ♖d7 11. ♜d2 ♜c7 12. ♖ac1 ♖ac8 13. ♖fd1 ♜b8 14. ♜f3 ♖fd8= 15. ♖d3

15. ♜g5 ♖e8 16. ♜ce4 ♜e4 17. ♜e4 d5 18. cd5 ♖d5 19. ♜c3 ♜d4! 20. ♜c8 ♜e2 21. ♖f1 ♖d1 22. ♖e2 ♜c8 23. ♖c8 ♖d8 24. ♖c7 ♖f8=

15...♖e8 16. ♜e2

16. e4 ♜e5=; 16...d5!=

16...d5! 17. cd5 ♜d5 18. ♜d5 ♖d5 19. a3 19. ♜c2 ♖h5! [19...g6 20. ♜c3±; 19...h6 20. ♖h7 ♖h8 21. ♖d5 ed5 22. ♖f5±; 19...♖c5 20. ♖h7 ♖h8 21. ♜b1! ♖c1 22. ♖c1 f5 23. ♖f5±] 20. h3 h6 △ ♖c5 19...♖cd8 20. ♖e4 ♖d1 21. ♖d1 ♖d1 22. ♜d1 ♜d8 23. ♜d8 ♖d8

½-½

Kholmov

216 (547)

D42

SPASSKY — PETROSIAN

Game 9

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ed5 cd5 4. c4 ♜f6 5. ♜c3 e6 6. ♜f3 ♖e7 7. cd5 ♜d5 8. ♖d3

♜c6 9. 0-0 0-0 10. ♖e1 ♖f6 11. ♖e4 ♜ce7 12. ♜c2

12. ♜e5 ♖d7 13. ♜d3 g6 14. ♖h6 ♖g7 15. ♖g7 ♖g7 16. ♖d5!±

12...g6 13. ♖h6 ♖g7 14. ♖g5

14. ♜d2!?

14...f6! 15. ♖d2 ♖d7

RR 15...♜d6 16. ♜b3 ♖d8 17. ♖ac1 b6 18.

♜d5 ♜d5 19. ♖b4 ♜d7 20. ♖e7 ♖e8 21.

♖d5 ed5 22. ♖c7 ♜c7 23. ♜d5 ♖e6 24. ♜e6

♖h8 25. d5 ♜c8 26. d6± *Evans — Allan, Philadelphia 1979*

16. ♜b3

16. h4 ♖c6 17. h5

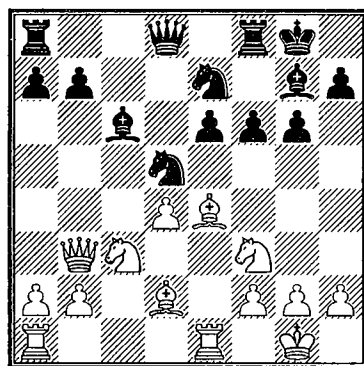
a) RR 17...♜e8 18. hg6 hg6 19. ♜d5

♖d5 20. ♖b4 ♖c8 21. ♜e2 ♖f7 22. ♖e7

♖e4 23. ♜e4 ♖e7 24. ♖e2± *Mainka — Buecker, Ger-many 1988*

b) 17...♜f5 18. hg6 hg6 19. g4 ♜fe7

16...♖c6=

17. ♖d5

a) RR 17. ♖e2 ♜d7 18. ♖ae1 ♖ae8 19. h4

♖h8 20. h5 gh5 21. ♜c2 f5 22. ♖d5 ♜d5

23. ♜e5 ♖e5 24. ♖e5 ♖g8 25. ♜d5 ♖d5

26. g3 ♖g4= *Dzindzichashvili — Terentiev, Krasnodar 1966*

b) RR 17. ♖d3 ♜d7 18. ♖c4 ♖fe8 19. a4 ♖h8

20. ♖e2 ♜f5 21. ♜e4 ½-½ *Paunovic — Meduna, Slovakia 1987*

17...ed5 18. ♜e4 ♖f7 19. ♜c5 ♜f5 20.

h3 ♖f8 21. ♜e6 ♜d7 22. ♜f8 ♖f8 23.

♖b4 ♖fe8 24. ♖e8 ♖e8 25. ♖e1 ♖e1 26.

♖e1 ½-½

Antoshin

217 (548)**E66****PETROSIAN — SPASSKY**

Game 10

1. $\text{d}3$ $\text{d}f6$ 2. $\text{g}3$ $\text{g}6$ 3. $\text{c}4$ $\text{g}7$ 4. $\text{g}2$ 0-0 5. 0-0 $\text{c}6$ 6. $\text{c}3$ $\text{d}6$ 7. $\text{d}4$ $\text{a}6$ 8. $\text{d}5$ $\text{a}5$ 9. $\text{d}2$ $\text{c}5$ 10. $\text{c}2$ $\text{e}5$ 11. $\text{b}3$

a) 11. $\text{a}3$ $\text{b}6$ [11... $\text{c}7$ 12. $\text{b}4$ $\text{cb}4$ 13. $\text{ab}4$ $\text{c}4$ 14. $\text{b}5\pm$ Tal] 12. $\text{b}4$ $\text{b}7$ 13. $\text{b}1\pm$

b) 11. $\text{de}6$ $\text{e}6$ 12. $\text{b}3$ $\text{d}5$ 13. $\text{cd}5$ $\text{d}5$ 14. $\text{b}2$ $\text{c}6$ 15. $\text{d}5$ $\text{d}5$ 16. $\text{g}7$ $\text{g}7$ 17. $\text{b}2$ $\text{g}8$ 18. $\text{e}4$ $\text{e}4$ 19. $\text{e}4\pm$ Korchnoi — Kuzmin, Tallinn 1965

11... $\text{g}4$ 12. $\text{e}4$

a) 12. $\text{h}3?! \text{d}h6 \Delta \text{f}5$, $\text{d}f7$ Horowitz

b) 12. $\text{b}2$ $\text{f}5$ 13. $\text{a}e1!?$

12... $\text{f}5$ 13. $\text{ef}5$ $\text{gf}5$ 14. $\text{d}1$

a) RR 14. $\text{h}3$ $\text{d}h6$ 15. $\text{b}2$ $\text{b}8$ 16. $\text{f}4$ [16. $\text{a}e1$ $\text{b}5$ 17. $\text{d}1$ $\text{f}4$ 18. $\text{g}4$ $\text{d}f7$ 19. $\text{c}3$ $\text{b}4$ 20. $\text{b}2$ $\text{g}5$ 21. $\text{f}3$ $\text{b}7$ 22. $\text{d}f2$ $\text{a}5$ 23. $\text{a}3$ $\text{d}7$ 24. $\text{a}1$ $\text{a}8=$ Liptay — Veroci, Budapest 1986] 16... $\text{b}5$ 17. $\text{d}1$ $\text{bc}4$ 18. $\text{bc}4$ $\text{e}7$ 19. $\text{b}1$ $\text{d}7$ 20. $\text{c}3$ $\text{b}7$ 21. $\text{e}1$ $\text{e}4$ 22. $\text{b}2$ $\text{a}5$ 23. $\text{b}8$ $\text{c}3$ 24. $\text{c}3$ $\text{b}8$ 25. $\text{b}8$ $\text{g}7$ 26. $\text{eb}1\pm$ Birnboim — Pein, Tel Aviv 1987

b) RR 14. $\text{b}2$ $\text{d}7$ 15. $\text{a}e1$ $\text{b}5$ 16. $\text{d}1$ $\text{b}7$ 17. $\text{h}3$ $\text{d}f6$ 18. $\text{f}4$ $\text{e}4$ 19. $\text{e}3$ $\text{h}5$ 20. $\text{g}4\pm$ Donner — Tatai, Venice 1967 14... $\text{b}5$

a) 14... $\text{e}4?! \text{b}2$ $\text{d}4?$ 16. $\text{d}4$ $\text{cd}4$ 17. $\text{b}4+-$ Horowitz

b) 14... $\text{f}4!?$ Tal

15. $\text{f}3$

15. $\text{b}2$ $\text{b}8$ [15... $\text{a}7\pm$ Tal] 16. $\text{f}3$ $\text{d}f6$ 17. $\text{c}3$ $\text{h}6$ 18. $\text{e}1\pm$

15... $\text{e}4!$

15... $\text{d}h6!$ Tal

16. $\text{b}2$

16. $\text{f}g4$ $\text{a}1$ 17. $\text{gf}5$ $\text{f}5$ 18. $\text{d}e4\mp$ Suetin

16... $\text{ef}3$ 17. $\text{f}3$ $\text{b}2$ 18. $\text{b}2$ $\text{d}e5$ 19. $\text{e}2$ $\text{f}4$

19... $\text{a}7!$ 20. $\text{e}3$ $\text{b}f6!$ [20... $\text{f}4?$ 21. $\text{f}4!$ $\text{f}4$ 22. $\text{gf}4$ $\text{g}7$ 23. $\text{h}1$ $\text{h}4$ 24. $\text{fe}5$ $\text{f}2$ 25. $\text{d}f3!$ $\text{e}3$ 26. $\text{e}6$ $\text{b}7$ 27. $\text{b}f6+-$] 21.

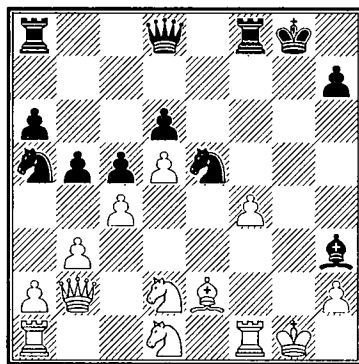
$\text{c}2$ $\text{g}7$ 22. $\text{d}g2$ $\text{d}g6$ 23. $\text{h}1$ $\text{f}4$ 24. $\text{d}f4$ $\text{d}f4$ 25. $\text{gf}4$ $\text{h}3\pm$ Tal

20. $\text{gf}4$

20. $\text{f}4!$ $\text{f}4$ 21. $\text{gf}4$ $\text{d}g6$ [21... $\text{a}7?$ 22. $\text{d}e3$ $\text{g}7$ 23. $\text{h}1$ $\text{h}3$ 24. $\text{fe}5$ $\text{g}5$ 25. $\text{d}g4!$ $\text{g}4$ 26. $\text{d}e4+-$] 22. $\text{d}e4$ $\text{d}f4$ 23. $\text{d}e3!$ $\text{a}7$ 24. $\text{d}f6$ $\text{d}f7$ 25. $\text{f}f1$ $\text{b}f6$ 26. $\text{b}f6$ $\text{d}f6$ 27. $\text{f}f4\pm$ Tal

20... $\text{h}3?$

20... $\text{f}4$ 21. $\text{d}e3$ [21. $\text{f}4$ $\text{g}5$ 22. $\text{h}1$ $\text{b}f4\mp$ 21... $\text{g}5$ 22. $\text{h}1$ $\text{f}f1$ 23. $\text{d}d1$ $\text{a}7\mp$; 23... $\text{h}3\mp$ Tal

21. $\text{d}e3!$ $\text{f}f1$

a) 21... $\text{f}4?$ 22. $\text{f}f4$ $\text{g}5$ 23. $\text{g}4!$ $\text{d}g4$ 24. $\text{d}g4$ $\text{g}4$ 25. $\text{g}4$ $\text{g}4$ 26. $\text{h}1$ $\text{d}4\sqcap$ 27. $\text{g}1$ $\text{h}8$ 28. $\text{d}4$ $\text{cd}4$ 29. $\text{g}4+-$

b) \sqcap 21... $\text{d}g6$ 22. $\text{f}f3$ $\text{b}h4!$ 23. $\text{f}5$ $\text{d}e5$ 24. $\text{g}3$ $\text{d}f7!\infty$ Horowitz

22. $\text{f}f1$ $\text{d}g6$

\sqcap 22... $\text{d}7$ 23. $\text{g}4$ [23. $\text{d}e4$ $\text{e}7$ 24. $\text{d}3\pm$ Tal] 23... $\text{b}f6$

23. $\text{g}4$

23. $\text{d}g4$ $\text{h}5$ Tal

23... $\text{d}f4?$

a) 23... $\text{f}4?$ 24. $\text{e}6$ $\text{d}f8$ 25. $\text{f}f4$ $\text{d}f4$ 26. $\text{b}h8+-$

b) 23... $\text{b}f6!$ 24. $\text{e}6$ $\text{d}f8$ 25. $\text{b}f6$ $\text{b}f6$ 26. $\text{f}5$ $\text{d}e5$ 27. $\text{d}e4!\pm$ Tal

24. $\text{f}f4!$ $\text{f}f4$ 25. $\text{e}6$ $\text{f}f7$

25... $\text{d}f8$ 26. $\text{b}h8$ $\text{d}e7$ 27. $\text{b}h7$ $\text{d}e8$ 28. $\text{g}6$ $\text{d}e7$ 29. $\text{g}5$ $\text{b}f6$ 30. $\text{d}f5!+-$ Tal

26. $\text{d}e4$ $\text{b}h4$

26... $\text{a}a7$ 27. $\text{d}f5$ $\text{b}f8$ 28. $\text{b}f6+-$

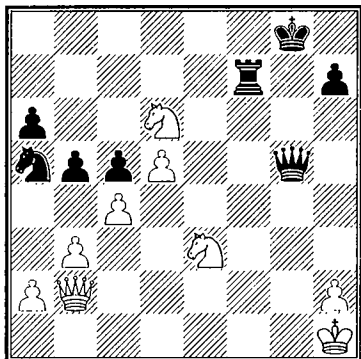
27. ♖d6 ♗g5

27...♗e1 28. ♘g2 ♗e3 29. ♙f7 ♘f8 30. ♗h8 ♘e7 31. ♖f5 ♘f7 32. ♗g7+-

28. ♘h1 ♖aa7

28...♗e3 29. ♙f7 ♘f8 30. ♗h8 ♘e7 31. ♖f5 ♘f7 [31...♘d7 32. ♙e6+-] 32. ♗g7+- Tal

29. ♙f7 ♖f7

30. ♗h8! 1-0

Boleslavsky

218 (549)

C10

SPASSKY — PETROSIAN

Game 11

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 de4 4. ♖e4 ♖d7 5. ♖f3 ♖gf6 6. ♖f6 ♖f6 7. ♙g5 ♙e7 8. ♙d3

8. ♙c4!? c5 9. ♗e2 cd4 10. 0-0-0

8...c5 9. dc5 ♗a5 10. c3 ♗c5 11. ♗e2 ♙d7!?

11...0-0 12. 0-0-0 ♖d8 [12...♙d7? 13. ♙f6 ♙f6 14. ♙h7] 13. ♖e5 ♗c7 14. f4 h6 15. h4±

12. ♖e5!

RR 12. 0-0-0 ♙c6 13. h4 h6 14. ♙f4 ♖d5 15. ♙e5 ♙f6 16. ♘b1 0-0-0 17. ♘a1 ♖b6 18. ♙g3 ♖d5 19. ♖d2 ♖hd8 20. ♖e4 ♗e7 21. ♖f6 ♗f6= Osnos — Barcza, Leningrad 1967

12...♙c6

12...♖g4!? 13. ♖f7! ♘f7 14. ♙e7 ♗f2 15. ♗f2 ♖f2 16. ♘f2 ♘e7±

13. h4!

RR 13. 0-0 ♖d7

a) 14. ♖c6 ♗g5 15. ♖d4 ♙c5 16. ♗f3 ♙d4 17. cd4 ♖b8 18. ♙e4 ♗f6 19. ♗d3 g6 20. ♖ac1 0-0 21. ♖c7 ♖fd8 22. ♖d1 ♗f4 23. ♗c2 ♖f6 24. ♙b7 ♖e8 25. ♖c8 ♖dc8 26. ♙c8 ♗c7+ Shamkovich — Barcza, Moscow 1962

b) 14. ♙e7 ♘e7 15. ♖c6 bc6 16. ♙e4 ♖ad8 17. ♗f3 g5 18. b4 ♗c4 19. ♗e3 h6 20. ♙c2 c5+ Hector — Agdestein, Reykjavik 1996 13...♖d8

13...♙g2?! 14. ♖g1 ♙c6 15. 0-0-0!±

14. 0-0-0 ♖d7 15. ♖c6

15. ♙e7! ♗e7 16. ♖c6 bc6 17. ♙e4±

15...♙g5 16. hg5 ♗g5 17. ♘c2

17. ♘b1!? bc6 18. ♗e4 ♗c5 19. ♖h7

17...bc6 18. ♖h5?!

18. ♙e4!? ♗c5 19. ♖h5 ♗b6 20. ♗f3!±

18...♗f4 19. ♙e4

19. ♙g6 ♗a4 20. ♘c1 fg6 21. ♗e6 ♘f8

22. ♗d6 ♘f7 23. ♖h3 ♖he8

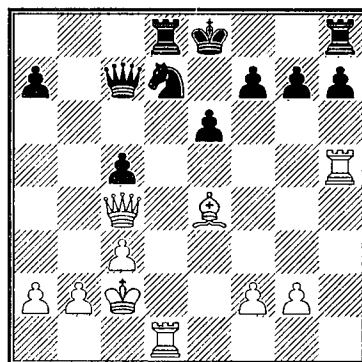
19...♗c7! 20. ♗c4

20. ♗g4!? ♘e7 [20...g6 21. ♙g6 fg6 22. ♗e6

♘f8 23. ♖h3+-; 20...♖f6 21. ♗g7 ♘e7

22. ♙g6!+-] 21. ♗g7 ♖hg8

20...c5

21. ♗b5

a) 21. ♙h7 ♖e5+

b) 21. ♖h7 ♖h7 22. ♙h7= Δ 22...g6? 23. ♙g6 fg6 24. ♗e6 ♘f8 25. ♖d3+- Simagin

c) 21. ♙g6!?

c1) 21...fg6 22. ♗e6 ♘f8 23. ♖hd5+-

c2) 21...♘e7 22. ♙h7 ♖e5 23. ♗h4; 22...g5±

c3) 21... ♖b6! 22. ♖e1 ♜e7; 22. ♙h7 ♖b8
23. b3 ♜f6; 22. ♖h7=

21...g6!

21...♖b8 22. ♖d7+-

22. ♖h4

22. ♖d7?! ♖d7 23. ♖c5 ♖d6!-+

22...0-0

22...♜e7 23. ♙c6 ♜e5 24. ♖c5=

23. ♖c6!? ♖c6 24. ♙c6 ♜e5 25. ♖d8
♖d8 26. ♙b5!

a) 26...♜g7 27. ♖a4 ♖b8 △ ♖b7+

b) 26...♖b8 27. a4 h5 28. ♖e4 ♜g4 29. f3
♜f6 30. ♖c4 ♜d5!+

½-½

Tal

219 (550)

A42

PETROSIAN — SPASSKY

Game 12

1. ♜f3 g6 2. c4 ♙g7 3. d4 d6 4. ♜c3 ♜d7
5. e4 e6 6. ♙e2

6. d5 ♙c3 7. bc3 e5

6...b6 7. 0-0 ♙b7 8. ♙e3 ♜e7

RR 8...♜gfb 9. ♜d2 0-0 10. ♖c2 h5 11.

f3 ♖e7 12. ♙g5 ♖e8 13. ♜b5 ♖b8 14.

♙d3 ♜h7 15. ♙e3 c5 16. d5 ed5 17. cd5

a6 18. ♜c3 ♜e5 19. a4 ♙c8 20. ♙e2 f5

21. ef5 ♙f5 22. ♜de4 ♜f6 23. h3 ♜e4 24.

fe4 ♙d7 25. ♖f8 ♖f8 26. ♖d2 ♖e8+

Juhnke — Spassky, Germany 1981

9. ♖c2 h6 10. ♖ad1

10. d5 e5 11. ♜d2 f5 12. f3 0-0 13. b4±

10...0-0 11. d5 e5 12. ♖c1

12. ♜d2 f5 13. f3± Tal

12...♜h7 13. g3 f5

13...a5 14. ♜h4 ♜c5 (Bronstein) 15. ♖c2

♙c8 16. ♜h1 f5 17. ef5 ♜f5 [17...gf5 18. f4±]

18. ♜g6 ♜g6 19. g4±

14. ef5 ♜f5

14...gf5?! 15. ♜h4! ♜f6 16. f4±; 16. ♙d3 △
♖c2 Tal

15. ♙d3 ♙c8 16. ♜g2 ♜f6 17. ♜e4 ♜h5

a) 17...♜e4 18. ♙e4 ♜e3 19. fe3 [19. ♖e3

♙f5 (Shamkovich) 20. ♜h4! ♖f6 21. ♖d3

♖ae8 22. ♖e2 △ ♖f3±] 19...♙g4 20. ♖c2

♖e8

b) 17...♖d7!? 18. b4 ♜h4 19. gh4 [19.
♜h4 ♖h3 20. ♜g1 ♜g4] 19...♖h3 20.
♜g1 ♖f3 Tal

18. ♙d2 ♙d7 19. ♜h1

19. g4 ♜h4! 20. ♜h4 ♖h4 21. gh5 ♖h3

22. ♜g1 ♖d3 Tal

19...♜e7

△ 19...♜f6

20. ♜h4 ♙h3

20...c6 21. f3 [21. ♜d6 cd5 22. cd5? ♙h3;

21. dc6 ♙c6+; 21. ♙b4 cd5 22. cd5 ♖c8

23. ♖d2 20] 21...cd5 22. cd5 ♖c8 23.

♖b1± Tal

21. ♖g1 ♙d7

a) 21...♜f5 22. ♜g6 ♜g6 23. g4± Tal

b) 21...♖d7 22. f3 △ g4±

22. ♙e3

22. f3!? △ ♖fd1

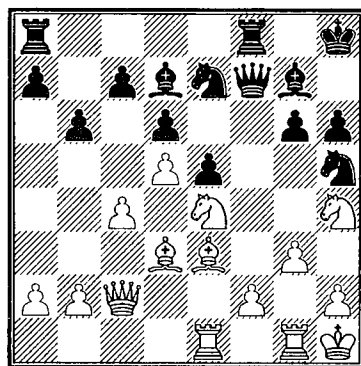
22...♖e8

22...♜f5 23. ♜g6! ♜g6 24. g4

23. ♖de1 ♖f7 24. ♖c2

24. ♖d1!? △ ♖h5 Tal

24...♜h8

25. ♜d2! ♜f5

25...♜h7?! 26. g4 ♜f6 27. g5±

26. ♜f5

26. ♜g6? ♖g6 27. g4 ♜hg3! 28. ♙g3 ♖g4+ Tal

26...gf5

26...♙f5 27. ♙f5 ♖f5 [27...gf5 28. g4!±]

28. ♖f5 gf5 29. g4! fg4 [29...♜f4 30. ♙f4

ef4 31. gf5 ♖f5 32. ♖e6!±] 30. ♖g4±

27. g4! e4

27...f4 28. ♙g6 ♖f6 [28...♖e7 29. ♙d4!

28. f3+ 29. h5 [29. gh5 fe3 30. fe3 e4!] 29...fe3 30. fe3 e4 31. b4 ♖c3 32. ♗d1 ♗e5 33. ♖g2 ♖e8 34. g5±

28. gh5 f4

28...ed3 29. ♗d3 ♗h5 30. ♖d4+; 29...♖ae8!

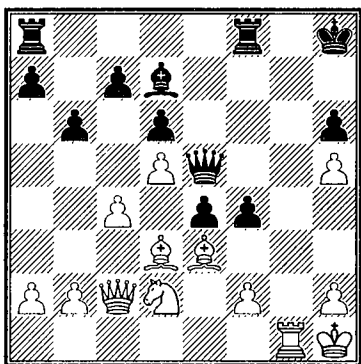
29. ♖g7!

29. ♖e4 fe3 30. ♖e3 ♗h5 [30...♖e5!] 31. ♖g7 ♖g7 32. ♖g3 ♗g5 33. ♗c3 ♖g8 34. ♖h5 ♗h5 35. ♖g3 ♖g4 36. ♗d4→ Tal

29...♗g7 30. ♖g1 ♗e5

a) 30...♖g4 31. ♖g4 ♗g4 32. ♖d4 ♖g8 33. ♖e4+ ♖f7 34. f3 ♗g5 35. ♖g6 ♖e7 36. ♖e4

b) 30...ed3 31. ♗d3 ♗g1 [31...♖f5 32. ♖g7 ♖d3 33. ♖d4!+→] 32. ♖g1 ♖g8 33. ♖h1! fe3 34. ♗e3 ♖h7 [34...♖g5 35. ♖e4! ♖e8 36. h4 ♖h5 37. ♗d4 ♖ee5 38. ♖f6!+→] 35. ♖e4 ♖af8 36. ♗d4+→

31. ♖f3! ed3

31...ef3 32. ♖d2 △ ♖c3+→ Bronshtein

32. ♖e5?

32. ♗d3! ♖f5 33. ♖e5 ♖d3 34. ♖d4!

a) 34...♖e4 35. f3 ♖h7 36. fe4 de5 37. ♖e5 ♖f7∞; 35. ♖f3!+→

b) 34...de5 35. ♖e5 ♖h7 36. ♖g7 ♖h8 37. ♖c7 ♖g8 38. ♖g7 ♖h8 39. ♖a7 ♖g8 40. ♖g7 ♖h8 41. ♖g3 ♖h7 42. ♖d3 ♖a2 43. ♖g2+→ Bronshtein

32...dc2 33. ♖d4! de5 34. ♖e5 ♖h7 35. ♖g7 ♖h8 36. ♖f7 ♖g8 37. ♖g7 ♖h8 38. ♖g6?

38. ♖d7 ♖g8 39. ♖g7 ♖h8 40. ♖c7 ♖g8 41. ♖g7 ♖h8 42. ♖a7 [42. ♖g1 ♖h7 43.

♖c1 ♖ae8 44. ♖d4 ♖e2] 42...♖g8 43. ♖g7 ♖h8 44. ♖g1 ♖h7 45. ♖c1 ♖ae8 46. ♖c3 ♖e2 [46...f3 47. ♖c2 ♖e2 48. ♖e2 fe2 49. ♖g2 ♖g8 50. d6±] 47. ♖g2 f3 48. ♖g3 ♖f7 49. b3 ♖e8 50. h4±

38...♖h7 39. ♖g7 ♖h8

½-½

Boleslavsky

220 (551)

B19

SPASSKY — PETROSIAN

Game 13

1. e4 c6 2. d4 d5 3. ♖c3 de4 4. ♖e4 ♖f5 5. ♖g3 ♖g6 6. h4 h6 7. ♖f3 ♖d7 8. h5 ♖h7 9. ♖d3 ♖d3 10. ♗d3 ♗c7 11. ♖d2 11. ♖h4 e6 12. ♖f4 ♗a5 [12...♖d6?! 13. ♖d6 ♗d6 14. ♖e4± Spassky — Botvinnik, Leiden 1970] 13. ♖d2 [13. c3 ♖e7! ♖ Euwe] 13...♗b6∞ Florian

11...e6 12. ♗e2! ♖gf6 13. 0-0-0 0-0-0 14. ♖e5! ♖e5 14...♖b6 15. ♖a5 c5 [15...♖d5 16. ♖b6 ab6 17. c4 ♖d8 18. ♖e4 ♖e4 19. ♗e4 ♖d6 20. ♖f3± Gipslis] 16. c4! ♖b8 17. ♖b1 cd4 18. ♖c1!± Euwe

15.de5 ♖d7

15...♖d5!? 16. f4 c5 Euwe

16. f4± ♖e7 17. ♖e4 ♖c5 18. ♖c3 f6!

a) 18...♖d4 19. ♖e3 ♖d1 20. ♖d1 ♖d8 21. ♗g4± Kholmov

b) 18...♖he8

b2) RR 19. ♗g4 ♖f8 20. ♖e3 ♗a5 21. ♖b1 ♖a4 22. ♖a4 ♗a4 23. ♖f2 ♖d1 24. ♖d1 ♖d8 25. ♖d8 ♖d8 26. ♖h4 ♖e8 27. ♗d1± Shmutter — Karpman, Simferopol 1990

b1) RR 19. ♖he1 ♗a5 20. ♖b1 ♖a4 21. ♖a4 ♗a4 22. ♗e4 ♖d4 23. ♗f3 ♖ed8 24. ♖e3 ♖d5 25. ♖d5 ♖d5 26. ♖c1 c5 27. ♖d1 ♖d1 28. ♗d1 ♗e4 ♖ Golubovic — Burovic, Yugoslavia 1991

b3) 19. g4! ♖f8 [19...♖d7] 20. g5±

19. ef6 ♖f6 20. ♗c4!

a) 20. b4? ♖c3 21. ♖c3 ♗f4 22. ♖b1 [22. ♖d2 ♗f6! ♖] 22...♖e4 23. ♖g7 ♖hg8 24. ♖d8 ♖d8 ♖ Kholmov

b) 20. ♖e4 ♖e4 21. ♗e4 ♗f7± Kholmov

20... ♖b6 21. b4

21. ♙e3 ♘b3 Moiseev

21... ♙a6

♠ 21... ♖a6 22. ♗a6 [22. ♗c5? ♗a3 23. ♘b1 ♖d2! 24. ♖d2 ♙c3-+] 22... ♙a6 23. ♙e4 ♖d4= Moiseev

22. ♙e4

22. ♗e6 ♙b8 23. a3 ♖d2! 24. ♙d2 ♗d4-+ Lilienthal

22... ♙c7

a) 22... ♗d4 23. ♗e6 ♙b8 24. c3± Moiseev

b) 22... ♖d5! 23. ♖he1 [23. ♙f6 g6 24. ♗e4 c5! 25. ♖he1 ♙b4 26. ♗e6 ♗e6 27. ♖e6 ♖hd8] 23... ♖hd8 24. ♙f6 g6∞ O'Kelly

23. ♖he1 ♖d4

23... ♙e7 24. ♙c3 ♙d5 25. ♙g7 ♙b4↔ Lilienthal

24. ♗b3 ♗b5 25. c3! ♖e4!?

a) 25... ♖d3 26. ♙c5 ♖g3 27. a4±

b) 25... ♖dd8 26. ♙c5 ♖he8 27. ♙e3 ♖d1 28. ♙d1 a5 29. a4± Teschner

26. ♖e4 ♗h5 27. ♗c4 ♗f5 28. ♗e2 h5

29. ♙e1 ♖e8 30. g3

30. ♖d3!? ♠ c4, ♙c3 Moiseev

30... a5 31. ba5

31. a3 ♙b5↔ Euwe

31... ♗a5 32. ♗c2

32. c4 ♗a3 33. ♙b1 ♠ ♖d3

32... ♗f5

32... ♙d5? 33. ♖a4± Euwe

33. ♖a4 g5?!

33... b5!? Euwe

34. fg5 ♙g5 35. ♙b1 ♗c2 36. ♙c2 e5

36... b5!? 37. ♖e4 ♙d5

37. ♖e4 ♙d5 38. ♙f2 ♙f6 39. ♖a4 ♙c7

40. ♙c5 ♙d5

40... ♖e6!± Petrosian

41. ♖e4 b6 42. ♙g1

a) 42. c4 bc5 [42... ♙f6 43. ♖e5 ♖e5 44. ♙d6+ -] 43. cd5 ♙d6! 44. ♖a4 [44. dc6 ♙c6 45. ♖h1 ♙d5] 44... ♙e3! 45. ♖a6 ♙d4 46. dc6 ♖f8↔; 46... e4↔ Moiseev

b) 42. ♙d4! ♙f6 43. c4 [43. ♖f1?! ♖g8! 44. ♖f6 ed4 45. ♖f7 ♙d6 46. ♖d4 ♖g3 47. c4 ♙e6↔ Moiseev] 43... ♙b4 44. ♙b1 [44. ♙b3 c5 45. ♙c3 ♙c6 46. ♖f1 ♖e6 47. ♖h1± Moiseev] 44... c5 45. ♙c3 ♠ ♖f1± O'Kelly

42... ♙d8 43. ♖f1

43. ♙d4! Moiseev

43... ♙f6 44. ♖e2 c5 45. ♖f5 ♙d6 46. a4! ♙d5 47. ♙d3 ♙g4 48. ♖b2

48. ♖h5?! ♖f8!↔

48... ♖h8

48... ♙f6 49. a5 c4 50. ♙e2 ♙e6± Moiseev

49. a5! c4

49... ba5 50. ♖b5!

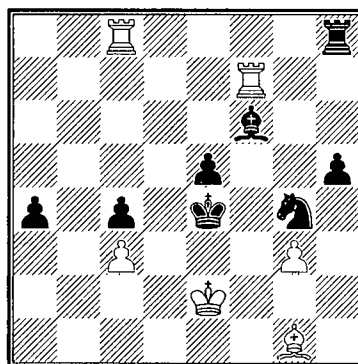
50. ♙e2 ♙e4

50... ♙e6? 51. ♖f1 ba5 52. ♖b8 ♠ ♙b6 Moiseev

51. ♖f7 ba5 52. ♖b8 a4 53. ♖c8

53. ♖d7?! a3! [53... ♙f6!?] 54. ♖dd8? a2 Moiseev

53... ♙f6

54. ♖c4?!

54. ♖h8! ♙h8 55. ♖c7! ♙d5 56. ♖c5+- Moiseev

54... ♙f5 55. ♖a7

55. ♖a4 ♖c8! 56. c4 ♖b8 57. ♖a2 ♖b3↔ Kholmov

55... a3

♠ 55... ♖d8 56. ♖ca4 ♙g5 Kholmov

56. ♖a3 ♖b8 57. ♖b4 ♖c8 58. c4 ♙e7 59. c5 e4!

59... ♙c5? 60. ♖f3 ♙e6 61. ♖c4 ♙d5 62. ♖fc3+- Moiseev

60. ♖a7

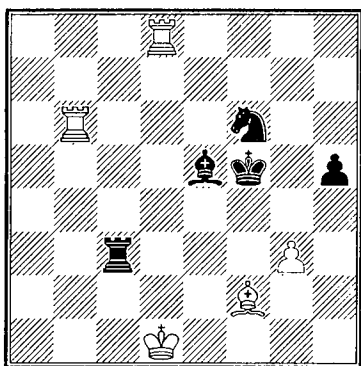
♠ 60. ♖c3 Moiseev

60... ♙f6

60... ♙c5?? 61. ♖a5+-

61. ♖h7?!

61. ♖a4!+- *Lilienthal*
 61...♙g6 62. ♖d7 ♙f5 63. ♖d5 ♖e5 64. ♖b6 e3!
 64...♖a8 65. ♖d4! ♖a2 66. ♖b2! ♖a5 67. ♖e5 ♖e5 68. ♖h6!+- *Euwe*
 65. ♙f3
 65. ♖e3 ♙e4 66. ♖d3 [66. ♖e5 ♙e5± *O'Kelly*] 66...♖g3 (= *Lilienthal*) 67. ♖b4 ♙f5± *Moiseev*
 65...♖f6 66. ♖d3
 66. ♖f6 ♙f6 67. ♖e3±; 66. ♖e5 ♙e5 67. ♖e3±
 66...♖c5 67. ♖e3 ♖c2 68. ♖d8
 68. ♖f4 ♖g4!± *Euwe*
 68...♖c3 69. ♙e2 ♖c2 70. ♙d1 ♖c3 71. ♖f2

71...♖e4?

a) 71...♖g3? 72. ♖d4+- *Lilienthal*
 b) 71...♖g4 72. ♖f8 ♙e4 73. ♖b4 ♙d5= *Petrosian*
 c) 71...♖a3!?
 72. ♖f8 ♙g5
 a) 72...♙g4? 73. ♖b4!+-
 b) 72...♖f6 △ 73. ♖ff6 ♖f6 74. ♖f6 [74. ♖d4? ♖d3] 74...♙f6 75. ♖d4 ♙g5 76. ♖c3 h4= *Moiseev*
 73. ♖b5! ♖d3
 73...♖f2 74. ♖f2 ♖e3 75. ♖e2!+- *Moiseev*
 74. ♙e2 ♖d5 75. ♖d5 ♖c3 76. ♙f3 ♖d5 77. ♖a8
 77. ♙e4 ♖f6 78. ♙e5? ♖d7 *Moiseev*
 77...♙f5 78. ♖a5 ♙e6 79. ♖e1 ♖f6 80. ♖b5 ♖d5 81. ♖d2 ♖g7 82. ♖c1 ♖e5 83. ♖b2 ♖c7 84. ♖c5 ♖d6 85. ♖c1 ♖e7 86. ♖e1!
 86. ♖h1? ♖f5! 87. ♖h3 ♖g3!=-

86...♙f5 87. ♖a1 ♖c6
 △ 87...♖c7 88. ♖a7 ♖d5± *Moiseev*
 88. ♖a6 ♖e5 89. ♖c6 ♖b2 90. ♖c5 ♙g6
 91. ♙f4 ♖g7
 92. ♖c6 ♖f6 93. ♖a6 ♙g7 94. ♙f5+-
Moi-seev

1-0

Pachman

221 (552)

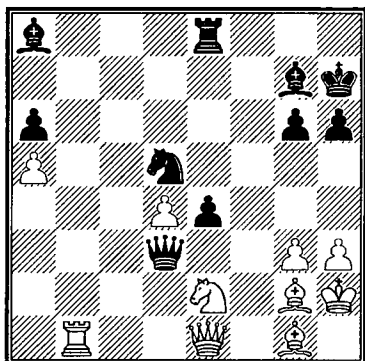
A05

PETROSIAN — SPASSKY

Game 14

1. ♖f3 ♖f6 2. g3 b5 3. a4 b4 4. d3 ♖b7 5. e4 d6 6. ♖g2 ♖bd7
RR 6...c5 7. 0-0 e6 8. ♖bd2 ♖c6 9. ♖c4 ♖d7 10. ♖f4 ♖b6 11. ♖fd2 ♖e7 12. a5 ♖c4 13. ♖c4 ♖c8 14. a6 ♖a8 15. c3 0-0 16. d4 bc3 17. bc3 cd4 18. cd4 ♖b4 19. ♖a3 d5= *Khasin — A.Ivanov, Yaroslavl 1982*
 7. 0-0 e6 8. a5 ♖b8 9. ♖bd2 ♖e7 10. ♖c4 0-0 11. ♖e1 a6 12. ♖f4 ♖a8 13. ♖e2
 13. e5 de5 14. ♖ce5 ♖e5 15. ♖e5 [15. ♖e5 ♖d6] 15...♖g2 16. ♙g2 ♖d5 17. ♖f3 ♖f3 18. ♙f3 ♖d6 19. ♖c6 ♖b5=
 13...♖e8 14. h3 ♖f8 15. ♖cd2
 15. e5!? de5 16. ♖fe5 ♖e5 17. ♖e5 ♖g2
 18. ♙g2 ♖d5!-
 15...g6 16. ♖g5
 16. d4 e5 17. de5 de5 18. ♖g5 h6
 16...h6 17. ♖e3 ♖g7 18. ♙h2 ♖e7 19. ♖a2?!
 △ 19. ♖g1!? △ f4
 19...♙h7 20. ♖g1 d5! 21. f4 e5 22. fe5 ♖e5
 22...♖e5 23. d4 ♖c4 24. e5 [24. ♖c4 dc4 25. e5 ♖d5] 24...♖e4 25. ♖e4 ♖e3 26. ♖g6 23. d4
 23. ♖f4 ♖e7 24. ed5 [24. ♖c7 ♖bc8=]
 24...♖e2 25. ♖e2 ♖e2 26. ♖e2 ♖d5
 23...♖e6 24. e5 ♖e4 25. ♖a1 c5! 26. ♖e4 de4 27. c3 bc3
 27...cd4 28. cd4 f6 29. ef6 ♖f6=

29. cd4 f6 30. ef6 ♖f6 31. ♖ab1 ♜d5
32. ♜d2 ♖b1 33. ♖b1 ♜d6 34. ♜e2
♜a3 35. ♙g1 ♜d3
35...e3 36. ♜e1 [36. ♜c2 ♜a5 37. ♙e4
♖e4 38. ♜e4 ♜d2 39. ♖b8 ♜e2 40. ♜h1
♙c6-+] 36...♖c8 37. ♖a1 ♜d3 38. ♖d1
♜f5 ♞ Lilienthal
36. ♜e1
36. ♜d3? ed3 37. ♜f4 ♜c3!-+

36...♙c6?!

♞ 36...♖c8

a) 37. ♖d1 ♖c2! 38. ♖d3 ed3 39. ♙f3 ♜f4?
40. g4 ♙f3 41. ♜g3 ♖e2 42. ♜d1 ♙e4
43. h4!; 39...♜c7!-+

b) 37. ♖c1

b1) 37...♖c2 38. ♖c2 ♜c2 39. ♜h1 e3 40.
♜f4 ♜d2!-+

b2) 37...♖c1 38. ♜c1 ♜c2 [38...♜c3 39.
♜c3 ♜c3 40. ♜b3 ♞] 39. ♜h1 [39. ♜e2 e3 ♞
Kotov] 39...e3 40. ♙e3 ♜e3 41. ♙a8 ♙d4
[41...♜f5 42. g4] 42. ♜e2 ♙e5 43. ♜f4 ♞

37. ♖d1?!

37. ♖c1 ♙b5 38. ♜c3 ♙d4 39. ♜d5 ♙g1
40. ♜g1 ♜d5 41. ♖c7 ♞

37...♜a3

37...♙b5!? 38. ♖d3 [38. ♜f4 Polugaevsky]
ed3 39. ♙d5 ♖e2 40. ♜e2 de2 41. ♙f2 ♙d4
42. ♙e1

38. ♜f4 ♜f4 39. g4 ♙b5

39...♜d6! 40. ♙e3 ♙d7 41. ♖b1 ♞

40. ♙e3 ♙d3 41. h4

41. ♖c1!? ♞ ♖c7

41...♜d6 42. h5 g5

42...gh5!? 43. ♜f2 ♖d8 44. ♙h3! ♙d4? 45.
♙f5 ♜h8 46. ♙e4! =

43. ♜g3 ♙d4 44. ♙d4

44. ♙e4 ♖e4 45. ♖d3 ♖e3! 46. ♖e3 [46.
♜e3? ♙e3 47. ♖d6 ♙f4-+] 46...♙e3 47.
♜e3 g4 ♞

44...♜d4 45. fg5 ♜e5

a) 45...♜c5 46. ♜f4!

b) 45...♖e5 46. ♖c1 [46. ♜f4 ♖g5 47. ♖d3
♖g2 48. ♜g2 ♜d3 49. ♜f7=] 46...♖g5
47. ♖c7= ♖g7? 48. ♜g6

46. ♜e5 ♖e5 47. gh6 ♖a5

47...e3 48. ♙f3 e2 49. ♖e1 ♖a5 50. ♜g3
♖a2 51. ♜f2 a5 52. ♜e3 =

48. ♜g3 ♖g5 49. ♜f2 a5 50. ♖a1 ♜h6

51. ♙h1 ♖h5 52. ♜e3 ♙c2 53. ♖c1 ♖h3

54. ♜d4 a4 55. ♙e4 ♙e4 56. ♜e4 a3

57. ♜d4

½-½

Moiseev, Ravinsky

222 (553)

B25

SPASSKY — PETROSIAN

Game 15

1. e4 c5 2. ♜c3 ♜c6 3. g3 g6 4. ♙g2 ♙g7
5. d3 d6 6. ♜h3 ♜f6 7. 0-0 ♙g4

7...♖b8 8. ♜e2 ♙d7 9. f3 d5 10. ♜f2 ♞ Tai-
manov — Janosevic, Copenhagen 1965

8. f3 ♙h3 9. ♙h3 0-0 10. ♙e3

RR 10. f4 ♜e8 11. f5 ♜c7 12. ♜d5 ♜d5

13. ed5 ♜e5 14. c3 ♜b6 15. ♖f2 c4 16. d4

♜d3 17. ♖e2 ♜c1 18. ♜c1 ♙f6 19. ♜h6 ±

Roma-nishin — Yudasin, USSR 1983

10...♜e8

10...b6!? 11. f4 d5 12. e5 [12. ♙f2 de4 13.

de4 ♜d1 14. ♖ad1 ± Tal] 12...d4 13. ef6
♙f6 ♞

11. ♜d2

11. ♜e2 b5 [11...♙b2 12. ♖b1 ♙g7 13. ♖b7 ±]

12. c3 b4 ♞

11...♜c7

11...b5!? ♞ b4, ♜d4 Tal

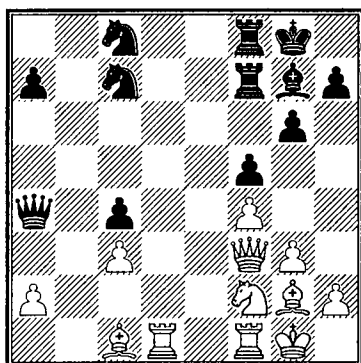
12. ♖ae1 b6 13. ♜d1

13. f4 d5 [13...f5 14. g4 ± Shtein] 14. ♜d5

♜d5 15. ed5 ♜d5 16. ♙g2 ♜d7 17. f5!

13...d5 14. ♜e2 e6 15. f4 f5 16. ♙c1 ♖f7 17. ♙g2

17. g4!? ♖h4 18. ♗g2 △ g5 Tal
 17...♗d7 18. ♜f2 ♜d8 19. c3 b5 20.
 ed5
 20. g4!?
 20...ed5 21. ♙d2 c4
 21...b4!? △ ♜b5
 22. ♗f3 ♜e7 23. dc4 bc4
 23...dc4 24. ♙e3 △ ♜d1±
 24. b3 ♜c8
 24...♗b5 25. ♜b1 ♗a6 26. bc4 dc4 27. ♙c1
 ♗a2 28. ♜b7∞
 25. bc4 dc4 26. ♙c1 ♗a4 27. ♜d1! ♜df8
 a) 27...♜d1?! 28. ♜d1± Tal
 b) 27...♜fd7?! 28. ♜d7 ♜d7 29. ♜e1± Tal

28. ♙e3! ♜b6
 28...♗a2?! 29. ♙c5 ♜e8 30. ♗c6 △ ♙d5
 29. ♙c5
 29. ♜h3!? h6 [29...♙c3? 30. ♙b6+–] 30.
 ♜d6 ♜f6 31. ♜f6 ♙f6 32. ♙c5±
 29...♜c8 30. ♙b4 ♜a6
 30...a5? 31. ♙c5
 31. ♙d6 ♗a5 32. g4!?
 a) 32. ♜c1
 b) 32. ♜h3!? ♗c3 33. ♗e2 △ ♜g5, ♗e6 Tal
 32...♗c3 33. ♗e2 ♗f6?!
 a) 33...♗b2? 34. ♗e6 ♗f6 35. ♙d5± Tal
 b) 33...♜c5 Filip
 c) 33...♜c7 34. ♙c7 ♜cc7 35. g5 g5 36. ♜h3
 h6 37. ♜d8 ♜f8 38. ♗e6 ♜cf7±
 34. ♜fe1! ♜d7
 34...♜c7!?
 a) 35. ♙b7 ♜b8 [35...♜e8?! 36. ♗e8 ♜e8
 37. ♜e8 ♙f8 38. ♙e5 ♗h4 39. ♜dd8 △

♙d6±] 36. g5 ♗b2 37. ♜d2 [37. ♗f3!±
 Tal] 37...♗b5∞
 b) 35. g5 g5 36. ♜h3 h6 37. ♗h5!
 35. ♙e7 ♜e7
 35...♗f7? 36. ♜d7 ♜d7 37. ♙b7!+– Filip
 36. ♗e7 ♗e7 37. ♜e7 ♜c5 38. g5 c3
 38...g5 39. ♙h3 ♜f8 40. ♜h1! [40. ♜a7
 c3 41. ♜c7? ♜e6 42. ♜c6 ♜f4 43. ♜b6
 ♜h3 44. ♜h3 c2 45. ♜c1 ♙d4] 40...c3
 [40...♜h8 41. ♜a7 c3 42. ♜c7±] 41.
 ♜g1 ♜f7 42. ♜f7 ♜f7 43. ♙f5± Tal
 39. fg6 hg6 40. ♜e2
 40. ♜a7 ♙d4 41. ♜d4 c2 42. ♜d1 ♜d3 43.
 ♜a1 c1♗ 44. ♜c1 ♜c1 45. ♙f1 ♜f4 46. ♜g4±
 40...♜c7 41. ♜e4
 a) 41. ♜d6 ♜a6± Tal
 b) 41. ♙e4 ♜e4 42. ♜e4 ♜d5±
 c) 41. ♙d5 ♜d5 42. ♜d5 ♜a6 43. ♜d3 c2
 44. ♜e1 ♜b4± Tal
 d) 41. ♜g4 ♜d3 42. ♜d3 c2 43. ♜c2
 ♜c2±
 e) 41. ♜c2 ♜e6 42. ♜d3 ♜d4 43. ♜f2 c2
 44. ♜c1±
 41...♜e6
 41...♜d3!?
 42. ♜c3
 42. ♜g5 ♜f4 43. ♜e8 ♙f8 44. ♙e4
 c2 45. ♙c2 ♜c2 46. ♜dd8 ♜d7
 [46...♜g2? 47. ♜f1 ♜g5 48. ♜f8 ♜g7
 49. ♜f4+–]
 a) 47. ♜e4 ♜c1 [47...♜f7? 48. ♜d7! ♜e8
 49. ♜f6#] 48. ♜f2 ♜d3 49. ♜g3 ♜3e5
 b) 47. h4 ♜c7 [47...♜d2? 48. ♜f8+–] 48.
 ♜e7 ♜c1 49. ♜f2 [49. ♜h2 ♜c2 50.
 ♜g3 ♜h5 51. ♜f3 ♜hf6=] 49...♜d3 50.
 ♜e3 ♜3e5=
 42...♜d4
 42...♜f4?! 43. ♜e8 ♜f7 44. ♜b5!±
 43. ♜e5
 a) 43. ♜e3? ♜c3 44. ♜c3 ♜e2
 b) 43. ♜ed2 ♜c3 44. ♜d4 ♙d4 45. ♜d4 ♜c2±
 c) 43. ♜e8! ♜f7 44. ♜b8 ♜c3 45. ♜b7
 ♜g8 46. ♜a7± Tal; 46. ♜e1!?
 43...♙e5 44. fe5 ♜c3 45. ♜d4 ♜f7 46.
 ♜d6 ♜c5 47. ♜f6 ♜g7 48. ♙e4 ♜e5 49.
 ♜g6 ♜f7 50. ♙c2
 50. ♜g4! △ ♙c2 Filip

50...♖e1 51. ♘f2 ♖a1 52. ♖c6 ♖a2 53.
h4 ♘d5 54. ♘f3 ♖a3 55. ♘e4 ♖c3
56. ♘d5 ♖c6 57. ♘c6=
½-½

Moiseev, Ravinsky

223 (554)

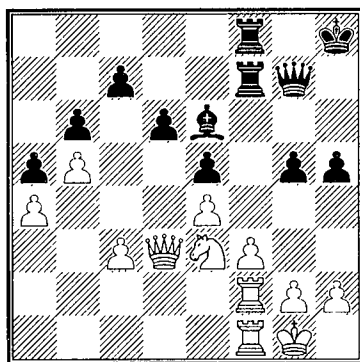
B06

PETROSIAN — SPASSKY

Game 16

1. d4 g6 2. e4 ♗g7 3. ♘f3 d6 4. ♗e2 e6
5. c3 ♘d7 6. 0-0 ♘e7 7. ♘bd2
RR 7. a4 0-0 8. ♖e1 b6 9. ♘bd2 ♗b7 10.
a5 ♖b8 11. ♗f1 b5 12. ♗b5 ♗e4 13. ♗a4
♗a8 14. ♘c4 ♘f6 15. b4 ♘f5 16. ♖d3
♘d5 17. ♗g5 ♖c8 18. ♗d2 h6 19. ♖ab1
♖d8 20. ♘a3 c5= Luecke — Hickl,
Germa-ny 1995
7...b6 8. a4 a6
8...♗b7 9. a5!
9. ♖e1 ♗b7 10. ♗d3 0-0
10...f5? 11. ♘g5
11. ♘c4 ♖e8
11...d5 12. ed5 ♘d5 13. ♗g5±
12. ♗d2
12. e5!? de5 [12...d5 13. ♘e3] 13. de5?!
[13. ♘fe5±] 13... ♗f3 14. ♖f3 b5
12...f6 13. ♖e2 ♗h8 14. ♗h1
△ 14. b4
14...♖f7 15. ♘g1 e5!
15...f5?! 16. ef5 ♘f5 17. ♖e6 ♘h4 18. f3
16. de5
16. d5 f5=; 16. f4 ed4 17. cd4 d5=̄
16...fe5 17. f3 ♘c5 18. ♘e3
a) 18. ♗b1 a5 19. ♗a2 ♖e8 20. b3=̄
b) 18. ♗c2 a5 19. b4 ♗a6! 20. b5 ♗c8=̄
18...♖e8
△ 18...♘d3 19. ♖d3 d5! 20. ed5 ♘d5=̄ △
21. ♘c4 ♘f4 22. ♗f4 ef4=̄
19. ♗c2 a5 20. ♘h3 ♗c8
20...♗a6 21. ♖d1 ♘d3? 22. ♗d3 ♗d3 23. c4
21. ♘f2 ♗e6 22. ♖d1 ♖f7 23. ♖a3 ♗d7
24. ♘d3 ♘d3 25. ♗d3 ♗h6 26. ♗c4 ♖g7
27. ♖e2 ♘g8 28. ♗g8 ♖g8 29. ♘d5 ♗d2
30. ♖d2 ♗e6 31. b4 ♖f7 32. ♖e2 ♖a7!
33. ♖a1 ♖f8
33...ab4!? 34. cb4 ♖ga8 35. ♖d1 ♗g7=

34. b5 ♖aa8 35. ♖e3 ♖ab8 36. ♖f1 ♖g7
37. ♖d3 ♖f7 38. ♗g1 ♖bf8 39. ♘e3
39. ♘b6? cb6 40. ♖d6 ♖d7-+
39...g5 40. ♖df2 h5

41. c4! ♖g6 42. ♘d5! ♖g8
42...♗d5 43. cd5 g4?! 44. fg4 ♖f2 [44... hg4?
45. ♖f7 ♖f7 46. ♖f7 ♖f7 47. ♖e3! ♖g6 48.
♗f2±] 45. ♖f2 ♖f2 46. ♗f2 ♖g4=
43. ♖e3 ♗h7 44. ♖d2 ♖gg7 45. ♖e3
♗g8 46. ♖d2 ♗h7 47. ♖df2 ♖f8 48.
♖d2 ♖gf7 49. ♖e3
½-½

Tal

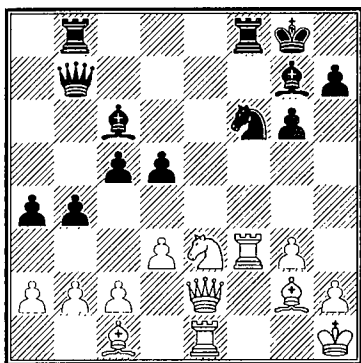
224 (555)

B25

SPASSKY — PETROSIAN

Game 17

1. e4 c5 2. ♘f3 ♘c6 3. ♘c3 g6 4. g3 ♗g7
5. ♗g2 ♘f6 6. d3 0-0 7. ♘h4 ♖b8 8. f4
d6 9. 0-0 ♗d7 10. f5! b5 11. ♗g5 b4 12.
♘d5 a5
12...♘d5 13. ed5 ♘e5 14. ♖d2±
13. ♗h1
△ 13. ♖d2
13...♘e5 14. ♖d2 ♗c6 15. ♖ae1± a4 16. ♖e2
16. h3!? △ g4; 16. ♗h6!?
16...♖d7 17. ♗c1 ♖b7 18. ♘e3 e6 19. fe6?!
19. g4 ef5 20. gf5 [20. ♘hf5!?∞ Korchnoi]
20...d5? 21. ed5 ♘d5 22. ♘d5 ♗d5 23. f6+-
19...fe6 20. ♘f3 ♘f3 21. ♖f3 d5 22. ed5
ed5

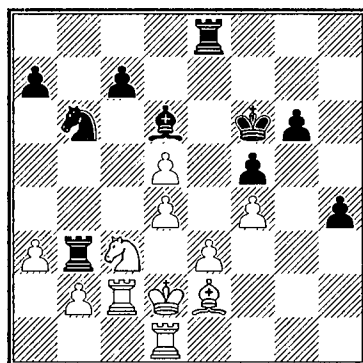

Tal

E12

Game 18

♔d3 [32. ♕f3 ♖c4] 32...h2 33. ♖c1 ♘d5+

29... $\text{E}c3!$ 30. $\text{E}c3$

30. $bc3?$ $\text{Q}d5$ 31. $\text{Q}b5$ $\text{E}e3$ 32. $c4$ $\text{Q}f4$ 33. $cd5$ $\text{E}b3$ 34. $\text{Q}e2$ $\text{E}b5$ Tolush

30... $\text{Q}d5$ 31. $\text{Q}b5!$

a) 31. $\text{E}b3$ $\text{Q}e3$ 32. $\text{E}e3$ $\text{Q}f4$ —

b) 31. $\text{E}c6$ $\text{Q}e3$ 32. $\text{E}h1$ $\text{Q}g2$ Tal

31... $\text{Q}c3$

a) 31... $\text{E}e3?$! 32. $\text{E}e3$ $\text{Q}f4$ 33. $\text{E}de1$ $g5$ 34. $\text{Q}d3$ $\text{Q}e3$ 35. $\text{E}e3$ $\text{Q}e3$ 36. $\text{Q}e3$

b) 31... $\text{E}e7$!?

b1) 32. $\text{E}e1$ $\text{Q}c3$ 33. $bc3$ [33. $\text{Q}c3$ $\text{Q}f4$] 33... $\text{Q}a3$ Tal

b2) 32. $\text{E}b3$ $\text{Q}e3$ 33. $\text{E}e3$ $\text{Q}f4$ 34. $\text{E}de1$ $h3$

35. $\text{Q}c6$ $h2$ 36. $\text{Q}d3$ $\text{Q}e3$ 37. $\text{E}e3$ $\text{E}h7$ CII

32. $\text{Q}e8$ $\text{Q}d1$ 33. $\text{Q}d1$

$\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$

226 (557)

SPASSKY — PETROSIAN

Game 19

1. $e4$ $e6$ 2. $d4$ $d5$ 3. $\text{Q}c3$ $\text{Q}f6$ 4. $e5$ $\text{Q}d7$ 5. $\text{Q}f3$ $c5$ 6. $dc5$ $\text{Q}c6$ 7. $\text{Q}f4$ $\text{Q}c5$ 8. $\text{Q}d3$ $f6$ 8...0-0? 9. $\text{Q}h7$

9. $ef6$ $\text{Q}f6$ 10. 0-0

10. $\text{E}e2$! Δ 0-0-0

10...0-0 11. $\text{Q}e5$

Δ 11. $\text{Q}g3$ Taimanov

11... $\text{Q}d7$

11... $\text{Q}e4$?! 12. $\text{Q}e4$ $\text{E}f4$ 13. $\text{Q}d3$ ±

12. $\text{Q}c6$ $\text{Q}c6$

12... $bc6$ 13. $\text{Q}a4$ Δ $c4$ ±

13. $\text{E}e2$ $\text{E}e7$

RR 13... $\text{Q}e4$

a) 14. $g3?$ $\text{Q}f2$ 15. $\text{E}f2$ $\text{Q}f2$ 16. $\text{Q}f2$ $\text{E}b6$ 17. $\text{Q}g2$ $e5$ 18. $\text{E}h5$ $h6$ 19. $\text{Q}e5$ $\text{E}e3$ 20. $\text{E}g6$ $\text{E}f2$ 0-1 Vogt — Farago , Kecskemet 1979

b) 14. $\text{Q}g3$ ∞

14. $\text{E}ae1$ $\text{E}ae8$

14... $\text{Q}e4$?! 15. $\text{Q}e4$ $\text{E}f4$ 16. $\text{Q}d5$ ±

15. $\text{Q}g3$ $a6$

Δ 15... $\text{E}f7$

16. $a3$ $\text{E}f7$

a) 16... $\text{E}d7$ 17. $b4$ $\text{Q}a7$ 18. $b5$ ±

b) 16... $\text{Q}d7$!?

17. $b4$

17. $\text{Q}d2$!?

17... $\text{Q}d4$ 18. $\text{Q}e5$

18. $\text{Q}d1$ $e5$! 19. $c3$ $\text{Q}a7$ 20. $\text{Q}e5?$ $\text{Q}d7$ —

18... $\text{Q}e5$ 19. $\text{E}e5$ $\text{Q}d7$ 20. $\text{E}g3$ $e5$ 21. $f3$ $\text{E}f4$

a) 21... $\text{E}h5$ 22. $\text{E}f2$ Δ $\text{E}fe2$, $\text{Q}d1$ ±

b) 21... $\text{E}f6$!? 22. $\text{Q}d1$ $b5$ 23. $\text{Q}e3$ $\text{E}f4$

c) 21... $\text{E}e7$ Taimanov

22. $\text{E}f4$ $\text{E}f4$ 23. $\text{E}f2$ $g6$ 24. $\text{E}d2$ $\text{Q}b6$ 25. $\text{E}de2$ $\text{Q}d7$ 26. $\text{Q}d1$ $b5$ 27. $c3$ $\text{E}f7$ 28. $\text{Q}c2$

$\text{Q}g7$ 29. $\text{Q}b3$ $h5$ 30. $\text{Q}e3$ $\text{Q}b6$ 31. $\text{Q}c2$ $\text{Q}d7$

31... $\text{E}fe7$ 32. $f4$ $e4$ 33. $\text{Q}d4$ $\text{Q}d7$ = Taimanov

32. $\text{E}e3$ $h4$ 33. $h3$ $\text{E}f6$ 34. $\text{Q}d4$! $\text{Q}b7$ 35. $a4$ $\text{E}d8$ 36. $\text{Q}e2$ $ba4$?! Tal

a) 36... $g5$ 37. $\text{Q}h2$ Δ $g3$ ±

b) 36... $\text{Q}h6$!?

37. $\text{Q}a4$ $\text{Q}b6$ 38. $\text{Q}b3$ $e4$

38... $\text{E}e8$? 39. $\text{Q}d4$ $\text{Q}d7$ 40. $\text{Q}a4$ — Taimanov

39. $\text{Q}d4$ $\text{Q}h6$ 40. $\text{E}d1$ $\text{E}c8$

Δ 40... $\text{E}d7$ Taimanov

41. $fe4$

41. $\text{E}a1$ $\text{E}e8$ 42. $\text{E}a5$ $\text{E}d6$ 43. $\text{E}c5$ ±

41... $de4$ 42. $\text{Q}e6$ $\text{Q}c4$

a) 42... $a5$? 43. $\text{E}d6$! [43. $\text{Q}c5$ $\text{Q}a8$ 44. $\text{Q}e4$

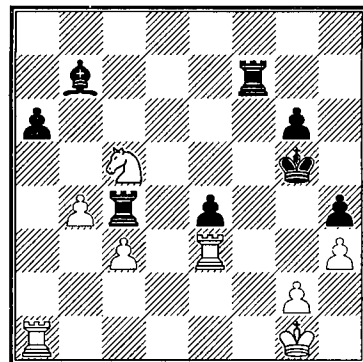
$\text{Q}e4$ 45. $\text{E}e4$ $ab4$ 46. $\text{E}h4$ —; 43. $ba5$ $\text{Q}c4$

44. $\text{Q}c4$ $\text{E}c4$ 45. $\text{Q}d4$ $\text{E}a4$] 43... $\text{Q}c4$ 44. $\text{Q}c4$ $\text{E}c4$ 45. $\text{Q}d8$! $\text{E}d6$ 46. $\text{Q}f7$ $\text{Q}h5$ 47. $\text{Q}d6$ $\text{E}c7$ 48. $\text{Q}b7$ $\text{E}b7$ 49. $ba5$ —

b) 42... $\text{Q}d5$ 43. $\text{Q}d5$ $\text{Q}d5$ 44. $\text{E}e4$ —

c) 42... $\text{Q}a4$ 43. $\text{E}d7$ [43. $\text{E}c1$ $\text{Q}b2$ 44. $\text{Q}c5$ $\text{E}c5$ 45. $bc5$ $\text{Q}d3$] 43... $\text{Q}a8$ 44. $\text{E}c7$ $\text{E}b8$ 45. $g4$!—

43. $\text{Q}c4$ $\text{E}c4$ 44. $\text{Q}c5$ $\text{E}f7$ 45. $\text{E}a1$ $\text{Q}g5$

46. ♖a5

46. ♖b7 ♖b7 47. ♖a6 ♖d7!=

46...♗f4

46...♗h6 47. ♖b7 ♖b7 48. ♖a6 ♖bc7

49. ♖e6 ♖c3 50. ♖c3 ♖c3 51. ♖e4+-

47. ♗f2 ♖d5 48. ♖b3! ♗e5

48...♖b7 49. ♖d4! △ ♖e2 Taimanov

49. ♗e2 ♖c6 50. ♖d2 ♗e6

50...♖f4? 51. c4!+-

51. ♖e4 ♖c4 52. ♗d2 ♖d7 53. ♗c2 ♗f7

54. ♖e5 ♗g7 55. ♖d2 ♖b5 56. ♖f3 ♖a4

57. ♗b2 ♖d1 58. ♖5e4 ♖f1 59. ♖e1 ♖e1

60. ♖e1 ♖f6 61. ♖e4 g5 62. ♖g5 ♖f2 63.

♗a3 ♖c6 64. ♖h4 ♖g2 65. ♖e4 ♖e2 66.

♖c5 ♖f1 67. ♖f4 ♖e1 68. h4

1-0

Bondarevsky

227 (558)**E59****PETROSIAN — SPASSKY****Game 20**

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖b4 4. e3 0-0
5. ♖d3 c5 6. ♖f3 d5 7. 0-0 ♖c6 8. a3
♖c3 9. bc3 dc4 10. ♖c4 ♗c7 11. ♖d3
e5 12. ♗c2 ♖g4?!

12...♖e8!? 13. ♖e5 [13. e4 c4 14. ♖c4 ed4

15. cd4 ♖a5 16. ♖d3 ♗c2 17. ♖c2 ♖e4

18. ♖e1 ♖f5 19. ♖f4 ♖g3= Tal] 13...♖e5

14. de5 ♗e5 15. f3 ♖d7 16. a4 ♖c6 17. e4

♖ad8 18. ♖c4 b6 19. ♖d2 ♖d7± Gligoric

— Filip, Portoroz 1958

13. ♖e5 ♖e5 14. de5 ♗e5 15. f3 ♖d7

15...♖e6 16. f4! ♗d6 17. ♖d1 ♗e7 18. c4±

Taimanov — Darga, Gastings 1955/56

16. a4!

a) 16. ♖e1 ♖a4! [RR 16...♖fd8 17. a4 ♖ac8

18. e4 c4 19. ♖f1 ♖d5 20. ♖d2 ♖b6 21.

♖e3 ♖a4 22. ♖a7 b6 23. ♗f2 ♗c3 24.

♖b6 ♖b6 25. ♗b6 ♗b3± Murdzia —

Aleksandrov, Netherlands 1992] 17. ♗b2

♖ad8 18. ♖f1 b6 19. c4 ♖fe8 20. ♗e5 ♖e5

21. e4 ♖d7 22. ♖b2 ♖e6 23. e5 ♖b8 24. ♖e2

♖c6∞ Geller — Spassky, Amsterdam 1956

b) RR 16. e4 c4 17. ♖e2 ♗e6 18. ♖g5

h6 19. ♖h4 ♖c6 20. ♖fd1 ♖d7 21. ♖d4

♖b6 22. ♗d2 ♖ac8 23. ♖b1 ♖fe8 24.

♖b4 ♗e5 25. ♖c4 ♖c4 26. ♖bc4 a5 27.

♖g3 ♗h5 28. ♖d6± Haik — Popovic,

Cannes 1986

16...♖fe8

16...c4!? 17. ♖c4 [17. ♖e2?! ♖d5] 17...♖ac8!=

17. e4 c4

17...♗c7 18. c4±

18. ♖e2 ♖e6?!

○ 18...♗c5 19. ♗h1 ♖c6?! 20. ♖a3±; 19...

♖e6 20. ♖b1±; 19...♖ad8± Tal

19. ♖e3 ♗c7 20. ♖ab1 ♖d7 21. ♖b5! b6

21...a6 22. ♖b4 △ ♖fb1± Tal

22. ♖fb1 ♗c6 23. ♖d4 f6 24. ♗a2

24. f4 a6 25. ♖5b4 ♖ab8 26. ♖f3 Tal

24...♗h8 25. ♖f1

25. ♖5b4? ♖c5! 26. ♖c4 ♖d3± Suetin

25...h6 26. h3 ♖ab8 27. a5 ♖b7

27...a6 28. ♖b6! ♖b6 29. ab6 f5 [29...♗b7

30. ♗a5± F.Olafsson] 30. ♗d2 [30. e5±

O'Kelly] 30...♗h7 31. ef5 ♖f5 32. ♖b4

♖e6 33. ♗a2± Petrosian

28. ab6

○ 28. ♖5b4 ♖c5 [28...b5 29. a6!±;

28...♖c8 29. ab6 ab6 30. ♗f2 ♖cb8 31.

♗e3±] 29. ab6 ab6 30. ♖c4 ♖d3 31. ♖a4

b5 32. ♖d5 ♖d5 [32...ba4 33. ♖c6 ♖a2

34. ♖b7 ♖a8 35. ♖b6 ♖a5 36. ♖b8 ♗h7

37. ♖b6 ♖a6 38. ♖b5+-] 33. ♗d5 ♗d5

34. ed5 ♖d8 35. c4!± Tal

28...ab6 29. ♗f2?!

a) 29. ♗a3!? O'Kelly

b) 29. g4!? △ ♖g2, f4 Suetin

c) 29. ♗b2! ♖a8 30. ♗b4 ♖ba7 31. ♖b6

♖a3 32. ♖d4 ♖b3 33. ♖b3 cb3 34. c4!

29...♖a8 30. ♗b2

a) 30. ♖b6? ♖ab8±

b) 30. ♗e3!? △ g4, h4 Tal

30...♖ba7!

30...♖a6 31. ♗b4!± Euwe

31. ♖b6 ♖a2

31...♖a3!? 32. ♖d4 [32. ♖f2 ♖b3 33. ♖b3

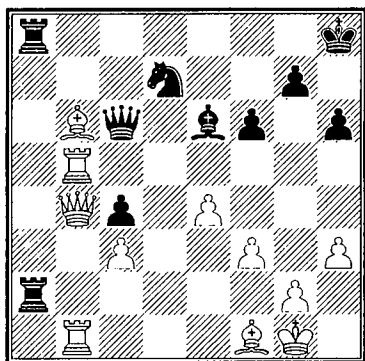
cb3 34. c4 ♖b8±] 32...♖b3 33. ♖b3 cb3

34. c4! ♖c4 [34...♖c5 35. ♗f2 ♖a2

36. ♗e3+- Tal] 35. ♗c3 ♖a4! 36. ♖b3

(±Tal) 36...♗a6± Pachman

32. ♗b4

32...♖c2?

a) 32...♗h3?! 33. gh3 ♖e5 34. ♗e5! fe5 35. ♗f2± Tal

b) 32...♗a3 33. ♗d4 ♗b3 34. ♗b3 cb3 35. c4± c) 32...♗a4 (Nikitin) 33. ♗e7 ♗b8 34. ♗5b2

c1) 34...♗aa8! 35. ♗c7 [35. ♗d4 ♗e8 36. ♗b4 ♗eb8 Nikitin] 35...♗b2± O'Kelly c2) 34...♖b6 35. ♗b6 ♗b6 36. ♗d8 ♗g8! 37. ♗b6 [37. ♗b6 ♗b6 38. ♗b6 ♗a3= Tal] 37... ♗c5 38. ♗d4 ♗d4 39. cd4 c3 40. d5 f5± Tal

d) 32...♗a3! 33. ♗d4 ♗b3 34. ♗b3 cb3 35. c4 ♗c2! 36. ♗b3 ♗c1 [36...♗c4!? 37. ♗c4 (37. ♗b2 ♗c1± Tal) 37...♗c4 38. ♗b8 ♖b8 39. ♗b8 ♗h7±] 37. ♗d5!∞

33. ♗f2 ♗c7

33...♗aa2 34. ♗g3+-

34. ♗e7 ♗h3?

a) 34...♗aa2 35. ♗b8 ♗h7 36. ♗e6 ♗f2 37. ♗f5 g6 38. ♗d5 ♖b8 39. ♗b7+- Flohr

b) 34...♗c6 35. ♗d4±

35. gh3 ♗f2 36. ♗f2 ♗h2 37. ♗g2 ♖e5 38. ♗b8 ♗b8

38...♗h7 39. ♗a8 ♖d3 40. ♗f1 ♗g3 41. ♗a2+-; 41. ♗g7 ♗g7 42. ♗ba1+-

39. ♗b8 ♗h7 40. ♗d8 ♖g6

40...♖d3 41. ♗d3+- Tal

41. ♗e6

41. ♗d7+- Tal

1-0

Simagin

228 (559)

CII

SPASSKY — PETROSIAN

Game 21

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♖f6 4. ♗g5 de4 5. ♖e4 ♗e7 6. ♗f6 ♗f6 7. c3 ♖d7 8. ♖f3 0-0 9. ♗d3 e5 10. ♗c2

RR 10. ♖f6 ♗f6 11. 0-0 ed4 12. ♖d4 ♖e5 13. ♗e4 h6 14. ♗c2 ♖c4 15. ♗fe1 ♖d6 16. ♗e3 ♗d7 17. ♗ae1 ♗ae8= Hort — Short, Germany 1991

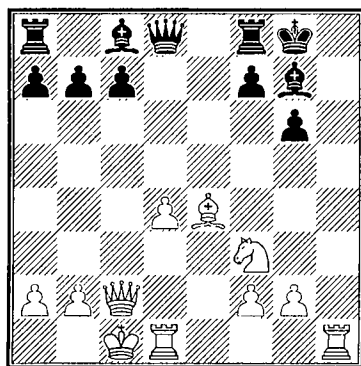
10...ed4 11. cd4 g6!

11...♗e7 12. 0-0-0 h6 13. h4 ♖f6 14. ♖eg5 ♗g4 15. ♖e5 ♗d1 16. ♗h7+-

12. h4 ♗g7 13. h5 ♖f6 14. hg6 hg6 15. 0-0-0

15. ♖eg5!? ♖d5 [15...♗e7 (15...♗e8 16. ♗f1 ♖c4) 16. ♗f1 ♖d5 17. ♗e1] 16. ♗e4 ♗g4 17. 0-0-0 ♗d6 18. ♗h4!

15...♖e4 16. ♗e4

16...♗g4! 17. ♗b3

17. ♗b7? ♗b8 18. ♗e4 ♗f3 19. ♗f3 ♗d4f 17...♗d6 18. ♗h4

a) 18. ♗d2 [18. ♗b7? ♗ab8 19. ♗d5 ♗f4 20. ♗b1 ♗fd8-+] 18... ♗f3 19. ♗f3 c6 20. ♗h3 ♗fe8=

b) 18. ♗b1!?

18...♗f4 19. ♗e3

19. ♖d2? ♗d1

19...♗e3 20. fe3 ♗f3 21. gf3 c6 22. ♖d2 ♗fe8 23. b4 ♗f6 24. ♗g4 ♗e7 25. ♗d3 ♗ae8 26. ♗e1 a6 27. ♗c4 ♖g7 28. ♗gg1

♠h8 29. ♠h1 ♠h1 30. ♠h1 ♠d7 31. ♠b3
 ♠d8 32. f4 f5 33. ♠d3 a5 34. ba5 ♠a5
 35. ♠c1 ♠f6 36. ♠c4 ♠d8 37. ♠e2 ♠c7
 38. ♠a4 g5 39. fg5 ♠g5

½-½

Tal

229 (560)

A40

PETROSIAN — SPASSKY

Game 22

1. d4 b5 2. e4 ♠b7 3. f3 a6 4. ♠e3
 4. c4!? bc4 5. ♠c4 e6 6. ♠c3 d5? 7. ♠b3!
 ♠c6 8. ed5! ♠d4 9. ♠b7 ♠b8 10. ♠a6
 ♠a8 11. ♠b5 ♠e7 12. d6 1-0 Euwe —
Ab-rahams, Bournemouth 1939

4...e6 5. ♠d2

RR 5. c3 ♠f6 6. ♠d3 d6 7. a4 ♠e7 8. ab5
 0-0 9. ba6 ♠a6 10. ♠e2 ♠c5 11. ♠a8
 ♠d3 12. ♠d3 ♠a8 13. 0-0 ♠a6 14. ♠c2
 ♠d7 15. ♠d1 ♠h8 16. ♠c1± *Hoffman*
 — *Gomez Esteban, Oviedo 1993*

5...♠f6

RR 5...d5 6. ♠d3 ♠f6 7. e5 ♠fd7 8. f4
 c5 9. c3 ♠c6 10. ♠df3 ♠b6 11. ♠e2 ♠c4
 12. ♠c1 cd4 13. ♠ed4 b4 14. b3 ♠4a5 15.
 ♠d2 bc3 16. ♠c3 ♠d4 17. ♠d4 ♠c8 18.
 ♠d2± *Portisch — Ljubojevic, Yugoslavia*
 1971

6. c3 ♠e7 7. ♠d3 d6 8. a4 c6 9. ♠e2
 ♠bd7 10. 0-0 0-0 11. ♠g3 ♠e8 12. ab5 ab5
 12...cb5 (*O'Kelly*) 13. ♠b3 ♠c8 14. ♠a5
 ♠a8

13. ♠a8 ♠a8 14. ♠c2 ♠f8 15. b4! ♠b8
 16. ♠b3 g6 17. ♠a1 e5 18. ♠f2! d5 19.
 de5 ♠e5 20. ♠c2 ♠g7

20...h5!? 21. ed5 [21. h3 ♠d6±] 21...h4
 22. ♠e4 ♠e4 23. ♠e4 cd5 24. ♠c2 h3±
 21. ♠a7 ♠c7 22. ♠b6 ♠b8 23. ♠a7 ♠c7
 24. ♠b6 ♠b8 25. ♠a7 ♠c8?!
 25...♠c7=

26. ♠d4! h5 27. h3 h4 28. ♠f1 de4 29.
 fe4 ♠ed7 30. ♠fd2!

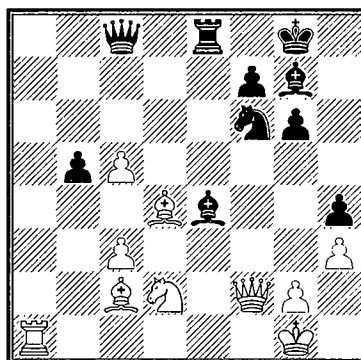
30. ♠h4 c5±

30...c5 31. ♠c5 ♠c5 32. bc5!

32. ♠c5?! ♠e4=

32...♠e4

32...♠e4? 33. ♠e4 ♠e4 34. ♠g7 ♠g7 35.
 ♠d4+-

33. ♠b3!

33. ♠f6 ♠c2 34. ♠g7 ♠g7 35. ♠f3±

33...♠f5 34. ♠a7 ♠d7

34...♠f8 35. ♠h4!+-

35. ♠f3 ♠b8

36. ♠f7 [36. c6!+-] 36...♠f7 37. ♠d7
 ♠d7 38. ♠e5 ♠g8 39. ♠f7+-

1-0

Tal

230 (561)

C11

SPASSKY — PETROSIAN

Game 23

1. e4 e6 2. d4 d5 3. ♠c3 ♠f6 4. ♠g5 de4
 5. ♠e4 ♠e7 6. ♠f6 ♠f6 7. ♠f3 ♠d7!?
 8. ♠d2

8. ♠d3 ♠c6 9. c3 ♠d7 10. ♠e2 ♠e7 11.
 0-0 0-0 12. ♠ad1 ♠f6= *Polugaevsky —*
Ke-res, USSR 1961

8...♠c6 9. ♠f6 ♠f6

9...gf6 10. ♠f4 ♠f3 [10...♠d7± *O'Kelly*]

11. ♠f3 c6± *Gligoric*

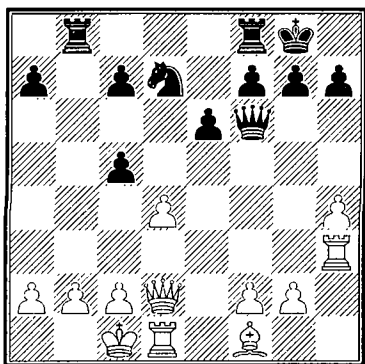
10. ♠e5 0-0 11. 0-0-0 ♠d7

RR 11...♠d8

a) 12. h4 ♠e8 13. ♠c4 ♠c6 14. ♠c6
 ♠c6 15. f3 ♠d5 ½-½ *Shamkovich —*
Krogus, Sochi 1967

b) 12. f4 ♠e8 13. ♠d3 ♠c6 14. ♠f3 a5
 15. ♠b1 ♠b4 16. ♠e4 ♠c6 ½-½ *Spassky*
 — *Damjanovic, Sochi 1967*

c) 12. ♖e3 ♙e8 13. g3 ♘d7 14. ♙g2 c6 15. f4 ♖e7 16. h4 f6 17. ♘f3 ♙h5 18. ♙h3 ♙f3 19. ♖f3 ♘f8 20. ♖he1 ♖f7 21. ♙f1 ♖d6 22. ♙c4 ♖ad8 23. f5 ♖d4 24. fe6 ♖d1 25. ♖d1 ♖d1 26. ♖d1 [26... ♖e7 27. ♖d8!!] 1-0 Spassky — Donner, Leiden 1970
12. ♘c6 bc6 13. h4! ♖ab8 14. ♖h3 c5
♙ 14... ♖b6 15. ♖g5 ♖fb8 16. ♖f6 gf6 17. ♙c4± Tal

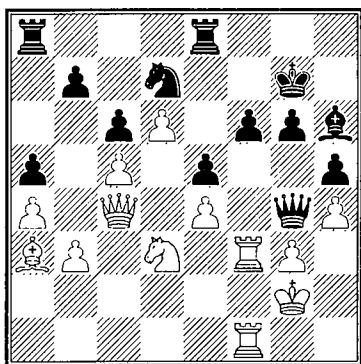
15. ♖g5! cd4
15... ♖fd8 [15... ♖f2? 16. ♖f3 ♖g1 17. ♙b5!+— Pachmann] 16. ♖hd3±
16. ♖f6 ♘f6 17. ♖d4 ♖b7
17... c6!?± Petrosian
18. ♖b3! ♖b3
♙ 18... ♖b6 19. ♖a4 ♖a8 20. g3 a5 21. ♖c3± Gligoric
19. ab3 ♖a8 20. ♖c4 ♘e8
20... ♘d5 21. ♖c5 Tal; 21. g3±
21. ♖a4 ♘d6 22. g3! ♘f8
a) 22... a5 23. b4+—
b) 22... ♘c8 23. ♖c4+— Euwe
23. ♙g2 ♖c8 24. ♖a7 ♘e7 25. ♘d2 h6
26. c4 g5 27. hg5 hg5 28. ♘c3 ♘d7 29. b4 ♖h8 30. b5 ♖h2
30... ♘c8 31. ♙c6 ♘d8 32. ♖a8+—
31. ♙c6 ♘d8
32. b6?! [32. c5 ♘f5 33. b6+—] 32... cb6 33. ♖d7
♘c8 34. ♖d6 ♘c7 35. ♖d7 ♘c6 36. ♖f7±
1-0 Unzicker

231 (562)**E61**

PETROSIAN — SPASSKY
Game 24

1. d4 ♘f6 2. c4 g6 3. g3 ♙g7 4. ♙g2 0-0
5. ♘c3 d6 6. e3 ♘bd7 7. ♘ge2 a6 8. b3
♖b8 9. a4! a5 10. ♙a3 c6 11. 0-0 ♖c7
12. ♖d2 ♖e8 13. ♖ac1 ♖a8 14. ♖fd1
14. h3!? ♙ ♘h2, f4±
14... ♘b8 15. h3 ♘a6 16. ♘h2 h5 17. f4 ♘b4
18. ♖f1
18. d5!? ♙ e4 Simagin
18... e5 19. fe5
19. e4!? Simagin
19... de5 20. d5 ♖d8
a) 20... e4 21. d6 ♖d8 22. ♖cd1 ♙d7∞
Simagin
b) 20... h4 21. g4 ♙g4 22. hg4 ♘g4 23. ♘h1
♙h6∞ Simagin
21. e4 ♘d7
21... h4 22. g4 ♙g4 23. hg4 ♘g4 24. ♘h1 ♙h6
25. ♖e1±
22. ♖b1 ♘c5 23. ♘a2 ♘ba6 24. ♖e3 ♖b6?!
24... b6 25. ♘ec3 ♙b7 26. dc6 ♙c6 27. ♘d5±
25. ♘ec1! ♖a7
25... ♘a4? 26. ♖f3!
a) 26... ♖d7 27. ♘d3 [27. h4±
Simagin] 27... ♘4c5 28. ♖f2! ♙f8 29.
♘e5+—
b) 26... ♙f6 27. ♘d3 ♘4c5 28. ♘e5! [28. ♖e3
♘d7 29. c5 Simagin] 28... fe5 29. ♖f7 ♘h7
30. ♖f6!→
26. ♘d3 ♘d3 27. ♖d3 ♖e8
♙ 27... ♙d7 ♙ ♙e8 Simagin
28. ♖b2 ♘c5 29. ♖e3 ♘d7 30. ♖c1
30. ♖a7 [30. ♖g5! ♙ ♖bf2→ Simagin]
30... ♖a7 31. c5 ♙ ♖bf2±
30... ♖b6 31. ♖bf2 f6
31... ♖b3 32. ♖f3 [32. ♖f7 ♖a2 33. ♖g5
♘h7 34. ♙c1+—] 32... ♖a4 [32... ♖a2 33.
♖f2±] 33. ♖f7±
32. ♖f3 ♖d8 33. ♘c3
♙ 33. h4 ♙ ♙h3±
33... ♘f8 34. ♖c2
34. ♖d3 [34. ♖d1 Simagin] 34... ♘e6

34...♖h7 35. ♖d3 ♗c7 36. ♗e2 ♕h6 37.
h4 ♕f8 38. d6?!
38. ♕f8! ♖f8 39. ♕h3±
38...♗f7 39. ♕h3 ♕h3 40. ♖h3 ♖ed8
40...b6!? *Simagin*
41. c5 ♗e6
41...♗b3? 42. ♖d5! ♗a4 43. ♖b6+—
42. ♖g2 ♕h6 43. ♖d1 ♖f8 44. ♖b2 ♖d7
45. ♖df3 ♗g4?!
45...♖f8 46. ♗c4 ♖f7=
46. ♗c4 ♖g7 47. ♖d3 ♖e8

48. ♖b1?

48. ♕b2! *O'Kelly*

a) 48...♗e6 49. ♖e5! ♖e5 50. ♗e6 ♖e6 51.
♖f6+— *Simagin*; RR 51...♖ee8 52. d7 ♖e7
53. ♕e5! ♖e5 54. ♖f8+—

b) 48...♖h7 49. ♖f6 ♖f6 50. ♖f6+—
Simagin

c) 48...♖f8 49. ♖e5 [RR ♖ 49. ♖f2+—]
49...♖e5 [49...fe5 50. ♖f7 ♖h8 51. ♖d7
♖f1 52. ♕e5+—; RR 51...♗d7! 50. ♖f6
♖c4 51. ♖f8 ♖b2 52. ♖f7# *Simagin*

d) 48...g5!? 49. ♖f5 gh4 50. ♖f3 ♖ ♖f2±
Simagin

48...♗e6 49. ♗e6 ♖e6 50. b4 ab4 51.
♖b4 ♖a7 52. ♖b2?!
52. ♖f2 ♖ ♖fb2 *O'Kelly*; 52. ♖f1

52...♖e8 53. ♖f1 ♖f7

53...♖g8! [53...♖a4? 54. ♖b7 ♖d8 55. ♖b4!]
54. a5 ♖a5 55. ♖b7 ♖a3— *Simagin*

54. a5 ♖e6

54...♖a5 55. ♖b7 ♖a3 56. ♖e5 ♖e5 57.
♖d7 ♖e8 58. ♖h7=

55. ♕b4 ♕e3 56. ♖e2 ♕d4 57. ♖h3 ♖f8
57...♖ea8 58. ♖a2 f5!— *Simagin*

58. ♖c1 ♖aa8 59. ♖g2 ♖g8?!
59...g5 60. hg5 fg5 61. ♖h1 ♖h8— *Simagin*

60. ♖e1 g5 61. ♖f3 gh4 62. ♖h4 ♖g4
63. ♖f5 ♖ag8 64. ♖h3

64. ♖f3? h4+—; 64. ♖h2!?

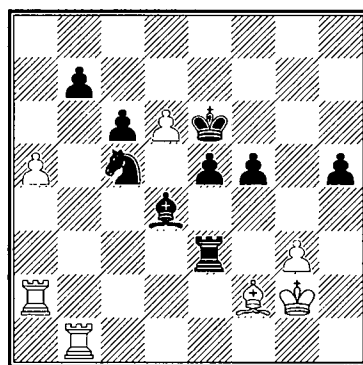
64...♖g5?!

♖ 64...h4 65. gh4 ♖f4 ♖ ♖f3—
65. ♖b1 ♖e4 66. ♖e4 ♖f5 67. ♖e2 ♖f3

68. ♖g2 ♖d3 69. ♖d2 ♖e3 70. ♖a2! f5
70...♕c5? 71. ♕c5 ♖c5 72. ♖b7!; 70...h4!?

Simagin

71. ♕e1 ♖c5 72. ♕f2

72...♖b3!

72...♖d3? 73. ♕d4 ♖d4 74. ♖b7 ♖b7 75.
a6+—

73. ♖b3 ♖b3 74. ♖a3 ♖c5 75. ♕d4 ed4
76. ♖f3 d3

76...♖e4 77. ♖f5!

77. ♖f2 ½—½

Averbakh

XXVII

SPASSKY – PETROSIAN

Moscow, 14.04 – 17.06.1969

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Spassky	0	½	½	1	1	½	½	1	½	0	0	½
Petrosian	1	½	½	0	0	½	½	0	½	1	1	½

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Σ
Spassky	½	½	½	½	1	½	1	0	1	½	½	12½
Petrosian	½	½	½	½	0	½	0	1	0	½	½	10½

Spassky gained the right to play his second match for the title – a great achievement in itself. But this time he achieved more, offering Petrosian arguments that the champion could not refute. Spassky became champion and felt comfortable with his laurels, unaware of the competition he would be facing three years later...

Es gelang Spassky, nochmals das Recht auf den Titelkampf zu erlangen, was an sich schon eine große Leistung darstellte. Diesmal aber erreichte er noch mehr, denn gegen seine "schachlichen Argumente" war sogar Petrosian machtlos. Aber Spassky ruhte zu früh auf seinen Lorbeeren - er wußte noch nicht, was ihn in drei Jahren erwarten würde ...

Спасскому вновь удалось пробиться к подножию шахматного трона, что само по себе является исключительным достижением. Но на сей раз он достиг еще большего, предъявив Петросяну такие аргументы, против которых чемпион оказался бессилён. Однако Спасский рано решил почить на лаврах – он не знал, какое ему испытание предстоит через три года...

Spassky logró por segunda vez abrir paso hacia el trono, lo que por sí sólo es una hazaña relevante. Pero esta vez su botín era aun mayor cuando le presentó a Petrosian unos argumentos contundentes contra los cuales el campeón no pudo hacer nada. Sin embargo Spassky se precipitó a dormirse sobre sus laureles; ni se imaginaba todavía qué pruebas iban a esperarlo dentro de tres años...

232 (573)

B42

SPASSKY — PETROSIAN

Game 1

1. e4 c5 2. ♖f3 e6 3. d4 cd4 4. ♜d4 a6
5. ♙d3 ♜c6 6. ♜c6 bc6 7. 0-0 d5 8. ♜d2
8. c4 ♜f6 9. cd5 cd5 10. ed5 ♜d5
[10...ed5?! 11. ♙e3 △ ♙d4±; 10...♙d5 11.
♜c3±] 11. ♙e4! ♙e7 12. ♜c3 ♙b7 13.
♙a4 ♙d7 14. ♙d7 ♜d7 15. ♙d1 ♙f6 16.
♜d5 ♙d5 17. ♙d5 ed5 18. ♙d5 ♜e6 19.
♙d2 ♙hd8 20. ♙e2 ♜f5 21. ♙e3±
Averbakh — Taima-nov, USSR

8...♜f6 9. ♙e2 ♙e7 10. b3

10. ♙e1 0-0 11. b3 a5 [11...♙b4 12. ♙b2
de4? 13. ♜e4 ♙e1? 14. ♜f6 gf6 15. ♙g4
♜h8 16. ♙h4+-; 11...♜d7! 12. ♙b2
♜c5= Gligoric] 12. ♙b2 a4 [△ 12...♙b6 △
♙a6=] 13. a3 ab3 14. cb3 ♙b6 15. ed5
cd5 16. b4± Smyslov — Tal, Bled 1959

10...0-0 11. ♙b2 a5

RR 11...♜d7 12. ♙fe1 ♜c5 13. c4 d4 14.
♜f3 ♜d3 15. ♙d3 c5 16. ♙c1 ♙b7 17.
♜d2 e5 18. f3 ♙d6 19. ♜f1 ♙h4±
Rubinetti — Eliskases, Buenos Aires 1964
12. f4!

a) RR 12. a4 ♜d7 13. ed5 ed5 [13...cd5
14. ♙ad1 ♙f6 15. ♙a3 ♙e7 16. ♙c1 ♜c5
17. ♙b5 ♙d7 18. ♙b2 ♙f6 19. ♙e5 ♙e5
20. ♙e5 ♙b8= Matanovic — Langeweg,
Varna 1962] 14. ♙ae1 ♙b4 15. ♙h5 h6
16. ♙e2 ♜c5 17. ♙f5 ♜e6 18. f4 ♙b6
19. ♜h1 ♜d4± Bazao — Taimanov,
Cordoba 1960

b) RR 12. a3 ♙b7 13. f4 c5 14. ♜h1 c4 15.
bc4 de4 16. ♜e4 ♜e4 17. ♙e4 ♙e4 18.
♙e4 ♙f6 19. ♙ad1 ♙e7 20. ♙f6 ♙f6 21. ♙d4
♙ac8± Bertok — Pachman, Bled 1961
12...g6?!

a) 12...a4 13. e5 ♜d7 14. f5 ♙c5 15. ♜h1
a3 16. ♙c3 ef5 [16...d4 17. fe6] 17. ♙f5
d4 [17...♙a6 18. ♙d3±] 18. ♜e4 △ ♙h7
Bon-darevsky

b) 12...♜d7!?

b1) 13. ed5 cd5 14. ♙h7?! ♜h7 15. ♙h5
♜g8 16. ♙g7 ♜g7 17. ♙g4 ♙g5!±

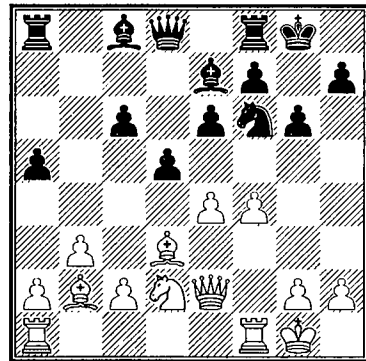
b2) 13. ♙g4 g6 [13...♙f6?! 14. e5 ♙e7
15. f5±; 13...♜f6 14. ♙g3±; 13...e5?! 14.
ed5] 14. f5 ♙f6± Bondarevsky

b3) 13. ♙f3 ♜c5±

b4) 13. c4! ♜c5 [13...♙f6! 14. e5 ♙e7 △ 15.
♙h7?! ♜h7 16. ♙h5 ♜g8 17. ♙f3 f5 18.
♙h3 ♙c5 19. ♜h1 ♙e8 20. ♙h7 ♜f7±]

b41) 14. ♙c2?! d4 15. ♙f3 [15. ♙h5 g6
16. ♙e5? ♜d7!+-] 15...e5! 16. fe5 ♜e6±

b42) 14. ♙b1! d4 15. e5±

13. ♙ad1

a) 13. f5?! de4 14. fg6 [14. ♜e4 ef5±] 14...
ed3 15. gh7 ♜h7 16. ♙g4 ♙g5 [16...♜g5
17. ♜f3 f5 18. ♙h5+-] 17. ♙f6 e5 18. ♙g3
♙d4 19. ♜h1 ♙g4+- Bondarevsky

b) 13. ed5!? cd5 [13...ed5?! 14. f5!→; 14.
♙e5!±] 14. ♙e5! ♙a6 [14...♙b7?! 15. f5!
ef5 16. ♙f5→ Lilienthal]

b1) 15. ♙f3 ♙d3 16. cd3 ♙b8 [16...♙c8!?
Bondarevsky] 17. ♙g5± (Lilienthal)
17...♙a7 18. ♜h1 ♜e8 [18...♜h5? 19.
♙h5!+-] 19. ♙h6 [△ ♙h7]

b11) 19...♜f6 20. ♙af1! [20. ♙h3 ♙fc8! 21.
♙f6 ♙f6 22. ♙h7 ♜f8±] 20...♙fc8 21.
f5 ef5 22. ♙f5! gf5 23. ♙f5 ♜e8 [23...♜h8
24. ♙f6+-] 24. ♙h5 ♙f6 [24...f6 25. ♙h7
♜f8 26. ♙g6! ♙b4 27. ♙h8 ♜e7 28. ♙h7
♜f8 29. ♙h6! ♜g8 30. ♙a7 ♙a7 31. ♙h5
♜f8 32. ♜f3 ♙c2 33. ♙h8 ♜f7 34. ♙h7
♜g7 35. ♜g5 ♜e8 36. ♙g6+-] 25. ♙h7
♜f8 26. ♙a3 ♜d6 [26...♙c5 27. ♙d5+-]
27. ♙d5! ♙c1 [27...♙f2 28. ♙d6 ♜e8 29.
♙g8 ♜d7 30. ♙f7 ♜c6 31. ♙c5 ♜b6 32.

♘c4+-; 27...♖c6 28. ♔d6 ♔d6 29. ♔d6 ♗e8 30. ♖g8 ♗d7 31. ♖f7 ♗d6 32. ♗e4 ♗c6 33. ♖f6+-] 28. ♔c1 ♖f2 29. ♖h6 ♗e7 30. ♗f3 ♖f1 31. ♗g1 ♔g8 32. ♖e3 ♗d7 33. ♖f3+-

b12) 19...f6! 20. ♔e1 ♔b4=

b2) 15. ♗f3! ♔d3 16. cd3

b21) 16...♖a7 17. ♔ae1 ♖b8 18. ♖d4 ♖b7 19. ♗e5+-

b22) 16...♖b8 17. ♖g5 ♖a7 18. ♔d4 ♗h5! 19. ♖e5 ♔f6 20. ♔a7 ♔e5 21. f5 ♖a7 22. ♗d4 ♖c7 23. ♔ac1 ♖fc8 24. ♖c7 ♖c7 25. g4 ♗g7 26. ♗f2±

c) 13. ♔ae1!? Bondarevsky

13...♗d7 14. c4

△ 14. f5 e5 [14...de4 15. fg6!] 15. ed5 cd5

16. ♔e5 ♔c5 17. ♗h1 ♔e8 18. ♔c7± Bondarevsky

14...a4

△ 14...♔f6

a) 15. ♔f6 ♗f6 16. f5 [16. ♗f3 a4=] 16...ef5 17. ef5 ♖d6=

b) 15. e5 ♔e7 16. g4∞

15. f5! ef5 16. ef5 ♔f6!

16...♔c5 17. ♗h1 ♖e7 18. fg6 hg6

a) 19. ♖f3 ♖e3 [19...♗e5! Bondarevsky]

20. cd5 ♖f3 21. ♗f3 cd5 22. h4! ♗b6 23. h5 gh5 24. ♗g5 f5 25. ♔de1 ♖a7 26. ♗e6 ♔e6 27. ♔e6 ♖af7 28. ♔h6 d4 29. ♔h5±

b) 19. cd5 ♖e2 [19...cd5 20. ♖f3±] 20. ♔e2 cd5 21. ♔b5 ab3 [21...♗b6 22. ♔f6±] 22. ♗b3± △ 22...♖a2? 23. ♔d7+-

Bondarevsky

17. ♔f6

17. fg6!? ♔b2 [17...hg6? 18. ♔f6 ♗f6 19. ♖e5+-; 17...fg6? 18. ♖e6 ♗g7 19. ♖c6+-]

18. gf7 ♖f7 19. ♖f7 ♗f7 20. cd5 cd5 21. ♖h5 ♗f8 22. ♖d5 ♖a5 23. ♖d6 ♖e7 24. ♖e7 ♗e7 25. ♔h7= Kholmov

17...♗f6 18. ♖f2 ab3 19. ab3 ♖a2

19...♗g4 20. ♖g3 ♖b6 21. ♗h1 ♗e3 [21...♖e3 22. ♖f3+-] 22. fg6 hg6 [22...♗f1 23. gf7+-] 23. ♔g6+- Bondarevsky

20. fg6

a) 20. c5 ♖a5!±

b) 20. ♖d4 dc4=

c) 20. ♔b1± Bondarevsky

20...fg6 21. h3

21. ♖d4 dc4 22. ♖d8 [22. ♖c4 ♗g7=]

22...♔d8 23. ♔c4 ♗g7=

21...♖e7!

21...♗d7 22. ♖g3 ♖f1 23. ♗f1 ♖f6 24. cd5 cd5 25. ♗e3±

22. ♖d4

△ 22. ♔b1 Bondarevsky

22...c5 23. ♖f4 ♔b7!

23...d4? 24. ♔de1 ♖g7 25. ♗e4 ♗e4 26. ♖e4+-

24. ♔de1?!

24. ♖g5 ♗g7 25. cd5=

24...♖g7 25. ♖e3 d4! 26. ♖e6

△ 26. ♖e2= Bondarevsky

26...♖f7

26...♗h8 27. ♔e2±

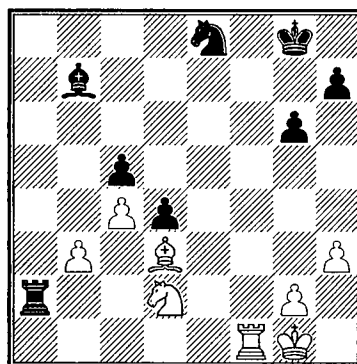
27. ♖e2

27. ♔f6 ♖e6+

27...♔e8 28. ♖f2 ♔e1 29. ♖e1

29. ♔e1? ♗g4!+

29...♖e8! 30. ♖e8 ♗e8

31. ♔e4

a) 31. ♖f2!? ♗d6 32. b4 cb4 33. c5 ♖a1 34. ♗h2 ♗f5 35. ♗b3= Bondarevsky

b) 31. ♗e4! ♔e4 [31...♗g7 32. ♗c5 ♔g2 33. ♗h1 ♔a8 34. ♔e4=] 32. ♔e4 ♗d6 [32...♗g7! Bondarevsky] 33. ♔d5 ♗g7 34. b4! cb4 35. c5 ♖a5 36. ♖c1 d3 [36...♗f5 37. ♔e4=; 36...♗e8 37. ♖c4 ♗c7 38. ♔d4 ♖c5 39. ♔a2=] 37. ♔f3 d2 38. ♖c2 ♖a1 39. ♗h2 d1♖ 40. ♔d1 ♔d1 41. cd6 ♔d6 42. ♖c7 ♗g8 43. ♖b7=

31...♔d2

31...d6 32. e4 b7 33. e4 e2 34. f4 d3 35. f1 b2 36. g3 b3 37. f2

32. e4 b7 33. e4 d5 34. b4! cb4 35. c5

35. b1 b2 36. b4 d3 37. c5 c5 38. d4 c3 39. f3 c4 40. e4 d2 41. f3 f6 42. f2 Korchnoi

35...f5 36. c6

36. b1 c2 [36...e3 37. e4; 36...d3 37. e4] 37. e4 c5 38. b4= Bondarevsky

36...c2 37. g4

37. b1! d3 [37...e3 38. e4; 37...c5 38. f3] 38. e4 c3 39. f2 d2 [39...b3 40. f5 g5 41. e3=] 40. d1 d6 41. b1 c4 [41...c6 42. d2] 42. c7 a3 43. d3= Bondarevsky

37...d6

37...e3! 38. f7 e6 39. e4 b3 40. b7 [40. c7 c3 41. d7 c4 e5+] 40...c4 41. c7 [41. b3? c1 42. g2 d2+] 41...d6 42. c2 bc2 43. c8 c8 44. c7 d3+ Bondarevsky

38. f4 d3

38...b5 39. g5 Bondarevsky

39. d4 d2

39...c3 40. f2 Bondarevsky

40. b3 c6 41. d2 e4

a) 41...f6?! 42. d4 [42. d5] 42...e5 [42...b6 43. f2=; 42...g5 43. g2 h4 44. b4 c3 45. g8=] 43. b4 e4 44. c4 e2= Bondarevsky

b) 41...c3 42. d6 b3 43. g2= Bondarevsky

42. d7

42. d4? c1 43. g2 c5+ 44. b4? b1+

42...f6

42...h6!?

a) 43. h4

a1) 43...c1?! 44. g2 c5 45. g5 h5 46. h7 g4 47. f7=

a2) 43...c5 44. g5 h5 45. h7 g4 46. d1 g3 47. h5 b3 48. b3 b3 49. f1 gh5 50. h5 e6+ Bondarevsky

b) 43. d4! c1 44. g2 c5 45. g5 g7 [45...h5 46. f7 h4; 45...g5 46. b4

b1 47. g4=] 46. d5 b3 47. f4= Bon-darevsky

43. h7 c1 44. g2 c5 45. f7!

a) 45. d5 b3 46. b3 b3 47. h4 d4! 48. g5 f5 49. h5 gh5 50. h5 g4 51. h8 c2 52. f1 f3+

b) 45. g8 b3 46. b3 [46. f7 e5 47. f2 e4+] 46...b3 47. h4 d4 48. g5 [48. h5 g5+] 48...f5 49. h5 gh5 50. h5 g4 51. h8 c2 52. f1 f3 e3+ Bondarevsky

c) 45. f7 e5 46. f3 b3 47. b3 c4 45...b3 46. g5! g5

46...f5 47. g7= Bondarevsky

47. h4 f6 48. h5 c2!

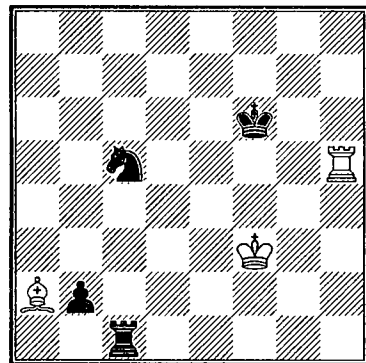
a) 48...gh5 49. b3 g6 50. g8=

b) 48...g5 49. g6 b2 50. f7 e6 51. g7= 49. f3 b2 50. a2 gh5

a) 50...g5 51. f7 e5 52. h6=

b) 50...c1 51. hg6 g6 52. h2 a4 53. h4 c3 [53...a1 54. a4 a2 55. b4=] 54. b4 c2 55. c4 d2 56. e3= Bondarevsky

51. h5 c1

52. h6?

a) 52. h2? a4 53. h4 c3 54. h2 [54. b4 c2+] 54...f1 55. g3 [55. e3 a1+] 55...a4 56. h4 a1 57. a4 a2 58. b4 e5+ Bondarevsky

b) 52. e3 a4 53. h4! c3 [53...a1 54. a4 a2 55. b4=] 54. b4 a1 55. d3=

52...e5 53. b6 a4 54. e6

54. ♖b4 ♖a1 55. ♖a4 ♖a2 56. ♖b4 ♗d5
57. ♗e3 [57. ♖b8 ♗c4+] 57...♗c5+
Bondarevsky

54...♗d4 55. ♖e4 ♗c5 56. ♖a4 ♖a1
0-1 Boleslavsky

233 (574)

D34

PETROSIAN — SPASSKY

Game 2

1. c4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 c5 4. cd5 ed5
5. ♗f3 ♗c6 6. g3 ♗f6 7. ♖g2 ♖e7 8.
0-0 0-0 9. ♖g5 cd4 10. ♗d4 h6 11. ♖e3
♖g4 12. ♗b3

12. h3 ♖e6 13. ♖c1 [13. ♗e6 fe6=; 13. ♗c6
bc6 14. ♖c2± *Neistadt*] 13...♖d7 14. ♗h2
♗e5 15. ♖a4 ♖a4 16. ♗a4 ♗c4= *Kor-*
chnoi — Spassky, USSR 1957

12...♖e6 13. ♖c1

a) 13. ♗c5 d4! 14. ♗e6 fe6 15. ♖c6
de3∞

b) RR 13. ♖c5 ♖c8 [13...♖c5 14. ♗c5
♖b6=] 14. ♖e7 ♖e7 15. ♗d4 ♖fd8 16.
♖d2 a6 17. ♗e6 ♖e6 18. e3 d4 19. ed4
♗d4 20. ♖e1 ♖f5 21. ♖d1 ♖e8 22. ♖d2
♗f3 23. ♖f3 ♖f3 24. ♖d3 ♖c6 ½-½ *Bar-*
lov — Kosic, Yugoslavia 1991

13...♖e8!

13...♖c8?! 14. ♗b5±

14. ♗b5

14. ♗c5 ♖c5 15. ♖c5 ♗e4=; 14. ♖c5
♖c8 15. ♖e7 ♖e7= *Bondarevsky*

14...♖d7 15. ♗5d4

15. ♖e1 ♖h3 16. ♖h1 ♗e5 17. ♗5d4 ♗c4=

15...♖h3 16. ♗c6

□ 16. ♖f4

16...bc6 17. ♖d3

17. ♗a5 ♖g2 18. ♗g2 ♖ac8 △ c5

17...♖g2 18. ♗g2 a5! 19. ♖c2

a) 19. ♗c5 ♖c5 20. ♖c5 ♗e4= *Bonda-*
revsky

b) 19. ♖c5

b1) 19...♗e4 20. ♖e7 ♖e7 21. ♗c5 ♖d6
22. ♗e4 ♖e4= *Bondarevsky*

b2) 19...♖d8! 20. ♖c2 ♖b7! 21. ♗g1 ♗d7=

19...a4 20. ♗d2?

20. ♗c5 ♖c5 21. ♖c5=

20...♖b7!

20...c5 21. ♖c5 ♖c5 22. ♖c5 ♖e7= *Bon-*
darevsky

21. ♗g1 ♖ac8!

21...♗d7 22. ♗f3 c5 23. ♖d1=

22. ♖fc1 ♗d7 23. ♗f3 c5 24. b3

□ 24. ♖d1 ♗f6 25. ♖f5= *Bondarevsky*

24...ab3?

□ 24...♖f8=

25. ab3 ♖f8

□ 25...♖a8 26. ♖d1 d4 27. ♖f4 [27. ♖c1
♖a1=] 27...♗f6= *Bondarevsky*

26. ♖a1 ♗f6

□ 26...♖a8 *Bondarevsky*

27. ♖ca2 ♖a8 28. ♖a8 ♖a8 29. ♖a8
♖a8 30. ♖c2 ♗e4

□ 30...♖a3 *Geller*

31. ♗d2 ♗d2 32. ♖d2 ♖a6 33. ♗f1

33. e4? ♖e2 34. ed5 c4 35. bc4 ♖b4

33...♖b5 34. ♖c3 g6 35. ♖d1 ♖c6 36. f3
♖e6 37. ♗g2 h5 38. h3

□ 38. ♖d3

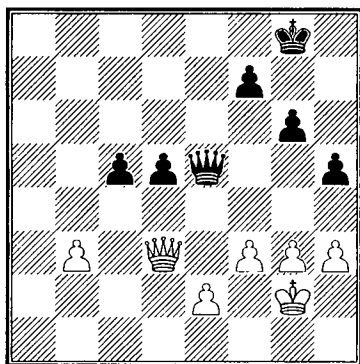
38...♖d6

38...h4!? 39. gh4! [39. g4 d4 40. ♖e1 ♖e5
△ ♖d6] 39...d4 [39...♖d6 40. ♖d3 d4

41. ♖d2 ♖e5 42. f4=] 40. ♖e1 ♖d6 41.

♖g3= *Bondarevsky*

39. ♖d3 ♖e5 40. ♖e5 ♖e5

41. h4! ♗f8 42. ♗f1

a) 42. ♖c2 ♖d4 43. ♖d3 ♖d3 44. ed3+
Bondarevsky

b) 42. e4 ♖b2 43. ♗f1 d4=

42...♖e7 43. ♖f2 ♜e6

a) 43...♜d6 44. ♖f1 ♖d8 45. ♖f2 ♖c7 46. e4= Δ 46...d4? 47. ♜c4±

b) 43...♖d8 44. ♜a6 [44. e4 ♜b2 45. ♖f1 ♜c1 46. ♖f2 d4±] 44...♜d4 45. ♖g2 ♖e7± *Bondarevsky*

44. ♜b5 ♜d6 45. ♜b7 ♖f6 46. ♜b5 ♜c7 47. ♜d3 c4 48. bc4 dc4 49. ♜c3 ♖e6 50. ♖e3! ♜c5

50...♜e5 51. ♖d2 ♜c3? 52. ♖c3 ♖d5 53. e4!

51. ♜d4 ♜a3 52. ♖d2 ♜a5 53. ♖c2 ♜b5

54. ♖c3 ♜b3 55. ♖d2 ♜b4 56. ♖c2 ♜a4

57. ♖c3 ♜a5 58. ♖c4 ♜c7 59. ♖d3 ♜g3

60. ♜e4 ♖f6 61. ♜d4 ♖e7

½-½

Boleslavsky

234 (575)

B36

SPASSKY — PETROSIAN

Game 3

1. e4 c5 2. ♖f3 ♖c6 3. d4 cd4 4. ♖d4 g6 5. c4 ♖f6 6. ♖c3 ♖d4 7. ♜d4 d6 8. ♖e3 ♖g7 9. f3!

9. ♖e2 0-0 10. ♜d2 ♖g4 11. ♖g4 ♖g4

12. 0-0 ♖c8 13. b3 b5 14. ♖b5 ♖a1 15.

♖a1± *Spassky — Petrosian, USSR 1967*

9...0-0 10. ♜d2 ♖e6

10...♜a5?! 11. ♖b5! ♜d2 12. ♖d2 b6

[12... a6? 13. ♖c7+-] 13. a4 ♖d7

11. ♖c1

11. ♖e2 ♖c8 12. b3 b5! Δ ♖e4

11...♜a5

11...a6 12. b3 ♖c8 [12...♜a5 13. ♖d5±] 13.

♖e2 ♜a5 14. ♖d5 [14. 0-0±] 14...♜d2

15. ♖d2 ♖d5= *Boleslavsky*

12. ♖e2

12. ♖d5!

a) 12...♜d2 13. ♖d2

a1) 13...♖d5 14. cd5±

a2) RR 13...♖d5 14. cd5 ♖c8 15. ♖c8 ♖c8 16.

g3 b6 17. ♖b5 ♖c7 18. b4 ♖d7 19. ♖d7 ♖d7

20. ♖c1± *Gheorghiu — Sibarevic, Bem 1990*

b) 12...♜a2 13. ♖e7 ♖h8 14. ♖e2 [RR 14.

♖d4 ♖fe8 15. ♖d5 ♖d5 16. cd5 ♖ac8 17.

♖e2 ♖c1 18. ♜c1 ♖d7 19. ♖g7 ♖g7

20. ♜c3 ♖g8 21. ♖f2 ♖b6 22. ♜f6 ♖c8

23. h4 ♖c2 24. h5 ♖d7 25. ♜d8 ♖f8 26. hg6 fg6 27. ♜d6 ♖e2 28. ♖e2 ♜b2= *Panchen-ko — Giorgadze, USSR 1975*

14...♖g8 [14...♖fe8 15. ♖d5 ♖d5 16.

cd5 ♖d7 17. ♖d4±]

b1) 15. ♖g8 ♖g8 16. ♖d4 ♖d4 17. ♜d4

♜a5 18. ♖f2 [18. ♜d2 ♜b6] 18...♜e5=

b2) RR 15. ♖d5 ♜b2 16. ♜b2 ♖b2 17. ♖b1

♖g7 [17...♖d5 18. cd5 ♖c3 19. ♖f2 b6 20.

♖hc1 ♖g7 21. ♖a6 f5 22. ef5 ♖f5 23. ♖c8

♖f7 24. ♖e6 ♖b7 25. ♖f4 ♖f8 26. ♖c6±

Bosch — Van Der Weide, Netherlands 1996

18. ♖c7 ♖ac8 19. ♖b7 ♖b8 20. ♖b8 ♖b8 21.

♖e6 fe6 22. ♖a7 ♖b1 23. ♖d1 ♖e7 24. 0-0

♖c6 25. ♖f2 ♖d4= *Schmidt — Andersson,*

Warsaw 1973

12...♖fc8 13. b3 a6 14. ♖d5

a) 14. 0-0 b5

a1) 15. cb5 ab5 16. ♖b5? ♖c3; 16. ♖b5?

♜d2 17. ♖d2 ♖a2

a2) 15. ♖b1!

a21) 15...♜d2 16. ♖d2 ♖d7 [16...bc4 17.

♖c4 ♖d7 18. ♖a5±; 16...b4 17. c5 d5

RR 18. e5 ♖d7 19. f4±] 17. ♖c2 Δ

♖fc1± *Boleslavsky*

a22) 15...b4! 16. a3 ♖ab8= *Boleslavsky*

b) 14. ♖a4 ♜d2 15. ♖d2 ♖d7 [Δ f5] 16.

g4 ♖cb8 Δ b5=; RR 16...♖f8 17. h3 ♖c6

18. f4 ♖c5 19. ♖c5 dc5 20. ♖hd1 ♖d8 21.

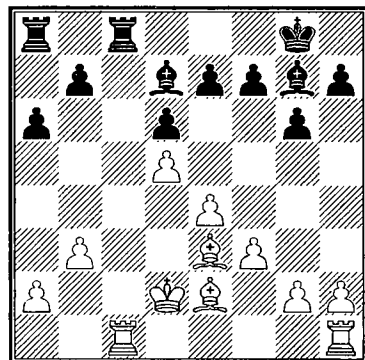
♖e1 ♖d1 22. ♖d1 ♖e8 23. ♖f3 ♖c3 24.

♖f1 ♖c7 25. f5 ♖c8 26. ♖f4 ♖d7 27.

♖d7 ♖d7 28. ♖e2 ½-½ *Liss — Alterman,*

Rishon le Zion 1995

14...♜d2 15. ♖d2 ♖d5 16. cd5 ♖d7

17. ♖c8

17. ♖c4!? b5 18. ♖c8 Boleslavsky

17...♖c8 18. ♖c1 ♖c1 19. ♖c1 ♖f8 20. ♖c2 RR 20. ♖d2 e6 21. ♖c4 ♖e7 22. ♖g5 ♖f8 23. ♖f8 ♖f6 24. de6 fe6 25. ♖e3 a5 26. f4 b5 27. ♖e2 e5 28. g3 h6= Xie Jun — Kam-sky, Monte Carlo 1996

20...e6 21. a4 ed5 22. ed5 ♖e7 23. ♖d3 ♖e5 24. g3 ♖e8 25. ♖d2 ♖e7 26. ♖b6 ♖e8 27. f4 ♖g7 28. g4 ♖d7 29. h3 h5 30. ♖e2 hg4 31. hg4 ♖b2 32. ♖e3 ♖c1 33. ♖f3 ♖b2 34. ♖d3 ♖c3 35. f5 gf5 36. ♖f5 ♖f5 37. gf5 ♖d7 38. ♖e4 ♖e1 39. ♖d3 ♖c8 40. ♖c4 ♖d2 41. b4 ♖e1 42. b5 ♖d2 43. ♖d4 ♖e1

½-½

Bondarevsky

235 (576)**D34****PETROSIAN — SPASSKY****Game 4**

1. c4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 c5 4. cd5 ed5 5. ♖f3 ♖c6 6. g3 ♖f6 7. ♖g2 ♖e7 8. 0-0 0-0 9. ♖g5 cd4 10. ♖d4 h6 11. ♖e3 ♖g4 12. ♖b3 ♖e6 13. ♖c1 ♖e8 14. ♖e1 ♖d7 15. ♖c5! ♖ac8

15...♖d8!?

16. ♖e7

16. ♖b5!?

a) 16...♖h3

a1) 17. ♖h1 a6 18. ♖e7 ♖e7 19. ♖5d4 ♖e4= Bondarevsky

a2) 17. ♖e7 ♖e7 18. ♖5d4 ♖g2= Bondarevsky

b) 16...♖g4 17. ♖d2

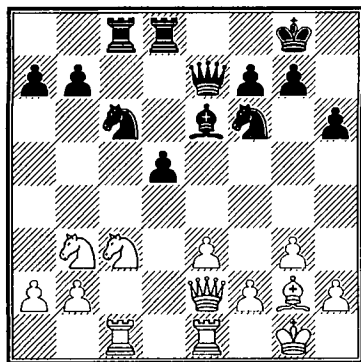
b1) 17...♖c5 18. ♖c5 ♖e7 19. h3 ♖h5 20. e4! ♖e5 [20...de4 21. ♖d6 ♖cd8 22. ♖ce4 ♖e4 23. ♖e4 ♖e5 24. ♖d4±] 21. ed5 ♖c5 22. d6 ♖e6 23. ♖c5 ♖f3 24. ♖f3 ♖e1 25. ♖e1 ♖e1 26. ♖g2±

b2) 17...a6 18. ♖5d4 ♖e5 19. ♖b4 ♖c5 20. ♖c5 ♖d6 [20...♖e7 21. ♖b7 ♖c7 22. ♖b6 ♖c4 23. ♖c4 dc4 24. ♖a6±] 21. ♖d3±

16...♖e7 17. e3

17. ♖b5 ♖b4

17...♖ed8 18. ♖e2

18...♖g4!

18...d4 19. ♖d4 ♖d4 20. ed4 ♖d4 21. ♖b5 ♖c1 22. ♖d4! ♖e1 23. ♖e1 ♖d7 [23...b6 24. ♖h3+-] 24. ♖e6 fe6 25. ♖e5 ♖f7 26. ♖b8±

19. f3

a) 19. ♖b5 a6 20. ♖c5?! ♖e8 21. ♖d5? ♖d5 22. ♖d5 ♖e5 23. ♖a5 b6+- Bondarevsky; 20. ♖b6?! ♖e5; 20. ♖f1

b) 19. ♖f1 ♖e4 [19...♖e5 20. ♖d4 ♖b4 21. ♖b5±; 19...♖e6±] 20. ♖e2! Δ 20... ♖b4? 21. f3 ♖d2 22. ♖d2 ♖e3 23. ♖f2 ♖d2 24. ♖cd1+-

19...♖f5 20. ♖cd1 ♖e5 21. ♖d4

21. ♖d5 ♖d5 22. ♖d5 ♖d5 23. e4 ♖d3! [23...♖e4 24. ♖e4 ♖c6 25. ♖e7 ♖de7 26. f4 ♖f8= Bondarevsky]

a) 24. ed5? ♖f6! 25. ♖f1 [25. ♖d1 ♖b2 26. ♖d4 ♖c1!+-] 25... ♖b2= Kholmov

b) 24. ♖d3 ♖b4 25. ♖b5 [25. ♖b1 ♖e6 Δ 26. ♖f1? ♖b3 27. ab3 ♖c2+- Kholmov] 25...♖e6= Bondarevsky

21...♖g6

21...♖d7?! 22. f4 ♖g4 23. fe5! ♖e2 24. efg ♖e3 25. ♖h1±

22. ♖h3 ♖c4!?

22...♖c5?! 23. ♖a4; 22... ♖b8=

23. g4!?

a) 23. ♖f1 ♖b4 [23...♖b4!? Bondarevsky] 24. b3 ♖h5! 25. g4 [25. ♖e2?! ♖e4] 25...♖g6

26. ♖e2 ♖c6 27. ♖d2=

b) 23. f4 ♖h5 24. ♖f1

b1) 24...♖d1? 25. fe5+-

b2) 24...♖d4 25. ed4 ♖f3 26. ♖f3! ♖e1

27. ♖e1 ♗f3 28. ♖e7 b5! 29. b4! [29. ♗b5?! ♖b8; 29. ♖a7 b4 30. ♗a4 ♖e8=] 29...♗g4! 30. ♗g4 ♗g4 31. ♖c7! ♖e8 32. h3 ♖e1 33. ♗g2 ♗f6 34. ♗b5± b3) 24...♗c6! 25. g4 ♗g4 26. ♗d5 ♖d5 27. ♖c4 ♖h4! 28. ♗g4 [28. ♖f1 ♗e3! 29. ♖e3 ♗d1-+] 28...♖g4 29. ♗h1 ♖d4= Korchnoi

23...♖b4

23...♖c5 24. f4 ♗c6

a) 25. f5 ♗d4? 26. ed4 ♖d4 27. ♖f2 ♖d1 28. ♖c5 ♖e1 29. ♗f2+; 25...♗h7 Bondarevsky

b) 25. ♗b3 ♖b4 [25...♖b6!? Bondarevsky]

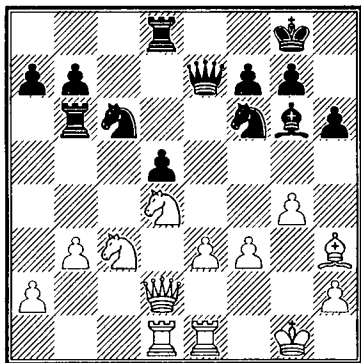
26. ♗g2! ♗e4 [26...♗e7 27. f5 ♗h7 28. ♗d4±] 27. ♗d2 ♖c5 [27...♗g2 28. ♗c4 ♗h3

29. ♗e5 ♗e5 30. fe5 ♗g4 31. ♖g2+-] 28. a3! △ 28...♖b2? 29. ♗de4 ♖e2 30. ♗f6 g6 31. ♗e2+-

24. b3

24. f4 ♗c4! [24...♗c6 25. f5 ♗h7∞] 25. b3 ♗d6 26. f5 ♗h7 27. ♗g2 ♖e5 Bondarevsky

24...♗c6 25. ♖d2 ♖b6

26. ♗ce2?!

26. ♗a4! ♖a6 [26...♗d4? 27. ed4 ♖e6 28. g5!+-] a) 27. ♖c1 ♗d4 28. ed4 [28. ♖d4 h5=] 28...♖a3= Bondarevsky

b) 27. ♗f1 ♗d4 28. ed4 [28. ♖d4?! ♖e6 29. ♖a7 h5∞] 28...♖e6 29. ♗c5 ♖e1 30. ♖e1 ♖c7 31. ♖e5±

26...♗h7 27. ♗g2?!

a) 27. ♗f1 ♗d4 28. ♗d4 ♖bd6 29. ♗d3±

b) 27. ♗f4 g5 28. ♗fe2 h5 29. gh5 ♗h5 30. ♗f5±

27...♖e8 28. ♗g3?!

28. ♗f4±

28...♗d4 29. ed4

△ 29. ♖d4

29...♖e6 30. ♖e6 ♖e6 31. ♖c1

△ 31. ♗f2=

31...♗g6 32. ♗f1?

32. ♗f2! =

32...♗h7! 33. ♖f4

33. h4 ♖f6 34. h5 ♖f3? 35. ♖c3+; 34...♗g5+

33...♗f8?!

△ 33...♖b6 34. ♖c5 ♗g5 35. ♖d5 ♖c6 36.

♖d6 ♖c3+ Kholmov

34. ♖c5

34. ♖e5! ♖e5 [34...♖d7 35. ♖c7=] 35. de5

♗e6 36. ♗f2 d4 [36...♖d8!?] 37. ♗f5!+

34...♗b1!

34...♖b6 35. ♖d5

35. a4

35. ♖d2 ♖f6 36. ♖d5 ♖f3+

35...♗g6 36. ♖d2 ♖f6 37. ♗f2

37. ♖c1! ♗h4 38. ♗g2! [38. ♗e2? ♖f3-+] 38...♗g6

39. ♗f2 ♗h7+ Bondarevsky

37...♗f4 38. a5

△ 38. ♖c3 ♗e6 39. ♗e2 ♖h4 40. ♗g1 h5+

38...♗d3! 39. ♗f5

39. ♖c3 ♖h4 40. ♗g1 ♗f1 41. ♖c8 ♗b5-+

39...♖g5!

39...♗f5 40. ♖f4 g5 41. ♖d2 ♗g4-+

40. ♗e3 ♖h4 41. ♗g1 ♗f1

42. ♗f1 ♖e2-+; 42. ♗f1 ♖h3 -+

0-1

Boleslavsky

236 (577)

D41

SPASSKY — PETROSIAN

Game 5

1. c4 ♗f6 2. ♗c3 e6 3. ♗f3 d5 4. d4 c5 5.

cd5 ♗d5 6. e4 ♗c3 7. bc3 cd4 8. cd4

♗b4 9. ♗d2 ♗d2

9...♖a5 10. ♖b1 ♗d2 11. ♖d2 ♖d2 12.

♗d2 0-0 13. ♗d3 ♖d8 14. ♖hc1 ♗c6 15.

♗e3± Antoshin — Korchnoi, USSR 1957

10. ♖d2 0-0 11. ♗c4 ♗c6 12. 0-0 b6

13. ♖ad1 ♗b7?!

13...♗a5

a) 14. ♖e2 ♗b7 15. d5 [15. ♜e3 ♜c8 16. ♜e5 ♜d6=] 15...♜d6=

b) 14. ♖d3 ♗b7 15. ♜fe1 ♜d6 [15...♜c8? 16. d5! ed5 17. e5! ♜c4 18. ♜f4 ♜b2 19. ♖h7 ♗h7 20. ♜g5 ♗g6 21. h4! ♜c4 22. h5± Polugaevsky — Tal, USSR 1969] 16. d5 e5=

14. ♜fe1

14. d5 [14. ♜f4 ♜f6! = O'Kelly] 14...♜a5 15. de6!? [15. ♖d3 ed5 [16. e5 ♖c8! 17. ♜f4 h6=] 15...♜c4 16. ef7 ♗h8 17. ♜d8 ♜ad8 18. ♜d8 ♜d8 19. e5 ♖c8 20. ♜e1 g6 21. h4 [21. e6? ♖e6 22. ♜e6 ♜d1=] 21...♜f8! 22. e6 [22. ♜g5 h6 23. e6 ♖e6 24. ♜e6 ♜f7=] 22...♖e6 23. ♜e6 ♜f7±

14...♜c8?!

14...♜a5

a) 15. ♖d3 ♜d6=

b) 15. ♖f1 ♜c8± Geller

15. d5! ed5?

15...♜a5!

a) 16. de6

a1) 16...♜c4? 17. ef7 ♗h8 [17...♗f7 18. ♜f4 ♜f6 19. ♜d7+— Bondarevsky] 18. ♜d8 ♜cd8 19. ♜d8 ♜d8 20. e5+—

a2) 16...♜d2 17. ef7 ♗h8 18. ♜d2 [18. ♜d2 ♜c4 19. ♜d7 ♖c6 20. ♜a7 ♜d6 21. ♜e5 ♖e4! 22. ♜d7 ♜c4! =] 18...♜c4 19. ♜c4 ♜c4 20. e5 ♖c8 21. e6 ♖e6 22. ♜e6 g6= Geller

b) 16. ♖f1 ed5 17. ed5±

c) 16. ♖d3! ♜d6 [16...ed5 17. e5= Bondarevsky] 17. de6 ♜e6 18. ♜d4!

16. ♖d5

16. ed5!? ♜a5 17. ♖f1 ♜d6 [17...♜c4 18. ♖c4 ♜c4 19. d6 ♖f3 20. g3±] 18. ♜g5 ♜cd8 19. ♜d3!

a) 19...g6 20. ♜h3 h5 21. ♜e4 ♜e5 22. ♜h4±

b) 19...♜g6 20. ♜g6 hg6 21. d6 ♜d7 22. g3 ♜fd8 23. ♖h3 f5 24. ♜e6 ♜c4 25. ♜g6 ♜d6 26. ♜dd6 ♜d6 27. ♜d6 ♜d6=; 24. ♖f1! Δ ♜e6±

c) 19...♜h6! 20. ♜f5 ♖c8 21. ♜f4 f6 [RR 21...♜b7 22. ♜e7 f6 23. ♜e6 ♜f4 24. ♜f4 ♜f7 25. ♜e3 ♜c7 26. h4± Khalifman — Ruban, Elista 1995] 22. ♜e6 ♜f4 23. ♜f4 ♜d6=

16...♜a5

a) 16...♜e7!? 17. ♜f4 ♜c7 [17...h6 18. ♜h4! Δ ♜f5-d6; 17...♜d8!?] 18. h4 [18. ♜h4 ♜e5=] 18...♜d8 19. ♜g3 ♜e6 20. ♜e5±

b) RR 16...♜c7 17. ♜g5 [17. e5 ♜e7 18. ♖b7 ♜b7 19. e6 fe6 20. ♜g5 ♜g6 21. ♜e6 ♜fe8 22. f4 ♜f7 23. ♜d5 ♜f8 24. f5 ♜c5 25. ♜d3 ♜f5 26. ♜d8 ♜d5 0-1 Nogueiras — Tal, Brussels 1988] 17...h6 18. ♜g4 ♜fd8 19. h3 ♜b4 20. ♜d4 h5 21. ♜g5 ♜d5 22. ed5 f6 23. ♜h5 ♜d5 24. ♜f5 ♜e5 25. ♜e5 fe5 26. ♜g4 1-0 Kolev — Delchev, Elenite 1994

17. ♜f4 ♜c7

17...♜e7 18. ♜d4 Δ ♜f5±

18. ♜f5 ♖d5 19. ed5 ♜c2

a) 19...♜c4 20. ♜g5 g6 21. ♜h3 h5 22. ♜e4 ♜d6 23. ♜f6 ♗g7 24. ♜g3+— Bondarevsky

b) 19...♜d6 20. ♜g5 ♜g6 [20...g6 21. ♜h3 h5 22. ♜f3±; 22. ♜e4±]

b1) 21. ♜f4 ♜c4 22. ♜e4! [22. ♜e5 ♜g4 23. f4 h6 24. h3 ♜g3 25. ♗h2 ♜a3=; 22. ♜e3 ♜b7 23. ♜e4 ♜d6=; 22. ♜g3 f6! 23. ♜e6 ♜g3 24. hg3 ♜f7 25. ♜d8 ♜f8=] 22...h6! [22...f6? 23. ♜c4 f6 24. ♜f8 ♗f8 25. d6+—] 23. ♜c4 hg5 24. ♜e4 ♜c4 25. ♜c4 ♜d6 26. ♜a6 ♜e8 27. g3 [27. ♜a7 ♜d5] 27...♜e7 28. ♜c8 ♗h7 29. ♜f5 ♜g6=

b2) 21. ♜g6 hg6

b21) 22. ♜e7 f6! 23. ♜e4 [23. ♜e6 ♜f7=] 23...♜fd8 24. f3 [24. ♜a7 ♜d5] 24...a6 25. ♜a7 [25. d6 ♜c4 26. ♜b7 ♜c6 27. d7 ♗f8] 25...♜a8 26. ♜c7 ♜ac8 27. ♜c8 ♜c8 28. d6 ♜d8=

b22) 22. d6! ♜b7 23. d7 [23. ♜e7? ♜d6!; 23. g3 ♜cd8 24. d7 ♜c5 25. ♜e7 f6=] 23...♜cd8 24. ♜e7 ♜c5 25. ♜d6 ♜b7 [25...f6 26. ♜e6 ♜e6 27. ♜de6+—] 26. ♜c6 ♜c5 27. ♜c7 f6 28. ♜c5 f6 [28...bc5 29. ♜e6 ♜b8 30. ♗f1+—] 29. ♜c7+— Bondarevsky

20. ♜f4

20. ♜c2 ♜c2 21. ♜e7 ♜a2 22. ♜a7 ♜c2 23. d6 ♜cc8 24. d7 ♜b8 25. ♜d4+—

20...♜a2

20...♜ce8! 21. d6 ♜e1 22. ♜e1 ♜d3± Euwe 21. d6! ♜cd8 22. d7 ♜c4 23. ♜f5 h6

23...♞c6 24. ♖e5 ♞e6 25. ♞c2 △ ♞c7,
♜g6+- Bondarevsky; 25. ♞f3+-

24. ♜c1 ♞a6 25. ♜c7 b5 26. ♜d4

26. ♜e8! △ ♜e5 Euwe

26...♞b6?

26...♞d6! [26...b4 27. ♞e5! ♜c4 28. ♞c5+-]

27. ♜b5 ♞d2 28. ♜f1 ♜b3! [28...a6 29.

♜c3 ♜b3 30. ♜d1+-; 28...g6 29. ♞g4 a6

30. ♜d1 ♞g5 31. ♞g5 hg5 32. ♜d6+-] 29.

♜a7 [29. ♜a7?! ♜d4] 29...♜d4 30. ♜d4

♞d4 31. ♜b7 g6 32. ♞b5 ♜g7±

27. ♜c8 ♜b7

a) 27...♞d4 28. ♜d8 ♜d8 29. ♜e8+-

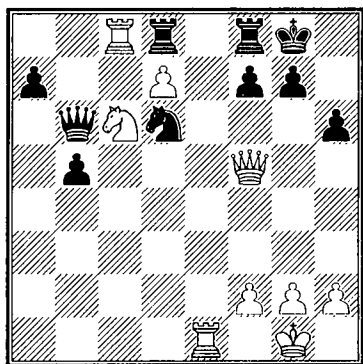
b) 27...b4 28. ♜e8 ♞d4 29. ♜f8 ♜f8 30.

♜f8 ♜f8 31. ♞c5! ♞c5 32. d8♞#

c) 27...g6 28. ♜d8 ♞d8 [28...gf5 29. ♜f8

♜f8 30. ♜e8+-] 29. ♞b5+-

28. ♜c6 ♜d6

29. ♜d8! ♜f5 30. ♜c6

1-0

Boleslavsky

237 (578)

D56

PETROSIAN — SPASSKY

Game 6

1. c4 e6 2. d4 d5 3. ♜c3 ♜e7 4. ♜f3 ♜f6

5. ♜g5 h6 6. ♜h4 0-0 7. ♜c1 ♜e4

7...b6 8. cd5 ♜d5 9. ♜e7 ♞e7 10. ♜d5

ed5 11. g3 ♜e6 12. ♜g2 c5 13. ♜e5! ♜a6

14. 0-0 ♜ac8 15. f4 ♜f5 16. ♜d5 ♜b4

17. ♜b3 ♜cd8 (Malich — Spassky, Lu-

gano 1968) 18. e3!±

8. ♜e7 ♞e7 9. e3

9. cd5 ♜c3 10. bc3 ed5 11. e3 c5=

9...c6 10. ♞c2 ♜c3 11. ♞c3 ♜d7 12. a3

RR 12. b4 dc4 13. ♜c4 b6 14. 0-0 ♜b7

15. ♜d2 a5 16. a3 ab4 17. ab4 c5 18. dc5

bc5 19. b5 ♜b6 20. f3 ♜fd8 21. ♜fd1

♞g5 22. e4 ♜d4 23. ♜b3 ♜a3+ Ubilava

— Mi-ladinovic, Las Palmas 1994

12...dc4

12...♜d8!? 13. h3

13. ♜c4 b6 14. 0-0 ♜b7 15. ♜fd1

a) 15. ♞d3 ♜fd8 16. ♞e2 a5=

b) RR 15. e4 c5 16. ♞e3 ♜fd8 17. ♜fd1

cd4 18. ♜d4 ♜e5 19. ♜e2 ♜ac8 20. f3

♜c6 21. ♜c6 ♜c6 22. ♜d8 ♞d8 23. ♜c6

♜c6= Gavrikov — Janjgava, Geneva

1991

15...♜fd8

RR 15...c5 16. dc5 [16. ♜e2 ♜ac8=] 16...♜c5

17. ♜d4 ♜ac8 18. b4 ♜e4 19. ♞e1 ♜fd8

20. ♞f1 ½-½ Smyslov — Unzicker, Bad

Woerishofen 1992

16. ♜e2 ♜ac8?!

16...c5 17. b4 cd4 18. ♞c7 ♜ab8 19. ♜d4

♜dc8=

17. b4 ♜c7

17...c5? 18. bc5 [18. dc5 bc5 19. b5±] 18...

bc5 19. ♞a5! cd4 20. ♜c8 ♜c8 21. ♜d4±

18. ♜c2

a) 18. a4!? ♜f6 19. ♞b3 ♜d5 20. ♜b1

a1) 20...♜a8 21. ♜d2 [21. a5?! ba5 22. ba5

c5=] 21...a5 [21...e5 22. de5 ♞e5 23.

♜c4 ♞e6 24. a5±] 22. ba5 ♜a5 23. ♜c4

♜a6 24. e4 ♜f4 25. ♜f3±

a2) 20...c5 21. dc5 bc5 22. b5 (±Korchnoi)

22...c4 23. ♜c4 ♜dc8 Bondarevsky

b) 18. ♜d2 e5 19. ♜c4 ed4 20. ♞d4 c5

21. ♞d6±; 19...e4± Bondarevsky

18...♜a8 19. ♜d2 a5

19...e5? 20. d5 ♜cc8 [20...♜ac8 21. ♜e4

cd5 22. ♞c7 ♜c7 23. ♜c7+-; 20...♜f6 21.

♜f3 ♜d8 22. dc6 ♜c6 23. ♞e5+-] 21. d6

♞d6 22. ♜c4 ♞e7 23. ♜d6 ♜c7 24. ♜b7

♜b7 25. ♞c6±

20. ♜f3

20. ba5 ♜a5 21. ♜c4 [21. ♜e4 ♜a8 22.

♜b1 c5] 21...♜a8 [21...♜a4? 22. ♜b6

♖b6 23. ♜b3± Bondarevsky] 22. ♜b1 [22. ♜b4 c5±; 22. e4 ♙a6 23. a4 e5±; 22. ♜b2 ♙a6±]

a) 22...♙a6 23. a4 [23. ♖b6 ♖b6 24. ♜b6 ♙e2 25. ♜e2 ♜a3=] 23...b5± Bondarevsky

b) 22...c5 23. ♖b6 ♖b6 24. ♜b6 ♙e4 25. ♙d3 [25. ♜c1 ♜ac8 26. ♜b2 cd4 27. ♜c7 ♜c7 28. ♜d4 ♜c1 29. ♙f1 ♙d5±] 25...♙d3 26. ♜d3 cd4 27. ed4 ♜c2 28. ♜c2 ♜a3= 20...♜a7 21. ♜b1

21. ba5!? ♜a5 22. ♖c4± Bondarevsky

21...ab4 22. ab4 ♜f8

22...♙a6!? Bondarevsky

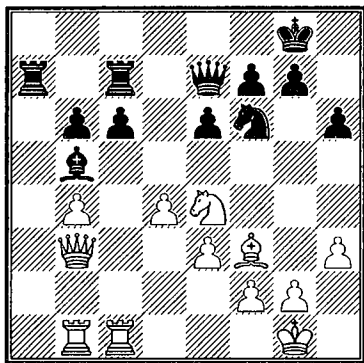
23. h3 ♜e7

♟ 23...♜a8 24. ♖c4 c5 25. ♙b7 ♜ab7 26. ♖d6 cd4 27. ♜c7 ♜c7 28. ♜c7 ♜a2= Bondarevsky

24. ♜cc1

24. ♖c4!? c5 [24...♙a6 25. ♖a3±] 25. dc5 [25. ♙b7 cd4=] 25...♙f3 26. gf3 bc5 27. b5 ♜cb7 28. ♖a5 ♜g5 29. ♙h2 ♜b6= Bondarevsky

24...♙a6 25. ♜b3 ♙b5 26. ♖e4 ♖f6

27. ♖f6

♟ 27. ♖c3

a) 27...♖e8 28. ♖b5 cb5 29. ♙c6 ♖d6 30. ♜d3 ♜a4 31. e4! [31. ♙b5 ♜b4± Korchnoi] 31...e5 32. de5 ♜e5 33. ♜e3! ♜a6 [33... ♖c4? 34. ♜c4+; 33...♖c8 34. f4±] 34. f4 ♜e7 35. ♙d5±

b) 27...♙d3 28. ♜a1 ♜a1 29. ♜a1 e5 30. de5 ♜e5 31. ♜a8 ♙h7 32. ♖a4 ♜a1 [32...♜b5? 33. ♖b6 ♜b7 34. ♜a5+; 33. ♙d1! [33. ♙h2

♜e5 34. g3 ♜f5±] 33...♜b1 [33...♙e2? 34. ♜c2+; 34. ♜b1 ♙b1 35. ♖b6 ♜b7 36. ♖c4 ♜b4 [36...♖d5!?± Bondarevsky] 37. ♖e5 ♙e4 38. ♙f3 ♙f3 39. gf3 ♜b7 40. ♖c6 [40. ♜f8 ♖d7! ♟ 41. ♜f7? ♜b1+; 40...g5± 27...♜f6 28. ♜b2 ♜e7 29. ♜a1 ♜a1 30. ♜a1 ♜a7 31. ♜a7 ♜a7 32. ♙e4 ♜e7

♟ 32...♜a4=

33. ♜a3 g5?!

a) 33...g6= Bondarevsky

b) 33...♜b7 ♟ ♙f8=

34. ♜c3 ♜d6 35. ♙f3 ♙f8 36. e4 ♙g7 37. e5 ♜e7 38. ♙e4 ♜d8 39. ♜a1 ♜e7 40. ♜a3 ♜d8 41. ♜a1 ♜e7 42. ♜c3 ♜a7 43. ♙h2 ♜a2! 44. ♜f3 ♜d2 45. ♜f6 ♙g8 46. ♜d8 ♙g7 47. ♜f6 ♙g8

½-½

Boleslavsky

238 (579)

D19

SPASSKY — PETROSIAN

Game 7

1. d4 d5 2. c4 c6 3. ♖f3 ♖f6 4. ♖c3 dc4 5. a4 ♙f5 6. e3 e6 7. ♙c4 ♙b4 8. 0-0 ♖bd7 9. ♜e2 0-0

9...♖e4 10. ♙d3!

a) 10...♙c3 11. ♙e4 ♙b2 12. ♙b2 ♙e4 13. ♙a3♞

b) 10...♖c3 11. bc3 ♙c3 12. ♜b1♞

10. e4 ♙g6 11. ♙d3 ♜e8

11...♙h5

12. e5

12. ♖e5 ♖e5 13. de5 ♖d7 14. f4

12...♖d5

12...♙d3 13. ♜d3 ♖d5 14. ♖d5 ed5 [14...cd5 15. ♜b5] 15. ♖g5 ♖f8 16. f4± Bondarevsky

13. ♙g6

13. ♖d5 ed5 [13...cd5? 14. ♙g6 hg6 15. ♜b5±; 13...♙d3 14. ♜d3 ed5 15. ♖g5 ♖f8 16. f4→] 14. ♖e1 [14. ♙g6 fg6 ♟ ♖f8-e6=] 14...♙e1! 15. ♜e1 c5=; 15...♜h4=

13...fg6 14. ♙d2

RR 14. ♖e4 h6 15. a5 a6 16. ♙d2 ♙e7

a) 17. ♖e1 ♙h7 18. ♖d3 ♜f8 19. ♜g4 ♜f7

20. b4 Qf8 21. Qdc5 Wc8 22. Ba3 Bb8
23. Bfa1 Bg8 24. h4± Vladimirov —
Tischbierek, Hastings 1990

b) 17. b4 Qf8 18. Bab1 Bb8 19. h4 Qh4
20. Qd6 Qe7 21. Qe8 We8 22. Qe1 g5
23. We4 Wf7 24. Qd3 ± Razuvaev —
Hector, Copenhagen 1991

14... Qe7

14...a5?! 15. Qd5 Qd2 16. Qd2 cd5 [16...ed5?!]
17. Wb5 Bb8 18. Bfc1 ± Korchnoi

15. We4 Qf8

15...a5 16. Wg4 Qf8 17. Qg5 ± Bondarevsky

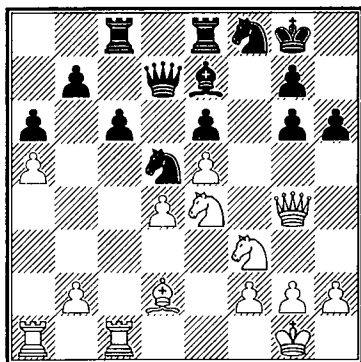
16. a5

16. Wg4 h6 Bondarevsky

16... Bc8 17. Bfc1 a6

17...c5?! 18. dc5 Qc5 [18... Bc5 19. Qa4 ±]
19. Bd1 ±; 17...h6!? Bondarevsky

18. Wg4 h6 19. Qe4 Wd7 !

20. h4

a) 20. Bc4 Bc7 ! [20... Bcd8 21. b3 We8 22. Qc1 Wf7 23. Qa3 ±] 21. b3 Bec8 22. Qc1 c5±

b) 20. Qe1 (Lilienthal) 20... Qc7 21. Qd3 Qb5 22. Qe3 [22. Bc4 Bcd8 23. Qdc5 Qc5 24. Qc5 Wf7 =] 22... Bcd8 23. Qdc5 Qc5 24. dc5± Bondarevsky

20... Bcd8 21. Bc4 We8 22. Bac1

22. b3 Δ Qc1 -a3

22... Bc7 23. Qg3 Wf7 24. Qe1 Bcd7 25. Qf3 Bc7 26. We4 Bcd7 27. Wg4

½-½

Boleslavsky

239 (580)

D37

PETROSIAN — SPASSKY

Game 8

1. c4 e6 2. d4 d5 3. Qc3 Qe7 4. Qf3 Qf6
5. Qf4 c5 6. dc5 Qa6 7. e3 Qc5 8. cd5 ed5
8... Qd5 9. Qd5 ed5 10. Qb5 Qd7 11. Qd7 Wd7 12. 0-0± Darga — Belitsky, Havana 1965

9. Qe2

RR 9. Qb5 Qd7 10. Qd7 Wd7 11. 0-0 0-0
12. Qe5 Bfd8 13. We2 a6 14. Bfd1 Wf5
15. Qc7 Bd7 16. Qd4 Wg6 17. Qe5 Qfe4 18. Bac1 Bc8 19. Qf3 ± Gheorghiu — Ru-binetti, Mar del Plata 1971

9...0-0 10. 0-0 Qe6 11. Qe5 Bc8 12. Bc1 a6 13. h3

13. Bc2 !? Qce4 14. Wa1

13...b5 14. Qd3 ?

14. Qd4 ± Bondarevsky; 14. a3±

14...d4! 15. Qd4

15. Qe2 de3; 15. Qd4 Qd3

15... Qd3 16. Wd3 Qc4 17. Wb1

17. Wf5 Qf1 18. Bf1

a) 18...b4 19. Qa4 Wd7 ± Bondarevsky; 19... Wd5 ±

b) 18... Wd7 19. Wg5 h6 20. Wg3 We6 21. Qd2 Qc5 ±

17... Qf1 18. Bf1 Qd5 19. Qe2

19. Qe4 Wc7 Δ Wc2 ±

19... Qf6 20. Bd1 Wc7 21. Qf6 Qf6 22. Qfd4 We5 23. Wd3 Bfd8 24. a4 ba4 25. Ba1

25. Wa6 Ba8 ±; 25... We8 ±

25... Qe4 26. Wa6 Ba8 27. Wd3

Δ 27. Wc4

a) 27... Bdc8 ? 28. Ba4 !

b) 27... Wf6 28. Qf4 Qf2 [28... Wb6] 29. Qf2 g5 30. Wc6 Wc6 31. Qc6 Bd2 32. Qe2 Bb2 33. Qcd4 a3 34. Qf3 a2 35. Qc3 Ba3 36. Qde2 ±

c) 27... We8 28. Qc6 Bd2 ±

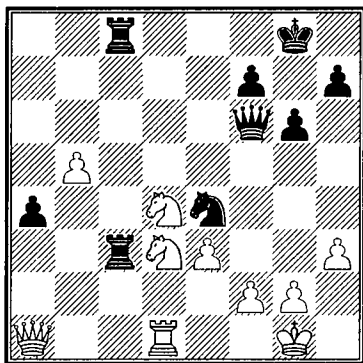
27... Bc8 28. Qf4 g6 29. Wa3

Δ 29. Wc2 Bac8 30. We2 [30. Wa4 Qf2 -+] 30... Wa5 ± Bondarevsky

29... Wf6 30. Qd3

30. Bc1 Bec8 31. Bc8 Bc8 32. Wa4 Bc1
 33. Ch2 Cf2 34. Wa8 Cg7 35. Wf3
 a) 35... Cd1 36. Wg3 Bc5 [36... We5 37.
 Cf3 We3 38. Ch5 Ch6 39. Cf6 Cf2 40.
 Wf2 Wf4 41. g3 Wf6 42. Wd2=] 37. We1
 Bc1 [37... Cb2? 38. Wb4] 38. Wg3=
 b) 35... Bh1 36. Cg3 Bf1! [36... Cd1? 37. Ch5
 gh5 38. Cf5 Cg6 39. Ch4=] 37. Wd5 [37.
 We2 Cef4 ; 37. Ch2 h5f] 37... $\text{We7} \rightarrow$ Bon-

darevsky
 30... Bec8 31. Bd1 Bc4 32. b4
 a) 32. Wa2 Bd4 33. ed4 Wd4 34. Wa3
 Bb8 35. We7 Bb3 36. Be1 Cd6 37. Wd8
 Cg7 38. Be8 Bd3 39. Bg8 Ch6 40. Wf8
 Cg5+
 b) 32. f3 Cg3 33. b3 Bc3 34. Wb4 Bac8
 35. ba4 Wg5 [35... h5f Geller] 36. f4 Wh5!
 32... Bac8 33. b5 Bc3 34. Wa1
 a) 34. Wb2 a3 35. Wb1 Bd3!
 b) 34. Wa4 Bd3! 35. Bd3 Wf2 36. Ch2 [36.
 Ch1 Cg3 37. Ch2 Cf1 38. Ch1 Ce3+] 36...
 Wg3 37. Cg1 Bc1 38. Bd1 We3 39.
 Ch2 Wf4 40. Cg1 Bd1 41. Wd1 Cc3 42.
 Wd3 Wd4 43. Wd4 Ce2+ Bondarevsky

34... Bd3! 35. Bd3 Wf2 36. Ch2 Wg3 37.
 Cg1 Wf2 38. Ch2 Wg3 39. Cg1 Cf2
 40. Cc6
 \square 40. Bc3 Ch3 41. Ch1 Cf2 42. Cg1
 Bc3 43. Wc3 Cg4+ Bondarevsky
 40... Ch3 41. Ch1 Cf2 42. Cg1 Cd3
 42... Cg4 43. Ba3 Wh2 44. Cf1 Wh1 45.
 Ce2 Wg2 46. Cd3 Wd5+
 43. Ce7 Cf8 44. Cc8 We3

45. Ch1 [45. Ch2 We5+] 45... Cf2 46.
 Ch2 Cg4 47. Ch1 Wh6+ Bondarevsky
 0-1 Boleslavsky

240 (581)

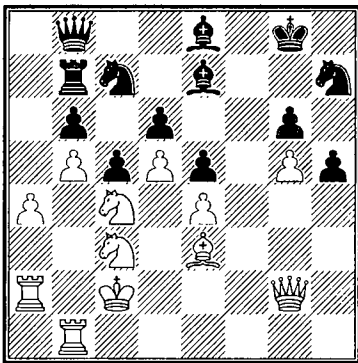
A56

SPASSKY — PETROSIAN

Game 9

1. d4 Cf6 2. c4 c5 3. d5 e5 4. Cc3 d6 5. e4
 g6 6. Cd3 Ca6
 6... $\text{Ce7!?$
 7. Cge2 Cb4!
 RR 7... Cc7 8. a3 Cg7 9. b4 b6 10. Bb1
 Ch5 11. Wc2 0-0 12. 0-0 f5 13. bc5 bc5 14.
 ef5 gf5 15. Cg3 Cg3 16. fg3 e4 17. Ce2
 We8 18. Cf4 Ce5 19. Wd2 We7 20. $\text{Cd1}\pm$
 O'Kelly — Rodriguez, Habana 1967
 8. Cb1 Cg7 9. h3
 9. f3 Ch5 \triangle f5
 9... Cd7
 9... Ch5?! 10. g4
 10. Ce3 0-0 11. Wd2
 11. $\text{g4!?$ h5 12. f3 Ch7 13. gh5 Wh4 14. Cf2
 Wh5 15. Cg3 Wg5 16. h4 We7 [16... Wf4 17.
 a3 Ca6 18. $\text{Cb5}\pm$] 17. a3 Ca6 18. $\text{Cb5}\pm$
 11... Ca6
 11... Ce8?! 12. g4 f5 13. gf5 gf5 14. ef5 Cf5
 15. Cf5 Bf5 16. $\text{Cg3}\pm$ Bondarevsky
 12. Cd3 Cb4 13. Cb1 Ca6 14. a3 Cc7
 15. Cd3 Bb8
 15... $\text{b5!?$ 16. cb5 Wb8 17. a4 a6 18. ba6
 Ca6 19. 0-0 \pm Bondarevsky
 16. b4 b6 17. g4
 17. $\text{Cg5!?$ \triangle g4
 17... h5 18. g5
 a) 18. f3?! Ch7 19. gh5 Wh4 20. Cf2 Wh5f
 Bondarevsky
 b) 18. $\text{Cg5!?$ hg4 19. hg4 Cg4 20. 0-0-0
 Bondarevsky
 18... Ch7 19. h4 f6 20. 0-0-0
 20. f4?! ef4 [20... fg5 21. $\text{fg5}\pm$] 21. Cf4
 We8 [21... fg5 22. Cg6 Bf3 23. e5! Tal]
 22. e5 fe5 23. Cg6 [23. Cg6 ef4f]
 23... Bf5f Bondarevsky
 20... fg5 21. hg5 Cg4! 22. Bdg1 We8
 a) 22... $\text{Bf7!?$ \triangle Cf8-e7 Bondarevsky

b) 22...cb4 23. ab4 ♖d7= Geller
 c) 22...♖f3 23. ♖g3 ♖e3! 24. ♗e3 ♗g5= 23. b5! ♖a8 24. ♗c2 ♖f3 25. ♖g3 a6 25...♖e3?! 26. ♗e3 ♗d8 27. ♖e2 ♖d7 28. ♖h5!→ 26. a4 ab5 27. cb5! ♗f7?
 □ 27...♗f8 28. ♖e2 ♖f4 29. ♖g4 [29. f3 ♖f3 30. ♖f4 ef4 31. ♖f3 fg3 32. ♖g3 ♖e5=] 29...♖g4 [29...hg4?! 30. ♖f4 ef4 31. ♖ge2 f3 32. ♖c1±] 30. ♗e2 ♗e7 31. ♖f1 ♖f4 32. ♖d2! ♖f8! 33. ♖c4 ♖d7= 28. ♖e2 ♖f4 29. f3! ♖f3 29...♖d7 30. ♖h5+; 29...♖f3 30. ♖f3 ♖f3 31. ♖h5± 30. ♖f3 ♗f3 31. ♖h2 ♗f8 32. ♖f2 ♗c8 33. ♖f1 ♖a7 34. ♗d3 ♗a8 35. ♗c4 □ 35. ♖b3 35...♗d8 36. ♖h2 ♖d7 37. ♖f3 ♖g4 38. ♗f1! ♖d7 39. ♖b3 ♖e8 40. ♖d2 ♖f8 40...♖f8 41. ♖f8 ♖f8 42. ♗f6 ♗f6 43. gfg ♖a8 44. ♖c4 ♖d7 45. ♖g5 ♖h7 46. ♖h4 ♖f7 47. ♖e2 g5 48. ♖g5 ♖g5 49. ♖g5 ♖f6 50. ♖g8+— 41. ♖c4 41. ♖g3 △ ♖gf3+— Botvinnik 41...♖h7 42. ♗g2 42. ♖b6? ♖b5 42...♖f8 43. ♖a2 ♖b7 43...♖a8 (Abramov) 44. a5 [44. ♖ga1 ♖e7 45. a5 ♗b8 46. ab6 ♖a2 47. ♖a2 ♖b6 48. ♖b6 ♗b6 49. ♖c4 △ ♖a6+—] 44...ba5 45. ♖ga1+— Bondarevsky 44. ♖c2 ♖e7 45. ♖b1 ♗b8

46. ♖ab2?

46. a5! ba5

a) 47. b6 ♖a8 [47...♖a6 48. ♖a5 ♖b4 49. ♖d2+—] 48. ♖a5 ♖d8 [48...♖b6 49. ♖b6 ♖b6 50. ♖b6 ♗b6 51. ♖a8 ♖d8 52. ♗h3+— Geller] 49. ♖d6 ♖b6 50. ♗h3 ♖f8 51. ♖b6 ♖b6 52. ♖a2 ♖d7 53. ♗f3+—

b) 47. ♖a5 △ ♖c6+— Bondarevsky

46...♖a8 47. ♖a2?

□ 47. a5 ♖d8 48. ab6 ♖b6 49. ♖a5 ♖d5 50. ♖d5 ♖a5 51. b6 ♖a4 52. ♖c1 ♖c6 53. ♗h3 ♖f8 54. ♖f6 ♖g7 55. ♗f1 +— Geller 47...♖d8! 48. ♖d3 ♖d7 49. ♖ba1 ♖f8 50. ♖c2 ♖e8 51. ♗e2 ♖c7 52. ♖f1 ♖d8 53. ♖aa1 ♖h7 54. ♖g1 ♖f8 55. ♖d2 ♖h7 56. ♖a3 ♖f8 57. ♖ga1 ♖h7 58. a5 ba5 59. ♖a5 ♖a5 60. ♖a5 ♖c7 61. ♖b1 ♖f8 62. ♖e3 ♖d7 63. ♗f2 ♖g7 64. ♖d3 ♖g8 65. ♗a2 ♖b6

½—½

Boleslavsky

241 (582)

E48

PETROSIAN — SPASSKY

Game 10

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖c3 ♖b4 4. e3 0–0 5. ♖d3 b6?! 6. ♖ge2 d5

6...♖b7 7. a3

a) 7...♖c3 8. ♖c3 d5 [8...♖g2 9. ♖g1 ♖b7 10. e4→ Bondarevsky] 9. cd5 ed5 10. b4± Korchnoi

b) 7...♖e7 8. e4±; 8. d5± Bondarevsky 7.0–0

7. cd5!? Geller

7...dc4

a) 7...c5 8. cd5 ed5 9. a3 ♖c3 10. bc3 ♖a6±

b) 7...♖b7!? 8. cd5 [RR 8. a3 ♖d6 9. ♖g3 ♖g3 10. hg3 a5 11. f3 c5 12. g4 h6 13. ♗e2 ♖a6 14. cd5 ed5 15. ♖d1 ♖d3 16. ♗d3 c4 17. ♗f5 ♖c6 18. e4 ♖e7 19. ♗f4 ♗d7 20. e5 ♖h7 21. a4 f5= Avshalumov — Scherbakov, Blagoveschensk 1988] 8...ed5 9. a3 [RR 9. f3 c5 10. a3 cd4 11. ed4 ♖e7 12. ♖g5 ♖c6 13. ♗c2 h6 14. ♖e3 ♖a5 15. ♖ad1 ♖c8 16. ♖g3 ♖e8 17. ♖f5 ♖f8 18. ♖fe1 ♖c4 19. ♖c1 ♖d6= Toshkov — Taimanov, Baku 1983] 9...♖d6 10. b4 ♖bd7

11. Bb1 a6 12. f3 Be8 13. Wc2 We7 14. g4 h6 15. Qg3 g6 16. Wg2 Bb8 17. h4 c5 18. g5 hg5 19. hg5 Qh7 20. f4±
c) RR 7...Qa6 8. b3 Qbd7 9. Qb2 Qc3 10. Qc3 dc4 11. bc4 c5 12. Bc1 cd4 13. ed4 e5 14. Qe4 ed4 15. Qd4 Qb7 16. Qd6 Wc7 17. Qb7 Wb7 18. Wd2 Bfe8 19. Wg5 Wc6 20. Bfd1 Qc5= Gulko — Vitolinsh, Moscow 1984

8. Qc4 Qb7 9. f3! c5

9...Qe7!? (Bondarevsky) 10. e4 c5 11. Qe3 [11. d5 ed5 12. ed5 a6 13. a4 b5=] 11...cd4 12. Qd4 Qc6 [12...Qc5 13. Qa4] 13. Qc6 Qc6 14. We2±

10. a3 cd4

10...Qc3 11. bc3±

11. ab4 dc3 12. Qc3 Qc6?

a) 12...a6

a1) 13. e4 b5 14. Qb3 Wb6 [14...Qc6 15. Qe3 Qd7 16. Wd6±] 15. Qh1 Qc6 16. Qg5 Qb4 17. Qf6 gf6 18. f4 Qh8 19. Wh5∞

a2) 13. Qd2 b5 14. Qb3 Qc6 15. Qe2 We7 16. We1± I. Zaitsev

a3) 13. b5 ab5 14. Ba8 Qa8 15. Qb5±

b) 12...Wc7!? 13. Qe2 Bd8 14. We1 Qc6= Geller

c) 12...Qd5!? 13. b5 [13. Qd5 ed5=] 13...Qc3 14. bc3 Wc7 Bondarevsky

13. b5 Qe5

a) 13...Qa5 14. Qe2! Wd1 [14...Qd5 15. Qd2±] 15. Bd1 Qb3 16. Ba3 Qc1 17. Bc1±

b) 13...Qb4 (O'Kelly) 14. Wb3 a5 15. ba6 [RR 15. Bd1!? Wc7 16. e4±] 15...Qa6 16. Bd1 Wc7 17. Qb5 Wc5∞

14. Qe2 Wc7

14...Qd5 15. Qd2 [15. Wd4± Bondarevsky] 15...f5 [15...We7!? Bondarevsky] 16. Qd5 Qd5 17. Qc3 Qc4 18. Wc1±

15. e4 Bfd8

15...Wc5 16. Qh1 Bfd8 17. We1 Qd3 18. Qd3 Bd3 19. We2 Bd7 20. Qe3±

16. We1 Wc5

16...Qfd7 (Smyslov) 17. Wg3 Qc5 18. Qf4 f6 19. Bc1±

17. Wf2 We7

a) 17...Wf2 18. Qf2 Qd3 19. Qd3 Bd3 20. Qe3± (Bondarevsky) 20...Qe8 21. Ba4 Qd6?! 22. Qe2+—

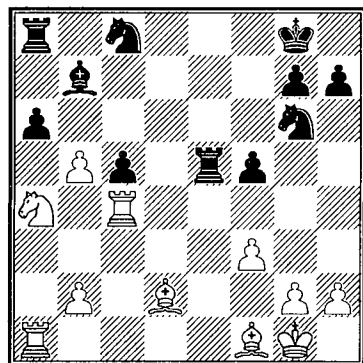
b) 17...Qd3 18. Qd3 Bd3 19. Wc5 bc5 20. Qg5± Bondarevsky

c) 17...Qfd7! 18. Qe3 Wb4!± Geller

18. Ba3 Qe8 19. Qf4 Qg6 20. Qe3 Qd6 20...Wb4 21. Bb1 [21. Qd1 Δ Ba4 Bondarevsky] 21...Qe5 [21...Qd6 22. Qa2+—] 22. Qf1 Qd3 23. Qd3 [23. Wc2 Qc5 24. Bba1±] 23...Bd3 24. Bba1±

21. Bfa1 Qc8 22. Qf1 f5?! 23. ef5 ef5 24. Ba4 Be8 25. Qd2 Wc5 26. Wc5!+— bc5 27. Bc4 Qe5 28. Qa4 a6

Q 28...Qb6 29. Bc5 Qa4 30. Be5 Qe5 31. Ba4 Qd7 32. Qc4 Qh8 [32...Qf8 33. Qb4 Qe8 34. Ba1+—] 33. Qe6 [33. Qe3 Qb6 34. Qb6 ab6 35. Ba8 Qa8 36. Qf2 f4 37. Qe2 g5 38. Qd3 g4 39. Qd4 gf3 40. gf3 Qf3 41. Qe5 Qg7 42. Qf4+—] 33...Qb6 34. Bf4+—

29. Qc5! ab5 30. Qb7! Ba1 31. Bc8 Qf7 32. Qd8 Qe7 33. Qc6 Qd7 34. Qe5 Qc8 35. Qg6 hg6 36. Qc3 Bb1 37. Qf2 b4 38. Qg7

1-0

Boleslavsky

242 (583)

E12

SPASSKY — PETROSIAN
Game 11

1. d4 Qf6 2. c4 e6 3. Qf3 b6 4. a3 Qb7 5. Qc3 d5 6. e3

a) 6. cd5

b) 6. ♖g5 ♗e7 7. e3± Geller

6...♗bd7

6...♗e7 7. cd5 ed5 8. ♖b5 c6 [8...♗bd7?

9. ♗e5] 9. ♖d3 0-0 10. b4 ♗bd7 11. 0-0

△ e4±

7. cd5

○ 7. b4 c5?! 8. bc5 bc5 9. ♖b1±

7...ed5 8. ♗e2?!

a) 8. ♖d3 (Bondarevsky) 8...c5=

b) 8. b4 ♖d6 [RR 8...c6 9. ♖d3 ♖d6 10.

0-0 0-0 11. ♖c2 ♖e7 12. ♖e1 c5 13. e4

cd4 14. ♗d5 ♖d8 15. ♖g5 ♖d5 16. ed5

h6 17. ♖h4 ♖c8 18. ♖d2 ♖c7 19. ♖f5 ♗d5

20. ♖d4± Johansson — Berg, Stockholm

1994] 9. ♖b3 0-0 10. a4 ♖e7 11. ♖a3=

O'Kelly

8...♖d6 9. b4 0-0

9...♗e4 (Gufeld) 10. ♖b3 ♗c3 [10...♗df6

11. ♗e5±] 11. ♖c3 a6 12. ♖b2 [12. a4!?]

△ b5] 12...0-0 13. ♗e5±

10. 0-0 a6

10...♗e4!? Bondarevsky

11. ♖b3

11. b5!? ab5 12. ♗b5 ♖e7 13. a4∞

Bon-darevsky

11...♖e7! 12. ♖b1

a) 12. b5 ab5 13. ♗b5 c5! 14. ♗d6 ♖d6

15. dc5 bc5!±

b) 12. ♖b2!? Geller

12...♗e4 13. a4

a) 13. ♗d5? ♖d5 14. ♖d5 ♗c3-+

b) 13. ♗e1!? Korchnoi

13...♗df6

13...♖b4 14. ♗e4! [14. ♗d5?! ♖d5 15.

♖b4 ♖b4 16. ♖b4 a5 17. ♖b2 ♗c3±]

14...de4 15. ♖b4 c5 16. dc5 ef3 17. ♖f3

♖f3 18. gf3= Bondarevsky

14. b5 ♗c3 15. ♖c3 ♗e4 16. ♖c2

○ 16. ♖b3± Bondarevsky

16...♖fc8 17. ♖b2

17. ♗d2 ab5 18. ab5 [18. ♗e4 de4 19. ab5

♖d5 20. ♖c4 c6 21. ♖b3 ♖e6±] 18...c5!

19. ♗e4 cd4 20. ♖d3 de4 21. ♖d4 ♖e5

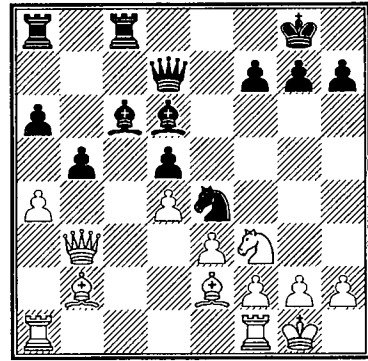
22. ♖b6 ♖cb8± Korchnoi

17...c6 18. bc6 ♖c6 19. ♖b3 ♖d7 20. ♖a1

a) 20. ♖fc1 ♖a4 21. ♖b6 ♖b5±

b) 20. ♗e5 ♖e5 21. de5 ♖cb8±

20...b5

21. a5?

○ 21. ab5 ♖b5 22. ♖b5 ♖b5 23. ♖b5 ab5

24. ♖a8 ♖a8 25. ♖a1 ♖a1 26. ♖a1 ♖a3

[26...b4 27. ♗f1 b3 28. ♖b2 ♖b4 29.

♗e5 ♖c3 30. ♗d3 ♖b2 31. ♗b2 ♗d2 32.

♗e2 ♗c4 33. ♗c4 dc4 34. ♗d2 b2 35.

♗c2 c3 36. e4=] 27. ♗e1 b4 28. ♗c2 ♗d2

29. ♖c3= Korchnoi

21...♖b7

21...b4 22. ♗e5 ♖e5 23. de5 ♖b5 [23...

♗d2?! 24. ♖b4±] 24. ♖b5 ♖b5±

22. ♗e5

○ 22. ♖fc1 ♖c4 23. ♖d1 △ ♗e5, f3

Korch-noi

22...♖d8

a) 22...♖e5 23. de5 ♗d2 24. ♖b4! ♗f1

25. ♖g4! ♖c6 [25...♖c4 26. ♖c4 bc4 27.

♖d7 ♗d2 28. ♖c3∞] 26. ♖c8 ♖c8 27. ♖f1

[27. ♖c1? ♖c1 28. ♖c1 ♖c1 29. f3 ♗e3

30. ♗f2 ♗f5 31. g4 ♖c4!-+] 27...d4 28.

f3 de3 29. ♖d4±

b) 22...♖e7± Geller

23. ♖fd1

23. ♖d3!

a) 23...♗d2? 24. ♖h7! ♗f8 [24...♗h7

25. ♖d3 ♗e4 26. ♗f7 ♖e7 27. ♗d6 ♖d6

28. f3±] 25. ♖d3 ♗f1 [25...♗c4 26. ♖c1]

26. ♖f1 [26. ♖f5] 26...♖e5 [26...g6 27.

♗f7] 27. de5 g6 28. f4∞ Bondarevsky

b) 23...♖e7! 24. f3 ♗c5 △ ♗a4±

23...♖h4 24. g3 ♖e7 25. f3?

[18...e6 19. Bb5 Wa6 20. Wa6 ba6 21. Bb7 Qb2 22. e2 e2 23. Bb1 e5 24. Ba7 e4 25. e1±] 19. Qd4! Qb2 20. Wb3 [20. e2 Wb2 21. h3 e2 22. Qe2 We2 23. Bd7±] 20...Wb3 21. ab3 Qd3 22. e3 Bfd8 [22...Bfe8 23. h3+-] 23. Bd8 Bd8 24. e7 d4 25. ed4 e2 26. Bb1 Bd4 27. e6±

14. e1 c8! 15. Wc2

a) 15. Qd5?! Qd5 16. e5 Qb6 17. Wb3 Qd5 18. Wd5 Bd8 19. We4 e6 Bon-darevsky

b) 15. Wb5 Qb6 [15...a6? 16. Qd5!+-]

b1) 16. Wd3 e4± Bondarevsky

b2) RR 16. e4 Bd8 17. Bc1 Wd7 18. Wd7 Bd7 19. f3 e6 20. b3 a6 21. e3 e8 22. Qd1 Bc8 23. Qf2 Bc1 24. Bc1 Bc7 25. Bd1± Kasparov — Palatnik, Moscow 1981

15...Bd8 16. b3 Qe5

Q 16...Qa5

17. e2 Wd7

a) 17...Qc6 18. Qc6 Wc6 [18...bc6 19. Qa4±] 19. Wd3 e6 20. Bc1 Wb6 21. Qb5±

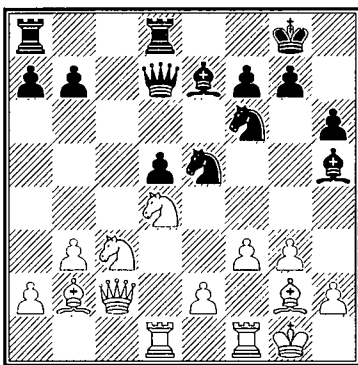
b) 17...e4 18. Bc1 e3 (Lilienthal) 19. Qcb5! Wc2 [19...Wd7 20. Wc7±; 19...Wg4 20. f3 Wh5 21. e3 Wh3 22. Wf5±] 20. Bc2 e2 21. e2 a6 22. Qc7 Bc8 23. Qf5±

c) 17...e3!± Bondarevsky

18. f3! e5

a) 18...e6 19. f4 Qeg4 20. f5+-

b) 18...e3 19. e3 Wh3 20. Wf5 Wf5 21. Qf5 e5 22. e2 b6 23. Qb5+-

19. Wf5! Qc6

a) 19...Wc7 20. Qcb5 Wb8 21. Qe6!+- Bon-darevsky

b) 19...Wf5 20. Qf5 e5 21. e3 h1 e6 22. Qa4!±

c) 19...e6 20. Qcb5 e8 [20...e6 21. Wd7 Bd7 22. Qd6 Bd6 23. Qb5 Bb6 24. Qc7+-] 21. Wd7 Qe7 [21...Bd7 22. Bc1 Bd8 23. Qc7+-] 22. Qf5 e5 [22...Qe5 23. Bc1!] 23. e5 Qe5 24. Qc7 Bb8 25. Qe7+-

20. Wd7 Bd7 21. Qc6

21. Qa4 Qd4 22. e4 Bc8 B Bc2 Bon-darevsky

21...bc6 22. Qa4 Qe8

a) 22...c5 23. e6 g6 24. e3 [24. g4 e6 25. f4 Bb8 26. f5+-] 24...Bdd8 25. Bc1+-

b) 22...e6 Lilienthal

b1) 23. e6 g6 24. e3 Bdd8 [24...Bc7 25. e4+-] 25. Bc1+-

b2) 23. e3 Bdd8 [23...Bb7 24. e6 g6 25. e4+-] 24. Bc1+- Bondarevsky

23. Bc1

23. e3

a) 23...Bdd8 24. Bc1+-

b) 23...Bb7 24. Bc1 Bc7 25. e5 e6 26. e6 Qd6 27. Bfd1 Qb5 28. Qc5

b1) 28...Bb7 29. e2 f6 30. Qa6 e8 31. Qb4 Bc7 32. a4 a5 [32...Qd6 33. Qd5+-] 33. ab5 ab4 34. e6 e7 35. e5 e5 36. Bb5+- Lilienthal

b2) 28...a5

b21) 29. Qd3 a4! [29...g5 30. Qe5 Bb8 31. Qc6 Bb2 32. e1+-; 29...f6 30. Qf4 e8 31. a4+-] 30. Qe5 [30. Qf4 e6 31. Qg6 fg6±] 30...ab3 31. ab3 Ba3 [31...Ba6 32. Qd7 Qa7 33. Bb5+-] 32. Bc6 Bb3 33. Bb5 Bc6 34. Qc6 e6 35. Qe7 e7 36. Qg6 e6 37. e5 e6 38. e3 Qc3 [38...Qc7 39. Bb5 e6 40. Bb7!+-] 39. Bb7 Bb2 40. e4± Lilienthal

b22) 29. a4 Qd6 [29...Qa7 30. Qd3 Bb7 31. Qf4 e6 32. Bb5+-] 30. Qd3 g5 31. Qe5+-

c) 23...Bc7 24. e5 e6 25. e6 Qd6 26. e4 Qe4! 27. g4 [27. f4 e4 28. Bb1

de4± Filip] 27...g5 28. g2 g6 29. f4
e4 30. f5 h7 31. e4 de4 32. c5
e7 33. fe1 e3 34. d6 h5 35. h3 hg4
36. hg4 g6 37. f6 e5 38. c6 g5±

23...c7 24. e5! d6

24...d6 25. g4 g6 26. f4 Bondarevsky

25. d6 d6 26. fd1 b5

26...ac8 27. e4 e4 28. g4+-

27. f2

a) 27. c5 a5 28. d3 a4 29. f4 g6±

b) 27. c5 f5 28. dc1 d4 29. f2 ac8±

c) 27. g4! g6 28. f4

c1) 28...f6? 29. c6!+- Bondarevsky

c2) 28...e4 29. e4 de4 30. f2+-

c3) 28...h7 29. f5 g6 30. e4 de4 31. e4

e8 32. c5 a5 33. a4 a7 34. d6+-

c4) 28...e8 29. f5 h7 30. e4! de4 31.

c5 e3 32. d3! a5 33. e1 e2 34. a4

a7 35. d2 ce7 36. f2 f6 37. de2

f8 38. b7 e2 39. e2 b8 40. a5

g8 41. d2+-

27...f6 28. e3

a) 28. f1 b8 29. c5 b6

b) 28. c5! e7 29. a6 e8 30. a4 d6

31. e4

28...f7

c 28...b8 29. c5 b6±

29. f1 d6

29...b8!?

30. c3

a) 30. e4 e8

b) 30. a6!? (Lilienthal) 30...f8 31. c5

[31. c3 e7 32. dc1 e8±] 31...e7

32. dc1± Bondarevsky

30...f8?

30...g5 31. c5 a5 32. dc1 e7 33.

d3 e8±

31. c5 a5

31...e7 32. a6 cc8 33. dc1 d7 34.

b4+-

32. dc1 e7 33. h3

33. a6 e8

33...aa7

a) 33...e8? 34. e6 f7 35. d4+-

b) 33...f5?! 34. d3 e8 35. f4 a6 36. e2

b5 37. c2 g6 38. a4 d6 39. d4+-

34. a4?

34. d3 e8 35. f4 f7 36. c6 [36.
e2 b5 37. c5 a4±] 36...c6 37.
c6 b5 38. d5 e8 39. e4±
Lilienthal; 38. e6+-

34...g5! 35. d1

35. d3 e8 36. c6 c6 37. c6 e8

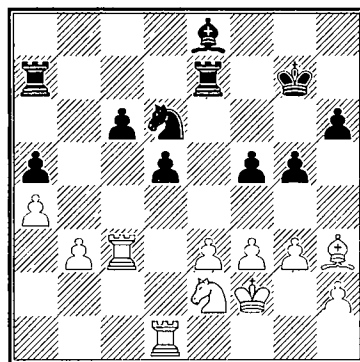
38. c5±

35...g7 36. d3 e8 37. c1 f5 38.

e2?!

38. g2 g4 39. f4 e4 40. e4 fe4 41.

e2 f7 42. d4 f6 43. dc1 a6=

38...g4! 39. g2 gf3! 40. f3 e4 41. e4

fe4 42. d4 f7 43. g2 f6 44. f1

44. dc1 a6 45. b1 f8 46. b4 ab4

47. b4 e7 48. b3

a) 48...d6?! 49. c5 a7 50. a5 h5

51. a6 e2 52. b6! [52. b7?! f1 53.

g1 h3 54. c1 a8 55. a7 af8 56.

bb1 f2 57. a8 g2] 52...e5 53. b7

f1 54. g1 h3 55. d7+-

b) 48...a7 49. a5 d7 50. b6 d6 51.

d4 a5 52. c6 a2 53. g1 c7?

54. e5+-; 53...a1=

44...f1 45. f1 h5!

a) 45...f6? 46. c6 c7 47. b4+-

b) 45...f7? 46. c6 c7 47. e5+-

c) 45...f8 46. g4 d7 47. c2 a6 48.

g2 e7 49. g3 b6 [49...d6 50.

f2] 50. c5 d6 51. a5 c5 52. b5

e5 53. c3 c6 [53...b3 54. c5

e6 55. c6! =] 54. c5 d6 55. b5!

[55. a5 b3 56. b5 e5 57. f2

b2±] 55...b5 56. b5 c5 57. d4

f6 58. h4 f1 59. a5 b4 [59...a1 60. g5 hg5 61. hg5 a5? 62. b4 b4 63. c6+-] 60. a6 c5 61. b4!

46. g2

46. h3 d7 47. g4 h4!?

46...d7 47. c2! a6 48. g4! hg4

a) 48...g4? 49. c6±

b) 48...h4 49. h3∞

c) 48...f6 49. gh5 e5 50. f2∞

49. g3

49... f6 50. f4 b6 51. c5 a6=

½-½

Boleslavsky

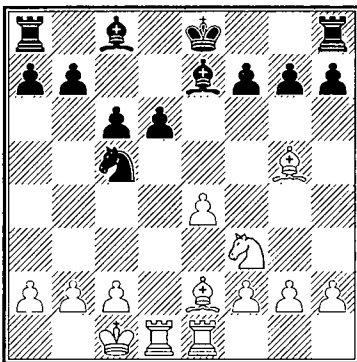
244 (585)

C42

SPASSKY — PETROSIAN

Game 13

1. e4 e5 2. f3 f6 3. e5 d6 4. f3 e4 5. e2 e7 6. d3 f6 7. g5 e2 7...b7 8. c3 e2 9. e2 h6 10. h4 g6 (Bronstein) 11. 0-0-0 g7 12. e1± 8. e2 e7 9. c3 c6 9...d7 Δ c6= Bondarevsky 10. 0-0-0 a6 11. e4 11. e1 — game 246 11...e4 12. de4 c5 13. e1 RR 13. e7 e7 14. e1 e6 15. d2 g5 16. f3 h5 17. b3 h4 18. h3 b5 19. f1 d7 20. e3 e5 21. b2 hd8= Reyes — Vasques, San Fernando 1991

13...g5

a) 13...e4 14. e7 e7 15. d3 d5 16. e4 de4 17. e4 e6 18. d4± Bondarevsky

b) 13...f6 14. f4 e4 15. d3 d5 [15...f2? 16. d6] 16. e4 de4 17. e4 b1) 17...f7 18. e1 d8 [18...c5 19. b4±]

19. c7!±

b2) 17...f5 18. e2 f7 19. d4 d7=

Bondarevsky

14. g5 e7 15. f3 d8 16. d4 g6

17. f1 f8 18. b4 e6 19. b3 b6 20.

e3

20. g3 Δ f4± Bondarevsky

20...b7 21. a3 d7 22. g3 e8 23. h4

dd8 24. c4 c7 25. e1 e7

½-½

Boleslavsky

245 (586)

D55

PETROSIAN — SPASSKY

Game 14

1. c4 e6 2. d4 d5 3. f3 f6 4. g5 e7 5. e3 0-0 6. cd5 ed5 6...d5 7. e7 e7 8. e4 f6 9. c3 c5 10. e5 d5= 7. c3 b7 7...f5?! 8. b3 8. d3 b6 9. 0-0 b7 10. c1 c5 11. f5 a) 11. e5 e5 12. de5 e4 13. e7 e7 14. f4 c3 15. c3 f5= b) 11. e2!? (Δ e5,f4) 11...h5∞ 11...e8 12. e1 a) 12. d7 d7 [12...d7 13. e7 e7 14. dc5 c5 15. d4±] 13. dc5 bc5 14. f6 f6 15. a4 c4 Δ 16. c4? a6 17. c5 b5-+ b) 12. e5 e5 13. de5 e4= c) RR 12. c2 g6 [12...h6 13. f4 h5 14. a4 f8 15. e5 g6 16. h3 f6 17. g3 g3 18. hg3 d6 19. dc5 bc5 20. f1 f1 21. e4 c6 22. a6 d4 23. b5 b5 24. b5 g7= Scheider — Meyers, Bern 1995] 13. h3 e4 14. e7 e7 15. d7 d7 16. dc5 bc5 17. e4 de4 18. d2 e5 19. f1 g4 20. h3 h4 21. c4 g5 22. h2 c8 23. d8 g7 24. c8 c8 25. d6 Gligoric — Bobotsov, Venice 1971

12...♖f8

a) 12...c4 13. ♘e5 ♘e5 14. de5 ♘e4 15. ♙e7 ♙e7 16. ♚d4±

b) 12...♘e4 13. ♙e7 [13. ♙d7 ♚d7 14. ♙e7 ♚e7 15. dc5 ♘c3 16. ♙c3 bc5=] 13...♙e7! [13...♚e7 14. ♙d7 ♚d7 15. dc5 ♘c5± Bon-darevsky] 14. dc5 [14. ♙d7 ♙d7 15. dc5 bc5=] 14...♘dc5±

13. dc5 bc5 14. ♘a4 ♘e4

a) 14...c4?! 15. ♘d4±

b) 14...♘6d7 15. ♙e7 ♚e7 16. b4! c4 [16...cb4? 17. ♙c7+-] 17. ♙b1±

15. ♙e7

15. ♙e4 de4 16. ♚d8 ♙d8= Bondarevsky

15...♚e7 16. ♘d2

16. ♚c2!?

16...♘d6

16...♘f2?! 17. ♘f2 ♚f6 18. ♘g1 [18. ♚f3 ♚h4±] 18...♚f5 19. ♘c5± Bondarevsky

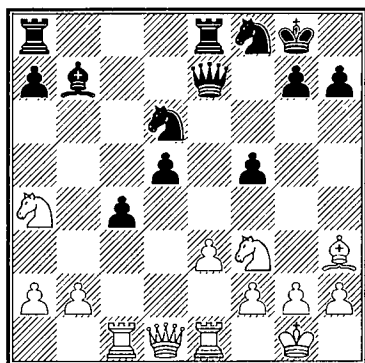
17. ♙g4

○ 17. ♙h3 Bondarevsky

17...c4 18. ♘f3?

18. b3 cb3 19. ♘b3±

18...f5! 19. ♙h3

19...♘d7?

19...g5

a) 20. e4 g4? 21. ef5 ♚g7 22. f6 ♚g6 23. ♙e8 ♙e8 24. ♘h4+-; 20...de4 21. ♘g5 ♙ad8±; 20...fe4± Bondarevsky

b) 20. g4 h5 21. gf5 [21. ♘d4 hg4 22. ♙g2 ♘e4+-] 21...g4+-

20. g3 ♘f6 21. ♘d4 g6 22. ♘c3 ♘de4

23. ♙f1 ♙ac8 24. ♙c2 ♚b4 25. ♘e4 ♘e4

25...fe4?! 26. ♙h3; 26. ♚d2 ♚b6 27. b3±

26. ♚e2 ♘c5

○ 26...a5 27. b3 ♙a6 28. ♚d1 a4±

27. ♚d2 a5

27...♚b6 28. b3! cb3 29. ab3 △ 29...♘b3?

30. ♘b3 ♚b3 31. ♙b2+-

28. b3! ♚d2 29. ♙d2 ♙a6 30. ♙ed1

○ 30. ♙b1 △ 30...♙b8? 31. ♘c6

30...♙ed8 31. ♙b1 ♘f7?

○ 31...♙d6 32. ♙c2±

32. ♙e2

32. bc4! ♙c4 [32...dc4 33. ♙b6 ♙b8? 34. ♙a6

♘a6 35. ♙c4+-] 33. ♙c4 [33. ♙c2±] 33...

dc4 34. ♙c2±

32...♘d3! 33. ♙dd1

a) 33. ♙d3 cd3 34. ♙bd1 ♙c3±

b) 33. bc4 dc4 34. ♙b6 c3! [34...♘b4 Bon-darevsky] 35. ♙d3 c2 36. ♘c2 ♙d3

33...♘e7 34. ♘f1 ♘b4

34...♙c7!?

35. a3 ♘a2! 36. bc4! ♘c3 37. ♙b6! ♙d6!

a) 37...♘d1? 38. ♙a6 ♘c3 39. ♘c6+-

b) 37...♙c4 38. ♙c4 ♙c4 [38...♘d1 39. ♙b3±]

39. ♙c1±

38. ♙d6 ♘d6 39. ♙c1 ♘e2 40. ♘e2 dc4?!

40...♙c4 41. ♘d2 ♙b8=

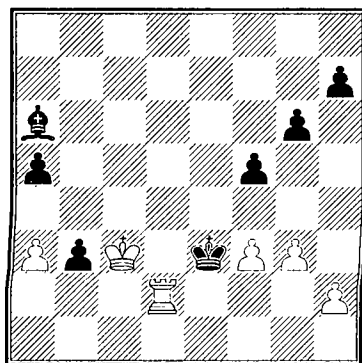
41. ♘d2 ♙b8 42. ♘c3 ♘d5 43. ♙d1 ♘e4?

43...♘c5= Bondarevsky

44. f3! ♘e3

44...♘d5 45. ♘f5+-; 44...♘e5 45. ♘c6+-

45. ♙d2! ♙b3 46. ♘b3 cb3

47. ♙d7

47. f4!?

a) 47...c3 48. d7 h5 49. d6 e2 50. g6 g2 51. d6! h2 [51...a4 52. d2 c3 53. b4 e3 54. b2+] 52. d2 g3 53. e2 f4 [53...a4 54. b4 f4 55. a4 h4 56. b3 g3 57. e8 h3 58. g8 f3 59. a4 h2 60. h8 g2 61. a5+] 54. b3 h4 55. f2 g4 56. c3 h3 57. d4 f4 58. e4 g3 59. f3 g2 60. f4 h2 61. h4+—

b) 47...a4 48. d7

b1) 48...c2 49. h7 e2 50. a7 [50. g7 e5] 50...g2 51. d7 c2 [51...h2 52. d2 g3 53. e2 f4 54. e6 g5 55. d2+] 52. d4 g2 [52...e5 53. d6 e8 54. e6 f7 55. f6 e8 56. f8 e5 57. g8+] 53. d2 c2 54. b4 e3 55. b2+—

b2) 48...h5 49. d6 [49. a7 e5 50. a5 d7 51. a6+— Bondarevsky] 49...e2 50. g6 c2 [50...g4 51. a6 c2 52. a4 g2 53. d4 h2 54. d3 g2 55. a4 e3 56. a5 g3 57. a6+] 51. h3! [51. h4? g4! 52. g4 f4! 53. f5 g3 54. f6 h2 55. f7 g3 56. f8 g2 57. f4 h3 58. d4 h2 59. a4 g1 60. f4 h3=] 51...c3 [51...e1 52. g4+; 51...e3 52. e6 c2 53. e5 g3 54. f5 e1 55. h5 c4 56. h4 g4 57. a5+] 52. g4 f4 [52...hg4 53. h4+; 52...fg4 53. f5 b2 54. b6 d1 55. f6 e3 56. b3 ab3 57. b2+] 53. g5 f3 [53...h4 54. e6+] 54. h4 g4 55. d6 f4 56. g6 e4 57. g7 h7 58. d8+—

47...h5

47...c3 48. h7 g2 49. b3 [49. h6 e2 50. g6 h2 51. b3 g4 52. c3 g3 53. d2+] 49...e2 [49...g5 50. g7 g4 51. h7 e5 52. c3+] 50. d7! g5 51. c3 f4 52. g4 f4 53. d2 f3 54. h4+—

48. a7

48. d6 e2 49. f4+—

48...e1!

48...e2 49. f4 h4 50. gh4 c4 51. a5 e4 52. b3 f4 53. c3 f3 54. d2+—

49. f4 h4!

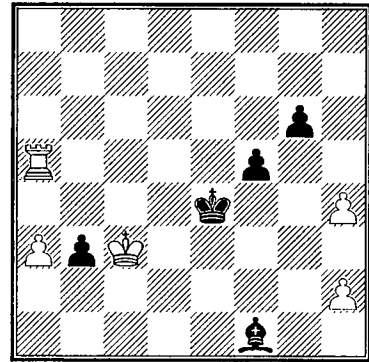
49...c2 50. a5 g2 51. e5 h2 52. e3 h3 53. b3 h4 54. gh4 h4 [54...g4 55. e6+] 55. e1 g2 56. g1+—

50. gh4

50. a5? h3 51. d5 c2 52. d2 g1 53. a4 g2 54. a5 h2 55. a6 g3+—

50...c4 51. a5 e4

51...g4 52. a4 f4 53. b4+—

52. b3?

52. a8 f4 53. e8

a) 53...d5 54. b3 f3 55. c3 e3 56. f8 e4 57. d2+— Kotkov; 54. g8+—

b) 53...c3 54. e6 b2 [54...g4 55. g6 h4 56. d2+] 55. b2 g4 [55...d3 56. c3 e5 57. e5 g2 58. h5+] 56. g6 h4 57. c3 f3 58. d2+— Kotkov 52...f4 53. g5

53. a8 f3 54. e8 d3!—

53...f3 54. g6 e3!

54...f2? 55. f6 e3 56. h5 e2 57. f2! c2 58. h6 d3 59. a4 e3 60. a5+—

55. g1

55. f6 f5 56. e6 f2 57. c1 e3 58. h5 f5=

55...f2 56. c1

½-½

Boleslavsky

246 (587)

C42

SPASSKY — PETROSIAN

Game 15

1. e4 e5 2. f3 f6 3. e5 d6 4. f3

1. e4 5. ♖e2 ♗e7 6. d3 ♜f6 7. ♙g5 ♖e2
8. ♙e2 ♙e7 9. ♜c3 c6 10. 0-0-0 ♜a6
11. ♜he1 ♜c7= 12. ♙f1 ♜e6 13. ♙d2
13. ♙h4

a) RR 13...d5 14. d4 ♙d7 15. h3 ♜d8 16.
♜e5 ♙c8 17. f3 ♜d7 18. ♙e7 ♜e7 19.
♜g4 ♜he8 20. b4 ♜f8 21. b5 ♜c7 22. f4
♜e1 23. ♜e1 ♜e6 24. bc6 bc6 25. ♜e2
♙a6= Ernst — Schlusser, Gausdal 1985

b) 13...♜h5= Bondarevsky
13...♙d7 14. d4 h6 15. ♙d3 d5 16. h3
♜d8 17. a3 0-0 18. ♙e3 ♙c8 19. ♜h4
♜fe8

20. ♜f5 ♙f8=

½-½

Boleslavsky

247 (588)

D34

PETROSIAN — SPASSKY

Game 16

1. c4 e6 2. d4 d5 3. ♜f3 c5 4. cd5 ed5 5.
g3 ♜c6 6. ♙g2 ♜f6 7. 0-0 ♙e7 8. ♜c3 0-0
9. ♙g5 ♙e6 10. dc5

10. ♙f6? ♙f6 11. dc5 ♙c3 [11...d4 12. ♜e4±]
12. bc3 ♖a5 13. ♖b1! ♜a7, ♜g5

10...♙c5 11. ♙f6

11. ♜a4? Bondarevsky; 11. ♜c1 ♙e7 [11...
♙b6 12. b3±] 12. ♜d4 ♜d4 13. ♖d4±
11...♖f6 12. ♜d5 ♖b2 13. ♜c7 ♜ad8 14.

♖c1 ♖c1

14...♖b6? 15. ♜e6 fe6 16. ♜b1±

15. ♜ac1

15. ♜fc1 b6 16. ♜a6?! ♜d4 17. ♜c5 ♜e2
18. ♜f1 ♜c1 19. ♜e6 ♜d1 20. ♜e1 fe6 21.
♙h3 ♜f6 22. ♙g4 ♜e1 23. ♜e1 ♜d3f

15...b6

15...♙e7 16. ♜e6 fe6 17. ♜c4 ♜ ♜b1±
Bon-darevsky; 15...♙b6±

16. ♜e6 fe6 17. ♜c4?

a) 17. ♜g5?! ♜d4

b) 17. ♙h3

b1) 17...e5 18. ♜g5 ♜d4 19. ♙g4! h6 20.
♜e4± Geller

b2) RR 17...♜fe8 18. ♜g5 ♜d4 19. ♙g4
♜d5 20. h4 h6 21. ♜e4 h5 22. ♙f3 ♜f3
23. ef3 ♜ed8 24. ♜g2 ♙e7 25. ♜c7 ♜d7

26. ♜fc1 ♜f7 27. ♜lc6 ♙d8= Lechtynsky
— Espig, Halle 1981

b3) 17...♜f6 18. ♜g5 [18. ♜g2 ♜df8⇒] 18...
♜d4

b31) 19. ♙g4? ♜g6

b32) 19. ♜g2 ♜g6 20. f4 [20. ♜e4? ♜e2
♜ ♜f4+] 20...♜f5 21. ♜h1±

b33) 19. ♜h1 ♜e2 [19...♜g6?! 20. f4 h6 21.
♜e4 ♜e2 22. ♜c5 ♜c1 (22...bc5 23.

♜c5±) 23. ♜e6 ♜e8 (23...♜d6 24. f5!+) 24.
♜c7±] 20. ♙e6 ♜e6 [20...♜h8 21.

♜ce1+] 21. ♜e6 ♜d6 22. ♜c5 bc5 23.
♜c5±

c) RR 17. e3 h6 18. ♜c4 ♜d6 19. ♜e4 ♜f5
20. h4 ♜f7 21. ♜h2 ♜e7 22. g4 ♜f8 23. g5
♜d5 24. ♙h3 ♜d6 25. ♜g3 ♜e8 26. ♜c1

♜d8 27. ♜ec4 a5 28. a4± Huzman —
Stri-punsky, Simferopol 1990

17...♜d4 18. ♜d4 ♜d4 19. ♜d4 ♙d4 20.
e3 ♙c5 21. ♜d1 ♜f7

RR 21...♜e8 22. ♙c6 ♜e7 23. ♜g2 ♜f7
24. ♜f3 ♜c7 25. ♙b5 ♜e7 26. ♜e4 ½-½

Kochi-ev — Arkhipov, Protvino 1988

22. ♙e4

♜ 22. ♙h3 ♜e7

a) 23. ♜d8 ♜f7 24. ♜c8 a5 [24...♜d7? 25.
♜c6 ♙d6 (25...♜d6 26. ♜c7±) 26. e4 ♜

e5±] 25. ♜c6 ♜f6 26. ♜f1 ♜e5 27. ♙g2
♜d7 28. f4 ♜f6 29. ♜e2 ♜d6= Bondarevsky

b) 23. ♜f1±

22...g6 23. h4 ♜c7 24. ♜g2 ♙e7 25. ♜f3

25. h5 gh5 26. ♜h1 ♜c5= Bondarevsky

25...♜g7 26. ♜d2 ♙b4 27. ♜c2 ♜c2 28. ♙c2
♜f6 29. ♙d3 h6 30. ♙e4 g5 31. h5 ♙e1

½-½

Boleslavsky

248 (589)

B42

SPASSKY — PETROSIAN

Game 17

1. e4 c5 2. ♜f3 e6 3. d4 cd4 4. ♜d4 a6 5.
♙d3 ♜c6 6. ♜c6 bc6 7. 0-0 d5 8. ♜d2

♜f6 9. b3 ♙b4! 10. ♙b2!

a) 10. e5? ♙c3 Bondarevsky

b) 10. ed5

b1) 10...cd5⇒ Bondarevsky

b2) RR 10...♗c3 11. ♖b1 cd5 12. ♗b2 ♗c7 13. ♗c3 ♗c3 14. ♗e2 ♗b7 15. ♖be1 0-0 16. f4 ♗d7 17. ♗f3 a5 18. a4 h6 19. ♗e3 ♖fc8 20. ♗d4 ♗a6 ♖ Robatsch — Portisch, Varna 1962

10...a5

a) 10...♗d2 11. ♗d2 de4 12. ♗g5 ed3 [12...0-0 13. ♗e4±] 13. ♗g7 ♖g8 14. ♗f6 ♗f6 15. ♗f6 dc2 16. ♗ac1±

b) 10...0-0!?

11. c3

11. a3 ♗d2 [11...♗e7] 12. ♗d2 de4 13. ♗g5 ed3 14. ♗g7 ♖g8 15. ♗f6 ♗f6 16. ♗f6 dc2 17. ♖fc1 [17. ♖ac1? ♗a6 18. ♖fe1 ♗d3±] 17...♖b8 18. ♖c2 ♖b3± Δ 19. ♖c6? ♗b7; RR 20. ♖d1 ♖g2 21. ♗f1 ♖b1 22. ♖b1 ♗c6 23. ♖d1+-

11...♗e7 12. c4 0-0 13. ♗c2

13. a3!? Δ ♗f3 Bondarevsky

13...h6 14. a3 ♗a6! 15. ♖fe1

15. ♖ad1!? [15. f4? ♗g4] 15...♗b6 16. ♗c3 ♖ad8 [16...♖fe8 Polugaevsky] 17. ♗c2 d4 18. ♗g3 e5! 19. ♗e5 [19. f4? ♗h5; 19. ♗f3 ♗c4±] 19...♗d6 20. ♗f5 ♗c8 21. ♗f3 d3! [21...♗g4?! 22. ♗d3 ♗d1 23. ♗d1○○]

a) 22. ♗f6 dc2 23. ♗d8 cd1 ♗ 24. ♗b6 ♗d2+-

b) 22. ♗d3 ♗g4 23. ♗e3 [23. ♗f6 ♗f3 24. ♗d8 ♖d8 25. ♗f3 ♗b3+-] 23...♗e3 24. ♖e3 ♗d1 25. ♖d1 ♗h2+-

c) 22. ♗b1 ♗g4±

15...♗b6 16. ed5

16. ♗c3 d4! Δ 17. ♗d4? ♗d4 18. ♗d4 ♖ad8 19. ♗f3 e5!+-

16...cd5 17. cd5 ♗d3 18. ♗d3 ♖f8! 19. ♗c4 ♗a6 20. ♗f3

20. d6 ♗d6 [20...♖d6] 21. ♗f3 Bondarevsky

20...♖d5 21. ♖ad1

21. a4 ♖f5± Bondarevsky

21...♖f5

21...a4 [21...♖ad8 22. a4±] 22. ♖d5 ♗d5

23. ♗e5 ♗f6 24. b4 ♖c8± Bondarevsky

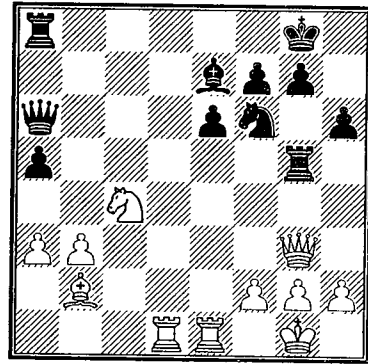
22. ♗g3 ♖g5

22...♗b7 23. ♗f6 [23. ♖e5 Bondarevsky]

23... ♖f6 [23...♗f6 24. a4=] 24. ♗d6 [24.

♗e5?! ♗a3] 24...♗d6 25. ♖d6 ♖g6 26.

♗h3 ♖b8±

23. ♗c7!?

23. ♗f3

23...♖e8

23...♗d5 [23...♖a7 24. ♗b8 ♗h7 25. ♗f6 ♗f6 26. ♖d6 ♗b7=] 24. ♖d5 [24. ♗d7? ♖d8 25. ♗a4 ♗f4→ Bondarevsky; 25...♗a8!±] 24...ed5

a) 25. ♖e7 dc4 26. ♖f7 [26. h4 ♖g4 27. ♖g6 Δ ♗b6±] 26...♖g2! 27. ♗h1 [27. ♗g2 ♗g6+-] 27...c3+-; 27...♖g1+- Bondarevsky

b) 25. ♗b6

b1) 25...♖a7? 26. ♗c8 ♗f8 27. ♗d8 [27. h4?! ♖g6 28. ♗a6 ♖a6 29. ♗d5 ♖ae6±; 27. ♖e8 ♗c8 28. ♗c8 ♖c7 29. h4 ♖g6±] 27...♖g6 [27...♗d3 28. h4+-] 28. ♖e8 ♖b6 29. ♖f8 ♗h7 30. ♖h8 ♗g6 31. g4+- Bondarevsky

b2) 25...♗d6! 26. ♗d6 [26. ♗c6 ♖d8] 26...♖g6 27. ♗d5 [27. ♗g6 ♖g6 28. ♗a8±] 27...♖b6± Bondarevsky

c) 25. h4!

c1) 25...♖g6 26. ♖e7 dc4 27. h5! ♖c6 [27... ♖c8 28. hg6!+-; 27...♖g5 28. ♖f7+- Lilienthal] 28. ♗g3 ♖f6 29. bc4±

c2) 25...♖f5

c21) 26. ♗g3 ♗f6±

c22) 26. ♖e7 dc4

c221) 27. ♗g3 ♗g6 28. ♗g6 ♖g6 29. ♖g7 ♗f8

30. ♖h7 [30. bc4 ♖b8+- Lilienthal]

30...♖d8! 31. ♖h8 ♗e7 32. ♖h7 ♗e6 33.

bc4 ♖d2! 34. ♗c3 ♖c2 35. ♗a5 ♖f2 36.

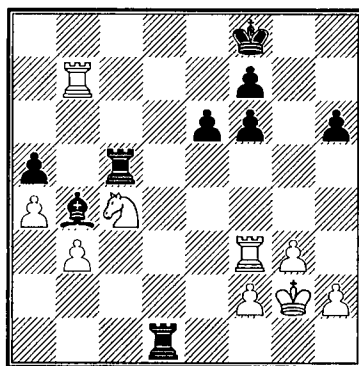
♖h6 ♖g2 37. ♗f1 ♖cf2 38. ♗e1 ♖b2 39.

♗f1 ♖gf2! 40. ♗g1 ♖fc2 41. ♗e1 ♖b1

42. ♗f1 ♖cc1+-

c222) 27. bc4 ♖g6 [27...♙c8 28. ♗d7 ♙f4 29. ♕e5 ♙cc4 30. ♕f4 ♙f4 31. ♗e8 ♖h7 32. ♙f7± Lilienthal; 27...♗c8 28. ♗g3 ♙f8 29. ♙c7 ♙d8 30. c5±] 28. ♕e5 (Lilienthal) [28. f3!= Δ 28...♙f3? 29. ♗b7+- Bondarevsky] 28...♗h5! 29. ♗b7 [29. ♕g3 ♙c5±] 29... ♙d8 30. ♕g3 ♙c5± c23) 26. ♖e3 ♗e6! 27. ♖f5 [27. ♖c2 ♕d6 28. ♗c3 ♗g6 29. ♖e3 ♙h5+-; 27. ♕g7 ♕d6 28. ♗c2 ♙f4 29. g3 ♙e4+] 27...♗e1 28. ♖h2 ♕f8 29. ♗g3 [29. ♖h6 gh6 30. ♗g3 ♖h7 31. ♗d3 ♗e4+] 29...♗e6! 30. ♖g7 ♗g6+- c24) 26. ♖b6 ♙a7 [26...♕h4? 27. g3 ♙a7 28. ♙e8 ♖h7 29. ♗c2+-] c241) 27. ♗g3 ♕f6 28. ♙e8 ♖h7 29. ♗g4 ♙f2+- c242) 27. ♗c8 ♗c8 28. ♖c8 c2421) 28...♕h4?! 29. g3 ♙c7 30. ♖d6! [30. ♙e8? ♖h7 31. gh4 ♙c2 32. ♕d4 ♙f4 33. ♕b6 d4+] 30...♙f3 [30...♙f2 31. ♖f2 ♙c2 32. ♖f3 ♙b2 33. gh4 ♙b3 34. ♙e3±] 31. gh4 ♙b3 [31...♙c2 32. ♕d4 ♙b3 33. ♙e8 ♖h7 34. ♖f7 Δ h5] 32. ♕g7± c2422) 28...♕c5! 29. ♙e8 ♖h7 30. ♖a7 ♕f2 31. ♖h2 ♕a7 32. ♙a8 ♕b6 33. ♙a6 ♕c7± c243) 27. ♗c2! ♗b6 [27...g6? 28. ♖c8] 28. ♗f5 ♗b3 29. ♗c8 [29. ♙e7 ♙e7 30. ♗c8 ♖h7 31. ♗f5 g6 32. ♗f6 ♙e1 33. ♖h2 ♗b8 34. f4 ♗g8 35. f5 ♗b8 36. g3 ♙e2 37. ♖h3 ♗b2 38. ♗f7 ♗g7 39. f6 ♖h8+] 29...♖h7 [29...♕f8? 30. ♙e8 ♗b2 31. ♙f8 ♖h7 32. ♗f5±] 30. ♗f5 [30. ♕d4?! ♙b7 31. ♗f5 ♖g8 32. ♗g4 ♕f8 33. ♙e8 f5! 34. ♗f5 ♙f7 35. ♗g4 ♗a3±] 30...♖g8 31. ♗c8= c3) 25...♙g4 26. ♗d7 [26. ♖b6?! ♕d6 27. ♗d7 Bondarevsky] 26...♗g6 [26...♗c8 27. ♗d5 ♕c5 28. ♙c1+-; 26...♙f4 27. ♙e7 dc4 28. ♕e5+-] 27. ♖e5 ♙g2 28. ♖h1+- Lilienthal c4) 25...dc4 26. hg5 ♕g5 27. ♗c4 [27. bc4 ♙c8 28. ♗g3 ♗c4 29. ♙c1 ♗e6 30. ♙c8 ♗c8 31. f4 ♗b8 32. ♕e5 ♗b6 33. ♖h2 ♕f6± Lilienthal] 27...♗c4 28. bc4 ♙c8 c41) 29. ♕c3 a4 30. ♙e4 f5 31. ♙d4 ♕f6 32. ♙d3 ♖f7 33. ♕f6 ♖f6 34. c5 ♙c5 35. ♙d4 ♙a5± Lilienthal c42) 29. ♕c1 ♙c4 30. ♕g5 hg5 31. ♙e5= Li-

c43) 29. g3 ♙c4 30. f4 ♕f6 [30...♙c2 31. ♕g7=] 31. ♕f6= Bondarevsky 24. ♕f6 gf6 24...♕f6 25. ♖d6 [25. ♙d7 ♙c8=; 25. f4?!± Bondarevsky] 25...♙f8 26. ♖e4 ♙g6 [26... ♕e5= Bondarevsky] 27. ♖f6 ♙f6 28. ♙e5± 25. ♙d7 □ 25. h4± Bondarevsky 25...♙c8 26. ♗b7 26. ♗f4? ♗c6!+- Bondarevsky 26...♗b7 27. ♙b7 ♖f8 28. a4 28. ♙d1 ♙d5 29. ♙d7 ♙d1 30. ♙d1 ♖e8= 28...♕b4 29. ♙e3 29. ♙d1 ♙d5!= 29...♙d8 30. g3 ♙d1?! 30...♙g5 Δ ♙d7= 31. ♖g2 ♙c5 31...♙f5=; 31...♙d4= 32. ♙f3 32. ♖b2? ♙d2 33. ♖d3 ♙c3

32...f5? 32...♖g7 33. ♖b2 [33. ♖b6?! Δ ♖d7 Bondarevsky] 33...♙b1 34. ♖d3? ♙c3±; 34. ♖c4= 33.g4 ♙d4 34. gf5 ef5 34...♙f5?! 35. ♙f5 ef5 36. ♙b5+- 35. ♙b8 ♖e7 35...♖g7 36. ♙g3 ♙g4 37. ♙b5+- Bondarevsky 36. ♙e3 ♖f6 37. ♙b6 ♖g7 38. ♙g3 ♖f8 38...♙g4 39. ♙b5+- 39. ♙b8 ♖e7 40. ♙e3 ♖f6 41. ♙b6 41. ♙b5 ♙b5 42. ab5 a4 43. b6 a3 44. ♙e8 ♙d7 45. ♙a8 ♙b7±

41...c7g 42. Bg3 c8 43. Bh6 f4 44. Bgh3
a) 44. Bg4?! f3! 45. c3 Bd3±

b) 44. Bf3 Bg5 45. c3 h3 c7g 46. Bh4
Bgd5! 47. Bg4 [47. c4 c6; 47. Bhf4 Bf4
48. Bf4 Bd3±] 47...c6h 48. c2 Bf5 49. h4
[49. e3? fe3!] 49...c7h 50. c3 h3 f6±
44...c7g?

44...Bg5 45. c3 c7e7 [45...Bg1? 46. e5+]

a) 46. B6h4 Bf5 [46...c6e 47. Bf4 Bd3 48.
e3 Bb3 49. Bh7 f6 50. Bb7+] 47. c4
c6e 48. Bh5 f3 49. c3 Bd3! [49...Bh5 50.
Bh5 Bd3 51. a5 a5 52. B5a5 Bb3 53.
B5a8+] 50. Bf5 c7f5 51. Bh5 c4±

b) 46. B5a6 Bd3 47. c4 Bh3 48. c5g
Bb3 49. e5±

45. B6h5! f3 46. c3g

46. c3? Bh5 47. Bh5 Bd3±

46...Bh5 47. Bh5 Bd3 48. a5 c6g 49.
Bb5 a5

49...d6 50. c4 [50. c3 f5 51. c4
d4 52. e3! e3 53. fe3 Bc3 54.
c3g+] 50...d2 51. Bg5 c7f6 52. Bf5
c6e 53. Bf3+

50. B5a5 Bb3 51. B5a8 B5a3 52. a5 c7f5 53.
a6 c7g6 54. a7 c7g7 55. h4 c7h7 56. h5
c7g7 57. h6 c7h7 58. c7f4

1-0

Boleslavsky

249 (590)

D34

PETROSIAN — SPASSKY

Game 18

1. c4 e6 2. d4 d5 3. c3 c5 4. cd5 ed5
5. f3 c6 6. g3 f6 7. g2 e7 8.
0-0 0-0 9. g5 cd4 10. d4 h6 11. e3
Bc8 12. Bc1 f8 13. b3 e6 14. b5
a) RR 14. d4 e4 15. e3

a1) 15...Bg5 16. e2 B8d8 17. b5 a6
18. c7 Bc7 19. b6 f5 20. Bf1 Bd6
21. d5 Bcd7 22. h4± Pflieger — Lobron,
Hannover 1983

a2) 15...Bc8 16. Bd3 b4 17. e2 c3 18.
bc3 c6 19. Bf1 a3 20. Bc2 e7 21.
Bcd2 d4 22. d4 Bc3 23. b5 Bc1
24. Bc1 c1 25. Bc2 a3 26. Bc7 Bb4=
Pi-ket — Cifuentes, Amsterdam 1995

b) 14. e5 e5 15. e5 Bb6 [RR 15...e7
16. e6 e6 17. e3 B8d8 18. Bb3 d4 19.
e6 Bc6 20. cd4 Bd4 21. Bf1± Mecking —
Spassky, Palma de Mallorca 1969] 16.
e6 fe6 17. e4 d4 [17...de4 18. e4 Bb2
19. Bb1±] 18. a4 Bb5 19. e5 e5
[19...e5? 20. Bc5+] 20. e5±

14...g4

14...Bd7 15. Bc1 [RR 15. e5 e3 16.
e8 g2 17. c2 f8 18. d5d4 d4
19. d4 c8 20. Bd3 B8c8 21. f3 Bc1 22.
Bc1 Bc8 23. Bd1 B4a 24. a3 Bc4 25.
Bd2± M. Gurevich — Flueckiger, Bern
1989] 15...e3 16. e1 Bc3! 17. fe3 Bc8
18. Bd2 e4 19. c3 e5±

15. h3 f5

15...e6!? 16. e5 [16. e5 e5 17. e5
e4±] 16...e7 17. d5d4±

16. d5d4

a) 16. e5?! Bc3! 17. fe3 Bb6!

b) 16. d3d4 d7 17. c3 d6±

c) 16. e5!? (Polugaevsky) 16...e4 [16...a6±
Bondarevsky] 17. e8 [17. f3c] 17...g2 18.
c2 f8 19. d5d4 d4 20. d4 Bd7±
16...d4 17. d4 d7!

17...e4 18. b5 [18. f3 g6 19. f2±
Bondarevsky] 18...Bc7 [18...d6 19. a7±]
19. d4 Bd7 20. a7 B5a5 21. c8±

18. Bb3

18. Bd3 B5a5± Bondarevsky; 18...d6 Δ
e7

18...B5a5 19. a3

a) 19. Bb7?! Bc8 20. Bc7 Bc7 21. Bc7
Bb2 Bondarevsky

b) 19. e4!? e5 20. Bd3 [20. Bf1? e4+]
20...Bb6 [20...d4 21. Bd4 Bc2 22. e6
B5a2 23. b4±] 21. e3 [21. b3? e5]
21...d6 [21...B8c8 22. Bc2±] 22. b3 Bd8
23. d4±

19...d6 20. Bd3 Bd8 21. Bf1 Bc7 22.
d2 e4 23. e1

23. Bb3 Botvinnik

a) 23...e5 24. B5d5 [24. f3!?] 24...d2
25. Bd2 g3 26. f5 [26. Bb7!?] 26...f5
27. Bf5 d6 28. Bcd1±

b) 23...f6 24. e4±

c) 23...B8d8 24. Bb7? [24. B5d5? d2

25. Bd2 Bg3 24... Bg3! 25. fg3 [25. Be4 We4-+] 25... Bd2 27.

23... Be5! 24. Wb3 Bd4

24... Bd8! 25. Bf3 [25. Wd5? Ba4 26. We4 Bd1 27. Bd1 Wf6 ; 25. Wb7? Bg3! 26. fg3 Bd4 Bondarevsky] 25... Bc6 [25... Bf6 26. Wb7 Ba4 27. We7 Be7 28. Ba5 Bb8 29. Bd5 Bb2] 26. Be5 We5 27. e3 d4 28. ed4 Bd4 29. Bd4 Wd4

25. Bd4 Bc6 26. h4

26. e3 Bondarevsky

26... We5 27. We3?

\square 27. e3

27... Wf6 28. Be4

a) 28. Wd3? Bb5 29. Wd1 Be2-+

b) 28. Bc3? Bc3 29. Wc3 Be2 Bondarevsky

c) 28. Bcd1 Bd6 [28... Bc5 29. Wf3= Bondarevsky]

c1) 29. Wf3 Bf5 30. Bf4 d4 31. Wd3 Bg2 32. Bf5 Wc6

c2) 29. Wd2 Bf5 30. Bd3 d4 ; 30. Bf4! Bondarevsky]

28... Be4 29. Be4 de4 30. Bc3 Wf5 31. Bd1 Be8 32. Bd6

32. Wa7? e3 33. f3 Wg6 34. Be1 Wc2-+ Bondarevsky

32... f6 33. Bd4

33. Wf4! Wh5 [33... Wf4 34. gf4=] 34. Bf6! gf6 35. Wf6 Wg4 36. Wh8 Bf7 37. Wf6=

33... a6 34. Bh2 Wg4 35. a4 Bf7 36. Bg1 \square 36. b3

36... Be5 37. Bd6

37... Bf5

37... Bh5

a) 38. Wd4 We2 39. Bf6 gf6 40. Wf6 Be8 41. We6 [41. Bb4 Wd1 42. Bh2 Bd7-+] 41... Bd8 42. Bf6 [42. Wd6 Bc8 43. Wf8 Bc7 44. We7 Bd7 45. Be5 Be5 46. We5 Bc6 47. Wf6 Bd5-+] 42... Bc7 43. Be5 Be5 44. We5 Bd7 45. Wg7 Bd6 46. Wh6 Bc5-+ Polugaevsky

b) 38. Bh2 Ba4 39. Wd4 Bb5 [39... We2 40. Wa4 Wf2= ; 39... Bc6? 40. Wc4 Bg6 (40... Bc7 41. Bb4-+) 41. Bf6 gf6 42. Wg8-+] 40. Bf6 gf6 41. Wf6 Be8 42. Bb4 Bd7 43. We7= Bondarevsky

c) 38. Bf1 Ba4 39. Bf6! gf6 40. Wd4 Bf5 [40... Be8? 41. Wf6 Bg8 42. Bd8-+] 41. Wc4 [41. Wa4? Bf2-+] 41... Bg7 [41... Bg6 42. Wg8 Bh5 43. Wf7 Wg6 44. g4!-+] 42. Wc7 Bg6 43. Bd8 Bb3 44. Bd7-+

38. b3 Wh3 39. Be1 Wg4

39... Bf3 40. ef3 ef3 41. We6= ; 39... $\text{Bh5!?$ \triangle Wf5-c5 Bondarevsky

40. Bc3 Wh3 41. Bd4 h5

a) 41... g5? 42. hg5 hg5 43. b4! g4 44. Wb3 Bg7 45. Bd8-+

b) 41... Bh5 42. Wf4 [42. Bb2 Wf5 43. Bf1 Wc5 44. Wc5 Bc5 45. Be1=] 42... Wf5 43. Wf5 Bf5= Bondarevsky

c) 41... Bf3 42. ef3 ef3 43. We6=

d) 41... Wg4 42. Bb2 Wh5 43. b4 Bg8 44. Wb3 Bd5 45. We3 Bc6=

42. Bc3 Bg8 43. Bd8 Bh7 44. Bd6 Wg4

45. a5 Wg6 46. b4 Wf7 47. Bd4 Wc4 48. Bc5 Be5 49. Bd4 Bf5 50. Bc5 Wc2 51. Wd2 Wb3 52. Wd1 Wb2 53. Wd2 Wa1 54. Wd1 We5 55. Wd4 We8 56. Wc4 Bb5 57. We6 We6 58. Be6 Bd5 59. Bd6!

59... Bd6 60. Bd6 Be2= ; 59. Be4? Bd1

60. Bh2 Bc6-+ Bondarevsky

$\frac{1}{2}-\frac{1}{2}$

Boleslavsky

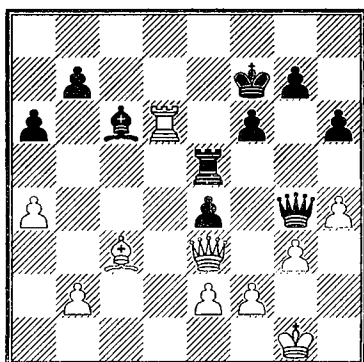
250 (591)

B94

SPASSKY — PETROSIAN

Game 19

1. e4 c5 2. Bf3 d6 3. d4 cd4 4. Bd4 Bf6 5.

♖c3 a6 6. ♗g5 ♖bd7 7. ♗c4 ♜a5

7...h6?! 8. ♗f6 ♖f6 9. ♜e2! e6 10. 0-0-0 ♜c7
11. ♜f4 e5 12. ♖d5 ♖d5 13. ed5 ♗e7 14. fe5
de5 15. ♖e6! → Tal

8. ♜d2 h6?!

8...e6

a) 9. 0-0-0 b5 10. ♗b3 ♗b7 11. ♜he1 ♗e7
12. ♜f4 ♖c5 13. e5 de5 14. ♗f6 ♗f6 15. fe5
♗h4 16. g3 ♗e7 17. ♗e6! 0-0 [17...fe6 18.
♖e6+→] 18. ♗b3 ♜ad8 19. ♜ff4 b4 20.
♖a4!± Spassky — Polugaevsky, USSR
1958

b) 9. 0-0 ♗e7 [9...h6 10. ♗h4 g5 11.
♗g3 ♖h5 (Gufeld — Petrosian, USSR
1959) 12. ♗e6!±] 10. ♜ad1 h6 11. ♗h4 g5
12. ♗g3 ♖h5 [12...♖e5 13. ♗e2! ♗d7
14. ♜f4 g♜4 15. ♜f4!±] 13. ♖e6! fe6
[13...♖g3? 14. ♖d5!+→] 14. ♗d6→

9. ♗f6 ♖f6 10. 0-0-0

10. 0-0 g6 11. ♜f4 ♗g7 12. ♜ae1 ♜c5

10...e6

a) 10...g6? 11. ♜f4 ♗g7 12. ♜he1±

b) 10...e5 11. ♖f5 ♗f5 12. ef5 ♜c8 13. ♗b3
♗e7 14. ♜he1± Bondarevsky

11. ♜he1

11. ♗b3 ♗d7 12. ♜f4 ♗e7 13. ♖b1 ♜c7 14.
♜he1 ♜d8 15. g4 g5 16. ♖f5± Kuipers —
Damjanovic, Beverwijk 1966

11...♗e7?

11...♗d7! 12. ♜f4 0-0-0 [12...b5?! (Kotkov)
13. ♗b3 b4 14. ♖b1 ♜b6 15. e5±]

a) 13. ♜f5 d5 [13...e5 14. ♖b3+→]

a1) 14. fe6 dc4 [14...fe6? 15. ed5 ed5 16.
♖d5+→] 15. ed7 ♜d7 16. e5 [16. ♜e2 ♗b4
17. ♜c4 ♜c7→] 16...♖d5 17. ♖d5 [17. ♖de2
♗b4 18. ♜d4 ♜hd8! 19. ♜c4 ♖b8→]
17...♜d5 18. ♜e2 c3→

a2) 14. ed5 ef5 15. ♜d3 [15. ♜f4 ♜c7→;
15. d6 ♗d6 16. ♖b3 ♜c7 17. ♜d6
♜c4→] 15...♜c7 [15...g6→] 16. ♖f5 ♗f5
17. ♜f5 ♖b8 18. ♗b3 ♗b4→

b) 13. e5 ♖e8 [13...d5! 14. ef6 dc4→] 14. ♜f5!
d5 [14...de5 15. fe6±; 14...ef5 15. ♗f7 de5
16. ♖e6+→] 15. fe6 fe6 16. ♗d5 ed5 17. e6±

12. ♜f4

♖ 12. ♖b1 △ ♖d5±

12...0-0 13. ♗b3

13. e5 de5 14. ♜e5 [14. fe5 ♖d7 △ ♗g5]
14...♜c7→ Bondarevsky

13...♜e8

a) 13...♗d7 14. ♖b1 △ ♜f5, ♖d5± Bondarevsky

b) 13...♜d8!? Kotkov

14. ♖b1 ♗f8

14...♗d7? 15. e5 de5 16. fe5 ♖h7 17. ♖f5!
♗c6 18. ♖e7 ♜e7 19. ♖d5+→

15. g4! ♖g4

15...e5!? [15...♖d7 16. h4 ♖c5 17. g5± Gel-
ler; 15...♗d7 16. ♜g1± Bondarevsky; 15...
b5 16. g5 hg5 17. fg5 ♖h5 18. g6! fg6 19.
♜g5±]

a) 16. fe5 de5 [16...♜e5 17. ♖f3 △ g5±]
17. ♖f5 ♗f5 18. g♜5 ♜ad8 19. ♜g2 ♜c7
20. ♜d8 ♜d8 21. ♜g1 ♖h8 22. ♖d5±

b) 16. ♖f5 ♗f5 17. g♜5 ef4 18. ♖d5! [18.
♜f4 ♜e5 19. ♜f3 ♜ac8 20. ♖d5 ♖e4!]
18...♜d8 [18...♜d2 19. ♖f6 g♜6 20. ♜d2±]
19. ♜f4±

16. ♜g2 ♖f6

a) 16...e5 17. ♖f5 ♗f5 18. ef5 ♖f6 19. fe5
[19. ♜b7+→] 19...de5 20. ♜b7 ♗e7 21.
♜g1 ♜ab8 22. ♜g2 ♗f8 23. ♖d5 ♖d5 24.
♜d5± Bondarevsky

b) 16...♜h5 17. ♜d3 △ ♜h3± Kotkov

17. ♜g1 ♗d7

17...♜c5!?

a) 18. ♜f5 ♖h8 19. fe6 ♗e6! 20. ♖e6 [20.
♖f5 ♗f5 21. ef5 ♜c7 Kotkov] 20...fe6 21.
♜df1 ♜e5 22. ♖e2 ♖h5→ Averbakh

b) 18. ♖f3! ♗d7 19. e5±

18. ♜f5! ♖h8?

a) 18...♜c5 19. fe6 ♗e6 20. ♖e6 fe6 21.
♜h3+→

b) 18...e5 19. ♖de2±

c) 18...ef5 19. ef5 [19. ♜g6? ♖h8 20. ♗f7
(20. ♜f7 ♜e7→) 20...fe4!→] 19...b5 20.
♜g6 ♖h8 21. ♗f7 b4→

19. ♜df1 ♜d8?

a) 19...e5? 20. ♖e6! fe6 21. fe6 ♗e6 22.
♜f6+→ Geller

b) 19...ef5 20. ♖f5 ♗f5 21. ♜f5 ♜d8 22.
♗f7 ♜e5±

c) 19...♜e5!? 20. ♖f3 ♜a5 [20...♜c5 21.
h4 △ ♖g5±; 20...♜f4 21. ♜h3±] 21. fe6
♗e6 22. ♗e6 fe6 [22...♜e6 23. ♖d4+→]

23. e5 de5 24. ♖h4± Bondarevsky

20. fe6 fe6

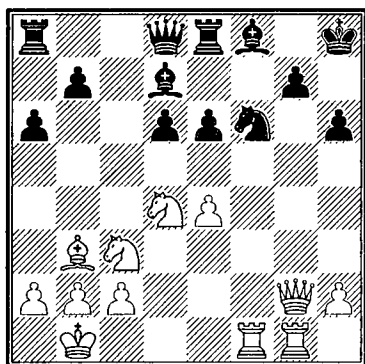
20...♙e6 21. ♖e6 fe6 22. e5 [22. ♖e2!? Smyslov] 22...de5 23. ♖e4 ♖h5 24. ♙g6!

a) 24...♖f4 25. ♙f4 ef4 26. c3 ♙b6 [26...♙a5 27. ♖d6! ♙e7 28. ♙c2+-] 27. ♙c2 ♙e3 28. a3 ♙e7 29. ♖g5! ♙g1 30. ♘a2+-

b) 24...♙h4 25. ♙g4

b1) 25...♖f4 26. ♙e8+-

b2) 25...♙h3 26. ♙c4 ♙ad8 [26...♙ed8 27. a3+-; 26...♖f4 27. ♙ff4 ef4 28. ♙d3 ♙ad8 29. ♖d6+-] 27. a3! ♖f4 [27...b5 28. ♙e2 ♙h2 29. ♙d3!+-] 28. ♙ff4 ef4 29. ♖f6+- b3) 25...♙h2 26. c3 [26. ♙c4 ♖f4 27. ♙ff4 ef4 28. a3 ♖ ♖f6+-] 26...♙h3 [26...♖f4 27. ♙ff4 ef4 28. ♖f6+-] 27. ♖g3 ♖f4 28. ♙ff4 ef4 29. ♙c2 ♘g8 30. ♙f4+-

21. e5!

21. ♖f3!? ♖ ♖h4, e5+-

21...de5 22. ♖e4 ♖h5

a) 22...♖e4 23. ♙f8+-

b) 22...ed4 23. ♖f6 [23. ♙f6+- Euwe] 23...g5 24. ♙h3 ♙e7 25. ♙g5 ♙g7 26. ♙g7 ♘g7 27. ♙g1+-

23. ♙g6! ed4

23...♖f4 24. ♙f4! ef4

a) 25. ♖f5? ef5 [25...♙b6 26. ♖f6 ♙g1] 26. ♖g5 ♙g5!

b) 25. ♖d6? ♙e7 26. ♖4f5 ♙e8

c) 25. ♖f3 ♙b6 [25...♙a5 26. ♖f6 ♙f5 27. ♙h6+-] 26. ♙g5!! [26. ♖f6? ♙g1!; 26.

♙g4? ♙b5!] 26...♙c6 [26...♙d8 27. ♖e5+-] 27. ♖f6 ♙e4 28. ♙h6!!+- Geller

d) 25. c3 e5 [25...♙e7 26. ♖f6+-] 26. ♙f7+-

24. ♖g5!

24...hg5 25. ♙h5 ♘g8 26. ♙f7 ♘h7 27. ♙f3+-

1-0

Boleslavsky

251 (592)

D55

PETROSIAN — SPASSKY

Game 20

1. c4 e6 2. d4 d5 3. ♖f3 ♙e7 4. ♖c3 ♖f6 5. ♙g5 0-0 6. e3 h6 7. ♙f6 ♙f6 8. ♙d2 b6 9. cd5

9. b4 dc4 10. ♙c4 c5=

9...ed5 10. b4 ♙b7

10...♙e6!?

a) 11. ♙d3

a1) RR 11...♙e7 12. 0-0 c6 13. ♙ab1 ♙d8 14. ♙fc1 ♖d7 15. ♖e2 c5 16. bc5 bc5 17. dc5 ♖c5 18. ♖ed4 ♙dc8 19. ♙b5 ♖e4 20. ♙a5 ♙c5= Welin — Tisdall, Gausdal 1982

a2) 11...c6 12. 0-0 ♙d6 13. ♙ab1 ♖d7 ♖ c5=

b) RR 11. ♙e2

b1) 11...c6 12. 0-0 ♙d6 13. ♙fd1 ♖d7 14. ♙ab1 ♙fb8 15. h3 a5 16. b5 c5 17. ♙bc1 ♙c8 18. dc5 ♖c5 19. ♖d4 ♖e4 20. ♖e4 de4 21. ♙c8 ♙c8 22. ♖e6 ♙d2 23. ♙d2 fe6 24. ♙g4± Krogius — Dmitrievsky, Moscow 1966

b2) 11...♙e7 12. ♙b1 a5 13. b5 ♖d7 14. 0-0 ♙d6 15. ♖e1 ♖f6 16. ♙d3 ♙e8 17. f3 ♖h5 18. g4 ♖f6 19. ♖g2 ♙c8 20. ♖e2 ♙d7 21. ♖g3 ♙b4 22. ♙b2 c6 23. bc6 ♙c6 24. a3 ♙f8 25. h3± Korchnoi — Krogius, Sochi 1966

11. ♙b1

11. b5 a6= Bondarevsky

11...c6

11...♖d7 12. b5

a) 12...c6 13. bc6 ♙c6 14. ♙a6± Bondarevsky

b) RR 12...♙e8 13. a4 ♖f8 14. g3 ♖e6 15.

g2 c5 16. bc6 d6 17. 0-0 d7 18. a2
d7 19. e1 b7 20. c2 Bb8 21. Bc1
e7 22. e1 Bcd8 23. d3± Korchnoi —
Circ, Sukhumi 1966

12. d3 d7 13. 0-0 Bc8 14. Bc1 a5
14...e7!? 15. f5 d6 16. b5 c5 17. dc5
c5 18. Bd1 Bf6 Δ Bcd8=

15. ba5!

15. a3 ab4 16. ab4 b5! Δ d6=

15...Bc5

15...b5? 16. a4

16. f5 Ba6

16...b5? 17. d5! cd5 18. d7+ Bondarevsky

17. Bb3 g6 18. d3

18. d3h3!?

a) 18...d3h3! 19. Bcb1 d8 [19...b5? 20.
a4] 20. Bb3± Bondarevsky

b) 18...d8! 19. a4 [19. Bb2! b5]
19...d3 [19...d3h3±] 20. Bb2 [20. Bb3±
Bondarevsky] 20...d7 21. Bb2±

c) 18...d7 19. Bcb1 f5 20. g3 Δ d3±

d) 18...Bc7± Bondarevsky

18...Ba7 19. Bcb1

19. e4 de4 20. d4 d7 21. d6 Bc6 Gel-
ler

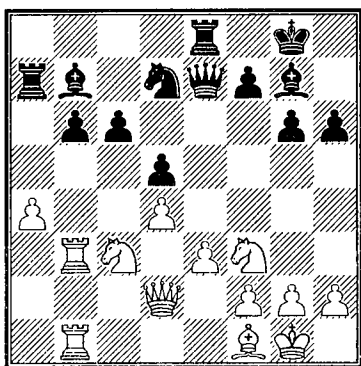
19...d7

19...d7 Korchnoi; 19...d7!? Δ d6-c7

20. a4

20. d3!?

20...Bb7 21. d3

21...d6?

a) 21...Bb6 Δ d8-d6= Bondarevsky

b) 21...Ba5!?

c) 21...d8 22. g3 Bb6 23. h4 d6 24.
d2 d7 25. d3 Bb7=

22. h4

Δ 22. d6± Bondarevsky

22...d3 23. Bf1 h5

Δ 23...Bb6 24. g3 Bb3 25. Bc1 [25. d2
Ba4 Platonov] 25...Bb6! 26. d2 [26.
Bd1!? Δ d2] 26...Bb7 27. d4 Bb8 28.
Bc2 Bc2 29. Bc2 Ba4 30. d5= Bon-
darevsky

24. Bc1 Ba8

24...Bb6 25. e4 de4 26. Bc4 Bb3 27.

Bc8 Bondarevsky

25. g3 Bb6 26. d2 d3

a) 26...d8 27. Bc1 Bb8 28. Bb1 d6

29. d2 Bc8 30. Bb3 Δ d1-d3-f4±

b) 26...c5!? Bondarevsky

27. Bb1 d8 28. Bb1 d8 29. Bb2

d7 30. Bc2 Ba7

Δ 30...d6 31. Bb1 Ba5 32. d2 c5 33.

d3 d7±

31. Bb1 d8?

a) 31...d6 32. Bb2 Ba8 33. Bb3 Bc8 34.

Bb2 Ba8 35. d2 c5 36. d3 c4 37.

Bb1 Ba5 38. Bb2 d7 39. Bb2±

b) 31...Ba8 32. d2 c5! Bondarevsky

32. d2 Bc7

a) 32...Ba4? 33. Bc6! d6 34. Ba4 Bc8

35. Ba6+ Bondarevsky

b) 32...Bb4 33. Bb1 Ba4 34. Bb6±

33. Bb3 Ba7

33...c5 34. Bb5 d7 35. a5 c4 36. d4±

34. Bb3 Ba6 35. d4 Bb8 36. d3 d8

36...Bc8 37. d4 Ba5 38. d6! d6 39.

Bb6+—

37. dfe5 Bc8 38. Bc3

38. d4!?

38...d7 39. d4

39. d6! Bc6 40. Bc6 d6 41. Bb5 d8

42. Bc8 d7 43. Bb8+—

39...d6 40. d3

a) 40. d5?! d5 41. de5 Bb5 42. d6

Bb8± Bondarevsky

b) 40. d6! Bc6 41. Bc6 d6 42. Bb5 d8

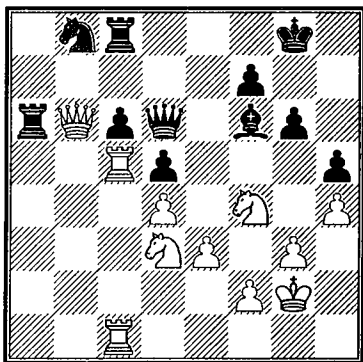
43. Bc8 d7 44. Bb8+—

40...Ba5 41. Bb6

41. d4 b5±

41...♖a4 42. ♖c5! ♖a6

42...♜d7 43. ♖c6!+-

43. ♖d5!

43. ♖b7 ♖d8 44. ♜b4 ♖d7 45. ♖c8 [45. ♖b8∞] 45...♖d8 46. ♖h3±

43...♖f4

a) 43...♖f8 44. ♖b7+-

b) 43...♖b6 44. ♖d6 ♖e7 45. ♜d5!+-

44. ♖a6! ♖e4 45. ♜3 ♖e6

45...♖e8 46. ♖b7+-

46. ♖c4

46. ♖b7?! ♖f8 47. ♖dc5 [47. ♖e5 ♖e5

48. ♜e5 ♖a2] 47...♖e3

46...♖e3

46...♖e8 47. ♖e5! ♖e5 48. ♖e6 ♖e6 49. ♜e5+-

47. ♜e5! ♖f8

47...♖c7

a) 48. ♜g6?! ♖b7

b) 48. ♖b1 ♖a7 [48...♜a6? 49. ♖d6+-] 49. ♖b8 ♜g7 50. ♖d7 [50. ♖a5 ♖d2] 50...♖d2 51. ♜h3 ♖d7 52. ♜d7 ♖d1 53. ♖b2 ♖d4 54. ♖e2 [RR 54. ♖h2+-] 54...♖h1

c) 48. ♖c2 ♖a7 49. ♖a5 ♖b7 50. ♖b5! ♜b5 51. ♖c8 ♜g7 52. ♖b7 ♖e5 53. ♜e5 ♖e5 54. ♖c7 ♖f5 55. ♖d2 ♜a6 56. ♖c6 ♜b8 57. ♖c3+-

d) 48. ♖c5 ♖a7 49. ♖a1+-

48. ♖c5!

48. ♖d6?! ♜g7 49. ♜c6 ♜c6 50. ♖c6 ♖d4±

48...♖e7

48...♜g7 49. ♖c2 ∆ ♖e2+- Bondarevsky

49. ♖b1!

49. ♖a5? ♖d2 Bondarevsky

49...♖c5

a) 49...♖d6 50. ♖b2 ∆ ♖e2+-

b) 49...♜g7 50. ♖b7! [50. ♖b8? ♖d2 51. ♜h3 ♖e1 52. ♖c1 ♖c1 53. ♖c1 ♖b8 54. ♜c6±] 50...♖d2 51. ♜h3 ♖d1 52. ♖c1+-

50. ♖b8!

50...♜h8 51. ♜f7! [51. ♖f8? ♖f8 52. ♖f7 ♖e2=] 51...♜g7 52. ♜g5+- Bondarevsky

1-0

Boleslavsky

252 (593)

C92

SPASSKY — PETROSIAN

Game 21

1. e4 e5 2. ♜f3 ♜c6 3. ♖b5 a6 4. ♖a4 ♜f6 5. 0-0 ♖e7 6. ♖e1 b5 7. ♖b3 0-0 8. c3 d6 9. h3 ♜d7 10. d4 ♖f6

10...♜b6 11. ♜bd2 ♖f6 12. ♜f1 ♖e8 13. ♜lh2! ed4 14. cd4 ♜a5 15. ♖c2 c5 16. ♜g4 ♖g4 17. hg4± Spassky — Geller, USSR 1965

11. ♖e3

11. a4 ♜a5 12. ♖c2 ♜b6 13. ab5 ab5 14. ♜bd2 c5 15. ♜f1±

11...♜a5 12. ♖c2 ♜c4= 13. ♖c1 ♖b7 13...c5!? Geller

14. b3

a) 14. d5 ♖e7 15. ♜bd2 ♜d2 16. ♖d2 c6= Shamkovich

b) 14. a4!? Bondarevsky

14...♜cb6

14...♜a5

a) 15. ♖e3 ed4 16. cd4 c5 17. ♜bd2 ♖e8! 18. ♖c1 ♜c6 19. ♜f1? ♜b4±; 19. dc5=

b) 15. d5

b1) 15...♜b6 16. ♖d2±

b2) 15...♖e7 16. ♖a3! ∆ ♖b4±

b3) 15...c6 16. dc6 ♜c6 17. ♖d6±

b4) 15...♖e7 16. c4 c6 [16...bc4? 17. b4+-] 17. ♜c3 ♖c8 18. ♖d2± Bondarevsky

15. ♖e3

15. d5 ♖e7 16. ♜bd2 f5±

15...♖e8

a) 15...d5? 16. de5 ♜e5 [16...de4 17. ef6 ef3 18. fg7±] 17. ♜e5 ♖e5 18. f4 ♖f6 19.

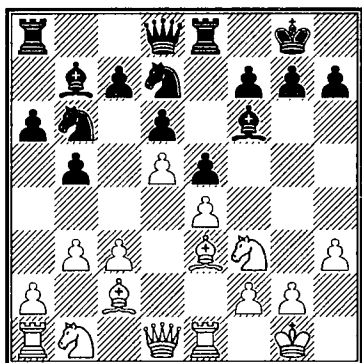
e5 ♖e7 [19...♗h4 20. ♖f1±] 20. ♜d3 g6
21. f5± Bondarevsky

b) 15...ed4 16. cd4 c5 17. ♖bd2 ♖e8 18.
♖c1 cd4 19. ♖d4 ♖c5 (Shamkovich) 20.
♖f5±; 19...g6∞

c) 15...c5!? Geller

16. d5

16. ♖bd2?! d5! 17. de5 ♖e5 18. ♖e5 ♗e5±
Bondarevsky

16...♖c8?

a) 16...♗e7! 17. ♖bd2 [17. g4 c6± Bondarevsky]

a1) 17...c6 18. c4 [18. dc6?!] 18...cd5 19. cd5
f5 20. ♖f1 [20. ef5?! ♖d5±] 20...fe4 21.
♗e4 ♖f6 22. ♗b6 ♜b6 23. ♖g3 ♖ac8±
a2) 17...f5

a21) RR 18. c4 bc4 19. ♖c4 ♖c4 20. bc4
f4 21. ♗d2 a5 22. ♗a4 ♖f8 23. ♗d7 ♜d7
24. c5 ♗c8 25. ♖c1 h5 26. cd6 cd6 27.
♖c6 ♜e8 28. ♜b3 ♗h8 29. ♗c3 ♗d7 30.
♖b6 a4 31. ♜a3 ♖f6 32. ♗b4 ♗f8 33.
♖c1 ♖b8= Brodsky — Ginsburg,
Kherson 1990

a22) 18. ef5 ♖d5 19. c4 ♖e3 [19...♖c3
20. ♜c1 b4±] 20. ♖e3 c6∞

b) RR 16...♜c8 17. ♖bd2 c6 18. c4 cd5
19. cd5 ♜c3 20. a4 ♖ec8 21. ♖a2 ba4 22.
ba4 a5 23. ♖b1 ♜c4 24. ♖b2 ♗a6 25.
♖fd2 ♜c7 26. ♖a3 ♖c5 27. ♖b5 ♜d8
28. ♜a1 ♗e7 29. ♖eb1 ♖bd7 30. ♜a2
♖f6 31. ♗h2 g6= Hjartarson — Arens-
bia, Biel 1993

17. ♖bd2 c6

♖ 17...c5 18. c4±

18. c4 cd5

a) 18...c5?! 19. cb5 ab5 20. a4± Bondarevsky

b) RR 18...a5 19. ♗d3 bc4 20. ♖c4 ♖c4
21. ♗c4 c5 22. ♜d3 ♖a8 23. ♗b5 ♜c8 24.
♖d2 ♗a6 25. ♗a6 ♜a6 26. ♜a6 ♖a6 27.
♖c4 ♖b8 28. ♗d2± Korneev — Varavin,
Smolensk 1991

19. cd5 ♜c7

19...♗e7!? 20. g4 ♗h8 ∆ g6

20. ♖c1

20. ♗d3!? ♜c3 21. ♗f1 [21. ♜e2 ♖c5±
Bondarevsky]

a) 21...♖d5? 22. ed5 e4 23. ♖e4 ♜a1 [23...♖e4
24. ♖c1±] 24. ♖d6+- Bondarevsky

b) 21...♜c2

b1) 22. ♜e2 ♖c7± Bondarevsky;
22...g6±

b2) 22. a4!±

20...♜b8

20...♜c3

a) 21. ♗b1 ♜c1 22. ♜c1 ♖c1 23. ♖c1
♖c8 24. ♖c8±

b) 21. ♖b1 ♜b2 22. a3 ♖c7
[22...♖c5 23. ♖e2+-] 23. ♗d3 ♖ec8
24. ♖c7 ♖c7 25. ♖e2 ♜a1 26. ♖c2+-
Bondarevsky

21. a4! ♖c5

a) 21...ba4 22. ba4±

b) 21...b4 22. a5 ♖a8 23. ♖c4 ∆ ♜d2±

22. ab5

22. a5 ♖a8 23. b4 ♖d7± Geller

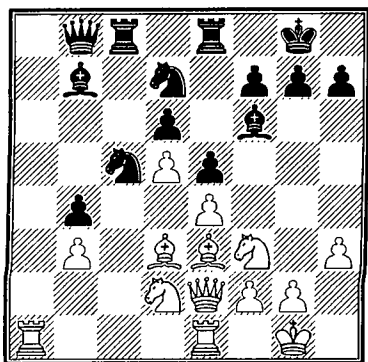
22...ab5 23. ♖a1 b4 24. ♜e2

24. ♖a5 ♜c7 [24...♖bd7 25. ♖b5 ♗e7
26. g4 ∆ ♖b4] 25. ♖b5 ♖a8 26. ♖b4 ♗a6
27. ♖c4±

24...♖bd7 25. ♗d3?

a) 25. ♜b5?! ♗a6

b) 25. ♖c4 ♗a6 26. ♖fd2 ♖b6 27. ♖a6 [27.
♗c5 ♗c4 28. ♖c4 ♖c5 29. ♖a5± Kor-
chnoi] 27...♖c4 [27...♖a6 28. ♖b6 ♖c2
29. ♜a6+- Bondarevsky] 28. ♗c5 ♖d2 29.
♗d6 ♜b7 30. ♖c6! [30. ♖a2+- Bonda-
revsky] 30...♗g5 31. ♗d3 ♖c6 32. dc6
♜c6 33. ♗b5+-

25...♖d3?

25...♙d5

a) 26. e4 d5 27. ♖e4 ♖e4 [27...♙a1 28. ♖c5±]

a1) 28. ♙e4 ♙a1? 29. ♙f5!+-; 28...♙e4=

a2) 28. ♙ac1 ♖c3 29. ♙d2= ♖ 29...♖d5? 30. ♙h7±

a3) 28. ♖d4!± Bondarevsky

b) 26. ♙c5 ♖c5 27. e4 d5

b1) 28. ♙b5? e4 29. ♙e8 ♙e8 30. ♙e8 ♙e8 31. ♙e8 ♙a1 32. ♙f3 ♙c3 33. ♖c4 ♙f8 34. ♙b5 ♖b3 35. ♖d6 ♖d2+-

b2) 28. ♙e4 ♙a1 29. ♙a1 f5 30. ♖g5 ♙b7! Kotov [30...f4 31. ♙h5 h6 32. ♙f7 ♙h8 33. ♙a7 ♙a7 34. ♙a7 hg5 35. ♙b6±; 30... ♖e4 31. ♖de4 f4 32. ♙h5 h6 33. ♙f7 ♙h8 34. ♙a7 ♙a7 35. ♙a7 hg5 36. ♙b6±] 31. ♖h7 [31. ♙h5 h6] 31... ♖e4 [31...f4 32. ♖g5 ♙d5 (32...g6 33. ♖de4)] 33. ♙h5 ♙e5 34. ♙h7 ♙f8 35. ♙h8 ♙g8 36. ♙h5= Shamkovich] 32. ♖e4 ♙e4 [32...f4 33. ♖g5 ♙d5 34. ♙h5 ♙e5 35. h4 Shamkovich] 33. ♙h5 ♙ce8 34. ♖g5 [34. ♙f1? ♙a6+-] 34... ♙e1

b21) 35. ♙e1 ♙e1 36. ♙h2 g6 37. ♙g6 ♙g7 38. ♙f5 [38. ♙h5 ♙e5 39. g3 ♙d5+-] 38... ♙e5 39. ♙e5 ♙e5+-

b22) 35. ♙h2

b3) 28. ♖e4 ♙a1 29. ♙a1 f5 [29... ♖b3 30. ♙b1 ♙c1 31. ♙c1 ♖c1= Geller] 30. ♖c5 [30. ♖f5? f4 31. ♙h5 h6 32. ♙f7 ♙h8 33. ♙a7 ♙a7! (33... ♙g8? 34. ♙g6+-) 34. ♙a7 ed3 35. ♖f3 ♖b3 36. ♙a2 ♙c3+-] 30... ♙e2 31. ♖a6 ♙b6 32. ♙e2 ♙c2 33. ♙f1 ♙b2=

26. ♙d3 ♙a8 27. ♖c4 ♖c5 28. ♙c5! ♙c5 29. ♙a4 h6 30. ♙d2 ♙e7

30... ♙b5 31. ♙a8 [31. ♙e1+- Bondarevsky] 31... ♙a8 32. ♖d6+- Euwe

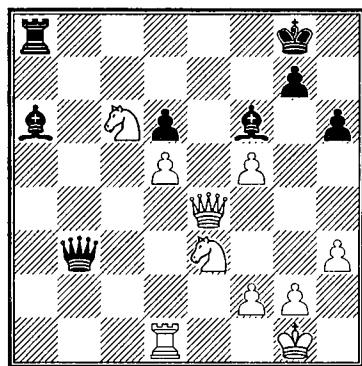
31. ♙e1 ♙b7 32. ♙b4 f5 33. ♙a7! ♙c7 34. e4+- ♙c8 35. ♖e3

35. ♙b6!+- Euwe

35...e4 36. ♖d4 ♙f6 37. ♙f1 ♙a6 38. ♙c7 ♙c7 39. ♙a4 ♙a8 40. ♙d1 ♙b8 41. ♖c6 ♙b7

41... ♙e8 42. ♙b4+-

42. ♙e4 ♙b3

43. ♙e1

43. ♙e6 ♙h8 44. ♙d6 ♙c3 45. ♖d4 ♙b2 46. ♙f4+-

43... ♙c3

43... ♙d3 44. ♙b4 ♙a2 45. ♙d6 ♙c3 46. ♖b4 ♙a3 47. ♙e6+-

44. ♙b1 ♙a2 45. ♖b4 ♙a4 46. ♙e6 ♙h8 47. ♙d6 ♙e2 48. ♖c6 ♙a2 49. ♙b8 ♙b8 50. ♙b8 ♙h7 51. ♙g3 ♙h5 52. ♙h2 ♙e1 53. f6!

53... ♙f6 54. ♖f5 ♙g6 55. ♖ce7+- 1-0

Boleslavsky

253 (594)

D55

PETROSIAN — SPASSKY

Game 22

1. c4 e6 2. d4 d5 3. ♖c3 ♙e7 4. ♖f3 ♖f6 5. ♙g5 0-0 6. e3 h6 7. ♙f6 ♙f6 8. ♙d2 b6 9. cd5

9. Bd1 a6 10. cd5 f1 11. cf1 ed5 12. $\text{g3}\pm$
 9... ed5 10. Bd1 e6
 \square 10... c6 11. g3? B8 12. g2 a6 ; 11. e2
 11. g3 d7 12. g2 e7
 12... c5? 13. 0-0 [13. dc5 c3 14. c3
 bc5=] 13... c4 14. $\text{e1}\pm$ Bondarevsky

13. 0-0 c6

13... d6 14. b5

14. c2

a) 14. e5 e5 15. de5 f6=

b) RR 14. e1 B8 15. d3 f5 16. Bc1
 Bc8 17. B2 $\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$ Psakhis — Giorgadze,
 Yerevan 1982

14... Bc8

14... d6 15. e4 [15. a4 c7 16. Bc1
 Bc8 17. a6 d8=] 15... de4 16. e4
 c7=

15. e5!

a) 15. e4 de4 16. e4 f6= Bondarevsky

b) 15. a4 a5

15... e5

15... d6 16. f4 f6 17. g6 [17. f5 fe5 18.
 fe6 f6 Korchnoi] 17... B8 18. e4 [18.
 h4! ? Bondarevsky] 18... de4 19. $\text{e4}\pm$

16. de5 f6

\square 16... c7 17. f4 f6 18. ef6 [18. f5? f7
 19. e6 $\text{h5}\mp$] 18... f6 19. e4= Bondarevsky
 17. ef6

a) 17. b3 f7! [17... d7? 18. e4 d4 19.
 Bd4+ ; 17... fe5? 18. $\text{e4}\pm$] 18. e4 [18. h3
 fe5! ∞ Korchnoi] 18... d4 19. e6 h5 20. f3
 b5! [20... c5? 21. c4 \triangle $\text{d5}\pm$] 21. e2
 b6 22. h1 [22. f4 e8 23. h1 g5!
 24. e2 $\text{c5}\mp$] 22... $\text{Bd8}\mp$

b) 17. e4 d4 18. ef6 f6 19. f4 [19. e2
 $\text{c5}\mp$] 19... c4 20. e2 $\text{b5}\mp$ Bondarevsky
 17... f6 18. e2

18. e4 d4 19. f4 $\text{c7}\infty$

18... Bd6

18... e7 19. f4 g4 [19... Bd8 20. $\text{e4}\pm$; 19...
 f7 20. $\text{h4}\pm$] 20. Bd1 \triangle e4 Bondarevsky

19. Bd2

a) 19. f4 g4 20. Bd2 $\text{e5}\mp$ Bondarevsky

b) 19. e4

b1) 19... e5 20. f4 [20. d4 de4 21. c6
 a2= Korchnoi] 20... f7 [20... g4 21. $\text{f3}\pm$
 21. ed5 cd5 22. $\text{a4}\pm$ Bondarevsky

b2) 19... b4! 20. ed5 [20. f4 g4 21.
 f3 d7 22. b3 $\text{g5}\mp$ Bondarevsky]
 20... cd5 21. $\text{Bd3}\pm$

19... Bd8 20. Bd1 e7

20... e5! ? Bondarevsky

21. f4 f7

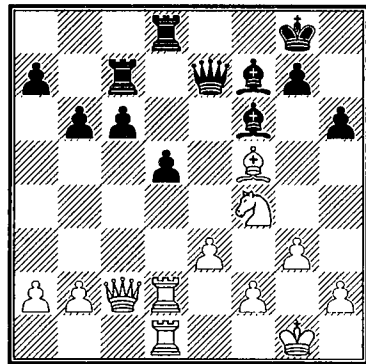
21... g4! ? 22. Bc1 $\text{g5}\mp$ Bondarevsky

22. h3

\square 22. h4 g5 23. hg5 hg5 24. $\text{e2}\pm$ Bon-
 darevsky

22... Bc7 23. f5

23. g6 e8 24. f5 b2 Bondarevsky

23... g5! 24. e2 c5 25. e4! ?

25. c3 e5 26. B2 g7 27. f4 e8=

25... d4!

25... d4 26. f4 gf4 27. gf4 h5 28. e5 g7 29.
 g3 [29. cf1 e5 30. fe5 $\text{Bf8}\rightarrow$] 29... d1
 30. c4 h8 31. ef6 Bf6 32. Bd1 $\text{Bg8}\infty$
 Korchnoi

26. d4

26. a4 b5! [26... de4? 27. d4 cd4 28. Bd4
 Bd4 29. Bd4 a2 30. $\text{B1!}\rightarrow$; 29... $\text{Bc4}\pm$
 Bondarevsky] 27. Bb5 de4 28. d4 cd4 29.
 Bd4 Bd4 30. Bd4 e3! 31. B2 [31. B4 ef2
 32. cf2 $\text{Bd6}\rightarrow$; 31. Bd1 ef2 32. cf2 Bb7]
 31... ef2 32. cf2 B2 33. e2 a2=

26... cd4 27. Bd3 de4 28. e4 g7 29. Bf3

29. b3 Bc3 30. B2 Bf6= Bondarevsky

29... Bf6 30. Bf6

30. a3 e7= ; 30... a5=

30... cf6 31. b3 a5

32. Bd4? Bd4 33. Bd4 $\text{e5}\rightarrow$

$\frac{1}{2}$ - $\frac{1}{2}$

Boleslavsky

254 (595)**B48****SPASSKY — PETROSIAN**
Game 23

1. e4 c5 2. ♖f3 ♘c6 3. d4 cd4 4. ♖d4 ♙c7
5. ♘c3
5. ♘b5 ♙b8 6. c4 ♘f6 7. ♘5c3 e6 8. f4!
a) 8... ♘b4 9. a3±;
b) 8... ♘c5 9. e5 ♘g8 10. ♘e4±;
c) 8... d6±
5... e6 6. ♘e3 a6 7. ♘d3 ♘f6 8. 0-0 ♘e5
9. h3 ♘c5
9... b5 10. f4 ♘c4 11. ♘c4 ♙c4 12. ♙d3!
d5 13. e5 ♘d7 14. ♙c4 dc4 15. f5± Fischer
— Petrosian, Santa Monica 1966
10. ♙e2 d6 11. f4 ♘ed7 12. ♘b3
a) RR 12. g4 h6 [12... g6 13. ♘b3 ♘e3 14.
♙e3 ♙b6 15. ♙b6 ♘b6 16. a4 ♘e7 17. a5
♘bd7 18. ♙f2 ♘e8 19. ♘a4 ♙b8 20. ♘d2 f6
21. ♘c4 e5 22. ♘c3 ♘c7 23. ♙af1± For-
manek — Najdorf, Lone Pine 1976] 13. ♙f2
0-0 14. ♙a1 b5 15. g5 hg5 16. ♙g5 ♘e8±
Jaracz — Epishin, Biel 1996
b) RR 12. ♘h1 0-0 13. ♘b3 ♘e3 14. ♙e3
b5 15. a3 ♘b7 16. ♘d4 ♙c5 17. ♙a1 ♙fd8
18. ♘h2 ♙ac8 19. g4 g6 20. ♙f2 ♘g7 21.
♙fe2 ♙c7 22. ♘g3 ♘b6 23. ♘f3 ♘fd7=
Andersson — Hort, Wijk aan Zee 1971
c) RR 12. a4 b6 13. ♘d1 ♘b7 14. ♘f2 0-0
15. c3 e5 16. fe5 de5 17. ♘f5 g6 18. ♘h6
♘g7 19. ♘h2 ♘e3 20. ♙e3 ♘g8 21. ♘g8
♘g8 22. ♘c2 ♙ad8 23. ♘g4 f6 24. ♙ad1
♘c6 25. ♙d2± Martin Gonzalez — Fer-
nandez, Spain 1995
12... ♘e3
12... b6 13. ♙a1 [13. ♘c5 bc5 14. ♙a1
△ ♘d2± Bondarevsky] 13... ♘b7 14. ♘h1
0-0 15. ♘d2!±
13. ♙e3 b6
13... 0-0 14. ♙a1 e5 15. fe5 de5 16. ♘d5
♙d6±
14. ♙a1 ♘b7
14... e5 15. fe5
a) 15... ♘e5 16. ♙f6! [16. ♙g3± Bondarev-
sky] 16... ♙f6 17. ♘d5 ♙d8 18. ♙h6 ♘d7
19. ♘d4+-

b) 15... de5 16. ♘d5 ♘d5 17. ed5
b1) 17... 0-0? 18. d6 ♙b8 [18... ♙d6 19. ♙e4+-
] 19. ♙e4 g6 20. ♘c4± Bondarevsky
b2) 17... ♘b7 18. ♘f5 [18. ♘d4 ♘d5 19.
♘f5 g6±; 18. c4 0-0±] 18... 0-0 19. ♘d7
♙d7 20. c4 ♙c7±
15. e5! de5
15... ♘d5? 16. ♘d5 ♘d5 17. ed6 ♙d6 18.
♙d4 Bondarevsky
16. fe5 ♘d5 17. ♘d5 ♘d5 18. ♙f4 b5
18... 0-0 19. ♙h4 f5 [19... h6 20. ♙h6 gh6
21. ♙h6 f5=] 20. ef6 ♘f6 21. c4± Bon-
darevsky
19. ♘d4 ♙b8
19... 0-0 20. ♙h4 h6 21. ♙h6 gh6 22. ♙h6
f5=; 19... g6? 20. ♘b5! ab5 21. ♘b5 ♙c6
22. ♘d6+- Bondarevsky
20. c3 g6 21. a3
21. ♙h4?! ♘a2 22. b3 ♙c3±
21... 0-0 22. ♙h4 f5
a) 22... ♘c5 23. ♘c2± Bondarevsky
b) 22... ♙fd8 23. ♙h6 ♘f8 24. ♙f4 ♙d7 25.
h4±
23. ef6 ♙f6 24. ♘e4 ♘c5 25. ♘d5 ed5
26. ♙e7 ♙e7 27. ♙e7 h5 28. ♘f3 ♘e4
a) 28... ♘e6 29. ♘e5 ♙f4±
b) 28... ♘a4 29. ♙d4 [29. ♘e5!? Bonda-
revsky] 29... ♙d6 30. ♙d2±
29. ♙d7 ♙d6
29... ♘d6 30. ♙d4 ♘c4 31. ♙4d5 ♘b2
32. ♙5d6 ♙b6 33. ♙d8 ♘g7 34. ♙8d7
♘h6? 35. ♙f6 ♙f6 36. h4 △ ♘g5+-;
34... ♘g8=
30. ♙d6 ♘d6 31. ♙d4 ♘c4 32. ♙d5
♘b2?
△ 32... ♙b6 33. b3 ♘a3 34. ♘e5± Bon-
darevsky; 34. ♘d4 a5±
33. ♙d6 a5 34. ♙g6 ♘h7
35. ♙c6! ♘c4
35... a4 36. ♘e5 ♙e8 37. ♙c5+-
36. a4 ♘b2 37. ab5 ♙b5 38. c4 ♙b7 39.
c5 ♙a7 40. ♙d6 ♘g7 41. c6+-
a) 41... ♘f8 42. ♙d8 ♘e7 43. ♙b8+-
b) 41... ♘f7 42. ♘d4 ♘c4 43. ♙h6 ♙a8
44. c7 ♙c8 45. ♘b5+-
½-½

Boleslavsky

XXVIII

FISCHER – SPASSKY

Reykjavik, 11.07 – 01.09.1972

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Fischer	0	-	1	½	1	1	½	1	½	1	0	½
Spassky	1	+	0	½	0	0	½	0	½	0	1	½

	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Σ
Fischer	1	½	½	½	½	½	½	½	1	12½
Spassky	0	½	½	½	½	½	½	½	0	8½

Bobby Fischer first entered the qualifying competitions for the title when he was 15, but he successfully passed through them only when they took the form of matches. He was a real chess genius, complicated and unpredictable. He lost the first game to Spassky and did not turn up for the second, but he then allowed his friends to persuade him to continue the match and... he crushed Spassky, only to abandon chess thereafter!

Robert Fischer spielte schon als 15-jähriger in einem Kandidatenturnier, gewann aber solche Wettbewerbe nur dann, wenn sie in Form eines Wettkampfes ausgetragen wurden. Als ein genialer Schachspieler war er auch immer ein unbequemer und unkonventioneller Charakter. Fischer verlor die erste Partie, erschien nicht zur zweiten, ließ sich dann aber überreden, den Wettkampf fortzusetzen und schlug Spassky vernichtend - nur um danach das Schachspiel aufzugeben!

Роберт Фишер начал выступать в отборочных турнирах на первенство мира с 15-летнего возраста, но победил в соревновании претендентов лишь тогда, когда оно стало проводиться в форме матчей. Гениальный шахматист, он всегда был очень сложным и непредсказуемым человеком. Проиграв 1-ю партию матча со Спасским и не явившись на 2-ю, он дал уговорить себя на продолжение матча, сокрушил Спасского и... оставил большие шахматы.

Robert Fischer empezó a jugar en las torneos de candidatos todavía a la edad de 15 años, pero consiguió su triunfo solo cuando estas pruebas empezaron a realizarse en forma de matches. Siendo genio de ajedrez, como persona tenía un carácter complicado e impredecible. Habiendo perdido la 1a partida de su match con Spassky y faltando a la 2a se dejó convencer para continuar el match, derrumbó a Spassky y acto seguido... se retiró del ajedrez magistral.

255 (586)**SPASSKY — FISCHER**

Game 1

1. d4 ♘f6 2. c4 e6 3. ♘f3 d5 4. ♘c3 ♙b4
5. e3 0-0 6. ♙d3 c5 7. 0-0 ♘c6 8. a3
♙a5 9. ♘e2

9. cd5 ed5 10. dc5 ♙c3 11. bc3 ♙g4 12.
c4 ♘e5 13. cd5 ♙f3 14. gf3 ♙d5 15. ♙e2
♙c5 16. ♙b2 ♙fd8 17. ♙d4 ♙e7 18. ♙a4
♙d5 19. f4 ♘c6= Krogius

9...dc4 10. ♙c4 ♙b6

a) 10...♙e7 11. dc5 ♙c5 12. ♙a2 ♙d8 13. ♙a4
b5 14. ♙h4 b4 15. ♙d2 ♙ ♙fc1± Tim-man

b) 10...cd4!? 11. ed4 h6 12. ♘g3 ♙b6 13. ♙e3
♘e7= Krogius

11. dc5

11. ♙d3 cd4 12. ed4; 11...♙e7 ♙ ♙d8, ♙d7-e8
Byrne

11...♙d1

11...♙c5 12. ♙c2 ♙ b4, ♙b2 Timman

12. ♙d1 ♙c5 13. b4 ♙e7

♙ 13...♙b6 Smith

14. ♙b2 ♙d7

14...b6 15. ♘f4 ♙b7 16. ♘g5 ♘d8 17. ♙ac1
h6? 18. ♘ge6!— Spassky — Krogius, Riga 1958

15. ♙ac1

a) 15. ♙f6 ♙f6 16. ♙d7? ♙a1

b) 15. g4?! ♙fd8 16. g5 ♘e4 17. h4 ♙e8=
Krogius

c) RR 15. ♘ed4 ♘d4 16. ♘d4 ♙a4 17. ♙dc1
♙fd8 18. ♙e2 ♘d5 19. ♘b5 ♙d7 20. ♙d4 b6
21. ♘c3 ♘c3 22. ♙c3 ♙ad8 23. ♙ac1 ♘f8 24.

♙c8 f6 25. ♙d8 ♙d8 26. f3 e5= Jorgensen —
Hector, Copenhagen 1990

d) 15. ♘f1!? Smith

e) 15. e4

e1) 15...e5 16. ♘e5 ♘e5 17. ♙e5 ♙a4 18.
♙el! ♘e4 19. ♘d4 ♘d6 20. ♙d5±

e2) 15...♙fd8 16. e5 ♘e8 17. ♘g3! ♙ac8
[17...♘c7 18. ♘e4± Krogius] 18. ♙ac1
♘b8 19. b5!± Timman

e3) 15...♙e8 16. e5?! ♘d7 17. ♘g3 ♘b6
18. ♙b3 a5! 19. b5 a4 20. ♙a2 ♘a5=; 16.
♘g3!± Krogius

15...♙fd8 16. ♘ed4 ♘d4 17. ♘d4

E56

17. ♙d4 ♙a4 18. ♙d2? ♙ac8 ♙ b5f; 17.
♙d4 Byrne

17...♙a4

a) 17...♙ac8 Byrne

b) RR 17...a6 18. ♙b3 ♙ac8 19. ♙c8 ♙c8
20. ♘f3 ♙d1 21. ♙d1 ½-½ Jurka — Lech-
tynsky, Czechia 1995

18. ♙b3 ♙b3

18...♙d4?! 19. ♙d4? ♙b3f; 19. ♙a4±
Byrne

19. ♘b3 ♙d1 20. ♙d1 ♙c8

20...♙d8? 21. ♙c1!± Byrne

21. ♘f1 ♘f8 22. ♘e2

22. ♙f6 ♙f6 23. ♙d7 ♙c3=

22...♘e4

22...♙c2 23. ♙d2 ♙d2 24. ♘d2

23. ♙c1 ♙c1 24. ♙c1 f6

a) 24...♙f6 25. f3 ♘d6 ♙ ♘e7 Pachman

b) 24...♘e8 25. ♘a5 ♘d6 26. ♘d3 [26.
♙b2 g6 27. ♙e5± Krogius] 26...♘d7 27.
♘c4 [27. e4 b5= Timman] 27...b5=

25. ♘a5

25. f3!? ♘d6 [25...♘c3 26. ♘d3 ♘a4 27.

♘a5 b6 28. ♘c6 a6 29. ♘b8±] 26. ♘c5 [26.

♘a5 Smith] 26...♘f7 [26...e5 Purdy] 27.

♘d3 b6 [27...b5 28. a4±] 28. ♘a6 b5 29.

e4± Krogius

25...♘d6

25...b6? 26. ♘c6→ Byrne

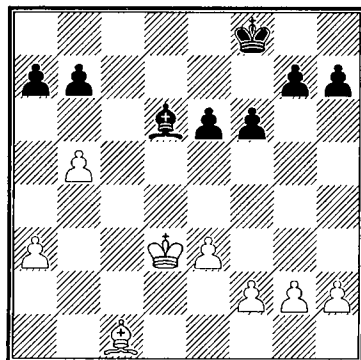
26. ♘d3 ♙d8

26...♘e8 ♙ ♘d7= Byrne

27. ♘c4 ♙c7

27...♘c4=; 27...♘e7= Byrne

28. ♘d6 ♙d6 29. b5

29...♙h2?!

29...♙e7 30. h3 [30. ♙e4 f5 31. ♙d4? ♙h2+!] 30...f5= Krogius; 30...e5 ♠ ♙e6=

30. g3 h5

30...♙e7 31. a4! ♙d6 32. ♙a3 ♙e5 33. ♙e2 h5 [33...♙e4 34. f3+- Krogius] 34. ♙f3 h4 35. ♙g2 hg3 36. fg3 ♙e4 37. ♙c5 b6 38. ♙b6 ab6 39. a5+-

31. ♙e2 h4

31...g5 32. ♙f3 g4 33. ♙g2 h4 34. ♙h2 h3 35. f3 f5 36. e4 ♙e7 37. ♙e3 a6 38. ba6 ba6 39. ef5 ef5 40. fg4 fg4 41. ♙g1 ♙e6 42. ♙f1 ♙d5 43. ♙g1 ♙c4 [43...♙e4 44. ♙e2+-] 44. ♙e2 ♙b3 45. ♙e3 ♙a3 46. ♙f4+- Tim-man

32. ♙f3

32. gh4 ♙d6= Byrne

32...♙e7

a) 32...h3 33. ♙g4 ♙g1 34. ♙h3 ♙f2 35. ♙d2!+- Byrne

b) 32...g5 33. ♙g2 [33. e4? h3 34. ♙e3 ♙g1 35. g4 a6] 33...g4 34. ♙h2 h3 35. f3 [35. e4 ♠ f3+- Byrne] f5 36. e4 ♙e7 37. e5!!+- Purdy

33. ♙g2 hg3 34. fg3 ♙g3 35. ♙g3 ♙d6 36. a4

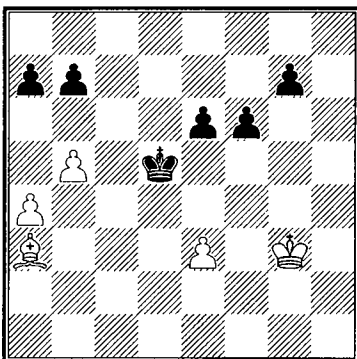
a) 36. ♙g4 g6 37. ♙b2 e5= Gligoric

b) 36. e4 ♙c5 37. ♙e3 ♙b5 38. ♙a7 ♙c4 [RR 38...e5 ♠ g6, f5=] 39. ♙f3 ♙d3 ♠ e5, g5-g4= Gligoric

36...♙d5

36...♙c5 37. ♙a3 ♙c4 38. ♙f8 g6 39. ♙e7 f5 40. ♙f4+- Pachman

37. ♙a3

37...♙e4

a) 37...♙c4 38. ♙f8

a1) 38...g6 39. ♙e7 f5 [39...♙b3 40. a5 ♙a4 41. b6 a6 42. ♙f6 ♙a5 43. ♙f4 ♙b6 44. ♙e5 a5 45. ♙e6+- Smyslov] 40. ♙f4 ♙b3 41. a5 ♙c4 42. ♙g5! ♙b5 43. ♙g6 ♙a5 44. ♙f6+-

a2) 38...♙b3 39. ♙g7 [39. a5 ♙a4 40. a6 b6 41. ♙g7 ♙b5 42. ♙f6 ♙a6 43. ♙f4+- Purdy] 39...♙a4 40. ♙f6 ♙b5 41. ♙f4 ♙c4 42. ♙d4 ♠ ♙e5+- Timman

b) 37...e5 (Smith) 38. ♙g4 [38. ♙f3 g6 39. ♙e7 ♙e6 40. ♙d8 ♙f7 41. ♙e4 ♙e6 42. ♙d3 ♠ ♙c4-c5+- Krogius] 38...g6 39. ♙e7 f5 40. ♙g5 [40. ♙f3 ♙c4 41. ♙d6 ♙d5 42. ♙b8 a6 43. b6 g5=] 40...♙e4 41. ♙d8 [41. ♙c5 b6? 42. ♙b6! ab6 43. a5!+- Purdy; 41. ♙g6 f4=] 41...♙d5 42. ♙c7 ♙e4 43. ♙g6 f4 44. ef4 ef4 45. ♙f6 f3 46. ♙g3 ♙d5 47. ♙f2 b6 48. ♙e7 ♙c4 49. ♙d7 ♙b4 50. ♙c6 ♙a4 51. ♙e1 ♙b3 52. ♙b7 [52. ♙d5 ♙a4 53. ♙c4 ♙a3=] 52...♙c4=

c) 37...a6! =

c1) 38. ba6 ba6=

c2) 38. ♙f8 ab5 39. ab5 ♙e4 40. ♙g7 [40. ♙c5 e5= Purdy; 40. ♙f2 f5 41. ♙g7 e5 ♠ f4=] 40...♙e3 41. ♙f6 b6 42. ♙d8 ♙d3 43. ♙b6 ♙c4=

c3) 38. ♙f4 g5 39. ♙f3 ab5 40. ab5 g4! 41. ♙g4 ♙e4 42. ♙c5 e5 43. ♙h5 f5 44. ♙g6 f4 45. ef4 ef4 46. ♙f6 ♙d5 47. ♙f2 b6! = Purdy

c4) 38. b6 ♙c6 39. ♙f8 [39. a5 ♙d5] 39...♙b6 40. ♙g7 ♙a5 41. ♙f6 ♙a4 42. ♙f4 b5 43. ♙e5 b4 44. ♙e6 b3 45. ♙d5 ♙b4! 46. e4 a5= Purdy

38. ♙c5

38. ♙f2 Byrne

38...a6

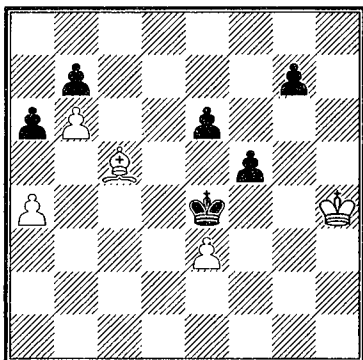
38...b6? 39. ♙b6 ab6 40. a5 ba5 [40...♙d5 41. a6+-] 41. b6+- Byrne

39. b6 f5

39...e5 [39...♙d5 40. ♙f8 g6 41. ♙e7 f5 42. ♙f4+- Pachman]

a) 40. ♙f8 ♙e3 [40...g6 41. ♙h6 f5 42. ♙h4 f4 43. ef4 ef4 44. ♙g4 f3 45. ♙g3+- Purdy] 41. ♙g7 ♙d4! 42. ♙f6 ♙c5 43. ♙d8! ♙b4

44. ♖f3 ♗a4 45. ♗e4 ♗b5 46. ♗d5! e4
47. ♗d6 a5 48. ♗c7 ♗a6 49. ♖g5 a4 50.
♖c1!+- Purdy; 46...a5!= Prins
b) 40. ♗h4 ♗f5 [40...g6 41. ♗g4+-] 41.
♖f8 g6 42. ♖e7 ♗e6 43. ♖d8+- Krogius
c) 40. ♗g4 g6 [40...♗d5 41. ♖f8 g6 42.
♖e7 ♗e6 43. ♖d8! △ e4, ♗g4-c4+-
Timman]
c1) 41. a5 ♗d5 42. ♖e7 f5 43. ♗g5 f4
44. ef4 ef4 45. ♗f4 ♗e6= Byrne
c2) 41. ♖e7 ♗e3 42. ♖f6 e4 [42...♗d4= Tim-
man] 43. ♗g5 ♗d3 44. ♗g6 ♗c4 45. ♗f5
Gligoric
c3) 41. ♗g3! f5 42. ♗h4 f4 43. ef4
♗f4 [43...ef4 44. ♗g5+-] 44. ♖e7! e4 45.
♖g5 ♗f3 [45...♗f5 46. ♖d2+-] 46. ♖c1!
e3 47. ♗g5 e2 48. ♖d2 ♗f2 49. ♗g6+-
Pach-man
40. ♗h4

40...f4??

40...♗d5

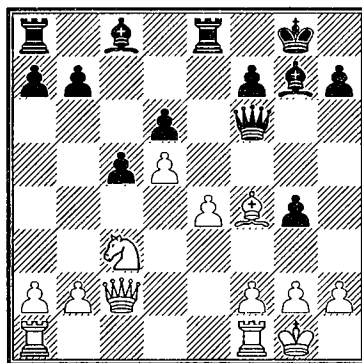
a) 41. ♖a3? ♗c6 42. ♖b2 ♗b6 43. ♖g7
♗c5 44. ♗g5 ♗d5 45. ♗f4 b5 46. a5 b4
47. ♖b2 ♗c4 48. ♗e5 ♗d3 49. ♗e6 ♗e3
50. ♗f5= Pachman
b) 41. ♖e7 ♗c4 [41...♗e4 42. ♖g5 g6 43.
♗g3 e5 44. ♖h6 ♗d5!= Wade] 42. ♖g5
e5 △ f4= Gligoric
c) 41. ♖d4 e5 42. ♖c3 f4 [42...♗e4 43.
♗g5 f4 44. ef4= Gligoric] 43. ef4 ef4 44.
♗g4 ♗c5 45. a5 [45. ♖a5 g5 46. ♗g5
♗d6 47. ♗f4 ♗d7 48. ♗f5 ♗c8+-]
45...g5 46. ♗g5 ♗d6 47. ♗f4 ♗d7 48.

♗f5 ♗c8 49. ♖e5 ♗d8 50. ♗e6 ♗c8 51.
♖d6 ♗d8 52. ♖c7 ♗c8=
d) 41. ♖f8 g6 42. ♗g5 ♗e4 43. ♗f6!
♗e3 44. ♗e6 ♗d4 45. ♗d7 f4 46. ♖d6
f3 47. ♖g3+-
e) 41. ♖b4! ♗c6 [41...♗e4 42. ♖d2 ♗d3
43. ♖c1 ♗c2 44. ♖a3 ♗b3 45. ♖f8 ♗a4
46. ♖g7 ♗b5 47. ♗g5+-] 42. ♖a5! ♗c5
43. ♗g5 ♗c4 44. ♗g6 ♗d3 45. ♗g7 ♗e3
46. ♗f6+- Pachman
41. ef4 ♗f4 42. ♗h5! ♗f5
a) 42...e5 43. ♗g6 e4 44. ♗g7 e3 45.
♖e3 ♗e3 46. ♗f6 ♗d4 47. ♗e6 ♗c5 48.
a5! ♗b5 49. ♗d6 ♗a5 50. ♗c7+-
b) 42...g5 43. ♗g6!
b1) 43...♗g4 44. ♗f6 e5 45. ♖d6+- Gli-
goric
b2) 43...g4 44. ♖d6 e5 45. ♗f6 g3 46. ♖e5
♗f3 47. ♗e7 g2 48. ♖d4+- Byrne
b3) 43...e5 44. ♖d6 ♗e4 45. ♖g5 ♗d5 46.
♖c7 e4 47. ♖f4 ♗c5 48. ♖e3 ♗b4 49.
♗f6 ♗a4 50. ♗e6 ♗b5 51. ♗d6 a5 52.
♗c7 ♗a6 53. ♖d2 a4 54. ♖c1+- Krogius
43. ♖e3
43. ♖f2 g5 44. ♖e3 g4 45. ♗h4 ♗e4 Tim-
man
43...♗e4
43...g6 44. ♗h6 ♗f6 45. ♖d2 ♗f5 46.
♖g5 e5 47. ♖d2 ♗f6 48. ♖e3 ♗f5 49.
♖g5+- Pachman
44. ♖f2
44. ♖c1
a) 44...♗d3 45. ♗g6 ♗c2 46. ♗g7! ♗c1
47. ♗f6 ♗c2 48. ♗e6 ♗b3 49. ♖d6 ♗a4
50. ♗c7+-
b) 44...♗f5 45. ♖g5 e5 46. ♖c1 e4 47. ♖e3+-
c) 44...♗d5 45. ♗g6 ♗c5 46. ♖e3 ♗b4
47. ♗f7! [47. ♗g7? ♗a4 48. ♗f6 ♗b5
49. ♗e6 ♗c6=] 47...♗a4 48. ♗e6 ♗b5 49.
♗d7 a5 50. ♗c7 ♗a6 51. ♖d4 g5 52. ♖f6
g4 53. ♖e5 a4 54. ♖d6!+-
44...♗f5 45. ♖h4 e5
45...g6 46. ♗h6 e5 47. ♖g5 e4 48. ♖d2
♗f6 49. ♖e3 ♗f5 50. ♖g5+-
46. ♖g5 e4 47. ♖e3 ♗f6
47...g6 48. ♗h4 ♗f6 49. ♗g4+- Byrne
48. ♗g4 ♗e5 49. ♗g5 ♗d5 50. ♗f5 a5

Botvinnik

A77

17...♔f6

a) 24...de5 25. ♔e5 b4 26. ♖e2 [26. ♖e4 ♕a1 27. ♔g2 ♖a6 ♠ ♖f1] 26...♖g6! *Byrne*

b) 24...♖a1 25. ♘g2 de5 26. ♖e5 [26. ♗e5 ♗h6!] 26...b4 27. ♗e4 ♗a6-+

22...♗g6

22...ba4?! 23. e5

23. b3 ♖e7

a) 23...ba4?! 24. ♗a4 ♖ab8 25. ♗b2

b) 23...♗c3 24. ♗c3 ba4 25. ba4 ♗a4 26. e5!→ Byrne

c) 23...♖ab8!? Δ ba4, ♖b4

24. ♗d3 ♖b8

Δ 24...ba4 25. ba4 [25. ♗a4? ♗b5] 25...♖b8

25. ab5 ab5

25...♗b5? 26. ♗b5 Byrne

26. b4 c4

26...cb4 27. ♗a2

27. ♗d2 ♖be8 28. ♖e3

a) 28. ♗g5?? ♗c3 29. ♗c3 ♗g5-+

b) 28. ♖a1!? ♗c3 [28...♖e4 29. ♗e4 ♗a1

30. ♗d6 ♖e2 31. ♗e2] 29. ♗c3 ♖e4

30. ♖e4 ♖e4 31. ♖a6

28...h5

28...♗c3? 29. ♗c3 ♖e4 30. ♖e4 ♖e4 31.

♖e4 ♗e4 32. ♗f6 Byrne

29. ♖3e2 ♗h7

Δ 29...♗c3 Byrne

30. ♖e3 ♗g8

30...♗c3 31. ♗c3 ♖e4 32. ♖e4 ♖e4 33.

♖e4 ♗e4 34. ♗f6

31. ♖3e2 ♗c3 32. ♗c3 ♖e4 33. ♖e4

♖e4 34. ♖e4

34. ♖a1 ♖e8 Gligoric

34...♗e4-+ 35. ♗h6

a) 35. ♗d6? ♗d5 36. ♗f6 ♗d1 37. ♘g2

♗c6-+ Byrne

b) 35. ♗f6? ♗f5 36. ♗h6 [36. ♗g5 ♗g6

37. ♗d6 ♗e1 38. ♘g2 ♗h7-+ Byrne] 36...♗e1

37. ♘g2 ♗e4-+

35...♗g6 36. ♗c1 ♗b1 37. ♗f1 ♗f5 38.

♗e2 ♗e4

38...♗e4?! 39. ♗b2 ♗f3 40. ♗d2 ♗d1

41. ♗e3 ♗e2 42. ♗f4 ♗e4 43. ♗g5 ♗d5

44. ♗h6! ♗f8 45. ♗h8 ♗e7 46. ♗f6 ♗e6

47. ♗g7 Purdy

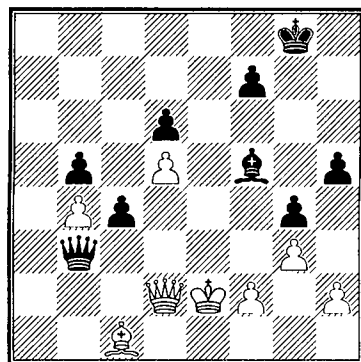
39. ♗e3 ♗c2

39...♗d5 40. ♗g5 Byrne

40. ♗d2

40. ♗e1!? Byrne

40...♗b3

41. ♗d4?

a) 41. ♗b2? ♗f3 42. ♗e1 ♗h1 43. ♗e2 ♗d3-+ Smyslov

b) 41. ♗e1! c3 [41...♗f3 42. ♗g5 ♗g6

43. ♗e3 ♗h1 44. ♗d2 ♗d5 45. ♗c3

Byrne] 42. ♗d4 ♗c2 43. ♗h6

41...♗d3!

a) 42. ♗d2 ♗c2 43. ♗e1 ♗c1# Purdy

b) 42. ♗e3 ♗d1! 43. ♗b2 ♗f3 44. ♗d4

♗e4 45. ♗c3 ♗e1! Δ ♗e5# Purdy

c) 42. ♗e1 ♗b4 43. ♗d1 ♗b3 44. ♗e1

b4 [44...♗b1 45. ♗b2 ♗b2 46. ♗b2 b4-+

Byrne] 45. ♗h6 ♗b1 46. ♗d2 ♗c2 47.

♗e3 ♗c1#

0-1

Krogius

258 (589)

B88

FISCHER — SPASSKY

Game 4

1. e4 c5 2. ♗f3 d6 3. d4 cd4 4. ♗d4

♗f6 5. ♗c3 ♗c6 6. ♗c4 e6 7. ♗b3 ♗e7

8. ♗e3 0-0 9. 0-0 a6 10. f4

10. a3?! ♗a5

10...♗d4 11. ♗d4 b5 12. a3

a) 12. f5 b4 13. ♗e2 e5 14. ♗e3 ♗b7

Krogius

b) 12. e5 de5 13. fe5 ♗d7 14. ♗e4 ♗b7

15. ♗d6 ♗d6 16. ed6 ♗g5 17. ♗e2

[17. ♖f2!] 17...e5 18. ♗e3 ♗g6 19. ♖ad1

♠h8 20. c3 ♠e4f Hamann — Gligoric,
Skopje 1972

12...♠b7 13. ♖d3 a5! 14. e5

a) 14. f5? b4 Purdy

b) 14. ♗b5 ♗e4f Krogus

14...de5 15. fe5 ♗d7 16. ♗b5

a) 16. ♖b5? ♠a6

b) 16. ♗e4 ♠e4 17. ♖e4 ♗c5 18. ♠c5
♠c5 19. ♠h1 ♖d4!f Purdy

16...♗c5 17. ♠c5

a) 17. ♖e2? ♗b3 18. cb3 ♠a6 19. ♖ad1
♖d5 20. a4 ♖b3f Krogus

b) 17. ♖e3 ♗b3 18. ♖b3 [18. cb3?? ♖d5-
+] 18...a4 19. ♖d3

b1) 19...♖d5 20. ♖f2 ♖ac8 [RR 20...♖fd8
21. ♖d1 ♠a6 22. ♗c7 ♠d3 23. ♗d5 ♖d5
24. ♖d3 ♖ad8 25. ♖f4 ♠g5 26. ♖g4 ♖d4
27. ♖g5 ♖d3 28. cd3 ♖d3= Moutousis —
Tukmakov, Haifa 1989] 21. ♗c3 ♖c6

b2) 19...♠a6 20. c4 ♠b5 21. cb5 ♠c5 22.
♖ad1 ♖b6 23. ♠h1 ♠d4 24. ♖d4 ♖b5f
Purdy

17...♠c5 18. ♠h1 ♖g5

a) 18...♖d3 19. cd3 ♠a6 [19...♠c6 20.
♖fc1 ♠b5 21. ♖c5 ♠d3 22. ♖d1±] 20.
♗c7 [20. a4 ♠b5 21. ab5 ♠d4= Krogus]
20...♠d3 21. ♖fc1! ♖ab8 [21...♠e3 22.
♖c3 ♖ad8 23. ♖d1] 22. ♗e6±

b) RR 18...a4 19. ♠c4 ♖h4 20. ♖e2 ♖ad8
21. ♠d3 ♖d5 22. ♖e4 ♖h5 23. ♖ae1
♖d4 24. ♖h7 ♖h7 25. ♠h7 ♠h7 26. ♗d4
♠d4 27. ♖f4 ♠c5 28. ♖a4 ♖d8= West —
Ashley, USA 1989

19. ♖e2

19. ♖g3!? ♖g3 20. hg3

a) 20...a4 21. ♠c4 ♖a5 [21...♠a6 22. ♖f4
♖ad8= Krogus] 22. b4 ab3 23. cb3 ♠a6
24. a4=

b) 20...♠a6 21. a4 [21. ♠c4 ♠b5 22. ♠b5
♠d4 23. c3 ♠e5f] 21...♠b5 22. ab5 ♠d4
23. c3 ♠e5 24. g4 ♖fd8 [24...♠c7! = Kro-
gus] 25. ♖fd1 ♠c7= Smyslov

19...♖ad8 20. ♖ad1 ♖d1 21. ♖d1 h5

a) 21...♖d8 22. ♖d8 [22. ♗d6? ♠g2 23.
♖g2 ♖e5-+] 22...♖d8 23. c3 ♖g5 24. ♗d4
♖c1 25. ♠d1 ♠d5= (Nei) 26. ♖c2 ♖f4
27. ♖e2 ♠d4 28. cd4 ♖d4=

b) 21...♠e3 22. ♗d6 ♠c6 23. ♗c4 [23. ♖f1
♠f4 24. ♖f2 ♖g4! Δ ♖h3f Olafsson]
23...♠f4 24. ♠g1 a4 25. ♠a2 h5f

22. ♗d6?

22. ♗d4 h4 23. ♗f3 ♖f4 24. h3f Reshevsky

22...♠a8 23. ♠c4

23. ♖f1 h4 24. ♗f7 h3! [24...♖f7 25. ♠e6
h3] 25. ♗g5 hg2 26. ♖g2 ♖f1#

23...h4

23...♠e3 24. ♠d3 ♠f4 25. ♠e4 ♖e5
[25...♖h4? 26. g3 ♠g3 27. ♠a8 ♖a8 28.
♖g2+-] 26. g3! ♠e4 27. ♖e4 ♖e4 28.
♗e4 ♠e5f

24. h3

a) 24. ♖d3 ♠g2 25. ♖g2 ♖c1-+

b) 24. ♗e4!? ♖e5 25. ♗c5 ♖c5 26. h3 ♖f5!
[26...♖b8 27. c3f Krogus] 27. ♠g1 ♖c8 28.
♠b3 [28. ♠d3 ♖g5 Δ e5-e4f] 28...♠e4f

24...♠e3

24...♖g3 25. ♗e4! [25. ♖d3? ♠g2 26. ♖g2
♖e1 27. ♠h2 ♖e5-+] 25...♖e5 26. ♗c5
♖c5f

25. ♖g4

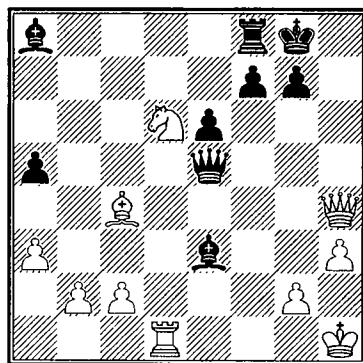
25. ♠d3 ♠f4 Δ ♖g3 Smyslov

25...♖e5

25...♖g4!? 26. hg4 ♠f4 [26...h3 27. ♠f1
♠f4 28. ♗c4=] 27. ♠e2! [27. ♖e1 h3 28.
♠f1 f6! 29. ♗c4 fe5 Δ ♠g3, ♖f1f Smyslov]
27...♠e5 28. ♗c4 Δ ♠f3=

26. ♖h4

26. ♗f7? ♠f7 27. ♠e6 ♠f6! [27...♖e6??
28. ♖d7+-] 28. ♖f1 ♠e7-+

26...g5!

a) 26... g5 27. d4 [27. e1=] 27... g3 [27... d4 28. d4 f6] 28. e4 e4 29. e4 f4 30. g1! (Purdy) 30... e3 31. h1 f4 32. g1=

b) 26... b2! (Olafsson) 27. f7 [27. d3 h6 ; 27. b3! g5] 27... g2 28. h2 c2 29. h8 f7 30. d7 e8 31. d8 d8 32. f8 c7

27. g4 c5!

a) 27... d8 28. f7! d1 29. d1

a1) 29... g3 30. h6 [30. d8 f7 31. d7 f6 32. d8= Byrne] 30... g7 31. d7= Donner

a2) 29... f7 30. d7 f6 31. d8= Smys-lov

a3) 29... e4 30. f1 [30. h6 g7 31. f1! h6 32. f6= Smyslov] 30... f7 31. d7 f6 32. d8 e5 33. c7=

b) 27... g7 28. f1 [28. e1 d8] 28... d8 29. c4 [29. f7 d1 30. d1 f5-+] 29... d1 30. d1 g3 31. e3 [31. g4 g2 32. g2 e1] 31... h3 32. g1 e3 33. h1 f2-+ Smyslov

28. b5

a) 28. b4 ab4 [28... d6 29. d6 d6 30. g5=] 29. ab4 b4 30. e2 Δ c4 , f3

b) 28. $\text{f7!?$ f7 29. f1 e7 30. f8 f8 31. e6 Larsen

28... g7 29. d4 $\text{h8?!$

29... d8 [29... d6? 30. f5! Purdy] 30. c3 [30. f5? f6 31. h6 g6-+ Smys-lov; 30. e6? fe6 31. d8 e1-+]

a) 30... d6 31. g1 e3

a1) 32. h1 h8

a11) 33. f3 f4! 34. g1 [34. e1 f3 ; 34. d7 g6 Δ f5-+] 34... f5 35. d7 g6 36. e2 h3 37. h3 h3 38. g1 e3-+ Purdy

a12) 33. $\text{e6!}=$

a2) 32. f1 g3 33. e2 f4 34. g1 h2 35. h1 h8

a21) 36. f3 h3! 37. d4 g3-+ 38. d3 g4 39. e1 [39. g5? g2!] 39... h4 40. d5 d5 41. d5 f4 42. g3 h3 43. g1 e3-+ Purdy

a22) 36. f1 h3!! 37. f4 f4 38. g1 e3-+ Purdy

a23) 36. f1 h3 37. f4 f4 38. g1 e3 39. f1 h1 40. e2 d1 41. d1 g2-+ Purdy

a24) 36. e6! fe6 37. d7=

b) 30... h8

b1) 31. f3? f3 32. g3 [32. f3 d6 33. g1 h4] 32... h4-+ Gligoric

b2) 31. f1 h4 [31... d6 32. f5! ef5 33. g5= ; 31... h6 (Δ f5) 32. f3 f3 33. f3 Krogius] 32. f5 f5 33. f5 g4 34. c5 g2

b21) 35. a5 f3 36. b3! [36. f1 b2 37. g1 f5-+] 36... g6 [Δ h5] 37. a8 [37. a7 f6! 38. e7 f5 39. e6 f4 Δ g3-+ Smyslov] 37... f5-+

b22) 35. d5 (Krogius) 35... d5 36. d5 ed5 37. g2 a4 38. f3 f5-+ Smyslov

b3) 31. e6 d4 [31... fe6 32. e6 f6 33. c5 c5 34. f1=] 32. cd4! e6 33. g5 g6 34. e5

b31) 34... f6 35. c7 h6 36. d5 [36. f4 g5 f5 Nei] g8 37. f4 g5 38. f3

b32) 34... h7 Olafsson

b4) 31. d3 Haag

b41) 31... h4? 32. f5!

b42) 31... f8

b421) 32. f1? (Nei) 32... d4 33. cd4 [33. d4 h3] 33... e3!-+ Purdy

b422) 32. $\text{f3!}=$ Purdy

b43) 31... b6 (f Nei) 32. f3= Purdy

b44) 31... g8! 32. f3 f3 33. g3 [33. f3 h4] 33... h4 34. g2 e3 35. h2 g4!-+

c) 30... e3 (Donner) 31. e2 [31. d3 e1 32. h2 d6 33. g3-+ ; 31. h2 d6 32. h1 h8] 31... d4 32. d4 f5! 33. h5 d4 34. cd4 g4 35. hg4 e2 36. g5 f7 37. gf5

30. f3 f3

30... f4 31. g5 [31. f4 gf4 32. e2] 31... g5 32. g5

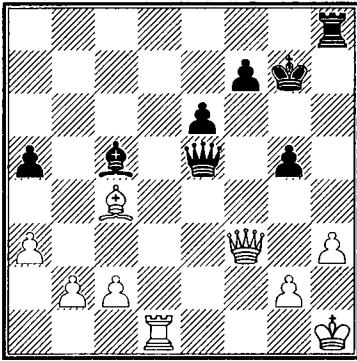
a) 32... h5 33. e6 fe6 34. e6

b) 32... e3 33. e6! fe6 34. e6

c) 32... g6 33. e1! g5 [33... f6 34. e4=] 34. e5

d) 32... f6 33. e1=

31. f3

31...♗d6? =

31...♗h4!? 32. ♖f1 [32. g4 ♗d6 33. ♖g2 ♗Krogius] 32...♗f4 33. ♗e2 ♖f1 [33...♗e4 34. ♗h5] 34. ♗f1 ♗d6 [34...♗b2 ♗Larsen] 35. ♗g1 [35. ♗g1-+] 35...♗h2 36. ♗f2 ♗c5 37. ♗e1 ♗e5 38. ♗e2 ♗b2 39. a4? ♗c1 40. ♗d1 ♗f2 41. ♗e2 ♗e3 42. ♗f1 ♗g3-+

32. ♗c3! ♗c3 33. bc3= ♗e5 34. ♖d7 ♗f6 35. ♗g1 ♗c3 36. ♗e2 ♗e5 37. ♗f1 ♖c8 38. ♗h5 ♖c7 39. ♖c7 ♗c7 40. a4 ♗e7 41. ♗e2 f5 42. ♗d3 ♗e5 43. c4 ♗d6 44. ♗f7 ♗g3 45. c5

½-½

Timman

259 (590)

E41

SPASSKY — FISCHER

Game 5

1. d4 ♗f6 2. c4 e6 3. ♗c3 ♗b4 4. e3 c5 5. ♗f3 ♗c6 6. ♗d3 ♗c3 7. bc3 d6 8. e4 e5 9. d5 ♗e7 10. ♗h4 h6 11. f4! ♗g6

11...ef4 12. ♗f4 g5 13. e5! ♗g4

a) 14. ed6? g4! 15. de7 ♗e7 16. ♗e2 ♗e5-+

b) 14. e6! ♗f6 15. ♗g3 gh4 16. ♗h4 ♗g6

17. ♗g6 fg6 18. 0-0 0-0 19. ♗d3+-

12. ♗g6 fg6 13. fe5?!

13. 0-0 0-0

a) RR 14. ♗e1 ♗e7 15. h3 [15. ♖b1 b6 16. h3 ♗a6 17. ♖b2 ef4 18. ♗f4 ♗d5 19. ♗d6 ♗d6 20. ♖f8 ♖f8 21. ed5 ♗c8 22. ♖e2 ♗d7 ½-½ Zilberman — Van Der Wiel, Leeuwarden 1994] 15...♗h5 16. f5 g5 17.

♖b1 b6 18. g3 ♗f6 19. ♖b2 ♗d7 20. g4 ♗h7 21. ♗e3 ♖ab8 22. ♗g2 ♖b7 23. ♗e2 ♖fb8 24. ♗g3 ♗f6 25. ♖h1 ♗e8= Lukacs — Anka, Budapest 1994

b) 14. h3!? Tal

c) 14. f5!± Gligoric

d) RR 14. ♖b1 ♗a5 15. ♗c2 b6 16. f5 ♗d7 17. h3 ♗a4 18. ♗b3 gf5 19. ef5 ♗a6 20. ♗c2 ♖ae8 21. ♗e2 ♗a4 22. ♗d3 ♖f7 23. ♖b3 ♗a6 24. g4± V.Milov — Groo-ten, Liechtenstein 1995

13...de5 14. ♗e3

a) 14. 0-0 0-0 15. a4!? [15. ♗e1∞ Tal] 15...a5 16. ♖b1 b6 17. ♗e1!∞ Purdy

b) 14. ♗f3!?

14...b6 15. 0-0 0-0 16. a4?!

16. ♗e1 ∆ ♗g3=

16...a5!± 17. ♖b1 ♗d7 18. ♖b2 ♖b8 19. ♖bf2

∆ 19. h3 ♗h5 20. ♖f8 ♗f8 21. ♗e2 ♗f4 22. ♗g4±

19...♗e7 20. ♗c2

20. h3 g5 ∆ g4±

20...g5 21. ♗d2 ♗e8! 22. ♗e1 ♗g6 23. ♗d3 ♗h5 24. ♖f8

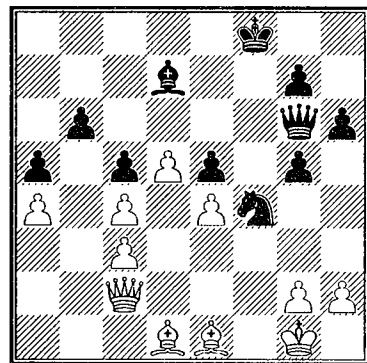
24. g3!? ♖f2 25. ♖f2 ♖f8 26. ♖f5

24...♖f8 25. ♖f8 ♗f8 26. ♗d1

26. g3!± Tal

26...♗f4 27. ♗c2?

27. ♗b1±

27...♗a4!

28. ♗a4 ♗e4 29. ♗f2 ♗d3-+

0-1

Krogius

260 (591)

D59

FISCHER — SPASSKY

Game 6

1. c4 e6 2. ♘f3 d5 3. d4 ♘f6 4. ♘c3 ♗e7
5. ♗g5 0-0 6. e3 h6 7. ♗h4 b6 8. cd5 ♘d5
9. ♗e7 ♗e7 10. ♘d5 ed5 11. ♖c1 ♗e6 12.
♗a4 c5 13. ♗a3 ♖c8 14. ♗b5! a6

a) 14...♗b7 15. dc5 bc5 16. ♖c5 ♖c5 17. ♗c5
a6 18. ♗d3 ♗b2 19. 0-0 ♘d7 [19...♗a2?
20. ♘d4] 20. ♗c6 ♖b8 21. ♘d4 ♗b6 22.
♖c1±

b) 14...♗f8 15. dc5 ♖c5! [15...bc5 16. b3 c4
17. ♗e7 ♗e7 18. ♘d4 a6 19. ♗a4±] 16.
♖c5 ♗c5! 17. ♗d2 [17. ♗c5 bc5 18. ♗d2
♗e7 19. ♖c1 ♗d6 Δ ♘d7 Zelinskis]
17...♗a3 18. ba3 ♘d7 19. ♗d7 ♗d7 20.
♘e5 ♗e8 21. ♖c1 ♗e7 22. ♗d3 f6 23.
♘f3 ♗d6 24. ♗d4 ♗d7 25. ♘d2 ♖e8 26.
f3 g5 ½-½ Zelinskis — Sychev, Corr
1971

15. dc5 bc5 16. 0-0 ♖a7

a) 16...♘c6 17. ♗c6 ♖c6 18. ♘e5! [18. ♘d4
♖c7 19. ♘b3 d4!±] 18...♖c7 19. ♘d3±

b) 16...♗b7 17. ♗a4! [17. ♗e2 ♘d7=
Geller] 17...♗b6 18. ♘e5

b1) 18...a5 19. f4! [19. ♘d3 ♘a6] 19...f6
20. f5 ♗f7 [20...fe5 21. fe6 ♘a6 22. e4!]
21. ♘f7 ♗f7 22. ♖fd1± Andersson

b2) 18...♖a7 19. ♘d3 ♖ac7; 19. f4!

c) 16...♗a7 17. ♗a4 [17. ♗e2 a5± Lar-
sen] 17...a5 18. ♘e5 [RR 18. ♗d3 ♘d7 19.
♖fd1 ♖ab8 20. ♗d7 ♗d7 21. b3 a4= Maka-
rychev — Sturua, Moscow 1979] 18...f6!
19. ♘d3 ♘a6=

17. ♗e2 ♘d7

a) 17...a5 18. ♖c3 ♘d7 19. ♖fc1 ♖e8 20.
♗b5± Furman — Geller, USSR 1970

b) 17...c4 (Petrosian) 18. ♗e7 ♖e7 19. ♘d4
[19. ♖fd1 ♘c6 20. b3 ♘b4!±] 19...♘c6
(Tal) 20. ♘e6 [20. ♘c6 ♖c6 21. ♖fd1 ♖b7=
Euwe] 20...fe6 21. b3 ♘a5 22. bc4 ♘c4
23. e4 ♖ec7 24. ♗g4± Purdy

c) 17...♗f8!? Tal

18. ♘d4! ♗f8?

a) 18...♗f8± Purdy

b) 18...♘f8 (Purdy) 19. ♘b3 c4 20. ♗e7
♖e7 21. ♘d4± Euwe

c) 18...♘f6 19. ♘b3

c1) 19...♘e4

c11) 20. ♗f3 c4 21. ♗e7 ♖e7 22. ♗e4 [22.
♘d4 ♘c5 23. b3 cb3! 24. ab3] 22...cb3!
[22...de4 23. ♘d4±] 23. ♖c8 ♗c8 24.

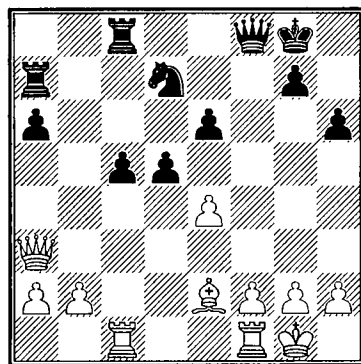
♗d5 ba2 25. ♗a2 ♖b7 26. ♖c1 ♗f5=
c12) 20. f3! c4 21. ♗e7 ♖e7 22. ♘d4 [22.

fe4 cb3=] 22...♘c5 23. b3±

c2) 19...c4 (Purdy) 20. ♗e7 ♖e7 21. ♘d4
♖ec7± Krogius

c3) 19...♘d7 20. ♗b5 ♘f6

19. ♘e6! fe6 20. e4!

20...d4?

a) 20...de4 21. ♗c4±

b) 20...♗h8 21. ed5 ed5 22. ♗g4 ♖b8 23.
♗d7 ♖d7 24. b3 c4! 25. ♗f8 ♖f8 26. bc4
dc4 27. ♖c4 ♖d2 28. ♖a4 ♖f6±; 21. ♗g4±

c) 20...♘f6 (Purdy) 21. ed5 [21. e5 ♘d7
22. f4±] 21...ed5 22. ♗f3±

d) 20...c4!? 21. ♗h3

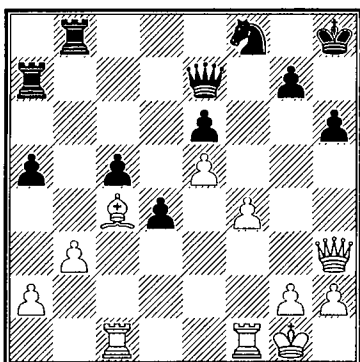
d1) 21...♘c5 22. ed5 ed5 23. ♖fd1 ♖d8
24. ♗f3 [24. ♖d5? ♖d5 25. ♗c4 ♖ad7]
24...♘d3 Krogius

d2) 21...♗f7

22. ♗g4 [22. ♗h5 ♗e7 (22...g6? 23. ♗g4+-)
23. ed5 ed5 24. ♖fe1 ♗f6 25. ♗g4+-]
22...♖e8 23. ed5 ed5 24. ♖fe1

d21) 24...♘e5 25. ♗h5 g6 26. ♗g3 ♖ae7
27. f4 ♘d3 [27...♗h7!?] 28. ♖e7 ♖e7 29.
♗g6 ♗f4 30. ♗f7! ♗f7 31. ♖f1 ♗f1 32.
♗f1 ♖e1 33. ♗e1 ♘e1 34. ♗e1± Tal

d22) 24...♖e1 25. ♖e1 ♜f8 26. ♞e3±; 25...♜f8
 21. f4 ♞e7
 21...♜h8 22. ♖c4 e5 23. fe5 ♞e7 24. e6
 ♜e5 25. ♞g3! ♜c4? 26. ♖f7+—
 22. e5 ♞b8
 22...♜b6? 23. f5 [23. ♞b3! ♜d5 24. f5!
Gligoric] 23...c4 [23...♜d5 24. ♞b3±;
 23...ef5? 24. ♞b3+— *Tal*] 24. ♞a5 ♞c5 25.
 b4! ♞b5 [□ 25...♞c6 26. ♖f4] 26. a4!! ♜a4
 27. ♖c4! ♖c4 28. ♞d8; RR 28...♜h7∞
 23. ♖c4 ♜h8
 23...♜b6 24. ♞c5 [24. ♞b3+— *Tal*] 24...♜c4 25.
 ♞c4 ♖b2 26. ♞d4 [26. f5 ♞g5] 26...♖a2?
 [26...♖ab7± *Tal*] 27. f5 ♖d7 [27...♞d7!?] 28. f6+—
 24. ♞h3 ♜f8
 24...♖b2 25. ♞e6! ♞e6 26. ♖e6 d3 27. ♖fd1+—
 25. b3 a5

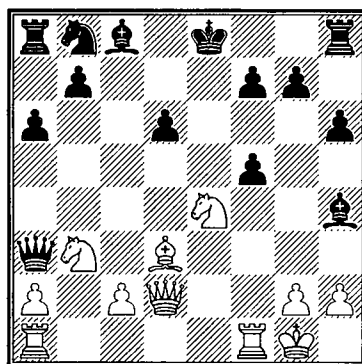
26. f5!± ef5 27. ♖f5 ♜h7 28. ♖cf1
 28. ♖f7?? ♜g5 *Krogius*
 28...♞d8 29. ♞g3 ♖e7 30. h4 ♖bb7 31.
 e6! ♖bc7 32. ♞e5 ♞e8
 32...d3 33. ♖5f3+— *Krogius*
 33. a4 ♞d8
 33...♜f6 34. ♖f6 g6 35. ♖f6+—
 34. ♖1f2 ♞e8 35. ♖2f3 ♞d8 36. ♖d3
 ♞e8 37. ♞e4 ♜f6
 a) 37...♖e6 38. ♖f8 ♜f8 39. ♖f8 ♞f8 40.
 ♞h7#
 b) 37...g6 38. ♞e5 ♜g8 39. ♖f7+—
 38. ♖f6 g6 39. ♖f6 ♜g8 40. ♖c4 ♜h8
 41. ♞f4
 41...♜g8 42. ♞h6+—; 41. ♖f7+— *Gligoric*
 1–0 *Timman*

261 (592)

B97

SPASSKY — FISCHER
Game 7

1. e4 c5 2. ♜f3 d6 3. d4 cd4 4. ♜d4
 ♜f6 5. ♜c3 a6 6. ♖g5 e6 7. f4 ♞b6 8.
 ♞d2 ♞b2 9. ♜b3 ♞a3 10. ♖d3
 10. ♖f6 — *game 265*
 10...♖e7 11. 0–0 h6! 12. ♖h4
 12. ♖f6 ♖f6 13. e5
 a) 13...de5 14. ♜e4
 a1) 14...♞e7 15. ♜f6 g6 16. fe5 fe5 17.
 ♞c3 ♜c6 18. ♖e4
 a2) 14...ef4 15. ♜f6 g6 16. ♞c3! ♜d7 17. ♖f4
 a3) RR 14...♜d7 15. f5 ♞e7 16. fe6 ♞e6
 17. ♖c4 ♞b6 18. ♜h1 0–0 19. ♖f3 ♞c7
 20. ♖d5 ♖e7 21. ♖af1 ♜b6 22. ♖f7 ♖f7
 23. ♖f7 ♜h8 24. ♜bc5 ♖d7 25. ♜d7
 ♞d7 26. ♞d7 ♜d7 27. ♖d5 ♖f8= *Mukhin*
 — *So-rokin, USSR 1973*
 b) 13...♖e7! 14. f5 de5; 14. ♜e4 d5; 14.
 ♖ae1!∞
 12...♜e4 13. ♜e4 ♖h4 14. f5!
 14. ♞c3 0–0
 14...ef5
 14...d5? 15. f6! de4 16. fg7 ♖g8 17. ♞h6
 △ ♞h8+— *Krogius*

15. ♖b5
 a) 15. ♜d6? ♞d6 16. ♖b5 ♜e7+— *Purdy*
 b) 15. ♞f4 ♖e7+ *Krogius*
 c) 15. ♞c3 0–0+ *Krogius*
 d) 15. ♜c3!?+ *Korchnoi*

15...ab5

15...e7 16. ♖f4 [16. ♖c3 d6 17. ♖g7 e6+] 16...g5 [16...fe4 17. ♖f7 d8 18. ♖g7+-]

a) 17. d5 e5 18. ♖ae1 d8 [18...e6 19. ♖f5] 19. ♖d4! ab5 20. ♖b6 [20. ♖h8 c7+] 20...d7 21. ♖f5 d6 22. ♖f7 [22. ♖d5 e7+] 22...e7+

b) 17. ♖e3!

b1) 17...fe4 18. ♖e4 e6 19. e4!+- d5 20. e5 ♖d6 21. ♖ad1

b2) 17...ab5 18. d6! e6 [18...d8 19. ♖ad1+-] 19. d5+-

b3) 17...e6! 18. e4 e4 19. ♖f5 e6 20. ♖af1

16. d6 e8

16...e7? 17. d5 ♖a6 18. ♖b4+- Purdy

17. d8 d6 18. d6

18. ♖d7 [18. ♖f4 ♖c8 19. ♖h4 ♖e7+ Tal; 18. ♖f5 ♖c8 19. ♖d7 d7+-] 18...g6 19. d6 [19. ♖b7 e7 20. d6 ♖a7 21. ♖c6 ♖ab8+] 19...e7

a) 19...e7 20. d5! g5 [20...d8; 20...a7] 21. ♖f5

b) 19...d5! 20. ♖b7 ♖d6! 21. ♖a8 e7 22. ♖b7 [22. ♖a7! d4 23. ♖d4c] 22...b8

b1) 23. ♖ad1 e2! 24. e1 [24. e2 d4+- Tal] 24...d1!+-

b2) 23. ♖a7 d4 24. g3 e3!+- Tal; 24. ♖d4!

18...d8 19. d5 ♖e7!?

19...d2 20. d3 d5 21. d4 g6 22. ♖ad1 d1 23. d1 e7 24. d5= Krogus

20. ♖f4 g6 21. a4 e5+

21...e7 (Tal) 22. a5! d a6

22. ♖c4 e3 23. e1 f4 24. g3 g5

a) 24...fg3? 25. ♖ae1 d ♖c3 Korchnoi

b) 24...d5!

b1) 25. ♖e2 g5+

b2) 25. ♖e4? f5 26. ♖g2 f3!+- Tal

b3) 25. ♖c3!

25. ♖ae1 ♖b4

b) 25...d5 26. ♖e4! Tal

a) 25...d4? 26. d5d4 ♖e4 27. ♖f3

26. ♖b4 d4 27. ♖e2 e7

27...d6 (Gligoric) 28. g4 g4 [28...e4 29. d5] 29. c3 e7 30. ♖g2 e7

[30...e7 31. d3d4+] 31. d3d4!+

28. d5 b6

d 28...d7 29. d4 ♖hd8 [29...♖c8? 30. d6d6!] 30. d3 fe3 31. ♖e3 [31. c3 d5

32. c4 d6+-] 31...d2 32. ♖ef3 ♖e7+-

29. d4 d5 30. d6 d5

d 30...e7 31. c4 d6 (Tal) 32. ♖g2 [32. a5 ba5 33. g4 e4 34. c5 d8+-]

32...d5! [32...fg3 33. ♖g3 e5 34. ♖gf3; 32...e5 33. d7d7] 33. ♖e2+

31. d7 ♖c8?!

31...d3! Tal

a) 32. d8 d8 33. ♖fe1 f3+- Krogus; 32...d1+-

b) 32. ♖fe1 f3! 33. ♖f2 [33. d8 d8 34. ♖f2 d4 35. ♖f3? d2!+- Purdy] 33...d4 34. ♖f3 d2 35. d5 bc5 36. ♖e7= ♖f8

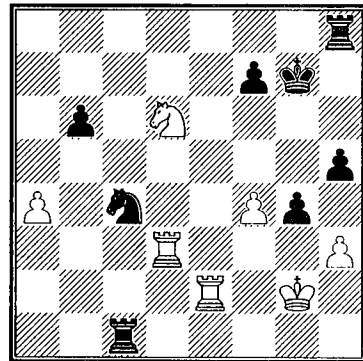
[36...h2 37. e1 ♖f8 38. d6] 37. h3

32. c4 d3 33. ♖f3 d4 34. g4 g4

34...h8! Krogus

35. d3 h5 36. h3! d5 37. d7d6 e6

38. d6 ♖c1 39. e2 d4

40. d8! e6 41. h4!

41. d5 f6 [41...♖c2 42. ♖g5 e6 43. ♖c2 d3 44. e3 d2 45. d6+-]

a) 42. h4 ♖c3 43. f5 e6 44. d6 d3 45. ♖e3 ♖e3 46. d6 e7 47. d5 ♖e5

48. d7 e8 49. d8 ♖e8 50. d6 [50. d7 ♖h6 51. f6 ♖e4+] 50...h7 51. d6 ♖e2 52. e3 ♖he7 53. d5= Krogus

b) 42. ♖e6 e7 [42...f8 43. h4=] 43. f5 ♖e8 44. d7 e8 45. ♖f6=

41...f6 42. ♖e6 ♖c2

42...♗f7 43. f5 ♖e8 44. ♖d7 ♗f8 45. ♖f6= 43. ♗g1
 43. ♗g3 ♖f8 44. ♖d5 ♗d2 ♢ Krogius
 43...♗f5 44. ♗g7 ♗f4
 44...♗g6? 45. f5! [45. ♗e8 ♖f8 46. ♖d5 ♢] 45...♗g7 46. ♖d7 ♗f8 47. ♖d8+-
 45. ♖d4 ♗g3
 45...♗f3 46. ♖d3=
 46. ♗f5 ♗f3 47. ♖ee4
 a) 47. ♖d3 ♗f4 48. ♗g3! Keene
 a1) 48...♗d2 49. ♖f6 ♗e5=
 a2) 48...♖c1! 49. ♗f2 ♖c2! 50. ♗e1 ♖c1
 51. ♗e2 ♖c2! 52. ♗d1? ♖d2! 53. ♖d2
 ♗d2 54. ♗d2 ♗g3 ♢ Nei
 b) 47. ♖e1 ♖g2 48. ♗h1 ♖c2 49. ♖f1
 ♗e2 50. ♗g3 ♗e3 51. ♗f5=
 47...♖c1 48. ♗h2 ♖c2 49. ♗g1
 ½-½

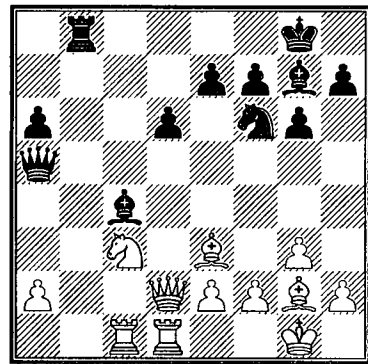
Timman

262 (593)**A39****FISCHER — SPASSKY**

Game 8

1. c4 c5 2. ♗c3 ♗c6 3. ♗f3 ♗f6 4. g3
 g6 5. ♖g2 ♖g7 6. 0-0 0-0 7. d4 cd4 8.
 ♗d4 ♗d4 9. ♖d4 d6 10. ♖g5
 a) 10. ♖h4 ♖a5 ♢ Krogius
 b) 10. ♖d3 △ ♖d2
 10...♖e6
 10...h6 11. ♖f6 [11. ♖d2 △ ♖d3] 11...♖f6
 12. ♖d2 ♖g7 13. ♖ad1 ♖a5 [13...♖b8 14.
 c5! ♢] 14. ♗d5 ♢ Purdy
 11. ♖f4 ♖a5
 a) 11...♖c8 12. b3 ♗h5 13. ♖e3 b5 14.
 ♗b5 ♖a1 15. ♖a1 a6 16. ♗a7 ♖c7 17.
 ♗c6 ♖e8 18. ♖b6 ♢ Smyslov
 b) 11...♖b8 12. b3 a6 13. ♖fd1 b5 14. c5 b4 ♢
 12. ♖ac1 ♖ab8
 12...♖ac8!? 13. b3 ♖c5! Larsen
 13. b3 ♖fc8
 13...a6 14. ♖d2 b5 15. ♗d5 ♢
 14. ♖d2!
 14. ♖fd1?! a6 △ b5 Purdy
 14...a6 15. ♖e3!
 a) RR 15. ♖fd1 b5 16. ♗d5 ♖d2 17. ♖d2
 ♗d5 18. cd5 ♖d7 19. ♖c8 ♖c8 20. ♖c1 ♖c1

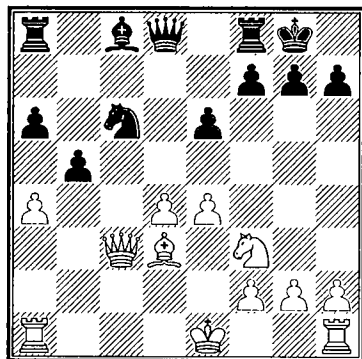
21. ♖c1 ♖c3 ♢ Oney — Greenfeld, Haifa 1989
 b) RR 15. ♖c2 b5 16. cb5 ab5 17. ♖fc1
 ♖c7 18. ♗e4 ♖d2 19. ♖d2 ♖c2 20. ♖c2
 ♗e4 21. ♖e4 ♖d4 22. ♖c7 ♗f8 23. ♖c6
 f6= Gutman — Smejkal, Germany 1987
 15...b5
 a) 15...♗d7? 16. ♖a7 ♖a8 17. ♖b7+-
 b) 15...♗g4 16. ♖a7 ♖a8 17. ♖d4 ♖d4 18.
 ♖d4 ♖ab8 19. h3 ♗e5 20. f4 ♢
 c) 15...♖c7 (Gligoric) 16. ♗d5 [16. ♖a7?!
 ♖bc8] 16...♖d2 17. ♖d2 ♖d5 18. cd5
 ♖bc8 19. ♖c7 ♖c7 20. ♖c1 ♢
 d) 15...♖d7
 d1) 16. c5 ♖c6 [16...dc5? 17. ♖f4] 17.
 cd6 ♖g2 18. ♗g2 ♖d8 19. ♖f4 ♢
 d2) 16. ♖a7 ♖a8 17. ♖d4 ♖c6 18. ♖fd1!
 [18. e4 b5 ♢ Smyslov] 18...♖g2 19. ♗g2 (△
 ♖f6, ♗d5) 19...♖f5 20. f3 △ e4 ♢ Purdy
 e) 15...♖h5= Larsen
 16. ♖a7 bc4
 16...♖a8 17. ♖a8 ♖a8 18. ♖d4 bc4 19.
 ♗e4 ♖d2 20. ♗d2 ♢ Smyslov
 17. ♖b8 ♖b8 18. bc4 ♖c4 19. ♖fd1

19...♗d7??+-
 a) 19...♗f8? 20. ♗d5 ♖a2 21. ♗e7+-
 b) 19...♖e5? 20. ♖b1 ♖b1 21. ♖b1 h5 ♢ Krogius
 c) 19...♖e6!? Krogius
 d) 19...♖h5 ♢ Smyslov
 d1) 20. ♖f3 ♗g4 21. h4 ♖h6! 22. e3 [22.
 ♖g4 ♖d2 23. ♖h5 ♖c1 ♢] 22...♖f5 ♢
 d2) 20. ♗d5 ♖d5 21. ♖d5 ♗d5 22. ♖d5 ♖e2
 d3) 20. ♖b1 ♖b1 [20...♖d8 △ d5, e5] 21.
 ♖b1 h6 22. ♖b7 ♖e5 ♢ Purdy

d4) 20. h3 ♗e6 21. h4 ♗h6 22. e3 ♗g4 23. ♖e1=

20. ♖d5+- ♖d2 21. ♖e7 ♗f8 22. ♖d2 ♗e7 23. ♖c4 ♖b1 24. ♗f1 ♖c5 25. ♗g2 a5 26. e4 ♗a1 27. f4 f6 28. ♖e2 ♗e6 29. ♖ec2 ♗b2 30. ♗e2 h5 31. ♖d2 ♗a3 32. f5 g5 33. ef5 ♗e5 34. ♖cd4 ♗f5 35. ♖d5 ♗e6 36. ♖d6 ♗e7 37. ♖c6 1-0 Timman

263 (594)

D41

SPASSKY — FISCHER

Game 9

1. d4 ♖f6 2. c4 e6 3. ♖f3 d5 4. ♖c3 c5 5. cd5 ♖d5 6. e4 ♖c3 7. bc3 cd4 8. cd4 ♖c6 9. ♗c4 b5!

9...♗b4 — game 236

10. ♗d3

a) 10. ♗b5?? ♖a5+-

b) 10. ♗b3?! ♖a5

c) 10. ♗e2!

c1) 10...♗e7 11. 0-0 a6 12. a4 b4 13. d5± Polugaevsky

c2) 10...♗b4 11. ♗d2 ♗d2! 12. ♖d2 a6 13. a4 b4 14. 0-0 0-0 15. d5!± Polugaevsky

c3) 10...♗d6 11. 0-0 a6 12. a4 b4 13. d5 [13. e5 ♗e7] 13...ed5 14. ed5 ♖e7 Purdy

10...♗b4 11. ♗d2 ♗d2 12. ♖d2 a6 13. a4

a) RR 13. 0-0 0-0 14. d5 ♖e7 15. a4 ba4 16. ♖a4 a5 17. ♖fa1 ed5 18. ed5 ♖d5 19. ♖d4 ♖c5 20. ♖c1 ♖b6 21. ♖b1 ♖h6 22. ♖h4 ♖d2 23. ♗h7 ♗h8 24. ♖d2 g5 25. ♖h5 ♗g4 26. ♖g5 ♗h7 27. ♖g4 a4 Kiselev — Frog, Moscow 1996

b) 13. d5!? ed5 14. ed5 ♖d5 15. 0-0 ♗e6 16. ♖e3 △ ♗e4± Averbakh; RR 16...0-0 17. ♗e4 ♖d7 18. ♖ad1 ♖e8 19. ♖d6 ♖e7 20. ♖e6 ½-½ Adorjan — Pinter, Hungary 1981

13...0-0 14. ♖c3

a) 14. e5?! ♗b7= Purdy

b) 14. ab5 ♖d4 15. ♖d4 ♖d4=

14...♗b7! 15. ab5 ab5 16. 0-0

a) 16. ♗b5 ♖a1 17. ♖a1 ♖b6 18. ♗d3 ♖b4 19. ♗e2 ♖a8 Smyslov

b) 16. ♖a8 ♖a8 17. ♗b5 ♖a7= Purdy

16...♖b6

16...b4 17. ♖c5±

17. ♖ab1

a) 17. d5 ed5 18. ed5 b4? 19. ♖c2+-; 18...♖e7

b) 17. ♖ad1 △ ♗b1 Timman

17...b4 18. ♖d2

18. d5 ed5 19. ed5

a) 19...♖a5

a1) 20. ♖c4? ♗a6!

a2) 20. ♖b3 ♖e7 21. d6 ♖d5 22. ♗c4 ♖ad8 Purdy

a3) 20. ♖d2!±

b) 19...♖d8 20. ♖c2! [20. ♖c4 ♖a5 21. ♖b4 ♗d5=] 20...♖d5 21. ♗h7 ♗h8 22. ♗e4 ♖b5 23. ♖fc1 [23. ♖fe1± Gligoric]

23...♖a5 24. ♗b7 ♖b7±

c) 19...bc3! 20. ♖b6 ♖a5 [20...♖d8 21. ♖d6!] 21. d6 ♖fd8 [21...♗d5!= Byrne]

22. ♖c1 ♖ac8 23. d7 [23. ♖b5 ♗a6] 23...♖c5∞ 24. ♖b5 ♖b5 25. ♗b5 ♗c6! 26. ♗c6 ♖c6 27. ♖c3 ♖d7!=

18...♖d4

18...♖fd8 19. d5 ed5 20. ed5 ♖d5?? 21. ♗h7+- Purdy

19. ♖d4 ♖d4 20. ♖b4 ♖d7

20...♖a2 21. ♖a2 ♖b4 22. ♖b1 ♖d4=

21. ♖e3

21. ♖fb1? ♗a6 Timman

21...♖fd8

21...♖a3 22. ♖d4 Timman

22. ♖f1 ♜d3

22...♙e4? 23. ♙e4 ♜d1 24. ♜e1+-

23. ♜d3 ♜d3 24. ♖b7 g5 25. ♖b8 ♖b8

26. ♖b8 ♗g7 27. f3 ♜d2 28. h4 h6 29. hg5 hg5

½-½

Krogius

264 (595)

C95

FISCHER — SPASSKY

Game 10

1. e4 e5 2. ♖f3 ♖c6 3. ♙b5 a6 4. ♙a4 ♖f6 5. 0-0 ♙e7 6. ♖e1 b5 7. ♙b3 d6 8. c3 0-0 9. h3 ♖b8 10. d4 ♖bd7 11. ♖bd2 ♙b7 12. ♙c2 ♖e8 13. b4 ♙f8 14. a4

14. ♙b2!? ♖b6 15. a3 Smyslov

14...♖b6

a) 14...c5 15. bc5 ed4 [15...dc5 16. de5 ♖e5 17. ♖e5 ♖e5 18. f4± Krogius] 16. cd4 dc5± Balashov — Podgaets, Moscow 1967

b) 14...d5 15. de5 ♖e4 16. ♖e4 de4 17. ♙g5 f6∞ Averbakh

15. a5 ♖bd7 16. ♙b2

16. d5 c6 17. c4 bc4 18. dc6 ♙c6 19. ♖c4 ♜c7⇒ Krogius

16...♜b8

a) 16...c5?! 17. bc5 dc5 18. de5 ♖e5 19. ♖e5 ♖e5 20. c4± Krogius

b) 16...♖b8 17. ♖b1 ♙a8 18. ♙a1 g6 19. c4 bc4 [19...ed4 20. cb5 ab5 21. ♖d4 d5 22. ♖f3 de4 23. ♖g5 e3! 24. ♙b3 ef2 25. ♖f2 ♙d5± Keene] 20. de5 ♖e5 21. ♖e5 de5 22. ♙c3 ♙c6 23. ♜e2 ♙b5 24. ♖c4 c5 25. bc5 ♖c8! Browne — Karpov, Amsterdam 1976

17. ♖b1

17. c4! bc4 18. ♙a4 c6 [18...♖d8= Anand] 19. ♖c4 ♜c7 [19...ed4 20. ♜d4 d5 21. ed5 ♖e1 22. ♖e1 ♖d5 23. ♖d3± Kavalek — Reshevsky, Chicago 1973] 20. de5 de5 21. ♜b3± Savon — Mukhin, USSR 1973

17...c5

17...♜a7?! 18. c4! Krogius

18. bc5

18. d5 g6 19. ♙a3 (Δ c4) 19...c4 20. ♖f1 ♖h5= Δ 21. g4?! ♖f4 Fischer

18...dc5 19. de5

19. d5? c4± Krogius

19...♖e5 20. ♖e5

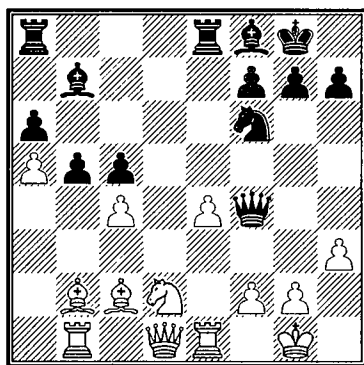
20. c4 Polugaevsky

a) 20...♙d6 21. ♖h4±

b) RR 20...♖fd7 21. cb5 ab5 22. ♙e5 ♖e5 23. ♖b5 ♖f3 24. ♜f3 ♜c7 25. ♙b3 ♙a6 26. ♖b6 c4 27. ♖c4 ♙c5 28. ♖e3 ♙b6 29. ab6 ♜c3 30. ♙f7 ♖h8 31. ♖d1 ♖f8± Micheli — Matanovic, Italy 1973

c) 20...♖f3 21. ♜f3 ♖e6=

20...♜e5 21. c4 ♜f4

22. ♙f6

22. e5

a) 22...♖ad8 23. ef6! [23. ♖e3 bc4± Δ ♖d5]

a1) 23...♖e1 24. ♜e1 ♜d2 [24...♖d2 25. ♙c1 ♜g5 26. ♜f1±] 25. fg7 [25. ♙e4 ♜e1 26. ♖e1 ♙e4 27. ♖e4 ♖d2 28. ♙e5 b4= 29. fg7 ♖d1 30. ♖h2 ♙d6] 25...♜e1 26. ♖e1 ♙g7 27. ♙g7 ♖g7 28. ♖e7=

a2) 23...♖d2 24. ♜d2! ♜d2 25. ♖e8 gf6 [25...♜c2 26. fg7 ♜b1 27. ♖h2+-; 25...♙c6 26. fg7 ♙e8 27. ♙h7 ♖h7 28. gf8♜+-] 26. ♙c1 [26. ♖be1?! ♜c2 27. ♖le3 ♖g7 28. ♖g3 ♖h6 29. ♙f6 ♜b1 30. ♖h2 ♙d6 31. ♙g7 ♖h5 32. ♙e5 ♜e4! 33. f4 f6+-] 26...♜d7 [26...♜c2 27. ♙h6 ♜b1 28. ♖h2+-] 27. ♖f8 ♖f8 28. ♙h6 ♖g8 [28...♖e8 29. ♖e1 ♖d8 30. ♖d1] 29. ♖b3 a21) 29...♙c6 30. ♖g3 ♖h8 31. ♙g7 ♖g8 32. ♙f6 ♖f8 33. ♙g7! [33. ♙h7 ♜d1 34. ♖h2 ♜d6] 33...♖e7 [33...♖g8 34. ♙d4 ♖f8 35. ♙c5+-] 34. ♖e3 ♖d8 35. ♖d3+-

a22) 29...bc4 30. ♖g3 ♗h8 31. ♙g7 ♗g8 32. ♙f6 ♗f8 33. ♙g7 [33. ♙h7 ♗d1 34. ♗h2 ♗d6] 33...♗e7 [33...♗g8 34. ♙d4 ♗f8 35. ♙c5+—] 34. ♖e3 ♗d8 [34...♗d6 35. ♙f8+—] 35. ♙f6 ♗c8 36. ♖e7 ♗d5 [36...♗c6 37. ♙f5 ♗b8 38. ♙e5 ♗a7 39. f3+—] 37. f3+—
 b) 22...♖ed8 23. ♖e3! ♗e8 24. ♗e2±
 c) 22...♗d7 23. ♙e4 [23. ♗f3 ♖ad8 24. ♙c1 ♗c4 25. ♙b3±] 23...♙e4 24. ♖e4 ♗f5 25. ♗e2±

22...♗f6 23. cb5 ♖ed8

a) 23...♖ad8

a1) 24. ba6 ♙a6 25. ♙a4 [25. ♖b6 ♗c3+— Purdy] 25...♖e6— Smyslov

a2) 24. ♗c1 ♗c3 25. ba6 [25. ♗f3 ♗a5— Krogius] 25...♙a6 26. ♙a4!±

b) 23...ab5 24. ♖b5 ♙a6

b1) 25. ♖b6 ♗c3

b11) 26. ♖b3 ♗a5 27. ♙d3 ♖ed8 28. ♗e2 ♖d3 29. ♖d3 ♖d8

b12) 26. ♗b3 ♖ed8 [26...c4 Poughevsky] 27. ♗c1 c4 28. ♖e3 ♗e5

b2) 25. ♖b3! c4 26. ♖f3 ♗d8 [26...♗d4] 27. ♗f1= 24. ♗c1 ♗c3

a) 24...♗f4 25. ♗c4! [25. ♗f3 ♗c1 26. ♖ec1 ab5 27. ♖b5 ♙a6 28. ♖b6 ♙e2=] 25...♗c1 26. ♖ec1 ab5 27. ♖b5 ♙a6 28. ♙a4 ♙b5 29. ♙b5 △ ♙c6—d5±

b) 24...ab5 25. ♖b5 ♙a6 26. ♖b6 ♗c3 [26...♗f4 27. ♗f3 ♗c1 28. ♖c1 c4 29. e5±] 27. ♗b3 g6! [27...c4 28. e5 g6 Krogius] 28. e5 [28. ♖e3 ♗e5] 28...♙h6 29. ♗b1 c4 30. ♗c5 ♗a5 31. ♗e4 ♙c8 32. ♗d6 ♖a6 33. ♖b8 ♙e6= Vasiukov — Smejkal, Polanica Zdroj 1972

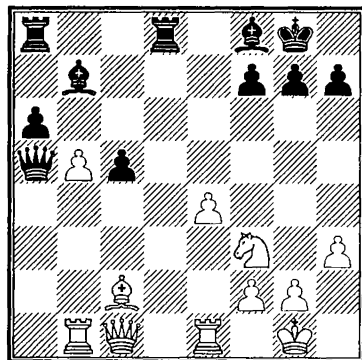
25. ♗f3 ♗a5

a) 25...c4 26. ba6 [26. e5 g6 Purdy; 26. b6 ♙a3 27. ♖e3 ♖d3!—] 26...♙a6 27. e5 g6 28. e6— Olafsson

b) 25...ab5

b1) 26. ♖b5 ♙a6 27. e5! ♗e1 28. ♗e1 ♙b5 29. ♗b1 ♙c4! [29...♖a5 30. ♙h7 ♗h8 31. ♗g5 ♙c4 32. ♙g8+—] 30. ♙h7 ♗h8 31. ♗g5?! ♙e7 32. ♙g8? ♙d3 33. ♗f7 ♗g8+—

b2) 26. e5! g6 [26...b4?? 27. ♖e3+—] 27. ♖b5 ♙f3 [27...♙a6 28. ♖b6 ♗a5 29. ♗b2±] 28. ♖b3 ♗a5 29. ♖f3±

d2 h5 53. g4! [53. g3 g4!=; 53. f3 h4
 54. e2 e5 55. e3 f5 56. f4 g4!
 57. hg4 e4 58. e4 e3=] 53...hg4
 [53...h4 54. f3 d5 55. d3 e5 56.
 e3 d5 57. f4+-] 54. hg4 e4 55.
 e2 f4 56. f3 e5 57. e3+-
 d2) 34...e5 35. d5 [35. g4 e7]
 35...h6!! [35...g6 36. g4 e8 37. d8+-;
 35...e6 36. d8 e7 37. h7 h7 38.
 f8+-] 36. f5 hg5 37. f1 [37. g5??
 b4+-] 37...e7! [37...b4 38. e2 c4?
 39. g5 b3 40. b5 e7 41. d1 f7
 42. b6 Δ c6+-] 38. e2 g6 39. d5
 f7 40. d7 c4=

30. e7 f7

30...e8? 31. g6 hg6 32. h4# Krogius

31. f7 f7 32. f7 e4

a) 32...e7 33. d7+-

b) 32...c4 33. d6 e6 34. e5

33. e4

33. h6? gh6 34. e4 b4∞; 34...c4= Krogius

33...e7 34. d7 f6 35. b7 a1

Δ 35...b4 36. b6 [36. f1 e8 37. c4
 d8 38. e2 e6 39. b5+- Byrne]

a) 36...e7 37. e6 [37. f4] 37...c4 38.
 e6 c3 39. b7 e8 40. g3 h5 Δ a2∞

b) 36...e5

b1) 37. b6 a1 38. h2 e6 39. g3 b3=

b2) 37. f3! Δ h4, b6 Nei

36. h2 e6 37. g3 b4 38. g2 h5

a) 38...e5 39. f4 e4 40. g4 a2 41.
 f1 a3 42. h4 b3 43. f5+- Byrne

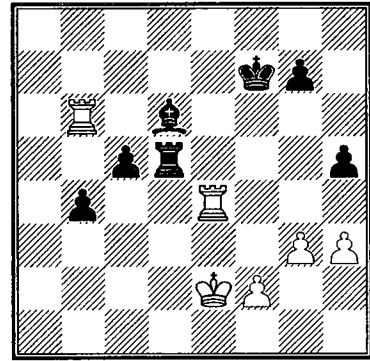
b) 38...e5 39. h4 e5 40. h5! [40.
 h7 e4 Nej] 40...e6 41. b6 e6
 [41...e5 42. f4] 42. c5+-

39. b6 d1 40. f3!

40. f4? e5 41. c4 [41. f3 f1 42.
 e2 e4 43. f1 e5=] 41...d2 42.
 f3 d3=

40...e7?!

40...g5 41. e2 d5 42. g4! hg4
 [42...h4 43. f4+-] 43. hg4 f7 44. b7
 f8 [44...e6 45. d7+-] 45. e6 e5
 46. e5 e5 47. d3 e4 48. f3 e8
 49. c4 f8 50. d7 e2 51. d5 e3
 52. e5+-
 41. e2 d5

42. f4!

42. b5 g6 43. e4?? e5+- Purdy

42...g6 43. g4!

43. b5 f5

43...hg4 44. hg4 g5

44...e6 45. b5 f7 [45...g5 46. f5] 46.
 g5! [46. e4? c4 47. d5 e4=]
 46...f5 47. e3 g7 [47...d5 48.
 e4+-] 48. b6 d5 49. e6+-

45. f5 e5 46. b5 f6

46...e4 47. b7 [47. e6!] 47...e8 48.
 e6+- Purdy; 48. d3!+-

47. e4 e4 48. b6 e5 49. f3! d8
 49...c4 50. e6#

50. b8 d7

50...c4 51. d8 b3 [51...e3 52. e3 b3
 53. b8 b2 54. b5 e6 55. d3 e5 56.
 b6 f7 57. c2 e6 58. b2 e2 59.
 e2+-] 52. b8 b2 53. b5+-

51. b7 d6 52. b6 d7 53. g6
 d5 54. g5 e5 55. f6 e4 56. b1!
 56...e6 57. d1 c4 58. c5 e5 59.
 d7+-

1-0

Timman

265 (596)

B97

SPASSKY — FISCHER

Game 11

1. e4 c5 2. f3 d6 3. d4 cd4 4. d4
 f6 5. c3 a6 6. g5 e6 7. f4 b6 8.
 d2 b2 9. b3 a3 10. f6 gf6 11.
 e2 h5 12. 0-0 c6

12... ♖b4 Stein; 12... ♖d7 Δ ♖c5

13. ♖h1!

13. ♖b1 ♖a4 [13... ♖b4 14. ♖e3 ♖a5? 15. a3 ♖c4 16. ♖d4+—] 14. a3 ♖e7 Δ ♖d7 13... ♖d7 14. ♖b1!

a) RR 14. ♖e3 ♖c8 15. ♖b1 ♖a4 16. c4 ♖a5 17. ♖c3 ♖c4 18. ♖f6 ♖h6 19. ♖d4 ♖h7 20. f5 ef5 21. ♖c3 ♖g7 22. ♖a4 ♖d4 23. ♖d4 ♖a4+ Tal — Byrne, Leningrad 1973

b) RR 14. ♖d1 ♖c8 15. ♖e3 ♖b4 16. c3 ♖e4 17. ♖d3 ♖a4 18. ♖c4 ♖c7 19. ♖b6 ♖a3 20. ♖c4 [20. ♖ae1 ♖e7 21. ♖c4 ♖c4 22. ♖c4 h4 23. ♖d3 f5 24. ♖e2 ♖g7+ Short — Kasparov, London 1993] 20... ♖a4 21. ♖b6 ♖a3 22. ♖c4 ½–½ Gulko — Psakhis, Be-er-Sheva 1993

14... ♖b4

a) 14... ♖a4

a1) 15. ♖e3 ♖e7 Krogus; 15... ♖b4

a2) 15. c4 ♖b4 16. ♖e3 ♖a5

a3) 15. a3! ♖e7 [15... ♖e4 16. ♖d3 ♖d5 17. c4+—] 16. ♖c3 ♖c6 17. ♖f3 Δ ♖d3, ♖ad1±

b) 14... ♖b2

b1) 15. a3 ♖c8 16. ♖f3 [16. ♖c3 ♖a5]

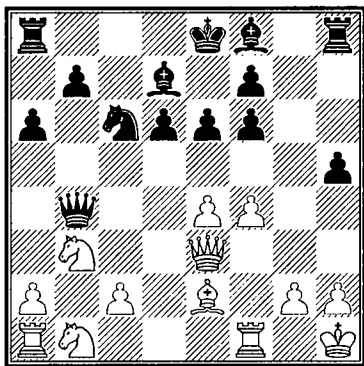
b11) 16... ♖e5 17. ♖c3! ♖h6 18. g3 h4 19. ♖g2 hg3 20. hg3 ♖g8 21. ♖f2±

b12) 16... e5!

b2) 15. a4 d5! [15... f5∞] 16. ed5 ♖b4 17. ♖a3 ♖d5; 17... ♖c8+

b3) 15. ♖c3 ♖a3 16. ♖b1= Euwe

15. ♖e3

15...d5?

a) 15... ♖e7

a1) RR 16. c4 f5 17. a3 ♖a4 18. ♖c3 ♖c6 19. ♖d4 ♖c5 20. ef5 ♖g7 21. fe6 fe6 22. ♖ad1 ♖d4 23. ♖d4 ♖d4 24. ♖d4 ♖f5 25. ♖d2 ♖c8+ Qi — Karpov, Hannover 1983

a2) 16. ♖1d2! Gligoric

a3) 16. a3 ♖a4 17. ♖c3 ♖c6 18. ♖ad1±
b) 15...f5!? 16. ef5 ♖e7 17. fe6 fe6 18. f5 ♖h6 19. ♖h5 ♖d8 20. ♖d4 ♖d4 21. ♖d4 ♖f5 22. ♖f5 ef5+ Schmidt

16. ed5 ♖e7 17. c4 ♖f5 18. ♖d3!

18. ♖f2?! a5 Δ a4

18...h4?

a) 18... ♖b6 19. ♖c3 ♖e3 20. ♖c2+—

b) 18...ed5 19. ♖c3! [19. cd5 ♖b5? 20. ♖f5 ♖e2 21. ♖1d2 ♖f1 22. ♖f1+—; 19...0–0–0 Δ ♖d6± Krogus] 19...dc4 [19... ♖c4 20. ♖d2→ Polugaevsky] 20. ♖e4 Δ ♖d5+—

c) 18... ♖c8± Polugaevsky

19. ♖g4 ♖d6

19... ♖g3? 20. hg3 hg3 21. ♖h3+—

20. ♖1d2

20. de6 fe6 21. ♖g6 ♖e7± Krogus

20...f5?

a) 20...ed5 21. ♖d7 ♖d7 22. ♖d5+—

b) 20... ♖c8 21. ♖fe1 ♖e7 22. de6 fe6 23. ♖e6 ♖e6 24. f5+— Alexander

c) 20... ♖g8 21. a3 ♖b6 22. de6 ♖e6 23. ♖e6 fe6 24. c5 ♖b5 25. ♖h7 ♖g7 26. ♖h4 ♖f5 27. ♖f6 ♖c6 28. ♖f2+—

21. a3 ♖b6

21... ♖a4 22. ♖d1!+— Pachman; 22. ♖c3 Δ ♖c5+— Krogus

22.c5 ♖b5

a) 22... ♖a7 23. cd6 fg4 24. de6 ♖e6 25. f5+—

b) 22... ♖d8 23. cd6 fg4 24. de6 ♖e6 25. ♖fe1 ♖d7 26. ♖c5 ♖c8 27. ♖c3+— Alexander

23. ♖c3 fg4

a) 23... ♖g8 24. a4 ♖g7 25. ♖d4!+— Gligoric

b) 23... ♖h7 24. a4 ♖g7 25. ♖d4 ♖d4 26. ♖d4 ♖a5 27. ♖f3+—

24. a4+— h3

24... ♖e2 25. ♖ae1+—

25. ab5 hg2 26. ♖g2 ♖h3 27. ♖f6 ♖f5

27... ♖e7 28. ♖g7+—

28. c6 ♖c8 29. de6 fe6 30. ♖fe1 ♖e7
31. ♖e6 1-0 Timman

266 (597)

D66

FISCHER — SPASSKY

Game 12

1. c4 e6 2. ♖f3 d5 3. d4 ♖f6 4. ♖c3 ♖e7
5. ♖g5 h6 6. ♖h4 0-0 7. e3 ♖bd7 8. ♖c1
c6 9. ♖d3 dc4 10. ♖c4 b5 11. ♖d3 a6
12. a4

a) 12. ♖b1 c5 13. dc5 ♖c5 14. ♖c2 ♖e8
15. ♖f6 ♖f6 16. ♖h7 ♖f8=

b) 12. 0-0 c5! [12...♖b7? 13. ♖f6 ♖f6
14. ♖e4±] 13. a4 b4 14. ♖e4 cd4=

12...ba4

12...b4 13. ♖f6 [13. ♖e4 ♖e4 14. ♖e7
♖f2 15. ♖d8 ♖d1 16. ♖d1 ♖d8 17.
♖e4!]=] 13...♖f6 14. ♖e4± Krogus;
13...gf6! =

13. ♖a4 ♖a5 14. ♖d2 ♖b4

14...♖b7? 15. 0-0 ♖ac8 16. ♖e4± Tai-
manov — Jimenez, Palma de Mallorca 1970

15. ♖c3 c5 16. ♖b3

16. ♖c4 ♖c7 17. ♖g3 ♖b7 18. 0-0 cd4
19. ed4 ♖d8 20. ♖a4 ♖d5± Fine —
Belawe-nez, Moscow 1937

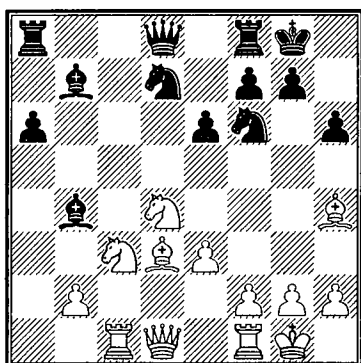
16...♖d8

16...♖b6 17. dc5 ♖c5 18. ♖c5 ♖c5 19.
0-0 ♖b7±

17. 0-0 cd4

17...♖b7 18. ♖e4 cd4 19. ♖d4

18. ♖d4 ♖b7

19. ♖e4! ♖b8□

a) 19...♖b6? 20. ♖a4 ♖a7 21. ♖c7+—
Krogus

b) 19...♖e4 20. ♖e4± Polugaevsky

c) RR 19...♖b8 20. ♖b7 ♖b7 21. ♖e4
♖a8 22. ♖f6 ♖f6 23. ♖f6 gf6 24. ♖c4±
Christiansen — Cifuentes, Dubai 1986

20. ♖g3

20. ♖c6!?

a) 20...♖d6 21. ♖d6! [21. ♖e7 ♖e7 22.
♖b7 ♖a7 23. ♖f3±] 21...♖d6 22. ♖fd1!+—
Polugaevsky

b) 20...♖c6 21. ♖c6 ♖a7 22. ♖g3

b1) 22...♖b6? 23. ♖a4 ♖a5 24. ♖d4!+—
Polugaevsky

b2) 22...♖d8 23. ♖d6 ♖d6 24. ♖d6±

b3) RR 22...♖e5 23. ♖d4 ♖d6 24. ♖e4
♖e4 [24...♖c6 25. ♖f6 gf6 26. ♖c6 ♖e5
27. ♖g4 ♖h7 28. ♖e4 ♖g7 29. f4 ♖c7 30.
♖e1± Kamsky — Salov, Sanghi Nagar
1995] 25. ♖e4 ♖d8 26. ♖cd1 ♖ad7 27.
♖a4 ♖g4 28. ♖f3 ♖f6 29. ♖c6±
Morovic — Illescas, Mondariz 1995

20...♖a7 21. ♖c6! ♖c6 22. ♖c6 ♖ac8

23. ♖a4 ♖fd8

23...♖c5?! 24. ♖c5 ♖c6 25. ♖e4! ♖c1
26. ♖f6± Krogus

24. ♖f3

a) 24. ♖e2 ♖c5

b) ♖ 24. ♖f3 Krogus

24...a5! 25. ♖c6

♖ 25. ♖e2 (Purdy) 25...♖b6±

25...♖c6 26. ♖c6 ♖c8 27. ♖f3 ♖a6 28.
h3 ♖b5 29. ♖e2 ♖c6 30. ♖f3 ♖b5 31.
b3

31. ♖e2!?=

31...♖e7 32. ♖e2 ♖b4 33. ♖a6 ♖c6 34.

♖d3 ♖c5 35. ♖f3 ♖c8

35...♖ce4! [35...♖d5! = Polugaevsky] 36.
♖e5 ♖c8 37. ♖f6 ♖f6 38. ♖b1=

36. ♖c5

36. ♖c1? ♖d2! 37. ♖c5 ♖c5 38. ♖a8 ♖f8

39. ♖d6 [39. ♖c5 ♖c1+] 39...♖c1 40.
♖h2 ♖d3+— Krogus

36...♖c5

36...♖c5? 37. ♖a8 ♖f8 38. ♖d6+—; 36...♖c5

37. ♖b7± Krogus

37. ♖c1 ♖d8

37... ♗b3 38. ♖c5 ♖c5 39. ♗a8+- Purdy

38. ♖c4 ♗d2 39. ♖f1 ♖b4

39... ♗d7= Polugaevsky

40. ♖c7 ♖d7 41. ♗c6 ♗c2 42. ♖e5 ♖d2

43. ♗a8 ♖h7 44. ♖f6 gf6 45. ♗f3 f5 46.

g4 ♗e4 47. ♖g2 ♖g6 48. ♖c1 ♖a3 49.

♖a1 ♖b4 50. ♖c1 ♖e7 51. gf5 ef5 52.

♖e1 ♖f2

52... ♖h4 53. ♖e2 Purdy

53. ♖f2 ♖h4 54. ♖e2 ♗f3 55. ♖f3 ♖e1

½-½

Timman

267 (598)**B04****SPASSKY — FISCHER****Game 13**

1. e4 ♖f6 2. e5 ♖d5 3. d4 d6 4. ♖f3 g6

5. ♖c4 ♖b6 6. ♖b3 ♖g7 7. ♖bd2?

7. 0-0 0-0 8. a4 a5 9. h3 ♖c6 10. ♗e2 d5

11. ♖c3 ♖e6 12. ♖f4 Keres — Kupka, Kapfenberg 1970

7...0-0 8. h3?

♠ 8. ♗e2 Krogus

8...a5! 9. a4

a) 9. a3 Krogus

b) 9. c3!? a4 10. ♖c2∞ Larsen

9...de5 10. de5 ♖a6! 11. 0-0 ♖c5 12. ♗e2

♗e8 13. ♖e4 ♖ba4 14. ♖a4 ♖a4 15. ♖e1

15. ♗c4 ♖d7 16. ♗c7 ♖c6 7 Krogus

15...♖b6 16. ♖d2

♠ 16. ♖g5 h6 17. ♖d2 Krogus

16...a4 17. ♖g5 h6 18. ♖h4 ♖f5

18...♖e6!? 19. ♖d4 ♖c4 20. ♗d2

19. g4

19. ♖d4 ♖e4 [19...♖e5?! 20. ♖f5 gf5 21.

♖g3] 20. ♗e4 c6 21. f4 e6 22. ♖e2=

19...♖e6!?

19...♖e4!? 20. ♗e4 c6 7 Krogus

20. ♖d4 ♖c4 21. ♗d2 ♗d7

21...♖e5 22. ♗h6 [22. ♖c5=] 22...♖g7

23. ♗d2±

22. ♖ad1 ♖fe8 23. f4!∞ ♖d5 24. ♖c5

♗c8 25. ♗c3

25. e6! ♖c4 26. ♗b4 [26. ♗e2 ♖b2

27. ♖f5!→] 26...♖d6 [26...b6 27. ef7 ♖f7

28. ♖ce6] 27. ef7→ Krogus; 27. f5! Gli-

goric

25...e6! 26. ♖h2?! ♖d7 27. ♖d3

27. ♖b5=

27...c5! 28. ♖b5 ♗c6 29. ♖d6 ♗d6 7

30. ed6 ♖c3 31. bc3 f6

♠ 31...a3 Krogus

32. g5! hg5

32...c4! 33. ♖b4 hg5 34. fg5 f5 35. ♖d5

ed5 7

33. fg5 f5 34. ♖g3 ♖f7

34...a3! 35. ♖e5 ♖e5 36. ♖e5 ♖ed8 37.

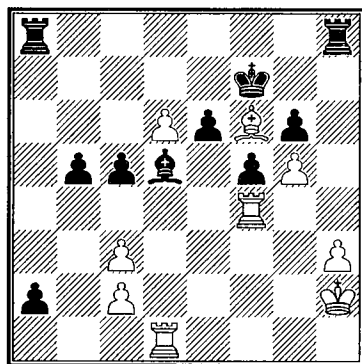
♖f1 ♖a4 38. ♖g3 a2 7

35. ♖e5 ♖e5 36. ♖e5 b5 37. ♖f1 ♖h8 38.

♖f6

38. ♖h8?! ♖h8 ♠ ♖e8-d7 7

38...a3 39. ♖f4 a2

40. c4! ♖c4 41. d7 ♖d5 42. ♖g3! ♖a3

42...e5 43. ♖e5 ♖e6 [43...♖hd8 44. ♖d5

♖e6 45. ♖c5 Krogus] 44. ♖h8 ♖h8 45.

♖h4 ♖d8 46. ♖h6=

43. c3

43. ♖f2? ♖ah3 44. d8 ♗ ♖d8 45. ♖d8 e5→

43...♖ha8

a) 43...a1 ♗? 44. ♖a1 ♖a1 45. ♖h4! ♖g1

[45...♖aa8 46. ♖h8 ♖d8 47. ♖f6= ; 45...♖ha8

46. ♖h7 ♖g8 47. ♖h8=] 46. ♖f2 ♖g2 47.

♖f1 ♖h4 48. d8 ♗ ♖f4 49. ♖e1 ♖g1 50.

♖d2 ♖f2 51. ♖e3 ♖f3 52. ♖e2 ♖g2 53.

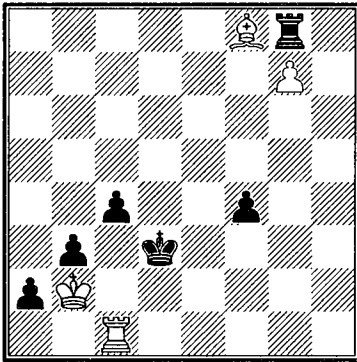
♖e1= Purdy

b) 43...♖b8 44. ♖e5 ♖d8 45. ♖h4= Purdy

c) 43...e5 44. ♖h4 ♖c3 45. ♖f2 ♖h4 [45...♖c2

46. ♖e1] 46. d8 ♗ Krogus

44. ♖h4 e5 45. ♖h7 ♘e6 46. ♖e7 ♘d6
 47. ♖e5 ♖c3 48. ♘f2 ♖c2 49. ♘e1 ♘d7
 50. ♖ed5 ♘c6 51. ♖d6 ♘b7 52. ♖d7
 52...♘e6!?=
 52...♘a6 53. ♖7d2 ♖d2 54. ♘d2 b4 55. h4
 55. ♘c2? ♘b5 56. ♘b2 c4 57. ♘a1 c3+
 55...♘b5 56. h5 c4 57. ♖a1
 57. h6? c3 58. ♘d3 a1 ♘ 59. ♖a1 ♖a1 60.
 h7 ♖d1! 61. ♘c2 ♖h1 62. h8 ♘ ♖h8 63.
 ♖h8 ♘c4-+
 57...gh5 58. g6 h4 59. g7
 59. ♖h4 ♖g8 [59...b3 60. ♘c3 ♖g8-+
 Purdy] 60. ♖a2 ♖g6+
 59...h3 60. ♖e7! ♖g8 61. ♖f8
 61. ♖f6 [61. ♖a2? ♖g7-+] 61...h2 62. ♘c2
 ♘c6 63. ♘b2 ♘d6 64. ♘a2 ♖a8 65. ♘b2
 ♖a1 66. g8 ♘ h1 ♘-+
 61...h2
 61...c3 62. ♘d3! Krogus
 62. ♘c2 ♘c6 63. ♖d1!? b3 64. ♘c3
 ♘ 64. ♘b2 Krogus
 64...h1 ♘!
 64...f4 65. ♖d6 ♘c7 66. ♖d1 f3 67. ♘b2
 ♘c6 68. ♖d6=
 65. ♖h1 ♘d5 66. ♘b2 f4 67. ♖d1
 67. ♖h8? c3 68. ♘a1 c2-+
 67...♘e4 68. ♖c1 ♘d3

69. ♖d1?

a) 69. ♖c5!? ♖g7 70. ♖c3= Larsen
 b) 69. ♖c3! ♘d4 70. ♖f3 c3 [70...♘e4 71.
 ♖c3 f3 72. ♖c4 ♘e3 73. ♖c1 △ ♘b3=
 Purdy] 71. ♘a1 c2 72. ♖f4 ♘c3 [72...♘d3
 73. ♖f1 △ ♘b2+- Purdy] 73. ♖b4 [73. ♖f3

♘d2 74. ♖a3 ♖g7 75. ♖b3 ♖c7 76. ♘a2??
 ♖a7-+; 76. ♖b2= Purdy] 73...♘d3 74. ♖a3
 [74. ♖f1 ♖g7 75. ♘b2=] 74...♖g7 75. ♖f3
 ♘c4 76. ♖f4 ♘d5 77. ♖f1 ♘e4 78. ♖c1
 ♖d7 79. ♘b2 ♖d1 80. ♖f4 ♘d3 81. ♖a4
 ♖c1 82. ♘c1 ♘c3 83. ♖a2= Krogus
 69...♘e2! 70. ♖c1 f3 71. ♖c5 ♖g7
 71...f2 72. ♖f2 ♘f2 73. ♖c4 ♖g7 74. ♖f4
 ♘e2 75. ♖e4 ♘d3 76. ♖e1 ♖g3!-+
 72. ♖c4 ♖d7 73. ♖e4 ♘f1 74. ♖d4 f2
 75. ♖f4 ♖d4 76. ♖d4 ♘e2 77. ♖e4 ♘f3
 78. ♖e8 f1 ♘ 79. ♖f8 ♘e2 80. ♖f1 ♘f1
 81. ♘a1 ♘e2 82. ♘b2 ♘d3 83. ♘a1
 ♘d2 84. ♘b2 a1 ♘ 85. ♘a1 ♘c3 86.
 ♘b1 b2 87. ♘a2 ♘c2-+ Purdy
 0-1

Smyslov

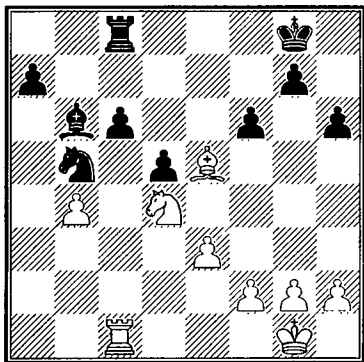
268 (599)

D37

FISCHER — SPASSKY Game 14

1. c4 e6 2. ♖f3 d5 3. d4 ♖f6 4. ♖c3 ♖e7
 5. ♖f4 0-0 6. e3 c5 7. dc5 ♖c6 8. cd5 ed5
 9. ♖e2 ♖c5 10. 0-0 ♖e6 11. ♖c1 ♖c8 12.
 a3 h6 13. ♖g3
 a) 13. ♖d5? ♘d5 14. ♘d5 ♖d5 15. ♖c5
 ♖f4 16. ef4 ♖d4 17. ♖e5 ♖e2 18. ♖e2
 ♖c4-+
 b) RR 13. ♖b5 ♖b6 14. ♖fd4 ♖d4 15.
 ♖d4 ♖c1 16. ♘c1 ♖d4 17. ed4 ♘b6 ½-
 ½ O'Kelly — Timman, London 1973
 c) RR 13. ♖e5 ♖e7 14. ♘a4 a6 15. ♖fd1
 ♖a7 16. h3 ♖b8 17. ♖d3 ♘b6 18. ♖b8
 ♖b8 19. ♘b4 ♘b4 20. ♖b4 ♖bc8 21.
 ♖f3± Quinteros — Bolbochan, Argentina
 1976
 13...♖b6 14. ♖e5
 14. ♖a4!?∞
 14...♖e7!= 15. ♖a4 ♖e4 16. ♖c8 ♖c8
 17. ♖f3
 17. ♖h4 ♖c7 18. ♖f3 ♖d7!
 17...♖d7 18. ♖e5
 18. ♖b6!? ♘b6 19. ♘d4= Smyslov
 18...♖a4! 19. ♘a4 ♖c6 20. ♖f4?!
 20. ♖d4 ♖d4 21. ♖d4 ♘f6 22. ♘d7=; 22.
 ♖d3= Geller

20...♖f6! 20...g5?! 21. ♔g3 h5 22. ♔d3 h4 23. ♖d1! ♗g3 24. hg3 hg3 25. ♖g4= 21. ♔b5 21. ♖c2 g5! 22. ♔g3 h5 23. h4 g4! 21...♖b2 22. ♔c6 ♗c3! 23. ♖b4 ♖b4 24. ab4 bc6 25. ♔e5 ♗b5 25...♗e4 26. ♖c1 ♖c8 27. ♗d4 f6? a) 27...♗d4 28. ♔d4 f6 27...♔d4 28. ♔d4 f6

28. ♔f6! 28. ♗b5 fe5 29. ♗d6 ♖c7 30. ♗e8 ♖d7 31. ♖c6 d4! 28...♔d4 28...g6 29. ♗b5= 29. ♔d4 ♗d4 30. ed4 ♖b8 31. ♗f1! 31. ♖c6? a5! 31...♖b4 32. ♖c6= ♖d4 33. ♖a6 ♗f7 34. ♖a7 ♗f6 35. ♖d7 h5 36. ♗e2 g5 37. ♗e3 ♖e4 38. ♗d3 ♗e6 39. ♖g7 ♗f6 40. ♖d7 ♗e6 ½-½

Krogius

269 (600)

B99

SPASSKY — FISCHER Game 15

1. e4 c5 2. ♗f3 d6 3. d4 cd4 4. ♗d4 ♗f6 5. ♗c3 a6 6. ♔g5 e6 7. f4 ♔e7 8. ♖f3 ♖e7 9. 0-0-0 ♗bd7 10. ♔d3 b5 11. ♖he1 ♔b7 12. ♖g3!

12. ♗d5!? ♗d5?! [12...ed5] 13. ed5 ♔g5 14. ♖e6→ Velmirovic — Ljubojevic, Yugoslavia 1972

12...0-0-0

12...b4 13. ♗d5 Krogius

13. ♔f6

13. e5?! de5 14. fe5 ♗e5 15. ♔b5 ♗g6! = Larsen

13...♗f6

a) 13...g6 14. ♖g7 ♖df8 15. ♗e6+

b) 13...♔f6 14. ♔b5! ab5 15. ♗db5 ♖c5

16. ♗d6 ♗b8 17. e5+

14. ♖g7 ♖df8 15. ♖g3

15. ♖h6? b4 16. ♗a4 ♖a5 17. b3 ♗g4

18. ♖h3 ♗f2

15...b4

15...♗b8!? 16. e5 ♖hg8! Krogius

16. ♗a4 ♖hg8

a) 16...♗h5? 17. ♖f2 ♗f4 18. ♖f4 ♖a5 19. ♗f5!

b) 16...♖a5 17. b3 ♗h5 [RR 17...♖hg8 18.

♖f2 ♗d7 19. ♗b1 ♗b8 20. g3 ♖c8 21. ♗f3

♖c7 22. ♗b2+ Messing — Cabrilo, Yugoslavia 1973]

18. ♖f2 ♗f4 19. ♔a6 ♔a6

[19...♖a6 20. ♖f4 ♖hg8 21. ♖f2 ♖g4 22.

♗f5=] 20. ♗c6 ♔g5! [20...♖g5 21. ♗e7

♗d7 22. ♖a7+]

21. ♖a7! ♖b5 22. ♗b6

♖b6 23. ♗e7! [23. ♖b6? ♗d5] 23...♔e7 24.

♖b6 ♗e2 [24...♔b7 25. g3 ♗g6 26. ♖d4 d5

27. ed5 ♔d5 28. ♖d5 ed5 29. ♖c6+]

25. ♖e2 ♔e2 26. ♖e1! [26. ♖d4+]

26...♔g4 27. h3 ♔h4 28. ♖a6 ♗d7 29. ♖b5+ Krogius

17. ♖f2 ♗d7!

17...♖a5 18. b3 d5 [RR 18...♗b8 19. ♗b1

♖c8 20. g3 ♗d7 21. e5 de5 22. fe5 ♗e5 23.

♔h7 ♖gd8 24. ♔e4 ♔e4 25. ♖e4 f5 26. ♖e1+

Martinovic — Messing, Yugoslavia 1974]

19. e5 ♗e4 20. ♔e4 de4 21. g3 ♖d8=

18. ♗b1

RR 18. c3 ♗c5 19. ♔c2 ♗a4 20. ♔a4 bc3

21. ♖d3 cb2 22. ♗b2 ♖b6 23. ♗a1 ♔f6

24. ♖c1 ♗b8 25. ♖b1 ♖g2 26. ♖e3 ♖a5

27. e5 ♖a4= Minic — Novoselski, Yugoslavia 1973

18...♗b8

18...♗c5!? 19. ♗c5 dc5 20. ♗f3

c4 [20...♖f4 21. ♖e2+]

21. ♔f1 ♖d8 22.

b3 ♖f4 23. ♙c4 ♖d1 24. ♖d1 ♗e4 25. ♗f1± Krogius

19. c3 ♖c5 20. ♙c2

20. ♖c5 d5 21. ♖f3 [21. ♖c2 bc3 22. bc3 ♙f6 23. ♗d2 ♗a5 24. ♖b2 ♖d8+; 21. ♖e2 c4 22. ♙c2 b3 23. ab3 cb3 24. ♙d3 ♙c5 25. ♗f1 ♖d8+] 21...bc3 22. bc3 ♗f4 [22...♗a5= Larsen] 23. ♗b2 ♖d8! 24. ♙a6 ♖d1 25. ♖d1 ♗e4 26. ♖a1 ♖d8=

20...bc3

20...♖a4?! 21. ♙a4 bc3 22. ♖c1! ♗c4 [22...♗a5 23. ♙c6+-] 23. ♖c6 ♙c6 24. ♗b6 ♙b7 25. ♖c3 ♙d8 [25...♗a4 26. ♖c7+-] 26. ♗d6 ♙c7 27. ♗f8+-

21. ♖c3 ♙f6 22. g3 h5 23. e5!

a) 23. ♗e2!? h4 24. g4 ♙g5± Krogius

b) 23. h4!? ♙e3, ♖b3± Larsen

c) 23. ♖e3! (Keres) 23...h4 [23...♗b6 24. ♖f3! ♖d8 25. ♗e2! ♙e5, ♖d2-c4, ♖a4+] 24. ♖b3 hg3 25. hg3 ♙c3?! 26. ♖c3 ♖e4 27. ♙e4 ♙e4 28. ♖c1! ♗a7 [28...♖c8 29. ♗d4!; 28...♗d7 29. ♖c5!] 29. ♗a7 ♖a7 30. ♖d6±

23...de5 24. fe5 ♙h8

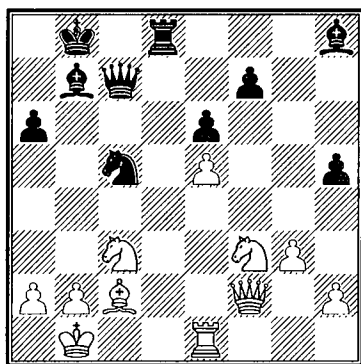
24...♙e5? 25. ♖db5 ab5 26. ♖b5 ♙g3 [26...♗b6 27. ♖e5± Krogius] 27. hg3 ♗b6 28. a4±

25. ♖f3 ♖d8!

a) 25...♖g4 26. ♖d6! [26. h3 ♖b4 Korchnoi] 26...♙e5 27. ♖e5 ♗d6 28. ♗c5± Larsen

b) 25...♙f3 26. ♗f3 ♙e5 27. ♖a4; 26...♖g5 Krogius

26. ♖d8 ♖d8

27. ♖g5?

a) 27. ♖e3

b) 27. ♗e2 ♙f3 28. ♗f3 ♙e5 29. ♗h5± Krogius

27...♙e5 28. ♗f7

a) 28. ♖e5? ♗e5 29. ♖f7 ♖f8-+

b) 28. ♖f7? ♖f8 Krogius

28...♖d7 29. ♗h5?

29. ♗e8!?

a) 29...♖a7 30. ♖e6! Krogius

b) 29...♙c8 30. ♖ge4 ♖e4 31. ♖e4 ♗b6

32. ♙b3 a5 [32...♗d4 33. ♖c3 ♗d3 34. ♙c2] 33. ♗h5±

c) 29...♖d8 30. ♗f7=

29...♙c3 30. bc3 ♗b6 31. ♖c1?!

31. ♖a1

a) 31...♖d2 32. ♖b1 [32. ♖e2 ♖a4!-+] 32...♗a5 33. ♗h8 ♖a7 34. ♖b2 e5 [34...♗a3 35. ♖f3!]=] 35. ♗h6 ♗c3? 36. ♗b6 ♖a8 37. ♖e4!

b) 31...♗a5 32. ♗h8 ♖a7 33. ♖b1 ♖d2 34. ♖b2 e5 35. ♗h7 ♗c3 [35...♗a3 36. ♗c7; 35...♖d7 36. ♗h6 ♗c3 37. ♗b6 ♖b8 38. ♗b4] 36. ♖e4! Krogius

31...♗a5 32. ♗h8 ♖a7 33. a4

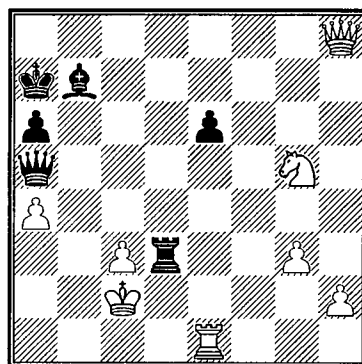
33. ♖b2 ♙d5-+

33...♖d3

♙ 33...♖a4 34. ♗e5 ♖c5 35. ♖b1 ♗b5

36. ♖c1 ♖d5+ Krogius

34. ♙d3 ♖d3 35. ♖c2

35...♖d5

35...♖d8!

a) 36. ♗h4 ♙c6 37. ♖e4 ♗a4 [37...♙a4?! 38. ♖c1] 38. ♖b2 ♖b8-+

♖f3 ♖d2 35. ♖a7 ♖f6 36. ♖a6 ♖e7 37.
 ♖a7 ♖d7 38. ♖a2 ♖e6 39. ♖g2 ♖e7 40.
 ♖h3 ♖f6 41. ♖a6 ♖e6 42. ♖a5 h6 43.
 ♖a2 ♖f5 44. ♖f2 ♖g5 45. ♖f7 g6 46.
 ♖f4 h5 47. ♖f3 ♖f6 48. ♖a3 ♖e6 49.
 ♖f3 ♖e4 50. ♖a3 ♖h6 51. ♖a6 ♖e5 52.
 ♖h4 ♖e4 53. ♖h3 ♖e7 54. ♖h4 ♖e5 55.
 ♖b6 ♖g7 56. ♖b4 ♖h6 57. ♖b6 ♖e1 58.
 ♖h3 ♖h1 59. ♖g2 ♖a1 60. ♖h3 ♖a4
 ½-½ Korchnoi

271 (602)**B09****SPASSKY — FISCHER**

Game 17

1. e4 d6 2. d4 g6 3. ♖c3 ♖f6 4. f4 ♖g7
 5. ♖f3 c5 6. dc5 ♖a5 7. ♖d3 ♖c5 8. ♖e2
 0-0 9. ♖e3 ♖a5 10. 0-0 ♖g4!

a) 10...♖bd7 11. h3 a6 12. ♖f2 e5 13. fe5 de5
 14. ♖h4± *Ree — Benko, Beverwijk 1967*
 b) 10...♖c6 11. h3 ♖d7 12. a3 ♖fc8 13. ♖f2
 ♖e8 14. f5± *Olafsson — Benko, Bever-*
wijk 1969

11. ♖ad1

11. h3 ♖f3 12. ♖f3 ♖c6 13. a3 ♖ac8=

11...♖c6 12. ♖c4!

12. h3!?± *Korchnoi*

12...♖h5!?

12...♖ac8 13. ♖b3 b5!; RR 13...♖d7 14. ♖d5
 ♖c7 15. ♖g5 ♖f3 16. ♖f3 e6 17. ♖h3 ♖fe8
 18. ♖f2 a6 19. ♖h4 ♖f8 20. ♖gg3 ♖d4 21.
 ♖d4 ♖d4 22. ♖f1 b5 23. ♖d3 ♖g7 24. a3
 ♖b7± *Armason — Sarno, Debrecen 1992*

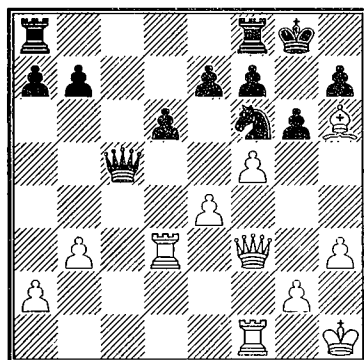
13. ♖b3?!

13. ♖d5!? ♖c7 [13...♖b4? 14. ♖b5] 14.
 ♖g5 ♖d4 [14...♖f6 15. ♖b3; 14...♖d7
 15. ♖h5] 15. ♖d3 ♖f3 16. gf3 ♖e6
 [16...♖h3 17. ♖d1] 17. ♖e6 fe6 18. f5±
 13...♖c3 14. bc3 ♖c3 15. f5 ♖f6

a) 15...♖e5 16. ♖d4?! ♖f4 17. ♖f2 [17.
 ♖b5 ♖c6!] 17...♖f3; 16. ♖h1!→

b) RR 15...♖a5 16. ♖d4 ♖c7 17. h3 ♖b3
 18. cb3 ♖f3 19. ♖f3 ♖f6 20. ♖f4 ♖h5 21.
 ♖h6 ♖c2 22. ♖de1 ♖f6 23. e5 de5 24. ♖e5
 ♖ad8 25. ♖e3 ♖d5 26. ♖f3 e6 27. f6 ♖d2±
Gligoric — Hort, Skopje 1972

16. h3 ♖f3 17. ♖f3 ♖a5
 17...♖e5? 18. ♖f4; 17...♖e5? 18. ♖d5
 18. ♖d3 ♖c7
 18...♖e5? 19. ♖d5±
 19. ♖h6 ♖b3 20. cb3 ♖c5 21. ♖h1

21...♖e5!?

21...♖fc8!? 22. ♖g5 [22. fg6?! hg6 23. g4
 ♖e5! 24. ♖e3 (24. g5? ♖c2-+) 24...♖c2
 25. ♖f4 ♖e6] 22...♖e5 23. ♖f6 ♖f6 24. fg6
 ♖f3 25. gh7 ♖h7 26. ♖df3 f6 27. ♖g3±
 22. ♖f8 ♖f8 23. ♖e3 ♖c8 24. fg6 hg6 25.
 ♖f4 ♖f4

25...♖e6!?± *Korchnoi*

26. ♖f4 ♖d7 27. ♖f2 ♖e5 28. ♖h2 ♖c1
 29. ♖ee2 ♖c6 30. ♖c2 ♖e1 31. ♖fe2 ♖a1
 32. ♖g3?!

32. h4 Δ g4, h5±

32...♖g7 33. ♖cd2 ♖f1 34. ♖f2 ♖e1 35.
 ♖fe2 ♖f1 36. ♖e3 a6 37. ♖c3 ♖e1 38.
 ♖c4 ♖f1 39. ♖dc2 ♖a1 40. ♖f2 ♖e1 41.
 ♖fc2 g5 42. ♖c1 ♖e2 43. ♖1c2 ♖e1 44.
 ♖c1 ♖e2 45. ♖1c2

½-½

*Krogius***272 (603)****B69****FISCHER — SPASSKY**

Game 18

1. e4 c5 2. ♖f3 d6 3. ♖c3 ♖c6 4. d4
 cd4 5. ♖d4 ♖f6 6. ♖g5 e6 7. ♖d2 a6 8.
 0-0-0 ♖d7 9. f4 ♖e7 10. ♖f3
 10. ♖e2 — game 274

10...b5 11. ♖f6

11. e5 b4 12. e6 bc3 13. ♛c3 g6 14. ♖h4 a5! 15. ♗b1 ♗b4= Krogius

11...g6

11...♖f6?! (Simagin) 12. ♛d6 ♖e7 [12...b4 13. ♗a4±] 13. ♛d2 b4 14. ♗e2± Krogius 12. ♖d3

12. f5 ♛b6 13. g3 b4 14. ♗e2 ♛f2=

12...♛a5

12...♛b6 Δ 0-0-0

13. ♗b1 b4

a) RR 13...0-0-0 14. ♖he1 ♗b8 15. ♛f2 ♖c8 16. ♖f1 ♗d8 17. e5 d5 18. e6 ♖f6 19. ♗e5 ♖e8 20. ♗e2 ♖e7 21. ♗d4 f6 22. ♗d3 ♖d7 23. ♗e6± Hellers — Schoen, Malme 1988

b) RR 13...♖c8 14. ♖he1 ♗b4 15. a3 ♗c6 16. ♛e3 b4 17. ab4 ♗b4 18. ♗d4 ♖c3 19. bc3 ♗a2 20. ♗e2 0-0 21. ♖c4 ♖b8 22. ♖b3 ♖a3 23. ♖a7 ♗c3 24. ♗c3 ♖b3 25. cb3 ♖b3 26. ♗a1 ♛c3 27. ♗b1 ♖b3 28. ♗a1 ½-½ Peng — Popovic, Moscow 1994

14. ♗e2 ♛c5

RR 14...♖g8 15. ♗g3 ♛c5 16. ♖he1 ♖a7 17. e5 de5 18. fe5 ♗e5 19. ♗e5 fe5 20. ♛h6 f5 21. ♛h7 ♖f8 22. b3 e4 23. ♖c4 ♖e5 24. ♗h5 ♗d8 25. ♖e4+ Geller — Larsen, Copenhagen 1966

15. f5

RR 15. g4 a5 16. h4 a4 17. ♖hf1 ♖a5 18. ♗fd4 ♗d4 19. ♗d4 ♛c5 20. ♖e2 0-0 21. g5 ♗h8 22. f5 b3∞ Yemelin — Lugovoi, St. Petersburg 1996

15...a5

15...e5? 16. ♛h6 Δ ♗g3-h5 Krogius

16. ♗f4 a4 17. ♖c1

RR 17. ♖e2 ef5 18. ♗d5 fe4 19. ♗c7 ♗d8 20. ♗a8 ef3 21. ♖f3 ♖e6 22. ♛e2 ♗d7 23. ♛a6 ♖b8 24. ♛a4 ♖b5 25. ♖b5 ♖b5 26. ♖he1 ♖b8± Hellers — Sax, Haninge 1990

17...♖b8

a) 17...a3 18. b3 ♛c3 19. ♛c3 bc3 20. ♖c4± Krogius

b) 17...♗e5!?

18. c3 b3 19. a3 ♗e5 20. ♖hf1

a) 20. ♛e2! Δ c4± Polugaevsky

b) 20. ♗d4!

b1) 20...♗c4 21. ♛e2 ♗a3 22. ba3 b2 [22...♛a3 23. fe6+—] 23. ♖c2+—

b2) 20...♗d3 21. fe6! [21. ♛d3 e5 22. ♗d5 ed4 23. cd4 ♖a7=; 21. ♗d3±] 21...fe6 [21...♗c1 22. ed7 ♗d7 23. ♖c1±] 22. ♛d3! e5 [22...♛e5 23. ♖hf1 ♗f7 24. ♖ce1±] 23. ♗fe6 [23. ♗d5 ed4 24. cd4 ♖a7 25. e5!→ Krogius] 23...♛c8 24. ♗g7 ♗f7 25. ♗df5 ♖f8 26. ♗h5±

20...♗c4 21. ♖c4

21. ♛e2?! ♗a3 22. ba3 ♖a3→ Krogius

21...♛c4= 22. ♖ce1

Δ 22. ♖fe1 Δ ♖cd1 Krogius

22...♗d8! 23. ♗a1 ♖b5 24. ♗d4 ♖a5 25. ♗d3 ♗c7

25...e5?! 26. ♗f3 ♖c6 [26...d5 27. ♗de5!+—] 27. ♛e3! Δ ♗d2, c4±

26. ♗b4 h5 27. g3 ♖e5 28. ♗d3 ♖b8! 29. ♛e2!

29. ♗e5? de5 30. ♗f3 [30. ♛e2 ♛e2 31. ♗e2 ♖c6 Krogius] 30...♖c6 Δ ♖d8!

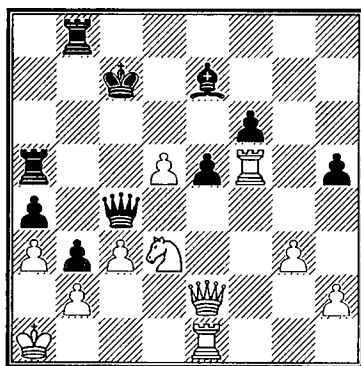
29...♖a5 30. fe6 fe6 31. ♖f2

31. ♗f4 ♛e2 32. ♖e2 ♖e5 33. ♗g6 ♗d8! 34. ♗e5 fe5 35. ♗f3 ♖b5±

31...e5!

31...♖g8 32. ♗f4 ♛e2 33. ♖e2 ♖e5=

32. ♗f5 ♖f5 33. ♖f5 d5 34. ed5

34...♛d5?

34...♖d8! [34...♖d5? 35. ♗f4!+—]

a) 35. ♗b4? ♛e2 36. ♖e2 ♖b4 37. cb4 ♖ad5+—

b) 35. ♗f4?! ♛e2 36. ♖e2 ♗d6 Δ ♖d5±

c) 35. ♖f4

c1) 35...ef4 36. ♖e7 ♖d7 [36...♙c8 37. ♘f4=] 37. d6 ♙c8 38. ♗f8! ♙b7 [38...♖d8 39. ♖e8] 39. ♖e7 ♗c6 40. ♗e8!=
 c2) 35...♗d5 36. ♘b4 ♙b4 37. ♖b4 ♗d3 38. ♖c4 [38. ♗d3 ♖d3+; 38. ♗h5 ♖ad5-+] 38...♙b8 39. ♖b4 ♙a8= Krogius
 d) 35. ♖ff1 ♗d5 [35...♖ad5? 36. ♘b4? ♖d1; 36. ♘f4!] 36. ♖d1=
 35. ♘b4 ♗d7 36. ♖h5?
 36. ♗c4 ♙b7 [36...♙b6 37. ♖f3± Krogius] 37. ♗e4 ♙b6 38. c4!±
 36...♙b4 37. cb4 ♖d5 38. ♖c1?!
 38. ♖h4! ♖d8 39. ♖c4 ♙b8 40. ♖cc1=
 38...♙b7 39. ♗e4 ♖c8! 40. ♖b1 ♙b6 40...♙b8!? Larsen
 41. ♖h7 ♖d4! 42. ♗g6
 42. ♖d7? ♖e4+
 42...♗c6 43. ♖f7 ♖d6 44. ♗h6
 44. ♗f5? ♗c2! 45. ♖f6 ♗f5 46. ♖f5 ♖e6!+ Krogius
 44...♗f3 45. ♗h7 ♗c6
 45...♖d1 46. ♖f6
 46. ♗h6 ♗f3 47. ♗h7 ♗c6
 ½-½

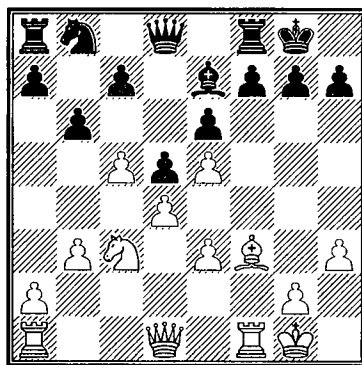
Keres

273 (604)**B05**

SPASSKY — FISCHER
 Game 19

1. e4 ♘f6 2. e5 ♘d5 3. d4 d6 4. ♘f3 ♙g4 5. ♙e2 e6 6. 0-0 ♙e7 7. h3 ♙h5 8. c4 ♘b6 9. ♘c3 0-0
 9...de5 10. ♘e5 ♙e2 11. ♗e2 ♗d4 12. ♖d1 ♗c5 13. b4 ♗b4 14. ♘b5±
 10. ♙e3 d5
 10...♘c6 11. ed6 cd6 12. d5 ♙f3 [12...ed5 13. ♘d5 ♘d5 14. ♗d5±] 13. ♙f3 ♘e5 14. de6 fe6 15. ♙g4±
 11. c5 ♙f3
 11...♘c4? 12. ♙c4 dc4 13. ♗e2±
 12. ♙f3
 12. gf3 [12. cb6?! ♙e2 13. bc7 ♙d1 14. cd8 ♗d8 15. ♖fd1= Krogius] 12...♘c8 [12...♘c4 13. ♙c4± Korchnoi] 13. f4 ♙h4 14. ♙d3

a) 14...♘e7 15. ♙h7 [15. ♗h5 ♘f5 16. ♙f5 g6 17. ♗g4 ef5 18. ♗f3] 15...♙h7 16. ♗h5 ♙g8 17. ♗h4±
 b) 14...f5± Krogius
 c) 14...g6 15. f5 ef5 16. ♗f3 c6 17. ♙h1 ♙h8 18. ♖g1 ♘e7
 12...♘c4 13. b3
 a) 13. ♙c1 b6 14. b3 ♘a5= Krogius
 b) 13. ♙f4 ♘c6 14. b3 ♘a5 15. ♖c1 b6 16. ♘a4! [16. ♗d2 bc5 17. dc5 ♖b8! 18. ♙d5 ed5 19. ♘d5 ♖b5! 20. b4 ♘b4 21. ♘b4 ♗d2 22. ♙d2 ♖c5= Geller — Timman, Wijk aan Zee 1973] 16...♙g5 17. ♙g5 ♗g5 18. ♗d3 ♖ab8 19. ♙g4 ♗f4 20. ♖fd1 f5 21. ef6 ♖f6 22. ♗e3± Geller — Timman, Teeside 1975
 13...♘e3 14. fe3 b6
 a) 14...♘c6 15. ♖b1 [15. b4 ♘b4 16. ♖b1 ♘c6 17. ♖b7 ♘a5=] 15...b6 16. b4 △ ♗a4±
 b) 14...f6
 b1) 15. ef6 ♙f6 16. ♙g4 ♗e7=
 b2) 15. e4 de4 16. ♙e4 [16. ♘e4 fe5 17. de5 ♘c6] 16...♘c6 17. ♙c6 bc6 18. ♗g4 f5=
 b3) 15. ♙g4 ♗d7 [15...f5 16. ♙e2±] 16. ef6 [16. e4? de4 17. ef6 gf6!] 16...♙f6 17. b4±
 c) RR 14...♙g5 15. ♗d3 b6 16. b4 c6 17. e4 bc5 18. bc5 ♘d7 19. ed5 ed5 20. ♖ab1 ♖b8 21. ♖b8 ♗b8 22. ♙g4 ♗c7 23. h4 ♙h6 24. ♗h3 ♘e5 25. de5 ♗e5 26. ♘d1 ♗d4 27. ♙h1 ♗c5∞ Balzar — Weil, Germany 1991

15. e4!

15. b4 a5 16. a3 [16. ♗a4 ♘d7] 16...ab4
 17. ab4 ♘c6! =

15...c6

15...bc5 16. ed5 cd4 17. de6! [17. d6 cd6 18. ♖a8 dc3 17...c6 18. ef7 ♖f7 19. ♖e4±

16. b4 bc5**16...a5**

a) 17. b5 bc5 18. bc6 cd4 19. ed5 [19. ♖d5 19...dc3 20. d6 ♖c6! 21. de7 ♖e7 17. a3 ab4 18. ab4 ♖a1 19. ♖a1 ♖g5 20. ♖e1±

b) 17. a3 ab4 18. ab4 ♖a1 19. ♖a1 ♖g5 20. ♖e1±

17. bc5 ♖a5

17...♖d7 (Purdy) 18. ♖a4 ♖c7 19. ♖ab1 ♖ab8 20. ♖a6!

18. ♖d5

a) 18. ♖d2 ♖g5! Korchnoi

b) 18. ♖b3 ♖a6 △ ♖ab8 Krogius

c) 18. ♖c1 ♖g5! Korchnoi

d) 18. ♖e1 (Olafsson) 18...♖g5 [18...♖b4 19. ♖d1 a5 20. ed5 cd5 21. ♖d5! ed5 22. ♖d5 ♖b7 23. ♖e4 ♖a7 24. ♖b1±; 18...♖d8 19. ♖b1±; 18...♖d8!? Krogius; 18...♖h4! = Larsen] 19. ed5 cd5 20. ♖d5 ♖e1 21. ♖ae1 ed5 22. ♖d5 ♖a6 23. e6! [23. ♖f7 ♖f7 24. ♖a8 ♖f8 23...♖ad8 24. ♖f5 Olafsson; 24. ♖c4 △ e7

18...♖g5

18...ed5 19. ed5 cd5 20. ♖d5 ♖d7 21. ♖f7! ♖f7 22. ♖a8 ♖h8 23. ♖h5 ♖f8 24. ♖e4+- Purdy

19. ♖h5!

a) 19. ♖e1 ♖d8 19. ♖e2 ♖a6 20. ♖e3 ♖c3! 21. ♖c2 ♖b4 19. ♖d3 ♖a6 [19...♖d8 20. ♖h5! g6 21. ♖f3!+- Gligoric; 19...ed5! 20. ed5 ♖a6 21. dc6 ♖ad8= Purdy]

c) 19. ♖d3 ♖a6 [19...♖d8 20. ♖h5! g6 21. ♖f3!+- Gligoric; 19...ed5! 20. ed5 ♖a6 21. dc6 ♖ad8= Purdy]

c1) 20. ♖e3 ♖ad8 [20...♖b4 21. ♖c4 ♖c5 22. ♖c3 ♖e3 23. ♖e3 ♖c4 24. ♖e2 ♖c2 25. ♖c4 ♖e3 26. ♖f1 ♖f8 27. ♖f2±] 21. ♖c4 ♖c5 22. ♖d6 ♖b4 19. ♖d3 ♖a6 [19...♖d8 20. ♖h5! g6 21. ♖f3!+- Gligoric; 19...ed5! 20. ed5 ♖a6 21. dc6 ♖ad8= Purdy]

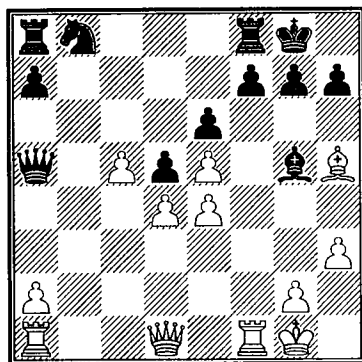
c2) 20. ♖c3 ♖f8 21. ♖e2 ♖c5 22. ♖c4 ♖a4 = Krogius

c3) 20. ♖c4 ♖b5! [20...cd5 21. ed5 ed5 22. ♖d5 ♖c7 23. e6!±] 21. ♖b5 cb5 =

d) 19. h4! (Keres) 19...♖h4 [19...♖h6 20. ♖e7 ♖h8 21. ♖b1± Korchnoi] 20. ♖e2 [20. ♖e3? ♖c3! 21. ♖c2 ♖a6 19. ♖d3 ♖a6 [19...♖d8 20. ♖h5! g6 21. ♖f3!+- Gligoric; 19...ed5! 20. ed5 ♖a6 21. dc6 ♖ad8= Purdy]

19...cd5

19...g6? 20. ♖f6 ♖f6 [20...♖g7 21. ♖g4+-] 21. ef6+- Korchnoi

20. ♖f7

20. ed5 [20. ♖f7? ♖c6!]

a) 20...♖a6 21. ♖f7 [21. de6 fe6 22. ♖g4 ♖e3 23. ♖h1 ♖c7 Nei; 21. d6 g6] 21...♖f7 22. ♖f7 ♖f7 23. ♖h5 ♖g8 24. ♖g5 ♖c3 25. ♖d1 ed5 26. e6 ♖c7 27. ♖e5±

b) 20...ed5 21. ♖f7 ♖f7 22. ♖f7

b1) 22...♖c6

b11) 23. ♖h5 ♖d4 24. ♖af1 ♖e6?? 25. ♖g7 ♖g7 26. ♖f7 ♖h8 27. ♖f8 ♖f8 28. ♖f8#; 24...♖h6!

b12) 23. ♖f3! ♖b4 24. ♖f1 ♖d4 25. ♖h1 ♖c5 26. ♖c7!+-

b2) 22...♖d2 23. ♖g4 [23. ♖c7 ♖a6 24. ♖b7 ♖e3 25. ♖h1 ♖d4 26. ♖d4 ♖d4 27. ♖d1 ♖c5 28. ♖c7 ♖a6=] 23...♖c6 [23...♖f7 24. ♖f1 ♖e7 25. ♖f5+-] 24. ♖d1!! ♖e3 25. ♖h1 ♖f7 26. ♖f1 ♖g8 [26...♖e7 27. ♖f5+-] 27. ♖e6 ♖h8 28. ♖c6 ♖d8 [28...♖g8 29. ♖d5 ♖f4 30. ♖f3] 29. ♖b7! [29. ♖d5 g6] 29...♖d4 30. c6 ♖b6 [30...♖c4] 31. ♖b1 ♖b7 32. ♖b7+-

20...♖f7

20...♖h8 21. ed5+- Korchnoi

21. ♖f7 ♖d2!

a) 21...♖f7? 22. ♖h5+- Krogius

b) 21...♖e3 22. ♖h2 ♖f7 23. ♖h5 ♖e7 24. ♖f1 ♖d7 25. ♖f7 ♖d8 26. c6+-

c) 21...♞c3 22. ♖f1! (Olafsson) [22. ed5 ed5 23. ♜b1 ♘c6 24. ♜bb7 ♙h6 25. ♞g4 ♞d4 26. ♞d4 ♘d4 27. ♞a7∞ Neij] 22...♘c6 23. ♞g4! ♞d4 24. ♙h1 ♞e5 25. ed5 ♞d5 [25...ed5 26. ♞ae1 ♙e3 27. ♞f3+—] 26. ♞ad1 ♞e5 27. ♞d6 [27. ♞f3+—] 27...♘e7 28. ♞e6 ♞d5 29. ♞fe1 ♞f5 30. ♞c4 ♙h8 31. ♞e7 ♙e7 32. ♞e7+—

d) 21...♘c6 22. ♞g4 [22. ♞h5 Olafsson] 22...♙f7 23. ♖f1 ♙g8 24. ♞e6 ♙h8 25. ♞c6∞ Keres

22. ♞d2

a) 22. ♞h5? ♞d4 23. ♙h2 ♞e5 24. g3 ♞b2!— Purdy

b) 22. ♞c7 ♘a6 23. ♞c6 ♘b4 24. ♞e6 de4=

22...♙d2 23. ♞af1 ♘c6 24. ed5=

24. ♞c7

a) 24...♘d4 25. ♞ff7 ♙h6 26. ed5 ed5 27. ♞a7± Byrne

b) 24...de4 (Olafsson) 25. ♞c6 [25. ♞ff7? ♙h6 Krogus] 25...e3 26. ♞f4!! [26. ♞e6 e2 27. ♞b1 ♞f8 △ ♞f1, ♙e3+—] 26...e2 27. ♞e4 e1♞ 28. ♞e1 ♙e1 29. ♞e6±

c) 24...♘d8 25. ♞e7 [25. ed5 ed5 26. ♞d7±] 25...♘c6 26. ♞e6 [26. ♞c7=] 26...♘d4 27. ♞e7 ♙e3 28. ♙h1 de4 29. ♞ff7 ♘e6!± Byrne

24...ed5 25. ♞d7

a) 25. e6 ♞e8 26. ♞c7 ♘d4 27. e7 ♘e6

b) 25. ♞7f3 ♘d4 26. ♞d3 ♙b4 Korchnoi 25...♙e3 26. ♙h1 ♙d4 27. e6 ♙e5!

a) 27...♙c5? 28. ♞c1 Korchnoi

b) 27...♞e8 28. ♞d6

28. ♞d5 ♞e8 29. ♞e1 ♞e6 30. ♞d6! ♙f7 30...♞d6 31. cd6 ♙f8 [31...♙d6?? 32. ♞e6; 31...♙f7 32. ♞c1 △ ♞c7± Purdy] 32. ♞c1 ♘d8 33. ♞c8 ♙e8 34. ♞c7∞

31. ♞c6 ♞c6 32. ♞e5 ♙f6 33. ♞d5 ♙e6 34. ♞h5 h6 35. ♙h2 ♞a6 36. c6 ♞c6

36...♞a2? 37. ♞c5; 36...♙d6 37. ♞f5 ♙c6 38. ♞f7= Krogus

37. ♞a5 a6 38. ♙g3 ♙f6 39. ♙f3 ♞c3 40. ♙f2 ♞c2

½–½

Timman

274 (605)

B68

FISCHER — SPASSKY

Game 20

1. e4 c5 2. ♘f3 ♘c6 3. d4 cd4 4. ♘d4 ♘f6 5. ♘c3 d6 6. ♙g5 e6 7. ♞d2 a6 8. 0–0–0 ♙d7 9. f4 ♙e7 10. ♙e2

10. ♘f3 — game 272

10...0–0 11. ♙f3

11. g4!?

11...h6

11...♞c7!? Keres

12. ♙h4

a) 12. ♙f6 ♙f6 13. ♘c6 ♙c6 14. ♞d6 ♙c3 [RR 14...♞a5 15. e5 ♞fd8 16. ♞a3 ♞a3 17. ba3 ♙e7 18. ♙b2 ♙f3 19. g3 ♞d1 20. ♞d1 ♞d8 21. ♞d3± Santo Roman — Thorsteins, Lyons 1990] 15. ♞d8 ♙b2 16. ♙b2 ♞fd8=

b) RR 12. h4 hg5 13. hg5 ♘h7 14. ♞f2 ♙g5 15. fg5 ♞g5 16. ♙b1 ♘f6 17. g4 ♘e5 18. ♞h2 ♞h6 19. ♞g3 ♞g5 20. ♞h2 ♞h6= Kudriashov — A.Ivanov, USSR 1983

12...♘e4 13. ♙e7

RR 13. ♘e4 ♙h4 14. ♘d6 ♞c7 15. ♘b3 ♞ad8 16. g3 ♙e7 17. ♘e4 e5 18. ♙b1 ♙f5 19. ♞c1 a5 20. a4 ♘b4 21. g4 ♙d7± Cladouras — A.Ivanov, Gausdal 1991

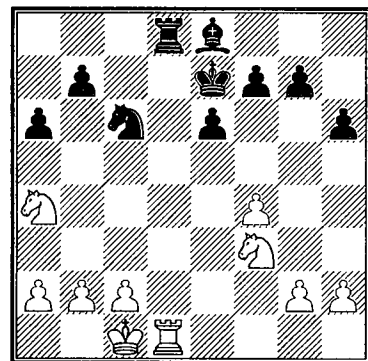
13...♘d2 14. ♙d8 ♘f3

14...♘d4 15. ♙e7±

15. ♘f3 ♞fd8 16. ♞d6 ♙f8

16...♙e8!? Larsen

17. ♞hd1 ♙e7 18. ♘a4 ♙e8 19. ♞d8 ♞d8

28. ♖g3 ♜f8 29. ♜f3
 29. f4! △ ♜f3, g3=
 29... ♜e7 30. g4?
 30. ♜g3 △ f4=
 30... f5 31. g5 f6 32. ♙g8 h6 33. ♜g3
 33. ♙e6! ♜d6 34. ♜g4 ♜f2 35. ♜h5 ♜h2
 36. ♜g6 ♜e5 [36... h5 37. a5 h4 38.
 ♜h5! =] 37. a5 h5 38. a6= Larsen
 33... ♜d6= 34. ♜f3?
 34. f4! =
 34... ♜a1 35. ♜g2 ♜e5 36. ♙e6 ♜f4 37.
 ♙d7 ♜b1 38. ♙e6 ♜b2 39. ♙c4 ♜a2

39... ♜f5? 40. a5=
 40. ♙e6 h5
 40... ♜g4! -+ Larsen
 41. ♙d7?
 41... ♜g4 42. ♙c6 h4 43. ♙f3 ♜f5 44. ♙c6
 ♜g4 45. ♙f3 ♜f4 46. ♙c6 ♜b2 47. ♙d5
 f5 48. ♙c4 ♜g4 49. a5 h3 50. ♜g1 h2 51.
 ♜h2 ♜f2 52. ♜g1 ♜g3 53. a6 f4 54. b4
 ♜c2 55. ♙f1 f3 56. b5 f2 57. ♜h1 ♜c1-
 +; 41. ♜h3! ♜f2 42. a5 ♜a2 43. a6! ♜a6
 44. ♜h4= Larsen
 0-1

Karpov

Index of openings

A

<p>A04 — 64 (395), 91 (422)</p> <p>A05 — 143 (474), 221 (552)</p> <p>A10 — 192 (523)</p> <p>A12 — 132 (463)</p> <p>A13 — 10 (341), 29 (360)</p> <p>A14 — 70 (401)</p> <p>A15 — 6 (337)</p> <p>A16 — 43 (374), 130 (461), 134 (465), 136 (467),
138 (469), 206 (537)</p> <p>A23 — 173 (504)</p> <p>A30 — 140 (471), 156 (487)</p> <p>A33 — 215 (546)</p> <p>A36 — 99 (430), 117 (448)</p> | <p>A39 — 262 (593)</p> <p>A40 — 229 (560)</p> <p>A42 — 110 (441), 219 (550)</p> <p>A56 — 240 (581)</p> <p>A60 — 151 (482)</p> <p>A61 — 145 (476)</p> <p>A77 — 257 (588)</p> <p>A84 — 60 (391), 62 (393)</p> <p>A87 — 162 (493)</p> <p>A91 — 17 (348), 51 (382), 59 (390), 66 (397), 72
(403)</p> <p>A94 — 57 (388)</p> <p>A95 — 142 (473)</p> |
|--|---|

B

<p>B04 — 267 (598)</p> <p>B05 — 273 (604)</p> <p>B06 — 223 (554)</p> <p>B09 — 271 (602)</p> <p>B10 — 137 (468)</p> <p>B11 — 121 (452), 139 (470), 146 (477)</p> <p>B12 — 135 (466), 168 (499), 170 (501), 172 (503),
174 (505), 178 (509), 180 (511), 182 (513),
184 (515)</p> <p>B14 — 189 (520), 212 (543)</p> <p>B18 — 148 (479), 150 (481), 152 (483), 158 (489),
160 (491), 166 (497)</p> <p>B19 — 123 (454), 208 (539), 220 (551)</p> <p>B24 — 87 (418)</p> <p>B25 — 89 (420), 222 (553), 224 (555)</p>	B34 — 141 (472) B36 — 234 (575) B42 — 232 (573), 248 (589) B46 — 275 (606) B48 — 254 (595) B62 — 25 (356) B63 — 56 (387) B66 — 100 (431), 102 (433), 106 (437) B68 — 274 (605) B69 — 272 (603) B73 — 125 (456), 127 (458), 129 (460) B88 — 258 (589) B94 — 250 (591) B97 — 261 (592), 265 (596) B99 — 269 (600)

C

<p>C00 — 97 (428)</p> <p>C07 — 34 (365)</p> <p>C08 — 14 (345), 30 (361), 53 (384), 65 (396)</p> <p>C10 — 218 (549)</p> <p>C11 — 120 (451), 226 (557), 228 (559), 230 (561)</p> <p>C15 — 50 (381), 81 (412), 93 (424), 95 (426), 116
(447)</p> <p>C17 — 75 (406), 77 (408), 83 (414)</p> <p>C18 — 37 (368), 112 (443), 118 (449), 144 (475),
176 (507)</p>	C42 — 244 (585), 246 (587) C49 — 47 (378) C69 — 270 (601) C71 — 16 (347) C73 — 85 (416) C74 — 21 (352) C75 — 1 (332), 19 (350), 22 (353) C81 — 31 (362), 36 (367), 38 (369), 42 (373) C86 — 11 (342) C90 — 18 (349)

C92 — 252 (593)
C95 — 264 (595)

C98 — 8 (339), 108 (439), 114 (445)
C99 — 2 (333)

D

D03 — 214 (545)
D06 — 40 (371), 82 (413)
D14 — 175 (506)
D17 — 12 (343)
D18 — 86 (417)
D19 — 32 (363), 238 (579)
D22 — 45 (376), 78 (409), 84 (415)
D23 — 207 (538)
D26 — 210 (541)
D27 — 187 (518), 191 (522), 193 (524), 195 (526),
 201 (532), 205 (536)
D31 — 197 (528), 199 (530), 203 (534)
D32 — 196 (527)
D34 — 233 (574), 235 (576), 243 (584), 247 (588),
 249 (590)
D35 — 44 (375)
D36 — 33 (364)
D37 — 239 (580), 268 (599)
D40 — 49 (380), 155 (486)
D41 — 213 (544), 263 (594), 236 (577)
D42 — 216 (547)
D44 — 74 (405), 79 (410)

D45 — 26 (357), 68 (399)
D46 — 4 (335), 9 (340)
D47 — 133 (464)
D49 — 24 (355), 58 (389)
D55 — 245 (586), 251 (592), 253 (594)
D56 — 237 (578)
D59 — 209 (540), 260 (591)
D66 — 266 (597)
D71 — 73 (404)
D74 — 69 (400)
D76 — 35 (366)
D78 — 154 (485)
D79 — 109 (440), 115 (446), 119 (450)
D81 — 200 (531)
D83 — 96 (427)
D86 — 80 (411)
D87 — 52 (383)
D90 — 54 (385)
D94 — 3 (334), 190 (521)
D96 — 5 (336)
D98 — 15 (346), 104 (435), 124 (455)
D99 — 23 (354), 28 (359), 48 (379), 131 (462)

E

E02 — 13 (344)
E08 — 194 (525), 211 (542)
E12 — 225 (556), 242 (583)
E14 — 202 (533)
E17 — 61 (392)
E18 — 188 (519), 198 (529)
E19 — 164 (495), 204 (535)
E24 — 157 (488), 159 (490), 161 (492), 163 (494),
 171 (502)
E27 — 147 (478)
E28 — 20 (351)
E29 — 27 (358)
E32 — 41 (372), 46 (377)
E33 — 39 (370)
E35 — 186 (517)
E41 — 259 (590)
E43 — 55 (386)

E44 — 63 (394)
E45 — 67 (398), 76 (407), 105 (436), 111 (442),
 113 (444)
E48 — 241 (582)
E51 — 7 (338), 165 (496), 167 (498), 169 (500)
E56 — 255 (586)
E59 — 227 (558)
E61 — 90 (421), 92 (423), 94 (425), 231 (562)
E62 — 103 (434), 107 (438)
E66 — 101 (432), 217 (548)
E68 — 88 (419)
E69 — 71 (402), 98 (429), 128 (459), 149 (480)
E80 — 126 (457), 185 (516)
E81 — 122 (453), 179 (510), 181 (512), 183 (514)
E85 — 177 (508)
E89 — 153 (484)

**ALL KINDS OF CHESS LITERATURE
AND PRODUCTS BY POST –
MORE THAN 2500 ITEMS!**

Mail: 107076, P.Box 6, Moscow, Russia

Tel/fax: (095) 963-80-17; 964-13-54

e-mail: chesshouse@softhome.net

**Chess books for sale in European languages
or without words (Symbolic notation)**

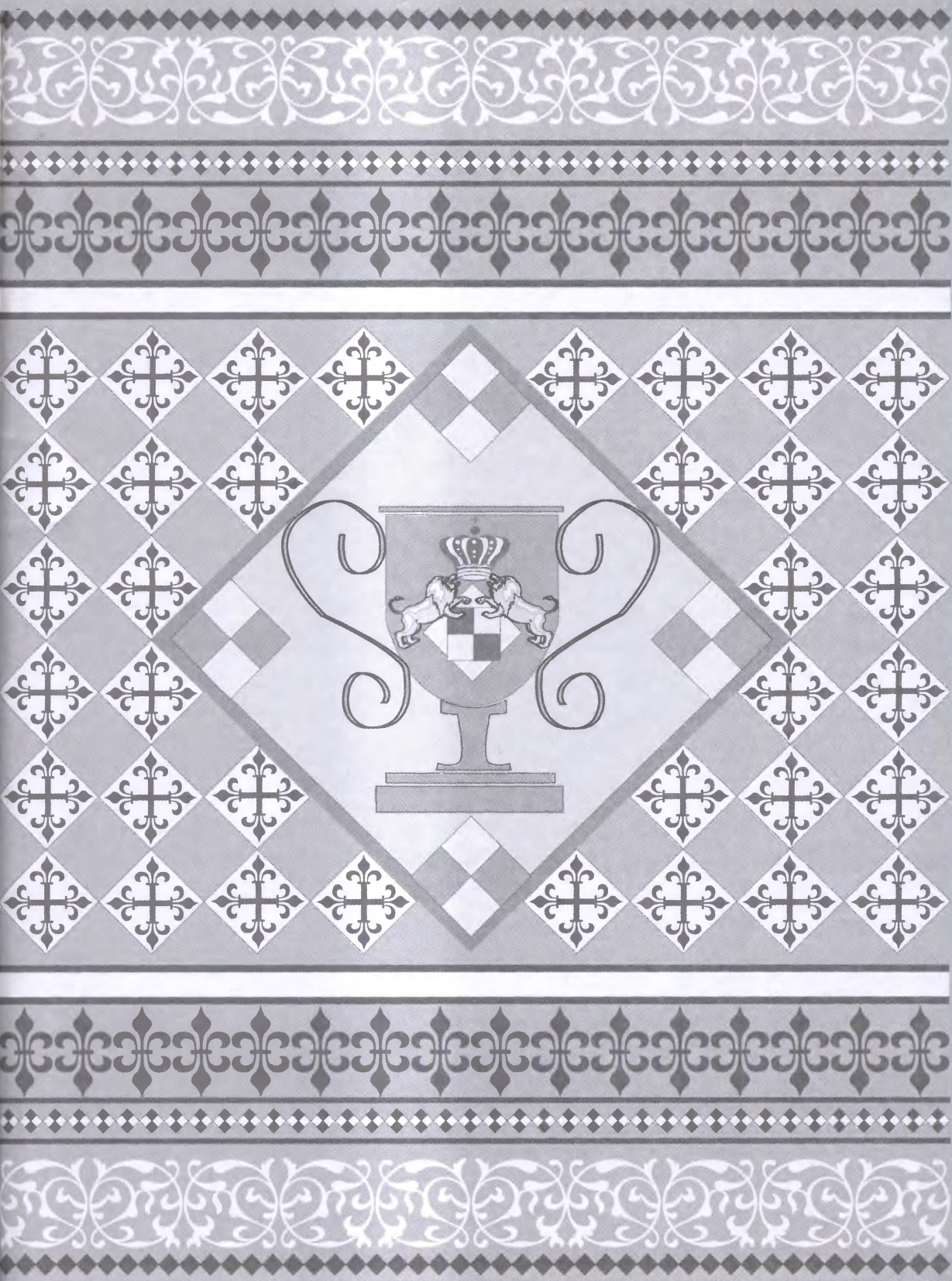
- **KUZNETSOV: BRILLIANT CHESS STUDIES**
- **THE MODERN CHESS OPENING**
Open Games; Semi-Open Games; Sicilian Defence; Closed Games
- **GAGARIN: ANTI-MERAN & ANTI-MERAN 2**
- **BLOKH: COMBINATIVE MOTIFS**
- **RUSSIAN CHESS REPORT**
- **IVASCHENKO: THE MANUAL OF CHESS COMBINATIONS, VOLS. 1 & 2**
- **WORLD ANTHOLOGY OF CHESS STUDIES**
 - a) Vol.1. Akobiya '4232 stalemate studies'
 - b) Vol.2. Nadareishvili, Akobiya '4492 checkmate studies'
- **WORLD CHESS CHAMPIONSHIP MATCHES. ANTHOLOGY, VOLS. 1 & 2 & 3**
- **ANTOLOGY OF CHESS BEAUTY**
- **LINDER: CHESS PIECES (ALBUM)**
- **ANAPOLSKY: QUEEN'S INDIAN DEFENCE. E15-19**
- **NEW SERIES 'OPENING PATHS' – variations that are popular in club competitions.**
Anapolsky: 'Albin Counter-Gambit D08-09'; Anapolsky: 'Blumenfeld Gambit E10';
V.Ivanov: '1.b4'; V.Ivanov: '1.f4'; V.Ivanov: '1.f4 d5'
- **MASTERPIECES OF CHESS COMPOSITION**
Henri Rinck; Leonid Kubbel; Alexey Troitsky; V. and M. Platovs;
Richard Réti, Jindrich Fritz; Samuel Loyd
- **KUZMIN: CHESS UNIVERSITY, VOLS. 1 & 2**
- **THE RUSSIANS VERSUS FISCHER**
- **EMANUEL LASKER. COMPLETE GAMES, VOLS. 1 & 2**
- **TAL: COMPLETE CHESS GAMES**
- **CREATIVE CHESS OF PAUL MORPHY**
- **KARPOV 'MY 300 BEST GAMES'**
- **SERIES 'CHESS OPENINGS SELF-TUTOR. MODERN PRAXIS'**
'King's Indian Defence'; 'Sicilian Defence'; 'French Defence'.
- **TACTICS FOR BEGINNERS. Program for PC. CD-ROM**

*You can get a spacy **FREE CHESS CATALOGUE** and book new and/or second-hand literature,
as well as all kinds of chess-related materials.*

*The catalogue consists of: 1. Modern chess books; 2. Older chess books; 3. Chess materials and
paraphernalia; 4. Periodicals and bulletins; 5. Publications from the Yugoslav Chess Informant; 6.
Philately; 7. Draughts; 8. Chess databases, software for PC's etc. Prices are indicated, together with
short annotations to almost all positions.*

***ALL CHESS BOOKS** can be ordered!*

The catalogue is available via mail. Please send your request with an indication of wanted titles.

ISBN 5-94693-008-7

